

- 474
1. & 2. b. in conf. si. Col. 2. lib. 1. quis fecerit est Ripe in d. c. cum ecclœ, num. 91. qui multa punit, compotat.
8. Secunda est conjectura, t quæ sumitur ab assertione viri boni, & legitimi affirmantis, ius mibi competere. Ita Bart. in d. l. Celsi, m. 27. decr. sp. & in l. 3. d. los interdil. s. fide. Ita Ripa, prima. Ripe in d. c. cum ecclœ, m. 96. Et hæc conjectura multò magis locum haberet, quando vir bonus effet summe auctoritatis, sicut princeps, ca-
ritas auctoritas bonam fidem cauerit. Ita Bald. in t. col. xii. C. de fide.
29. Ratio est, quia viri bono credendum est, ut inquit gl. in l. Tri-
tus. Tunc, fide condit. & deinde, quam multa exoriantur Ripe & vi fide-
pre- & multa placet superferunt sicut, s. fide. in conf. 1. col. 5. lib. 3. Bart. in conf. 29. m. 24. lib. 2. latifrons. Neut. in lib. 3. Syria sup. m. 3. Cram. conf. 319.
m. 12. & suorum melius Tyr. ap. in tr. 2. de prem. legum. Capit. 31. m. 26.
30. Tertia est conjectura, quæ sumitur à signis itineris & aqua-
dictis, sicut scribit Ripa in d. c. cum Ecclœ, m. 97. qui subiungit,
in lignis 1. & armo insculpta in ecclœ presumpcionem facere,
quod tunc bona fides est in ipsi posselebatur iuri patronus illius
ecclœ. Quare tradicionis maior aut auctoritatis probat Rose, & ille ac-
certum est, quia ergo ipsi s. in lib. 1. p. presumpt. 5.9. m. 2. & in lib. 3. p. re-
fut. q. c. m. 70.
31. Quarta est conjectura, quando contraxis fuit confectus
palam, & adhuc praesentia alium, vel auctoritate iudicis.
Nam tunc presumpitur bona fides. Ita in specie ratiendi & Mader. Pa-
vicio, conf. 20. num. 6. & 7. Atque considerat quæ presumptio Ripa in d. c. cum
ecclœ, m. 95. & 99. iam s. fidei loco explicabimur.
34. Septimus est casus quando possessor habet titulum à legè re-
probatur, sicut quando confit obtemperio nō existimatione ex
contraria collecto aduersus legis disponentem, vel omittit iuris fo-
lennitatem. Hoc fane calo præsumitur mala fides, l. 1. lib. 2. Bart. C.
de fide. in fratre & vere habu. s. l. 10. e. qui contra uita reg. sur. m. 6.
Prædict. & conf. 1. p. 6. C. fidei. p. 8. & manifeste tradidit Bart. in l.
guadagnatione, m. 7. C. de fide & conf. lib. 11. Præd. Papier. in forma
refut. in rei content. in verbis precripti, m. 17. Abies in s. fide & di-
gredi, n. 15. de prescript. Alex. in conf. 26. m. 5. lib. 3. Barth. in conf. 22.
n. 9. & in conf. 30. m. 7. lib. 5. sum. in conf. 59. m. 6. s. l. 10. Bel-
le. n. 10. m. 22. n. 20. Plena m. 1. si quando nr. 199. 217. 280. qui dicit post
alio, p. alio etiam dolum. Cram. in conf. 12. m. 12. Rotan. in conf. 68.
m. 17. lib. 4. & Arvin. Pres. m. 2. in 2. parte, num. 37. C. de refut. v. d.
- Et huius sententia ea est ratio, quod cum omnes teneantur
credere, leges & iura f. fulli bene & iuste condita, & se ad dictos
se & illa obseruantur, s. l. de confidit. nullus debet nec cum fata
conscientia potest credere, quod ibi licet facere contra leges ipsas,
nulli iustum excusatius causam habeat. Ex predicto quidem in-
terpretes multa alerunt exempla, ut si possessor emi à minore,
a maiori, & eo cu bonis interdictum fuit, à Prelato Ecclœ si non
obseruata iuris follementari.
- Excedunt primò, ut locum habeat etiam quando adeat cur-
sus longissimi temporis, nempe triginta annos. Nam adiutum
fides præsumitur, si apparet titulum esse contra legis dispo-
nentem, s. l. de fide. in conf. 26. m. 2. col. 3. ver. fidei. quod fieri
debet, in regis & inde lib. 10. And. in d. l. 6. Card. Zichari. col. 20.
perm. quod est Bart. in l. quoniam dom. col. 2. ver. nota ex hoc. C. de
prædict. & conf. lib. 1. in super longi, 2. col. 3. ver. fidei. Alius in b. d.
de prædict. longi temp. lib. 1. gal. col. 20. 3. ver. fidei. s. al. Alius in b. d.
2. col. 21. de possessor probat. in b. d. 20. lib. 1. & in conf. 19. lib. 2. Ca-
fren. in conf. 3. & 4. Quia prædicta. C. in tem. 4. 29. In quod adam. lib. 1. And. bart.
confir. in conf. 7. 3. lib. 2. San. in conf. 20. 2. dubio. lib. 1. Cort. in
in conf. 1. lib. 2. Franc. Bald. in Celsi, in 4. m. ab. 2. s. fidei. summittatur, de
- vñ cap. Paris. in conf. 66. num. 125. lib. 3. & Didac. in c. prefisse, in 2. parte,
9. 7. num. 5. vers. 8. autem secundum, de reg. nr. 6. Petrus in decr. 192.
m. 9. lib. 2. Cal. in conf. 49. col. 2. ver. fidei alter debetur, & Am. Ga-
briel. lib. 2. confit. secundum, iudice criminal. conclus. a. num. 30. Idem re-
spondit Ruini. in conf. 41. num. 29. lib. 1. cum dixit, tempus longissi-
mum non fit tollere prelumptum malorum fides causatum ex con-
tractu conficto contra dispositionem statut.
- Et hæc quidem recepta magis opinio retinenda est, enī idem
Ruinus in conf. 69. num. 14. vers. & quamvis etiam lib. 2. post Imlam
Castrense, Burrium & Romanum differt, quo secessit vius
el fidei Mafard. in praesente commentarijs de probat. in conf. 22.
num. 1. & Cræder. de antiqu. tempor. in 4. parte, in ea particulari, que-
put. Mater. num. 7. qui alios plures reuer. Schidens num. 12. distin-
git inter titulum omnino à lege reprobatum; vt est titulus summa-
tus, feneraticus, & familius & titulus reprobatum qualificata,
vestile illi, quod bona minoris alienari non posse, non fecuta
certa solemnitate. Quæ quidem distinctione sunt etiam Aretini, &
Curt. quos reprehendit Didac. in lib. 1. var. resolut. c. 5. num. 6. vers. ce-
terum enim.
- Declaratur primò ut locum non habeat hæc casus quando ap-
paret in eo contraerit interuenienti iustum pretium. Nam tunc
præsumitur bona fides. Ita responderet Paris in conf. 31. num. 6. lib.
1. Et simili est quod tradit Baldus in lib. 1. Agnafid. num. 2. c. mandat.
cum fidei, quod quando cont. at de iuste contraerit, nil obstat,
quod clam fester factum. Et hæc traditionis ea ratio, quod si
fuerit un adelicum premium nullum commodum es tensit, & confi-
quent do care, l. & eleganter, & titulus ff. de obstat. & respondit
Ruini. in conf. 3. in lib. 4. & in 10. lib. 3. cum dixit, t. non nullum premio in
mendacio, quando nullū commodity ex consequitur mendax.
- Declaratur secundo, non procedere ex qualitate personæ, neq;
probabilem habet iuri ignorantiam, sicut in rufico & mulie-
ri, ita de iusta in specie Paris. in lib. 4. diligens. num. 26. de probat. s. p.
- Declaratur tertio, vt non procedat quando ius effet dubium.
Nam tunc non dicatur in mala fide, ex quo non dicatur mercato-
ri contra iura: cum esse posse, quod iura ēt fauente. Ita explicit in
specie Paris. in lib. 3. diligens. num. 26.
- Declaratur quartò, ut non habeat locum, quando ius non i ro-
bit, sicut non aliud sit in specie declarat Ripa in c. comm. & c. 6.
n. 9. vers. in quod lib. 3. in prædict. 26. de fide dico in iuste legi commissa,
qui dicit præsumptionem finalitatem. Ripa in d. c. cum Ecclœ, m. 94. de casa
possess. & prop. Parhus in d. l. Liguria. m. 6. de prædict. & in conf. 30.
m. 32. & in conf. 30. m. 6. lib. 5. sum. in conf. 59. m. 5. s. l. 10. Bel-
le. n. 10. m. 22. Plera m. 1. si quando nr. 199. 217. 280. qui dicit post
alio, p. alio etiam dolum. Cram. in conf. 12. m. 12. Rotan. in conf. 68.
m. 17. lib. 4. & Arvin. Pres. m. 2. in 2. parte, num. 37. C. de refut. v. d.
- Declaratur quinto, ut locum non habent in successore t eius,
qui longissimo tempore possebat quod mercans est contra iura.
Ita Bart. in conf. 69. col. 6. ver. praeterea quodnull. lib. 1.
- Octauus est casus, quando ex aliquo actu extrinsecu colligi
potest mala fides. Hoc castigat mala fides præsumitur. Exam-
plum est, quando appetit fuisse denunciatio emptori ne em-
eret. Nam si emit, & colet fidei deinde de non iure venditoris, sic pos-
sessor præsumitur t mala fide emittit, & mala fide possidente, ficiat
tradicatio. Bart. in d. l. Celsi. m. 7. & lib. Bald. in conf. 11. Præd. Papier.
inform. refut. in rei content. in verbis præscriptio. m. 17. ex. s. fidei
dom. C. de obstat. Et declarat erit in loco eff. et verum, quædo denunciatio
ficiat, ante contractum, ficio s. p.
- Est etiam secundum exemplum, quando possessor iste confessio
est extra iudicium, se mala fide possidente, ita Bart. & Præd. Pa-
pier presentavit in leu. & Baldus in d. l. Celsi, m. 11. Ea est ratio, quia
l linguis est cordis intu. L. Libes ff. de s. p. leg. Et confessio ex-
tra iudicium probat contra conscientem, donec confidat de eius
errone. Et dicunt probatio omnium melior. I. generaliter. C. de nr
num. 6. p.
- Tertiuum est exemplum secundum Bart. & Præd. Papier. vñ s. p.
48 lib. in d. l. Celsi, m. 12. quando extat t fama, rem est altera.
Nam tunc præsumitur mala fides, ficiat contra præsumitur bo-
na fides, quando fama est, rem suffice majorum ipsius possessoris,
iuris sup. Bart. faciat etiam s. fidei. Soc. in conf. 22. in 2. in lib. 1.
Affid. in decr. 269. n. 9. Soc. in conf. 59. a. 2. lib. 1. alb. m. conf. 21. n. 3.
- Hoc iam exemplum de fama, locum non habet, quando hic
possessor emit ab habente titulum, & possedit t longissimo tem-
pore. Nam tunc effit fama est, quod res illa ecclœ fit, attribu-
men non præsumitur mala fides in illo possidente. Ita Bald. in
vñ s. p. l. de præf. Cum doctrina ecclœ, & famam vñ s. p. locum
alios Bald. in d. l. Celsi, m. 12. ver. fama a praeditam.

Nonius

LIBER TERTIVS.

- 33 Nonus est casus, quando quis facit actum naturae consentaneum. Hoc enim facit presumitur in bona fide. Ita respondit ALEX. in conf. 4. z. 2. lib. 2. cùm dixit, quod probribus libertatis contra seruum tem, presumitur in bona fide. Et Alexander locutus confutat Cratu. in conf. 5. n. 12. quod is qui vendidit falem, presumitur bona fide vendidisse, non autem ut contrauenire precepto Principis, ne quis falem venderet, ex quo emere & vendere, et actus naturalis libertatis. Et subiungit Cratu. n. 12. 2. p. 9. lib. in bon. 15. Procurator lib. 3. recipientem pecuniam à monacho, esse in bona fide, ob id, quod eius proprium esse credebas.
- 34 Decimus est casus, quando quis publice, & palam aliquid, testificari hoc prolibum fecit. Nam & tunc presumitur bona fide facilius, sicut discimus matrimonium bona fide sufficere contrahendum inter affinitate consanguitatem, quando modum sciam id fuit, id est de coniugio & de adulterio, & incepsione, q. ad l. lib. de adult. & incepsione doni. Lucas de Penna in l. 3. n. 9. de praep. C. de apob. public. 10. & copie differunt in lib. 2. de Arbit. indicare, cap. 2. 4. vñ consensu plus & scilicet quod ad aliam regimur bona fide scilicet, & de matrimonio decidit Petrus in decr. 9. lib. 2. qui declarat, nisi impedimenta tam suflim publicata. Idem in decr. 10. n. 3. & 12. cod. libro 1.

P R A E S V M P T . C X X X I .

Titulus quando & quomodo temporis cursu redatur validus, vel nonus inducatur, vel presumatur.

S V M M A R I A .

- 1 Titulus invalidus facie presumpcio, per subsequentes præfationes redditur validus.
Ita si auem si præfatio eius sit conditionis, ut proprio facie posse resumatur, n. 2.
- 2 Titulus invalidus odio eius, cum præfatio sit, comitatur ad præfationes sequentes. Id est si recipiente taliter sit, quibus queat praeditare, n. 4.
- 3 Titulus auditorie et iuri publici invalidus, in inducendo obligacione facie possibilis, quod amorem præfati non validetur, n. 6. & 7.
Id autem est obligacione de iure invalido ex effectu soli intentu, non autem ex habitatione persone, n. 6. Vel ex deinde voluntate eius quod alium fecit, n. 9. Aut hoc est casus facie resumatur, n. 11. Videlicet si omni ratione pro tribu anno facta sit, n. 12.
Idem sit titulus invalidus eß defacta ignoranti auctoritate ultum, n. 14. Aut defacta factum, n. 5.
- 10 Testamento ex defacta voluntate invalidum, neg. etiam facie per causa obseruari.
- 13 Præfatio vincit pro decem annis non sufficit, ut titulus presumatur.
- 16 Actus falsus non est nullus.
- 17 Peccatum false dicere non peccatum, nec solumente liberat.
- 28 Titulus auditorie cum nulli est invalidus, in iuri publici obligacione non inducatur, præsumit præfatione confirmari, verbo sic in verbis formalibus.
- 11 Non præfatio sit ex modo, quo legitur est, vel relatum, n. 19.
- 22 Elementa doceat se modus, vel diversitas in loco præfatio, parvo respect.
- 27 Titulus auditorie et iuri publici invalidus, in inducendo obligacione non inducatur, ex parte præfatione non comitatur.
- 22 Titulus non pro causa, cum decennali præfatione non conformatur.
- 23 Debitor non alterat tantum, sicut solumente agnoscat & confirmat debitum.
- 24 Alius nostri voluntarii non extenderunt, nisi quatenus necessaria inveniuntur. Id tamen refutandum ad omnium voluntarios, n. 16. & 26.
- 26 Tempore modis off. obligacione inducatur, nec invalida conformatur. De quo tamen impone ut in lib. 2. n. 55.
- 27 Falacria cum per illa habere, legitur vincere in eorum præfatione, sibi prædictis etiam quoad alios legatos.
- 28 Solutoria debet in aliis non respect obligacionem.
- 29 Diffusio certarum in tempore, non extenderunt ad aliud.
- 30 Paddum nudum, sicut titulus est invalidus, ob sequatas tamē præfationes cur confirmatur.

P R A E S V M P T . C X X X I .

115

- 32 Titulus auditorie et iuri publici invalidus, in inducendo obligacione solo tempore cursu, confirmatur per se, & quanto in præfatione vel patentiem.
- 33 Invenientur aliquip aut tempore exemptus in segetere, qui per se est, confirmatur, & re videtur etiam omnium illius.
- 34 Titulus invalidus auditorie et iuri publici, in inducendo obligacione, quo solo tempore cursu fieri non posse, quia in segetere, & confirmatur tamen si subequens præfatio sua ab eo quod curia in communione potest, & diffundere.
- Secundum est ea, qui contra in communione dispensare non possunt, n. 36.
- 35 Innocentia titulorum invalidorum, curia quod agit a autoritate confirmari.
- 37 Cursus præfationis qui principi debetur, nolla tempore cursu queat liberari.
- 38 Titulus ad inducendum obligacionem, probatur cursu tamē tempore cursu inay mensura non est in contrarium.
- 39 Venustas vien et legi obliterari.
- 40 Bonitatis cursus tempora immemorabilis præscribitur.
- 41 Demidum directio tempore inveniatur et illi accipi.
- 42 Tempus cursu immemorabilis operante ut id quod videtur præsumptio potest, & valde potest, & de vita eius Latent, nonne amplius querendum.
- 43 Tempus immemorabilis viae privilegii obtinet, consuevit a principiis certis scientias.
- Item vanpali obtinet, n. 4. 8.
- 45 Tempus immemorabilis sufficit ad inducendum obligacionem etiam extra ecclesiam, absq. aliquo articulo. Nec mea curia est tunc legationem, n. 40. Ex episcopato tamen causam enveniunt, n. 46. & 47.
- 49 Tempus immemorabile habere vim tituli, non procedit, quando de titulo virtus apparet.
- 50 Præfatio ex cursu tempore immemorabilis exerceatur, ita ut & de iure, nec probatum adveniat in contrarium.
- 51 Tempus longissimum velut, 30. v. 40. amarant, ad inducendum obligacionem sufficeret.
- 52 Præfatione 30. amaront sollicitus fuisse, nec titulus est in eis causatum.
- Id est, etiam in huius maximis signis audiunt, q. viii. 53.
- 54 Amaront 10. vel 20. cursus, ad inducendum obligacionem vel titulus, respetu tempore non sufficiunt.
- 55 Præfatione vñ non producit effectum, n. 40. sed tantum, quod est fiducia, vel id quod ex recepcione inveniatur.
- 57 Cursus loquitur tempore solito, ad inducendum obligacionem, non sufficit, quando ex communione erexitur.
- Aliud in communione non sufficit, vñ secundum in iure omnium, & iuris publici, n. 58.
- 59 Præfatione decennali præsumit titulus, in prædicione. Non tamen, quod fuerit inter aliquid præfatio, ut infatuata præsumant obligacionem.
- 60 Titulus non sufficit, q. 60.
- Id est, excedat etiam ad Ecclesiam in rebus temporibus, n. 40. Ita de obligacione, n. 63. item locum habet in iure, & malore, n. 70. Et hoc adeo, ut super decennium præfateretur, per diuinum decennium præfatur, n. 71.
- 62 Ecclesia pro rebus temporales visitare ure communem.
- 63 Diffusio generali comprehendit etiam causam præluditum.
- 64 Lex causis de rebus ecclesiis patere nequit.
- 65 Prelatus Ecclesie, potest prædicare negligendo, non tamen in officio.
- 66 Prelatus ecclesiam obligare sine infra causa, & debito sole aunit, arbitrio non portabat.
- 67 Personam præfatio Ecclesie pro rebus temporales visitare, aperte decennium, & præfationem habet, & am pratali fio sufficit, conc. eis.
- 69 Fisca a ipsi cum præfatio procedat, & in causa, nonne expedit iure paternorum visitar.
- 70 Præfatione decennali titulum præsumit in illam præficiendum, qui uniformaliter aliquid præfatur, per eam off. de obligacione, & causa allegetur in lib. 2. Ita quo præfationes animalium hanc eam facta fuerint, n. m. 73.
- 74 Præfatione decennali præsumit quidem titulum, & infiam causam, præfatione non probavit tamen posse contrarium, & ob alia causam sollicitus facta sunt.
- 75 Præfumptione ex cursu tempore erit, receditum, quando de rebus certis constat in contrarium.
- 76 Præfatione decennali præsumit titulum fallit, vñ contra recipientem aliqua legi diffusio repugnat.

116

77 Laicat

- 77 Laci decimas ecclie possidere nequit, aut beneficiorum collationem.
 78 Episcopus afferens se habere ius percipiendi decanos in alteris dioce-
 sibus, non tamen est, ob id quod dicit percepit.
 79 Praesumptione decimalis non presumatur titulus, cui ipsa iuri presum-
 ptio regnat.
 Vel si aliquis titulus, qui a lege habetur pro non*tutulo*, nu. 21.
 80 Rusticus praefatus nobilis per decanum aliquid sine causa, non censetur
 in iuratum se obligare.
 82 Huius talitatis causa praestans quid monasterium aut abbacium illius non
 debet esse in futurum voluntaria, presumuntur.
 Quid autem sit, auctore p[ro]p[ri]o, nu. 83.
 84 Praestans vnuca fallit pro decano annis, non inducit praesumptionem ti-
 tuli ex iure causa.
 85 Vt surarum vincula praestatio, non sufficit ad obligationem profuturo et
 pore inducendam.
 86 Praestatio decanis alius titulus & iustitia causam prouisa, verum est,
 si recipiunt verè & clare probet per decanum suum factam, non autem
 vitium tribus annis tacitum. Item si praestations responsum fuisse pro-
 betur num. 88.
 87 Decanno curia prouisa solemniter ait, verum esse, si de actu ve-
 rè confit, non autem si presumptius soluit.
 89 Praestatio decanum et illius causam iustum, favorem mino-
 rem non prouisa.
 90 Praestatio causa iusta & titulus, ad obligandum aliquem ad imper-
 sonalem, nisi certa 30. annos, non presumatur.
 91 Praestatio causa & titulus, imprudentium tertii non*nisi* 20. annos
 curia praesumitur.
 92 Titulus & illius iusta causa, contra patientem, vel ad communum illius,
 quod annorum statio praestimator. Si ministrum de loco illius incommu-
 nicator, nu. 83. & quid si de praedictio magno, nu. 94. Quibus autem
 id causibus non habeat locum, nu. 85. & 96.
 93 Titulus liberatorio a lucro odio, contra patientem de cuius magna
 praeditio agitur, decimale patientia praesumitur.
 Et quid in titulo liberatorio a lucro favorabilis, contra patientem, nu-
 mer. 92.
 99 Titulus in beneficib[us] sola decimale patientia non presu-
 mitur.

POSTE A Q AM superiori disputatione multa de titulo, &
 bona fide disserimus, congrua hic locus postulat, ut explic-
 emus; quando, & quomodo curia temporis, titulus validus
 praesumitur, vel inutilem confirmetur, vel nouis indicatur. Quam
 quidem disputationem copiose, & docte admodum explicavit
 pro more iuris consultorum Coriphæus, Bart. int. cum in
 iur. verfa, ff. de iuris. Ex quamque vere ad rem nostram solum
 pertinente, que Bart. scriptis in column. 2. verfa veniam ad tert. un.
 Attamen cum non parum lucis illa recipiat, ab his quo Bartol.
 ipse in duabus precedentibus questionibus expedit. Ea propter
 non gratuitam, ipsius Bartoli ordine & vestigia in multis fecerunt,
 de singulis differunt. Tria itaque capita sua in traditione com-
 plicitur Bartol. quartum ego, ex eiusdem tamen verbis subsum-
 gam.

Primum est caput, quando praedictus titulus invalidus, & ambi-
 gitur, an ex subsecutiis praestationibus ille conualidetur? Hoc in
 capite vna cum ipso Bart. distinguitur atq[ue] constituto plurimi casis.
 Primum est, quando titulus est invalidus auctore praestantis. Hoc
 in capitulo iste iusta conualidatur per subsecuentes praestationes.
 Ita Bart. in d.l. cum in iur. verfa, col. 2. verfa, verum tamen, & ibid. Flor-
 ia. num. 9. ver. aut titulus procedens: quam quidem patientiam probat Bart. primò arg. tex. l. pen. in fi. & l. vlt. ff. de inoff. testam. vbi
 si filius subscipit, vel alio modo approbatum testamentum patris, in quo fuit exhereditatus, adeò dicunt illud conualidatissime, ut
 quæla excludatur.

Secundò adducit l. filio præterito, si de iniuste, rup. & irrito
 testam, quo loci si filius à parte præteritus abstinet se ab hereditate,
 adeò dicunt conualidatissime testamentum, quod alioqui nullum
 dicere poterat, ut libertates & legata in eo reliqua præstanda
 sint.

Tertiò cōfert l. C. si maior factus ratum hab. vbi cursu temporis redditum validus illius titulus, quem ante poterat es minor
 dicere nullum & invalidum.

Quarto adducit tex. auth. sedum testator, C. ad l. Falcid. que
 sanè constitutio ad rem nostram melius quam commemorata per
 tinet, illis in verbis: Item si habet quendam legat. a. sibi antea sua mensu-

ram agnoscens, praestat in solidum, neg. ex b[ea]t[er] repetitio, neque ex alijs per-
 mutetur retentio.

Quinto motu est Bar. ratione, quia quilibet potest renunciare
 proprio favori, l. pen. C. de patiu. Cum ergo titulus fit invalidus
 auctore praestantis, & is velut esse validum, dum ea causa perfeue-
 rat præstando, sequitur dicendum titulum conualidari.

Declaratur hic casus, vt locum habeat, quando iste praestans
 titulus est conditionis, ut possit renunciare proprio favori, secib[us] si
 non posset. Ita Bar. in d.l. cum in iur. verfa, col. 2. ver. quod intellige,
 & Flor. in d.l. num. 9. ver. aut titulus procedens, arg. l. dols except. ver. dimer-
 sum est, ff. de nos.

Secundus est casus, quando titulus est validus odio eius, cui
 fit praestatio. Hoc etiam in casu ob subsecuentes praestationem
 titulus conualidatur. Ita Bart. in d.l. cum in iur. verfa, col. 2. ver.
 quod procedit titulus ff. de nos, & ibid. Flora. num. 9. ver. aut titu-
 lis fit invalidus, & Cest. in d.l. scritta anni, num. 8. C. de pat. Et
 innotescit Bart. primò tex. l. fed Julianus, ff. vlt. cum l. seq. ad S.
 C. Maced. quo loci si effectus paterfam refutatur mutuus suscep-
 pecuniam, dum effectus filiusdam. dicitur conualidatissime titulum mu-
 tuus, qui alioqui erat invalidus odio mutuus, sic disponente S. C.
 Maced.

Secundò adduxit l. cum fidem, C. de nō num. pecun. cuius ver-
 a facta h[ab]et C. in fidem cautionis agnoscens, etiam solutionem portionis
 debitis, vel sicut arsum fecerit, intelligere de non num. pecun. minimum tax-
 ate querelam deferre.

Caterior expositum Fulgos, quem fecerit est Curt. in d.
 ff. scritta anni, num. 18. id contingere, quia per subsecuentes praestationes &
 solutiones, lex praesumit præcessisse pecunia numerationem. Et textum hunc sic ibi sunt interpretati Bal. & Salic. & la-
 t. Soc. sen. in consil. 143. nu. 18. lib. 1.

Tertiò ex ratione vñis est, quod quilibet potest renunciare pro-
 prio favori, l. pen. C. de pat. Is ergo recipiens praestationem appro-
 bare dicitur titulum illius invalidum, atq[ue] ita censor renunciare
 proprio favori, quo alioqui poterat dicere titulum invalidum.

Declaratur hic casus, vt locum habeat, quando is praestationem
 recipiens, talis est, vt possit sibi praeditio, alia fecit. Ita praes-
 citatis in locis declarant Bart. & Florianus sic intelligentes d. l. fed
 Julianus us. ff. vlt. cum l. seq. vbi mutuum refutatur a curatore eius,
 qui cum effectus filiusdam mutuo pecuniam suscepit, non conualida-
 contractum ipse mutuus.

Tertius est casus, quando titulus est invalidus auctoritate iuri-
 bus publici, vt puta ob defectum solemnitatis, & agitur de indu-
 cenda obligatione in causa favorabili. Hoc in casu conualidatur
 subsecuentes praestationes triennali. Ita Bart. in d.l. cum in iur. verfa,
 col. 2. ver. primo casu, & ibid. Flora. num. 9. ver. primo casu,
 ff. ver. tur. ff. de nos, qui sic intellexerunt l. C. de fidem. vbi
 ex testamento invalido auctore ipius vñis ex parte vo luntatis & alim-
 torum, ex hoc testamento relictorum, triennalis praestatio in titu-
 lo legitima invalidus conualidat, & vt in futurum hinc aliam linea
 praefare tenetur. E. haec interpretatione probatur fore vñtes, re-
 f[er]to l. d.l. scritta anni, num. 1. C. de fidem. Et idem affirmatur Dic.
 ff. scritta anni, num. 2. C. de fidem. Et idem affirmatur Dic.
 ff. scritta anni, num. 3. Et ibi accedit Alex. l. d. quod de
 bito, non idcirco, num. 1. ff. ad leg. Falcid. & ibid. Herod. num. 1. l.
 verfa, filius tercio, v. platea in l. scritta col. 1. C. de apud. poli. 7.
 lib. 10. Bernardus Dic. mrg. 31. Guidelius Bonelli. C. in Rep. Iur.
 in verbis, ff. abrig. libro non reperitur, il. 2. numer. 179. de flor. Fernandus
 Vazquez in concurso artis concordia sua iugium, cap. 24. num. 42.
 Antonius Padilla in d.l. scritta 2. C. de fidem. Nec reputant confide-
 rato Caronius Sa. in d.l. scritta anni, num. 1. C. de fidem.
 suppremo refer ibidem Decius nu. 12. verfa. v. ultra quid in d.l.
 1. C. de fidem, aliamta erant menstrua, & properata præfita
 trinitatis sex vicibus. Non inquam repugnat ad confidendo hanc
 cum & illi annuum vñlariarum fuerit relictum, & tamen sufficit
 triennio fuisse præfitem. Nō etiam obstat, quod dixit Deci. pra-
 citato in loco, num. 2. verfa. vñlamo. quod in casu d. l. 1. C. de fidem
 cum legatum era incertum, non autem in minus solemnitate
 restamento relictum. Quae confidatio fuit prius Curtius. vi. refe-
 runt Curt. in d.l. scritta anni, num. 4. & Padilla in d.l. num. 2. Non
 equidem hoc verum esse existimat, quia fatis fuisse declaratum
 vñca præfatio, cum vñus solus actus declare voluntatem
 l. Paulini, ff. rem. rat. hab. & tamen in d. l. 1. requiritur triennialis
 præfatio.

8 Extendit hic casus, ut locum habeat in cibis familiis, & ha-
bentibus eundem saeconum etiatis cuiusdam dotois. Ita post Bart. &
alios docuit Iason m.d.l.i.mn.3.C.de fiduciam d.l. sc̄ctio auiu, col.
etios sequor etiatis Dec. ibidem n.8. & 9. post Sallustem, quem refer,
differuntur cum Bart. etiam senit Floria. In d.l. i. certu anno, col. 7
m.v. qui n.8. sublinetur, idem est in legato factu pro refectione
potuum, & visarum, quod tenet & lat. præstatu in locu, & Iacobini
m.d.l. i. certu anno, m.n. 4. & 5.

Declaratur primus, ut locum habeat, quando titulus

8 est inuidus follementis tñ defectu, fecis si defectu inhabilitatis
personæ. Sicut quando defactor, qui legavit alimenta, crat inha-
bilitas vel tandem, & legandum sumit ut si hares per triennium
præfitterit illa alimenta, non tamen consilidabitur legatum, vt in
posteriorum tenetur illa preffeta. Nam tunc lex adeo refitit, ut
non dicatur nata obligatio aliqua, nec ciliis, nec naturali. Ita de-
clarando i. t. C.de fiduciam, scripsit Angelus in d.l. i. certu anno, m.
n. 10. C.de pat. & ibidem Iason m. 3. vers. 1. quando, & idem in d.l. i. certu 4.
C.de fiduciam, qui enī deponitum recesserit Floria, in l. si de inven-
tione mnu. 9. ff. de r. et. idem affirmant Ant. Padilla in d.l. i. certu 4. C.de
fiduciam.

Declaratur secundus, ut non procedat hic casus, quando titulus

9 est inuidus defectu voluntatis eius, qui actum fecerit sicuti quan-
do prædictum testamentum, in quo relata fuerint alimenta, est
inuidus defectu voluntatis eius, tñ defectoris. Nam tunc titu-
lus est fatorabilis, & præfatio triennialis accedit: non tamen es
titulus consilidatur. Ita de laudo d.l. i. C.de fiduciam, confitit An-
gelus in d.l. i. certu anno, mnu. 10. queo est fecit sum Floria, in d.l. i. certu
anno, mnu. 9. Iason in d.l. i. certu, 3. vers. 2. limit. & m.d.l. i. certu
anno, mnu. 9. vers. 2. limit. & idem Cert. cert. numer. 12. Iacobini
numer. 11. & Dec. mnu. 10. vers. 3. finaliter, C.de pat. Ant. Padilla in d.
10. i. certu 7. C.de fiduciam. Non enim testamento inuidum defectu voluntatis obserueri debet etiam factu p. caue: si ut pra-
ter allegatos a Dec. copioso tractat Tyrcop, in tract. de prædicto p. caue.

Declaratur tertius, ut locum non habeat hic casus, quod quidam

11 causa fauoris ipsius titulūscuti quando alimenta relata fu erunt
diuiri. Non enim tunc fatorabilis est disponentio, L. Iacobini, v. gl. C.de
fiduciam, et. Ita de laudo Auge, in d.l. i. certu anno, & Floria in d.l. i. certu
anno, mnu. 8. in re versu. non.

Caterum a Angelo diffinitio Salice, in d.l. i. certu anno, C.de fiduciam,

Alex. in d.l. i. certu anno, quem & ibid. vñfus est fecit Iason, m.n.
vers. 3. lmn. & ibid. Dec. mnu. 9. vers. & padilla, i. & idem Iason, m.d.
l. i. certu 4. vers. 3. f. singulariter, C.de fiduciam. & Iacobini in d.l. i. certu
anno, numer. 11. Existimū declaracione non esse degener,
tñ die fol. regula. Cum enim casus non fieri posset, quid titulus est
fatorabilis, non potest ei adaptari casus, quando titulus carat eis
faure.

12 Declaratur quartus, ut locum non habeat hic casus, tñ quando
prædictio facta fuit feme tantum pro tribus ipsamis. Nam tunc
non consilidabitur titulus esse inuidus. Ita Bart. & alios. Iason, m.
vers. 4. sc̄ctio auiu, & idem Bart. & idem Iason in d.l. i. certu anno, mnu. 4. vers. 4.
m. 10. limit. C. de pat. & in d.l. i. certu 4. vers. 6. conceperat,
C. de fiduciam, & Dec. in d.l. i. certu anno, qui tamē dixit, non esse
convenit invenire in d.l. i. certu anno, idem god. Iason. Fae-
tr. p. 10. pp. Bart. in d.l. episcopatu. m.a. Cade spec. publ. m. Ad
rem tamē nostrum confitit a fortiori, quod dicimus infra m.s. 13.
declaracione terci caput, quod i. unica præfatio pro decem annis,
nō sufficit, ut præsumatur titulus. Caterum scribit lat. in d.l. i. certu
anno, m.s. 10. v. 1. lmn. & m.d.l. i. certu 4. vers. 7. quando le-
gitum est eum vincire tantum, & dies femei cederet, tum vinculo
lurio sufficeret.

Declaratur quintus, ut locum non habeat, quando titulus est
14 inuidus defectu i. ignorantes facient actuūscuti quando te-
stamentum, in quo relatum est legatum alimētorum nullum est
ob id, quod pater præsterit filium ignoranter. Nam tunc etiam si
alimenta per triennium præfitterit hares, non tamen consil-
lidabitur testamentum, ut teneatur hares in posterum illa præsta-
re. Ita Angel. in d.l. i. C.de fiduciam, quem sic refert Iason, m. certu
anno, 4. vers. 4. limit. & idem Iason in d.l. i. certu anno, m. 6. vers. 3. lmn. &
C.de pat. Sed vere Angel. hoc non scripsit. Hanc declaracionem
probantur Lancelotus Dec. in d.l. i. certu anno, col. 5. & Anton.
Padilla in d.l. i. certu 6. C.de fiduciam. Est enim defectus præteritionis
maior illo follementis, ut docuit Alex. in d.l. poflio. m. 13. C.de ban pof-
ficio statuta.

Declaratur sexto, ut locum non habeat hic casus, quando titulus
15 est inuidus defectu faltitatis, sicuti quando testamentum, in quo

refictis fuerint alimenta faltitare est. Ita de laudo ang. in d.l. i. C. de
fiduciam, & Iason m. 4. vers. 5. limit. & idem Iason, m. 5. certu anno, m.
vers. 5. limit. C. de pat.

16 Ut hinc declaracionis ratio est, quia actus tñ faltitatem, non est
actus, i. vñfus autem, q. condicione, q. de in dictu addit. vel faltitiae eti-
pate, & dictio exopt. argum. elegant. q. q. reprobator. ff. de pa-
go. alto. vñfus p. faltitiae falso non liberat faltitatem, tñ quia non dicuntur
pecunia, alto. & confit. text. l. Paulus. ff. de verbena f. g. officia. Non
enim titulus ipse faltitiae, atque ita non consilidatur ab eo, cui faltos
tribuitur, dici vñquam poterit esse secundum illius voluntatem.

Non hic commorando declaracionem illam Iason in d.l. i. certu
anno, m.s. 3. vers. 6. & vñfus, c. de pat. & in d.l. i. certu 3. vers. 1.

C. de fiduciam, de approbatione expresa tituli inuidi: cum non
consensit nostra hinc tractationi. Et declaracionem hanc exple-
vit Dec. i. certu anno, m.s. 2. vers. 5. limit. ait.

Declaratur septimus, hic casus, ut locum habeat, quando di-
posita in ea titulo aliquo inuidus, tñ fuit veritatem, tñc si vñfus
mille non est, cum qui disposita, titulumque comituit, sic dispone-
re, & ordinare voluerit: quemadmodum si defactor reliqua
alimenta, quæ consideratis eius bonis, in futurum prefari nō pos-
sunt. Nam tunc etiam si hares per triennium est præfitterit, non
consilidabitur legatum pro futuro tempore. Ita declarat Roma,
in conf. 22.2. m.s. 2. quem fecit uti p. Padilla in d.l. i. certu 3. C.de fiduciam.

Declaratur octauo, ut locum habeat hic casus, quando hares
per triennium præfitterit alimenta eo modo, quo tñ fuerint legati,
fecis si diverso modo. Ita de Corn. in d.l. i. certu 3. C.de fiduciam. & bi-
dem. Padilla in d.l. i. certu anno, m.s. 4. Exemplum aferunt, ut si defactor iustit. silencia
præfitterit in domo, & hares præfitterit extra domum. Non enim præ-
fitterit o. hars, inducit legati approbationem. Ut hinc declaracionis
autem recordetur Baldum ibidem: cum tamē eo in codice hoc
non scripsit, sed potius contrarium, mnu. 2. cum dixit, quod si
defactor reliquit alimenta, & hares vno non præfitterit frumentis
alio verò anno vñfum, & tertio anno vñfes, dicitur consilidatur
legatum, ita dispositions causa præfitterit. Et parvus mihi re-
fere videtur, quod alimenta diueris modis, vel dinervis in lo-
cis præfitterit: cum facta sit, quod in fidelitate fuit eadem alimen-
ta, & ad eundem tendant finem ac effectu, quæ cogitunt illas, non
qui fuit facta effectus est, ut is legataris alimenta coligantur.

Quartus est casus, quando titulus est inuidus auctoritate hu-
ris publici, & aptur de inducenda obligatione, in casu, quo nul-
lus ait defactor. Hoc fane casus non consilidatur titulus de
cetali præfatione. Ita Bartol. in d.l. i. certu in re versu, column. 1. vers.
ant. auo non versari, ff. de p. quicq. metellit. x. certu anno, 4. C. de pat.
et p. Bart. fecit fuit ibid. Salic. solon. 1. vers. oppone quartu.
& vñf. R. in conf. 1. mnu. 15. libro 1. V. aliqui in conuentu aris con-
traferuntur in signatu. cap. 8. 4. numer. 4. & p. vermaldes Doctor conge-
rat, quod hoc in casu non loquuntur. Et p. s. Döder. quis patrum re-
stat, admittit hunc sensu. Caterum graulis est inter Doct. con-
tentio, quia ratione sic constitutum fit in d.l. i. certi anni, quod
decimallis præfatio non consilidat titulum pacto in nudo causum,
cum ex pacto ipso nudo oriatur actio quando de deliberata
promissione voluntate apparet, ut in pacto nudo gemina tradit
Doct. in legem, & in p. p. que patrum, C. de pat. Porr̄ hic
apparet de deliberata voluntate prominentis, ex quo tam dū pug-
nit, quod promisit, l. si ait. C. ad Velle. Dicendi ergo vide-
bar, pactū illud nudum fuisse diuturna hac præstitatione consil-
lidari. Et accedit, quod debitor naturaliter tñ canum, sponte fol-
tuendo, agno f. & confirmat debitum. Huic dubitationi variis
tentarunt fastigere Doct. accurate considerando quia ratione ita
constitutum fit in d.l. i. certi anni. Primum hanc rationem co-
fiderant Salic. in d.l. i. de in re versu, mnu. 2. qui existimat in a
factum, tñ quia actus nostri voluntationis extunduntur, nisi equate-
ritus de necessitate inferuntur. L. s. ff. si una boc interdictu. vñf. Bart. in d.
ff. de amore aliq. p. patr. & alios. Et alios consumerant in commentariis de
Estrebro p. p. remed. 3. mnu. 6. cum ergo femei vel plures
præfitterit sua voluntate id, ad quod compelli non poterat, non
consentit in posterum obligatus. Et rationem hanc, sup. p. s. li-
beri homine, tibi vendicanti. C. tertius imm. in d.l. i. certu anno, 2.
Quia fane ratio vera non est, ut aminaduerit & rectificat Iason, Cor. s.
mnu. 3. M. Bellum. cap. 13. mnu. 7. Nam quod dicimus, facta non
iterius est summa, & extendi, quam ex actis gesti necessitate in-
duca-

- ²⁵ ducatur, obtineat in actibus omnino voluntariae, ad causas quis nulliore cogebatur, *i.e.* *L. Lucius, & restator, de legat.* *2.1. iuror, C. de nego,* *ges, 1. voluntaria, C. de exitus, stat. & 1. C. de bu qui fronte publ.* *muner, lib. 10.* At nos traçiamus de actibus, quos praeedit naturalis obligatio, qui ideo facit videtur ad eius obligationis confirmationem, *viz. C. ad l. alii.*
- ²⁶ Secunda est ratio considerata à Cast. & Iaso. *in d.l. si certa anni,* quid fieri tempestivum est modus inducendi obligationis, *obligationis, ser. 1. placet, ff. de obligat.* Ita non invalidus confirmanda, *d.l. si certa anni,* eti modus esse possit probanda obligationis etiam allegata, *Leiūs de in rem verso, ff. de ser.* Quae ratio bona non est (inquit Coriol. *d. 15. num. 5.*) cum non queramus, solum temporis lapsus, obligatione inducat, sed an praefatio illa ultra temporis lapsus fecuta, que à debito vieti videbatur, in executionem precedentes nuda promulgatio, in futurum obligat. Tertia est ratio, quam considerarunt Alberti Baldus, & Caltefaneus in *d.l. si certa anni,* quia temporalis illa praefatio facta est à debito, ad se liberandum ab illa naturali obligatione, unde non debet obligationem roborare, aut induceare, productam ad unum effectum, nempe liberationis, contrarium effectum, hoc est obligationem inferant, *Ilegat amittitur ff. de l. 1. & l. in numerationib. ff. de sola.* Et vi auctus argumentum, non operentur ultra coram intentionem, *nam non, ff. si cert. pet.*

Hanc rationem rejet pariter Coriolanus in *d.l. num. 6.* si quidem negari non potest, quia si praefit certis annis, in viii ipsius pacti antecedenti praefiti videtur, quod sane pactum faletem naturaliter etiam in futurum obligabit. Præterea (inquit Coriol.) proferunt hanc rationem tex. *l. vif.* & auth. fed cum testator, *C. ad l. Falc.* ubi haec, qui falciida vii poterit, soluerat integrum legatum, ut se liberaret naturali obligatione, quo illi legatorum oblitus erat: & tamē id adeo fortificat obligationem, ut falciida nullo pacto vii posset, non solum contra eum, sed nec contra alios legatorios.

Quarta est ratio, quam considerauit Coriolanus ipse in *d. 15. n. 9.* quod cum ex anno debito quidam solutus, habet solutionis causam limitatam, scilicet ratione rei, quam temporis. Solutus enim quod debet illi anno duxit, unde non recipit extencionem in futurum, *l. quod de bona, & non idem, ff. ad leg. Falcid.* Et quoniam solutio viuis debitis, non infert in talio obligationem, *l. ultim. C. never. pro marito.* Et conceptio in vii unius tempus dispositio, ad aliud non extenditur, *l. qui sit, ff. devulga.* Et limitata causa, limitatio partis effectuum, *in agris de acq. ser. dom.* Illa ergo solutiones facta in casu d.l. si certis annis, non confirmant pactum mundum, respectu futuri temporis. Et tensio huncante Coriolani sensu Conn. in *l. de c. commentariis iuris, c. 5. num. 7.* Hac ratio nihil non probatur, cum enim obligatio ex pacto modo invalida sit, siue præstanti, si præfacta dicunt obligationem illam convalidat, sicut dictum super in primo casu, cum Bar. & calius, *argm. l. pan. & l. ultim. ff. de inofc. testam. l. solo præterto, ff. de mun. f. mpt.* & *l. 2. C. humor fætus ration hab.* & quia quilibet potest renuntiare fætori suo, *l. pen. C. de pat.* Nec dicti potest pactum mundum conferi convalidat, respectu solutionum factarum: non pro futuri, cum si quid invidit invenire: pro via parte & reponere dici debet validum, & pro altera invalidum, *in l. em. qui edes, ff. de t. ap.* Nec repugnat tex. *d. l.* quod de bonis, & non idem, *ff. ad leg. Falcid.* ubi solutio facta est, quod debet eo anno, non extenditur in futurum, quia loquitur quando nullus predictus titulus seu obligatio vel validus, vel invalidus, que videatur impedire detractionem. In cau nostro precedit titulus invalidus, nempe pactum mundum, quod validum reddit ob subsequentes præstaciones. De ratione itaq. d.l. si certis annis, cogitandum erit.

Quintus est casus, quando titulus est invalidus auctoritate iuri publici, & agitur de inducenda liberatione, quae inducit potest temporis eti ipsius. Hoc in casu per subsequentes præstacionem vel patientiam titulus illi convalidatur. Ita Bart. in *d.l. cum de in rem verso, column. 2. verit. ff. de ser. legamus, & ibidem Florian. num. 9. verit. 2. cap. & Crato. in *real. de antiqu. temp. in 2. part. principali, m. 1. part. sua incepta, Valerius num. 2.8. qui commemorat Castren. in conf. 313. Propositio, col. lib. 1. cuius simile scribit de eo, qui pafus est aliquem gerere pro Hispaniis, & exemptos, ut eius finalis invalidus dicatur convalidatur. Ei si quidem addicuit sunt tex. *l. si post mortem, & de adoptione iuncta l. 1. C. de pat. potesta, vbi filius postquam diu iusti oportet posse iuri kuris, eti nullum rivulum emanationis, vel dignitatis, vel alterius rei, aut modi, quibus***

liberari solent filii a patre potest, officit, liberatus præsumi. *Quod est differens inff. lib. 6. in præsum. 55. num. 27.*

Sextus est casus, quando titulus est invalidus auctoritate iuri publici, & agitur de inducenda liberatione, que solo temporis curia induci non potest, ob id, quia ius refit, sed tamen subsequens praefatio facta est, ab eo, qui contra ius commune poterat dispensare. Hoc casu per patientiam, vel præstacionem quadrageviam, titulus consultatur. Ita Bart. in *d. l. cum de in rem verso, column. 2. ref. & verit. & ibidem Florian. num. 9. verit. ad lib. solo curia.* Quam sententiam probant tex. *l. vlt. C. de fund. patrimon.* lib. 11. *Quia constitutione adductus Bart. in l. legatio. 6. expon. ff. de public.* & *refit. d. titulum immunitatis, & invalidus, consultatur curia q. annor. & egregie traditum Balbus in tract. de præscript. in 2. part. quæna pars primaria, q. 5. & Ripa in lib. 1. refit. c. 14. incipit. Plura quaest. num. 25.*

Septimus est casus, quando titulus est invalidus auctoritate iuri publici, & agitur de inducenda liberatione, que solo temporis curia induci non potest, ob id, quia ius refit, & titulus inhabita procedit ab eo, qui contra ius commune dispensare non potest. Hoc casu per subsecutam præstacionem, nonque titulus illi consultatur. Ita Bart. in *d.l. cum de in rem verso, column. 2. in ff. verit. ex. 1. at titulus inabilitas, & Bart. secundum est Fulgo. ibid. numer. 35.*

Et prædicti quidem mori sunt tex. *l. competit, C. de præscript.* *30. vcl. 40. ann.* vbi nullum temporis curio liberatur quis à præstacione, censu qui principi prælatur, eti quid ministris practici. Cum censu ipsorum recipientes nomine principis, ad eius detrimen. tium dispensare minime potuerint.

Præterea, & secundum Bart. motus est tex. *c. 1. de præscript.* in *6. verum Fulgo in loco super alegato, scriptum reliquum, d. c. 1. loqu. de inducenda vera obligatione mediante præscriptione, pon. utrum de inducenda probatione vel præsumptione tituli.*

Secundum ell. huius disputationis caput, quando quin nullum deducitur titulum, sed solum allegat obligationem in ex cœlum, quam solo temporis curio fundat, & probat. Hoc in capite plures casus, vñ cum Bart. in *d.l. cum de in rem verso, num. 2. col. 3. verit. semper. ad secundum ff. de verit.* distinguendi sunt.

Primus est casus, quando agitur de inducenda obligatione, & probat curio temporis, tuius initij memoria non est in contrarium. Hoc in casu sufficit ad obtinendum. Nam tam temporis curio tituli vñ obtinet. Ita Bart. præcipit in loco, quem sequit *fus. Cald. in conf. 1. ut titu. de libelli oblat. abb. in c. 1. permut.* & ibid. Bart. de censu, *Florian. in d. l. cum de in rem verso, numer. 5. inff. & mer. 2. ref. in a. glori. obligationis ser. 2.* & ibidem *Salicer. num. 10. Guido Paq. q. 40. infi. Alexand. in conf. 11. nome. 1. libr. 1. Feli. in cap. tenuis ex off. g. numer. 12. de præscript. l. 1. in. 1. certi annos, colum. ultim. C. de patius. Parisio in conf. 23. numer. 18. libr. 4. Idem ego in conf. 1. f. 1. in conf. 90. g. 1. libr. 1. Belluquii in conf. 1. numer. 3. & *Soc. in conf. 6. num. 1. 2. lib. 3. Cart. ion. in conf. 20. num. 4. Crato. in conf. 39. num. 102. & in tract. de antiqu. temp. in 2. part. quæna pars principia. num. 9. & num. 10. qui tamē dicit, taliter hoc in cap. a lego magno singulis ex pref. usum. Didacum in d. c. pess. part. secunda, 6. num. 4. & reg. num. 10. Et hac quidem recipitima est sententia, eti Viquis in tractatu contra translatum illuditum cap. 1.4. ad finem, scripturæ curios quidem milie anthonis, hoc in casu sufficere: sed Doctores ab eo legit, loquantur de curio decennali, & viginti annorum, de quibus dicimus infra. Et horum quidem sententia communis probatur tex. in l. in fin. ff. de aqua pluvia arcendo. qui loci dicitur, t. verutatis vicem legis tenere. sic & in l. hoc iure, & ductus a quæ ff. de aqua quotidiana & effluvia, leguntur hec verba: *Dicitur aqua, cum ergo memoriari except. iure constituti, habet.* Ita pariter in cap. t. in fin. de præscript. in d. f. fuscum ell. curio temporis immemorialis præscribi effectiva bona, & quæ a liquis fine tituli, & bona fidem non præscribuntur alio tempore lapidi. Conserf. & c. super quibusdam, & præterea de verbis signifi. Hinc dictum curio hoc immemorialis temporis, acquiri t. dominum directum. Ita paf. Bald. Alex. & Socin. Dec. in l. tradition. num. 1. C. de pat. *C. part. 2. Cart. num. in conf. 159. num. 12. Crato. in conf. 1. 16. n. 2. & in tract. de antiqu. temp. in 4. part. quæna pars principia, numer. 2.4.***

Hoc facit, quod per multum affirmat, cursum huius immemorialis temporis operari, vt id quod ab initio perfundi poterat vñfum, *43*

ita convalidetur, vt de eius latente virtu quercundum amplius nō

in. & paf. alex. in conf. 6. lib. 1. docuit Decim. in l. quod initio, numer. 3.

de leg. 2.4. Hoc facit quod respondit Hier. Gabr. in conf. 1. num. 1. libr. 2.

⁴³ lib.2. cum dixit ius patronum luxurie dispositionem Concilii Tridentini, siff. 25. cap. 9. de reformatione, probari posse ab eo, qui non est ex potestoriis, sola allegatione tituli, vna cum cursu temporis immemorialis. Confert quod tempus hoc immemoriale, tibi obtinet vnam praeligij concessiā Princepe ex certa scientia. Ita Decim. confit. 49. colum. 2. post Bald. in cap. 1. an. col. 2. qua fuit reg. & est quoddam speciale priulegium, post alios respondet. Socin. in conf. 9. num. 23. & Latius in conf. 66. num. 92. lib. 1. sic & Curtius in conf. 65. num. 1. & 2. & in conf. 13. num. 11. Paris. in conf. 27. num. 33. lib. 1. Et idem Bald. in conf. 27. Quia vertens lib. 2. respondebat, hum temporis cursum, haberi pro veritate, et solempni praelegio. Et Baldum fecutus est Cratue in tract. de antiquo tempore. in 2. part. quarta pars principale, p. 9. qui auct. 10. & 11. habuit ibi extensis Socini, non esse proprium praeliguum sed factū, vel praeceptum & illo in loco commemorat multos huius praeligij effectiones. Et accedit Signorulus in conf. 70. num. 23. cum responderit, certior hoc praeligij consenserit & voluntate presumpta principi cum sensu, dum tamen acqueuerit. Huc facit, quod respondit Bald. in conf. 35. lib. 1. & in conf. 2. foliis. col. 2. b. 4. hunc cursu temporis immemorialis vnam paciō obsecrit, & Baldum fecutus est Cratue in conf. 52. num. 102. qui subiungit post Olaf. in conf. 172. col. 2. esse pacto fortiorum.

Excedunt primo, vt locum etiam habeat, quando agitur de inducenda obligatione contra ecclesiām. Nam adhuc sufficit ut temporis cursus, tibzī aliò ratiōne specifico, cum ius presumatur curia tanti huīi temporis. Ita Baldus in conf. 237. Quia vertens lib. 1. & in conf. 24. & 2. lib. 1. foliis. colum. 2. lib. 2. 4. Confess. in conf. 43. Ex prescripto transfig. sol. 2. lib. 2. Decim. in conf. 35. num. 5. Paris. in conf. 27. num. 226. lib. 1. & in conf. 2. num. 11. lib. 2. Cratue in tract. de antiquo tempore in secunda part. quarta pars principale, p. 9. & Didac. in d. c. cap. 10. foliis. pars secunda, & 9. 1. num. 2. 2. vers. quinta conseruit. Et idem ergo respondit in conf. 50. num. 85. lib. 1. vbi idem Lazarus, qui tentētiam probat d.c. in fin. de prescriptio. in 6. vt sapientia attingat. Hacten ex tentio declaranda est, secundum Paris. in d. conf. 2. num. 4. vbi plura in effectu.

Ceterum dubitari hic contingit, an necessaria sit saltem tituli allegatio. Et nec essetiam non esse scriptor glo. Federicus Abbas, Calderinus, lo. Fabri, Guido Papas, Socin. f. Iafon. & Gozadini, quo recesserit & probauit Cratue praeclarus in loco, mi. 49. qui hanc esse communem opinionem affirmavit. Eadem probauit Didac. in lib. 1. varia resolut. 5. 7. numer. 10. & in cap. 10. foliis. pars 2. 6. 3. num. 7. de regul. iur. in 6. qui diu reseruit. Idem ergo respondit in conf. 59. num. 66. lib. 1. Et accedit Heraclius in conf. 15. numer. 2. lib. 1.

Hacten recepta opinio, locum non habet, quando agitur de his quibus lex expresse refutat, & que quidem folio temporis cursu etiam immemorialis praeferuntur, vix data in capacitate preferentis, sicut in laico, qui decime ecclesiasticis, vel collationes beneficiorum obtinere non potest, & quanto de confundit. & c. 2. de probab. m. Hoc sane cursus non sufficit folio temporis etiam immemorialis cursus sed allegari debet titulus; qui deinde probatur tam longius temporis cursu. Ita scriptor Alex. in conf. 72. num. 20. versi. accedit ad quod voluit. lib. 4. Felius in tract. de accedit. col. 1. versi. sed re vera patiuē eligere, de prescript. Curtius in conf. 18. numer. 1.

Vrbum hanc Alexandri, Felini, & Curtij declarationem, duobus admodum ostendit Cratue. md. tract. de antiquo tempore in 2. part. quarta pars principale, num. 52. Et recte quidem: Nam si hanc allegatio tituli admittenter, eiusfira rediceretur (vt inquit Cratue) dispolito legi, quis prohibet praescriber curia immemorialis cauēt polideri non possunt, sicut laicus obtinere non potest decima ecclesiasticis. Et ruris per indicutione admittetur, quod directē permittunt non est. Præterea inquit Cratue, tācaūa, ob quām quis tandem perceperit decimas illas, allegari nō poteretur nulla est.

Ruris predicta traditio, communisq. Doctorum conclusio, quod tituli allegatio necessaria minime in iuri prescriptione temporis immemorialis, locum habet in prescriptione in qua interuenit actus positivus, seruit vero in propria causa sola partientia, & negligenti partis, nullo intenti, cuncte actu positivo. Nā tunc nec esset tituli allegatio, maximē, quando res est magna prædicti: i. Ita Fel. in d. c. ex officiis 5. m. 5. sim. de prescript. Quia de re dicente mīp. in d. c. in 3. cap. & hec tituli allegatio sufficit, si virtus litter ex deducitu colligatur, vt respodit Capitulus in conf. 3. 6. 2. 3. vbi n. 93. scribit sufficere etiam si dedicatur in allegacionib. iuriis.

⁴⁸ Peccare recipit illa opinio, quod cursus temporis immemorialis vñ tituli habeat, non procedit t̄ quando definito ipso virtuoso apparet. Ita Confess. in conf. 42. Ex prescripto transfig. sol. 2. lib. 2. Hanc in conf. 10. col. 10. vers. item & dixerit respondens. Cratue antiquo tempore in secunda part. quarta pars principale, in 6. 2. vers. 2. contrarium quid non visut. & Didac. in cap. 10. foliis. pars 2. 6. 3. num. 4. ad finem. de reg. nr. 6. Et huc pertinent, quae de solemnitate non praehumenda apparente ipso actu minus solemnii, differentes insubstantiales presumuntur.

Et præterea obseruantur, quod præsumptio quae infigit ex hoc cursu temporis immemorialis, tēstatur, & de iure, & pro parte non admittit probationem in contrarium, quod mandatorum respondit in conf. 50. nr. 87. lib. 1. vbi huius ipsius quoniam res recensit, & accedit Heraclius in conf. 55. num. 31. lib. 1. Et si aliqui existimant, hanc non esse præsumptionem, potius fictiōnem, quæ idem quod huc effectus operaretur.

Secundus est casus huius secundi capituli, quando agitur de inducenda obligatione, & allegatur folius cursus minoris temporis, quām eius cuius initii memoria non est in contrarium, sed tamen tēpus longissimum, vt est illud tringita & 40. annorum. Hoc etiam in causis sufficit hoc tempus ad indicendum obligationem, etiam ratione futuri temporis. Ita sententia Bart. in foliis. 8. in 2. foliis. de off. Prosc. & leg. cum dixit, quod si quis seruatur nobiliter, duplum eius vaſfallus longissimum tempore hoc est tringita vel. 40. annis, in futurum tenetur. Idem docuit Bald. in 1. mala agitur, C. de prescr. i. p. 30. vel. 40. annos. Et Bart. & Bald. sententia Fran. Baldus in tract. de prescript. in prima particula tertia pars principali, q. 9. num. 3. & in 4. particula quarta pars prioris p. 9. & q. 9. num. 3. Gor. adin. in conf. 9. num. 7. & nr. 8. Meder. Par. foliis. in commentarys ad confundit. Paris. foliis. in tit. 1. 7. num. 21. & Dida. in cap. 10. foliis. pars 2. 6. 3. num. 5. & 7. Et quidem ad dicitur sententia exemptionis, & l. sent. C. de prescr. i. p. 30. vel. 40. annos. Et huius sententia ratio est, quia tūnus necessarius non est. In prescriptione tringita annorum, scđ. 10. i. ipsa bona fides sufficit, sicut scribunt omnes in eis, si diligenter, de prescript. Baldus in d. tractat. de prescript. in 2. particula tertia pars principali, quāf. 6. & Dida. in d. c. foliis. pars 2. 6. 3. numer. 2. vers. 2. colos.

Excedunt hic casus, vt locum habeat, etiā quo ad ea quae maximū sunt præiudicij. Ita post alias scribit Dida. in d. c. foliis. pars 2. 6. 3. numer. 5. de regul. iur. nr. 6. exemplum affteri potest illa obligatione tabulariorum, & vaſfallag. sicut in feodi dem in emphyteuti, si quis enim ut empheuteuta rem aliquam possidet, & soluit annuatim aliquam prælatiōnem, per 30. annos, censetur effectus perpetuus empheuteuta. Ita Bart. in 1. lib. 1. numer. 2. de agric. & confit. lib. 11. & copiose sibi sapientia hoc libro in prescriptione notat.

Tertius est casus, quando agitur de inducenda obligatione, & allegatur folius cursus decem vel 20. annorum. Hoc in causa, recepta etiā Doct. sententia, hunc temporis cursum non sufficiere ad indicendum titulum, seu obligationem, respectu temporis futuri. Ita Bart. in d. 1. cum de irem verso sol. 3. nr. 2. vers. 1. & 2. foliis. 5. de vir. & ibidem Flora. num. 9. versi. foliis. fundat, & Salic. num. 3. m. & mon. 2. Curt. un. int. sicut etiam nr. 14. 1. vbi Confess. C. de pali. Fran. Bald. in tract. de prescript. in 2. particula tertia pars principali, p. 10. 1. nr. 7. vers. aut vere, Dida. in d. c. foliis. pars 1. 6. 3. nr. 2. vers. ex p. 9. & V. 9. 1. in commentarys contra fernam illa strinxi. c. 8. nr. 41. id est frusti. Et tūtus est Bart. primi tex. l. operi, si de oper. libert. cuius verba hinc sunt p. 9. non insipit unanomina, etiam ex sua voluntate alijs i. sapientia p. 9. teritur, compelli ad prefatam quas non promisit, nec potest. Dixit Modelinus aliquo tempore, significans folium vñp. ad decennium, cum veteris tempore (vt diximus superiore capitulo) Indicat obligationem, vt interpretatur Bart. sicut etiam intellexit Curtius junior, prædicto loco.

Secundus suffragatur obligationum fer. & placet, si de act. & loci loci Paulus, tempus foliū non sufficiere ad tollendum obligationem, ergo nec ad eam inducendum, quod intelligi debet de decennio & vicennio, iuxta ea que diximus supra.

Terrio hoc facil. creditor. C. de vir. Creditor inquit Antonius instrumentum suū probare del. et que intendat. & vñp. s. 1. foliis. nr. 10. Nes enim si aliquando ex eis se p. o. est. & s. foliis. obligationem constituit. Dixit aliquo tempore Antonius, sentiens vñp. ad 10. vel 20. annos, non alitem ultra. sicut scribit Bart. & etiam haec existit Curtius in loco sapientia nostra.

Quarto confert. vñp. C. de prescript. longi temporis. Quinto, huc pertinet ratio considerata a Bart. & sicut etiam intellexit Curtius junior, prædicto loco.

rem verso. num. 10. cùm dixit, quod vñs præstatioñis non producit effectum, nñ ad illud tantum, quod est factum, vel ad id, quod necessariò infertur ex illo, s. & quod hoc interdicto, ff. de in. dñs, pñmis. vñ Bar. & scripta in tract. de recip. posse in remed. s. nu. 6. Cùm ergo vñque ad decennium vel viginti annos id præstiterit, intellegitur quidem donale præterita, nô auren se obligasse respectu temporis futuri, cùm a lege nihil sit causa cursus huius temporis sanctiñ, sicut statutum est de longissimo tempore, vi. superiore causa.

Quartus est casus, quando agitur de inducenda liberazione, & allegatur solus cursus temporis, & his ipsius communis rebus. Hoc fæc in casu liberatioñ nunquam inducitur. Ita Bart. in d.l. c. 8 de in rem verso. nu. 2. quem feci sunt Floria. vñ sum. 2. versi. ant ad inducendam.

Er adiunctus est Bar. tex. I. competit, C. de præscript. 30. vel 40. annor. & tex. c. 1. de præscript. in 6. que explicauit suprà multum ea prima capitulo.

Quintus est casus, quando agitur de inducenda liberatioñ, cui iusti commune nô resiliit, & allegatur solus cursus temporis. Hoc in casu liberatioñ inducitur secundum naturam actionum, quia quadam tolluntur 40. quadam 30. quadam 10. ann. nexta l. scilicet, & L. mones. C. de præf. 30. vel 40. annor. & L. can. sex. ff. de edict. edit. ac L. ff. de dñs. & temp. pñf. ita Bart. in d.l. cum de in rem verso. nu. 2. vers. ant in communione resiliit ff. de vñ. & vñd. Salic. nu. 9. rectis. sed finis resiliit.

Terimus est huius disputationis caput, quando agitur solummodo de præsumptioñ titulo, in quo quis fundat intentione suam, & ad præsumendum, sicut probandum ipsum titulum, adducit diuinam præfationem, sicut et agit cursum temporis. Hoc caput par a præcedentem differt. Nam in illo agitur, quidam temporis cursu indicatur titulus, sicut obligatio in horo vero, quando titulus ipse præsumatur tantummodo. Distinguiendi hinc tunc aliquot causas, & aliter quidem a fecerit Bart. in d.l. cum de in rem verso. num. 3. & 7.

Primus est casus, quando agitur de præsumendo titulo ad prædicendum illius tancum, qui vñfomittere aliquid prælitit multis annos, vñ ratione rei, sicut realiter etiam in futurum præsumatur obligatus. Hoc in cuius per præfationem decennalem præsumatur hic titulus us & obligatio etiam respectu futuri temporis, vt sciencie in futurum iste teneatur. Exemplum alterius solet in rusticó, qui per decennium præstiterit vñm per caponum nobili, causa prædicti, quod ab eo colendi causa obtinet. Hoc fæc decennalem præfatioñ, præsumptionem inducit, titulum obigationis præcelsifile, hoc est, rufinum ipsum iam eo tempore quo colere ceperit agrum, promisit nobis quotannis præstare capones: Ita secundum sententiam præclarus Bart. in d.l. cum de in rem verso. nu. 14. versi. fed si non felimis prolixiter. Et si fulgur. aliquando solusq. Floris. numer. 11. & Salic. num. 4. & apertiss. num. 11. Ita etiam Bald. in l. cum fab. num. 3. C. de istis & scilicet ignorant. In l. scilicet annis. num. 6.C. de pact. & vñd. Salic. col. num. 1. l. pñf. num. 7. Dec. num. 2. Iacobinus à sancto Georgio num. 12. & Curt. sum. num. 12. Butrus in cap. perit. num. 15. de cembra. Capt. conf. 31. in causa pñf. absum, lib. 2. Content. in conf. 18. num. 2. libris in conf. 6. num. 3. lib. 2. Alex. in conf. 12. col. 2. in conf. 7. in fin. & in conf. 24. numer. 4. & 2. lib. 4. Balbus in tract. de præscript. primæ part. tertii part. primop. in. nu. 20. & 22. Rube in conf. 13. num. 7. Mater. Paul. in tract. de vñ. gress. 20. num. 207. Rasi. in conf. 6. num. 1. & in conf. 7. num. 6. lib. 1. Co. adiut. in conf. 4. nu. 28. Didac. in cap. pñfiss. 3. part. 2. & 4. num. 2. de regn. iur. in 6. & Fernandus Vaginum in comment. iur. contraria futurum illustrum. cap. 6. num. 3.

Et hæc quidem recepta sententia probatur, præmo eo not. reponso Papini, in l. cum de in rem verso. ff. de viro, quo loci Papinius sic respondit: Cum de in rem verso cum barede patri, vel domino: ageretur, & vñrarum quaq. monosceretur, Imperator Antoninus id est folianda est utrarii indicat, quod eis domine, vel patre longo tempore præstiterit, Imperator quaque noster Sevæ filii Flavius Iulianus, cum bona fuerant publicata, de his id est numerari desit certa deo nomine nos, & quod ex patre præstissime datus erat, illigat. Hactenus Papinius, citius manifestus est sensus, quod diuinus; hoc est decennali præf. aliunde futurum, præsumatur titulus obigationis etiam pro futuro tempore. Nec huius recepta interpretatione repugnat consideratio. Ang. in l. scilicet an. col. 5. de pact. cum dixit, in d.l. cum de in rem verso, agi solum de vñca præfatione, non sint de pluribus. Nam responderit, Papinius locutum est de pluribus præfationib. Non autem de vñca tantum, que non sufficit, sicut adiutoris Angelus seruus Salicet in d.l. cum

DE PRAE SUMPT.

de in rem verso. num. 12: qui Angelus interpretationem tribius antiquo Doct. & Dec. in dñs, si certis anni, infine, C. de pact. & ali multi, quos referunt infra quaerata de la. atio ne bus casu. Non hic repetam rationes, quibus Salicetus & Decius reciuit hanc Angelis interpretationem, cùm apud eos facile legi possint. Non etiam obflat illa confideratio eiūdēm antiqui Doctoris commemorata in S. lacto in d.l. cum de in rem verso. col. pñf. tit. vñf. scilicet res fat. mibi. Et idem dixerunt Angel. ind. l. l. certis anni, C. de pact. & Fulgo, in d.l. sum de in rem verso, tacto Angel. nomine. Dixerunt iij. Papinius rectiōndi de qualitate obigationis præsumenda, vt fallit pñfumatur, quod pecunia munera filio, & verba fuerit in pñf. vñf. vñlitate, quando pater ipse du perfoliū ipsius pecunie vñruras. Dixit enim Papinius. Cùm de in rem verso, &c. acq. ita dubitatum fuit apud eum, quando præsumetur pecunia versa in pars vñlitate. Hanc interpretationem, supponit antiqui auctoris nomine, sibi vendicata Ducentorum monumentum, ad ritu. de vñ. Respondebat ex sententia Saliceti prædictis i.les, accedit aliorum, quos fecimus est Iacobinus in d.l. scilicet anni. num. 12. quod quouis modo proponatur facili species, semper idem est diciimus, quod confitens Papiniandum narrabim, quod ipso agebar contra baredem patr. vel domini, ex mutuo dato filio, vel seruo, & petebat certas vñras, tñquam sibi lolemmpter à patre ipso promis. Hæc vero negabat vñruras promisitionem, & confequeret ipsarum obligationem, vel negabat omnia. Ex textu enim non constat, an negaret mutuum & verbonem, vel ea fatetur, fed solum dixit Papinius. Tu pñf. dubitatum de præfatione vñruras. Et subiungit, quod mutuator probavit diuina mundi pñfationem vñruras à patre faciat. Ideo respondit Papinius. Antinum iudicatis, vñras debet. Vnde inquit (Salicetus) fuit intelligimus de vñrura solis iudicatum, apparet, præsumptio probata fuitubiliter obigationis vñruras, & eius promisitionem, fuit enim intelligamus, quod de omnibus iudicauerit Imperator, hoc est de marito, de verbo in rem pñris, de vñrura flippatione & promisitione, multo magis ob diuinam pñfationem præsumetur ipa obigationis substantia.

Secondo probatur hic casus ex l. litibus, in princ. C. de agric. & confit. lib. 1. lib. in illa parenthesi, sicut scripta. Eostamen dñs, qui nõ ex longo prolato, tempore, vel longuæ & minore, ad reditum ius pñfationis sufficiunt, habent certam: in quibus casibus nec contradicenda quidem latenter colores relinquunt, longi tempori pñfatione, vel redditum frequentissima consequentia, colonorum impetus exclusivus.

Tertius accedit secundum Salicetum in d.l. cum de in rem verso. nu. 4. versi. & rati. pñf. off. ff. de vñ. quod eo cau si concurredit quatuor rationes. Prima recipit folientem, & sic causamq. nemo præsumitur iactare sicut: foliens ergo i pñfumetur & affirmit obigationem. Secunda ratio recipit finem. Nam solutio hæc decennalis facta est ad liberationem obigationis: atque ita illam supponit. Tertia recipit materiali, tunc causamq. enim foluerit vñ debitu, præsumptio materiam & causam debiti.

Quarta ratio recipit formam. Nam reiteratio frequens, inducit frequentem recognitionem, ob id contraire non debet, arg. in generali. C. de non n. p. c. & l. si number. s. ff. ad Velle. cum final. leg. à Salic.

Ex tenditur primò hic casus, vt locum etiam habeat aduersus ecclesiæ, quod restemporalis. Si enim illa, seu eius Praesulatus per decennium aliquip alieci, titulo aliquo præstiterit, præsumitur est titulus verus, atque ita præsumetur ecclæsa in posterum obligata, tandem pñfationem facere. Ita extendunt Salicet. in d.l. cum de in rem verso. nu. 12. de vñ. Alex. in d.l. scilicet anni. C. de pact. & ibidem Kriminal. f. nu. 9. Iaf. nu. 4. & Alcia. in tract. de pñfum. reg. & pñf. f. 3. in fin.

Ea ratione iij moti sunt, quia ecclæsa t. quo ad res temporales, vñt utrare communis, vt sibi sit gl. in t. pertinet, de censib. & Doct. vñt de solit. m. e. d. alien. f. m. f.

Et præterea accedit secundum Dec. quid dispositio generalis comprehendit qmam causum pñf. egallatum. L. in fr. auleas, 5. vñ. ff. de m. m. t. f. a. & dñs in spes pñf. extenuare. Cum ergo dispositio huius casus in generali, ecclæsa quoque esti aliquip præstigia, censens comprehensionem. Quia tamen consideratio non nullum ad rem nostram pertinet: cum lex cuiuslib. t. deribus ecclæsia statuerit non posset, ecclæsa S. Marie, vñ d. de confl. Et propriea spes pñf. Dec. præstato in loco, hac de extentione ob id dubitat, quod esti Praesulatu negligendo possit t. prædicare ecclæsa, c. vñ. etiam.

LIBER TERTIVS.

PRAESVMPT. CXXXI.

428

- et verum, vbi Dicitur C. de cond. & probat. Attamen praeditare non potest aliquid faciendo, & venerabilis de excep. & respondi in cons. 39. num. 26. libr. 1. Verum responderi potest, quod esti Prelatus sine ecclesiam, & fine debitis folementibus obligare non posse ecclesiam, ut infra se fuit ab omnibus & folementis id fact, canam obligari, ut infra se fuit Rati. in consil. 156. num. 22. libr. 1. Crisp. in consil. 30. num. 15. libr. 2. Et in discepta. consil. 39. At lex propter decennalem præfationem, præsumit sicut nomen obligationem præcessisse, ut diximus sequitur ergo dicendum, ergo quod is Prelatus iusta de causa folementis obligauerit ecclesie bona. His infertur, quod si quis de decennium prælitit ecclesie pensionem pro re tangentem emphyteutica, præsumptio sumitur, quod res pro tali fuerit iam concessa. Ita post Baldwinum & alios tradit Dec. in d. l. si certa annos. 15. lat. scripta popta per præsumpt. 74

- 68 Extenditur secundum, vt hic causa locum habeat etiam in filio. Ita Iason in d. l. si certa annos. 14. versi. 4. per hoc, C. de palt. & ibid. Dec. in d. l. Et accedit Florian. m. d. I. cum de in rem verso, num. 3. qui post Butrigar. dicit, quid si quis allegat sibi concussum suffit predictum à principe, & ad titul probatorem in allegat diuturna extencionem, sufficit. Idem Crisp. Salic. q. 7. Et probat in t. d. l. cum de in rem verso, usq.

- 69 Et præterea accedit, quod fiscus à pari procedit cum quoquis præstatu, cum iure communii vatur, nisi in calib. expellis à iure, ut scribitur gl. in t. rem venienti, s. in præstatore, ff. de peti. hered. & impf. sc. Salic. in d. l. cum de in rem verso, num. 2. & scrips. supra in libr. 2. præscript. 72. numer. 3. & novæ tradit. dictissim M. Antonius Peregrinus. Et amittuntur in t. d. l. de in. priuilegiis, libr. 6. t. mom. 1. Cum ergo in specie nostra non reperitur fiscus prælitative, sequitur dictendum, cum ceteris sub hac generali legi dispositione, & præsumptione.

- 70 Extenditur tertio, vt locum habeat etiam in triuilio, & muliere. Ita Plebs contra glossatorum in suis questionibus, q. 21. libr. Bart. in d. l. cum de in rem verso, num. 4. ff. de vir. & l. lat. C. de agric. & cens. libr. 11. Baldwin in d. l. si certa annos. 14. col. pen. C. de palt. Caffren. in consil. In causa speculabilium virorum, s. libr. 2. Alex. in consil. 124. num. 2. libr. 4. Iason in 9. prædicandis, num. 56. inffit. de alt. & in d. l. si certa annos. ma. 8. versi. 3. excende, C. de palt. & ibidem Decim. Idem affirmatur Franc. Baldwin in triuili de præfatione in teria partis principali, quod ist. 10. versi. & in illa lex. Modern. Parisien. in triuili de scuris, quod ist. 20. num. 207. & Didac. in cap. 2. si popto, in secunda parte, ff. 4. num. 2. versi. tertio probatur, de reguli, in d. 6. qui testatur communione esse opinione. Et ymori sunt sex. d. l. lat. C. de agric. & cens. libr. 11. qui de colonis, & agricultura scilicet, ut popl. communiuerserit Imperatoris verba. Verum apud acutis differtur Cyn. in d. l. si certa annos. q. 3. Spec. in it. de restit. polis. q. 3. nam ducandam, versi. quid dicit. Bald. in d. l. solent, ff. 3. ff. de offic. Procons. & lega. & in t. d. l. 2. quid sit inffit. Roma. in lib. qui in alienis, in præf. de acquir. heret. Guido in consil. 50. in libr. 3. Bart. in consil. 8. col. 12. libr. 2. Socin. in consil. 15. col. 2. num. 2. libr. 1. Rota in triuili de pele, in titul. de remedij. præseruat. contra peleum, num. 243.

- 71 Extenditur quartio, vt locum habeat, etiam si is, qui per decennium prælitit, per aliud decennium deficit prælate. Nam adhuc censetur obligatus in futurum præfate. Ita Salic. in d. l. cum de in rem verso, num. 12. ff. de vir. Est ratio, quia clauso illo primo decennio, acquisitum fuit ius ei cui facta fuit præfatio, quod sicut ius non tollitur, & si es deficit præfate, ex quo absit titulus, & est aetus priuatus, non autem positivus, qui nihil inducit, ut diximus super 2.

- 72 Declaratur primò hic causis, vt locum habeat, quando titulus ipse, fiscus obligatio, & causa allegatur: fiscus si non allegatur. Nam necesse habet, qui titulum hoc fulciri vult, ut illum deducat, & allegat. Ita in specie tradit. Bald. in d. l. si certa annos. C. de palt. & ibidem 10. col. 11. versi. 4. limata. & ibidem Jacobinus num. 22. inffit. & aliis communione sui suprà lib. 1. quod ist. 4. num. 20. Et hac quidem allegatio atque deducatio fieri debet in libello. 1af. in fin. l. si certa annos. col pen. versi. 2. limata. & scripta in lib. 1. q. 3. Et præterea accedit, quod specifica, & clara esse debet hæc allegatio. Ita Franc. Baldwin in triuili. de præfatione, in t. partula teria partu principali, q. 10. num. 19.

- Idem decidit Guid. Pap. in q. 4. 6. quem fecut est Crater. in consil. 226. num. 3. qui scrips. erit, esse allegandam causam seu titulum in specie idonei, & sufficientem. Et hinc quod scripit Gom. regula teneat illam, de triennali positi. q. 26. col. antep. vers. 1. Et tam super hoc, cum dixit, præsumptum illum titulum qui ex triennali possessione ritorum dicitur, esse in specie allegandum.

Menach. Præsumpt.

Ereditudine probari debet, quod illæ præfationes anniuum facta, fuerint specifica facta ob hanc causam. Ita Salic. in d. l. si certa annos. colan. penale. versi. quatuor dico. C. de palt. & in l. cum de in rem verso, numer. 6. ff. de vir. Alexander. in consil. 113. num. 2. libr. 1. Ruan. in consil. 10. numer. 6. & in consil. 75. num. 3. libr. 1. & Crater. in triuili. de antiqu. temp. in secunda particula queritur pars in principali, num. 3. & Latin explicat Baldwin in art. de præfationibus, in prima particula teria partu principali, quod ist. 10. num. 22. Et huius quidem traditionis ea est principia ratio, quia nini allegatur in specie præfationes suffit factas ob causam illam, lequeretur quod aliam ob causam possent esse factæ, et que ita allegatio, & probatio non concluderet, quia effet dubia, iuxta. neque in statu, C. de proba.

Declaratur secundum, quod licet ex hac præfatione decennali præsummarur iustus titulus, iustaque ipsa causa allegata præfationis, attamen cum haec sit fala præsumptio iuri, vi. scrips. Bart. in d. l. cum de in rem verso, ff. de vir. & manif. istius Gallianum in l. 1. in priu. num. 30. ff. de verborum obligat. & ibidem Socin. num. 40. Et Albertus Bolognetus, in triuili ff. 10. de verbis obligat. cap. 29. num. 4. ob id contrarium probari poterit, quod scilicet præfationes ea de causa solute non fuerint. Ita tradit. Cyn. in d. l. si certa annos. quod ist. 10. C. de palt. & ibidem Col. ultimum versic. 3. limata. Decim. num. 15. versi. & ista conclusio, id est Baldwin in l. cum pal. 1. numer. 5. C. de vir. & fala ignot. Idem affirmat Alex. in consil. 113. num. 4. libr. 1. Felin. in cap. 2. cum 30. de iudicata. Baldwin in triuili de præf. in prima particula teria partu principali, quod ist. 10. num. 2. 4. versi. 1. 3. limata. V. aquino in triuili. contra queritur disputum, cap. 8. 4. num. 1. Et Didacus in c. possefor. 2. parte, q. 4. num. 2. versi. 2. ab eadem de regn. nr. 6. Et hinc etiam pertinet quod docuit Decimus in l. in 3. lectura, num. 79. C. quid admitti. cum polo Caffrensem dixit, a præsumptione, que insurgit fieri tempus recedi, quando confitas deveritate in contrario, ut si confit de ipso titulo invalido. Idem respondit Rua. in consil. 156. num. 16. libr. 3.

His declaratur regula cancellariae de triennali possesso, que dum tuetur eum, qui possedit beneficium per triennium, pro eo præsumit, quod iuste possideat, attamen contrarium probari potest. Ita Decim. in d. l. si certa annos. num. 16. C. de palt. 29. Et Felinum in cap. 2. parte, q. 4. num. 2. versi. 2. ab eadem de regn. nr. 6. Et hinc etiam pertinet quod docuit Decimus in l. in 3. lectura, num. 79. C. quid admitti. cum polo Caffrensem dixit, a præsumptione, que insurgit fieri tempus recedi, quando confitas deveritate in contrario, ut si confit de ipso titulo invalido. Idem respondit Rua. in consil. 156. num. 16. libr. 3.

Declaratur tertio, vt locum non habeat hæc causus, quando contraria eum, qui decennalem præfationem recipit, repugnat aliqua legi dispositio. Nam tunc titulus & causa præfationis ab eo allegata, non præsumunt vera folio cursu decennali. Ita Barron in d. l. cum de in rem verso, numer. 7. versi. aut in commune refit. & cum eis regn. r. alijs. quo sicut reformar. Afferunt primum exemplum, ut si filia simile ad ecclesiastem pertinet, cuius capax non est regulariter ipse laicus. Et si enim dictum fuit, eam præfationem fieri causa emphyteufis, vel alia de causa attamen causa illa non præsumunt vera & iusta, per solam ipsam decennalem præfationem. Ita Cyn. in d. l. si certa annos. quod ist. 10. libr. 1. var. refit. c. 17. num. 5. ff.

Et prædicta comprobantur traditione Craterae, in triuili. de antiqu. temp. in 2. particula querita partu principali, num. 52. quem communem nos popta in prima extensione secundi capituli. Scribito in loco Crater aduersus Alex. Felin. & Curtium iuriorem, quod quantum decimam collationem, nec præfationem quidem immemorabile sufficiere, ne allegari illam posse, vt laicus in futurum ex cœlesti posfit. Non hic repetit iam dicta, & temporis diuturnitate non præsumit titulum in beneficiali, scribunt multi cogitati à Tyr. in triuili. de præf. q. 3. gl. 4. versi. sed hinc sententia.

Secundum est exemplum in Episcopo, t. qui asserit habere ius percipiendi decimas in dioceſi alterius Episcopi, ob id, quod diu in posterum suum non sufficit. Ita post alias Dida. in d. l. libr. 1. var. refit. c. 17. num. 7. & in specie sagittaria Bald. in triuili. de præf. in t. part. 3. part. 1. præcipit aliis q. 20. num. 9.

Tertium est exemplum t. quando quis allegat titulum, cui præsumptio ipsa iuri repugnat, virtutu tituli donationis. Nam isti. ut in specie & iustus non præsumunt, sola decennala præfatione, in l. solent, ff. 3. 10. de offic. Procons. & legat. quam si intellexerit Baldwin.

N. 8

dau 18

- ām vlt. C. de f. etatū defuncti. Salicet. in d. si certis annis, quæf. 5. C. de f. & thidem l. col. ultim. versi. 10. limita. & moderni Parisian. in commentatoris ad confit. P. seriat. i. s. 7. num. 20. Hinc docuit ad eum non Bart. in d. l. cum de in rem verso. num. 14. quod ille rufus fin causa & title praefit nobilis per decennium capones ne inducatur obligatio respectu futuri temporis: quia eti rufus presumatur in præteritum donat selenon tam idem praefit mutuus quod fuerunt fe obligatae ad donandum. Et Bart. scutis fuit Floria. in d. l. cum de in rem verso. num. 11. & thidem Salicet. num. 11. & alii, quos & rebus in l. b. 2. de Arbor. sudicum Casu. 160. num. 17. & in confit. 20. num. 6. l. b. 3. qui loci post alios feruntur, per quidem cursu temporis immemor oratione aliquod ac quis habeat denota.
- Hoc tamē exemplum improbat Dec. in d. l. si certis annis. num. 13. C. de salt. polli Salicet in l. file. C. pat. ericis ann.
- Quartum adduci potest exemplum, quando quis allegaret titulum, qui à lego habetur pro non titulo, vt illi quis diceret, se dum fuisse hospitalium in alicuius domo, & propterea velle in posteru ab illo suscipere. Non enim titulus iste infert obligacionem in posterum. Nam quod fuerit hospitalius, non praefit in titulo, & causa obligationis: sed familiaritatis & amicitie, scitudo traductio Floria, in d. l. cum de in rem verso. num. 11. versi. idem dicit. Lucas de Peccato. in l. 5. impræsuppos. 80. C. de apocib. publ. libro. & Ripsa cap. anno Ecclesiæ Sursum, num. 68. de causa posse & proprie. Huc pertinet quæfflo disputata a Pileo in q. 8. in fin. cum diffinit prædictum ab Abbate & monasterio à hospitalitate causa, non inferre obligationem in posterum. Hac tamen declaratio locum non habet, fuisse p̄t p̄t cause, cui conferatur in futurum obligatus, qui dū sibi liberalitate aliud praefit. Ita post alias Mafif. in frag. 192.
- Declaratur quād, ut procedat hec præsumptio, quando singulis ipsi annis facta fuit hæc ipsa praefitio: Secūs si fūel tam̄, pro omnibus ipsiis decim annis. Nō enim haec vna sola pro multis annis inducit præsumptionem tituli, & iuste causa. Ita C. in d. l. si certis annis, quæf. 6. C. de capl. & thidem l. col. ultim. versi. 10. etiam limita. & Destr. num. 11. & 12. Bald. in tract. de præf. in teria parte. quæf. 1. num. 26. versi. quidam limita. confert, quod tradit Bart. m. d. l. cum de in rem verso. name. 8. quod vna praefitio & vñsuram non sufficit ad praefundam oblationem pro futuro tempore. Idem sententia thidem Salicet. num. 12. & tradidit hanc probat d. Licon de in rem verso. scit explic. summa supra. Hoc etiam facit, quod diximus supra, in primo capite. in qua declaratur tertij casu, post Iwan. Fabri. Lisenem. & alios, quod vna praefitio facta pro tribus annis, non sufficit, vt titulus favorabilis invalidus tamē, conseruat.
- Declaratur quād, ut locum habeat, quando hic allegans titulum, & causam præfinitionis, probat verē & clare, præfationes illas fuisse factas per decennium: secūs si probaret præsumptionem vñsuram quod praefatio fecerit facta tribus ultimis annis. Nam eti si, quod tribus illis ultimis annis, praefitum soluisse etiam alii annis antecedentes, nōstat. quicquid. C. de apocib. publ. libro. & dicens inq. Attamen nosto in casu non sufficit hæc probatio. Ita Bart. in c. litera. de dilatio. quoniam securit. 1st. in d. l. si certis annis. col. ultim. vers. 10. limita. C. de pat. Tr. in tract. de præf. q. 3. off. 1. in for. & Vaginæ intrat, contrarietur scismilla firmarw. c. 15. num. 11. qui referunt C. sp. et. dif. Huc pertinet, quod respondit Ruin. in confit. 29. n. 4. lib. 1. cum dixit, quod quanto conformat verē de acta, tunc tūce decenni præsumit folemita, quæveratur circa ipsum. scimus: secūs verō si de ipso actu solūm confit præsumptio, & dicens in subsequenti præsumptione, in eis ea declaratur tertij casu.
- Declaratur quād, ut procedat hec præsumptio, quando i præfationes fuerint vñformes: secūs si difformes. Ita Dec. in d. l. si certis annis. col. ult. ver. stem. in d. l. cum de in rem verso. C. de patl. & Bald. in tract. de præf. in particulariter pars principali. q. 10. num. 23.
- Declaratur leprosum, ut locum non habeat fuisse minorum. Ita Alex. in confit. q. 9. num. 6. lib. 1. Cor. in confit. q. 9. num. 3. lib. 1. Et cōprobatur ex his, que dicimus in subsequenti præsumptione, vbi ex picabitur, quando folemitas præsumatur cursu temporis.
- Secundus est casus huius tertij capit. quando scit agitur de obligando aliquem ad ius personali, vñptari subfectionis, & vñfalligari vñptari, si quis fereuit alicuius, tantum vñfallit. Hocca fuisse titulus, & causa præfinitionis: non praefitum, nisi cursu tripli annorum. Ita Bart. in d. l. foliata. in s. ff. de officio presens. & legit. in d. l. cum de in rem verso. propositum. ff. de vñsur. & in l. librat. C. de
- DE PRAEV SMP T.
- agric. & censib. l. Bald. in l. si certis annis, col. ultim. ultim. C. de patl. & thidem l. col. ultim. versi. sexta limita. alios recensent, & probant lacobi in d. l. si certis annis. num. 2. ver. item limitab. Bald. in tract. de præfitione in prima particula tertie pars principi. num. 3. Dicat in. p. p. off. 2. q. 6. 4. num. 5. de regul. in q. 6. & 8. Vñquebus in tract. contra herbarū illistratum, q. 6. num. 2. qui affirmant hoc multū magis, locū habere quidam adest cursus temporis in memorialis.
- Tertius est casus, quando agitur de prædiuicio tertij, tunc titulus, & causa præfinitionis: non praefitum, nisi cursu viginti annorum. Ita in species limitat. l. in d. l. si certis annis. num. 1. versi. quinto limita. C. de patl. & thidem lacobi. num. 22. versi. limitab. alio. m. p. recensit. col. 6. de censib. Alex. in confit. 1. num. 20. & in confit. 7. num. 8. lib. 4. & in confit. 15. lib. 1. gen. lib. 6. siemens in l. fidendum, num. 12. de ver. obig. Qui quidem de folemitate extrinsecis non profundem in prædiuicio tertij loquuntur. Quia de re differemus inff. in subje. quæd. præsumptione in tertio casu.
- Quartum est huius disputationis caput, quando quis agit cōtra eum, qui nihil fecit: nullus est tantummodi aliud in suo fiscitate; ita quando agitur contra patrem, & allegatur titulus seu causa illius patientem: ad cuius quidem tituli probationem adiutetur cursus temporis. Hoc caput defunctus ex Bart. in d. l. cum de in rem verso. col. 3. num. 7. ver. 1. aut contra patrem em. ff. de vñsur. Et hoc in capitulo diligenter atq. confituto aliquot casu.
- Primus est, quando agitur de præsumiendo titulo, & causa ad communim patrem. Hoc facit in casu, solo cursu decenni præsumit titulus iustus Ita Bart. in d. l. cum de in rem verso. num. 7. ver. 1. aut contra patrem, & ibi Floria. num. 10. Fulg. num. 7. Ita. in d. l. si certis annis. num. 7. C. de patl. & Bald. in tract. de præf. in prima particula tertie pars principali. q. 10. num. 10.
- Et hanc sententiam practici Doctores fulcunt tex. l. filii. C. de petr. hered. vbi si filius dū possedit hereditatem sibi de latam præsumit adiutor, atq. ita legitimus titulus.
- Venit Salicet. l. cum de in rem verso. num. 9. versi. & hoc prim. C. de patl. lib. 6. filii, non loquuntur de substantia obligationis, sed de quadam præambula folemitate, quæ facile præsumit. Quia de re differemus in subsequenti præsumptione, vbi etiam explicabimur tex. l. qui in aliena. ff. de acq. hered.
- Secundus est casus: quando agitur de præsumiendo titulo obligatorio contra hunc patrem, quod cūsū tūle in commido: modicōe prædiuicio tractatur. Hoc casu præsumit titulus iustus, probat decennal patrem. Ita Bartol. in d. l. de in rem verso. num. 7. versi. aut in ipsius incommido. & thidem Fulg. num. 5. & num. 7. C. fons. in l. scit. fereuit ff. de f. scit. vbi etiam Floriana. Alexander. in l. certi annis, col. pentad. C. de patl. & idem in confit. 5. col. ultim. lib. 3. & in confit. 12. numera 7. lib. 4. Elin. cap. de quæ. quæf. 5. & 10. cap. 15. num. 8. de præf. Destr. in l. in teria celior. num. 7. qui q. 1. in aliis. & prius Bald. ibidem num. 2. & Bald. in tract. de præf. in prima particula tertie pars principali. question. 10. num. 9. & 12. qui tñ statir esse communem opinionem, sic & Boer. in q. 4. num. 5. Et hoc non tradit fidei L. qui in aliena. verē, sed si non adierit. ff. de aqua hered. Et enim modicum prædicendum, quod hereditas de lata filio acquiratur patr., ob ipsem quam filii habet futuræ successionis. l. cum opere. 6. cum autem. C. de bonis quælibet. Et contra modicum prædicendum sit patr., si vñfuerit sibi delatus acquirit filio, ob vocum parentum erga filios. Et proprie. sit patr., paciente diu filio, id est decenni annos, ut expoundunt practici Doctores, possedit, adiutor atque ita titulus præsumit contra ipsum filium. Et in casu dictæ legis, qui in aliena. præsumptio est, non autem fictio, ut recte declarat Deci. practicatio in loco.
- Secundum affertur tex. l. fereuit. la grande. ff. de f. scit. vñsur. vñ patientia diuina, hoc est, decennal præsumit fereuit iusto titulo acquiuit, adierit eius, qui palius est alterum ire per diunum fure. Ea creditur ratio, quia de modico patr. prædiuicio agitur, & idem probat L. qui diuinus.
- Tertiò, confert l. c. de pat. potest de qua diximus supra.
- Quarto adducitur pl. communiter recepta in l. pen. C. commun. dñli. C. cum dictio, cursu decennali præsumit titulum diuisionis bonorum inter fratres, qui palius sunt in iunctu possidere bona hereditaria separati. Et hoc ex ratione, quia agitur de modico prædiuicio, ut inquit Bart. in d. l. cum de in rem verso. num. 5. & thidem Floria. num. 11. verē, p. adde. & aliam. & diximus supra hoc libro, in præsumptio.
- Et hac quidem communis est, & retinenda opinio, et si dissentiant

Iam Cyn. Bal. & Angel. in l. 6 certis annis. C. de paul. Bal. in l. c. de in rem vero, sive in rem vero, auctio de usura. Alex. in conf. 179. num. 6. lib. 6. 8. Fernandus Vasquelin in commentariis contra fiscum et alij summe. 51. nro. 11.2. & nro. 5.

Tertius est casus, quod agitur de præsumendo titulo obligatorio contra patrem, de cuius magno iudicio tractatur. Hoc

- casu solaparentia decennali, non præsumuntur titulus iste iustus & legitimus. Ita Bart. in d. l. c. de in rem vero, max. 7. vers. 5. verò tractatus de magno, ff. de usura. tdc in sua dispositione scu. quarto. 7. Muter habens valorem, penitium, verò, aut loquaciam in casu. Et Bartol. fecit fiscus Bald. in l. pen. numero 4. C. communis diuin. in l. foliamenta, numero. 5. C. de rei vend. & in l. 1. nro. 3. C. qui admittit & subvenit Deo, in tercua lectione. nro. 79. infi. Alexand. in conf. 179. num. 6. lib. 7. Rer. in iudicio, ff. foliato max. numer. 166. & Bald. in d. tractat. de praescriptis in 3. parte, quodsi numero. 7. verò aut tertio. V. aquiloni in commentariis contra fiscum illustrum, cap. 18. num. 12. & alios plures reser. T. r. quod in tractat. de prescript. 9. 1. gloss. 2. ver. & hec quidem. Exemplum huius casus fieri potest secundum Bald. in d. foliamento, num. 3. Quidam posset rem meam, pro qua mea scientia, & patientia per decennium præficitur censum. Hac mea patientia non facit, ut præsumatur titulus censarius pro ipso possidente. Est aliud exemplum, quod commoramus supra. hoc libro in praef. cap. 3. num. 35. Ea ratione iji moti fuit, quod non sufficit hoc casu titulus præsumptio: sed requiri titulus verus, & posselicit vera, vel titulus putatus causatus iusto errore. I. Celsi ff. de usura. & Lmlo. C. de rei vendic. Et accedit tex. l. quam Tuberonis, §. alia causa, prima responso. ff. de peculio, vbi sola patientia non præsumitur concepsa administratio. Et conferit, quod vbi sola prædicta causa, & titulus, præsumptio forma non potest: cum illa ab aliquibus circumstantijs, & confectijs deducatur: ut in pœna decim. Bald. in d. l. pen. num. 4. C. communis diuin. & idem sepe Bald. in l. licet. num. 2. ver. aut patientia non habet. C. de rei delicto. Dilectiunt tamen a predictis multi congettū Tiraquel. in loco preallegato.

93 Declaratur primò, ut non habeat locum, quando est vñus est regilla, causa seruitutis sibi debet. Ita Celsi. in d. l. foliamenta, in fin. ff. de ser. Salis. in l. 6 certis annis. infi. & ibid. Alex. infi. C. de paul. idem Alex. in conf. 179. super motu. col. 2. & Bald. in d. l. 10. num. 27. ver. hanc conclusionem. Idem segis Crat. in tractat. de antiqu. temp. in prima part. princip. 10. num. 23.

94 Ita & multò magis, in patientia, cuius initij memoria non est in contrarium, ut tradit. Etsi in ex officiis, col. 5. in qua tria limitata de prescript. qui scribit hoc casu allegrandem cœlum. qui deinde probatur cursum ipso immemoriali. Verum à Felino recēt dissenit Crat. in tractat. de antiqu. temp. in secund. a particula quarta pars princip. 10. num. 5.

95 Quartus est casus, quando agitur de præsumendo titulo liberatorio, à lucro odioso contra patrem, de cuius magno iudicio tractatur. Hoc casu titulus iste liberatorius præsumuntur decennali patientia. Exempli gratia, quod maritus per decennium diffundi petere alimenta, atque ita interesse dotti fibi non numerata. Hac fam patientia decennalis præsumit facultum liberatorium à lucro hoc fuit interesse odioso, cōtra maritum. Ita Bart. in d. l. c. de in rem vero. nro. 7. ver. si verò tractatur de præsumendo, ff. de usura, quem se fuit sicut multi ex mē congettū sibi a hoc libro, in pœnam. 25. tui. 2. vbi sibi opūsum est aduersus alias mē probati.

96 Quintus est casus, quando agitur de præsumendo titulo liberatorio, à lucro favorabilis contra patrem, de cuius magno iudicio agitur. Hoc in casu non præsumuntur longi temporis cursu titulus ex sola ipsa patientia. Ita Bart. in d. l. 1. in rem vero. num. 7. ver. auctio de liberatione laici, ff. & Bartolomus fecit eti Fulgo. libid. num. 7. & Bald. in d. tract. de prescript. in prima pars tercia pars princip. 9. 10. num. 12. ver. tertio locutus, qui inquit, diuersum est, quando cum ipsa decennali patientia, alia concurrent.

97 Sextus est & ultimus casus in beneficialibus. Hoc enim in causa non sufficit decennalis patientia, ad præsumendum aliquem titulum. Sed plura requiruntur, que explicat pisi alios Gomej. in regul. la Casellaria de trienniali pœnitere, q. 26. col. 7. ver. secundus casu. vbi ad rem alia scripta retinentur.

Menec. Præempt.

Solemnitas intrinseca, & extrinseca, quando & quando, vel temporis cursu, vel alia ex causa præsumatur in contradicibus, aliusque acti- bus inter viuos, diligens explicatio.

- 1 Solemnitas alia intrinseca est, alia extrinseca.
2 Solemnitas extrinseca quod secundum Bart. & alios.
3 Solemnitas extrinseca quod.
4 Solemnitas obligationis intrinseca præsumitur.
5 Fidelitas sine stipulatione non constituit.
6 Videtur, verbum præsumptio non significare.
7 Inscriptio a includit præsentiam.
8 Iuxta qui dicatur præsumitur etiam a solemnitate alia.
9 Monachum qui se assertit præsumitur esse infra etiam.
10 Notariorum assertio scriptam suam autenticam esse, de eorum etiam præsumitur.
11 Solemnitas intrinseca adhibita præsumitur, etiam in contradicibus, qui solum sunt speciales sustinueri possunt.
12 Dicitur in certis praemissis, speciales quodam iure valent, & mediante stipulatione facta præsumuntur.
13 Actus sui formos, interpretatio in dubio sumitur.
14 Solemnitas obligationis intrinseca præsumitur, eti. verba ad tempus praeteritum referuntur.
15 Id est, non solum in actu principaliter gesto, sed etiam in alio enunciato. num. 15.
Item & in presumptione materiali, num. 17.
16 Nec certi viri praedictio hac allegatur. num. 20.
Fallit vbi contraria probations extant, vel effici acier aliquis præsumpto. num. 21.
Aut verbum ipsum significare solemnitatem, nature alii & epogmas, num. 24.
Vel alius probetur testis. num. 25.
Item & eo casu, quo lex requirit, ut solemnitas intrinseca probetur, non enim cum praesumptio sufficit, sed testis aut scriptura est necessaria. num. 26.
Vel quando lex requirit alium, cum certa solemnitate fieri in scriptis ad finem probandi, num. 27.
17 Instrumenta executione contra fiduciarem perit, inacta a dispositiōne statuta, instrumentum debitis principali, producere non est necesse.
18 Emptionis contrallus sine pœno non constituit.
19 Affirmans aliquod, dicitur affirmare omnia precedentia, fine quibus alii non constituit.
Instrumenta contra tenorem alia probatio non admittitur, quāp̄d alian scripturam.
20 Solemnitas contra a presumptionem, non sufficit probatio per vestem.
21 Solemnitas extrinseca adhibita non præsumuntur, eti. in actu expressa, non solo tempore cursu extante, uig. qui assertit, in possessione ipsius ad finem.
Id est, locum habet, etiam si extrema probata est esse, non tamen præsumuntur media extrinseca. num. 31.
Solemnitas etiam in solemnitate, que communiter consenserit interponi, num. 32.
Fallit tamen, si in actu enunciata fuit, & verosimiliter tunc adhiberi potest. num. 33.
Idem si huius solemnitatis non enunciata, pars potuerint renunciare, num. 34.
Vel si in contra quem allegatur, nil opponat. num. 35.
Ant si enunciata sit a vita summa fidei & probata. num. 36.
Si præterito de modis præsumido ageretur. num. 38.
Idem si aduersarij qui conuenient, contractum negent, & de mendacio fuerit. num. 39.
Aut instrumentum sit in pœno contractu adhibitionem, omnia solemniter acta esse. num. 40.
Vel agatur de solemnitate tacita quo in expressa includatur, num. 41.
Item vbi ex aliqua clausula contrallus potest colligi solemnitas totius, num. 42.
Fallit etiam in actu confirmare, qui solemnis præsumuntur. num. 43.
22 Persona extrinseca non præsumuntur. num. 44.

- 50 Solemnitas extrinseca est quid facta.
- 57 Ordinatus ad facer etiam praesumere solenniter praevestit, quando ordinatus est ut fieri debet, & magis probatur.
- 42 Ordines monasteriorum sub maioribus in dividuntur.
- 45 Solemnitas extrinseca in ipso aliud non emittat, eam tamen alegante, in proposito non plus alius existens, decem annos cursum, inter quos praesumatur.
- 46 Clericus per decennium in pacifica possessione beneficij consenserit, eam praesumere solenniter promovit, & dinatur, ut.
- 48 Emphaticus enim rem, tanquam emptam confessio de vni decem annorum cursu p. solens contra dominum negantem, solemniter, & confessio adhibetur, presumptionem habet.
- 59 Vnoquoque duabus ecclesiasticis, solenniter praesumere cum decennale exsistente in possessione, eo quin unum allegat contra praevestit negantem, eam, solum vestitum.
- 50 Confessio reuocari posset a patre Ecclesie, vel capella, prae sume sollemnitatem, concurrente cum ipsa quod presumere loquitur tempore.
- 51 Ecclesiastice capella in constructione, praesumere admittit Episcopi consilium, si in capite decennium distina celebrata fuerit.
- 52 Iumentum a Princeps solemniter concessa praesumitur, exsistente quo si iumentum gerit, in decennio quo presumere.
- 53 Iumentum & exemplaria eorum a Episcopo, cursu decenniis Pontificis confirmatione adhibetur praesumitur.
- 54 Solemnitas extrinseca emittit a mense contractu, si de re modica & leui praevestitu contractu sit, decem annos cursum, praesumatur, absq; vla posse, one, vel quo.
- Et quid si de magno praesumitur agatur inter contractantes, vel coram successore, vel recitante opinione, ut. 55. 56. & seq.
- 61 Solemnitas extrinseca in ipso aliud non emittat, eam tamen alegante, in possessione exsistente, quanto tempore cursu praesumatur. Recensentur opiniones, ut. 62. 64. 65. & 66.
- 62 In tercio, ex testa difficultate, qualis ipsius contractetur.
- 67 Solemnitas extrinseca cum auctoritate & possessione praesumetur per lapsum decenniis, & quando non protest, ut. 70. non nullus seq.
- 68 Falso proprio & falso contra veritatem quod potest, quam alieno.
- 69 Praesumptio iure, & de iure probata, non in contrarium admittit, & seponere eius pro ipsa extat.
- 71 Luctu summi Pontificis in alienatione honorum Ecclesie, neg. 30. non omnia curia praesumuntur.
- 72 Dignissimata, quia est contra ius commune, cursu temporis usurpatam.
- 73 Quod in antiquis, num. 75.
- 74 Iterum autem suppletum desertur, quando pro eo qui iurare velit, extat presumptio.
- 76 Vnde in beneficiis, ut & quibuscumque unitate, cursu temporis adhibetur praesumere.
- 82 Praesumptio ex duis in eodem anno concurreat, & idem non concedatur.
- 83 Praesumptio ut cedit veritati, ita efficacior erit praesumptio.
- 85 Praesumptio iure a ducimur atque tempore admittit probatum in contractu.
- 88 Emphaticus probari quidem per ipsius debet, & ut uirtutate temporis interuenient, sua probatur.
- 89 Vnione in ecclesiasticis, & ordinum collatione, tempori ob diuinitatem, & ipsius praesumetur interuenire.
- 94 Agere non valent, nulla curia per ipsius.

DE titulo, & causa, hoc est, de substantia obligacionis, differimus superiore praesumptione, nunc de solemnitate, nempe de quadam ipsius obligacionis quality agendum a eti. Distinguuntur interpres uno ore omnes in l. scindunt, & de verbis, obli. solemnitem, & alias esse intrinsecam, alias vero extrinsecam. Ita fuit Bartol. ibi n. 2. Alex. n. 2. Iaf. n. 1. Et religiosas, quas usq; a longa sero cononuerunt ab aliis. Solemnitas intrinsecam esse scriptum praeceps in iusto Bar. in tercio oppos. que ex natura verborum prolatiorum comprehenditur. Et Bart. fecundus est reliqua scilicet. Albericus vero dixit, solemnitatem intrinsecam, eam quid facto adhucrum, unde posito factio ponitur solemnitas, que inest de iure ipsi factio. Et ab Alberico non differt la. n. 1. l. scindunt n. 1. m. 1. ut et ipsa aliam descriptionem huius solemnitatis commonet. Et tunc vobis dicamus, solemnitas intrinsecam in aliis, illamque concomitantem legi disolucione ex natura verborum, absque aliquo hominis facto. Cum enim agis ponitur, solemnitas ipsa significatur: sicuti quando dicimus aliquem fide-

iustificat alfrimus stipulatorem solemnitatem inesse, natura & significatio verborum, secundum legi dispositionem, l. blandus, C. de fidibus. Ex aperitu exemplum in stipulatione, quia ubi pronuntiantur, statim dicimus preciosissime interrogacionem, & sibi eccliam fulle responsione: Cum sine fine illis stipulatio dicti non possit, l. s. q. stipulat. ff de verb. obli. alia exemplia tuo loco infra commemorabimus.

Solemnitas vero extrinseca est, secundum Albericum prae-
tato in loco, quid facti separati ab eo acti, cui adhibetur: unde ex uno ad aliud non inferuntur: & uno posito, non ponitur aliud. Possumus etiam manifestius dicere, solemnitas, ex intrinsecam esse, quia est extra actum ipsum, & actus ipsi facta est, in se parte potest: tamet lex actum ipsum, ut minus solemnem, non approbet, sicuti dicimus in calu L. quocunque, s. vlt. ff de public. in anno acti. vbi si contralex cum pupillo absoleti auditoritate & decreto Pratoris, sicuti lex ipsa requirit, contractus dicunt esse productus, attamen lex ipsa non approbat, immo nullus esse decenter, ob illam solemnitatis defectum. Cum itaque date sint solemnitatis species, eti Io. Coras. Aemilias Ferret. et l. scindunt, scripserint, commentariam esse hanc Doctorum distinctionem duo etiam hic capita continuitus, quorum primum versa hinc circa solemnitatem intrinsecam praesumendam, secundum vero circa extrinsecam.

Primo in capite de intrinseca solemnitate regulam constitutum, hanc praesumti. Et a Bar. in d. scindunt. n. 2. & ang. col. 4. ex predictis, qui regulam sic esse constitutam manifeste scrupulosa. Et Aet. ibidem in summario Alex. & Iaf. n. 1. & n. 2. & Fel. n. 1. in scind. n. 27. de fest. & reg. Et probat text. d. l. scindunt. vbi si quis scripit de fidelissime, videtur ornata solemniter acta hoc est, inter polita stipulatio, finis qua fidelissim. non corriscit. l. s. 1. satis accepta, ff de verbis obli. l. blandus, C. de fidibus & s. vlt. in l. inf. 20. Illud enim verbum, t'videtur, ind. l. scindunt. vbi si quis scripit presumptum, non autem fictionem, sed invenit invenit, & attingit supra lib. a. 10. n. 3. eti Alcia. ibi n. 3. exiliaverit, significare interpositionem, quia tamen vere nil presumptio differt, ut post Baldam, & alios, scripsi supra in libro. quagi. 27.

Secundo regularm hanc probat text. l. C. de contrah. & committ. stipu. cum l. Gincinus. C. de verbo. sign. vt si dicunt est, aliquem eccliam, praesumitur adhibita stipulatione, quae est intrinsecam solemnitatis promissio.

Tertio in l. iur. significant. & quod feret. ff de pactis, quo loci dictur de verbo, spopondit.

Quarto l. letta ff. si certum pet. & in l. si scripsum in l. inf. de initiali stipula vbi idem de verbo, promissio. Quod de res scripsum habet de praesum. & in conf. 239. n. 7. l. br. 5.

Quinto confirmat text. c. de cleric. per faltum primo. quo loci offerens se presbyterum, praesumitur prius factus Diaconus, cum presbyteratus non illum includat.

Hinc respondit Oldr. in conf. 217. quod affirmas se inuestitum, praesumitur quod praesul fuerit: Cum inuestitura includat praesentiam: Oldr. ad. scindunt 10. Ann. in adiutor. ad Spec. in re de verbis obli. & alios rescripta ac declari a Bea. in multis de formis & solemnitate, in re de probatum & praesumptio forma, & solemnitate, vol. 12. sept. 1707. folia.

Hoc etiam pertinet, quod si quis dicit se vxorem duxisse, omnino facile praesumitur, quia matrimonio contrahendo sunt necessaria, seu fuerit, ff de cont. & de nov. vbi Sac. in secundo non ab. Alcia. d. l. scindunt. n. 8. Cofert etiam, quod si scripsum est, & aliquem iurauit, & praesumitur id facile ferauit, scilicet ut respondeat. Aet. in conf. 1. b. 5. quoniam res & scimus est Alcia. d. l. scindunt. n. 8. de verbis obli.

Accedit quod si se t' monachum dicit, eius status esse praesumitur, cuius enim esse oportet, qui vult esse monachus, c. in praesentia de probat. & ibidem Fel. & Alcia. praeceps in loco.

Huc facit, quod si notarius afficerit scribitorum suis esse authenticum, praesumitur quod interit de ea rogatus. Cum authenticum ille dici non possit nisi de ea rogatus sit. Ita Card. m. ca. Alber. col. 2. de verbis obli. & Fel. m. scind. n. 47. de fest. & rem.

Excedunt primò hac regula, ut locum etiam habeat in contractibus, quoi solum specie futiliter posunt. Nam & in his solemnitas intrinsecam praesumitur obseruata, & adhibita. Ita l. scind. n. 3. qui & Romanus recent. & Alcia. n. 10.

Exemplum afferunt in contractu dictis. Nam esti hinc quoddam speciale

speciali, & fauore datis, valet prouisio datis incert. *i.e.* non pofit
in genere, & de re datam, attamen si in instrumento scriptum le-
gitur, aliquem prouisio datis, prouisum est atque intelligitur
mediante stipulatione. *i.e.* de datis promis. Et hoc quidè pro-
cedit, etiam si potest ea folementis non includi inter speciali, ver-
bi gratia, speciali fauore datis admittitur fideiustio pacto nudo,
i.e. *C.* ad *Vellia*, si ergo reperitur scriptum, aliquid huiusmodi in
caſam donis talis mulieris, adhuc prouisum per stipulationem
prouisio, etiā pacto nudo valere potuerit fideiustio hac. *i.e.* in
d.l. fiduciaria n. 3. & *Alcia* n. 10. Ita etiam *Brun.* in *tral. de for-
ma & folementate, in titul. de probatio & preſumptione forma & fo-
lementata*, col. 3. verſe, & predicit regula, qualios rescenſent. Evarion
33 viſi sunt, quia in dubio sumatur interpretatio, ut actus tifit firmior,
1.3. *g. de tellus nuda*, quia de re differimus in *tral. de forma & fo-
lementata*, quando sumatur praſumptione pro validitate pofit.
14 Excedunt secundo, vt locum habeat hec praſumptione, t̄ et
iam si verba ad tempus prateritum referantur, & si notarius in
instrumento scripti, partes ipsa ſuas confeſſiones aſſimilat, queſo
quod intercurerit fideiustio. Nam & tunc prouisum folementis
intraſinca stipulatione. *i.e.* *lateſt* in *d.l. fiduciaria*, numer. 4.
de verb. obig. pofit *Angel.* *ibid.* col. 1. & sequitur inde *Alcia*, mu. 12. rete-
runt contra opinio *Bald.* Nouerit, in *tral. de date, in sexparte pri-
cipali, in videlicet primis*. Hanc tamē traditionem intelligit *laſ-
quis* ſuas n. 3. nifi ſimpliſter dictum ſit, aliquem ſuile nominari
fideiustio. Non enim ſequitur, quod per stipulationem pro-
moferit.

Excedunt tertio, vt procedat hec regula, & praſumptione, nō
35 ſolum in dū principali t̄ gello, fed etiam in actu enunciato, vptu-
ta, ſi aliquid actus enunciatur in instrumento, vel in alia ob-
ligatione quam in principali. Nā adhuc caſus illi enunciatus prouisum
folementis, quod folementum intrinſicā, verbi gratia,
ſi in instrumento fideiustio ſeparati pralitia, fit mentio debiti
obligationis principali: probat debitum principale, ita
quod dīci non potest fideiustio pralitia fine caſa, & fideiustio
ipſa prouisum folementum pralitia, adhuc stipulatione, ſicut
ſi in fine cum principali fuſſet pralitia. Ita *Bart.* in *d.l. fiduciaria*
in prim. & *videlicet Ang. Inno.* *Caſſ.* *Aret.* n. 3. & *Brun.* in *tral. de for-
ma & folementata, in titul. de probatio & preſumptione forma & fo-
lementata*, col. 3. verſe, ſed etiā ſimpliſter. Et hinc predicit inueni-
tē, quod dī petatur executio instrumenti contra fideiustio, iux-
ta statutū diſpositionis, neceſſe non erit producere instrumentum
debiti principali, cum fatiſit, quod eius mentio fiat in ipso
instrumento fideiustio. *Quam ſententiam probabant etiam Bald.*
*in autb. ſi quis in aliquo cap. 2. c. de elem. ange. in 6. & hoc inſper. in au-
then. & ſymſol. Lat. Floria. in Linde Nerat. 5. ſi. ff. ad l. Aqul. &
l. ab ea parte ſi deprob.*

Excedunt quartio, vt locum habeat hec regula, & preſum-
ptione, in folementate (vt noſtri appellant) materiali, vt hi qui dic-
at ſe aliquid vendidit, prouisum hic conſtitutio ſuile pre-
mium. Ita *glaganc.* de ſimo. & *ue.* ad *probatio.* de *verba permuta-*
ti. *laf.* in *d.l. fiduciaria*, numer. 24. pofit *Coment.* & *Alex.* ibi. ſic & *Aret.*
n. 2. & *Alcia* n. 15. qui dicit, haec eſſe ſubſtantia, non enim fo-
lementum & *Laf.* *Brun.* quo max exarēt. Ibi huiusmentis ratio
eft, quia cum fine t̄ prelio non conſilat contrac̄ta ſiē emptionis
& venditionis, & preuum, iuſta de empe. & vend. ſequitur, quod
affert venditionem, dicitur etiam affirmare preuum interne-
riſe. Qui enim aliquod affirmat affirmare dicitur omnia pre-
dicta, ſi quaeibuscum conſilii, & cum ſuper. de conſilio, ſi
Bald. & *Inno.* Hic tamē extenſio intelligitur, nifi contingit di-
ſputari principaliſter de iuſto ipſo prelio. Nam tunc non ſufficit
hec implicita conſilio, ſed probari debet iuſto ipsum preuum,
vt declarat *Bart.* in *d.l. fiduciaria* n. 2. *Crot.* n. 28. *laf.* n. 2. & *Al-
cia* n. 15. *infim.* Quibus accedit *Fel.* in *cap. ſent.* col. 21. verſe, ſallit
& *Brun.* in *tral. de forma & folementata, in titul. de probatio-*
& preſumptione forma & folementata, col. 4. ver. praſtatute-
gula.

Excedunt quinto, vt procedat hec regula, etiam ſi praſum-
picio non adlegatur. Ita *Abbas* in *c.v.* col. 2. verſe ſed queror, an ſit
uſſio de preſcri. *aret.* in *reſumptione* col. 7. verſe, & ſuperiori, de teſſi.
Fel. in *c.m.* col. 2. *date, col. gen. deſcriptione.* & *Brun.* in *tral. de probatio-*
& preſumptione forma & folementata, col. 4. ver. quarto amplia-
tur.

Excedunt primò hac praſumptione, vt locum nō habeat, quā-
do extans contrarie probationes, vel efficacior aliqua praſum-
picio. Si quidem ad eum praſumptiones hanc admittitur contra-
Menob. Praſumpe.

Excedit secundū, vt locum habeat etiam in solemnitate, quā confutetur communiter interponi & adhiberi. Ita Iaf. in d.l. scindens, p. 22. de ver. oblig. & Feli. m. sicut, n. 26. sive, fidelis ex dicto senten. & re ind. Brunn. in d.l. de probatio & presumptione for. m. col. 9. vers. item amplior. & Col. 12. ver. septimo fidelis & Crot. in d.l. scindens, num. 20. ver. ultimus casus, qui regens Baldi & Areti contrarium opinionem, quā secundū est alia, in d. l. scindens, infine.

Declaratur primō hic casus, vt non habeat locum, quando solemnitas ipsa sui expressis seu emuntata in actu: & eo tempore confecti actus verius immiter adhiberi illa potuit. Nam tunc praesumitur: fidelis vero quando solemnitas & tempore interuenient non potuit: quae de dicto infra, & tradit Grammat. in decr. 29. n. 27. & declarat Iaf. in d.l. scindens, p. 20. de ver. oblig. qui dicto, res ipsa emuntatione clarans & gracilans. Ita quoq; Feli. ius. sicut, num. 27. de fidelis & re ind. qui referunt modis exempla.

Declaratur secundū, ut non procedat hic casus, quando tunc solemnitas non emuntata partes ipsa re emuntata potuerint. Nā tunc esti solemnitas interuenient non potuerint: tamē praesumitur. Ita Bart. in d.l. scindens, & ibidem Iaf. in d.l. 15. versi, secundo limitat. & Brunn. intrat. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme, col. 9. versi, secundo limitat. & Crot. Ius. in Anth. si quis in aliquo, n. 5. 2. C. de den.

Vero huc declaratio non molitus ad rem pertinet, quia ex quo solemnitas non potuit eo tempore interuenire, praesumit nō potuit adhibita. Concedo quidam praefulii remuniatum ob id, quod eam non adhibuerunt, & remuniatum ei potuerint.

Declaratur tertio, vt non procedat, quādō est cōtra quem allēgar solemnitas huc extrinseca tñ nil opponit, nec cōtradicit, negando adhibitam. Nam tunc praesumitur adhibita. Sic Iaf. And. in c. cum dilectus. de confutat. Roma. & Alex. m. 1. scindens, & ibidem Iaf. in m. 15. versi, ultra eam. Idem quoq; respondit Crot. in consil. 22. In causa confutat. num. 3 & num. 1. Matthei in ab. 12. Rumin. in consil. 23. num. 20. lib. 5. Soc. Sen. in consil. 27. o. 10. num. 3. versi. & hoc maximō quia, liber. 2. Feli. ius. sicut, num. 28. versi, fidelis secundū de senten. & re ind. Brunn. bī supra versi, tertio limitat. Crot. in tract. de antiqu. tempor. in terra parte principali in primum. num. 26. versi, sed valde dubito. & Alia, in d. l. scindens, num. 30.

Declaratur quartū, vt locum non habeat hic casus, quando solemnitas huc extrinseca fuit cōmunita, a viro summa fidei & probitatis. Nam tunc illa adhibita praesumitur. Ita Abbat. m.c. nō essent, in primo nota, de probat. Iaf. in d.l. scindens, num. 19. de verb. obligat. & ibidem prim Crot. numer. 18. deinde & Alia. num. 30. Brunn. in tractat. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme & solemnitate, col. 12. versi vnde in limitat. & copie comprimit Tr. aquel. intrat. in d.l. p. legum. cap. 51. numer. 50. Et ad rem pertinet, quid autem adhuc in d.l. nisi essent, tradit. Crot. in tracta. de antiqu. tempor. in prima parte principali, in scripta particularia, quā script. Quid in libro & officia. num. 15. Cum dixit ordinatum ad sacerdotium, praesumit solemniter promotum, quādō tō ordinans eis vir notabilis, & magna probatis. Et eiusdem sententia recente Crotat. Socin. Sen. in consil. 27. column. 3. liber. 2. & idem script. Tr. aquel. practicato in loco, p. 50. Hanc tamen declarationem intelligent Feli. in d.l. scindens, num. 24. de senten. & re ind. & Crot. in d.l. scindens, num. 18. procedere, t̄ quando agitur de modo praediocis, sicut ver exempla ipsi, quibus praediti Doctorates vtuntur, significant. & multo raro autem sit Tr. aquel. in d.l. capitulo 51. numer. 50.

Declaratur quinto, vt non procedat, quando aduersarii, qui conuenient ex contractu, negant ipsū contractū, & deinde de mendacio fuit conuicti. Nam tunc in eius odium & poena, praesumitur solemnitas ipsū contractū. Ita Baldi, Alia, & Areti, qui recente, scripserant Crot. in d.l. scindens, num. 20. & ibidem Iaf. in m. 15. Brunn. in tractat. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme & solemnitate, col. 12. ver. quādō limitat.

Declaratur sexto, vt non habeat locum hic casus, quando in ipso contractu adhibitu fuit iuramentum, quod omnia fuerit recte & solemniter getta. Ita Iaf. in d.l. scindens, num. 22. de ver. oblig. & ibid. Alia. m. 5. & Brunn. d. 1. de probatio & presumptione forma & solemnitate, col. 12. ver. quādō limitat.

Declaratur septimō, vt locum non habeat, quando agitur de solemnitate tacto, quā includatur in explesia. Ita Bal. m. l. solemnibus, C. de ful. infra. cum dixit, quod si tēsis affirmat, se fuisse praeferent publico examini alios doctorat, praesumitur etiā priuatum examē præcessisse, cū sub publico includatur priuatum.

Et Baldi, secundū est Brun. pratitato in loco, col. 14. versi. 17. fallit, qui assert, & exemplum facit, quod omnia in ordinum, quorū minores inclu- 42
dunt sūmū majoribus.

Declaratur octavo, vt non habeat locum hic casus, quando ex aliqua clausula contractū t̄ potest colligi solemnitas tortus. Ita Baldi, in L. iuris contractū, §. quod secundū in seculū nota, ff. de pati. cōm dixit, quod ob vitium clausulam adhibitam in instrumento totus contractū praesumitur solemnis. Idem respondit Iml. in consil. 26. qui de dictio. & clausula, & cetera, ita censit. Et das secuti est Brunn. in d.l. tract. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forma & solemnitate, column. 15. versi. 18. fallit.

Declaratur nonō, vt non procedat hic casus, in actu & confirmato. Nam is solemnis praesumitur. Ita gl. & Butr. sive quod sicut, de elect. quos secuti est Brunn. in loco suprā allegato. vers. ultimum limitat.

Secundū est casus, quando solemnitas huc extrinseca t̄ non fuit emuntata in ipso actu: sed factam alegans illam interuenient, eft in possessione ipsius actus, & res agitur holum inter eum, qui solemniter adhibere debet, & eum pro quo alterius, interponit, & ad eius temporis cursus. Exempli gratia: Clericus possidet diu beneficium, & ei ab Episcopo mouetur controvergia, quod non fuerit solemniter ordinatus & promotus, nec in beneficio institutus. Vel si Ecclesie Praefatus vult renocare empheytum ab empte, qui dicit tam tantum empta conferunt, & succurrunt ipsius Praefati possidet, & Praefatus negat confusum prefertive. Hoc sane in calū praesumitur adhibita solemnitas, si cum alegans illi cursus decima annorum possidit. Ita clericus qui per decennium est in pacifica possessione beneficii, quod praesumitur solemniter ordinatus & promotus, respondit post Holti. Cafr. in consil. 202. in ea causa confutat. num. 3. lib. 1. quos sententia sunt Alex. in consil. 79. n. 4. lib. 1. 50. sent. in consil. 270. col. 3. versi, sed secundū lib. 1. Iaf. in d. l. scindens, num. 17. vers. tertio facta est per ob. Feli. ius. m. 10. num. 29. de fidel. & re ind. ubi vbi no. 30. mansuetus dixit sufficere hoc in causa tempore decimū. Dei in consil. 22. num. 6. versi. & idem diximus. & in consil. 409. no. 10. Gis. in consil. 11. num. 12. Brunn. in tractat. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme & solemnitate, col. 10. versi tertio fact. & Natta in consil. 102. num. 26. lib. 1. Et ratione est, quia non est verisimile, quod Episcopus qui viliter soleat ecclēsias, paffus est Clericum pollicere beneficium, sine iusto solemnis titulo. Nihi beneficium est in loco, qui non potuit visitari, vel non sicut viatur, negligenter Præfatus, ut declarat Felim. in d.l. cap. fidel. num. 31. versi. 4. adverte.

Et estiam simile (vattigi) quando Praefatus altere dominus directi vult renocare rem empheyticam ab empte, qui eam cum possidet) tamquā emptam confusum ipsius domini, & is dominus negat prefertive, confusum. Hoc sane calū solemnitas illa confusus adhibito praesumitur cursu decennij. Ita Alexand. in consil. 11. colum. penitent. liber. 4. 1. in. scindens, num. 17. versi. fidelis, fidelis, ff. de verb. obligat. & m. 1. scindens, num. 3. C. de elect. Brunn. in tractat. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme & solemnitate, column. 11. versi. septimo fact. Chassen. in consil. 11. num. 2. 4. Socin. Iur. in consil. 22. num. 15. liber. 3. aqua illi meritat. de legione communal. in foli. 5. & in tractat. de prescriptionib. 5. 1. glori. 4. versi. 3. & versi. 33. & versi. 36. fed Anton. Gabriei. in lib. 1. conclusio nonum. initial. de presumptionibus, conclus. 1. numero 12. refer alios affirmantes, requiri cursum longissimi temporis.

Huc etiam facit quod dicimus, solemnitate uniuersis clauſularum ecclesiasticarum, praesumit cursu decennali, existente in possessione seu quasi ipsius uniuersi eo, qui uniuersum allegat, negante Praefato, ut ipsi uniuersum solemniter faciat. Ita Card. in Clem. quej. 9. de electio. Romani. in consil. 273. col. 1. Alexand. in consil. 29. cōsilio. 4. liber. 6. Iaf. in d.l. scindens, num. 17. versi. quādō facit Felim. ius. scindens, num. 29. versi. fidelis etiam nota, de sent. & re ind. Brunn. in tract. de forma & solemnitate, in tit. de probatio & presumptione forme & solemnitate, column. 11. versi. 4. & Crot. in tract. de probatio & presumptione forme & solemnitate, column. 11. versi. 4. & in tract. de prescriptio. part. 1. in. scindens, num. 15. & in tract. de prescriptio. part. 2. & idem in consil. 25. 8. num. 13. inf. & diuersum inff. 10. 6. prædicto. 5. 1. Confert simile, quo responderit Dec. in consil. 11. 4. 5. reparatione confusus, sciam. a patrōne ecclēsiae, vel capellae, praesumit factam solemniter, adhibito scilicet contentu Episcopi, concurrente cursu longi temporis, cum ipsa quasi possessione.

Est etiam simile quod dicimus, praesumit adhibitum confusum Episcopi in constructione hospitatis, Ecclēsia vel capella, in qua

In qua celebrata fuerint diuina per decennium, sciri scripturant
Card. & In. in officiis de testam. Regin. in l. Scripturar. mon. 40. qui mis-
sef est dixit. requiri quasi possessionem, utrum dominus celebrauerit,
non ipsa temporis diuinitate. Alexan. in conf. 209. num. 13. lib. 6. Barb.
in conf. 1. volum. 5. & in conf. 1. col. 1. lib. 2. Regin. Conf. 270. col. 2.
fin. ver. confirmatus quia. lib. 2. & in conf. 1. mon. 2. lib. 2. Regin. Conf. 270.
trat. de iure patrem. in verbis. Ex eo quod de Diocesani. quip. 7. Fulin.
in calud. colum. 2. de presumpt. & in. sciri. sciri. 29. ver. sciri. ist. 1. febr.
& re indic. 1. lib. 1. sciri. 29. num. 17. lib. 2. verbo. obig. & in. sciri. ann.
num. 10. c. de patr. Ruin. in conf. 8. num. 2. lib. 2. Bruni. in art. de for-
ma. foliamentata in art. de probatione & presumptio forme. & foli-
mentata. colum. 17. ver. sciri. fact. eff. in decim. 308. num. 5. & 6. an-
ton. Gabriel. in lib. 1. consilium. in ut. de iure patrem. condit. 1. num.
9. qui alias nomena committit. At hoc accident. Petr. Proclus. in commentar.
de refutacione coniugiorum. lib. 3. c. 5. num. 5. & Maseard. in conclus. 448.
num. 4. & aliquo discessu. in lib. 6. p. 40. quip. 79.

52 Eft præterea simile, quod dicimus, immunitate p. presumpt
foliamenta conceffiam a Princeps, quando ipse qui se immunitum
goit, et in qua p. possessione decenniali ipsius immunitum. Ita Rom.
in conf. 52. ver. circa tertium. Barb. in conf. 26. col. 4. lib. 2. Felin. in
sciri. num. 29. ver. Banc. foliamenta de festis. & re indic. 1. lib. 1. sciri.
num. 17. ver. 4. fact. de verb. obig. Bruni in loco supra. allegato. col.
11. ver. quartu. fact. Chafan. in conf. 1. num. 86. & Geb. in conf. 1. v. 3. 6.

53 Siue de immunitate & exemptione conceffia ab Episcopo,
quid presumptur curia decennia exhibita foliamentis confirma-
tio. non summi Pontificis. responderunt Deini. in conf. 152. col. 17. &
Ripain lib. 2. respon. 29. num. 13. quos fecerunt. Crac. in
trat. de antiquis tempore. in part. articulo. pars principali. num. 27.
& Peckius. in l. c. num. 5. Et hanc simile, quod dicimus, instru-
mentum authenticum ex originali fumeum, & ita diu obliteratum,
presumti circa parte extractum. Ita Aristen. in conf. 37. colum. penit.
alexand. in conf. 6. col. 1. lib. 9. & alia refat. Tympan. in gl. 4. ver.
57. qui refert contradentes.

54 Tertius est casus, quando foliamenta hac extrinsecata non
sunt enunciata in ipso contracitu, & est contentio de re modica, &
leui praeditio inter ipsorum contrahentes, quorum alter negat
contractus foliamentum obliteratum: Et adeo folius cursus tem-
poris fine aliquo p. possessione, vel quasi. Hoc casu presumptur hac
foliamenta curia decennii. Ita Barb. in sua quip. 7. Alst. habens an-
plum. infe. 6. Alexan. in l. qui in aliena. in prim. num. 15. ff. de aqua. hared.
& in conf. 2. num. 7. & in conf. 2. lib. 2. l. num. 1. num. 15. ver.
quarto. lonta. Q. qui almutti. & in conf. 2. col. pen. vers. Secundo. princi-
pali. lib. 2. & in conf. 1. colum. 1. ver. sciri. item. predicta. lib. 4. Idem sen-
fi. Felin. in sciri. num. 30. de festis. & re m. & manus. Regin. in conf.
22. num. 18. & 19. lib. 3. Dec. in l. c. num. 1. deinde. in conf. 1. & in conf.
4. 2. num. 3. Chafan. in conf. 37. & Crac. in art. de antiquis
tempore. in tercia parte principali. in princip. num. 2. quo loci. num. 3. ver.
inno. non videtur. scripsit. cursum hunc decennii; non etiam om-
nino requiri, quando agitur de modico p. praeditio. ex senten-
tia Curtij senioris in conf. 7. super mortuorum. colum. 4. quibus foli-
mentum respondit. foliamentum extrinsecata presumptum quando agitur de
medico praeditio. & huius opinionis commemorat Innocen-
tium. & Abbatem. Illa porro recepta sententia, quod sufficiat
curius decennii, probatur text. l. filius. fam. C. de peccato. hared.
quoniam Crac. in loco p. alleg. diligenter explicavit.

Quartus est casus, quando foliamenta hac extrinsecata sunt
enunciata, & ad eis folius cursus temporis fine p. possessione, vel
qui. & agitur de magno praeditio inter ipsorum contrahen-
tes, vel corum successores, quorum alter negat, adhibuit suffic-
tare foliamentum. Hoc facie in casu varius sunt Doctorum op-
niones, qui temporis cursus sufficiat ad presumendum hanc foli-
mentum. Prima fuit opinio eorum, qui exultimur, sufficie-
t decennium. Ita multos commemorat Antonius. Gabriel. lib.
consiliorum. in tit. de presumptionibus. com. luf. 1. num. 68. vbi recent
Ioan. Andree. in tit. lib. 3. of presumpt. & ibidem Butriam. col.
penit. Imolam. colum. penit. & Felinum pariter. colum. penit. &
eundem Felin. in sciri. num. 30. de festis. & re m. Alexan. in conf.
39. sciri. num. 1. Ioan. de Annan. in. t. t. Heli. colum. penit. de festis.
Ruin. in conf. 1. colum. 1. & in conf. 1. a. num. 14. infor. lib. 5. Bruni
in tract. de festis. & foliamentata. art. de probatione. & presumptio
formis. & foliamentata. colum. 10. vers. inq. & var. var. Chalamean
in conf. 1. num. 57. Mantuan. in conf. 72. col. 2. & Socinum. in conf.
22. num. 7. lib. 1. Verum multi ex his a Galerie commemorati,
hanc opinionem non affirmant. Nam Butri. in d. c. lib. 3. col. penit.
dicit, hoc tempus relinquere iudicari arbitrio. Felin. ver. 1. ram. in d. c. il-

lib. quam in. sciri. affirmat, requiri cursum triaginta annorum. A-
lex. ver. in d. conf. 12. lib. 2. & in conf. 13. num. 1. lib. 4. nil ad rem no-
stram respondit: sed de casu precedenti presumpcionis, quo etiam
decumus respondit. Ruin. in d. conf. 10. col. 1. lib. 1. Ita etiam Bruni
prædicto in libro, non declarat quod si illud tempus. sed in conf. 12.
ver. & secundum Alex. scripsit, esse debere cursum triaginta annorum.
Chalamean ver. in d. conf. 1. num. 38. dixit, requiri cursum tri-
ginta annorum, scripsit tamen, quod in his, que modici sunt pre-
dicti, sufficeret. scripsit, non decimam. Non etiam Mantua in d. conf. 12.
col. 2. scripsit, hoc in casu decennii, p. summi hanc foliamenti-
tatem. Soci. ver. in d. conf. 2. num. 17. refert plures opiniones, & in
eis potius inclinat, quod si iudicari arbitriatur. Non omitti tam
Bero. in conf. 10. num. 2. lib. 1. qui post Felimum & Albert. in fine de
refutacione, respondit, sufficeret hunc decennium cursum. Idem vixi ejus
in conf. 15. 4. col. 1. lib. 5.

Secunda fuit opinio Anchiar. in conf. 222. foliamenta. colum. 1. in fine,
qui respondit, hanc foliamentum presumit cursum viginti annorum.
Verum Crac. in d. tral. de antiquis temporibus. p. 2. p. principal. In
prin. num. 1. intellexit Ancharam locum, quando plura concu-
rbant. Nam foliamenti fuerat ibi enunciata ab illis, qui deinde
cum negabant. Et obligatio fuerat contra dictum curatore
moriuntur, qui ob id sine foliamenta poterat obligari.

Tertia fuit opinio corum, qui dixerunt requiri cursum 1. longi-
limum temporis, nempe triaginta annorum. Ita huius opiniois
multos recesserunt Crac. in loco supra. allegato. num. 8. Referunt in
Signorum in subiecto ratione ad Confutacionem Zeloli Castelli. relationem inter
signum Anchiar. in conf. 12. Alex. in Lgi. in alien. in prim. num. 9. ff. de ac-
quir. hered. in conf. 219. num. 23. ver. non obstat etiam, dico obiectum at.
lib. 6. & in conf. 299. num. 9. lib. 7. Corneum in conf. 14. 2. col. 1. & in conf.
24. num. 3. lib. 4. qui alterius habeat esse communem opinionem.
Iaf. in d. 1. quoniam aliena. col. 3. de acquir. hered. Decim. in l. 1. in 2. lecta.
num. 2. C. qui ab aliis in conf. 36. col. 5. ver. secundo refendetur. in conf.
1. col. 2. 1. in conf. 229. col. 1. conf. 34. num. 15. & in conf. 49. col. 1. &
Ripai in lib. 2. respon. 29. num. 22. n. 1. & accedit Ruin. in conf. 18. 2. lib.

Ceterum adserendum est, multos ex predictis non affirmare
hanc opinionem. Nam Signorulus respodit eo in casu, in quo
foliamenti fuerat enunciata, & multe solutiones longissimo te-
pore subfecit. Alexan. vero in d. lgi. in aliena. num. 9. & 10. non
affirmat, que ex his opinionebus verior sit. In vero conf. 9.
num. 23. non explicit, quod tempus hoc esse debet. Immob. ibi.
num. 21. lib. 10. in casu, dicit esse arbitarium. Iaf. vero d. lib. 4. in aliena.
col. 3. col. pen. & lib. 1. scripsit potius decimun. sic &
Dec. in d. l. num. 3. ledit. num. 8. 2. C. qui almutti. non explicit, qui
dicunt illa temporis antiquitas, sciri ut explicat in d. conf. 36. in
conf. 4. 2. & in d. conf. 219. Ripa vero in d. c. n. num. 22. scripsi requiri
cursum temporis immemoriam, de quo statim dicemus. Quibus
confat, hanc opinionem folum affirmari a Corne in d. conf. 1. 44
& in d. conf. 2. 6. & a Decio in d. conf. 3. 41. num. 13. & in d. conf. 4. 29. num.
2. qui est Anchiar. in conf. 13. idem respondente. His ergo addo
Crottum in d. s. 1. siendum num. 23. Ruin. conf. 34. num. 6. & num. 23.
& in conf. 12. 6. 1. lib. 2. Felin. in calud. col. pen. de presumpt.
in conf. 22. num. 12. sententia. de re ind. & creditum hunc. Dorsatum, in conf. 16.
num. 3. lib. 1. Idem quoque scripsit Petrus. Pekius in comment. ar-
de refutacione contingebit. lib. 3. 5. num. 4. qui dicit, tanti temporis
curia presumit, maritum adhibuisse coniunctionem vxori, quae le-
cendum statutis dispositionem testari alter non poterat.

Quarta fuit opinio existimatissima, requiri hoc in casu p. cur-
sum temporis, cuius initia memoria non exsistit. Ita filius. colum.
flammeus. Alex. in conf. 218. num. 5. & in conf. 10. lib. 6. & in conf. 9. num. 6. lib.
7. & Iaf. in conf. 4. 5. num. 3. lib. 4. Socin. in conf. 26. num. 11. & 13. lib.
1. & in conf. 16. num. 13. lib. 2. quos fecerunt eis Osias. in conf. 27. num. 8. 2.
lib. cum Iaf. in d. conf. 2. 4. 3. dixit, requiri cursum centum annorum. Idem vixi
sciri sententia Ripai. lib. 2. respon. 29. num. 22. n. 1. & c. 2. 28. num. 12. &
Cor. num. 20. num. 6.

Quinta fuit opinio eorum, qui dicerunt, hoc tempus relinqui
t. iudicari arbitrio. Ita Irenaeus. in capitulo. solv. 2. de refut. in inde-
gena. Nupt. Ioan. Andre. & Butri. in capitulo. de presumpt. Confer.
in l. qui in aliena. ff. de acquir. hered. Alexan. scripsit. parvus conflans, in
conf. 79. num. 3. lib. 1. & in conf. 9. numero. 9. lib. 2. & 3. & 5. num.
in conf. 22. numero. 17. libros. idem scripsit. Scripsit tamen Cratula in loco
scriptae. t. 2. iudicari arbitri debere, quod sufficiat cursum triginta
annorum. Crediderim arbitrii posse, pro perlucere, & facili-
quantate, sufficiat aliquando cursum minoris, aliquando ma-
joris. Cum enim a legi diffinitione non sit tempus, hoc totum iu-
dicis arbitrio relinqui debet.

- Quintus & ultimus est casus, quando folementis hinc extrinsecata, non sunt enuminata in ipso acto, sed tamen allegans illam, est in possessione, vel quisi, & agitur de praedictio tertii, qui scilicet actum confectionem. Hoc etiam in casu, sunt opiniones.
- Prima fuit eorum, qui exstinxerunt, & conficerunt cursum de decennia ad praeſumendum han ſolemnitatem. Ita Alexan. in d. l. qm in aliena in p̄m. r̄m. 10. ſi de acquis. heredit. & in conf. 17. col. 2. verf. conformantur predictis lib. 3. & in conf. 219 annos. 24. lib. 6. l. 2. in l. num. 15. verf. 3. luna. C. qui admittit Gozad. in conf. 7. 3. & Crauet. in d. trād. de antiqu. temp. in tertia parte principali in p̄m. m̄m. 9. Et caration prima mortuorum Crætta, quod si decennia bona immobilia praefructuratur, data scientia, & patientia domini, licet agatur de magno praedictio, & sic agitur non de folementitate, sed de ipsa actus substantia, quanto magis hoc temporis cuius, præſum debet folementis hac exſtrinſca, que eft qualitas demandat. Verum conſideratio hac, non eft ſatis ſolidā: cum in praefcriptione praefumponamus utrum, qui non appetit vitiosum, defecutum boneſide, hoc eft, folementis. Hic vero contrarium apparet. Euenit ipso quod oſtentat tulus, conſtat eft minus folementis, & conſequente ad efta praefumptum malum fidem, iuxta eft. quātra. de reg. our. 10. & dicitur ſopra in p̄m. p̄f. 130. vbi de bonis, & malaſide praefumpta diſſertari. Præterea Crætta, affirmat predeſt in caſu inter ipſos metu contrahentes, qui titulum cauſarunt, requiri curſum triginta annorum, quanto magis afferere idem debuit, hoc in caſu, cum lex diſcipliſ tollat ius tertii, quod ipſiſ omnes contrahentis.
- Secundū dō argumento vius eft Crætta, quod eadem eft ratione, tam contra tertium, quam contra ipſum in aduerſariū, cū quod fuit contrahētum. Nam aut agitur de ipſius tertii interesse, & tunc ex quo pellit eft illum poſidere, ibi praedictio ait. Aut de eius interesse non agitur, & tunc ſuffra conqueritur. Hac quoque Crætta, arguimento admittenda eft: quidem praefumponit Crætta, pro conſtant, ſiccuris curſum decenniū, ad praefumendam folementitatem inter ipſos contraheentes: cum tamē ab ea opinione diſſentiantur multi, quos ipſem Crætta (vit ſupra reſultum) ſecutus eft, qui quidem affirmit, requiri curſum 30. annorum.
- Secunda fuit opinio corum, qui opinati sunt, requiri hoc in caſu tempus 10. annorum. Ita Imed. in c. peruenit m̄m. 10. de emp. & vendit. alexan. ſoſt p̄m. conf. 19. in ſuſ. lib. 1. & in conf. 179. num. 6. lib. 6. Cor. in conf. 187. col. 6. verf. 3. ſed ſolum dubitatur, lib. 2. 500. ſex. in conf. 25. 4. column. 2. & in conf. 272. col. 5. verf. conſirmatur quod, lib. 2. & in conf. 6. num. 37. lib. 4. Cor. ſent. in conf. 7. ſuper motuī. col. 1. Felina. & ſicut, num. 30. verf. ſecundo aduerte, & ſent. & re ind. Ruim. in conf. 23. num. 10. lib. 5. Dec. in conf. 53. num. 5. Affidit, in dec. 3. 4. 5. m̄m. 5. & Rop. in l. 1. nu. 10. ſi. metr. Balb. in tract. de praef. in 1. part. 3. part. pri. q. o. ro. Zacher. in l. 1. nu. 2. C. qui admittit. & Moder. Par. in comment. ad confit. Par. ſit. 6. 5. num. 22. & Tyrat. de praef. glo. 2. & hoc limat.
- Caterum hanc opinio eft à tot auctoribus recepta eft, attamea mea quidem ſententia, iure non probatur. Nam teſt. c. peruenit, de emp. & vendit. quo folo ſculptor hac alſerto, non in eo folo curſu triginta annorum fundamentum conſtituit, ſed in duplicita uxoris conſenſu, qui etiam paſſa eft pretium ex ea re ſi venida, receptum à marito, conueriti in communes viues. Et propter ea non potest mulier illa conſiderari, vt tertius nō contrahens, ſed in vnu ex ipſiusmet contrahens.
- Tertia fuit opinio Beroij in conf. 3. num. 8. lib. 1. qui abſoluſe dixit, hoc caſu in nulla temporis diuinitate praefumi hanc folementitatem. Que ſam opinio iure non probatur.
- Quarta itaque opinio affirmari potest, quod hoc tempus fit in iudicio arbitrio, & politum, cum iure nostro non sit diſſimilum: ſicut in ea ſaſe precedentissima.
- Declarantur primò praedicti omnes caſus, in quibus diximus, folementitatem extrinſicam praefumi curſu temporis ſue decenniū concurrentē poſſeffione, ſue curſu tricenniū ſue poſſeffione, vel alio tempore, declarantur in quantum, vñ procedat, & quantopar, cum qua contraetus fuit celebratus, negat folementitatem ipſam interuenienti. Vtpuſi li Canonici negant interuenienti & in ſuſ. Capituli in alienatione rei ecclæſiatica, Ita Alex. in conf. 4. 1. 6. 7. 8. 9. ſent. 3. in ſuſ. & in decit. 3. 4. 5. nu. 3. qui enſt. ſententia reſuſc. Ab. in. e. a. ſuſ. t. de his quatuor a praef. ſent. e. ſuſ.
- Caterum ab Alexand. & Alſili, diſſentit Crætta, in tructa, de de antiqu. temp. in 3. part. principal. n. princip. num. 26. verf. ſed vald. dubius. Et ratione propria mouetur Crætta, qui ſia non opoſit defectum folementitatis, illa praefumitur in actu recenti: & ſic celante temporis antiquitate: q̄ewadmodum diximus ſopra in 3. de laſatione primi caſu. Cum itaque dicunt Doctores, folementitatem extrinſicam praefumi ob temporis antiquitatem, praefump- ponunt, quod defectus folementitatis fuerit allegatus & oppoſitus.
- Præterea accedit, quod lapſo tam longiſſimo tempore, non potest illa, qui contraxit, oppoſit folementitatis non interneſt. Nam (vt inquit Crætta,) ſi folementis hac praefumitur contra tertium, qui lapſo tricennio contradicere non potest, nū prober negatim, quanto minus hinc de ſuſiū oppone potest is, cum quo actus fuit celebraz: cum difficultus contrauenire quis i poſit ſacto proprio, quam alieno, l. ſoppi. in m̄m. 9. v. 1. de alp. Exillimo Alexandruſ recte ſentit, & Crætta non eſſe affectuum ipius Alexandri menteſ. Dicit Alexander, hanc folementitatem non praefumi, etiam curſu triginta annorum, quando is, ad cuius favor & oriuſ hac praefumptio, affirmat & allegat folementitatem interuenienti: focus, ſi negat. Ita in ſpecie Alexandri declarat Ruim. in conf. 2. 3. num. 20. lib. 5. qui ait, lic Kripſific & Salic. in ſuſ. C. de petr. her. Et fulbiringt Ruim. conuerſo dicit, ſic ſolitudo extrinſicam ita demini non praefumi, ſi eis deſectus allegatur: ſicut tradidit Ronan. Caffer. Alex. & reliqua, quod in memoriorum ſopra in 3. declarat. primi caſu. Comprobatur Ruim declaratio ex eo, quod dicere folementis, etiam contra 1. praefumptions ita. & de iure, admittit contraria probationem conſectione eius, pro quo ita ipſa praefumptio: ſicut copiæ diſſertant ſupra lib. 10. lib. 1. Ita ergo & noſtro in caſu, locus non eft huic praefumptions, in negante eo, pro quo aliquo orta eft praefumptions, declaratur ſecundū, vt non habeat iſ locum quoad folementitatem conſensus superioris, qui requiritur in contractu celebrando, vtpuſi in conſensu & licentia Summi Pontificis, neceſſaria in alienatione honorum Eccleſiae. Nam illa non iſ praefumptions etiā curſu 30. annorum, cum veritabile non fit, quod ipſe Pontifex habuerit ſcientiam talis contractus, & alienationis. Ita Bald. m. 2. C. de leg. her. Alex. in conf. 9. nu. 1. lib. 3. & in conf. 17. nu. 8. lib. 4. & hos fecutiunt Aliſt. in decit. 107. col. vlt. & Crætta. in d. trād. de antiqu. temp. in 3. part. principal. in p̄m. nu. 18. Qui ob id inferunt, quod allegans praefumptions folementitatis conſensus vel licentia Principis & superioris, probare debet, quod is Princeps ſciunt contractum ſic confectione ſuſſe. Hanc quoq; declaratio probat etiam Felin. in al. C. de ſuſ. de refib. in c. ſuſ. 29. 7. de praefumpt. & in c. ſent. nu. 53. verf. 2. hinc ſator, de ſententia, & re ind. Ruim. in conf. 51. col. 4. lib. 3. & in conf. 23. nu. 19. lib. 5. Crat. in d. ſt. 1. ſt. 2. ſt. 3. ſt. 4. ſt. 5. ſt. 6. ſt. 7. ſt. 8. ſt. 9. ſt. 10. qui refatior communis eft opinione. Idem decidit Capic. m. decit. 4. 9. & 29. & tunc tamen intelligit & declarat, niſi contraetus ſuſſe celebratus eo in loco, in quo eſſet notorium: & conſequenter veritabile, quod Princeps ſciuerit. Ruim. in conf. 51. nu. 18. lib. 4. & Maſcard. in conf. 46. nu. 2. & hoc in caſu defendi poterit opinio Barbi. in ſuſ. 29. in fine de refib. cum dixit, curſu temporis praefumptions ſcientiam Prætoris, qui decrenum interponere debebat, cum iſ Prator loci, in quo celebratus eft, illud adhibere teneatur.
- Et præterea celat haec declaratio, ſecundum Crættaem praefat in loco, num. 19. quando decurſum eftis tempus immemorale. Nam tuus omnino praefumitur adhibitus conſensus & licentia superioris. Inquit inquit Crætta. pol. Alexan. Non requiritur ſciens superioris, etiam ſi de eius praedictio agitur. Et idem repondet Ruim. in conf. 85. num. 5. lib. 5. Dec. in conf. 85. colum. 2. & Cr. tan. in conf. 15. nu. 12.
- Declaratur tertius, vt non procedat in folementitatem, quod eft contra ius commune, vtpuſi in diſpenſatione, quæ non praefumitur curſu temporis, vt ſi quis diu poſſedit duo beneficiū incompatibilia, vel at ſat minor, vel alia de cauſa incapax poſſedit beneficiū, & alleget diſpenſationem ſibi conſecutam fuſſe. Nam diſpenſatio iſ illa non praefumitur curſu temporis. Ita Bellameria in conf. 10. colum. 20. verf. ſent. diu quod concepſio, &c. Qui quidem repondit contra eum, qui erat in poſſeffione, ſeu quāli, faciēdātius, qui fine diſpenſatione fieri non poterant, atque ita Bellameria in teſt. & viſus eft ſequi Crætta. in tract. de antiqu. temp. in 3. part. principal. in p̄m. nu. 20.
- Caterum Abbatis in ſuſ. Heli, col. vlt. de ſent. ſcriptum reliquit, eft confiterandam temporis antiquitatem, beneficiū quatenus, necnon & conditionem superiorum praedecessorum

qui in form beneficium toleratunt. Et si ex his dispensatio vita crit verisimilis, illa presumetur, saltem cum iuramento ipsius beneficiari allegantis amissione dispensationes sicut in famili dispensio de iuramento supplevi, quod defertur, quando praesumptio & verisimilitudo est pro eo, qui vult iurare, *aut ac ut de invento. Insc. & sine iuramento*, *enit. Iesu Abb. praesumti beneficiario non nisi in antiquis. Quia sine praesumptio (falsumg. Abbas) non habet locum quando usus communis adest reprobaretur, beneficium obtemperat, ut superioris expressae sententiae & dispensatione non possit. Nam tunc nec etiam tacte temporis curia confessio praesumptio. Et Abbatum in declaratione sententiae sunt. Confessio Glycerii Pragmat. sanctio, in ita de pacifice posse ordinari, in verbis, in quaeritur, colere, & Crætus, in d. 3. part. num. 21. Et opinione illam Abb. in d. c. dicit Heliadur in Bellauerum ac securi sunt in conf. 19. 10. anno. Anan. in conf. 19. Felini e. alud, column. pen. de tempore, & in e. leuit. num. 31. vers. 5. adverte, de sententia. & reuid, copiæ ac acutæ Gom. in iugis cancelli, de iure iusti p. f. quæst. 10. column. 6. vers. 5. si tam non obijambar, qui multa ostendit præsumptio à superiori & iuramento. Ita comprobari potest opinio Abb. & sequacium, co filii, quo dicimus, si olemnitatem requiriunt in visione i. beneficiorum praesumti adhibent curia temporis quædamus dixi supra in fine secundi cap. in sententia Romani, Alexander, & Crætus: & tamen certum cit, vniuersitatem beneficiorum à iure communis reprehendi.*

77 Declaratur quartur, vt predicta procedant solidū t. in solemnitate extrinsecus, que curia temporis praesumptio: t. leuis vbi ageretur de substantia curia. Nam illa temporis curia non praesumitur, ita p. f. nullus declarat Crætus, in d. tral. de antiquis tempore, in d. 3. part. principi, in princ. num. 22. & accedit Grauatus, in decisi. 79. num. 14. Natta in conf. 16. num. 24. & Oſe in decisi. 73. num. 3. &

4. Verum haec non est propriæ huius praesumptiois declaratio & exceptio: cum tota haec nostra disputatio de fide praesumptio ipso solemnitate, non autem substantia, hincque de titulo, de quo dixi in precedentiis praesumptiois.

78 Declaratur quinto, vt non habeant locum predicti casus, quando instrumentum, in quo olemnitatem ipsius enunciata sunt, nulla in fidem facit. Nam tunc temporis curia olemnitatis ipsius non praesumuntur, ita Bdd. & tml. in l. ff. de his que in testam. de len. Cor. in conf. 22. column. 3. vers. 1. infra quæmpara, lib. 3. & Crætus, in conf. 2. column. 2. lib. 3. quos fecerit eti Crætus in d. tral. de antiquis tempore, in d. 3. part. in princ. num. 26. & in 2. part. principali, num. 19. & scripti supera in lib. 2. a. in p. f. 63. num. 22. Et ita ratione adduxi.

79 Declaratur sexto, vt procedant predicti casus, quando t. ex ipsa infractione instrumentum appetat, olemnitatem non suffit adhibent. Nam tunc quoquis temporis curia olemnitatis hac non praesumuntur, ita Crætus in conf. 19. in causa que vertitur inter Reuerendum Patrem, num. 3. lib. 2. Abb. in conf. 19. column. 1. vers. 1. sententia antiqui t. 1. Alexan. in conf. 21. lib. 1. Cap. 25. in fine, prius duxi, in circulo Felini, e. feuit, num. 33. vers. 7. & vlt. & vers. bene etiam faciat de re iudic. 1. in l. num. 15. vers. quodvad omne. C. qui admitti, & in conf. 19. 6. column. 1. lib. 2. Rau. in conf. 19. num. 19. & in conf. 69. num. 9. lib. 1. & in conf. 69. num. 8. lib. 4. & in conf. 14. num. 13. lib. 1. Dec. 1. e. quoniam contra num. 27. de probato, & in conf. 3. col. 1. & in conf. 36. col. 1. vers. 1. secundo responderi in conf. 49. num. 7. & in conf. 4. 4. 5. column. penale, Bruni, in tral. de forma & olemnitatis, in ita de probato, & p. f. olemnitatis forma & olemnitatis, column. 12. vers. 1. tamen aduentorium. Curt. 1. num. 1. in conf. 13. column. 2. Gal. ad. in conf. 7. 3. column. 3. num. 19. Crætus, in conf. 29. num. 6. & in ita de antiquis tempore, in d. 3. part. principi. num. 27. qui finale committit at. & Bæt. in conf. 10. de quo dico in precedentiis praesumptiois. Eandem olemnitatem probant Træquel, in tract. de praesumptio. 9. & glo. 4. vers. 1. ex gozo. Capit. in conf. 68. numer. 102. lib. 1. Roland. in conf. num. 28. lib. 1. Oſe in decisi. 13. num. 7. & Surd. in conf. 28. num. 115. lib. 1. quis alios etiam referunt. & Pute. in decisi. 210. num. 4. lib. 2. Et simile est quod scripsi in precedentiis praesumptiois, ex tentia eiusdem Crætus, post alios in d. tral. de antiquis tempore, m. 2. partic. quæste part. principal. num. 6. cum dixi, quod eti cursus temporis, cuius initio memoria non est in contrastu, praesumti faciat titulum praesumptionis sui, & de iure, atnam eti praesumptione non stat, quando conflit de iure ipso viuilo. Differunt tamen ab his declaratione Ang. Insc. Aretin. & Alexand. quos refert Crætus, in d. 1. scindens. num. 26. qui conciliare conatur.

80 Declaratur septimo, vt locum non habeant predicti casus, quando t. agitur de pena committenda. Nam cum tunc requiriatur probations clarae & liquide, non sufficiet haec, quæ a cursu

temporis oritur. Ita in specie declarat Rau. in conf. 23. num. 21. lib. 3. dum respondit, temporis cursu non praesumti aditam hereditatem, ut illa veniat in publications bonorum eius, qui deliquit.

81 Declaratur octavo, vt predicti casus locum habent, t. quando conflat de ipso actu vere fecos, si praesumptioe tantum, vtpu-
t. quando in casu Iuli filius. C. de petitio, heredita, dubitatur, an ipsi iustipatris adiutio t. hereditatem, prius conflate debet de ipsa additione vere, & ideo si praesumptioe tantum contaret, non posset deinde ex cursu temporis praesumti iussus, ita declarat Rau. in conf. 29. num. 4. lib. 4. & alia ad reum fore in precedentibus praesumptiois. Ita huius sententiae es est ratio, secundum Ruinom, quia alioquin t. duxi praesumptiones in eodem actu concurrent, quod a iure non procedunt. J. t. C. de doto premis. Quia tamē de re differimus supera in lib. 5. q. 4.

82 Declaratur novem, vt locum non habeant predicti casus, t. quando alia efficacia praesumptione conflaret, solemnitatem hanc extrinsecus minus legitime suisse adhibent. Ita Abb. in conf. Abergau, de testif. Corne, in conf. 14. 6. column. 1. vers. 2. videtur opitulari, lib. 4. & Crætus, in d. tral. de antiquis tempore, in d. 3. part. principi. in princ. 1. lib. 1. Et ratio, quia sequit t. praesumptio cedet veritati, vt diximus paulo supra, ita etiam credit efficacia p. f. praesumptiois. Dicas si de mea reg. & scripti supra lib. 1. quaf. 30. Ex hanc praesumptiois i. ortam t. diuturnitate temporis, admittere probatum in contrarium: præter supra a allegatos respondit etiam Rau. in conf. 15. 4. num. 15. lib. 5.

83 Declaratur decimū, vt non procedat in minore, t. contri que, curia etiam longitudo temporis, non praesumunt olemnitates extrastrictas. Ita Alex. in conf. 9. 4. num. 6. lib. 7. & scripti in precedentibus praesumptiois.

84 Declaratur undicimū, vt non habeat locum, quando t. actus pro sui olemnitatis requiret scripturam. Nam tunc curia temporis olemnitatis fixe non praesumitur. Ita Abb. in conf. 1. e. m. Rau. in conf. 1. scindens. & ibid. Alex. num. 12. ff. de verb. obligat. Rau. in conf. 29. num. 9. vers. 1. secundo responderi, lib. 2. & in conf. 9. 9. num. 9. lib. 4. Et idem Crætus, in conf. 1. scindens. & Berol. in conf. 1. num. 32. Anton. Gabriel, in lib. 1. conclusione, rat. de praesumptioe, conculc. num. 60. & Berol. in conf. 8. num. 20. lib. 3. Et confert quod scripsi supra in quarta declaratione principi capitulo, cum dixi, olemnitatem intrinsecam non praesumti, quando lex requirit scripturam.

85 Venimus t. predictis differt Bald. in conf. 16. Colubinus, col. 2. lib. 1. & in conf. 2. 2. substitut, column. 2. vers. & verandusq. lib. 4. qui respont, quod t. eti empheysis probari debet per scripturam, attamen scripturam interuenienti fatis probari temporis diuturnitatem, ita quoque Alexan. in conf. 29. 26. penult. vers. 1. item non ob. alia regula, lib. 6. respont, temporis diuturnitate t. praesumti interuenienti scripturam in visione eccliarum, & collatione ordinis, Conciliari postulat hi opiniones, ne undam Rau. in conf. 1. num. 10. ff. script. Maron. & Crætus, in d. tral. de antiquis tempore, in d. 1. part. terciaria principi capitulo, num. 40. vt illa prima procedat, quando nullum aliud hominis factum, sed solum ipse temporis cursus intercedat.

86 Secunda veritas, & in visione, vtpu-^t a empheysis penitus factio, ipsius ecclie, sic inferuerit.

87 Declaratur duodecimū, vt non habeat locum, quando t. olemnitatis probato efficit posita in conditione. Nam tunc praesumptio refutans ex temporis cursu, non sufficeret, ita responderi Rau. in conf. 64. num. 17. & num. 8. lib. 1. quem fecerit est Antor. Gabriel, in d. 1. conf. 1. num. 71. Ea ratione monit est Rau. quia quando probatio requiritur in via conditionis, praesumptio non dictat probatio atque ita non sufficit, l. Lucius, ff. 2. cond. & demonst. Coeterum cum huius declarationis veritas pendat ab his, quæ scripsi supra in lib. 1. q. 37. ad 2. c. electores remittendoles efficiuntur.

88 Declaratur decimotertiū, vt locum habeant predicti casus de iure Cuilii: fecit vero t. de iure Canonico, ita Gabriel, in d. 1. conf. 1. in ancioritate Antor. in l. scindens. num. 12. ff. de verb. ob. q. 6. meo in codice hoc non scripsit.

89 Declaratur decimoquarto, vt locum non habeat, quando non t. appareat de scientia & patientia eius, de cuius praesudicio agitur. Nam tunc sol enuntiata haec extrinsecus non praesumunt diuturnitate temporis, Ita Bal. in l. 2. C. de leg. her. Alex. in conf. 1. scindens. lib. 4. & Crætus, in conf. 1. scindens. num. 12. id. 1. ff. Oſe in decisi. 73. num. 5.

90 Declaratur decimoquinto, vt locum non habeat, quando t. quis sit Dec. in conf. 4. 2. num. 12. qui responderi de eo, qui adire non potuit hereditatem, vt nec curia temporis praesumti adiulciet,

in iste-

et in officie nostra Decimus factus est Ofacis in decr. 53. num. 5. insin. Et ratio, quia non valenti legere, nulla currit prescriptio, l. 6. s. &c. de annali praescriptio. Nec patientia considerari potest, quando verisimiliter prohiberi non potest, ut in officie tradit. Inpl. m. l. 6. d. 6. num. 23 ff. de aqua pluvia arca.

Declaratur decimo sexto, ut non procedat, quando solennitas t. haec extrinseca non fuit enunciata, nec potuit intervenire in actu tempore illo, quo confectus fuit : nec partes ipsi solennitate renuntiari potuerunt. Nam tuncne diuturnitate quidem temporis praesumuntur, ita declarant Rain. in conf. 15. 4. num. 1. et in fin. lib. 5. Socin. in conf. 4. 6. num. 3. lib. 4. Roland. in conf. 50. num. 39. lib. 1. & Ofacis in d. decr. 53. num. 6. Et huius accessit Crotius in d. 1. Iurandum. na. 31. qui eiusdem opinionem recenset Alexian. in conf. 17. lib. 4. & conferunt, quod dicimus in subsequenti praesumptione, in 3. declarat.

P R A E S U M P T I O CXXXIII

Verbis enunciatiis prolata a contrahentibus, quando & quibus in casibus vera præsumuntur.

S V M M A R I A.

1. Enunciatio verbū pronunciata a contrahentib., vera præsumuntur. Id quod etiam ad non contrahentes extenditur, consentientes etiam ipsi contrahitu, nu. 2.
2. Et locum habet contra heredes, & successores singulares, nu. 3.
3. Atque adeo ut aliquando probatio in contrarium non adiungatur, numero 4.
4. Enunciatio verba præsumuntur vera inter contrahentes, etia quando de ipso enunciato principales disputari contingerint.
5. Extenditur id etiam ad tertium, quantum ad illam favorem, nu. 6.
6. Enunciatio verba prolata in iudicio, præsumptionem faciunt pro tertio.
7. Idq. præferunt, si antiquitas prolata sine fine, nu. 8.
8. Vel adhibetur fuerit intentionem, nu. 9.
9. Aut verba enunciatio significant causam finaliem eius, de quo agitur, numero 11.
10. Enunciatio verba inter item comprobata disponere.
11. Enunciatio facta a inter contrahentes, præsumptionem facit, et si quod enunciatur tempore confessi actus, vere similiter non potuit intervenire.
12. Fallit in eo, quis de facto ipso enunciato verisimiliter scientiam cognoscere, non habuit, nu. 13.
13. Filiationis confessionem incideret & ob aliud emissam, præsumptionem quasi posse posse, aut effectum filiationis non facere.
14. Enunciatio facta a inter contrahentes, præsumptionem facit, et si quod enunciatur tempore confessi actus, vere similiter non potuit intervenire.
15. Enunciatio facta super aliquo factu non convenienti enunciatio, non faciunt præsumptionem.
16. Filii nominati incidenter in aliquo actu indifferenti, filiationis in quasi possessione non dicere constitutum.
17. Enunciatio prolata super ea, de qua partes disponere non possunt, non habent veritatem præsumptionem.
18. Baronum Ecclesia alienationem per eundem visitatorem & necessitate factum esse, enunciatio præsumptionem non facit, sed necessaria est probatio.
19. Enunciatio facta a muliere, quod si vidua, non facit præsumptionem si de morte mariti alter non cogit.
20. Clericos non præsumunt, quod ab eo, a cuius potestate id non pendet, verba enunciatio talis fuit appellatum.
21. Enunciatio a contrahentibus prolata, nullam præsumptionem facit contrahendum, quando actus res, & non.
22. Quis autem sit in antiquis, nu. 2. et num. seq.

CVM in superiori præsumptione aliqua de verbis enunciatis, cuius contrahentibus differuerint, vobis et re fuit hoc in loco explicare, quando & quibus in casibus vera et præsumuntur ab ipsis contrahentibus verbis enunciatiis prolata. Et sicut dicendum est, vera præsumuntur, quae verbis et enunciatiis præsumpta fuerunt, quidam si de probat. & Optimis. C. de contrab. & c. matt. stipulat. Et verba haec contrahentibus enunciatio, præsumptione inter eos facere, ut vera creditur ab eis enunciata, manifeste affirmantur Bart. in ex his scriptura, p. 16 ff. de donatio. Abb. in conf. 6. clement. 2. lib. 1. Socin. in conf. 21. lib. 2. & conf. 66. num. 7. lib. 4. Dec. in conf. 4. col. 7. vers. quidam in dubium. & Craet. in conf.

29. n. 1. & idem in tra. 2. de antiquitate temp. in 3. parti. prima part. p. 19. & idem in 37. scriptis, facere plenam probationem inter contrahentes donec probetur contrarium.

Differenti tamen a predictis Socin. fen. conf. 9. 2. col. 12. num. 22. vers. sed diffinitas, lib. 3. qui respondit, nec præsumptionem quidem facere.

Extenditur primò, ut locum habeat hac traditio, etiam contra alios non contrahentes, t. ipsi tamen contrahenti cōsentientes, ita Socin. fen. in conf. 266. col. 10. 4. vers. quod potius censeri debet, lib. 2. & Craet. in d. 3. partic. num. 20.

Extenditur secundò, ut locum habeat etiam contra heredes, t. successeores etiam singulares ipsorum contrahentia, ita Craet. in d. conf. 29. num. 1. quia Aret. & Socin. haec opinionem communiter sunt.

Extenditur tertio procedere, & locum habere, ut etiam aliquid non admittatur a probatio in contrarium aduersus hanc enunciacionem, sicut quando verba haec enunciatio emituntur propter illi scilicet super eis, super quo parts ipse possunt libi prædicare, ita Cyn. in non modia q. vlt. C. de probat. Bald. in 1. cunsa. C. de falsa causa adiut. et legat. Socin. fen. in conf. 66. num. 8. lib. 1. quod ejus repetitionem in conf. 21. lib. 2. & Craet. in d. 3. partic. num. 20.

Extenditur quartò, ut locum etiam habeat, quando t. de ipso enunciato contingit disputari principaliter. Nam adhuc præsumptionem faciunt verba haec enunciatio inter ipsas partes ita Aret. in conf. 1. tunc deprobato, & conf. 13. col. 10. vers. sive. præterea sive a conf. febo. Abb. in conf. 1. col. 2. lib. 1. Alex. in addit. ad Bald. in 1. ad probatio. num. 2. col. 2. de probat. Rain. in conf. 41. num. 13. lib. 5. Craet. in 3. partic. n. 55.

Extenditur quinto, ut locum habeat haec præsumptio, etiam quod tertium, ut faciliter ad eius facta rem præsumuntur vera illa enunciatio. Ita Bald. in d. c. series, col. 1. de teffib. & Craet. in d. 3. partic. num. 30. & 36. quod rationibus & argumentis comprobauit, & quendam contradictione confutauit.

Et hoc quidem Baldi declaratio multò magis procedit, quando verba haec enunciatio fuerunt prolata t. in iudicio. Nam tunc fine controvergia pro tertio præsumptionem faciunt, ita Roman. in conf. 4. 2. num. 2. quemvis intellectus Craet. in d. 3. partic. num. 27. & Romanum secutus est Iaso. in l. 1. iuramentum. s. quod fer. col. 2. s. fiduc. pat. Hoc sane verba in iudicio prolata facilius & efficacius probantur, Corin. in conf. 10. 5. col. 4. lib. 3.

Et præterea illa Baldi traditio in d. c. series, locum habet multò magis, quando haec verba enunciatio sunt antiquitus t. probata. Nam tunc præsumptionem etiam quod tertium, fine dubio faciunt, & respodunt Abb. in conf. 62. in 3. dubio. liber. 2. quemvis secutus est Craet. in d. 3. partic. num. 28.

Rufus locum habet predicta doctrina multò magis, quando adhibuitur fuit t. iuramentum. Nam tunc efficacior redditur præsumptio haec pro tertio, ita tradit Craet. prædicta in loc. num. 35. relectio proficit Iaso. in conf. 36. lib. 3. iuramentum enim operari haec in re solet, ut docet Iaso. in l. 1. ex bis. col. 2. vers. Sext. fallit. C. de teffib. mil. cum post alios dixit, verba enunciatio t. iuramento comprobata disponere, & idem decide Affl. decr. 3. num. 3.

Et tandem multò magis procedit haec traditio Baldi, quando verba haec enunciatio t. significant causam finaliem eius, de quo agitur: & habito respectu ad qualitatem personarum, quas verificare non est mentiri, statim Bal. in conf. 30. an patronum, lib. 3. & Craet. in d. 3. partic. num. 49.

Extradit sexto, ut locum habeat, etiam si enunciatur id, quod est tempore, t. confessi actus non potius verisimiliter intervenient, t. si enunciatur et, factam fulle subfalsatione bonorum alieniorum. Hoc sane enunciatio præsumptionem facit inter ipsos met contrahentes, ita post alios Dec. in Athen. f. quis in aliis, n. 32. et de fin. Brun. in tral. de forma & solemnitate, in 1. tral. de probat. & præsumptio forma & solemnitate sol. 4. vers. talibus causa est. & Craet. intral. de antiquitate temp. 1. parte principal. in 4. part. quæcunque, empliar. num. 2. Qui quidem dicunt, hanc enunciacionem non nocere tertio, nisi de antiquo agatur.

Declaratur primò haec præsumptio, ut locum non habeat, quando haec verba fuerunt enunciatab. eo, quod t. de facto ipso enunciatio veritatem scientiam cognitionemque non habuit. Ita Craet. in d. tral. de antiquitate temp. in d. 3. partic. prima part. princip. num. 30. audierat Felm. in t. per tuas, column. 4. vers. Secundū regimur, de probat. dum scriptis, confectionem filiationis t. incidenter & ob aliud emissum non facere præsumptionem, aut effectum quali possessoris filiationis, quoniam quis t. se afferit filium, probare tenetur se filium, quando emissa est ab eo, qui proba-

probabiliter ignorabat. Quia de re dicimus infra lib. 6. in presumptione regis ecclesie, ubi aliqua presumptione circa filiationem differemus.

Declaratur secundo, ut locum non habeat huc presumptio,

- 13) non verbis enunciatis, tamen prolatas super aliquo facto non convenienti ipsi enundationi & confessioni. Nam tunc nec presumptio quidem inducitur ita Crauer. *prædicto in loc. na. 5. ex sententijs in conf. 12. col. 2. lib. 4. cum respondit*, quod quandoque qui fuit nominatus filius incidenter in causa, quod est etiam non filio contumere potest, putat si dicatur, filii mi, veni huc, factio hoc, hec verba non inducunt presumptionem filiationis pro illo, ut dicatur tamen constitutus in qua posselitione filiationis fecis enim illi, quando verba enunciata proclamatur in actu, qui non solet conuenienti alteri, quam filio, vtpus si dicat, bene veni filii mi, vlo quod tractes negotia mea. Ita *Cofixus. in loc. novend. C. de probat. Genes. m. s. Papa. imprime de elect. in 6. Anch. in Cler. vit de fest. excom. & Crater. vbi supr. & scriptis lib. 2. de arbit. sed. rati. s. folio 59. n. 7.*

Declaratur tertio, ut locum non habeat hac presumptio, quæ

- 17) do prolatas fuerint verbaz enunciatio super eo, tamen quo pars disponere non possunt, quæmodocum dixerit in procedente presumptione, in fine, & in effectu traducto post aliis brevis, Crauer. & Oſſeum, quæstionem referant. Exemplum afferit soler, quando in instruimento alienationis bonorum ecclesiæ dicitur: *Habita licencia Episcopali, & praedictis tractabis.* Nam tunc verba hæc non faciunt presumptionem, ita lib. 1. conf. 41. *Alexand. in conf. 17. num. 8. lib. 4. ſeſon. in conf. 24. num. 7. lib. 1. Feſtus in cap. ſicut num. 22. ver. 5. ſi autem oſſeſemantur de ſententia & re iudicata. Deinde in auth. 1. quia aliquo, num. 37. C. de edend. Crauet in tractatu de iuris utriusque temporis in tercia particula prima partia principali, num. 63. & Oſſeum in deſc. 17. 2. col. 2. quia alios reiſent.*

Ita quoque dictimus, quod quando in alienatione ipsa tñ bonorum ecclesiæ enunciatur, id factum per eisdem utilitate, vel necessitate ecclesiæ, enunciatio hac presumptio non facit, ita eſe, fed requirit probatio. Ita *Geminian. m. 1. de rebus eccl. non alicet. Bruni in tractatu de forma & ſolennitate iuris tributo de probat eſe & presumptione forma & ſolennitate, col. 4. 3. ver. item ex predicta. & Oſſeum in d. decif. 172. column. 1. & alia ad rem scripta Bruni prædicto in loco.*

- 19) Sic etiam dicimus, quod renuntiatio facta tñ nullitate, quod sit vidua, cum non confiteat alteri de morte mariti, non facit presumptionem: cum ab eius potestate hoc non pendat. Ita respondit Aret. in conf. 13. col. 10. vñ p. ſententia. Et simile quod respondit Beato in conf. 17. 2. col. 3. lib. 2. cum dixit, non præsumi clericum, tñ quia fuit in verbis enunciatis appellatus, cum ab enunciatis potestate hoc non pendat.

Declaratur quartio, ut locum non habent cōtra tertium. Nam verba enunciatio à contrahentibus prolatas, nullam presumptio-
21) nem faciunt contra tertium, tñ quando actus est recens, & nouis, vires utrū admittuntur in hanc, si quis in aliquo. C. de edend. Dec. in conf. 12. col. 10. ver. p. ſententia. instrumenta.

- 22) Quando vero res est antiqua, dubium est, ian haec verba enunciatio probationem vel presumptioem aliquam faciant contra tertium. Distinguuntur Abbas in cap. canon. de probat. & in conf. 3. 4. celum. 2. ver. 2. tertio probatur, lib. 1. Corne. in conf. 22. col. 3. ver. nos obit. glori. lib. 3. & Crauer. in tract. de antiqu. tempor. in 1. parti. prim. in 4. parti. que incipit ampliarum, num. 6. ver. quid tenendum. & cat. quid agitur de modico tñ leuius preiudicio, & tunc verba haec enunciatio probant contra tertium: aut agitur de magno
24) tñ preiudicio, & tunc nec plenam, nec semiplenam probationem faciunt, fed aliqualem presumptioem. Et ipse Crauetta ibidem num. 12. fubtingit, quod in antiquis, quorum probatio est difficilis, non solum propter ipsam antiquitatem, & lapsum temporis, sed etiam propter qualiter ipsius facti, vtpus haec enunciatio plenè probant contra tertium: ita tradit etiā Raphaello Alex. in conf. 90. col. 3. ver. 6. haec est responsum, lib. 6. & scriptis Rebuffi in tract. nominationum. Probant etiam verba enunciatio contra tertium, vbi agi-
25) gitur de magno preiudicio, quando tñ cum ipsa tempora antiquitate concurrunt alia conjectura, vtpus longa pofficio, plura inſtrumenta, vel alia similis, facti multi oram autoritate affermantur. Dignissimus Burfa quem honoris causa nominare soleo, ut inquisit in conf. 31. num. 93. lib. 2.

- 25) Declaratur quarto, ut locum non habent cōtra tertium, vbi agi-
gatur de magno preiudicio, quando tñ cum ipsa tempora antiquitate concurrunt alia conjectura, vtpus longa pofficio, plura inſtrumenta, vel alia similis, facti multi oram autoritate affermantur. Dignissimus Burfa quem honoris causa nominare soleo, ut inquisit in conf. 31. num. 93. lib. 2.

- 26) Declaratur quarto, ut locum non habent cōtra tertium, vbi agi-
gatur de magno preiudicio, quando tñ cum ipsa tempora antiquitate concurrunt alia conjectura, vtpus longa pofficio, plura inſtrumenta, vel alia similis, facti multi oram autoritate affermantur. Dignissimus Burfa quem honoris causa nominare soleo, ut inquisit in conf. 31. num. 93. lib. 2.

PRAE SUMPTIO CXXXIV.
Nouatio quando, & quibus in casibus facta, & inducita praesumatur, non leui studio disputatur.

S V M M A R I A.

- 1) Obligationibus non solum solutione, sed etiam non actione receciditur.
2) Non solum quando inducatur ante eum Pandectarum.
3) Nouatio eum Pandectarum quando introducatur.
Non presumatur, si stipulatio secunda prætoria sit, nu. 4.
Vel si conuenientia & plus prima continetur, nu. 5.
Nouatio contra tempore, nu. 6.
Et quid si tantudem quod prima continetur, interueniente vel non interueniente persona noua, nu. 7.
Vel si continetur idem in sulphante diversum quod rem ipsam nu. 8.
9) Nouatio nec in deposito praesumitur, quando ex necessitate eodem stipulatio interponitur.
10) Nouatio non resumitur, quando secunda stipulatio idem continetur prima & diuiniſſimam.
11) Nouatio non praesumitur, quando secunda stipulatio ad priuatum non est equa.
Idem si non principali obligatio renuntiatur sed solum fiduciaria, numero 12.
Novatio motu sui eisforer, & pigror nu. 13.
Nil statim in datione novorum fiduciariorum, vel pigrorum, removetur prima obligatio, nu. 14.
Aut priuatum fiduciarium, vel pigrorum loco deitur ali⁹, u. 15.
16) N. s. n. 14. Dignissima non presumebatur, ne fieri posset in alio, quam stipulatio contracta.
Aut si post priuatum contractum inconstitutum adoperetur fiduciaria, numero 17.
Qui tamq. opinio adducitur alia contraria, nu. 18.
17) Mutatis eum voluntari non praesumendi, & tñ eadē eſt, tam in contrahib. quoniam ultimum voluntari.
20) Pigrorum datus secundum derogat primo.
21) Nouatio facta non praesumitur, quando duo contractus una simul contractur, & vna alterum non procedat.
22) Inconveniens quia finit, conseruit usque.
23) Padiplarium in vna pedem, instrumento appositus, nec prius datus vel pigrorum.
24) Nouatio facta non praesumitur, quando primus contractus non est perfecitus, fed de contrahendo promissus.
25) Nouatio facta non praesumitur, quando primus contractus adde certus est, & p. perfectio, & secundus contractus.
26) Nouatio facta non praesumitur, quando duo ab eo, vel primus, vel secundus propria numero non obtinet, sed patet ad perfectionem, & implementum unius actionis conseruit.
27) Stipulatio facta alterius, quia nulla est.
28) Contractus inuenient, sunt, ut obligationem producant, & actionem.
29) Contrahentes agere id voluisse praesumunt, quod natura contractus stipulat.
30) Adum subiectum praesumitur factum in executionem precedentis obligatioem.
31) Numeratio ultimæ est, qui finit, & ex mortuo producit actionem.
32) Finem ad vnum iudicat, contraria non debet operari.
33) Stipulatio non solum in mortuo, sed & ali⁹ in contrahib. mutatione operatur, sive voluntari parvum de nouo endo adserunt.
34) Nouatio ex Constitutione noua iustissimam expressim fieri debet.
Nec ad illam inducatur, dum presumptiones sufficiant, & andam quodammodo, num. 31.
35) Expressio dicti pugnat, quod conjectura appetit, & presumptionibus.
36) Nouatio facta non praesumitur, quando debitor delegat alium etiam non debitorem suum, quem crederet acceptant.
Secundum si creditur confessio non appareat, nu. 46.
37) Nouatio facta non praesumitur, quando secunda contractus cum primo eſt incompatible, secunda si contractus sunt compatibilis, nu. 40.
41) Pugnatio duorum, finaliter negatur.
42) Nouatio voluntaria refutatur per translationem, quia suis natura & apri- ma obligatione receditur.
43) Mortuum, & depositum contractus duo sunt incompatibles.
44) Comprassum quando cum fundo latea repugnat, dicitur ex eo facta nouatio.

70. *Nostatio facta non dicatur, quando secundus contractus nullus est & invalidus.*
 46. *N. maxima olim quibus casis fieri dicatur ope exceptionis, num. 47. 43. & 49.*
 50. *Nostatio in aliis accessetur, & liberatus a credito debitor, quando ipsi mandat argenteum, seu campori, ut solutus sit creditoris suo, campore animo nouandi expreſſe interuenienter. & solutio promittetur. 14. procl. etiam si concellatur solum de ipsius camporum animo nouandi apparet, num. 51.*
Ideon etiam si stipulatio promitterit, num. 32.
Securum quid non confit, nec expreſſe, nec concellatur camporum animo nouandi promittitur, num. 53.
Id. r. maxima si modo tantum pacto promitterit, num. 34.
Quod si stipulante camporum promitterit solvere, & debitor de ipsius animo non inducatur mutatio nec liberatus debitor, num. 59.
Contraria refutur opinio, quod indicatur, num. 52.
Quibus extem in casis indicatur liberatio debitor, qui mandat campori, qui nubis fiduci debet, ut pro se soluat, num. 62. 64. 65. & 66.
Quid extem si campori ipse sit debitor debitor in modis invenientia, ut proficit solu. et. & an. & quando in modis acutis hoc sit liberatus debitor, & quando non, num. 67. 68. 70. 79. qd. ad num. 77.
 35. *Nostatio non sit stipulatio nisi expreſſe agatur.*
 36. *Stipulatio & pallium in modis in foro mercatorum non differant.*
 37. *Pallium in modis de iure Canonico idem operatur quod actio.*
 38. *Intelleximus e. & c. & quidam, necr. dep. a. vi de pacto vestito & efficac. eloquuntur.*
 60. *Nouatio non sit hodie solo interuenientis persona.*
 61. *Qui promittit quod alias debet, in dubio videtur accessorii promittere.*
 62. *Delegatio debitorum fieri dicatur, quing. necessario & requiratur.*
 72. *Debitor qui latet ab eo scriptis, non liberatur illius acceptatis ab eo, cuius gratia sunt, sed ad eos, qui illas completere tenent, & aucta per eum promissione de soluendo.*

POST QVAM haecen dixerimus de illis presumptiobus, & conjecturis, que verantur circa contractus, nunc agendum est de his, qui rescipiunt distractur. Quocirca cum obligaciones & distractur, ab eis recedatur non solum solutione, sed etiam nouatione: de eis distendendum nunc est. Est tandem difficultis, & perplexa disputatio, quando, & quibus in casibus presumatur facta nouatio prioris obligations, per secundum. Existi mauerim distinguenda eti aliquid tempora, & aliquot casus.

Primum fuit tempus ante ius Pandectarum, quod antiquum appellari potest. Hoc nam tempore per secundum obligationem, seu ut illam iura appellant, cautionem, prima illa, fuit illa secunda obligatio, plus tamen minus prima continenter, indebatur t' nouatio. Id quod sat manu scilicet ex. vlt. C. de monat. & ex 6. præterea, in iust. quib. mod. toll. oblig. & in specie scripsierunt Alexand. in conf. 3. num. 4. lib. 2. Socin. in lib. qui vñfūlsum, num. 5. de verb. obl. & Fran. Baldwin. in d. præterea.

Secundum tempus fuit iuris Pandectarum, seu Digestorum, ut variè constitutum fuit, sicuti explicat Bart. in l. pen. num. 3. ff. de præst. stipul. quo in loco, aliquot casus distinguunt, & nos aliqua addemus.

Primum est casus, quando secunda stipulatio erat t' prætoria.

4. Hoc casu non nouatur iure illo prima stipulatio, alterius contractus. Ita Bart. in d. pen. num. 3. ex illo text. & ibid. Ang. col. 2. iuprin. vers. sed respondet. & Iml. ibid.

Secundus est casus, quando secunda stipulatio erat t' conuentionalis, & plus tamen prima continebat. Hoc casu presumebatur facta nouatio, li. vero continebat minus non presumebatur. sic scripsierunt Bart. in d. pen. num. 3. vers. secundo casu & ibidem Ang. col. 2. vers. secundo casu & Iml. Iud. Bolog. in conf. 59. tal. 3. & Alex. in conf. 193. num. 3. lib. 6. Cauter. in conf. 167. num. 2. & Rota Roma. in decr. 562. num. 2. in parte non nouit impensa ex. l. qui vñfūlsum. ff. de verb. obl. l. stipul. ff. de monat. & l. vlt. C. edem. Hic casus locum non habet secundum Angel. præstat in loco, quando secunda stipulatio t' continet minus tempore, vñpūt: si promisisti decessum in Cal. Maij. Et deinde eadem decem pro mitem in Cal. Augusti. Nam tunc prima obligatio, nouatur etiam hoc iure Digestorum, i. olim ope exceptionis. Ita inquit Angel. scripsi glori. in d. pen. per text. l. cum stipulatio si uero a Provo. & de verb. obl.

Terius est casus, quando stipulatio secunda conuentionalis, tantundem continebat, quod prima, & in ipsa contractu interueniebat, & noua persona, presumebatur nouatio, si vero noua persona non interueniebat, nouatio non presumebatur, sic explicatur

Bart. in d. pen. num. 3. vers. tertio casu ff. de præst. stipulat. & ibidem Angel. col. 2. vers. tertio casu ex. l. scire debemus in primis ff. de verb. obl.

Quartus est casus, quando stipulatio secunda conuentionalis, idem quod prima continebat in t' substantia, t' diversum quo ad rem ipsam, vñpūt in prima fuerat promissus fundus, in secunda fundi affirmatio. Hoc casu non presumebatur nouatio. Ita Bart. in d. pen. num. 3. vers. 4. a. scire. & Bolog. in d. singul. num. 62. vers. quantum vero ex. l. fundum Corneliani, ff. de noua. Et idem docuit Angel.

Quintus est casus, quem praeter Bart. præstat in loco adiungimus, ex sententia Angel. in d. pen. col. vers. pismatu est, quando secunda stipulatio interponitur ex necessitate. Hoc calo nec de iure Digestorum presumebatur nouatio. I. Stichm. ff. legata. ff. de noua. Et secunda sententia præstat Imla in d. pen.

Sextus est casus, quando secunda stipulatio t' continet illud item quod prima, & quid aliud distincitum, vñpūt primo promisisti Stichum, & Pamphilum. Hoc casu non presumuntur facta nouatio. Ita Ang. in d. pen. col. 2. vers. quantu casu ff. de præst. stipulat. & ibid. Imla.

Septimus est casus, quando secunda stipulatio t' non est vñpūt illa primam: fed prima est fortis, secunda vero pene. Hoc etiam calo, non presumuntur facta nouatio. Ita Angel. in d. pen. col. 2. vers. secundo casu. ff. de verb. obl. & Iml. ex l. ff. stipulatus ex verb. obliq. ab R. pa in l. si se novolent. & si ex conuentione, num. 6. ff. de te iudic. & Fran. in Mar. 3. in q. 42. num. 52. p. 1.

Octauus est casus, quando secunda stipulatio t' non est vñpūt illa primam: fed solus fiduciifloria, ut pignorum: vñpūt, ut primo pro mili decem sub pignore, vel sub vñpūt fiduciifloria: deinde pro mili decem do aliud pignus, vel aliud fiduciiflorum. Hoc calo estiam non presumuntur facta nouatio, ut scilicet ab eo primo pignore, vel fiduciiflorio dicatur recessum. Ita Angel. in d. pen. col. 2. vers. Septimus. & ultimus ff. de præst. stipulat. & ibidem Imla, Castren. num. 2. Contraff. num. 3. Et haec accedunt relati a Iesone in l. ex qu. 5. ff. huius min. colum. de verb. obli. & in l. in fine. C. de iudic. & aliis refer. Rom. hecgal in l. 1. in prim. num. 15. ff. de duobus rei. Et aperte R. pa in l. si non obtulit. & si ex conuentione, num. 7. ff. de re male, qui reuertit etiam Sosin. sem. in conf. 3. num. 15. & in conf. 21. num. 3. lib. 1. Et si quidem motu sunt ex l. l. Titim. vers. Sed ita denunt. ff. de fiduciiflorio. Hic calo locum habet multo magis, quando solum t' mutantur fiduciiflorum, vel pignora. Nam tunc sine controvergia prima obligatio principalis non nouatur. Ita R. pa in d. l. ff. ex conuentione, num. 6. ex ratione, quia fiduciiflorum, & pignorum obligatio, que accessoria est, vim non habet mutandis principalem. Idem scripsiter Rebuffi in commentaryis ad translatiiones Galatian. 3. in istud. t' libri obligeat. art. 1. gloss. num. 22. & Maspar. in concl. 1107. num. 6.

Declaratur primo hic casus, ut locum non habeat, quando t' in datione nonorum fiduciiflorum, vel pignorum, nouatur prima obligatio. Ita declarat R. pa in d. l. si ex non obtulit. & si ex conuentione, num. 7. vers. quid intelligit ff. de te iudic. post glo. & Bart. in d. pen. invent. pignore, ff. de præst. stipulat.

Declaratur secundo, vñpon procedat, quando secundi t' fiduciiflorum, & secundi pignora dantur loco primorum. Nam tunc primi liberati conseruntur. Ita R. pa in d. l. ff. ex conuentione, num. 7. vers. item intelligit post Castr. & Alex. ibid. & Iml. in d. l. pen. ff. de præst. stipul. ex l. pen. 6. num. 3. ff. de pignor. obliq. Et hoc significat Iustini. num. 6. l. vlt. iuprin. C. de maut. vñ. vel pignum acceptit, vel cautorum est. Et quidem motu ex l. l. stenila. & vñl. de conflit. pecun. & ex l. simandato meo. & vñl. ff. mauta.

Declaratur hie casus, ut non habeat locum in foro mercatorum, in quo pactum nudum haber effectum stipulatio. Ita Sosin. in l. singul. num. 17. ff. si fieri pot. & ibidem Iml. num. 27. Purpur. num. 90. & Cognac. num. 18. qui postrem dubitare.

Decimus est casus quando post primum contractum fuit ita t' & in continentia adiecta stipulatio, vt si exemptio vel mutio promisit centum, deinde statim stipulatus es eandem summan. Hoc etiam calo, non presumuntur facta nouatio. Ita Bartol. in d. singul. num. 62. vers. & vers. 17. Decius num. 62. & Bolognus num. 62.

nam. &c. & d. p. s. alios s. eis commemo ratos. Et iij adducti sunt pri mo. text. l. duo faciem ent. si. pro socio. in illis verbis. si nouatio nis causa. Quia sine fave dubitatu s. supervacua. silent. imo male à iuris contioulo prolat. si subficta. huc stipulatio fuli natura no uacionis induceret. Nec repugnat confidem entio Decij d. mon. & res. sed aduerterent. quia illi responde tur. quod in d.l. duo facie tam. duo aguntur.

Primo. quod ibi non fit nouatio. & hoc principaliter s. secun do quod ibi fit intentata actio. ex primo contractu. & hoc secun dario.

Secundo adducitur text. l. si ita fuerit stipulatio. s. t. ff. de nou at. vbi stipulatio subficta poli contractum mutui incontinenti. nos nouat ipsum mutuum. sed vnicus est contractus stipulatio nis. secundum glo. si. Verum hic tex. loquitur quando secundum actus stipulatio nis subfictum mutuum. pro illius confirmatione. Et ideo ego intelligo. illa verba. vnu contra factus est. hoc est. mutui. pro causis relutione adiecta est. confirmationa stipulatio nis. Quae resu fias differem us in a. i. e. ca. f.

Tertio allegatur text. l. stipulatio ff. de viris. ibi. nonnati onis stipulatio nis. Ergo a sensu contrario. nouatio non prou simitur. nisi confessio loqui. ut dixi fieri. fru stra dubitaret iurisconfi li stipulatio nis. s. i. natura nouaret.

Quarto afferetur l. non ad ea. ff. de condi. & dem. in primo ca fu secundi casus. dum voluit iurific. per fedicium legatum factum sub conditione. sine commemoratione primi purè facti. non esse recusum a primo: atque immutatum non esse voluntatem testatoris. Ergo nec hic dicitur mutata voluntas contrahentium. & in ducta nouatio.

Caterum quia hic texus pro contraria opinione Fulgo si. quam mox refero. adducitur. ob id de eius sensu statim disputa bimus.

Contrariam opinionem aduersus Bar. & reliquos. Procedunt glo. d. l. duo faciem ent. & Fulgo. m.d. singulare. quod in d. l. hoc ca fu prouficiatur facta nouatio. Et adductus est Fulgo. ex d. l. non ad ea. ff. de condi. & demonst. in seculo ca fu. secundi casus. vbi si primo legatum factum est purè. deinde secundo statim. & incontinenti. eadem res sit legata eidem sub conditione. commemoratione facta primi legati. recusum dicitur a primo. atque ita mutata voluntas. Cum ergo & nostro in ca fu. secunda stipulatio nis sit facta commemoratione ipso primo precedenti contractu. dicitur nouare ipsam contractum. Verum responde Bar. Ex quo d. l. Nam ad ea. procedit fidei in vltimis voluntatibus. non autem in contractib. vt scribit Bar. in Lurigentium. g. adeo. ff. de p. t. & Bal. m. de scriptura. & p. scripta. in s. ff. eod. Quia sane interpretatio retinenda non est. cum eadem sit ratio. non prouficiunt. voluntatis mutationem in contractibus que & in vltimis voluntatibus. Lenus qui ff. de probatio. que absolute. & indistincte loquitur. Et regula d. l. non ad ea. locum etiam in contractibus. sensi Bar. in his ipsa qualitatibus. ut supra. et cetera. & Dec. in p. acta non possum. m. 10. c. de p. acta. R. elpondit iraq. secundo Dec. in ca fu. d. l. nam ad ea. conferi mutata voluntate. quia dico illa legata est incompatibilis. Non enim simul stare poterat. quod eadem res debet purè. & sub conditione. Et ob id vnu tollitur. dicens res ipsa suo loco. Diversum est in ca fu. non s. vbi secunda actio. quod produc tur ex secundo contractu. se comparatur cum prima. & ob id a prima obligatione non videtur recusum. Hanc interpretationem fallam eadem. omnino excludit: quia si cidelem rei legatum purè fa ctum. & factum sub conditione. efficit incompatibilis. idem efficit dicendum. quod etiam quo factum est legatum secundum. sub conditione. absq. commemoratione primi. illud primum efficit mutatum. & in secundum translatum. ex quo ex dubio i pugnantibus. secundum derogat primo. I. pallianum s. c. de p. acta. Et tamen in ca fu. non ad ea. contrarium dicitur. nempe quod si testatos legant centum purè Caio. & eidem incontinenti legant sub conditione. sine commemoratione primi. primum non est translatum in secundum. sed dari electionem legataro. vt acceptet. vel parum. vel conditio nale. Responde itaque terito Bolog. in d. l. singulare. m. 6. d. l. nam ad ea rem non facere. quia loquitur quando secunda dispositio est diuersa a prima. Nos ve ru loquitur. quando continet idem.

Ceterum reiendi est hoc responso ea ratione. qua supradic tis confutari interpcionem Decij. Prater. si diversa erant dispositions. vel ratione rei. vel ratione qualitatis. simili share possident. atque ita legatum ceneretur duplicatum: cuibus tamen contrarium ibi dicitur.

Mercub. Praesump.

Responseri potest quartu s. in ca fu. d. l. non ad ea. s. si fidei adiunctam qualitatem in legato. qua quidem qualitas mutat & alterat naturam ipsius primi legati. atque ita nouum facit. organ. I. in altera vnde. ff. de iustitia. & ure. vbi. Los. col. 1. & Lat. Mar. in folio. 250. Quatenus est. canitane qualitas illa. conditio sub qua factum iuris legitimatum. Unde etiam est. quando contractu s. vna cum i. connemetur. & sic vnu alterum non procedit ut si dico. Tunc dedit. & vendidit mihi filipulanti. Hoc in calmo prouficiunt facta nostra. Ita Bar. in d. l. singulare. m. 2. v. 2. accedit.

Et hic p. actus calus a tortio s. firmatus vbi rationibus. & iuribus. quibus & procedens. a quo parum differe & Eart. ipse existimat. Idem enim (inquit Bar.) est. quando stipulatio statim. & incontinenti procedit. vel subfictum: & quando in codem actu adiuncitum can ea. t. que incontinenti sunt. inesse ceneretur. I. l. d. 1. v. 2. & c. 2. s. c. 2. b. hic t. sic est. p. acta.

Huc factum. quod egregie docuit Bald. in L. antiqua. g. i. in fin. C. ad Velleian. quem p. alios fecerit. Rer. ch. aliis in l. 3. in print. nu. 1. s. ff. de dubibus. Inquit Baldus. quod si plures se confituant principales debitores in instrumento. nullo iure fit nouatio. cum obligatio sumit robur in eodem instanti. Nouatio autem debet fieri à posteriore.

Caterum à Bar. in eo dissentit solus Purpur. m. d. singulare. quod existimat Bar. nullū hic dari ordinem. Nam verius est inquit Purp. ordinem saltem scripturam adiecit. qui fane ordo. est admisit considerabilis. hinc scripta p. alios lacon. m. 2. g. p. 2. m. 18. ff. de r. & p. pop. s. 2. Hic obiectio respondeatur. nullum hic ordinem etiam scripturam adiecit. cum non detur nec prius. nec posterior. vt p. alios tradit. I. in d. 3. p. 2. m. 22. dum inquit. quod quando in uno instrumento plura s. apponuntur p. acta. non est d. l. ne p. acti. nec posteriori. ex quo uno codemq. instanti instrumentum partum consenserit. perficitur.

Duodecimum est ca fu. quando contractus primus. non est contractus secundus. sed p. acti promissio de cōrāhendo. deinde subsequitur iste contractus. virtute promissi vendere pretio centum. deinde illo pretio centum vendit. Hoc in ca fu. dicitur facta t. notatio quia illa prima promissio. tollitur s. p. subfictum traditio nis. & ex ea exigitur. Ita Bar. in d. l. singulare. m. 2. s. p. primo ca fu. & ibidem Decl. 8. Curt. Iun. m. 2. Purpur. m. 11. Bolog. au. 67. idem docuit I. in l. s. fiducia. g. 7. v. m. 2. de leg. 1. Utique modi sunt texti. s. i. harces testamento. ff. de actio. empt. & l. in numerationibus. s. ff. v. ff. de noun.

Verum predicta duo iura videtur repugnare iniucem. vt adiurit Dec. qui inquit. posse conciliari secundum Bar. in l. s. fiducia. g. 6. mem. ff. m. 2. de leg. 1. & Bald. in l. v. 1. in fin. C. de p. acti inter c. & vendit. Et ruris accedit ratio. quod in prima obligatione adfert solum pactum vendendi. I. conf. in s. ff. de c. v. tate ficio. Ergo vendendo. illi pacto dicitur factum factum atq. ita fidei dicitur. nonnumquam si illa obligatio tollitur. Ita etiam in ca fu docuit Bar. in p. 9. v. 1. ff. de aqua. p. 2. cum dixit. quod influs tradere. sola nuda traditione liberatur. Ita etiam Bald. in l. 1. c. 1. s. 2. v. 2. quod in C. de g. 1. p. 2. p. 1. dixit. p. actum factum heredi. vt compromittat extingua factum factum compromissio. Et Deci. in conf. 6. m. 11. v. 1. respondit. quod nullus sit tellator vendere. vendendo statim liberansur & Soc. Seni in conf. 8. col. 3. v. 2. m. 11. v. ex d. lib. 2. & Bald. in conf. 1. m. 1. lib. 2.

Caterum à Bar. & sequacibus dissentunt Ange. in d. l. in numerationib. ff. de solatu. & Areti. in fiduciaff. g. m. 2. v. 2. ff. de leg. 1. qui scriperunt. quod per venditionem illam. solum liberatur ille p. actus. ab obligatione de vendendo: sed si res vendita non traditur. vel promissum non feratur. s. i. potest ex precedenti obligatione. d. lib. 2.

Concilia has opiniones Areti. in conf. 6. m. 1. quod opiniat Bar. procedat in contractibus. Illa vero Angeli in vltimis voluntatibus. Quia sane cōciliatur. repugnat d. l. in numerationib. s. v. ff. de s. l. vbi idem statuitur in vltimis voluntatibus. quod in contractibus. Et in specie cōciliatur hanc rei cōciliunt Cagn. in l. singulare. m. 37. & Bolog. au. 68. Quo in loco aliter s. i. p. cōciliatur inquit enim quod non extant alii que concurrit. quibus cōcipi potest. promissum vel voluisse obligari ad factum tantum: Et tunc dicitur solum ad ipsius factum teneri.

Hoc ca fu procedit opinio Angelii. & Aretini. Aut nullus extitit cōficiens. sed verisam in dubio. & tunc promissor dicitur voluisse obligari ad ius. Nā & verba ipsa intelliguntur de iure. I. 3. g. haec verba. g. quod quia iuri. & stipulatio g. 2. q. queq. de verbi obliga. Et hoc in ca fu locum habet opinio Bar. & sequacium.

Decimus tertius est casus, quando primus contractus ita est, tunc perfectus, sicut & secundus, utrum & stipulatus sum te a certum, & deinde iterum promisum centum. Hoc casu non est presumitur facta notariatio. Ita Bart. in d.l. singul.aria, num. 16, ver. secundo casu, ff. si certum pera. quem fecit sum reliqui, vt testatur Bologn. sin. em. vam. 80. ver. subd. vnu. Et iij quidem adducti sunt primo ex item illa, §. vtrm. ff. de confit. pecun. confirmat quid se solutum, quod debebat ex causa stipulationis, vel alterius contractus, uno casu nata erat obligatio, & actio de confit. pecunia, iuxta l.i. ff. de confit. pecun. Atque ita duplex ei competit, a. c. prima ex stipulatione, secunda ex ipso confit. Proposuit ad deinde creditor in iudicio, actionem illam de confit. dubitatum suum fabra, & extrema efficitio illa prima ex stipulatione. Respondebat Vlpianus, non confit. substat, sed solum finiti solutione facta. Præcipit ponitur ergo lib. subsequentem contractum non afferre, atq; ita non nouare actionem ex stipulatione, nec contractum præcedentem. Nec obstat quod inquit Iason, debitorum illi liberari per hanc conlectationem. Nam respondebat, quod in modo non liberatur. Afferunt & secundum text. l. si mandato mco. §. vtrm. ff. mandato. Creditor egit contra debitorem sui principalis eius mandato, atque ita cepit debitor principalis teneri, ex secunda obligatione ora ex ipso mandato. Et cum dimidium crediti iam exegisset creditor, & cedens deinde petebat a debitor principalis dubitatum suum, an petere posse? Et dicendum videbatur, non posse petere, quia debitor delegatione facta liberatur ab obligatione sua. Ceterum contrarium ibi definit Paulus, quod in modo non liberatur, sed remanserit ipsa prima obligatio & actio, que non tollitur, atque ita non nouatur, per secundum contractum mandatum, nisi quando creditor illi acceptat mandatum animo nonnulli. Et subiungit Paulus, id est, fideiusu mandat creditor, contra rem principalem, vt ipse fideiusu ex stipulatione obligatus (uxta l. b. singul. C. de fiduciis) liberetur a prima causa, ob illud mandatum si scilicet animo nonnulli fecit. Non ergo stipulatio per subsequentem contractum nouatur. Verum hanc in re animaduertendum est, duo haec responsa sic a Bart. considerata non procedere ob id, quod ibi contractus essent compatibilis, idem continentes, & primus contractus ita est certus, & perfectus, vt secundus, sed ea de causa contingere, quia præcedens obligatus non nouatur, etiam ex iure Digestorum, per alium secundum contractum, sed per solam stipulationem, facit illa sit intellectus ipsius Bart., in d.l. singul. illa, §. vtrm. ff. de confit. pecun. Et in l.i. num. 2. ff. de noua. & dixi super eam, in viro causa.

26 Decimus quartus casus est, quando duo acti sunt primus secundus, non obtinet proprium nomen contractus, sed potest esse certus contractus, vel alterius contractus implementum vel confirmatione, sicut et pecunia numeratio, vel rei traditio. Ille nam pecunia numeratio, potest obtinere nomen certi contractus, utrumque mutui, vel depositi irregulariter, potest illa esse implementum contractus, vt si præcessit emptionis contractus, deinde pecunia numeretur, illa numeratio venit ad implementum, & perfectionem ipsius contractus emptionis, & venditionis. Ita etiam de ei traditione dicere possimus, cum eis possit traditio pro donatione, atque ita donationis contractus, possit etiam esse perfectio alterius contractus, utrumque emptionista dicimus, quod stipulatio aliquando est contractus, sicut quidem per se confidatur aliquando venir ad confirmationem, alterius contractus, si stipulatio, de fisco, & redditu post dies R. p. ann. vel de verbis oblig. num. 5. 2. Hoc itaq; casu non presumitur inducita aliqua notariatio, sed potius id factum, ad perfectionem, & implementum alterius contractus. Ita Bart. in d.l. singul.aria, num. 16, ver. quandom, prædicto, & videlicet Alex. 14.6. Deuter. num. 16, ver. secundum casu. Cest. iust. num. 16. PWP. num. 27. & Bolog. num. 2 & 6.

Primum adductus text. l. si ita stipulatus. §. Chrysogon. ver. f. crevit, ff. de verbis oblig. vbi manifeste respondet Vlpianus, quod si quis mutuum pecuniam dedit, sicutcum iam numeratur, & cum stipulatus est, vna sola nascitur obligatio verborum. Arque ita notatio non inducitur, quia illa la numero venit ad perfectionem seu confirmationem præcedentis stipulationis.

Caterum existimauerim, ibi nascitur volumen verborum obligacionis, respectu stipulanti, non autem eius, cuius erat pecunia mutuata secundum terminos casu illius. §. Chrysogon. Et redio subiungit hanc sententiam, quod si præcessit mutuum, & sequitur stipulatio, non tollitur obligatio naturalis, nata ex mutuo, & acquiescita illi, cuius erat pecunia.

Secundum affectus text. l. si ita stipulatus fuerit. §. ff. de noua-

tio. Juricōn. verba hanc sunt. *Cum pecuniam mutuam quo dederit fit stipulatio, & ex contractu fecerit si stipulacionem, non coram illi ei idem erit dicendum, est ante stipulatio facta est, non pecunia numerata fit. Hic perpenditur illa ratio, quia vnu est contractus.* Et sic dubito videtur dicendum, quod contractus non debent multiplicari. Hac ratio (inquit Decius) cefiat in primo casu, quia cōst̄ de contractu, qui præcedit & in claris non est opus consecutur, continuo. §. cum ita, de verb. oblig.

Vero respondit Fulgo, quod in d.l. si ita stipulatus. §. 1. præcedebat certus contractus, vt colligatur ibi, mutuum pecunia dederit. Ergo mutuum, & sic contractus certus, sicut & hanc testum inlexerat ali, quos retulit, sapti in ro. casu. Et tamen causas illae non liberatur Bart. & sequentes procedit, quando secundum secus non ostinet nomen contractus.

Hanc interpretationem reiecit Alexan. ratione quadam à Decio confutata, ipse vero Decius aduersus Fulgo, scribit in d.l. singul. aria, num. 16, ver. altera ergo, &c. illa verba d.l. si ita stipulatio fuerit, §. 1. ff. de noua. ibi, mutuum pecuniam dederit. &c. illa exponens dum simplificatur, id est, numeratur. Hoc probatur (inquit Deci) illo textum subiungit, id est, contrarii stipulatio ante facta est, & mox numeratio subsecuta sit, sicut ergo in casu econtra, loquuntur de numeratione simplificare: Ita pariter in primo casu videtur loqui de numeratione simplificare: ut casus parvuscent, id est, confonatur, quod illa verba, mutuum pecuniam, accipiantur, & exponentur, id est, creditur simpliciter.

Reccitus crediderim, d.l. si ita stipulatus. §. 1. esse sic explicandum, dum sit, vnu contractus est, intelligatur, vnu contractus mutui. Et stipulatio adiecta est pro confirmatione, causa refutacionis facienda. Ea dum subiungit Juricōn: Idem erit dicendum, & si ante stipulatio facta est, mox pecunia numerata sit. Intelligo, idem, hoc est vnu contractus, non tamen mutuum, sed stipulatio, vt quia sit stipulatio pecunia libi mutuatur. Et video in l.scp. subiungit Pompo. *Cum enim pecuniam vnu numerata sit, non potest obligari: ne ex munera sit natus, & deinde eam per stipulacionem mutari, &c.* Hic præcessit stipulatio de mutuando, vt significavit illa verba, et non ipso plebanus, &c. Et idem illa verba, permutat mutuando, datur, exponi debent, dandam, vel dari. In primo itaque casu d. §. stipulatio defuerit mutuo. In secundo vero numeratio servit stipulacioni.

Tertiū perpendi foler text. l. certi confit. §. quoniam. si hoc tertiū cert. pet, qui loci illi, qui mutuo debet dicit pecuniam, stipulatus est, et alteri reddibili agitur ex numeratione, quia stipulatio & alteri facta est inutilis. Ergo a sensu contrario fecit est, quando stipulatio est utilis.

Quarto, ratione, & argumento modis est Iason, contractus ad hanc finem inveniuntur, vt obligationem, & deinde actionem producant: Et ob id præsumuntur, quod contrahentes agere, & facere & voluntur id quod natura contractus significat, *L. in omni, in præc. ff. si certum pera.* Atque numero non habet certam significacionem, nisi polliit implementū præcedentis contractus, posse etiam fieri, vt de contractum canet: vt de stipulatio irregulari, mutuum, vel commedatum. Cum ergo dubia sit mensuratio, illa debet declarari vel ex subsequentibus vel ex præcedentibus, argum. si fermis pluram, §. vtrm. ff. de leg. Declarari ergo debet mensura, quod voluerit numerare in executionem, & perfectionem actus præcedentis. Ita dicimus, quod actus i. subsecutus, præsumuntur factus in executionem præcedentis obligationis, l. p. 20. d. t. o. t. d. o. t. s. f. o. t. s. m. a. r. t. o. s. v. b. i. s. t. & religi.

Ceterum ratione, hanc reiecit Deci, in d.l. singul.aria, num. 16, ver. sed if. ff. ratio, &c. quia non appareat, quid interposita stipulatio, pars actus, quid ex ea sola oriatur actio. Nam cum numeratio sit actus, & qui sua natura actionem ex mutuo producit, & sic actus naturalis, qui faciliter actione parit, *l.e. que cindat ff. si aq. rerum dom.* Et hoc inquit Deci, clarū est facta numeratione simplificare. Ergo fortiori idem dicendum videtur, secuta stipulatio, quae ad malorem confirmationem interponitur. Et ideo non videtur impeditre actionem ex numeratione: quia inducens ad vnum finem, non debent operari contrarium. *I. ligata multilater. ff. de leg.* Et sicut primo in casu, plures oriuntur actiones, ita videtur, & in secundo, cum diversitas ratio assignari non possit, inter vnum & alterum.

Hac respondio, & interpretatio vera non est, quia multum differt, quod numeratio fiat simpliciter, & de per se, sine aliquo antecedente contractu, vel si post aliquem contractum. Nam primo casu contractum canatur, vnu mutuum, vel deposito irregu-

regularē, vel commodatum, cūm nil aliud significare posuit: secundū verō casū intelligitur facta ad implementum præcedentis contractus. Et plus operari illa simplex numeratio, quām illa facta post contractum.

Ex predictis fabulæ Bartol., in d. *singularia*, num. 10. vers. 166, est illa *speciale* &c. aduersus Iacob de Arena, non esse speciale in mutuo, quid actio ex eo contractus causa facilius tollatur, & nouerit per subfecutam stipulationem. Dicebat enim Iacob de Arena, esse speciale in mutuo, vt faciliter eius obligatio per stipulationem nouerit. d. l. si in *singularia*. §. *Chrysogonus*, de verborum eligat. & d. l. si in stipulatione vero. §. i. *cant. seq. ff.* de noua. Hac fane Iacob de Arena opinio, non sicut est (aut Barto.) quia idem in dote, & alij contractibus qui recontrahuntur, vt in deposito, & commodato. Et quamquam multa effuderint Castr. Alexan., lafon., & Deci. ad rem hanc, attamen verē cum Bartol. sentendum est, quod scilicet nulla fit in hoc mutui specialitas, t̄ cum & in ceteris cōtractibus stipulatio nouationem operetur, si partium voluntatis nouantur affini.

Præterē vel ea ratione cum Bartol. sentio, quod hoc dici non posuit speciale in mutuo, quia verius esset odium, sunt enim specialia, id est *singularia* vel præiugia mutui fauore ipsius contractus concessa. Hoc autem de quo agimus non significaret fauorem, sed odium potius, nēmē maiorem debilitatem, & infirmitatem huius contractus, quam aliorum, cūm alij secundum Iacobum de Arena non tollantur, & nouerint ita facile per stipulationem, sicut hic mutui.

Tertium est tempus nouae constitutionis, edita à Iustiniano in l.vt. C. de noua, qui abrogato iure antiquo statuit, nouationē t̄ exprimit fieri debere.

Caterium dubitant Doctores, an ad inducendam nouationem secundum hoc tempus, sufficiunt presumptions, & conjectura. Et non sufficiunt, si opinati sum Bartol. m. *penit. num. 3. in fin. si de pte. pspal.* & Bald. in d. *vlt. sld.* *vlt. in delegat. ff.* Quorum opinio videtur fatis clarē probari in d. l. vlt. dum statuit Iustinianus nouationem non inducit, nisi verbis expressis ita factū acutum. Nō ergo sufficiunt conjectura, que non possunt dici verba expressa. Et rufus apertus, videtur probari in d. quod autem dimiximus, in Inflit. quib. mod. coll. obliqu. vbi manifeste Iustinus tollit presumptions, & conjecturas.

Verum tamen diligenter habet hac opinione alij permitti existimantes, t̄ adhuc sufficiunt conjecturas & presumptions ad inducendam nouationem hoc tempore. *Ita sicut gl. in l. 2. ff. de noua. Cyn. in d. vlt. col. 1. vers. ad sciam. C. cod. Cofr. in l. pen. p. de pte. pspal.* & in d. l. vlt. sld. *Salve. lnt. in delegat. ff.* de noua. *Fulgo. in conf. 130. Matth. Cimator. col. 1. vers. 2. & hanc sententiam.* *Alexand. in conf. 72. num. 2. vers. 10. eti. sed falso. l. 2. Soim. Sen. in conf. 21. num. 3. lib. 1. Ludo. Bolognet. conf. 9. colum. 2. lib. 1. in conf. 17. & 8. lib. 1. & dec. in conf. 100. col. 2. & affit. in delegat. 4. m. 15. communem effecit. Cogn. in d. *singularia*, num. 12. ff. si extemp. & Ronchegol. in l. 3. in princip. num. 18. ff. de duob. rei. qna eiusdem sententia recensit etiam *Lars. in conf. 107. colum. 2. lib. 1. Lried. in conf. 24. colum. 4. & Fulgo. in Larts. conf. 6. quoniam. num. 15. hoc tūt. tandem probabant Vincent. Pte. in decf. Neop. in decf. 3. & fine. & Rota. Roman. in decf. 52. num. 1. in 1. part. in nouitate impensa.**

Ea etiū huius sententia ratio, quia t̄ ex-premium, & illud dicitur, quod apparet conjecturis & presumptions, sicut scilicet Bartol. in l. *Prator. art. in princip. num. 1. de ope. no. num. ibid. 1a. num. 3. & idem 1a. lib. 1. luct. 1. prator. num. 10. de legat.* Et ratione certa illa prima argumentatio contraria opinionis sumpta ex d. l. vlt. C. de noua. Non etiam repugnat tex. d. s. quod autem dimiximus, quia ibi Iustinus corrigit atq. rejet p̄f presumptions illas antiqui iuriis & quia quidem presumptions refert ipse Iustinus in d. l. vlt. Illas itaque tollit non autem alias, quæ & necessariō significare possunt, hoc etiam iure nostro, inducāt conscripsi nouationem, sicuti de conjectura quam subiiciimus, apparet. Et ipse Iustinus in d. s. quod autem dixit de re iuxta quamdam presumptions.

Prima est conjectura, quando debitor t̄ delegat alium etiam nō debitorem suum, & creditor ipse acceptavit delegatum illum, nouatio cōfert facta. Ita effectu in decf. 53. num. 1. qui dicit, usum abseruit responsum Arct. in conf. & Comen. in l. delegat. ff. de nouata. nō.

Secunda est conjectura nouationis, quando secundus contra-etus, t̄ illi incomparabilis cum primo. Hoc in casu per secundum contructum dicitur esse recusum a primo, atq. in facta nouatio, ita scribitur Bald. in d. *vlt. num. 3. in fin. 17. ff.* quando forte C. de noua. Et dictio. *Prempt.*

in conf. 3. 18. *Practica cimetiaria, colum. 2. vers. 10. respond. lib. 1. Dei in l. p. de rompida. colum. 1. ff. de pte. pspal. idem in conf. 49. colum. 1. vers. 10. respond. lib. 1. de rompida. in conf. 49. num. 4. & in conf. 53. num. 15. Cogol. in d. l. *singularia*, num. 12. ff. si scit. peta. Ronchegol. in l. 3. in princip. num. 18. vers. 8. videtur tamen. ff. de duob. reu. & Crat. in conf. 167. num. 5. Ita econtra quando contractus sunt compatibilis, non dicunt facta nouatio, sicut respondit Alex. in conf. 19. 3. num. 3. lib. 6. Et motus est Bal. in l. pen. ff. de pr. stip. Quam tamen Bar. ibi num. 3. intellexit logiq. in pretorijs stipulationib. quia vim habent inducendi nouationem, sicut etia sfp. sfp. sfp. Adducit secundū Bald. text. l. qui vlt. fruct. ff. de derb. oblig. Quod responsum intellexit Bart. in d. l. pen. num. 3. de prato. stipul. logiq. quando secunda stipulatio plus continet ipsa prima, mesta a text. l. sfp. sfp. sfp. qui adiun. ff. de noua. & diximus sfp. Allegat tertio Bal. in com. plures. 6. locator hortie. ff. locati. que argumentū fāsi probat, dum ex receptione auri, & argenti in horre, quo est quid incompatible cum eo proposito, quo prius haberatur, non recipiendi, significatur voluntatis mutatio. Ita ergo hic. Et melius quanto alertiorē hanc probat l. pati a nouitio C. de paci. quam Bal. ipse recentef, vbi paci secundum contradictionē primo illud tollit duo t̄ repugnantia simul stare nō possint, vbi repugnat. *l. reg. 10.**

Hinc inferunt, quod per t̄ transactionem, qua sui natura ceeditur a priori obligatione, inducta dicunt nouatio: cūm le non compatiatur transactio cum ipsa obligatione. Ita Bald. in rub. de transact. ad fin. *Gozad. in conf. 52. col. 2. vers. 10. secundū confidens, & col. vlt. & Rup. lib. 1. in conf. 3. impr. num. 19. ff. de duob. reu.*

Infertur etiam, quod cū mutuum t̄ depositum sint duo contractus incompatibilis, ex quo vnu concedit vltimū rei, alter verò negat, ex secundo dicunt facta nouatio primi. Ita respondit Bald. in conf. 23. col. 2. lib. 2. quem sententiam est Ronchegol. praestato mīlo. Infertur quoq. quod cūm compromissum t̄ repugnat laudo iam, & approbat, dicitur ex eo cōpromisito facta nouatio. Ita respondit Ang. in conf. 31. col. pen. Are. in conf. 14. col. pen. Ludo. Bologn. conf. 19. 40. 2. *Solin. Sen. in conf. 39. col. 3. vers. 10. sed contra lib. 3. dec. in conf. 20. 1. & in conf. 40. col. 1. Differunt tamen spci. in t. de arbitri. S. sequitur vers. 10. quaro an alio. Ita in conf. 18. col. 7. vers. 12. sed hoc contradicit lib. 3. dec. in conf. 20. 1. Ita ar. de test. 10. sit. de acquierend. easit. 9. & Grat. conf. 8. col. pen. lib. 1. Et hanc vlt. est sequit Ronchegol. in d. l. 3. in prim. 19. vers. 10. in compromis.*

Declaratur tamen hac conjectura, vt non procedat quidū in secundo contractus apposita fuit classif. sine praediicio priorum turium. Nam tunc per secundum illum contractus non prouidit nouatio primus, Ita Grat. in conf. 26. num. 7. & lib. 1. & Rot. Rand. in decf. 73. num. 1. in p. de nouitio imp. ejus.

Declaratur secundū ut non procedat, quando t̄ secundus contractus est nullus, & inutilis. Nam tunc per secundum non dicunt nouatio primus, ita facta nouatio. Ita respondit Alex. in conf. 19. 3. num. 4. lib. 6. Et comprobat finis. *Parpar. in p. de nouitio, num. 1. & de pte. pspal.* Ita paritet quando non appetit de conſensu ipsius creditoris, quod nouationem facere voluerit, facit contigit in mercatore, qui literas debitoris sūi, non referit in libro magillar. ff. sed memoriam carum facit in scatafacie. Nam tunc illi, accepit, non dicunt nouatio, & consequenter nō dicunt inducta nouatio. Ita in conf. 296. num. 26. lib. 3. 10. resp. ad pro. l. *Insfr. Casanu. in l. 1. de Soc. Sen. & Rot. Genes.*

Dubitari etiam solet in hac nouationis materia, & tractatio- nis illis casib. quibus olim fiebat t̄ nouatio ipsiō, nūc fieri dicunt ope exceptionis, vltip. olim, si dicunt per persona interuenientem in promulgatione dicerebatur ipso iure facta nouatio, hodie vero non. Vlt. C. de noua, an hoc in casu, sicut ope exceptionis admittatur hac nouatio? Hac de re sunt Doctorum opinions. Una fuit coram, qui affirmarunt, t̄ fieri nouationem hanc. Ita *Arc. f. curia. l. 2. ff. de nouat. in l. pen. 1. ff. de prator. p. pola.* & *mt. 1. secundū ff. ff. 1. p. de legat. in d. l. 2. in pen. C. de nouat. & in conf. 21. lib. 2. Am. get. in d. l. 2. & in d. pen. & in l. *refracto. 6. p. polo. colum. 2. ff. de pte. pspal.* Fulgo. in conf. 130. Matth. Cimator. colum. 2. & in fin. Alexand. in l. 3. ff. ex conventione, num. 9. ff. de re iudice, qui communem effecit. Barba. in conf. 16. colum. pen. 1. *prator. 1. fact. lib. 4. qui efficit, non ef. se in iudicando ab hac recedendum.* Ludev. Bolognet. in conf. 39. colum. 3. Hanc quoque communem esse dicit *Solm. Sen. in conf. 1. colum. 1. num. 5.* Ita ipse diffinit. Decim. in conf. 400. in fine. lib. conf. 68.*

Altera, & secunda fuit opinio negantum, nouationem ope exceptionis, etiam his casibus admitti. Ita *Scirps. Belinus. Bologn. in conf. 16. Cynu. Fulgo. Salke. & Caius. in l. 2. ff. de nouat. & videtur*

Imla, Bald. in l. fructu. C. de non num. pec. Angel. in l. qui vñfumfructu, & verbo. al. legat. & ibidem Alex. in column. 2. & Socin. column. 5. qui communem esse testatur, item Socin. in l. cert. condicione. si numeris. sif seru. opere. & in confil. 21. num. 3. lib. 3. lafon in l. singularia. num. 37. in fin. ead. titul. & ibidem Decim. column. penult. Roman. in confil. 21. 1. princip. 3. foliog. in confil. 130. column. penult. Alexand. in confil. 10. column. 3. in confil. 3. column. penult. in fin. 2. in princip. 1. & in confil. 10. column. 2. & in confil. 18. column. 2. libr. 3. & in confil. 2. num. 2. libr. 6. & in confil. 17. column. 3. libr. 7. Bertha. in confil. 19. column. penult. versificu. sed ad- vertendum. & in confil. 37. column. 8. versificu. & si dicatur. libr. 1. & in confil. 15. column. 6. versificu. posset altera libr. 2. Socin. Senior in confil. 21. column. 2. libr. 1. in confil. 207. column. 5. versificu. prim. quia. libr. 2. idem in confil. 6. 4. column. 4. & in confil. 80. column. penult. 3. qui assert. han- vase magno receptum sententiam. Gor. ad in confil. 38. Bertrand. in con- fil. 188. in fin. libr. 1. Lofredus in confil. 18. column. penult. Gratius in confil. 82. column. 2. libr. 1. qui testatur. quod haec est communis opinio saepe tempore Alexander. Imla. Cartina Iunior. in l. lecta. column. 5. versificu. non. sif certum patet. Purpur. in l. singularia. num. 1. cedens titul. Ropain. l. si non obtulit. & si ex conuenientia. num. 2. ff. de re nuda. & haec esse magno communem refutat. Vincentius Francus in decisi. 15. & affirmat. si sura esse constringit ipsius Neapolitanum. communem quoque dixe- rum Hieronym. Gabriel. in confil. 157. num. 19. libr. 1. & Mafard. in confil. 182. num. 7.

Tertia fuit opinio. quam post aliis probauit Ronchegal. in l. 49. in prim. num. 17. ff. de duob. reis. vt si feliciter media quadam via eligatur. distinguendo. quod aut nulla extat conjectura efficax. quia col- ligatur. partes voluisse. interuenient noue. personar. notiatione in- dicere. Et tunc procedit secunda illa opinio magis communis. quod non inducatur nouatio. Aut aliqua efficax extat conjectura. & tunc inducatur. Et hoc casu locum habet primo opinio.

Ex predictis magna ex parte diffiniri potest grauis & perple- xilla Doctorum contentio. quando debitor mandauit argumen- tario. quem campionem nostram appellant. vt soluat creditoris suo. an inducta cencetur nouatio. ita quod mandans ipse fit liberatus ab ea obligacione. qua erga suum creditorem tenetabatur. Quia sa- ne disputatione est admodum vtilis. quia si liberatur debitor mandans. omne periculum contingens ex persona campiori. puta decoctionis. pertinet ad creditorem. si vero debitor non libera- tur. periculum est ipsius debitoris. sicut dicimus in fine huius di- spositionis. Haec itaque in re constituta atque distinguo octo ca- sus. & si Socin. in l. singularia. num. 1. ff. si certum patetur. quinq. con- cluso non distinxit atque explicavit.

Primus casus est. quando mandauit campiori. vt tibi meo cre- ditor. meo nomine numeret. & ipse campior ex professe interuen- 50. tio animo nouandi. promittendo tibi foliure. Hoc casu ego ab ob- ligatione. qua erga te tenebar sum liberatus. Ita Socin. in d. l. singularia. num. 15. qui dixit probari text. vbi glo. in l. b. quis. ff. de con- flit. pecun. Hanc quoque sententiam probauit Rota Genesius in deci. 2. num. 25. que dixit campior ex animo nouandi pro- missio. quidam in suis libris. scripti de debitorum illis. cui mā- tum est illi ut foliure.

Excluditur secundum hic casus. vt locum habeat etiam quando coniecturis appareret. campiorum interuenientis & promissio animo nouandi atque in nomine meo. qui mandauit vt foliure. atque fas faceretur. sciat. ^{et} videtur Propter. in d. l. singularia. num. 28. ex sententia Bald. in l. vltim. infin. C. ad leg. Falc. quem probat. & Aret. in confil. 5. in prim. & num. 4. vers. & propterea. Et coniectura efficax est. quando campior in codice Iurium rationum. se debitorum fecit illis. mei creditoris.

Excluditur secundum vt procedat hic casus. etiam si campior ille meo creditor. meo iusfu fini stipulatione & promisit soluere. & r. dicit Soc. in d. l. singularia. num. 15.

Secundus est casus. quando mandauit campiori qui nihil mihi debebat. vt tibi meo creditori. meo nomine foliuret. & campior & campior promisisti. non conflat. & nec expresse. nec coniecituris. campiorum promisisti. animo nouandi. Hoc sane casu ego non sum libera- tus ab obligatione. qua erga te teneor. Cum is campior videatur potius tanquam meus factiuor intercelle. Ita Soc. in d. l. singularia. num. 16. pol. Bar. in confil. 160. Tertius. libr. 1. & Bal. in l. 2. C. de execu. rei iud. & Soc. ipse refutat communem esse opinionem.

Tertius est casus. quando mandauit campiori. qui nihil mihi debebat. vt tibi meo creditori foliuerat. & campior ipse. quem non conflat. expresse. vel coniecturis interuenientis animo nouandi. proprie- tate nudo & promisisti tibi foliure. Hoc etiam casu ego non sum lib- eratus ab obligatione. qua erga te teneor. sic Soc. in d. l. singularia.

num. 17. vbi l. 1. cap. 27. Purpur. num. 32. vers. secundo ita ag. Qui quidem re- statur esse communem opinionem: & recentier Ange. Aret. in pre- terita. col. pen. 109. quid mod. toll. obig. Ea ratione vbi illi Socin. quia no- ratoquo in fin. stipulatione. nisi expresse. & agatur. Lat. in illa. in fin. vbi Bar. ff. de confit. pec. & idem in l. ff. de foliure. & Bal. in refer- prius. s. si patitur. ff. de pati.

Caterum scribit Codic. præscripto in leto. videlicet responsi Doct. quod in foro mercatorum nullus fit differentia inter pacum nu- dum & stipulationem. vt tradunt Bar. in l. Quindecim. & in l. fiducia. num. 5. & aperte. Bald. in l. Receptio. num. 7. C. de confit. pec. & in l. pro te. num. 1. C. mand. idem Soc. Sen. in confil. 6. num. 8. lib. 3. Differ- entiam tamen aliquam. preferimus. Cagno. in d. l. singularia. num. 17. & obi- tur Purpur. 9. Et subiungit Soc. in d. l. singularia. num. 17. idem viderit dicendum de iure canonico. t. in quoniam nudum inde operatur quod actio. secundum communem opin. in c. 1. & in c. qualiter. extra- de pati. & tradunt Lafon. in l. versificatione. s. sed cum nulla. num. 4. ff. de pati. & Alia. in l. 2. Pat. 3. c. 3. Docuit tamen aliquando. dum tractacio- nem paucorum explicarem. d. c. t. descriptum ex Concil. Carta- gini. primo. nō probare communem hanc assertiōnem. Quando- quidem si recte perpendantur verba illius constitutiōnēs. confor- mat ibi huius paucum vestitum: t. cum conuento illa in ira inter- ducta Episcopos. Antigonum. felicet & Optantium de diuidenda dieciel & plebe. efficiunt siquicunque implementum receperit per di- uisionem ipsam. atque ita per mutuam traditionem qua operari solet. vt pacum dicatur velliri. ut. & ceterum. in præ. & foli. & foli- ation. & l. Petrus. vbi Dof. & l. pat. glo. & Dof. in l. 9. Infra. vbi. nō de se cont. abi. obig. Ita pariter non probat d. c. qualiter. de paci. & defum. ptum ex D. Grego. in lib. 3. l. singularia. epist. 38. qui si tu perlegatur. apparetur probare D. Greg. intellectus de pacio- efficaci. dum mandant promitti. debet ab illis debitoribus qui ad Ecclesiam conseruantur. de seruanda lege & iustitia. hoc est de redderia ratio & ceterum liuorum. qui gesserint nomine credi- torum. & verisimile non est D. Gregor. voluisse debitoribus illorū promittere pacio inefficaci & invalido. sed efficaci mediante li- pulatione.

Quartus est casus. quando mandauit campiori. qui nihil mihi debet. vt tibi meo creditori foliuerat. & campiori promitti. Hoc casu non iuri ego liberaurus ab obligatione. qua erga te teneor. Ita Alex. in l. 1. conf. 10. l. 1. foli. 6. ff. de verb. obig. Inf. in d. l. singularia. num. 32. qui communem esse affirmit. vt etiam tibi sit utrius. Soc. num. 8. & idem in confil. 297. col. pen. 109. aliquando quarto libr. 1. Affili. in deci. 51. num. 2. Purpur. in d. l. singularia. num. 8. & Histro. Gabrie. in confil. 155. num. 25. libr. 1. Et ratione i. moti sunt. quia huius campiori. qui promisit. non dicuntur pessime animo nouandi obligeationem. cum hodie folio interuenient noue personae. t. non fiat nouatio. t. l. vlt. ref. n. 60. b. peccatis immunit. C. de nouat. Illa dictio. penitus. (inquit Socin.) idem significat. quod omnino. At dictio. omnino. juncta negati- va. exponitur nullo modo. in l. naue Saepulch. in s. ff. loc. Ergo nec ipso fore. nec ope exceptionis inducatur nouatio. Caterum facile est. utratque hanc consideratio: cum nō modo interuenient noua perso- na ipsius campioris. sed etiam noua obligatio. qui ipse campior in executione praecedentis mandati dicuntur tuo ipso nomine pro- missio. ut statim dicemus. Altera est ratio. quia i. moti sunt: quia qui promisit quod aliis debet. in dubio videat accessoriū. pro- mittere. & argenteriorum. in Auth. de fiduciis. Verum nec ratio hac sati. conclusum cum presumatur. vt iam diximus) facta promissio in executione praecedentis mandati. vt. & ceteri tipe campior suo proprio nomine promisit foliure. & deinde ipse habens obligatio- ipsum mandante.

Contrairem t. itaque opinionem vbius est probare Bar. in d. l. singularia. num. 19. sic cuti cum sibi interpretatus Soc. abd. num. 8. qui eiudicent opin. resolutus Ang. & Imol. in l. Quindecim. of verb. ob- ligationis. ita inter mercatores feruari. Floren. idem seorsim aliata. in ref. 69. Et haec quidem opin. ea ratione probatur: quia etiam ho- diu nouatio inducatur coniecturis. sicut supra demonst. ratius. Porro hinc extat conjectura. quod campior animo nouandi pro- misserit. ex quo promisit in executione praecedentis mandati. Caterum probata communis opin. illa declaratur aliquot modis.

Declaratur primò. vt procedat quando tibi meo creditori clá- rem nonom campioris in foliuum t. tangunt debitoris nonem. Nam tunc ego dico liberaurus ab ea obligacione. qua erga te tene- bar. Ita Bald. in l. Manis. in prim. ff. foli. maritimo. & in l. vit. C. de le- gem. Falc. Socin. in d. l. singularia. num. 19. vers. prim. nō d. a. c. & idem in confil. 267. num. 5. libr. 2. Purpur. in d. l. idem l. singularia. num. 15. Idem decidit Rota Genesius. in deci. 2. num. 2. quia dixit. ceteris

receptum nomen campioris in solutum, quando campioris ipse in sua libris ratione scripsit se promittere soluere per unum solui mandatam.

Declaratur secundum, vt non procedat illa communis opinio, quod de ipso campiori promittere se soluere urum mei mandantis loco. Ita post Bal. in l. 2. C. de exec. res iust. scripti Socin. in d. l. singul. alia, m. 18. ver. 1. Inuit. Purp. m. 2. s. qui dixit esse communem opinionem, qui recenter etiam Alex. in conf. o. sol. 2. ver. hoc etiam tenet Bald. lib. 2. & accedit idem Soc. Sen. in conf. o. sol. 6. vers. praeferre etiam multum, lib. 3. qui dixit idem esse quidam tacitum colligitur, campiorem promittere soluere loco debitoris mandantis, sic ex Curt. Sen. in conf. 7. qui dixit, quod quando campioris filius promittere li: solutum, dicitur promissio loco debitoris mandantis. Ex ratione i. moti sunt, quia videtur facta in usito mediante delegatione, ut probat l. delegare, ver. 1. s. aff. de n. usitato vbi Castr.

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando exarare conseruatur t & vsus, quod mandato ita facta & promissione campioris recepta a creditore, debitor mandans effet liberatus. Ita declarant Bal. in l. 1. vniq. ad legem Falid. Coment. in l. delegare, l. ff. de neutr. I. in d. l. singul. alia, m. 2. & ibidem manifestius Purp. m. 3. M. tertio limitetur. Benenutus Strachus in tract. de mercatura, in t. de decoratio, pars 5. num. 6. quo sequitur. Afficit. i. de cip. 323. numer. 8. & suprad dicti retuli Socin. in d. l. singul. alia, m. 1. et in conf. o. sol. 6. lib. 3. referente Angel. & Irmol. in l. qui ysum frumentum, de verb. obligat. afferentes Florentiae extare conseruandum & vnum inter mercatores, vt ex simplici promissione obligetur mercator nouo creditori, cui iussu & mandato debitoris principis promittere soluere. Hac tamen confutando probanda est, cum nec doctribus de castris tantibus credatur, sicut ad mod. in specie Purp. vbi purp. Affectio tamen Doc. presumptionem facit secundum Benenutum.

Declaratur quartu, vt non procedat, quando facta promissio ne tibi a campiori, tu milia reliquias instruierunt debiti. Nam tunc ego dicor a te liberatus. Ita Purp. in d. l. singul. alia, m. 17. post Bal. in l. 2. C. de exec. res iust. & Iof. in d. l. singul. Inquit tamen Purp. hoc potius prouenire ex redditione instrumenti, quia arguit solutioinem. L. Labes ff. de pali. & dixi supra impraclus. 140.

Quintus est caus, quando mandauit campiori debitori meo, vt tibi meo nomine soluere, & campiori ipse re vera soluit. Hoc causa ego sum liberatus ab obligatione, quia erga te tenebar. Ita ff. ipsius cajun hunc admittimus enones in d. l. singul. vbi in specie scribam Purp. in d. l. 2. & Cagno. m. 18. sic & Rota Genou. in decr. 2. numer. 25.

Sextus est caus, quando mandauit campiori debitori meo, vt soluit tibi meo creditori, & campiori tibi acceptanti t per stipulationem promisit soluere. Hoc causa ego sum liberatus ab ea obligatione, quia erga te tenebar. Ita Bart. in d. l. singul. alia, m. 19. quen. p. intercessum vider. Cifren. Alex. in mon. 3. & Socin. in conf. 1. Purp. m. 3. 2. ver. & de ex communi. Hanc etiam sententiam probabant Alex. in l. qui ysum frumentum m. 3. de verb. ob. g. & in conf. 1. numer. 1. & Barbat. in conf. 1. 9. numer. 6. s. & Cagno. m. 18. sic & Rota Genou. in decr. 2. numer. 25. Curt. Sen. in conf. 7. Socin. in conf. 6. 6. numer. 1. Decr. 7. lib. 3. Alciatus in ref. 690. Benenutus Strachus in tract. de mercatura, in t. de decoratio, in 5. p. 5. art. num. 5. Hieronym. Gabr. in conf. 1. 5. numer. 5. lib. 1. Rota Genou. in decr. 2. numer. 25. Qui quidem interpres sententiam probabant text. L. inter causas. 6. accept. ff. mandari ac etiam ea ratione, quia dicimus promissionem esse loco solutionis, lib. pupill. 6. 1. ff. de silos. & rectius eo argumento probatur, quia delegatio vim solutionis habet. Lycurus & interdum ad Vetus. Arqui haec discutit delegatio. Ergo cum libimi meo creditori delegemus campiorem meum debitorum, & tibi acceptanti promittere, ego dicor tibi soluere, & conferuerit sibi a te liberatus. Illamino propositio, quod scilicet haec sit delegatio, vel ex conflat, quod hic concurrunt quinque si recipi, quae necessaria sunt i. secundum Doctores. L. delegare, ff. de n. usitato. & in d. l. singul. vbi post aliis Cagnoli, m. 18. Quia quidem requisita haec sunt, primum quod promissio iussu & mandato debitori delegantis habet secundum quod promittens sit debitor & mandans delegans, & eius nomine promitterat. Tertium, quod si de legatus promitterat per stipulationem. Quartum quod loco primi debitoris promittat. Quintum quod si delegatus non excedat finis mandati. Cum ergo haec sit delegatio, censetur facta in usitato, quia hoc causa admittimus, vt declaratio d. l. v. C. de n. usitato vbi Cagno. praecusat in loco.

Caterib. ad hoc opinione dissentient Castr. in d. l. singul. Menoch. Praejunct.

Iason. num. 24. Salicer. in l. vii. libro famili. ff. ad Macedoniam, Socinus in conf. 267. column. vlt. lib. 2. & hanc esse communem aduersus Bart. & sequaces testator Cagno, in d. l. singul. alia, m. 26. vers. sed contra. La ratione prima i. motu sunt, quia promissio facit a campiore creditori, non equiparatur solutioni quod hunc effectum, vt debitor mandans liberatur.

Quia quidem ratio mihi non probatur: cum ex iam dictis factis conflat, promissionem sic receptam & approbatam a creditore vime solutionis habere: & ideo facti solutionis debitor mandans effet liberatus, sic & ex promissione. Secunda ratio solet considerari, quod campioris filii de legatis non ferunt fines mandati, cum non foluerit, facti mandantes ei sunt, sed solum promiserit. Verum respondet campiorem non exceſſive fines mandati: Cum creditor acceptauerit promissionem loco solutionis & factis.

Extradit hic caus, vt locum habeat etiam si es campioris, qui soluere promisisti, non habet eo tempore promissionis i. pecuniam solutionis paratam. Ita Socin. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. limita prius. & ex i. in adiunctione Baldi in l. pro debito. C. de bonis auctor. indec. conf. 267. & i. in securi. est Purp. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. sed contra. Et est sed non est a Bartolo.

Extradit secundum hic caus, vt locum habeat etiam si promisisti haec de soluendo, facta fuit a procuratore t campioris. Ita Alicia. in ref. 690. numer. 2. vers. itera procedit. Secundum imprecisionem antiquam. L. lugdunensis.

Declaratur primu, vt non procedat, quando mandauit campioris tibi foluerit evidenti certa die, vel conditione t campioris facta p. s. promisisti. Hoc sane causa ego non sum liberatus ab obligatione, quia erga te teneor. Ita post Salice. in d. l. ff. pro debito. C. de bonis. ant. indec. sed. & i. in securi. Socin. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. secundo limita. & factus est Puteus in decr. 268. numer. 4. lib. 3. qui declarat.

Declaratur secundu, vt non procedat quando mandauit campioris debitori meo, vt ipa & cum effectu t foluerit tibi meo creditori, & campioris folium promisisti tibi foluerit. Hoc causa ego non sum liberatus ab ea obligatione, quia erga te teneor. Ita Bart. in d. l. pro debito. C. de bonis. ant. indec. sed. & i. in securi. Socin. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. propoenendo conclusionem, affirmavit promissionem folium campioris sufficeret. Ceterum Purp. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. 5. igitur altera declarat.

Declaratur tertio, vt non procedat, quando ego illi campiori mandauit etiam certa die, vel conditione t campioris facta p. s. promisisti. Hoc sane causa ego non sum liberatus ab ea obligatione, quia erga te teneor. Ita Bart. in d. l. pro debito. C. de bonis. & i. in securi. lib. 3. ff. si mulier. ff. gl. matr. Soc. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. 4. ita. Purp. m. 92. qui idem esse dixit, quando scilicet illum ilium esse pauperem & non foluerit, vel quando tu acceptasti illum in debitorum sub meo tamquam periculo.

Sepimus eis caus, quando mandauit campiori meo debitori, tibi inco creditori foluerit, & campioris ipse tibi promisisti sine stipulatione, t p. s. solo pacto. Hoc sane causa non sum liberatus ab obligatione, quia erga te teneor. Ita Soc. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. 5. ita. limita.

Declaratur haec causa, vt locum non habeat, quando campioris facta acceptanti promisisti foluere ex alia causa. Nam tunc inducitur novatio, etiam si stipulatio nulla intercessit: cum causa debiti variata. Ita Socin. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. 5. ita. limita. & c. post Fran. de Abregat, tre & Coss. quo reciserat. Verum disserit Purp. in d. l. singul. alia, m. 92. vers. 5. ita. limita, qui te respondet argumentis Socini.

Ocaus est caus, quando mandauit campiori meo debitori, ut tibi foluerit, & non promisisti. Hoc sane causa non sum liberatus ab ea obligatione, quia erga te teneor. Ita Bart. in d. l. pro debito. C. de bonis. & c. post Salice. in d. l. singul. alia, m. 20. vers. 5. ita. limita, qui te respondet argumentis Socini.

Ita. quod si tibi campioris facta acceptanti promisisti foluere ex alia causa, & tibi libera debita est, ut tibi debet intelligi, quando ego debiti literis cambijs perferendas campiorem, & tu literis illis acceptasti, & antequam illas redires campiorem, vel eis redditis antequam t foluerit, vt foluerit tibi promitteret, deoxti: meo peccatum deoxti dicuntur: cum nondum facta solutione, vel promissione ab ipso campiore, ego liberatus non sum ab obligatione quia erga te teneor. Non enim acceptasti literis cambijs ab eo cuis gratia sum, liberatur debitor i. qui eas scripti, sed illis acceptatis ab eo qui cas completere tenetur, facta scilicet ab eo promissione

de solummodo. Ita in specie traduct Salver. In his similis etiam ad Matrem. & alios referunt Rer. Genuin. in decis. a. mero. & accessa Socim. Sem. cat. 6. m. 2. ver. capitulo nom. tertium. lib. 2.

PRAESUMPTIO CXXXV.

Creditori solutum atque satisfactum quando
prafumatur.

S V M M A R I A.

- 1 Solutum creditoris cur non prafumatur.
- 2 Solutum est si legatus prode debet.
- 3 Solutus prafumatur debitor, quando per multos annos creditor exaudirem defulit.
- 4 Tempore qui liberatur, finit in eis qui satisfacti.
- 5 Tempore cursus actionem tan. personalem quam realiter tollit.
- 6 Tacens di. iurius dicitur et rite remuneratur.
- 7 Conferre di. iurius, qui longe remuneratur.
- 8 Solutus est iterum cum am. sum esse, quando creditorem debitori.
- 9 Scriptura de queritatis, statim partu surante. to. fato per testes probato.
- 10 Criminis directione probata, amissio rerum mobilium probatur con-
trecta.
- 11 Solutum creditoris praeceps est, qui bona debitor sui effinitate con-
necti ad iurisstatu, & exactionem dicitur.
- 12 Item creditore debitorum percepit, sibi ex iure solutus prafumptio est,
num. 12.
- 13 Creditor, administratus bonorum debitoris sibi prafumatur, si. n. ex-
ege pte preferitur numerus annorum non exspectat, sed.
- 14 Et si in rebus sibi d. legem fit, num. 14.
- 15 Persona qualis pluriomus coquiderat, ad probandum vel prafum-
endum amissio aliquod facient.
- 16 Creditor egregia quantitatibus bona debitoris administrando, conferit
magnum pecuniarum summam ad negotium aliquod coquendam,
ex bonis debitis se profeatur utrum nonnulli aliud appearat.
- 17 Creditor ex administrato eis bonis debitoris, aliquo debiti
partem confutetur, prafumatur, & reliquias pbsi. luffe.
- 18 Agnos patris, agnos filiorum & turis.
- 19 Solutum credi tibi prafumatur qui d. ipse extra iudicium diflu-
lit, vel etiam in debito vocare, si cum pte potest.
- 20 Iudicium faber fugiens prafumatur de iure suo d'fidei.
- 21 Creditor enim est, vobis nomine est qui longe tempore ab eo, quem
debet ratione affixa, vel habeat deum pte.
- 22 Creditor diversa summa & quantum tibi qui fidem debitoris in tem-
pore sua favei et tenet, prafumatur ut. imponatur satisfallit.

CVIA dubitatur an creditori solutum, & satisfactum sit, pre-
regula est iflantendum, non prafumit solutum: cum solu-
tio sit quid facti, quod non prafumitur. L. b. 6. facta g.
dec. capt. & posti. renes. & capito dices in lib. 6. infra pte. 15. Et
ideo, qui solutionem in alio, tam probare debet. 15. ff. de prob.
Bald. in c. 5. 20. Tener. c. 12. lib. 5. & Crater. m. 213. num. 1. Receditur tamen ab hac regula coniecturis, & prafumptiōibus,
qua sufficiunt ad demonstrandum solutionem, & satisfactiōne, vel rei realizationem.

Prima est, coniectura ducta a temporis diuturnitate, quando
3 feliciter creditor diffultit i multos annos petere creditū. Nam runc
temporis cursu, & prescriptione prafumitur debitor solutus, at-
que ita liberatum fuile ab ipso credore. Nam qui tempore
liberatur, similis est ei, qui sat facit, L. b. 6. ff. de admistr. 15
5 tuto. cum temporis cursus i tollit actionem personalē & realē,
l. fact. & l. annos. C. de praf. 5. lib. 40. a. 20. illud. & c. ad audi-
tum, de prescript. Et quia tamdiu tacet, dicitur i tacitū iuri suo renun-
tiare. L. apud tunc. ff. de tenu. & l. si te tempore. C. de rem. pte. 15. lib. 2.
7 L. c. annos. ff. locutor horre. ff. locat. Et qui longo tempore i pa-
titur, coniectura dicitur, i penit. c. common. dñs. & l. folendum.
C. de res. vendita. & tradit. Dya. m. alternatio, de verb. figura. & Ale-
xand. in c. 29. colom. 3. lib. 3. quos ad rem hanc conuenienter aut. dñm
convenienter hanc fest. Affid. in decis. 15. num. 2. & multo sequentem.
Et tandem coniectura probata est in fil. 29. num. 9. lib. 3. C. lom.
dix. folendum in probare id, quod creditor diu diffult petere, & hanc
coniectura probata est in fil. 29. num. 9. & accedit conuenienter à
New. L. annos. 15. num. 7. & à Rer. Roman. in decis. 738. num. 2.

in prima parte, in diversis impresa. Ita tamen Rota ibidem r. 12. dif-
ficit.

Secunda est coniectura, & prafumptio, quando ob creditoris
silentium, & causam evuentem, quo scriptura, & instrumen-
tum amittit, verisimile est, quod debitor soluerit, sed in iurumen-
tum solutionis amitterit: sicut quando debitor probat ciuitatem
ab hostibus direptam, & scripturas vel ablatas, vel incendio con-
sumptas. Nam tunc i creditor iuramento ipsius debitoris, le am-
bitus instrumentum solutionis. Ita Calvini. in. tract. iniquit. C. de
ff. de iuramento, cum dixit, quod probato i furo per testes, nunc sta-
tur iuramento partis de scripturis desperdit, & carum tenore. Et
quod probata ciuitatis direptione, quam faciuntum vulgo ap-
pellant, antifis i verum mobilium probari posuit coniecturam
scriptor Angel. in. l. q. ex argenti. 9. Prost. ff. de elecd. &
ali multi, quos corrigunt lib. 6. in pte. 28. & in pte. 15. in pte. 15. in pte. 15.
iuram banc fecit. Affid. in decis. 1. numer. 9. vers. 2. secundata
sumptis.

Tertia est prafumptio, quando creditor i administrator bo-
na debitoris sibi, affinitate coniuncti: & faptis cum eo calculata,
reddendo ei rationem de administratis, & tamen diu diffult pe-
tere hoc creditum. Hac sane coniecturam faciunt ipi creditori
sue solutum, & satisfactum. Ita convelet am hanc in specie confide-
rant. Affid. in. d. decis. 13. m. 10. ver. 2. ad prevenendum. Neu. in. conf.
37. m. 6. 4. & 15. qui perpendunt text. I. Procul ff. de probatio de cum
scriptis & metella. plus scriptis lib. 2. de arbitrio. scilicet. C. a. 18. nov. 17.

Quarta est coniectura, & prafumptio, quando creditor admini-
stravit bona, & redditus ipsius debitoris, atque ita porci fibi ipi
soluerit. Est sane prafumendum, i quod fibi sibi uertit, nec fum
iactare voluerit, nisi a. l. cion de indebito ff. de probatio. & l. leg. 15. ff.
qui reprob. ff. de pte. ad. Ita in specie coniecturam hanc facit Af-
fid. in. d. decis. 13. m. 12. ver. 12. ad iudicium quatuor vbi in v. 10. commemo-
rat Ang. m. 1. sed i. dannum. & pecul. u. 15. ff. de pecul. dicentem, quod si
administrator est ei creditor i eius, cuius bona administravit, prafu-
minutus est ei creditor i eius, cuius bona administravit, prafu-
minutus exegit. Et tanto magis iubungit Affid. in. d. 17. & con-
iectura huc locum habet, quando administrator non confevit in-
ventarium bonorum sui debitoris. Et hanc quidem coniecturam
multo magis habet locum, quando adest alia administrativa, que re-
tulit in precedenti coniectura. Et Affid. fecit in Crat. in conf. 129.
n. 5. & item ego respondi in conf. 157. n. 3.

Quinta est coniectura & prafumptio, quando creditor admini-
stravit bonorum debitoris, solet i eis inibus suis diligens.
Nam tunc prafumitur quod fuerit etiam diligens in lib. 15. i. fol-
vendo, & quod fecerit id, quod solet facere aliquid in i. fol. 15. i. fol.
aliquo dicetur in culpa, vt fidem Bart. in l. ff. in v. 10. v. 12.
ff. de pte. Bald. in l. salm. in l. 5. C. de tenu. b. & g. i. l. cor. m. 5. c. am.
ff. de verb. obig. Quia sane culpa non prafumitur, i. 5. ff. ad diem.
ff. de rem. & tradit. Bart. in l. ff. pte. & c. fol. 15. ff. de ver.
oblig. Hanc coniecturam in specie confidatur Affid. in.
d. decis. 3. m. 17. ver. 15. quoniam coniectura, ne. a. c. a. c. t. a. sub. sequent. n. 15.
15. ver. 6. & ibidem n. 16. multa assert similia ad demonstrandum,
qua quoddam persona tibi est multum confidatur ad probandum
vel prafumendum ac. & canimus aliquod facient. Et Affid.
fecit in Crat. in conf. 129. n. 5. & item ego respondi in d. c. 47. n.
num. 5. & 6.

Sexta est coniectura, quando creditor egregia quantitatibus, ad-
ministravit bona debitoris, & eo tempore magnam pecuniarum
summarum ad aliquod negotium confidendum contulit: nec con-
fuit, quod aliiunde pecuniam haberuit, tunc prafumitur cum sum-
marum sumptis ex bonis debitoris. Ita Affid. in. d. decis. 3. num. 20. ver.
15. ver. 9. septimo coniecturatur.

Septima est prafumptio, & coniectura, quando tibi creditur
ipsum creditorem fuile consecutum partem ipsius crediti: reti-
nendo fibi tot ex bonis ipsius debitoris, & quod potuit alia reti-
nere, ad integrum summam fui crediti: & nihilominus bona ipsa
reflexit ipi debitor: ex hoc prafumitur fibi ipi solutus totum,
integrumque creditum suum. Ita Affid. in. d. decis. 3. num. 20. ver.
etiam. fact. hanc coniecturam in comprobando illam traditione Barto. m.
ex dñb. & l. si te tempore. C. de legat. 2. cum dixit, agnitionem pati &
argere agnitionem totum. Nec prafumendum est (inquit Affid.)
quod ille, qui poterit tibi totum solvere, partem tantum soluo-
re, ex quo fibi damnum suum fuisse, arg. in. pte. ff. de pte. &
l. fact. & l. annos. ff. de yar. & item ego respondi in. conf. 57.
num. 6.

Ostensa est coniectura, quando tibi creditor diu diffult petere
extra iudicium, vel in ius vocare ipsum debitorum, cum facile
ei

et fuerit petere, & experiri contra eum, vel eius filios & heredes. Hoc fane cato, praefumitur debitoris ex industria illi epifae, vt interim probations debitoris, solutionis iam facte, perirent. Hanc coniecturam probat Afflct. in decr. 13. num. 21. verbi usus coniectura, ea ratione motu, quod iudicium tuberfugientis, & praefumitur de iure diffidens, & milles de praefumpt. cum aliis ab afflito allegatis, & a lapidea coniuncta sita in lib. 2. praefumpt. 91. Et in specie quoq[ue] respondit Parif. in conf. 3. num. 27. lib. 1. cum dixit, contra eum praefumti, qui cum afflerto fece creditorem, dux diffidit petere. Et idem Parif. in conf. 37. num. 12. lib. 4. respondit, non esse verisimile, quod sit creditor aliquis, & quando longo tempore nihil ab eo, quem afflert debitorum, vel ab eius herede, & successore petet. Et hoc pertinet egregius ille locus M. Ciceronis in Orat. pro P. Quintio, quem locum commemorant in d. praefumpt. 91. num. 7. quo loci coniecturam hanc in specie probant. Et confert cetera a prima supra considerata exp. r. p. & dixa in conf. 437. nr. 1.

23 Nona est coniectura, quando creditor dixerit summe, & quantitatibus, noluit pro tenui summa credere & fidem sibi ipsius debitoris sed eam exigit. Hoc etiam causa praefumitur satisfactum pro summa illa a maiori, ut a coniecturam hanc faciat afflct. in decr. 13. num. 22. verbi 10. adducatur.

Et praterea hic obseruandum, quod predicta coniectura locum habent, quando agitur non de creditore recenti, & notio: sed de antiquo, cuius probatio difficultis est, ita ut specie declarat Afflct. in decr. 3. num. 23. qui mutu comprobatur.

Est etiam obseruandum, praefumptioribus probari solutionem etiam ad impedimentum executionis debiti cameralis, ita post 50. etiam Sen. in conf. 37. num. 30. lib. 4. & Val. si omnia in tract. de obligatione Camerali, & a questi. 3. num. 4. decidat Rat. a Roman. in decr. 9. 2. num. 1. lib. 1. in nouissime edita.

PRAESENTIA. CXXXVI.

Debitor multis ex causis, quam in causam solvitur, praeferuntur, diligens, & accurate explanatio.

SUMMARIUM.

1. Debitor multis ex causis, praefumitur solvitur prius ex causa, que sub infamia debitor.

Fallit, si ex causa gravior ageretur, nu. 3.

Informans vnuquisque eum a se vnde praeter eum praefumitur.

4. Debitor multis ex causis, praefumitur solvitur ob eam, que parnam continet.

Item ex causa, que sub hypocrate, vel ex pignore contracta est, nu. 6.

Amplius ob eam, in qua fiduciostes dati sunt, nu. 7.

Idem quoq[ue], in causa propria potius quam aliena, nu. 8.

Similiter in causa antiquior, nu. 10.

Idem in certiori, nu. 12.

Vel in parte, potius quoniam conditione, di. nu. 13.

Ant dum dubium est, in causa, in quam consequitudo, & mere solvi solet, nu. 27.

Et quid si summa solvit a vni tantum ex debito conueniat, nu. 18.

Vt excedat summanam, quam prima causa requirat, nu. 19.

3. Debita penalitia vbi duo sunt, solvitur sola per debitorem, praefumitur ob debitum, cuius parna non est commissa.

4. Consulere rebus suis, prius quam aliena, ut ratione aliatione est, conseruare.

5. Debitor antiquus quoniam, aut quoniam censetur.

6. Solutum ante conditionem eventum, dicitur habere solutum in imitatem.

7. Debitor in causa vniuersitatem solvitur.

8. Altius accere per ejusmodum qualibet, eo modo quo sibi potest esse solvi.

QVANDO multis ex causis quis debitor est, & simpliciter quantitatem aliquam numerat, & non exprimit, quam in causam solvitur, debitor solvit, debitor solvi, quam ob causam numerale praefumitur. Papin. in L. cum ex pluribus, ff. de solut. or. dinem egregio & tanto viro dignum praefuit.

Primum est causa, in quam secundum Papinianum, debitorem lunc praefumitur solvitur) que sub infamia debetur. Nam verisimile est, quod infamiam per ceteris euitare vnuquisque velit, licet enim, quod ega ff. de solv. tutor. Et idem quod Papinianus,

respondit Vlpianus in I. si quid, cod. titul. de solutio. Et concedunt nostri omnes, ut Bart. s. & vi. i. in dubio, de reg. iur. vbi Ue-
c. Cognit. & reliqui, qui vno ore affirmant, hanc senari causam graviorum, in qua debitorum solvitur praefumitur, iuxta ff. de solut. & tradunt per multi, quos conget. in conf. 21. nr. 39. lib. 2. & in lib. 2. de Arbit. s. c. 493. num. 1.

Declaratur autem praedicta traditio, vt non procedat, quando ageretur de causa graviori, sicut illa est, quia viram ipsam vel membrum consenserunt recipere. Illa enim prauat, & ob ea foliutum praefumitur, ita decr. Lar. Bart. & Dec. praest. in loco.

Secundo est causa ex ordine Papiniani, in qua debitor solvit, praefumitur, quae continet penam. Idem respondit Pom. in l. 4. nr. 13. eti Vlpia. in I. si quid, in fi. o. tit. i. cuius debitorum nullius, quos mox refraet. Et quod de pena respondit Papin. extendit Bartol. in d. l. i. i. in ex pluribus, 2. verbi, quando dicitur causa gravior ad causam ob quam viuire prætendit sint. Ide est, quando loco penae, vel viuarum, amitteretur vel fructus percipendi, vel lucrum aliquod, sicut in conf. 21. num. 57. ex Ratu sententia. Et accedit, quod respodit Grammat. in conf. 36. num. 4. in vniuers. post Alexand. in conf. 35. lib. 3. quod quando duo sunt debita i penala, foliutum facta per debitorem, facta praefumitur ob debitum, cuius pena non est commisere scilicet committitur, & his sum sententia in lib. 2. de Arbit. arg. iudicem, c. 493. num. 6.

Tertiu est causa potior, quae (inquit Papinia) in d. l. cum expl. 5. lib. 2. habet hypothesis, vel pignore contrafacta est. Et illo in loco annotavit Bart. num. 2. verbi. tertio dicuntur. Idem est, quando pro prima causa dati sunt i fiduciostes, & pro altera non. Nam tunc praefumitur foliutum pro ea, pro qua dati sunt fiduciostes. Id quo probat I. & I. in scrl. cod. de solut. & Vlpia. in lib. 2. prae. cod. tit. lib. 2. grauior videtur, que sub satisfactione debetur, quia cum pura est. & respondit Hieronym. Gal. in conf. 4. lib. 2. Grauior etiam dicitur causa illa, quae ex instrumento habet paratum executionem. Bart. in d. l. quid. & m. d. L. i. i. in ex pluribus, num. 2. & scripti in d. L. i. i. 493. num. 7. & 14. & accedit Rat. a Rata Roman. in decr. 9. 2. nu. 1. lib. 1. in nouissime edita, ubi etiam de hypotheca.

Quarto causa potior praedicta habetur postea illa, quae est propriaria tamen aliena, vt si debet mea ipsa causa, ac etiam causa a me facta fiduciostis, praefumitur, quod soluerim pro mea ipsa causa. Ita enim respondit Papin. in d. l. cum ex pluribus. Post hunc ordinem potior habebit propria, quam aliena causa, velut fiduciostis. Et reddit rationem Papin. quia verisimile est, diligenter debitorum ita negotium gesturum fuisset, si enim sufficit interrogatus debitor, quam in causam solvere voluerit et respondit viri in propriis. Et enim & ratione naturali i. confitendum, quod sicut volunt pritis rebus suis consolere, & negotiis propriis agere, quam alienum. Est idem quod Papin. respondit Pom. in l. 1. cod. tit. Et idem maior affectio erga propria, quam erga aliena summa in deo scriptis Bart. in d. L. i. i. in ex pluribus, num. 7. & 14. & decr. 4. s. 1. pro pos. in d. L. i. i. 493. num. 7.

Quinto causa extimatur postea i Papinian. in d. l. cum ex pluribus illa, quae est antiquior. Ita sane scribit Papin. si nihil certi interuenit, vetustior contractus ante solutum iudicetur, idem respondit Vlp. in l. his. in prnc. o. rit. citius haec verba sunt: si autem nulla praeagrat, id est, si omnia nomina similia fuerint, in antiquiorum.] Debitum autem antiquius, i non confundatur, reficiunt temporis celebrati contracuta, sed solutionis facientes, sicut i. et tentent Bart. & aliorum respondit in conf. 21. nr. 5. lib. 2.

Sexto praei. causa, quam i. commemoratione i Papiniano, & gl. ord. nr. 1, aliis subequitur causa, quam recenti Vlpia. in l. ff. eccl. fol. vi. scilicet debitor ex duabus causis, quarum una est i certa, & clara, altera vero in controverbia polita est. Solutionis praefumitur pro causa certa. Et idem respondit Papinianus in I. si cui. 6. Flavio. ff. eccl. de solut. & ibidem annot. Bartol. quem sententia sicut in conf. 12. num. 40.

Sepm. sequitur causa debiti puri, vt in eam possit solutum praefumatur, quam in causam debiti conditionalis, vel in dicti. sic responderunt Vlpia. in d. l. ff. de solut. lib. 1. s. aut. culis dicitur dum venerat. Et idem Vlp. aperte in l. 3. in fin. o. rit. & Scripta in l. ex pluribus, in fin. cod. tit. & ex nosc. s. etiam responderunt Bartol. in conf. 37. culm. result. verific. & s. quipham. lib. 1. conf. 12. num. 4. lib. 2. Et illis accedit Rat. a Rom. in d. decr. 2. num. 5. lib. 2. accedit Bart. in conf. 65. verific. nec obstat, qui nec praeirata iura, nec Bartoli traditionem commemoratione, scribit tamen, in dubio praefumit fo-

- luram in causam debiti puri, non autem conditionis, cum solutum ante vacuitum + conditionis, iactationem habere dicatur utiliter, qua non presumuntur, *cetera deinde*, in primo *de probat.*
 & Butrium fecutus fuit in *caus. 121. num. 24. in ff. vbi eiusdem sententie recentior Cravetum in caus. 108. num. 11. & subiunxi eadem in loco, num. 45. ex codine Cravet a post Alexan. primum debitorem + soluisse in viiiliorum causam. Ita etiam dicimus, facient scilicet, i primum facere eo modo, qui sibi utilior esse potest,*
- vt scribant Bart. in l. gerit, num. 21 ff. de acq. bated. & Tyraquel de retrat.*
- caus. ang. 6. 30 gl. 1. num. 34.*

Ocaso, cum res debitis omni ex parte est, solutum presumuntur in causam, i quam confundetur, & more solui solet, itarebund in d. *caus. 141. num. 50.*

Nono, quando celsant predictas causas, & solutum summa, que conuenit vni tantum i ex multis debitis, in eam folium praefutur, si respondit *Socinianum in conf. 15. num. 11. lib. 2. Rota Rom. in d. de cts. 92. num. 4. in fin.*

Dicimmo, in causam maioris summae, dixi in dicto casu 493. in fine.

Vnde dicimus, quando maior summa est numerata, quam + requirat prima causa, id quod superest, adscribitur secunda causa, ac deinceps ex ordine, ut respondit *Papini in d. l. cum ex pluribus, infraff. de salut.*

Duodecimo, cum predicta celsant, est in facultate debitoris, quod solutio cedat in quam causam velit, *et in tmol. in d. l. colom. 9. vers. 1. item add. de solutionib. De cts. in caus. 308. in fine, querunt etiam Alexandrinum.* Hac tamen debitoris declaratio debet fieri ita, ut facia solutionem, ita *Alciat. in respons. 102. numer. 17. Rota Germanica decisio 6. num. 15. & 16. & Rota Romana in d. decisione 92. nos. usque ad eam.*

PRAESVMPT. CXXXVII.

Creditore, damnum sentire presumi, cum creditum erga vnum in plures debitores partitur.

S V M M A R I V M.

1. *Contrabens cum uno, danum presumuntur pati, si id quod debetur, in plures distributus debitores.*

2. *Quod cum uno contraxit, eumque debitorem sibi fecit, si dende id quod t debetur, in plures distinguuntur debitores, cum dominum creditor sentire presumunt, l. & ancillarum, s. ultimi, ff. de peculio, & scribunt in fine *Locas de Penna in l. 3. in prefumpto. 9. 5. de cred. lib. 1. & Alciat. in tract. de presumpt. resp. 2. presump. 23.* Confer secundum ipsum *Alciat. l. non folum, ff. penult. ff. de peculio, vbi compelluntur plures fideiustores constitue vnum procuratorem, ne creditor damno afficiatur, agendum cum pluribus.**

Huc etiam facit (inquit idem *Alciatus*) *l. in commodity. 6. ff. diobus, ff. commod. vbi creditor petere non posset parte debiti seu crediti, inuito debitoire federe debet ad totum, si iudicantis iuriabilitate hoc patitur, ut in loco explicatur *Bart. & egregie annotatio Matthei. in n. 15. Nota, quod si ex centum, qui ob i. scribit, sumi posse modum destruendi cantem al *Aduicato rum, quem prostat Bart. in Authent. qui sent. C. de probat. cum dicit, quod ibi intentio creditoris probari posset folium modo re tellibus, cari Aduicati faciunt pte folium modicum partem debiti, et si recte bene probant, redditum pertinet, & iterato testes producant, & dicuntur tunc melius influiri propter interrogatoria ipsius debitorum. Haec famè casta destruitur, quando debitor obiect, quod pro tota summa contentum debet. Et ad hanc rei proportionalem plura scribunt recentiores in annotationibus ad Matthei. in d. *notar. 15.****

Ad rem quoque pertinet quod docuit *Bald.* in *l. cina eiusdem. ff. de adl. ed. 1.*

Huc etiam pertinet quod docuit *Bart.* in *l. 6. quis adl. in fin. ff. de salut. & videlicet *Caffren. num. 2.* duo videruntur coidam summa dicto adlectio, vt es. emptor teneretur recendere vndeque ad certum tempus. Intra illud tempus vnuis venditorum volerat recuperare partem suam, alter recubabar, numerus enim tenetur partem illam recendere, scribunt *Bart.* & *Calter.* quod non, quia emptor ille ab initio non emiserit nisi in solidum suissit habitu-*

rus fundum. Quia de re ceipio ad modum ipsum plus differit Rostegala. *l. in L. andem, in princ. num. 6. ff. de duob. re.*

PRAESVMPT. CXXXVIII.

Quando re precepta eo modo quo apud credito rem perijset, liberetur debitor. Et inibi, quando presumuntur, quod codem modo apud ipsum creditorem perijset, explicatur.

S V M M A R I V A.

1. *Solutionis est species, cum re perempta liberatur debitor.*
2. *Reperempta patens posse fore, eo modo quo apud communem perijset erat, in omnibus realibus liberatum est perijset posse fore.*
3. *Sicut est in actionibus personalibus prouenientibus ex delicto, numer. 4.*
4. *Cajus contumex non presumuntur.*
5. *Rem peritur aut suffit eodem modo apud creditorem, quo apud morosum debitorem non presumuntur.*
6. *Distinguenda est tamen duas causas, nu. 7. & 10.*
7. *Chajm. quid sit.*
8. *Lex considerat id, quod communiter contingit.*
9. *Mortalitas, quid dicatur.*
10. *Infortuia ex locorum mutatione secundum existimat.*

E S T solutionis species, + quando re precepta debitor liberatur. Ea propter agendum hic est, de disputatione illa, quam pertractant interpres nostrar in l. quod te, si de rebus credi, si cert. pet. & in l. nemo rem suam ff. de verb. oblig. quando post committit a debitor mora, species debita modo perit, quo perijset etiam apud creditorem ipsum, si es debitor sit liberatus? Quia in re, recepta magis Doctorum sententia est cum *Bart.* qui practicatis in locis tres constituit conclusiones. Prima quare est, in actionibus realibus in quibus sanctio creditur, quod te, si percepta apud possellorem, eo modo quo era etiam peritura apud dominum, confer possellorem illum liberatum: quemadmodum post glofiosum Litem i verberatum, ff. vlt. ff. de re vend. scripunt *Bart. in d. l. quod te. num. 10. ff. ff. cap. pet. & in d. l. numer. 5. s. de verb. oblig. & communem telum habent Dicetus in d. l. quod te. mvt. lec. num. 46. Curt. lvn. num. 31. Cagnol. us. 79. Eandem opinio nem fecuti sunt *Alciat. ibid. num. 6. Bellon. lib. 4. fppat. num. 6. c. Robert. Atreli. lib. 1. sent. num. 2. 23.**

Et si quidem omnes moti sunt, ex responsu illo *Vlpiani. in d. l. ff. verberatum, ff. vlt. dum considerat, an es dominus, qui vendit seruum, est illum disfractus? Nam si disfractus erit, apud cum non perijset, & per consequens possellor, qui moram fecerat, de ferri interita fuiller obligatus, ut vero non erit disfractus, apud cum pari modo perijset, & proprietate possellor fuisset liberatus. Et i. verba *Vlpiani.* si forte erat disfractus, mil a. luid significavit, quod quod ipse dominus vendicans probare debet, si habuisset paratum emptorem, cui diffralexerit, sicq; causum contingente, i. qui non presumuntur, demonstrat. Quia ex re intelligimus, non fat recte *Curt. lvn. in d. l. quod te. num. 32.* ex his, ob illam dictiorem, forte, hoc responsum ad rem non pertinet. Eandem quoque sententiam non parum adiuvat l. de eo, ff. 5. ff. poft. ff. ad exhib. illum perpendendo, vt docte & eruditae perpendit *Bellonus lib. 4. fppat. num. 1. cap. 3.* qui quidem obiectio *Curt. lvn. difidentis falsitatem.* Nec repugnat quod sit idem *Curtius.* nullam hic adferri posse rationem disseritatis, inter actiones has reales, & personales: cum tamen in personalibus recepta magis Doctorum opinio sit, debitorum non liberari: quandoquidem prater multas rationes disseritatis a nostris perpensis, illa fatis a curta, & probabilis est, quam considerauit *Robert. Aurelianum lib. 1. sent. iuris. cap. 23.**

Secunda est conclusio in actionibus personalibus + ex delicto + prouenientibus, in quibus interpretum pené omnium est sententia, non etiam si res est eadem modo peritura apud creditorem, non tamam debitor ob commissam moram liberatur. Ita *Bart. in d. l. quod te. num. 10. & communem esse tellatur ibidem Dicetus in ultima lectura, numer. 46.* & fecuti sunt ali quos superiore coniunctione recenti, & iij adducti sunt ex l. merito, ff. de vi & viarmat, qui sat probat ex consideratione, quam adhibuit *Camillus Plaut.*

Plautius in commentarij ad d.l. quid te, lib. 4. num. 6o.

Nec huic sententia repugnat text. Si cum exceptione, q. quod si homo, id est eo, quod metus causa, Nam illi fatiscit, & egregie declarat Robertus Aurelian, in d. lib. 1. sent. nra. cap. 23. non multum recedendo à declaracione Bartoli in d. h. quod si homine, qui quidem explicavit illic pugare, sed eti non culpa, eiudicem. si cum exceptione.

I. erit eti conclusio in actionibus personalibus prouenientibus, bus ex contractibus, in quibus eti magna sit inter nosotros difference, attamen crebriter videt opinio cum Bart. practicata in leu. quod re rempta post moram debitoris ex modo, quo pertinera non erat apud creditorem, debitor ipso non censetur liberatus, ita tunc esse communem opinionem fratre Rupi in d.l. quid te, num. 28.

Et quamquam difficile esset, in foro, & iudicis recedere ab opinione hac: attamen vix est, quod iuris, qui in hanc adheruntur opinionem, illi suffragent, nempe i. pecuniam, q. vltim. ff. de cond. causa data, i. filiofamil. s. i. post diuiniuers. ff. solut. marit. Lapud Iulianum, q. i. verificatis quoque, de legem. i. cum filiofamil. in princ. & in q. vlt. ff. de verb. oblig. & in l. qui dece, in princ. ff. de solut. quemadmodum aduersantur fulgosis, Ripa, & reliqui, qui à Bart. & eius sequacibus difficiuntur. Et horum quod posteriorum opinio, facile cōfutari potest, cum text. i. plur. q. vlt. ff. depositio. non fatis eti optuletur, ex egegata interpretatione Roberti Aurelia in d.l. sent. nra. cap. 23 ad finem.

Hac habita disputatione, & conclusionem breui explanatio, ne, omnino ad rem, de qua mox agimus, necessaria, dubitari ergo possit, quando prae sumatur, quod res eti ex modo pertinera apud creditorem, quo perit spud debitorum? Hac de re sunt opiniones. Vna fuit corum, qui cestimur rurum absoluta, prae sumti odio moratoris rem non nulli aequi perturparat apud creditorem, scilicet perit spud ipsum debitorum. Quia in opinioni fuit C. Siren. & Aret. in d.l. quid te, ff. scit. pat. & idem Aret. in l. cum res. q. vlt. ff. de leg. i. quos significat eti. Dicit in d.l. quid te, in l. lectura, collam. vii. verbi vero non confit. & d. C. in d.l. num. 35.

Ea ratione eti moti sunt, quod creditor rem ipsam portuisse vel teri vendere, atque ita res non perijet apud eum, i. perfidus. q. vlt. & L. L. in prim. ff. de pert. hec. Nes repugnat i. item in verbis eti. q. vlt. ff. de res vend. quia illam intelligunt procedere, solum in actionibus realibus, ut diximus supra, in prima con. i. nra. ff. intelligi à Bartol. & sequacibus. Vel i. & secundo interpretas glo. d. q. vlt. ex l. cum res. q. vlt. de leg., quod illa verba, si forte interpretari possint, significant potentiam distinctionis, nō autem quod inter conditiones polita.

Secunda fuit opinio corum, qui dixerunt, esse distinguendos duos causas, quicquidem, & duobus modis contingere solet rei interitus, nempe vel morte naturali, vel contingentia, hinc fortuito.

Primus itaque est casus, i. cum res morte sua naturali perijt. Nam tunc prae sumit, quod ex modo perijerit apud ipsum creditorem, ita transperitur. & Rupi in d.l. quid te, ff. scit. coram pet. dle. num. 43. s. fte. num. 33. Quam sententiam fuit probare videot text. l. si plures. q. vlt. ff. depositio. in illis verbis: [Quia] aquam est, naturaliter interitem ad actionem pertinere, virgo cum inter tutura eti et res, resiliuntur eti actio. J. Et luc etiam facit. l. cu res. q. vlt. de leg. i. cum art. fundum clamat perijerit. Et i. chaf mma vorago terra ex hiato, dum euomit igneos vapores, ut in Matoria ferida arfitegat. lib. 2. cap. 8. & ff. scit. i. t. confit. i. l. verbi. q. vlt. ff. locupletis ff. de minor. Idem probat. l. i. pecuniam. q. vlt. ff. de cond. causa data. ibi. [deciderat enim eti non acceptil. et manumittit. rex.] Quod sententia generalis est, & ob id amplius dictum, ut scilicet eti non solum locum habeat, cum commisira eti morta, sed etiam.

Nec hic repugnat confidatio Cagnoli in d.l. quid te, saw. 83. cum dixit, non esse prae sumendum, quod morte sua naturali res perijerit apud creditorem: quia fortè illi vius fuisset majoris industræ & cura, vt eam conferuerit. Non inquam, hoc repugnat, quod quandoquidem lex confidat: quod cum ministerio contingit, non autem accidentis, confidat fane, quod mors ipsa naturalis secundum cursum suum eueniret, non autem ob negligientiam professoris: qui aliquo deliquere prae sumeretur non adiliendo ea diligenter quam alter paternis filii adhibuerit, contra l. merito. ff. pro loco.

Secundus est casus, i. cum res casu & fortuito perijt. Nam tunc non prae sumit, quod eodem modo perijerit apud ipsum creditorem, ita Purpuratus, & Ripa practicata in loco. Et moti i. sunt ex

Lepulnit. ff. de lib. v. i. armati. ibi. mortalitate. Et siue mortalis, i. peccatis ex aetate. Intemperie, vel ex contagio proueniens, (scilicet hic in breve superiore anno, nempe 1667. contingit, q. plena periere decem milia plus minus) id quod probat c. quoddam, de praefactis sunt etiam exempla horum catuum fortitorum commemoratab. Vlpiano, in pecuniam, & vltimo in fine, ff. de condic. causa data. ibi. [vtrum vel à latitudibus interiectis sit, vel ruina in itabulo oppreditus, vel vehiculo obtutus.] Nec hac adueratur confidatio Cagnoli in d.l. quid te, saw. 83. c. secundum dixit, certiori eti conieeturam, quod res fuisset eodem modo peritura, apud creditorem, quando fortuito perijt. Ex quo idem illi pri rei, manebat infotium. Ita equidem non adueratur quia infotia f. f. apud eum ex locutione mutatione evitatur. Id quod & ipsa rerum experientia docet.

PRAELEMPT. CXXXIX.

Debitorum annuum in præteritum semper soluisse, cum constat soluisse per tres continuos posterioriores annos, an & quando præsumatur.

S V M M A R I A.

Debitor annuo quem constat tribus annis præteriti soluisse, præsumetur in uno & confitetur soluisse tempore præteriti.

Ratio & edictio, nu. 2.

Id autem de anno constabat triplus accipie. dum, nu. 3.

Et locum habeat non soluum in tribus annis, sed & in ea placentia, nu. 6.

Idem in censuario & colonia, nu. 7.

Extenditur quoq. in solitarius collectarium, nu. 8.

Item in solitario passivis, nu. 9.

Locum habet etiam in oblationibus, nu. 10.

Quoniam debitorum annum sit, nu. 11.

Idem quoque verum est, si solutio per quinquennium distributa sit, & de solutione trium postremorum quod quinquennorum consistit, nu. 12.

Statutorum per se membra, distributa est solutio, & trium sequentium postea in uno soluto apparet, nu. 13.

Procedit quoq. ex eloquio ex iuris, debitor in futurum solutio confitetur, nu. 14.

Loc. differet. Bald. in r. 5.

Nec se tentat obliutoris schema pro debitorate lata trifidu debitis annuum per alios, n. 10. vocata si in iuris est, nu. 17.

Si ergo quoque, vt in libro iudiciorum apparet, i. regia, tres secundum eti non annuum solutio, et, nec in l. de auctoritate corporum sit, nu. 14.

Differit teste quidem Cr. i. v. 29.

C. in capitulo de divisione & declaratoriis, nu. 20.

Si de tribus habet, si ex p. f. trius faulta non sit, sed ad solutendum, se de tribus obliquet, nu. 21.

Et quid si lex vel iuramentum ad probandum solutionem, requirat probatum instrumentum, nu. 23.

Mobilia non, n. de termino cum negligenti videntur.

Benigni & pacifici professor trans. ali. mul. sit non sufficientem.

Insufficiunt ex obliutoriis, & tacita seu præsumptiva, non admittunt ex tempore, nempe.

22. Caducatus est per alios evitando, s. oblig. non vim habet solutionem.

Sicut usque tunc annuo in præteritum præteritum probata, idem de tempore præteritum solutionis, quod est in futurum solutio, sibi solutio. Velle in proximo præteritum, nu. 27.

Aut delator non solutio, sed de posse eti tantum, nu. 31.

Id est, contumaciam etiam non præsumit, nu. 32.

25. Monitionem trium, pro progressu venditissimæ necessariam esse.

27. Debitorum trius, reale & personale, veram differentiam non cōstat.

CONVENT hoc in loco differere, an & quando annus debitorum, qui per tres annos soluit, presumatur præterito tempore soluisse? Martianus Imperator in l. quincumque. C. de epoch. publ. lib. 10. de debitoribus tributorum, ita statuit: [Quicumque de provincialibus & collatoribus decurso post hac quantolibet annorum numero, cùm probatio aliqua ab eo tributarix solutionis exponatur, si trium coherentium fibianorum apochas feceritatisque protulerit: superiorum temporum apochas non cogatur ostendere, neque de præterito ad illationem functionis tributarix coegeretur: nisi forte ar curialis, aut quicunque apparitor, vel optio, vel actarius, vel quilibet publicus debitus exacti, sine compulsor, possessorum, vel collatorum habuerit cautionem, an id, quod repolcit, debet fibi manifesta gerendum adferre?]

Hæc tenet Martianus, cuius constitutionem auream dixit Baldus in c. litera, de dilat. & vnicam singularem: appellareunt Bart. ibi, & Alexan. in l. s. certa anno, C. de pat. Iudicatur hæc: iurius presumptio, sic a legilatore affirmata. Et tradit Bald. in fine d. quicunque & loan. Andr. in c. litera, de dilat. Iaf. in l. s. certa anno, s. 4. C. de pat. & aliquantum, quos infra referam. Excipio Modern. Parisien. in Comment. ad confut. Paris. in tit. 2. §. 62. m. 43. qui dixit, non esse iurius presumptio nemini fiduciaria, quia indicis arbitrio relinquitur. Quod verum non esse, aliorum auctoritate, & ratione constat: lex ipsa fibi statuerit, propter eius iurius presumptio appellari debet, nœta ea que scripta supra in lib. 1. q. 4. Est autem continuatio prædictum pati: ita, polita & fundata ea ratione, quia plura currunt. Primum deuotio, & legalitas in foliendo integraliter, viriliter sicut tributarie functionis. Secundum, continuatio per tres annos continuos, & tres solutiones distinctas. Tertium silentium exactorum per triennium illud continuum. Quartum tres distinctiae trium coherentium annorum publice apochas, ab officiis publicis confectas, & data simpliciter fine præstotione, aut refutatione precedentium annorum. Ita diligenter perpendit Modern. Parisien. in d. §. 62. num. 45. qui tria alia commen- rat, quæ tamen dixit a prædictis depender. Et huius interpretis supplex nomine idem scripsit Ant. Padilla Hisp. l. s. 1. q. 9. vers. ratione. C. de fiduciam. Et (ut fummatum sic dicam) illa est huius cōsiderationis præsumptionis: ratio, t̄ quid verisimile non sit executores tributorum aliqui diligentes, & avares, præteriorum annorum solutionibus negligentes, & nulla exhibentes præstotione refutationeque, illorum trium postremorum receptus fusile.

Et si in negligenti detrimentum lex fitat, triennio mobilia vici capi, l. s. ff. de vicia. Non mirum etiam, si statutum hoc in casu, executores negligentes præsumi recipiente. Ita hanc ob causam vi- demus. Pölitices statuisse, beneficij possessorum 'pacificum triennale, à professione non mouendum, nec in ea molesta affi- ciendum est: sicut explicat Gouffet, in regula Cancelleriae de triennalibus, quæf. 1. & 2.

Etsi & illud observandum, constitutionem d. l. quicunque, re- quiriere solutiones trium coherentium, sicuti continuum tan- nourum, & propter eam non sufficerit, si debitor soluerit per duos annos, & deinde uno anno interposito, soluerit pro ipso quanto subsequenti. Non enim est solutioni triennalem continuatum ob annum medium impeditorem continuationem. Ita sententia senes, quæ infra referatur. Et optimè hoc, inter pretatio probatur multis il- lis rationibus ad rem propè confidatur à Socino Sen. in confit. 16. num. 6. 7. & 8. lib. 4. Gouffet in q. 9. resu. num. 32. Ita fit, de ultro & vere- gula Cancelleriae de annali professe, quæf. 7. & in regula de triennali, quæf. 16. & 20.

Expondit primò hoc præsumptio, vt locum habeat non so- filum in tributario, sicuti loquitur d. l. quicunque, sed etiam in emphyteuta, qui soluto canere per tres continuos annos, presumatur in præteritum soluisse. Ita d. l. quicunque extendit. Accur- Specul. loan. Andr. & alijs multi conselii ab Ant. Gabr. in lib. 1. c. 1. c. etiam in tit. de præsumpt. c. 1. l. s. 1. num. 2. Et illis accedit Paris. Puteus in tract. de fidei reintergratione, cap. 61. inscip. sequitur alia quæf. pag. 43. Socin. Sen. in confit. 16. num. 3. lib. 4. Catelanus. Costa in me- morabili, in verbis solito scilicet. Beron. in confit. 12. num. 3. lib. 4. Euerardus in cetera lege d. l. loco, at extremis num. 3. Modern. Parisien. d. 6. 2. num. 13. Duenas in regol. 1. q. 4. num. 1. & Ant. Padilla in d. l. num. 11. & 12. C. de fideicommissis. Imo fuit qui affirmant, idem effe in emphyteuta ecclesiæ, vt si sufficiat probare solutiones duorum annorum. Ita Hodilien. in f. f. maxima, intit. de locate, §. vlt. verific. hoc au- tem mentis statum. Verum dissentient loan. Andr. præstat in loco, & Iafon in l. 2. num. 13. verific. secundum limitauit. C. de iure emph. Duen-

as in d. reg. 3. et in fin. & contra Hodilien effe communem Doctorum opinionem deflatur Padilla in d. l. s. 1. num. 9. C. desiderat.

Expondit secundum, vt locum habeat hac præsumptio etiam in t̄ centuriario, & colonio, ita Bald. in c. litera, m. fin. de dilat. & alias 7 concept. Gabr. in d. con. lufo. 11. num. 4. Illa accedit Gratian in confit. 2. lib. 4. libra, qui testatur, communem esse opinione, Cetera in d. memorabil. in verbis solito scilicet. Gabellus. Benedic. in Raynulto, in verbis fibi q. libra moretene, il. 2. num. 18. de tef. Duens in d. reg. 5. 4. nu. 2. Theba- fons in decursu m. 1. & Padilla in d. l. s. 1. 2. Quod tam ad colossum, digestus Modern. Parisien. in d. §. 62. num. 49. & fin. 4. 4. in ceteris connumerum sequitur.

Expondit tertius, vt procedat hac præsumptio etiam in solutione t̄ collectorum. Nam si quis exhibet tres solutiones annales continuas, presumatur in præteritum soluisse, ita Bald. in d. c. litera, in fin. Iaf. in d. l. 2. num. 13. C. de rite emph. Trigonius in sing. 12. quæf. 1. quæf. Gabr. in d. con. lufo. 11. num. 5.

Expondit quartus, vt procedat etiam in t̄ solutione penso- 9 nis. Iaf. in fin. 13. de penitib. quæf. 11. & Gabr. in d. coula. 11. num. 6. Ita accedit Dec. in conf. 62. num. 15.

Expondit quintus, vt locum etiæ habeat in oblationibus, ita 10 responder Decon in conf. 62. col. vltim. & sequitur Gabr. in d. conf. 31. num. 7. sicut etiam in solutione decimarium, Gabr. ibid. num. 2. p. Boer. in quæf. 2. 26.

Expondit sexto, vt procedat, etiam si t̄ debitum eff. iuratum, sicut respondit Grat. in confit. 2. col. 2. lib. 2. & probat Gabr. in d. c. 11. etiæ fin. 8.

Expondit septimus, vt procedat, etiam si solutio eff. distribu- 11 buta per quinquennia, & confutare de t̄ solutione trium postre- mortum quinquenniorum. Ita Bald. in d. quicunque, m. 8. verific. item querit, quædam prefabat. C. de epoch. publ. lib. 10. quem fecunt etiæ Gabr. in d. coula. 11. num. 9. Et motus eff. Bald. argum. text. l. 1. q. 5. & quæf. 1. C. de indicutionib. lib. 10.

Expondit octavo, vt procedat, etiam si solutio eff. distribu- 12 ta per fennitum. Nam probat t̄ solutione triennum fennitum pot- strémorum, presumatur solutum pro præterito tempore, ita Bal- dus in d. l. quicunque, num. 9. verific. item quæf. 1. quæd. in eo. Alexan. in conf. 17. colum. 2. verific. & adhuc non obstat lib. 3. Iaf. in L. d. in orio. 6. quæd. in anno numer. 5. ff. solut. matrimon. & boc fecutus eff. Gabr. in d. coula. 11. num. 14. lib. 1. lib. 10. Ita accedit Bald. in Adem. num. 6. verific. quer. quædom ac- cipit. triennium. C. locat. Guillelm. Bendict. in Raynulto, in verbis, si t̄ debito liberis moretene, il. 2. num. 18. de celatione. Paru. Puteus in tract. de fideicommissis reintegratione, cap. 197. in p. 10. & circa a matrimoni. num. 19. pag. 111. & Padilla in d. l. s. 1. num. 13. C. de fideicommissis. Et hec exten- dit comprobatur in præcedenti, cum cedente isti ratio. Quibus constat male respondere Alexan. fibi contrarium in confit. 16. num. 3. lib. 3. qui contrarium scripsit, & in species a Padilla damnatur. etiæ fin. eccl. fuscus. Modern. Parisien. in comment. ad confut. Paris. in tit. 2. §. 62. num. 11.

Expondit nono, vt procedat, etiam si debitor ille elapto tri- enio, cœllatur in futurum soluere. Non enim ob id tollit, quin 14 in præterito ante, scilicet etiam annum solutionem foluerit, ita Modern. Parisien. in d. §. 62. num. 9. quem fecunt eff. Padilla in d. l. s. 1. num. 14. C. de fideicommissis scripsit Ant. Gabr. in d. coula. 11. num. 10. etiæ fin. 15 memorat Bald. alter sententiam, ut statim dicuntur. Etiæ enim eadem ratio in solutionibus triennalibus, respectu præteriti temporis, quæ in solutionibus vñimi temporis. Nec recipienda est ratio di- vertitatis perpenita à Crayer. in confit. 31. col. 2. verific. non obstat quæd. & quæ considerari non potest major difficultas probations, ob temporis diuturnitatem. Nam supponamus, quod tribus elapsis annis cœllatur sequenti anno soluere, non certe potest hic effe tā temporis diuturnitas, vt difficilis sit probatio solutionum non factarum ante triennium, quam si soluere per segeraliter. Etiæ hoc diligenter perpendamus, apparebit nil obesse duas alias diuer- sitatis rationes consideratas à Crayer. præstat in loco. Et accedit, quod si eo triennio receptarum solutionum elapsio, creditor perficit præteriorum annorum solutiones, certe fuitier repulsi, præsumptione hac, ducta à triennali solutione. Idem ergo eff. dicendum, quando post ipsam solutionem triennalem cœllatur soluere, ne- arietur ita iam fibi quæf. 1. adhuc tempus præteriti ante ipsas solutiones. Et haec quidem opinio verior mihi videburet si alter scripserit t̄ Bald. in d. l. quicunque, m. 13. cuius verba hæc sunt: [Item 15 si quæd. an ex præterito præsumatur in futurum, vt ecce pro quo quod si sunt decem anni, & tribus annis cœlluantur solutioni præsumatur reliqui soluisse]. Respondeo, nō. Imò recefum eff. ab omni præsumptione, etiæ pro præterito tempore. Et hoc est quod hic dicit, coherentius, &c. Hac Bald. qui probauit interpretatione gl. ibidē

In verbo, fibi, que exponit, coherentium fibi, id est, praetenti conventioni, & ibidem Lucas de Pen. estum, quem ipsius manifestatio declarando, fecutis esti Cratet. in conf. 313. col. 2. invr. qui in specie respondit idem quod Bald. eti cuius auctoritas non fuerit memor. Idem clare scripsit Gulielm. Benedicti, i.e. Raynoum, in verbo, si abesse liberis moreretur, d. 2. num. 36. verfc. praeceps dicto, de testamento. & secundum hanc opinionem iudicata facrum Concilium Neapolitanum, statutus eruditissimus Vincent. Francis in dicit. 157. qui eiusdem opinioni praecepit iam relatos commemo- rat Bart. Paridem Petuum, Ias. & Cottam, quos tamen hoc scripsisse non facile existimabo. Et primum corrum fundamentum est, ut attingit in illa interpretatione glo. & Luc. a Penis, dum exponunt, coherentium fibi, id est, praetenti conventioni. Quia sa- ne interpretatio recipienda non est illata rectior expoundendum est, coherentium fibi, hoc est, inter se coniunctorum, ut videtur Lucas a Pen. ibid. col. 1. expoluit, & hanc interpretationem probat, qui- cunque, in fin. C. de omni agr. defert. lib. 11. lbi. fibi, fibi coherent. Ego ergo his sensus, quod i. constat per tres annos continuos de bitione tributi solvitur, de preteritorum annorum tributis nil amplius queratur. Quia interpretatione intelligimus mil eti obesse, quod confidetur Cratet. in d. conf. 313. col. 2. verfc. sed istud clarum, post illud, q. quicquid, in verb. amorum, que exponit, id est, proximi- miorum. Nam erronea hec interpretatione fixita a prima iam con- futata.

Non etiam obstat illa consideratio Cratet. in d. conf. 313. col. 3. verfc. secunda principaliter, & verfc. 3. test. dum dixit, in d. liqui- que, non admitti extencionem, cum sit dispositio i. exorbitans, & tacita, seu presumptiva, qua extencionem non admittit. Nam respondeatur, han non esse extencionem, sed casum ipsiusmetu co- prehensionem, & dispositionem a constitutione illa.

Non etiam repugnat argumentatio ciudicem Cratet. in d. conf. 313. col. 3. verfc. 4. test. dum dixit, quod sicut ex solutione trium annorum continuorum arguit solutio annorum ante præteritorum, ita etiam ex cœfatione sublequentium arguit ante nō solutionem. Vna enim presumptio aliis tollit. L. Dux. ff. de ineq. restit. Respondetur, quod clavis tribus annis factarum solutionum, nam ora est presumptio, & quisitum ius debitorum, in detri- mentum creditoris negligenter, que fane negligenter non emen- darur per cœfationem potest factum ab ipso debitorum.

Non etiam ad rem facit alia consideratio ciudicem Cratet. in d. conf. 313. num. 4. verfc. quād. difformata, dum confidetur diffor- mitatem hanc solutionem modo factarum, modo non factarum quia respondetur, nullam adest difformitatem in tribus factis nō solutionem. Vna enim presumptio aliis tollit. L. Dux. ff. de ineq. restit. Respondetur, quod clavis tribus annis factarum solutionum, nam ora est presumptio, & quisitum ius debitorum, in detri- mentum creditoris negligenter, que fane negligenter non emen- darur per cœfationem potest factum ab ipso debitorum.

Excedunt decimò, vt locum etiam habeat hac presumptio, quando debitor ium fementia i. solitus debitis præ-
27 toritorum annorum, ob solutionem trium iipsum annorum con- tinuum, cessavit deinde solvere. Nam hoc in casu eti cessavit, nihilominus manet fententia, & abolutio facta, que in dubio rescurci non debet, ex quo finis est, arg. l. fiduc. C. de decursu, & cœfati. Qui ob rem f. de cond. indebet, ita in fessis affirmabat Bald. in d. liqui. quing. num. 5. C. de ap. pub. lib. 10. in Par. Pat. de fend. redempt. 4. 197. incip. & circa materialm. num. 23. pag. 312. & Galicium. Bened. in d. Raym. in verb. si abesse liberis moreretur, d. 2. num. 186. verfc. prætestra dicto, te. Et has quidem extensio problematica non habet dubita- tionem, si precedentem, quam dixi veram, admittimus.

Excedunt undecimò, vt haec presumptio locum etiam habeat, quando in libro creditoris, vñputa exactoris tributorum, centum, canoris, emphyleutis, & similium, apparent & fere tria trium continuorum annorum solutiones, & tamen non legitur aliquid scriptum de anteriori temporis solutionibus. Nam adhuc presumptio solutio, & omnibus negligenter creditors scriptum, ita docuit Bald. in d. liqui. quing. num. 5. verfc. sten. quato. ex adl. C. de ap. pub. lib. 10. quatuor fecutis sunt Ant. Gabr. in l. b. cond. in tis. pref. f. 1. col. 1. num. 11. & Par. Pat. de fend. redempt. in t. exca. de tef. Et has quidem extensio problematica non habet dubita- tionem, si precedentem, quam dixi veram, admittimus.

Excedunt undecimò, vt haec presumptio locum etiam habeat, quando in libro creditoris, vñputa exactoris tributorum, centum, canoris, emphyleutis, & similium, apparent & fere tria trium continuorum annorum solutiones, & tamen non legitur aliquid scriptum de anteriori temporis solutionibus. Nam adhuc presumptio solutio, & omnibus negligenter creditors scriptum, ita docuit Bald. in d. liqui. quing. num. 5. Non enim haec est presumptio formata, quoniam debitor ille annus praefata tenerit. Et haec duo presumuntur, presumtio formata, & ipa præstatio: & tamen duas presumptiones principaliiter non possunt concurrere, i. e. C. de dotu promissi. & scripti supra in lib. 1. quatuor. 4. 5.

in causa que veritur, col. 3. lib. 2. c. 3. m. respondit, solennitatem extrinsecam, que aliqui temporis diuturnitate presumuntur, non presumunt, quando exhibetur instrumentum, in quo appare non obseruantur. Quam traditionem multis comprobauit loqui supra- sumpt. 132. vbi egimus de solennitate intrinsecam, & extrinsecam pre- sumenda.

Crediderim has opiniones conciliari posse distinguendo, quod aut creditor consciente ipso soleretur scribere suo in libro folio- tiones quis recipit, & debitor dare apud receptaculum solutiones. Hoc calu procedit opinio Baldi. Nam fieri potest, quod exactor, sive creditor omisiter suo in libro scriberet & properaret illius ful- libri exhibito illi operatur. Aut creditor, seu exactor confuecat etiam scribere in libro debitorum solutiones ipsa, & ipsi debitori- res exhibent hos libros, in quibus non apparet, & utrūque antea- riore tempore. Et hoc in calu potest defendi opinio Cratet, qui propriè hoc in calu loquitur. Non enim presumuntur, quod si debito- ribus soluerint, non curaret ipsa solutiones suo in libro scribi, si- cut curatur scribi aliascum nemo presumatur inclarare suum. Et de vi debitoribus habendi similem librum, tradit Pute. præstatio in loco. Et cum Cratet, idem sentit Francis in d. decit. 17. nu. 2.

Extenditur duodecimò, vt locum etiam habeat, non solum, quanto re ipa debitor solvit, illis tribus annis ultimis, sed ex- 21 am quando f. obligatus ad solvendum. Ita Decius in conf. 5. no. 20. 15. & Padilla in d. l. num. 14. verfc. 5. amplius C. de fiducia. Ex ratio- ne motus est Decius, quia ad f. evitandam paucam cœdiciatibz, ob- ligatio vim habet solutiones, ex sententia Spec. Cyn. Bald. & ab- rum. quod Dei in ipso commenator. Verum hoc de traditione dubito ob id, quod respondit Cratet. in d. conf. 313. num. 5. verfc. 5. dicit lex. cum dixit, d. liqui. que loqui conditionaliter, si probanter fit solu- tiones, que conditione debe impleri in forma specifica. Non ergo in sola obligatione verificabitur.

Extenditur decimotertio, vt locum non habeat hac presumptio, etiam si lex, vel flatum ad probandum solutionem requiri- 23 t probacionem instrumentalē. Nam adhuc sufficit probare solutionem per testimoniū annorum, ut in fessis Padilla in d. l. num. 10. C. de fiduciam ex sententia tasq. l. num. 10. C. de refusione. mult. & in l. siendum, num. 55. de verb. ob. g. & in fessis magis docuit Bald. in d. liqui. num. 10. C. de ap. pub. lib. ob. v. & illius fessit in dicit Galicel. Beaud. in d. verb. si abesse liberis moreretur, d. l. num. 10. Et conferunt qua- ducimus infra in presumpt. 14. in fin.

Declaratur primo haec presumptio, vt locum habeat, quando dicta solutiones facta fuerint i. diversis temporibus: fecit verbo, si in vno contextu. Nam tunc non presumuntur, quod fol- 24 uerit ex exercitu tempore, ita Bald. in d. liqui. quinq. num. 5. C. de ap. pub. lib. 10. & in l. 2. verfc. pone quid quia. C. de dec. præstatio. A-lexan. in addit. ad Bart. in d. liqui. que ex lib. 10. in Pen. column. 2. Paris. Post. de fideiobus remigatis. Cap. 6. inscrip. sequitur alia quo- ducimus infra in presumpt. 14. in fin.

Cap. 6. inscrip. sequitur alia quo- ducimus infra in presumpt. 14. in fin.

Paris. Post. de fideiobus remigatis. Cap. 6. inscrip. sequitur alia quo- ducimus infra in presumpt. 14. in fin.

Capella Thes. 23. Trigonio in fess. 125. Chrysost. & Balon in tral. de pres. pt. in 3. parte princip. col. 1. num. 10. verfc. 3. Amis. & quis fecutis est Gabriel in d. conf. 1. num. 12. Et haec accedit l. 1. in lib. 1. c. 2. in annis. num. 4. verfc. quād. non obliter. C. de palli. & in l. 2. num. 1. 26. C. de m. emplo. & in l. 3. num. 35. de off. rom. 1. sciambus in l. non est in cœf. num. 5. ff. pro- bat. Galicium. Bened. m. Raynoum, in verfc. si obligo liberis moreretur, d. l. num. 182. de testimon. Catechismus Costa in monit. oblationis, in verbo, solutio f. a. Modern. Parisien in commentarij ad confitendum. Pa- risiensis in tit. 5. 6. 2. num. 5. & Padilla in d. l. num. 14. verfc. 5. limita- b. t. C. de fiduciam. Et hanc quidem sententiam comprobant l. si triennio, l. ff. de statu liber, de quo discutit post in presumpt. 31. dum explicat annua. l. c. 2. de in rem verbo, ff. de f. verfc. Conferunt & limite traditum a glo. in l. 4. ff. de pegurat. adio. dicente, quid cum pro venditione pignoris requiratur tria monitos, non estis fatis, si creditor ter interpellat debitorum, dicens, solue, solue, solue. Hac enim vnicura cœfatur interpellatio. Et gloriam illam fecutis est tunc Bartol. & reliqui ibi: & plures commemorant. T. r. qualius in vñputam, in verb. reveratur, numer. 42. C. de rend. and. donatio.

Volunt autem aliqui, vt non procedat hec presumptio, quando debitor solvit per nouem annos hoc modo, vno anno solvit pro tribus annis, ita Bald. in d. liqui. quinq. num. 5. Non enim haec est presumptio formata, quoniam debitor ille annus praefata tenerit. Et haec duo presumuntur, presumptio formata, & ipa præstatio: & tamen duas presumptiones principaliiter non possunt concurrere, i. e. C. de dotu promissi. & scripti supra in lib. 1. quatuor. 4. 5.

Et hanc

Et hanc declarationem recte Baldi nomine probavit etiam Guillelmus Benedictus in c. Raymunti, iuris, s. dñi, liberis moratur, il. 2. nro. 183. versi plus dico de testamento. Ceterum à predictis disserunt Moder. Partition. m. d. 6. 2. sum. 52. cuius opinio verior mibi videtur sum. verbi præstatio sit formis continua, tergeminata, tres apoc. & creditoris silentium plus quam triennale.

Declaratur secundū, vt locum habeat hac presumptio in de-

- bito anno i reali: fucus vero in debito personali, vpputā, si promissi mibi decem sūpulis annis, vel si te granu praeflate centum quotannis. Nam tunc solutio trium postlerorum annorum, presumptiōnem non facit, quod pro annis præteritis soluerit, ita Bald. in d.l. quisunque, res vestiā p̄missi mibi. C. de apoch. publ. lib. 19. Cremon. in fragil. s. o. in c. item quer. & Gabriel in d. conclusi. in verb. & his accidenti Guillelmus Benedictus præcitat in loco, numer. 158. verbi. non tenet. & Catellanus Cotta in memorabilibus, in verb. solutio facit. Verūm à predictis disserunt Moder. Partition. m. d. 6. 2. num. 53. & Antonius Padilla in d.l. num. 16. C. de fiduciam. quos sequuntur cum vere differentia ratio inter debitorum reale, & personale considerari non posuit. Nam rationes illa, quas in specie d. l. quicunque, commemoarūt ipsa, conuenient & huic annuo debito personali.

Declaratur tertio, vt locum habeat hac presumptio, quando solutiones illæ trium postlerorum annorum probantur apot. chis i ipsiis scis vero si libelus. Nam tunc cellat presumptio iuris, ex d.l. quisunque. C. de apochi publici. libro n. tametsi aliquam presumptiōnem & hoc faciat, ita tradunt Modern. Partition. in Comment. ad confess. Paris. in tit. 2. §. 6. 2. num. 49. & Padilla in d.l. num. 17. C. de fiduciam.

- 29 Declaratur quartū, vt locum non habet, i quando creditor probaret contrarium. Est enim certum, admitti ad probandum contra hanc presumptiōnem, scis scripserit Bald. in Lopuicinque. num. 1. verbi. item oppone. & in verb. & reliquo omni. vel contraria apot. chis probare pro præteritis annis fuisse solutum, ita glof Bart. & alij in d.l. quisunque, quo loci Ioan. à Platea num. 5. verbi. contractamen. docuit, probari etiam posse libelus, quod difficile, ac fortè impossibile sit, probare negatam tam amplam, nisi intelligamus, vt semper glof in d.l. quisunque, & sequitur ibid. Bald. num. 9. tellibus probari posse, quod tempore solutionum triunctorum creditor protulatus sit fe creditorum adhuc præteriorum. Idem est, quando probaretur, debitor fuisse confitens, quod pro vno anno ante solutionem triennalem non foluit. Nam tunc collitur hac presumptio, ita Bald. in d.l. quisunque, na. 10. verbi. item quer. Tis. quem fecit Guillelmus Benedictus in d.c. Raymunti, in verb. s. dñi, liberis moratur, il. 2. num. 186. versi qd. debitor, de testi.

Declaratur quinto non habere locum, quando creditor recipiendo illæ trium annorum solutiones, protellatus sufficit, saluō ius i esse velle pro præteritis annis, ita glof in d.l. quisunque. & ibid. Luc. de Pen. col. 2. & Crac. in d. conf. 313. col. 4. verbi. illa lex. qui multo fortius dixit procedere, quando creditor ipse omnino recusat recipere.

Declaratur sexto, vt locum non habeat hac presumptio, quādo debitor non foluit, sed depositum fecit, ita in responsum Crac. in d. conf. 313. col. 3. verbi. fecito confidere. Nam (inquit ille) solutio fit volenti, & recipienti creditori, qui recipiendo dicitur confidere. Depositum vero fit contra voluntatem creditoris, qui ob id non confidens, nec sibi non afferit detrimentum.

- 32 Declaratur septimo hac presumptio, vt locum non habeat contra tertium. Exempli gratia, dominus directi vendit usui suū directi Cato, cui emplo yesta potu foluit per tres annos debitum canonem. Hæc triunctorum solutio facit Cato, non facit presumptiōnem contra ipsum dominum directi venditorem, quoniam posuit pere et præteriorum annorum canonem, ita in specie declarat, & redit, Catellanus. Cotta in memorabilib. in verb. solutionis felia, nro. 1. Est manifesta ratio, quia nullus ipse recipit solutiones, quibus confidere, & præterito credito quodammodo renunciare dicitur. Et confort quod suprā a prejumpt. 131. explicando l. c. de iure verb. s. dñi diximus, presumptiōnem illam tertio non nocere. Ex hac declaratione inferri potest, quod si exactores tributorum, censuum, canonum, & similium, confusione mutari, ita quod probabiliter effet ignoranza facti antecedoris, & vnde recuperare per tres annos tributum & censum, cum ignorare quid in præteritum actum esset, præsumptio hæc ceferat, cum exactioris negligenter, & consensu considerari hie non posuit.

Debitori an, & quando presumatur remissum debitum a creditore, qui ei tradidit sui crediti instrumentum.

S U M M A R I A.

- 1 Instrumentum debiti reddens creditor, presumitur creditum remissum.
- 2 Instrumentum tradens, rem tradere videtur.
- 3 Chirographi appellatione non sollem tabulari, sed etiam in quod illa probatur, contineri.
- 4 Instrumentum redditum, debitum praesumtiōnem solutum. Quia praesumptio locum habet, si redditum instrumentum sit illi, sed causa generali potest est debitor, nro. 5.
- 5 Aut etiam duo in eodem instrumento sint obligati, nro. 6.
- 6 Et quando alterius ex ditione cevit, eas donavit, nro. 7.
- 7 Unum quoq. si de tuo debito plura existent instrumenta, nro. 8.
- 8 Aut illud originale remanserit penes Notarium, nro. 10.
- 9 Instrumentum dictum vincum, est de eo confida sunt plures scripturae.
- 10 Theofararius principi, quod quem creditorum chirographa reperiatur, presumitur etiā solutissime.
- 11 Pignus & hypotheca presumitur remissa, redditio debiti, seu obligatio in instrumento.
- 12 Bona instrumentum fibi traditum, reddens creditori debitor, est in præsumptam obligacionem quando presumatur reposuisse.
- 13 Instrumentum redditus facta a creditore principali, presumit liberatio ne, quæcumq. ab eius procuratore, vel adiutori.
- 14 Mandatorum etiam generale cum libera, non comprehendit facultatis remittendi in ipsius principali.
- 15 Instrumentum remissum creditor, id est, tradens debitor, non creditum remissum, sed potius probatio instrumenti presumitur remissum.
- 16 Idem si primus exigebit debitum, deinde tradet instrumentum, nro. 18.
- 17 Doctoris dictum secundum legem quam allegat, intelligendum.
- 18 Instrumentum debitoris reddens creditor, vel eius nomine ab aliis traditum, probare debet debitor, alii non illius confitentes presumuntur, maxime persona domestica; si perferunt illud se amissi creditor probet, nro. 22.
- 19 Instrumentum debiti fibi a creditore, vel eius nomine ab aliis traditum, probare debet debitor, alii non illius confitentes presumuntur, maxime persona domestica; si perferunt illud se amissi creditor probet, nro. 22.
- 20 Instrumentum debitoris reddens creditor, non presumuntur debitos remissa, quando alia coniectura, quod remissa est aut solutionis summa posset.
- 21 Idem si instrumentum non ius in re, sed ad tem contineat, nro. 20.
- 22 Instrumentum debiti fibi a creditore, vel eius nomine ab aliis traditum, probare debet debitor, alii non illius confitentes presumuntur, maxime persona domestica; si perferunt illud se amissi creditor probet, nro. 22.
- 23 Instrumentum debiti modico tempore penes debitorum exiſtente, contra quem creditor agere caput, non presumit, et a creditore traditum, si debito liberatur.
- 24 Pignore refutato, non cunctar remissum quodcum debitum, sed scriptura chirographi debiti, & cuncta differentia, nro. 25.
- 25 Obligatio non via cunctis in chirographo debiti, non sic in pignore.
- 26 Scriptura obligacionem pignorū non perficit, sed probationem tantum facit.

CVM debitor creditori reddidit sui crediti instrumentum, coniecturam facit, creditorum remissum creditum, atque ita debitorum liberaffit, l. 2. d. liber. legat. respondit, liberaffit debitorum pignori, testatore reliquit, cum ei legitur chirographum, in quo debitum erat scriptum, ut etiam dicunt infra lib. 4. præjumpt. 16. nro. 25. tandem tentant probat text. L. Crac. in d. conf. 16. s. dñi, ff. de patiis, cuius verba hæc sunt: Creditricem patruit tibi sub obligatione fundi, qui per chirographum nexus pignori fuerat, iubentem tandem cautionem reddipignoris etiam tuis remissimis videri manifestum est.) Haec tenet Imperator Alex. qui datus dixit ut etiam pignoris significatione debitorum principale omnino remissum. Confert text. c. eccl. 1. 2. in pign. vii. 10. pendent. Et predictis in locu annostarunt Dñs. Huius coniectura, & presumptiōnem rationem effe existimat Bald. in l. micas, §. illa etiam, nro. 4. C. de latim. lib. solen. quia qui tradit in instrumentum, rem tradere

tradere videtur, s. i. C. de donat. Rebus autem tradicio hic nul altius est, quām ipsa liberatio, si mulier s. de condic. ab causam, s. b. spes fiducia, s. ff. de nre dote, & s. ff. de praex. C. de transact. Creditor itaq; tradendo debitor fui crediti instrumentum censetur liberacione tradidisse. Aliam rationem confidimus. Fortunio Garzia Hispanus in d. l. z. 6. num. 2. ff. de pacis quod cum in instrumento, vel chirographo confitit nota cautio, id est, ius ipsius creditoris, cum fine eo de proprio credito confitare non posse, *lqni obligeat solvem,* s. legat. s. vbi appellatione clirographi, non folium tabule ipse, quibus probatur, sed etiam ius quod illis probatur, continetur. Et ideo legitatis tabulis, etiam iuris tonum legatur, ut ibi habetur, & in, *Liberum. 6. penult. & 1. ult. infra. 6. ff. de legat. 1.* Creditor ergo, qui debitor rellitus instrumento, fecit, cautionem, significative dicitur, feo iure amplius viri nolle. Et ratio hanc facit mens ille, secundum Garziam, colligitur ex l. vlt. ff. de his qua in tenebam, delen, vbi etiam si cancellatio fiat in tabulis, non presumitur testator velle de truci testamentum, si tabula alia eiusdem testoris existat. At hec quidem ratio perpenfa fuit & ab Accurio, *ut ducimus infra in vlt. declarat.* & vere probabilis, mihi videtur illa Ruini in *conf. 4. a. num. 3. lib. 1.* cum dixit, ex redditione instrumenti p. presumi debitu solutum quia creditor tenetur reddire in instrumento debitori, recepta ab eo solutione, *l. defoluta. C. de cond. c. ex leg. Carterum.* ut huic presumptioni locus sit, constare debet, ipsum fuisse creditorum tradidisse debitorum instrumentum hoc ipsum *sua loca infra expromere.*

Excluditur primò haec presumptio, vt locum etiam habeat, quando hoc crediti i instrumentum redditum fuit illi, sub cuius generali potestate est ipse debitor, exempli gratia, si instrumentum debiti ecclesie redditum fuisse summo Pontifici, qui super omnes ecclesiias omnem habet potestatem. Nam & tunc presumitur remissum debitum, *ta. tunc in c. cap. prideam. de paci. & Angel. in d. l. 2. vbi Iaf. num. 3. ff. eod.*

Excluditur secundò, vt locum habeat haec presumptio, quando codem in instrumento dico effient ipsi creditori obligati, pura, & aliis. Nam reddendo tibi in instrumentum, presumitur creditorum te liberasse, ac etiam conjectura sumitur tibi donatio a Etionem contra alium debitorem, ita in d. l. 2. 4. s. scriptum reliquerunt Guelf, Cune, Bart, Albert, Angel, & Fulgo, quos sed fecerunt etiam Fortun. Garzia. *Verum lura & rationes, quibus in hac adducti sunt opinionem, non fatis suffragantur. Nam text. l. vii qui dico, in fin. ff. de liber. leg. nul ad rem confort. scilicet etiam aduersa in d. l. 2. num. 4. ff. de paci.* cum loquatur de liberatione duobus fociis debitoribus expressim legata. Nil etiam virger l. 1. C. de donat, quia eti sibi nomine instrumenti continetur ius comprehensum in instrumento, non tamē probat, quod creditor doceat ei voluntate alterius debitoris, cum nolit in cau. iurius fatis veritetur in remissione ipsi debitoris, cui traditum est instrumentum. In calo d. l. 1. jutis propter suis fuit set traditio instrumenti, nisi ea mancipia censeretur donata, ita quoque dilutio consideratio Garzia in d. l. 2. 4. num. 2. cum sufficiat, & si ipso ad ipsum debitem, cum reditum fuit in instrumentum, dicatur creditor declarafe, feo iure viri amplius nolle, & propter remittere. Quocirca a predicta Guelf, Bartol., & se quacum opione disseruntur. Alexan. in d. l. 2. ff. de paci. & ibid. Iaf. num. 4. a ratione morti, quod vbi haec presumptio quod damnationis sumi potest, illa sumenda est, *l. p. cum arsum. 4. ff. de solu-* & *scripti in lib. 2. de Arbitr. a. ducim. s. 13. d. 1. C.* Ergo nostrar in causa sumi potest conjectura liberationis ipsius debitoris, cui traditum fuit instrumentum, sufficit quod illa traditio affera hanc virilitatem. Distinguunt potest, conciliando opiniones ex sententi Abbas m. ecclisia, d. 2. num. 18. vlt. 1. pen. & Cacciatal, in d. l. de paci. 8. cum dixerint, esse confusione ad conjecturas. Aut enim (inquit Abbas) cui, traditum est instrumentum, non est aptus ad procurandam, & in iudicis agendum, vt si est mulier, vel puer, & ipse creditor solitus, & aptus iudicis pertractare eveli si creditor ei dices, ille vero debitor pauper. Hoc calo procedit opinio Guelfmi, & sequitur, vt felicit presumatur etiam dominum i creditum alterius debitoris. Aut creditor tradidit instrumentum illi, qui confutat iudicis tractare, & ites peccare. Vel si creditor ei pauper, ille vero dives. Et hoc calo procedit opinio Alexan. & Iaf., quod felicit presumatur traditum instrumentum, vt si exigit ab altero debitore, & creditor deinde refutat exactum.

Excluditur tertio, vt procedat etiam, quando de eodem debito ex parte plura instrumenta, & creditor vnum solum reddi-
Menoch. Praesumpt.

dit debitor, i. s. Bart in d. l. 2. in finis de paci. & ibid. Alexan. & Iaf. num. 5. qui eiusdem apud monachos recente Salutem in s. de pogonope, C. de probat. Idem scriptor Bari. & Ab. in d. l. 2. ecclisia, d. 2. num. 16. vi lit. pen. & verò idem scriptor Fortun. Garzia in d. l. 2. 4. num. 6. C. de paci. Romanus 6. ff. num. 1. in finib. &c. Et haec ratio, quia i instrumentum dicitur esse vinicum, eti co conjectura fuerint plures scriptura & exempla, p. a. l. r. t. s. i. s. i. a. n. m. f. t. t. s. i. m.

Extenditur quartio, vt procedat etiam, quando ipsius instrumenti origine remaneat apud Notarium. Nam adhuc debitori conferunt remissum debitorum: atque ita presumuntur liberatores, ita in d. l. 2. num. 6. ff. de paci. s. p. Bart. in d. l. 2. num. 5. ff. de b. in retra-
ctam. delet. & Bald. in d. l. 2. num. 4. C. de tefan. Et ratio eti manifesta, quia origine tempore remaneat debet apud Notarium, & ob id debitori traditum illud non potest, ut scriptum v. 2. de tuber. sub. cap. 157. num. 4. Et propter turba conf. in d. l. 2. & D. ab. non loquuntur de traditione instrumenti originalis, sed de ipso loco authenticis.

Extenditur quinto, vt locum habeat etiam in thesaurario Principis, vel filii, apud quem si reperiuntur creditorum chirographa, quia bulletas appellant, presumuntur ei fontes: atq; ita ab illis liberatus, *ta. t. p. num. 1. Conf. 178. t. b. f. s. a. r. u. m. 2. d. 2. b. 2.*

Extenditur sexto, vt procedat etiam quod ad remissionem pignorum & hy potest, quia i remissum etiam presumuntur, *l. a. e. d. t. r. e. c. o. C. de rem. p. g. n.* Remissio enim principali, & confert remissum accessorum, hinc dictum, quod liberato debitor principalis, ceterum etiam liberatos fiduciantur, s. vlt. in finis de arcu. & t. p. d. e. r. r. o. r. u. m. 1. in v. 2. num. 5. & Soc. Sen. in conf. 273. d. 1. lib. 2. & due-
mas infra in *pr. 2. 4. 7.* & in theseis hanc exceptum probatur Rayn. & Alver. in d. 3. ff. de paci, eti sign. ibid. num. 13. p. s. Bari. in d. l. de l. o. e. l. legat. digestum.

Extenditur septimo, vt habeat locum etiam haec presumptio, contra, & quando ipse debitor, cui a creditorre traditum iuratur, credi in instrumentum, illud retrotradidit eidem creditori. Nam tunc presumuntur debitorum in reposuile in primita obligatio, ne quando talis est, que pacto posuit refutari, *w. t. a. l. v. 1. num. 6.* padum me petet, ff. de paci. *St. B. in d. l. 2. num. 6. ff. de paci. & videlicet Ang. Conf. Alex. & Iaf. num. 7. Soc. Sen. in conf. 273. d. 1. lib. 1. reg. 9. res. 1. t. p. 4. 8. & haec quidem presumpta obligatio, in qua debitor res ipsa se renuntiat, fundata est in quadam conservante, nra. x. si vero non renuntiat, s. vlt. in Cap. mo. 1. v. 1. mand. Differentiam tamen ab opione Bald. in d. l. 1. v. 1. s. 1. C. de letin. L. ber. tall. & B. in d. l. 2. ecclisia, s. vlt. v. 1. l. 1. & Garzia in d. l. 2. 1. s. 5.*

Hanc autem extensionem intelligit Socin. in dica 4. fallent, quod debitor se retrotradidit creditori instrumentum, non presumuntur ab eo prius liberatus, sed quod potius creditor ei tradidit instrumentum, vt posset le informare & cognoscere se debito en eis.

Declaratur primò haec presumptio, vt locum habeat, quando instrumenti redditio facta fuit ab ipso creditorre principalis: fecit fidibus i procuratore, vel actore. Nam tunc non confert remissum debitum, atq; ita liberatus debitor, *ta. Bald. in d. l. 2. num. 2. reg. 1. & fin. 1. 2. 3. 4. 5. de paci. & d. l. 2. num. 4. F. et. 1. num. 19.*

Erat ratio, quia i mandato etiam generali cum libera, non continetur facultas remittendi its ipsius principalis, *C. contra arva. 9. vlt. v. 1. Dolt. ff. 1. o. l. de paci.* Nec repugnat consideratio Iaf. in d. l. 2. num. 2. mand. 1. v. 1. c. 1. dixit, debitorum poli alegare solutionem, & can probare ostendendo instrumentum, quod est apud te, *v. 1. d. 1. reg. 1. d. 2. 3. 4. 5. ff. de paci.* Nam respondetur, quod vi creditor probabit instrumentum sicut tradidit debitor a procuratore, cellulae presumptio, quod ipse debitor soluerit ipsi creditori, atque ita quod liberatur. Existimto ne distinguat poll, quod aut procurator ille fuit colummodo constituit ad agendum: & tunc procedit opinio bar. Nam tunc instrumentum ab contradictione debitorum, presumuntur ea ratione datum, vt se informaret, & cognoscere se obligatum, que temebatur erga creditorem. Aut vero fuit contradictionis procurator ad exigendum: & hoc calo presumuntur quod tradidit instrumentum fuerit ob id facta, quia debitor ei numerata, quod debet.

Declaratur secundo, vt locum non habeat haec presumptio, quando ipse creditor i renunciare ipso instrumento, illudque debitorum tradidisse. Nam tunc creditor non presumuntur remittere, atq; ita Bald. in d. l. 2. num. 1. verba, quare, quod s. ff. de paci. matu. text. d. 3. C. de fidei instrumenti.

Nec repugnat consideratio Iaf. in d. l. 2. num. 9. cum dixit, quod si tradidit instrumentum, presumuntur remissum debitum, mal-

to magis, quando ipso instrumento fuit renunciatum, argu. postquam in l. 2. de pacl. Et scribit Iason ita sententia Laudeni, in d. 1. s. & Bald. in l. vna. q. alle etiam, num. 4. C. de latin lib. ut Nam respondet Baldoni m.d. 2. loqui est de ipsius via in instrumento, duos allegard. t. C. de fide instrum. Et dictum Doctoris t debet intelligi secundum legem, quam allegat, Bart. in l. 1. mon. 5. liberatio. non. ss. ff. de lib. lega. Nec repugnat traditio eiusdem Bald. in d. 1. ille etiam, num. 4. Verbi. demò quo. quis Bald. loquitur de remissione ipsius iuris, non de viis instrumento.

Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando creditor prius t exceptifet illud quod in instrumento continetur. Nam tunc posse tradendo instrumentum, non intellegitur remittere debitum, seu illud donare, ita Iason in d. 1. num. 10. ff. de pacl. polt. Buer. in d. 1. ecclisia. l. 2. vt. lit. pend. Ea ratione motu, qui remissio praesupponit debitum extare, id remittit ss. de iurestat and. & l. decem. ff. de varior. oblig. Cum ergo creditum sicut iam extinximus, remitti non potuit. Existimmo aliam esse rationem: cum enim debitum est solutum, creditus tenetur reddire instrumentum debiti ipsi debitori. *disoluta. C. de condic. ex leg. & dix. supr. ob. id. si creditor recepto credito, tradidit instrumentum ipsi debitori, id scilicet dicunt ad comprehendendum filii factum, atque ita dicunt voluntarie exequi id, quod de iure tenebatur.*

Declaratur quartio, vt locum non habeat hac presumptio, quando alia conjectura t sumi potest, quam remissionis, & solutionis debitum exempli gratia, t cum litigare cum aliquo de venditione a me tibi facta, & dedi tibi instrumentum, in quo continebat promissio preiari, t posse esse ab illo defendere, non intellegitur traditum instrumentum, vt te liberarem, sed ut probarem, tibique ut enderem pretium remissionem, ita Bart. in d. 1. num. 3. ff. de pacl. & ibid. Capit. nu. 3. & Iason nu. 11. Abb. in c. ecclisia. l. 2. num. 2. vt lit. pend. Socin. in tract. falent. lit. 1. reg. & falent. l. Est aliud exemplum, vt si tibi fideiustori tradidi instrumentum crediti, quo experiri posset contra principalem, non presumuntur quod teneat principalem liberem, ita Abas in loco supra allegato, qui alia ad rem scribit.

Tertium est exemplum, vt si instrumentum continetur obligatio, & factum virtutisque vitro citro quoque, & ita ageretur de interesse tam debitoris, quam creditoris, habendi in instrumento apud fe. ita ergo declarat L. mon. 15. num. 15. lib. 1.

Declaratur quinto, vt locum non habeat, quando redditum fuit instrumentum, in quo t non continetur ius in re, sed ad rem. Nam tunc non presumitur liberatio, ita Soim. in d. reg. 9. fallent. vlt. 10. pof. Abb. in c. ecclisia. l. 2. num. 10. infu. vt lit. pend. Exempli gratia, secundum Abbat. & Socin. si redduntur literae super institutione fienda. Nam tunc non dicitur refugiantur aeg. ita remissum ius in re, ex quo e nondum quefumus fuit.

Declaratur sexto, vt locum habeat hac presumptio, t quando debitor probat, praeditum instrumentum fuisse sibi a creditore, vel suo nomine ab alio traditum: focus vero t non potest: quia presumuntur aliunde habuisse fine confusus ipsius creditoris, & presumunt si debitor est persona domestica, vt traduta Capit. in d. 1. num. 5. ff. de pacl. & ibi etiopias. & respondit Cracov. in conf. 500. num. 3. ita quoq. Bald. in l. vna. q. Alle autem, num. 2. C. de Latin. libert. toll. & in conf. 3. ex. 2. solo. lib. 3. Fortunio Garzia in d. 1. s. g. 1. num. 3. infu. & num. 9. & Cracov. in d. conf. 500. num. 12. de pacl. Scriptum a fortiori, quod etiam eo cafo, quo instrumentum repertur cancellatum apud ipsum debitorum, etiam ad ipsos debitorum probandum, instrumentum sic cancellatum, fuisse sibi traditum a creditore. Quia de re dicimus in folioperi pro presumptione. Et hanc declaratio multo magis locum habet, quando creditor probaret, instrumentum sibi fuisse subtraictum, vel illud amilite, ita Bartol. & Abas in d. 1. ecclisia. l. 2. in fine, vt latependent. Asperius in additione ad Capitulum Tholofan. quæst. 229. & Cracov. in conf. 500. num. 11. lib. 3.

Declaratur septimo, hac presumptio, vt locum non habeat, quando instrumentum modico tempore fuit apud debitorem, contra quem agere caput creditor. Nam tunc non presumunt ipsi debitor à creditore traditum, vt cum liberaret a debito, ita Capit. in d. 1. 2. num. 5. ver. aut est praesumptio ff. de pacl. Abb. & Buer. in c. ecclisia. l. 2. vt latepend. quo securus est Cracov. in d. conf. 500. num. 16. quod ratione considerant.

Declaratur octavo, vt locum non habeat, quando restitutio fuit pignus. Nam tunc non presumunt remissum ipsius debitorum. Ita respondit Modelitus in l. 3. ff. de pacl. cuius verba haec sunt: Polt pignus vero debitorum redditum, si pecunia soluta non

fuerit, debitum posse peti, dubium non est: nisi specialiter contrarium actum esse probetur.] Hac Modelitus, cuius responsum adductum sic sententia omnes, nempe Bald. & Iason videtur, et exegi Concess. in conf. 19. colum. 2. & Dic. in l. creditor qui, nam. 5. ff. si corrum peratur.

Ceterum dubitari solet, qua differentia ratio t considerari possit inter restituitionem chirographi debiti, & pignoris, vt restituatio chirographi, id est, cautione, praefumatur remissum debiti, scilicet respondit Vlpianus in l. 1. 2. ff. de pacl. non tamen restituio pignoris, vt censuit Modelitus in d. 1.

Primum afferrari folio ratio, quod in chirographo seu cautione conflictivis t obligationis non autem in pignore, ita Martin. & Singol. antiqui glaciatores, quos recentes Accur. in d. 1. 3. & fecerunt sicut Bald. in d. 1. 2. num. 2. & videlicet in Ambros. ad hoc. 9. ille autem, num. 4.

& s. c. de Latin. libert. toll. & in tract. de pacific. num. 51. Albert. Fal. & l. 1. in d. 1. 3. num. 3. & Franc. Comenti in l. 3. commentarii in l. 3. cap. 4. num. 2. Nec repugnat consideratio Accurij & sequentium, cum dixerint, immo in scriptura non consiliteret via obligacionis: cum fine ipsa scriptura, qua ad faciliter probationem fit, in personam consilii ut obligatio, t. conter. abitur, ff. de pignor. cautione ergo, nempe chirographo restituio, non vi datur remissa obligatio, qua in personam debitoris est (vt ita dicam) radiata. Nam responderetur, quod in scriptura obligationem non perficit, attamen in probationem facit, qua ad fidem adhibendam index ita adducatur, *metra l. quinquaginta. ff. de probat.* vt deinde compellat debitorum solvere. Restitutio ergo scriptura, seu cautione, presumunt remissum debiti: cum partes illae nonnullum confidere vim probationis, qua mediante fit exactio, quod dum a creditoribus remittuntur, debitum dicunt remissum: id quod non contingit in restituitione pignoris, in quo non constitit invictus, nempe probations, & exactio, sed folummodo fecundum, *scriptum ff. de probat. pign.* Quocirca tradendo pignus creditoris, presumunt remissile securitatem illam, non autem credidum ipsum. Nec obflat, si dicatur, taliibus probari posse creditum. Nam responderetur, non esse veritabile, creditore voluisse restituere debitorum chirographum, quod certam fibi prestat probationem, vt deinde quereret telles, quibus creditum probatur.

Secunda etiam affectur ratio differentia ab Accurio in d. 3. quod in restituitione chirographi nulla alia potest esse utilitas, nisi remissa debiti. Ne ergo inutilis & superflua secundum creditorum chirographi restituio, contra regulam L. pen. ff. si quis cauito dicendum est, restituio ipso chirographo, presumit remissum creditum. Diversum est in restituitione pignoris, ex qua debitor ipse cōmodum & utilitatem consequi potest; si facilius fit vix ipsi pignus datum ad liberam restituere. Hanc differentiam probant etiam Bartol. Capit. ac etiam recentiores, vt Duaren. in d. 3.

Crediderim reddi posse tertiam hanc rationem, quod cum chirographum continet, vt *diximus supra* auctor, chirographo ipso restituio, censetur etiam remissum ipsi librum, quod est principale: & propter ea (vt *attingimus supra*) si in chirographo continetur pignoris & hy potest obligatio, & illa remissa censetur, d. 1. creditorum, C. de remiss. pign. cum hac obligatio pignoris sit acceptior ad ipsam principalem. Diversum est in lata pignoris restituitione: cum sublatio hoc acceptior, non censetur remissum & extinctum principale. Non enim liberato fideiuse fore, censetur liberatus principalis debitor: et si contra liberato principali, vt *diximus supra* numer. 12. censetur liberatus etiam fideiutorum.

PR AES VMPT. CXLI.

Debitor an & quando liberatus presumatur, instrumento debiti cancellato.

S V M M A R I A.

Cancellatio instrumenti duplex.

Cancellatio qua dicitur formis, & qua informis. nu. 3.

Instrumentum reportum cancellatum penes creditorem, presumit esse ditorem liberatum.

Eamus, esse presumptionem istius a lege probatam, nu. 5.

Nisi tamen aliam ob causam cancellatum fuisse conferat, nu. 6.

t. Instru-

- 7 Instrumentum repertum cancellatum penes debitorem, qui non est creditor domiticus, neque alia de causa fugitum, quando praesumunt faciat debitor liberatum.
- Et quid si cancellatum traditum probare debet, nu. 8.
- Quapropter procedit si cancellation permanenter apud debitorem longo tempore, na. 9.
- 10 Instrumentum cancellatum repertum apud debitorem suspectum, no prosumunt eum liberatum, secundum vnam opin.
- Et quid si in domiticus, & familiari creditor, nu. 12.
- 11 Si praefatus in debitor, est vir probata vita, & integritas, nu. 14.
- 12 Furti & donationis in concursum potius donatio, quam summa præsumuntur.
- 13 Furti sufficere est in vitro probo, et si res furta penes eum reperiatur, nu. 18.
- 14 Vnde integratim non excusat in praeditum tertium, quodcum intellegendum.
- 15 In instrumentum cancellatum penes tertium, virum liberationem præsumunt, sive operationes, & no. 18.
- Et quid si cancellatum repertum apud Notarium in suo protocollo, num. 19.
- 20 Instrumentum ex cancellatione liberationem præsumit, magni est efficiens.
- 21 Praesumptionem iuri habens pro se, non dicitur probare, sed lex impusa.
- 22 Probatio cancellatum, ad dicatur vera probatio.

ES fatis proxime precedenti hæc conjectura & praesumptio, quando praesumatur debitor liberatus, instrumento deleto & cancellato. Quia in re soleo prius praemittere vna cum Balduino in conf. 50 in quadam libro lib. 4. Cancellationem duplicitate esse, et quia dictum formis alteri verò informis. Illa est formis, quæ adscriptam habet causam, propter quam facta est: sicut quando creditor mandat Notario, ut cancellat instrumentum crediti: quia fibi fuit facta causa, de qua quidem cancellatione loquantur. Emptor. 9. Lucius. ff. de pa. l. qui tabulas.. Fullo. 5. vltim. ff. de furtis. & l. dilutor. C. de cond. fin. causa. Qua res intellexit Bald. practicato in loco. De hac cancellatione formi nostra non est dilutorum: res si fuit certa & clara. Alia est cancellatio i informis, hoc est: quia causam non continet: & propter ea est dubia & incerta. De his agendum est in cauſa nolstro, in quo quidem distinguendi sunt aliquantibus causis.

4 Primum est, quando i instrumentum hoc representat cancellatum apud ipsum creditorem. Hoc cauſu praesumitur debitor liberatus, et traditum glof. in d. 1. §. 1. ff. de p. & tib. Bart. num. 4. Aug. Conci. & d. quod res est & probat l. vno. 14. & idem Fortun. Garzia. num. 9. & a. mil. Fortun. num. 18. Et hic accedit Pract. Papien. in forma praesumptionis libelli in actu hypothesaria, in verbis, exceptionem formularum, et in d. 1. conf. 303. vñ. sicut a. de cedulatio. Causidicatu. de p. & q. Alex. in conf. 14. num. 7. lib. 6. & Calcar. in conf. 23. num. 5. Dei. in. 3. loc. num. 2. de prob. Rabua in conf. 93. num. 4. Bero. in conf. 97. num. 6. lib. 5.

Hanc praesumptionem hominis, non autem iuris esse dixit Joan. Andri. in addition b. 6. Spec. init. se resprompi. s. p. 1. num. 1. in verbis, in predicta concord. Credidimus verò dicti debere, praesumptionem iuris & legè probatam: Cum non in uno loco lex cam recipiterit. Sic fane Modellinus in l. si chirographum, & ff. de probat, cuicunque verba haec sunt:

[Si] chirographum cancellatum fuerit, licet praesumptione debitor liberatus esse videtur, in casu non quantitate, quam maxima nullis probationibus nisi adhuc debet ostenderit, recte debitor conuenitur.]

Ita quoque Paulus in l. Fullo. 5. vltim. ff. de furtis. his verbis respondit:

[Qui tabulas, cautionesq; furripuit in adscriptam summam furti actione tenebitur, nec refert, cancellata, nec ne fint, quia ex his debito magis solutum esse probatur, potest.]

Exsistim autem lafon in d. 1. z. num. 15. ff. de p. & d. hanc praesumptionem differe à precedenti, quid in casu quando debitor affterit se liberatum patet, in hæc solutione. Quia fane duo multum inter se differe is scripti. Receditum tamen ab hac praesumptione, quando conflat illam oculum, quam libet debitor, hoc cancellationum quam ab ipso creditore, & cui debitor liberatus, hinc cancellationum instrumentum: Sicut admitti contraria hanc probationem Paulus ipse in d. l. si chirographum, respondit, & ex nostris scripturis Alexan. in d. 1. §. 1. ff. de pa. 16 Menach. Praesumpt.

& bidem Garzia in fore. Ruin. conf. 215. lib. 1. & Crac. in conf. 500. num. 13. & Francus in d. decif. 368. num. 5. qui affirmant admitti conjecturas contrarias urgentiores, sicut quando probatur cancellationum illud facile inadvenirent. Ita respondit Ruin. in conf. 75. num. 5. lib. 4. adductus text. l. 1. ff. de his que in testam. delent. & anchoritate glof. si chirographum, ff. de probat, quod dixit praesumptionem illud dilut, alij praesumptionibus contrarij. Id quod explicat Garzia in d. 1. z. 1. num. ff. de p. Ita etiam quando iam à principio iudicij creditor produxit instrumentum non cancellatum, quod deinde tempore ferenda sententia appetat cancellationum. Nam tunc non praesumitur consentio creditoris, qui item est profectus, cancellatum, sed causas vel malitia debitoris, & propter ea debitor non conseruit liberatus, ita respondit Ruin. in d. conf. 57. num. 3. lib. 4.

Potest etiam considerari conjectura, quando creditor ipse est persona minus circumspicta vel ob aratam teneram, vel ob metis levitatem. Natura suo arbitrio index poterit iudicare, an cancellation facta fuerit causa liberandi debitorum, vel potius quia ignorabat, quid ageret, ita Bald. in conf. 303. in quodcum. m. fin. lib. 4. Crac. in conf. 100. num. 12. & Francus in decif. 368. lib. 5. Et hæc conjectura conuenient prima relata ex Ruin. sententia, de cancellatione inaduentur facta.

Secundus est casus, quando instrumentum cancellatum repetitur apud debitorem, qui non est domicillus creditoris, nec causa de causa suppetus. Hoc cauſu praesumitur liberatus ipse debitor, dum inde probet instrumentum sic cancellationum traditum libi huius ab ipso creditore, et a scriptor glof. in d. 1. §. 1. ff. de p. & tib. in d. decif. 368. ff. de p. & tib. lib. 3. & in d. conf. 303. in quodcum. col. 1. versat est datum. lib. 4.

Et quod debitor probare f. debet, instrumentum sic cancellationum, fuisse à creditore traditum, affirmariunt manefitius Abbas in e. eccl. 1. 2. num. 17. ut lice pendent. Baldus in l. vno. 9. ille am. num. 2. & de lat. libert. tollen. Guido Papie de praesumpt. num. 22. Pract. Papien. in loco scriptor allegat. Castril. in d. 1. z. 1. & Fortunius Garzia in d. 1. z. 9. num. 9. Crac. in conf. 500. num. 12. & Mafcardus in conf. 100. num. 12. & Jacobus Francus in d. conf. 368.

Et hec quidem praesumptio fortior est, quam precedens, sumpta ex d. 1. z. 9. 1. ff. de p. tib. cum ibi vnum tantum interuelias, nempe instrumentum redditio. Hic vero dico, hoc enim, instrumentum cancellationis, & redditum. Ex quo sequitur, minus recte sensisse glof. in d. 1. z. 9. Specul. in ritual. de instrumento vnum editio. §. popl. spec. p. p. port. Bartol. in. 1. Tollo. §. 1. ff. de fortu. & Baldus in l. vno. 9. §. ille autem. num. 2. C. de lat. libert. tollen. Alexan. in conf. 5. in fin. lib. 2. cum dixerum ex hac redditio instrumentum cancellationis, oritur istam quandam leuem praesumptionem. Quam opinione probatur & Crac. in conf. 500. num. 9. recte, ut id confidet, qui ob id dicunt non posse deserri iuramenta in supplicatione probationum.

Et hæc quidem casus intelligitur, quando instrumentum sic cancellationum, permanens apud debitorem longo tempore, fecis si modice, et ab. in d. 1. eccl. 1. 2. in fin. vi. lit. pendent. & dixi in praesumpt. in fin.

Tertius est casus, quando instrumentum f. cancellationum repetitur apud debitorem impetratum. Hoc in cauſu, non praesumitur is à creditor liberatus, ita scribit Doctores, quos statim referam. His suis suspicionis aliqui alteri possunt exempla, vt si creditor ducauſi ipsius crediti litigium cum ipso debitor, qui nunquam foliacionem allegavit, deinde cum lata esset sententia contra eum, produxit instrumentum debiti; quod dixit fuisse semper apud se. Hic enim orta dicitur suspicionis, quod debitor aliunde habeat et hoc cancellationum quam ab ipso creditore, & ob id non praesumitur ab eo liberatus, ita in p. p. respondit Crac. in conf. 500. num. 14. lib. 3.

Secundum suspicionis exemplum affiri solet, quando debitor est familiaris, & domiticus ipsius creditoris. Hoc in cauſu sunt opiniones. Existimantur aliqui, non hinc sumi posse praesumptionem liberationis: sed potius instrumentorum illud fuisse ab hoc dometicus debitore surreptum. Ita Jane Bart. in d. 1. §. 1. num. 4. recte, aut alle. ff. de p. & tib. in l. Fullo. 5. ff. de fortu. Bald. in l. vno. 9. ille autem. num. 1. C. de lat. libert. tollen. Roman. in sign. 6. 5. In anglo. 1. p. & fin. 1. 47. num. 13. Pract. Papien. in formate p. 1. vers. 1. in actions hypothesaria, in verbis, exceptionem 6. missa. num. 2. vers. 1. a. allegat. Abban. conf. 7. column. 2. vers. ex secund. capite, libro 3. Castril. in d. 1. z. 1. num. 6. ff. de p. tib. Guido Papie in tractatu de

*propter. vnu. 22. Felinus in t. accedens, i. l. num. 2. t. xit non contesta. Francus in d. decr. 261. num. 2. & Macardus in causis. 266. i. fin. Et similem sit Alcarius in tractatu de presumptio*nibus* surrogat. et presump. 35. s. fin. de quo diximus supra in p[re]ced. lib.*

Et opinionem hanc existimant iurari text. I. vniue. §. illi antis. C. de latine libertate, quod tamen facile euitatur, ex quo ibi agebatur de feruis vilibus, qui malo presumuntur, ut dicimus infra lib. 3. p[ro]p[ter] 27. num. 4. & quia agebatur de re graui, hoc est de la tua omnia, ne[m]p[er] libertate: sicut perpendit Garzia in d. l. 2. §. 4. num. 10. p[ro]p[ter] 10. qui etiam confidetur esse speciale eo in causa, quod hodie faciunt ibi sunt, & properet ius ipsum commune antiquum in cau[m] non speciali, incorrigendum manet.

- Secunda fuit opinio, quod in eo & hoc in causa, cancellatio presumptio*nibus* liberations facit. Ita Fortune Garzia in d. l. 2. §. 6. num. 9. in p[ro]p[ter] 9. num. Nam sicut lex non presumit donationem, L[et]t[er]a in d. b[ea]t[us] p[ro]p[ter] probat, non etiam presumit fursum, siue delictum, i. merita p[ro]p[ter] fact. Et in concurso i. horum duorum, potius presumit debet donatio, quam fursum, i. merita, & ex parte, ex parte, & p[ro]p[ter] reponit Alex[ander] in repon. 2. num. 16. adductum text. I. s[ecundu]s fortuna, & fol. 11. m. 1. lib. 4. Aquil.

Hoc haec quidem Garzia opinio, quae nihil magis probatur, locum cum habeat line contrautitur, t[em]p[or]e debitor est vel probata, & integratam. Nam in eo ceflat omnis sup[er]dictio, ita in specie declarat 108. in d. eccl[esiast]ica, 2. m[od]i. & in d. l. 2. 7. column. 2. verbi. ex secundu[m] capite lib. 2. Et confessus, quod dicimus ceflare sup[er]dictio, non est fuit in eo, apud quem res fuit subtracta reperitur, quando ell[et] vii prebus, ut tradit[ur] Bald. in Lib. de heret. infid. & aliis e[st]er[ea]to[rum] in j[uris] lib. 5. in p[ro]p[ter] 43. vbi de presumptio*nibus* circa causam. Nec repugnat confidatio Cratet[us] in conf. 150. in m[od]um in specie dixit, in tertii praeditum, probatatem, & vtq[ue] integratam non excusat, quia responderet, i. illud procedere, quando virgines aliquia extat contra hunc virum probum presumptio*nibus*, quae hic ceflat.

Quartus est causa, quando hoc instrumentum reperitur cancellatum apud tertium. Hoc etiam in causa sunt opinions. Vna sicut Bart. in d. l. Fusa 9. v[er]itatis def[er]it, qui affirmavit, sumit i. adhuc presumptio*nibus* liberations debitoris, adductus text. I. qui tabula, f[ac]t[ur]a de iuris.

18 Altera fuit opinio eorum, qui existimarent debitorum non sufficiunt liberatum, sed instrumentum illi tertio cultodice causa traditum, & a sane Angel. in l. 1. vnu. C. de testam. Alex. in d. l. 2. §. 1. p[ro]p[ter] 2. & idem in conf. 18. m[od]i 1. lib. 2. 1[st]o. in d. l. 2. 1[st]o.

Hoc posterior nihil magis probatur, ceflat enim hoc causa illa causa lib[er]ationis, conuenient personae debitoris, cui traditum fuit instrumentum cancellatum.

19 Quintus est causa, quando instrumentum t[em]p[or]e reperitur cancellatum apud notarium suo in protocollo. H[ic] cefl[at] si cancellatio apparet facta confessa creditoris, & habet solemnitatem legi requireta, debitor est censur liberatus, ita in specie, C. de p[ro]p[ter] 1. num. 1. p[ro]p[ter] 2. & in l. 2. 1[st]o. & in l. 2. 1[st]o. C. de testam. & reliquo. idem Bald. in l. 1. enarrat. in m[od]o C. de decrto. lib. 10. s. fons. loan de Platea in L[et]t[er]a quoniam. num. 3. C. de apoc. public. lib. 10. qui allegat d[icit] p[ro]p[ter] 10. vnu. 2. re. 2. sicut etiam modo, & Francus in d[icit]a decr. 36. num. 6. & 7. Et confidetur que scripta supera in presumptio*nibus* in ultima extentione. Nec haec traditionis baldi repugnant confiderationes iafonis differentes in d. l. 2. num. 2. p[ro]p[ter] 10. Et primò ex traditione Bartoli in l. 2. propter principium. C. de fide instrument. & ture hec fiscal. libro ro. com. dixit, quod illi, qui habet iuris presumptio*nibus* t[em]p[or]e se, non dicitur ipse probare, sed lex ipsa. Hec sane confidatio*nibus* in Iafonei retroquerit. Nam si lex ipsa probat pro eo, pro quo quo flat ipsa presumptio, fatis conflat legem hanc habere pro vera & legitima probatione, & properet sufficere ipsi debitori, allegare presumptio*nibus* ipsam, iuxta l. 2. si adulterio cum incesto. 4. idem Bellomi. p[ro]p[ter] 10. & scripta supera in libro primo, quoniam 43. & sequentib[us].

Secunda ex ratione vnius est Iafonus, quod statutum loquuntur de vera probatione, non aut de hac coniecturali, quae non dicitur

propriè & vere probatio*nibus*, l[et]t[er]a ff. 5. tabula testam. extat. & tradit[ur] gl[ori]f. & Doct[ri]na in L. 1. de testam. mil[it].

Venimus refpondetur, quod cum haec sit iuris presumptio, si ut admittit[ur] taliter, dicatur eiusc[em]da verè & propriè probatio*nibus*, sicuti de multis autem supera in lib. 1. quies. 36. num. 2.

Tertio & rectius obiecto potest Baldi, quod etsi statuentes habuerint præ oculis hanc iuris presumptio*nibus*, quam veram probacionem effe diximus: attamen h[ic] presumptio*nibus* noluntur ac quiescere, dum statuerint, solutionem probari debere per instrumentum.

Et hoc pertinent quod diximus supra in presumptio*nibus* 132. vbi de somniorum intrinseca, & extrinseca presumenda diximus.

PRAESEVMPT. CXLII.

Compensandi causa quando aliquid datum presumatur.

S V M M A R I A.

- Compensatio solutionis dicitur species.
- Compensanda animo fessi non presumuntur debitor dando, concedendo vel deinde inter vivos.
- Idque presumunt, si donatur species, & quantitas sit debita, numer. 4.
- Et si quis datus animo, ex verbis prolati colligatur, nu. 3.
- Donata unum patre filio, causa quo donato subditum, non computatur in legem.
- Compensanda animo debitor donat si presumuntur, si aliqua excessus veri causa datur.
- Quae autem sunt illa coniectura, nu. nu. 7. & 9.

D E presumptio*nibus*, & coniecturis, que versantur circa compensationes, ob id hoc in loco paucula aliqua dicere volui, quod scio iuri probari, & ab omnibus eius recepta, compensationem t[em]p[or]e solutionis species, si debitor, ff. quipotia, in pignor. habente Languidi. ff. renat. an hab. & tradit[ur] Bart. in L[et]t[er]a 2. q[ui] compen. num. 2. ff. de suc[cess]ione, & aliis consig. a Selsophio Medio. in commentariis compensatione, ab. in p[ro]fess. na. 2. distingendi hic sunt duo casus.

Primum est, quando debitor aliquid in ultima sua dispositione relinquit creditori. Hoc de causa non differam hic: sed in subtili[er]i libro in presumptio*nibus*, 109. & 110. vbi diligenter explicabitur, minus quando testator legale presumuntur animo compensandū debito voluntario, & cum necessario.

Secundus est causa, quando debitor aliquid datur, t[em]p[or]e reponit, vel donatuum inter vivos creditor[um]. Hoc in causa est sententia, donatum inter vivos, non presumuntur compensandi animo datum, ita etiam, si debitor, & si vero, usq[ue] causam, ff. de bonis libertor & responderet Alexand[er] in conf. 12. numer. 5. libro 2. & in conf. 7. numer. 16. & 17. lib. 2. Secundus. Senator in conf. 92. numer. 21. in lib. 1. Robin in conf. 130. numer. 5. libro 5. Radew in conf. 116. numer. 1. Didac[us] sive officij numer. 4. de testam.

Hinc dicimus, donatum a patre filio inter vivos, eo in causa, in quo subditum donatio, non imputari in legitimam debitam filio: cum compensandi animo non presumuntur donatum, ff. nos mortu[is] ff. de morte testam. Bart. & reliquo in l. in quartu[m], ff. ad leg. Fidei. & p[ro]p[ter] aliis Sebastianus Medicus in d. tract. de compensatione part. quaque. 27. num. 1.

Et predicta iuri & Doctorum sententia, quod non presumuntur donatum animo compensandi, locum habet multo magis, quando quantum est debita, & species donatur: vel econtra. Nam tunc clavis in causis, in quibus regulariter admittitur compensatione, illa ceflat de specie ad quantum, & econtra, sicut in C. de compensatione, multo magis non admittitur ex hac donatione inter vivos facta, sicut in specie responderet Alexand[er] in d. conf. 7. numer. 16. lib. 6. Sicut Sen. in d. conf. 93. numer. 2. lib. 1. Rust. in conf. 137. numer. 8. lib. 5.

Etruris predicta traditio, & doctrina procedit fortius, quando aliquibus ex verbis prolati in ipsa donatione, colliguntur animi donatoris, quod non compensandi, sed donandi causa sic donatur. Quemadmodum quando dissiperet, & donare libertor simpliciter, pure, & his similibus, que in specie perpendit Alexand[er] in d. conf. 12. numer. 5. verisimiliter secundum corradorem, numer. 5. & 7. libro 2.

Dicte

- Declaratur prædicta sententia, vt locum non habeat, quando
6 virginis aliqua i^t extat conjectura, qua colligi potest, quod debitor donare voluerit compensandi animo. Ita Crœt. in conf. 656.
num. 3. lib. 1. respōdit eo in caſu, in quo reſtaſor legatūr aereos
ducentos mulieri: Deinde hæredes mulieri conſtituerunt do-
tem atque orum quatuor centum, atque ita inter viuos hunc do-
tationis actum fecerunt, reſponſo Crœt. ob conjecturas praefata-
m i^t dōtūm fūlīe conſtitutam animo compenſandi cum debito an-
tecedens, tamen compenſatio ex conjecturā admittitur. *L. un. quo-*
9. vlt. & l. quod autem. ff. ad. reg. Falsid. & multo comprobat Crœt. in
d. conf. 656. num. 3. & alios placet commemorauit aī in subsequenti lib.
in præfumpt. 109.

Prima est conjectura, quando ex eadem caſa; qua t̄ debetur,
7 facta est donatio, ſicut quando debet quis centum mulieri caſa
doris, deinde tradit, vel donat centum caſa dōtis. Cum enim ea-
dem fit caſa, non verē donandi animo, fed compenſandi praefau-
mit donatum & traditum. Ita Ruiuſ. in conf. 22. num. 4. lib. 1. &
Crœt. in d. conf. 656. num. 3. respōdit inter conjecturas, qui multorum
auctoritatis comprobauit. Et ibidem in vers. secundū ratione, ſcri-
pit, locum hoc habet, etiam ſi debitor quantitas ſpecie de-
dit, vel donauit, ex eadem tamen caſa.

8 Secunda est conjectura, quando ex eadem quantitas datur, que
iam debetur, ut si debet centum. Nam & hoc in caſu, ob identi-
tatem ſeu æqualegitatim, colligunt compenſandi animus.
Ita Crœt. in d. conf. 656. num. 6. poſt Corneum in L. Luciuſ. Ia. 1. colum.
2. ff. de leg. z. & Corneum in conf. 230. num. 1. lib. 4. & alios congeſa in
conf. 36. num. 27. lib. 1. Id eadem est, quando quantitas donata, & tra-
9 dita, t̄ maior illa debita: cum maior haec quantitas comprehendat minorem. Ita Comen. in conf. 133. colum. 1. Corneum in can. 292.
num. 1. lib. 1. & Crœt. in conf. 301. in fin. Et praedicti quidem Docto-
res loquuntur in caſu, in quo regulariter non praefumtur ani-
mus compenſandi, ut illi quando debitor ex caſa voluntaria, le-
gatum reiisque ipsi ſuo creditori, quod ſillicit praefumtur ani-
mo compenſandi ſe legaffe, quando eadem ex caſa vel eadem
quantitas legatur.

10 Tertia est conjectura, quando ex praefatione donationis col-
ligeretur, donatorem voluisse donare compenſandi animo. Si-
cū Corneum in conf. 200. num. 4. lib. 1. & Crœt. in conf. 301. colum. 2.
reſpondunt in caſu legari, quod eiſi regulariter non praefum-
tur factum animo compenſandi, cum debito voluntario: atram
praefumtum, quando ex legati praefatione id colligitur. Non hic
commemoro alias conjecturas, qua caſu noſtro poſſunt adaptar-
iſſe & quas referam inſra ſubsequenti in libro, in d. præfumpt. 55. vbi
explicabimus, quando reſtaſor legalle praefumtur, animo com-
penſandi cum debito voluntario.

PRÆSVMPT. CXLIII.

Soluens creditori creditum, an & quando praefum-
tur ſibi ſoluaſſe, vt ſibi cedantur actiones contra
debitorem principalem, & an ſoluens pro
altero praefumtur ſoluſſe ex propria
pecunia, vel ex illa de-
bitoris.

SVMMARIA.

1. Soluenti exprefionis nomine debitoris, an poſit actio cedi.
2. Soluone eius quod debet, tollitur obligatio.
3. Soluē debitorum alterius, nomine proprio, cefio aliorum fieri potest,
etiam ex interculo.
4. Soluto ſella a caſu confeatur nomine, pluribus eadem ſpecie obliga-
tione adfridiſſe.
Et quid ſi pluribus principaliſter quideſſe obligatiſſe, diuersis tamen ex
contradicibus. *num. 5.*
Vel vbi vnuſ principaliter, alter accessorie ſit obligatuſſe hiſſe ſolueſſe,
num. 6.
7. Fideiſſar in contradicibus ſtricci ionis eſt.
8. Actio in excepcionem precedentis obligacionis praefumtur ſolueſſe.
9. Obligatio debitoris ſuſſe ſolueſſe in diuitia vna & eadem accessorie
& indiuidua.
10. Debitor principali ſolueſſe, pro tota obligacione ſolueſſe praefumtur.
11. Soluente vnuſ ex accessoriis obligatuſſe ſuo vnuſ ne refraſſe in ſolueſſe.
12. Soluente ex caſu, qua non tenetur, praefumtur ſolueſſe nomine debi-
toris.

Menach. Præfumpt.

13. Peccatum ſolueſſe, in ſolueſſe vel debitoris praefumtum.
14. Premium ſolueſſe ab administratori bonorum debitoris, ſe ſum. 7. ſuſſe
iſſe ipſum debitoris. Quod ibidem de laſat.

E G E R I A eft diſputatio huc pertinenſis, quam proponuit
Bartol. in d. Modelitus, num. 4. ff. de ſolat. quando ſoluens praefu-
matur nomine debitoris ſoluerit, vt à creditore obtinere
poſfit ced ſibi actiones, contra ipſum debitorum: & quo tem-
pore cefio haec fieri poſfit. Quia quidem in diſputatione duō
capita prium conſtituenda ſunt, quorū prium eft: cuſus
nomine ſacta eft ſolutio: Secundum: quando verſamur in
dibio.

Quod eft prium caput, diſtinguo aliquot caſus.
Primus eft, quando ſoluens ex reiſim ſoluerit nomine debi-
toris, ſeu eius, contuſt quem fit delide cefio: aut illius & alterius
nomine. Hoc in caſu quiprimum non eft, quando cefio fieri de-
bet, ex quo cefionis locus non eft, & Bart. in d. Modelitus, num.
4. & ibidem in Alber. num. 2. I. nol. m. & Comen. num. 6. Et ratio
eſt, quia t̄ debiti ſolutione omnis tollitur obligatio, i. Papiniām,
ſi mandat & l. Modelitus, & l. Galtonem, ff. de ſolat. & in Inſtitut.
q[uo]d ubi modis tollitur obligatio in p[ri]nc. Nulla ergo ſupererit obligatio
iſſe, que ced poſſitcum iam liberatus fuerit, ſuo nomine ſo-
lutione facta.

Secundus eft caſus, quando ſoluens debitum alterius expre-
ſſe ſoluit, ſuo proprio ſoluentis nomine. Hoc in caſu celiſo ac-
tionium fieri potest etiam ex interculo poſt ſolutionem facta,
iſſe Bart. in d. Modelitus, num. 4. vers. 4. vſiſe, ut ſolueſſe nomine, & ibid. Al-
ber. num. 2. vers. 1. ſolueſſe, & t[em]p[or]e. num. 4. vſiſe, fieri cefio. Et eſt ra-
tio, quia non conſetur exſtencia, & ſublata obligatio debitoris, i. L.
Papiniām, ff. mandat & l. ſticham. ſi mandata ff. de ſolat. Nam ſoluē-
tis, diſcurſus emptor nominis ipius debitoris, i. pluſiām. & l. no-
num. ff. de h[ab]et. & al. rend. Cedi ergo ei debent & poſſunt ac-
tiones quādūcuntur.

Secundum eft huius diſputationis caput, quando ſillicit dubi-
tatur, cuius nomine ſacta fuit ſolutio. Hoc in capite diſtinguit
Bart. in d. Modelitus, num. 4. plures caſus.

Primus eft, quando agitur de pluribus obligatis t̄ principali-
ter, eadem ſpecie obligacionis, & ex eadem contractu, vel quaſi
ſicut in pluribus tutoribus, vel correis. Hoc in caſu feruator di-
ſtinzione d. Modelitus, quod aut tempore ſolutionis, vel ante,
vel inco[n]tentio poſt ſacuum eft poſtum cedentis. Et tunc cefio
facta ex interculo valer. Et ratio, quia paucum efficit, vt cefio
facta confeatur ex tempore, quo initum fuit paucum cedentis, vel
equa meaſure paucum, creditis dicunt retinuisse actionem con-
tra debitorum, atque ita non remiſſile actionem. Aut nullum ad-
iectum ſuit paucum cedentis, tunc cefio ex interculo facta, non
fulletur. Ea eft ratio, quia ſoluens praefumtur ſoluerit pro tota
obligatione. d. Modelitus, in p[ri]nc. Hanc diſputatione Bart. in d.
Modelitus, num. 4. vers. ſolueſſe caſu. Alber. num. 2. vers. ſi ſunt in dubio, ut
ſunt obligati. & ibidem alber. num. 2. vers. ſi verò obligatores. tmol. nu-
m. 4. vers. ſi dubio. & Comen. num. 6.

Tertius eft caſus, quando agitur de pluribus obligatis, quo-
rum vnu principaliter teneatur, alijs vero accessorie, ſicut debi-
tor principaliſſe, & fideiſſore: Et tis qui accessorie eſt obligatio, ne-
pedeſſit tollitur. Hoc in caſu ſoluens ille praefumtum ſuo nomi-
ne: & confequerit cefio fieri potest, etiam ex interculo poſt
ſolutionem. Ita Bart. in d. Modelitus, num. 4. vers. ſecondū caſu.
Alber. num. 2. ſolueſſe, tmol. num. 4. vſiſe, vel quando vnu. & ibidem
Comen. num. 6. dixit elle communem opinionem. Et motus eft
Bart. text. d. l. Papiniām, cui tamen reſpondeat Comen. in L. Luciuſ.
u. 2. vers. 2. tamen ff. de ſideiſſe, quod aliud eft in mandante, de quo
in d. l. Papiniām aliud in fideiſſore. Quando mandatarius ſoluit,
non liberat debitorum ob id petere potest, vt ſit fieri cefio quā-
dūcuntur. Cūm ſed dicant actiones ex natura contractus bo-
norum diuerſis. Diuerſum eft in fideiſſore, cuius ſolueſſe ſtricci iu-
ris eſt poſt ſolutione facta ced ſi noſſunt actiones. Et hac di-
ferentia probatur in L. vlt. C. de fideiſſore, vbi obligatio mandantis,
diuerſa natura eſt probatur. Quocirca melius hac opinio iuu-
ti videtur, text. l. l. filiusam. ff. de in rem verlo, l. ſticham. 6. ſi
ma-
da-

- mandato, &c. de foliis. & I dominio Sticho, ff. de pecul. leg. Cate-
rūm à Bart. Alber. & Imola difserunt, ibi parum confusa Co-
meni. in l. s. non. i. ff. de fiduciis. cuius quidem opinio pre-
ter Comensem defendi posse videatur ea ratione, quod actus cen-
fetur in executione preeftis obligationis. quodam, &
ff. de re venditi. cum ergo fiduciis foliis sit obligatus nomine prin-
cipalis, featur quod fin pliciter foliando, praefunitur folia nomine ipius principalis, qui cum liberatus existat, nulla super-
est obligatio, quae cedi posuit. Et præterea accedit, quod obliga-
tio principialis debitoris, & ipius fiduciis, dicitur vna & ca-
dem, connexa & indiuidua. Bart. in l. G. & alii. num. 4. ff. de fi-
duis. Porro quando obligatio vna tantum eis, foliis tollit to-
tam ipsam obligationem ipso iure, ne quid manet apud debitorem: ficit dissensu fuit à primis causa de duabus corri. Cum ergo fi-
duis foliis, adeo extincta confert omnis obligatio, ut nulla
superesse videatur, quae cedi posuit.
- ¶ Quarens eis causis, quando agitur de pluribus, quorum vnu
est obligatio principaliter: alter vero accessori: & i. t. qui prin-
cipaliter tenetur, foliis. Hoc in caufo foliis ex parte preeftis
foliis pro ipsa obligacione, & conseqüenter celsio fieri non
poterit ex intercallo, ita Bart. in d. l. Modestinus, num. 4. ver. secundu-
m causa, in fin. ad ultim. text. l. s. non. 9. de peculio ff. de foliis. Et à Bart.
nemo difserit.
- Quintus est causis, quando agitur de pluribus obligatis acce-
ssori. Hoc in caufo foliis preeftum suo nomine foliare i. pro
sua obligatione: & ideo celsio fieri poterit ex intercallo. Ita Bartoli in d. l. Modestinus, num. 4. ver. secundu-
m causa, in fin. Et motu fuit text. l. Papinius, ff. mandat. & l. cùm i. ff. de fi-
duis.
- Sextus & vltimus est causis, quando agitur de pluribus obligati-
tis, quorum vnu tenetur, alter non, i. qui tamen alia causa foli-
uit. Hoc in caufo foliis ex preeftum suo nomine, & sua causa
foliare, iuxta l. & magis, ff. de foliis. ob id ex intercallo etiam
fieri potest celsio. Ita Bart. in d. l. Modestinus, num. 4. ver. quarto ca-
su. & ibidem Comensi. numer. 3. & Decius in conf. 99. numer. 1. Et
motu fuit Bart. text. l. dominio Sticho, ff. de peculio, leg. cui tamen
repondet Comensi. Et melius confert l. si res obligata, in fin. ff.
de leg. 1.

- Et alia hic dubitatio explananda, quando quis foliuit debitum
alterius, & foliisse preeftum ex propria pecunia, vel ex illa
debitoris. Distinguiunt fuit duo casus. Primus est, quando foli-
tus non est administrator bonorum ipius debitoris. Hoc caufo
preeftum foliisse ex propria pecunia: Cum non preeftum
habere apud se pecuniam aliquam ipsius debitoris. Ita tradu-
omines, quos statim referant. Secundus est causis, quando is qui de-
bitoris nomine foliuit, erat administrator bonorum ipius debi-
toris. Hoc caufo preeftum foliisse ex pecunia ipsius debitoris. Ita Crant. in conf. 129. num. 5. autoritate Cornei in conf. 1. col. 3. 20.
l. verific. fin. autem non apparet, lib. 1. & fuscus Malcarius in con-
clus. 33. numer. 1. qui refert aliquor declarationes, quarum aliquae nō
satis ad rem pertinent. Crediderim, judicem perspicere debere,
an tot & tanti sint redditus bonorum debitoris, vt etiam coram
administrator verisimiliter ex eis tantam summariam foliure po-
tuerit, deducitis impensis & alijs necessariis pro ipso debitorre fa-
ciendis.

PRAESVMPT. CXLIIIL

Præsumptio an & quando preeftumatur, causa
evidenti peccatum in contractu ap-
positam.

S V M M A R I A.

- 1 Partem in illam semper preeftendum, qua pena evitatur.
2 Peccatum non est, nisi expreſſo iure cautum legatur, vel iis sit aliis
num. 7.
3 Peccatum non est, nisi preeftum ex parte preeftum pro parte
aliorum repetita.
4 Peccatum in duobus corruptam non preeftum.
5 Extensio de causa ad causam, quando in ultimis voluntatibus non ad-
mittatur.
6 Emphyteutis cadere est quid parvum.
7 Peccatum ad eum contractum, non confert repetita ad alium.
8 Exclusio ab uno capite, non divisa exclusio ab alio.

- 9 Contractu principalis sublatu, non tollit pectum illi inconveniens
adictum.
10 Contractu cadere, quomodo etiam dicatur cadere ab ipsius par-
te.
11 Difficilis principalis lucet extenuatur, non tamen quod ad peccatum.
Nisi tamen sumus in equiparatu ab aliqua regula iuri, mut. 15.
Aut verborum proprietatis panum importet, mut. 15.
12 Elecioneum & postulationem à lege equiparari.
13 Sermonis proprietatis standum est, & ob eum lata sit interpretatio.

C Viz peccatum in contractibus, quo facilis obseruentur, adjici
folient, dubitantes facili contingit, an & quando peccatum fit com-
missa, vel preeftum debeat, certis in causibus illi locum esse
non deberet. Et pro regula traditum est ab Alciat. in str. de pree-
fumptuosis regul. 3. p. 3. q. 1. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1.
in car. partem, per quam peccatum evitatur, l. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1.
pene 1. locus non fit, nisi expreſſo iure cautum legatur, l. p. 1. m. 1.
9. Dicim. ff. in leg. nov. eate. & latitudine differentia lib. secundo de Ar-
tragi iudicium, a. 2. p. 27. Hinc inferit Alciatus in d. p. 1. q. 1. p. 1. m. 1.
num. 1. quod si in contrafacta appofita fuit 1. peccatum pro parte vni, 2.
non preeftum repetita pro parte alterius, ex tentientia Baldi in
e. qualiter dominus proprius fidei prætor. Et Baldwin fecuris idem
respondit Decius in conf. 4. 6. in fin. qui propter ea subiungit, patem
in dubio non preeftum ruptum, sed obliteratum, ut peccatum de
ca obliteranda committatur. Et ait sic scriptissime Baldwin in l. p. 1. p. 1.
d. edidit. actio. & Roman. in conf. 8. 3. in fine. Et comprobantur
prædicta, argumentu ducto ab vniuersitatem voluntatibus ad con-
tractus, nexta l. q. de legato, de leg. 1. cum finibus. Atque in ultimis
voluntatibus, nempe in substitutione, eti aliquid administratur
extenso 1. de caufo ad causam, non tamen id fit, quando adiecta fuit
1. peccatum pater Semeram, ff. de condit. & deneg. vbi Bartoli. &
dicendo infra in subsequente libro, in p. 1. q. 1. p. 1. m. 1. fin. Ita ergo pariter &
in contractibus dicendum est, vt tradit Alciatus prædictum in loco.
Inferit etiam, quod si quis vendidit domum, & eam inconti-
nit recipit in emphyteutis, adiecto pacto, quod domum ipsam
intra certum tempus posset redimere, si hinc emphyteuta cellat
solutione canonis, ita vt incidat in penam amissionis emphy-
teutis, non tamen amittat facultatem redimenti domum, ut scri-
pserit Alciatus in conf. 2. 2. num. 5. lib. 6. Bartoli in conf. 1. colum. 1. lib.
1. Decius in Linchonidei, num. 11. C. de p. 1. p. 1. m. 1. fin. 99. num.
26. & in l. 2. fin. C. de p. 1. p. 1. m. 1. fin. & vendit. & ibidem Cagnus
num. 167.

Eti quidem motu fuit ea ratione prima, 1. quod cadere ab em
& phyteuti est quid paucum.

Non ergo debet preeftum adiecta respectu pacti de redimen-
do foliis causa solutionis canonis. Et accedit, quod peccatum lo-
cus esse non debet, nisi i. expreſſo actum ita sit, arg. d. l. at si quis q. 7
Dicim. ff. de religio & f. 1. m. 1.

Præterea i. fuit duo contractus separati. Ergo peccatum vnu adie-
cta, non confert repetita in alium, l. s. fin. 8. d. aded. ff. depa-
8. d. Et suffragat quod exclusus ab uno capite, non confert
exclusio ab altero. Ita Baldi in l. 2. q. 1. p. 1. m. 1. de re. d. vendit. Exclu-
sio itaque ab emphyteuti, non dicitur exclusio a facultate redimi-
ti. Imo respondet Corneus in conf. 28. colum. penult. lib. 3. quod il-
li incontinenti adiectum, cum duo separata dicantur.

Nec obstat quod ab hac opinione difserunt Capella in tral.
de formulatione contractuum, in secunda preeftum in fin. & prius Comen-
sis in conf. 65. Tit. loc. aut. & ibidem scripserunt Fulgolius & Paulus
Dottus, eti Iason in l. 2. num. 2. C. de iure emphy. male referunt
ipsum Capollam negatiu concludentem. Nam ratio, qua mons
est Capolla, non est facta solidam. Dixit enim, p. 1. p. 1. m. 1. p. 1. m. 1.
ff. deci-
trahend. emplo. Qui ergo cadit a contractu, 1. cadere etiam dicunt
ab eius parte. Repondet Alciatus in d. p. 1. q. 1. p. 1. m. 1. quod il-
lē p. 1. m. 1.
cet p. 1. m. 1.
non verè dictur caput, led. a. verific. m. 1. ff. scicurum prætor. Nam
propriè loquendo inquit Alciatus, eit contractus per loc. max. 1.
l. 1. ff. de actionib. & oblig. que quidem proprietas attendi debet,
præterit quando agitur de pena evitanda, vt tradit Baldi in
propos. C. de heredit. sofit. & in c. 1. in fin. de maliſe vasculo quod co-
rumax est.

Præterea responderunt, quod pactum illud redimenti est pars
contractus quo id ipsam informationem, quia actio oriens ex
ipso

LIBER TERTIVS.

Ipsius contractu, datur pro ipsius partii obseruatione. Non tamen illud pactum recipit qualitates ipsius contractus, ut scilicet in eo posse repetere dicuntur. Ita declarando d.l. fundi partem. sive de contrah. empt. tradit. Dec. in pacta que contra. m. i.e. C. de pa. d. d. sive explicat. pactum esse parte preicti contra contractus emptionis & venditionis.

Non etiam obstat confidatio Alciati in d. presumpt. vlti. m. 3. ver. secundum plus & operatus in Ipetens, in fine. C. de pa. vbi Ioan. Bologn. num. 77. ver. sed Alciatus sententia dum exsiliavit, utramque opinionem esse dubitabilium. Et dicunt emporiem teneri foliolummodo resuendere dominium directum, non autem vitale, quia illud pactum de redimento, intelligunt secundum tempus Contractus, atque ita de domino directo separato ab utili, non autem extendi ad ius interim quantum. Eiusdem ff. de contractu empti, culpa prefertum ipsius pacientis, cum de eis non fuerit cogitatum, argum. i. queso. s. inter loc. aetatem ff. locata. Nam ex quo in continentia confectus est contractus emphyticus, fatis arguitur mens contrairement, ut empori habetur solum directum dominium, separatum ab utili, argument. vlt. m. 3. vltim. ff. de principiis creditio. Poterit itaque venditor redire, sed directum dominium tantum, secundum Alciatum & Bolognetum. Non inequit obstat haec confidatio, cum mens contrairement ei fuisset, ob appositorum redimenti pactum, vi dislocueretur totus ipse contractus, & res suum primitum statum recuperet, nempe quod confidatur dominium vitale & directum, & totum reverteretur ad ipsum venditorem. Inferunt tertio ex predicta regula, quod licet dispository i principals extendantur non tamen extenduntur quoad pecuniam. Ita Alciatus in dicta regulatertia, presumptio. vltim. name. 3. versu. ad supradictam, &c. ex sententia Ioan. Andreae, & Genes. in c. dispense. a. de script. in sexto. Butri & Inol. in c. r. l. extra, de script. a. cap. Abbatum. i. de locata. Non enim (inquit Alciatus) praeferunt contrairement sensisse, quod pente extenderet.

Declaratur primò hoc illatio, ut locum non habeat, quando sumus in i. aquiparatis ab aliquo iuriis reguli, iuxta t. q. qui seruo. C. de furtu. Nam tunc, sicuti dispositio ipsa principalis extenditur, sic & pecunia ipsi dispositio adiecta. Ita Alciatus intelligit glossi, populari. cap. primi de pol. et p. d. at. d. s. dixit, quod pena statuta in i. sequitur, excedit, extendit ad electionem: cum i. scriptio & pollutatio exequiparata sint a lege, ut gloriantur illam sic declarat Dec. m. c. nam concysentiam. m. 2. lectura. nu. 4. in fin. de consig.

Declaratur secundò, ut non habeat locum, quando ipsa verborum proprietas importaret peccatum. Nam tunc sumus in casu clari: quo i. quidam est propriamente fermos: ob quam lata sit interpretatio. Ita declarat Alciatus in d. presumpt. ultima. m. 3. ver. declar. & supradict. pol. Aretinum in l. cap. legi ff. de testam. Decimus in l. seu per in ob. cur. nome. n. de regul. iuris. & ibidem Cagno. & c. ceipio. differt. C. au. in tr. a. de antiqu. temp. in quarta parte priu. ipal. num. 63. m. conf. 18. num. 11. & in conf. 308. nu. 3.

PR AESVMPTIO CXLV.

Exceptione pecunia non numerata intra biennium non opposita: quæ & qualis præsuppositio oriatur aduersus debitorem non opponentem.

S V M M A R I A .

i. **Pecunia non numerata exceptio competit intra biennium tantum.**

Id est, etiam procedit in clero qui nomine & ad commodum sua electio confessus sunt se mutuo pecuniam acceptisse, m. 3.

Et multò magis si ad commodum sui patriony, nu. 5.

Procedit etiam dicta regula in face fore debitora, quo confessus fuit se receperit, quoniam sit populis, vel minor, nu. 10.

Idem etiam si debitor probare vellet suam exceptionem, opposita post biennium, nu. 12.

Contraria recitat opinio nu. 13.

ii. **Pecuniam fuisse numerata lapso biennio, non sit presumptio, vel fictio.**

Et hinc opinio. Inol. nu. 3.

iii. **Præsumptiones & confessura cessant, ubi de veritate manifeste constat.**

iv. **Præsumptio quid pecunia fuerit numerata non opposita exceptio-**

P R A E S V M P T . C X L V .

451

ne intrab. biennium, favore debitoris indicata fuit, & quomodo.

v. Clericus confessus se mutuo accipisse pecuniam, non potest aduersus suam confessam opponere aliquam exceptionem, de iure Pontificis.

vi. Clerici quod bona eorum patrimonialia, non differunt à locis.

vii. In dispositione legi generali, compreenduntur etiam persona populi & minorum.

viii. Præsumptio quid pecunia fuerit numerata non opposita exceptio- nata biennium, non impedit quin debitor per biennium audatur, de aggrate canonice, si tamen affutata eius probandi negotiata.

ix. Idem in furo confitentia, nu. 13.

x. Brevius. Lapso non talis exceptio non numerata pecunia, quando folium per testes constat de confessione numeratio.

xii. Scripta maior ei virtus in probacionibus, quia relatum.

xiii. Inductio officia non obstante lapsu bienni implorare potest debitor con- fessio numerationem.

xiv. Id est, molitus magis coram iudice ex losifacio procedit, nu. 19.

xv. Lapsu bienni non impedit confitentem debitorem probare aliam cum fesonem creditur quod pecunia non fuerit numerata.

xvi. Probat. per confessio aduersari admittitur, etiam contra praesumptionem iuris & de ure.

xvii. Dols & f. a. stria exceptio opponi adhuc potest non obstante lapsu bienni, a confessione numeratio nisi debitor est fallax.

DEBITORI, qui confessus pecuniam mutua se suscepisse, cum ex vera non appareat numerata, lex concepit facultatem opponendi, intra biennium, tamen non numerata, t. pecunia exceptio, non autem ultra tempus illud. Ita fuit statutum Iustinianus in l. in contractibus, in princip. C. de non numer. pecun. Quod quando constitutum presumatur, quia veritatem non est: quid si pecunia non fuerit numerata tamen debitor ipse tacuisse, sicut ratione habet persequitur. Felin. in c. f. cantio. nu. 17. de fide instrumen. & lapsu biennio lex adeo presumit numerata fuisse pecuniam, ut non admittatur contraria probatio, cum sit presumptio iuris, & de ure, & affirmatur felin. in d. c. f. cantio, name. 61. infim. Ceterum scripturnt alii esse foliam iuris praefumpro- nati, sicut inola in c. ultim. num. 12. de solatio. Imo hanc effectio- nem dixerunt Calster. in d. l. in contractibus, colum. penit. Aresin. in l. certi condicione. & si numeros, colum. vltim. ff. sicutur petra. Quam quidem opinionem manifeste reicit Emanuel Costa. in l. f. ex cautione, in ultima fallentia, num. 4. C. de non numerata pecunia. Cum fictio sit contra ipsam veritatem, ut scripti supra in loro primo, quaf. s. name. 5. & tamen in casu nostro dici non potest contra certam veritatem cum dubium sit, an numerata fuerit, vel non. Quar- tera vero fuit opinio Costa. predicta in l. loco, numer. 4. versus. i. i. i. Cesares, qui dixit, Iustinianum constitutile, quod ubi non constat numerata vere fuisse, lapsu biennio presumatur numerata, ubi autem conlatas vere non fuisse numeratas, sicut (sit Costa) in casu. Unice in princip. C. de rei vxo. actio. vbi stipulatio presumitur, si non constat stipulationem intercessio, vbi autem constat eam non intercessio, fictio inducitur, ut in d. l. vnic. a. & accedit. & comprobant Costa text. in authen. de tempo, non soluta pecunia, super dote, in princip. quo loci Iustinianus sit: quod lapsu tempore dato ad opponendum exceptionem non numerata dicitur, tenetur maritus efficaciter ad docem, quam confessus est le re- ceppisse. Nam si taceret (inquit Iustinianus) elegerit, palam ei vo- luisse, vel si non accepte docem omnino, cum aut fuisse reddere. Pratermitto autem iuria & argumenta, quibus vobis filii et Costa. Existim ego aduersus Costam verius esse, t. hanc esse praefumpro- nati iuris & de ure in casu dubio, quando scilicet constat manifeste numerata non fuisse pecuniam: sicut in easu dicta l. vnic. in princip. C. de rei vxo. actio. vbi scripti supra in præsumptio. s. name. 2. & 3. Cum vero certum est, pecuniam non fuisse numeratas, eti lapsu el biennium: attamen non tollitur exceptio non numerata pecunia, ut dicensm. iuris. Cum enim de veritate t. confit manifeste, cestant omnes cœlestia & præsumptions, sicut ante ille, s. i. i. in verbis de leg. 3.

Extenditur primò, ut locum habeat etiam in clero, t. qui confessus est ecclesiæ nomine ad eiusque commodum mutuo fuisse pecuniam. Nam & hic elapsio biennio non potest oppo- niere exceptionem non numerata pecunia. In Butri. Zabarella. Abbas. & Inol. in l. vlt. de solatio. Abbas in c. f. cantio. nu. 12. & ibid. Felin. num. 17. & 18. de fide instrumen. & accedit. Babba. m. vltim. num. 16. de solatio. Socinus Señor in consil. 2. s. name. 1. libr. 1. & Emanuel Costa. f. ex cautione, in ultima fallentia, num. 4. C. de non numerata.

- Pecun. Earatione iij moni sunt, quod Iustinius in d.l. in contrac-
tibus, in princ. C.de non numerata pecunia, induxit presumptionem
hanc non odio debitoris, sed eius favore, & vt scilicet possit adser-
fus siam confessionem opponere exceptionem pecunia non nu-
merata, si modo id faciat intra biennium, nō autem ultra, si ergo
clericus vult ut hō legi beneficij, hoc est, si vult opponere hac
exceptionem aduersus suum creditorem, facere id debet intra
biennium, & scribunt Baldi, in l. omnia notiones. C. de factis suis ec-
cles. & in l. quatuor vita. C. de contractibus. capitulo. Deci in l. m.m. 12. ff.
de variis omnibus iudicis. & copiosis Tyraquel, in tract. de iure primoge.
quatuor. 4.3. & 4.4. & tracta de retrato conf. 1. glosa. 13. num. 7.
Cūm dixerint, quod si clericus vult ut beneficio & compodo
legi cuiuslibet, vti debet cum sibi qualitatibus. Non enim tē ipsa
pontificis hoc in casu fateri potest clericus. Nam statim quo clericus
confessus est, mutuo suscepit pecuniam, non potest aduersus
siām confessionem, secundum ut ipsius Pontificis, opponere
exceptionem aliquam, nisi ipse proberet pecuniam non suffi-
cientem, & si canticus de fide instrum. lex vero Cesarea concedit
hoc commodum, ut debitor possit opponere hanc exceptionem,
grauius creditorem onere probandi, se pecuniam numerata si
modo est debitor intra biennium ad die confessionis nisi opponat,
atque ita favor tributus l. in contrac-
tibus, solum perdurat biennium: quo clero cellat illa favor, & remanet clericus in terminis
sui iuris Pontificis, quod prohibet, cum posse sua confessio-
ni contraenire, si ergo vult clericus ut favore & commo-
do legis Celsare, ut debet intra tempus ab ea praefixitum. Et ha-
quidem ratione diluntur argumenta omnia, quibus moti cōtra-
triarum opinionem probatur Hoffstiens, Butrius, Bal. Imol. An-
gel. & Roman. relatis Felino in d.c. sc. cantu. no. 57. vers. 4. et verum de
judeo. & tu accedit Marfil, in folio. 62.*
- Ceterum extensio have locum habet multo magis in clericis,
qui confessus est sibi pecuniam mutuo ad commodum cui
s' patrimonio, illud obligando. Nam hoc in casu sine controvarya
nō poterit hic clericus, clero bimmo, opponere hanc non numerata
pecunia exceptionem, sicut in specie tradunt Hoffstien. Butr.
Abb. Spec. & Imola, quo congerit Felin. in d.c. sc. cantu. no. 59. de fide
instrum. & his accedit Baldi, in l. sicut quis, no. 22. C. de iuri & scilicet
ignor. & ijs post Speculatorum commemorant tentationem latam a
Clemente I V. Pontifice Max. contra Treverensem electum, quod
potest biennium non posse cōtra mercatores, opponere exceptionem
nō numerata pecunia, nec dol. & ratione cōprobatur tradi-
tio hanc, quia clericis quoad bona & coram patrimonialia nō dif-
ferunt a laicis, ut possit alios capere differt Tyraquel tractat. conf. 62.
3.5. glo. rmc. no. 30. & 31.*
- Excluditur secundum, vt locum habeat etiam contra successores
debitoris, qui intra biennium non oppo-uit hanc nō numerata
pecunia exceptionem, etiam si si successor fit pupillus, vel mi-
nor. Ita Baldi in l. sicut intra. C. de non numerata pecunia. Felin. in d.c. sc. cantu.
no. 59. vers. amplia. secundo. de fide instrum. & ratio quidem est
quia in dispositione legis generali comprehendit etiam per-
sona pupilli & minoris, & fine. 5. Lutice. ff. de administratio auto. Ro-
man. conf. 3.6. Alexander. in conf. 4.9. colum. 5. lib. 1. Ruan. in conf. 97. num.
2. lib. 5. Deuter. in l. sicut. 2. C. de secundis no. 5. & Marfil. in folio. 42.
Conceditur tamen ipsi pupilli, & minori restituiri in integrum,
vt in specie docuit Felin. prout a loco & Marfil. in d. folio. 42. Con-
cedit minorem restituti aduersus dispositionem legis generali.
Illud etiam addit Felin. biennium illud currere contra hereditati-
tum incidentem.*
- Excluditur tertio, vt locum habeat, etiam si debitor ipse op-
positam non numerata pecunia exceptionem probare vult.
Nam adhuc non admittitur, vt ex parte Odofredus, Accursius, Barri-
gar. Atz, Richardus, Odrard. Sac. aris, Dyne, Albert. Placentius, Baldus,
Specular. Salvius, Isai. Fabri, Floriana, Felinus, Ludovicus, Bolognus, Pur-
paratus, Curtius, Iunior, & Marfilus, quo recente Emanuel Costa in l. ff
ex canticis, ut ultimo nota. numne. 2. C. de non numerata pecunia, qui refert
Felinum in d.c. sc. cantu. no. 65. & Marfilus in folio. 62. atque aliter,
hanc esse receptam opinione. Et probari creditur in l. si intra, in l.
affueratio, & l. in contrac-
tibus. C. de non numerata pecunia. & in l.
si non singuli. C. si certum petatur, vbi lapso ipso tempore, nulla
omnino admittitur contraria probatio: cum dicatur presumptio
iuris, & de iure. Verum contraria opinione, quod imo
potest biennium admittitur debitor ad opponendum non numerata
pecunia exceptionem, si debitor ipse in se afficiunt onus pro-
bandi & negatiuum. Ita sicut Joannes, Accursius, Petrus, Cynus,
Matterellus, Bartolus, Fulgoius, Angelus, Salactus, Calrentis,*
- Angelus Aretinus, Socinus, Jason, Claudius, & Decimus, quos con-
ficitur Colta in d.l. si ex canticis in ultima saliente. m.m. 2. r. v. f. c. contra-
sum equum, qui invenit. Tandem hanc & ipse probavit, & di-
xit, quod peccate creditor, si debitor excipit, & id exceptio per-
petua, non autem temporalis, si modo ipsam exceptionem par-
tus sit probare debitor ipse. Illa vero hora supradicta in prima opinio-
ne commemorata loquantur (inquit Colta) quando exceptio
ipla non numerata pecunia proponitur à debitor per medium
querela, & ob id, sicuti ipsa querela temporalis est, sic & hac ex-
ceptio.*
- Declaratur primò, vt locum non habeat hanc presumptio se-
cundum aquitatem faltē canonicas, i. secundum quam probandi
ut debitor potest biennium, si modo affutum in feo sumbit
negatiuum. Ita Dyne, Baldus, Angel. Roman. Butrius, Imola & Salice-
tus, quo recentet, & communem dicit Felin. in d.c. sc. cantu. colum. 6.
de fide instrum. & bu accedit Marfilus in folio. 62. Ex eis solidis
huius tentativa ratio, quia aliquo ipse creditor locupletaretur
cum aliena iactura, id quod est secundum iuris rigorem permis-
sum fit aliiquid, non tamen secundum aquitatem, qua peccato
refistendetur est.*
- Declaratur secundò, vt non procedat in foro conscientia.
Et si enim in foro fori non admittitur debitor lapso biennio ad
oppontendum exceptionem nō numerata pecunia, etiam si eam
probare ipse vellet: attamen in foro conscientia tantum est, si non
luit. Ita Innocentius, m. quis plerique, de immunit. Eccles. Vbi Butrius &
Abbas, Baldus in l. si ex canticis, colam. vlt. C. de non numerata pecunia.
& in l. sicut quis, colum. vlt. C. de iuri & scilicet ignor. & in l. vlt. a. colum.
C. de canticis. & Felin in s. canto. num. 62. de fide instrum. &
secundum ipsum pop. in lib. 1. quatuor. 80. no. 2. v. 1. extra finis exemplum. Extra-
tio quidem huius declaracionis est, quia dispositio dicta l. in
contrac-
tibus, in princ. C. de non numerata pecunia, fundata est in pre-
sumptione iuris & de iure, que locum non habent in foro conscientia.
Inquit declaratio.*
- Declaratur tertio, vt nō habeat locum in confessione, de qua
constat solum per testes. Hoc sane casu, lapso biennio non tollit
hanc non numerata pecunia exceptionem: Ita potest gloriam,
Butriarum, Cynum, Cuneum, Baldum, Imolam, & Romanum
scribit Felin. in e. sc. cantu. no. 63. de fide instrum. Ea ratione iij moti
qui, quod illa presumptio, que oritur ex confessione scripta
non exat in confessione testibus probata cum maior fit scriptu-
ra virtus, quam illa testium, sicuti indicat illi. Infit. de liter-
arum obligationi, vbi litera: fuit necessaria ad hoc, vt biennium
parat actionemalibet frustre titulus ille requireret scripturam, &
frustra etiam appellare obligacionem literarum, si sine literis confes-
sio potest nullum noceret. Nec reputant, quid telles & instru-
menta aequivalent, l. in exercenda. C. de fide instrum. quia respondebat
Felin. in loco supra all. agat, procedere quod faciendum probatio-
nem non autem quod inducendam obligationem, & declarant
Bart. Bald. & religiosi. l. in exercenda. Ceterum a predictis dis-
tentent Bart. in l. si ex canticis. num. 5. C. de non numerata pecunia &
ibid. Baldus quatuor. & Salice, in opifis. & Abbas in d.c. sc. cantu,
num. 7. de fide instrumentorum. & ibidem Felin. no. 6. folio. 42. cum his
senit. Eadem ratione iij vi sunt, quod exceptio hanc non numerata
pecunia, ex quadam equitate fuit a legi introducta aduersus
propriam confessionem debitoris, qui sibi exceptio ipsa vlt.
id facere debet iuxta ipsius legis concessionem, nempe intra biennium.
Verum huic rationi respondetur, non esse hic querendum
de exceptione aduersus confessionem, cum ex illa nulla oritur ob-
ligatio ethica: fuit oritur, quando confessio facta est literis, &
scripta.*
- Declaratur quartò, vt locum non habeat, quod iudicis offici-
cum, quod debitor implorare potest etiam ultra biennium. Ita
Felin. in d.c. sc. cantu. num. 65. de fide instrum. potest Baldus, &
Salice, quo recentet, & his accedit Joan. Fabri, in folio. de iu-
ter annos obligatione in fide principi. Iacobinus à Sancto Georgio in l.
in exceptione. num. 7. de probatione. Marfil. in folio. 277. & Emanuel
Colta in dicta l. si ex canticis, in verba. officium induit. C. de non nu-
merata pecunia. Earatione iij moti sunt, quia est qui prohibetur ag-
re, non tam probetur implorare iudicis officium, & scribunt
Baldus in l. 6. & Marfil. quod ut etiam. Baldus in l. 6. noua-
m. 7. si nata cargo. Baldus. Aschatura in Clemente prima, de sequestratio-
ne papa. & fruct. Abbas in c. ex parte, il. secundo, colum. vlt. ma. de offi-
cio delegati. Et hanc quidem declaratio locum habet multo mar-
gis coram iudice Ecclesiastico, ad quem pertinet purgare con-
scientiam.*

Scientiss hominum. t. 1. l. 10. f. 5. & Costa vbi supr.
Declaratur quinto, ut non procedat, quando lapso ipso bieno
non debitor vel confessio ipsiusfmet creditoris i probare pe-
cuniam numeratam non fuisse. Hoc fane cau admittitur debitor
etiam vi dixi lapso bieno. Itam fce declarant Aucturini. H. f. 5.
Ed. Bar. & salic. quo connumerat & probat Felic. in c. cantic. num.
65. de fide in fmetrum. Ea est huius declarationis ratio, quia ad-
vertis quamlibet prafumpcionem, etiam si fit luris, & de tue ad-
mittitur probatio per confessionem adhucari, t sicut capere scri-
psit ap. al. p. primi quaf. Et accedit, quid sicuti debitor potest ag-
noscere bonam fidem, confitendo debitus, quod aliquo a cre-
ditore probari non poterat. C. idem fidem. C. de non numerata pecunia.
Ita etiam ipsam bonam agnoscere potest creditor. Iste potest bieno.

Declaratur sexto, vt locum non habeat quoad exceptionem
doli t fraudis, quia elapso ipso bieno opponi adhuc potest.
Ita Hostien. in v. 1. l. 10. de statu. & ibidem Anchara. num. 5. Idem
in c. cantic. num. 10. de fide in fmetrum. & ibidem Felic. num. 66.
verificat sedis & Barbati. num. 19. in fce. Ioan. Fabri in Institut. de
lucraria obligatio principis. name. 9. Florian. in l. cantic. de indebito. 4.
p. 1. num. 8. de probatis. Salic. in l. f. 5. & canticone. num. 11. C. de non
numerata pecunia. Angel. Aretin. in l. 5. idem iuri. name. 8. Inflatus
de exercito. Marilius in singul. 277. & copiosè Emanuel Costa in
dol. l. 5. ex canticone. in ultima falcione. name. 2. verificat. sed tam non
sufficiunt. Et si ipse exfiltratum, nullam esse differentiam inter ex-
ceptionem hanc dol. & illam, non numerata pecunia. Ea ratio-
ne j motu fuius quod dol exceptio, ob id perpetua est, quia non
fuit in facultate debitoris agere de dolo creditori, t p. 5. v. ultim.
ff. de dol mal. & metu except. Si ergo excipere non potuit, sul-
lum tempus posuit ei decurrere. Præterea, creditor eo tempore
quo scripturam confessat debiti suscepit, nihil dolo est: Cum
speraret he numeratam, eo vero tempore quo incipit petere,
dolum committere dicunt; atque ita dol agere, ex quo petet
quod non numerat. L. 5. generat, de dol mal. & metu ex-
cepto. Si ergo hac dol exceptio oritur eo tempore quo creditor a-
git, t in ipso glosa. qui se debet. in verbo exceptione ff. de condic.
causa d. 8. sequitur dicendum, debitoris pollo quoque tempore
exceptione hac vti. Et magna quidem est differentia inter ex-
ceptionem hanc dol. & illam non numerata pecunia. Sicuti con-
cipie declarat Costain. l. 5. ex canticone. in verbo, seu l. 1. C. de non
numerata pecunia.

PRAESUMPTIO CXLVI.

Fideiussor quando quis presumatur, vel principlis debitor.

SUMMARI.

- 1 Fideiussor, vel debitor principialis, quando quis presumatur.
- 2 Fideiussor presumatur qui promisit restituere depositum apud aliquem factum.
- 3 Idem in eo qui se solligavit ut debitor in principalem pro accipiente mutuo pecuniam sub variis nec pecunia ad eum pertinet. num. 5.
- 4 Etiam si sit ad quem videlicet pertinet, & se fideiussorum nominavit. num. 6.
- 5 Idem licet se principialiter & in solidum confitit debitor & reas debendi. num. 4.
- 6 Et in dubia pecunia al. stram, pertinetne presumitur. num. 5.
- 7 Fideiussor etiam a presunter qui promisit pro alio & negotio ad se non pertinet, sed ad alium, sicut cum eo se obligaret, & ibi exemplis faciat.
- 8 Nisi manifeste confitetur voluntate omnino se esse principalem, num. 8.
- 9 Fideiussor presumatur, quando modus & forma promissio non conuenit nisi fideiussori.
- 10 Idem quando quis non promisit simpliciter pro aliquo, sed ad eius in-
stantiam. num. 10.

DEBITORI STEPÈ foler, quidem quis presumatur fideiussor,
t vel debitor principialis. Quia in re dicendum est, quæstio-
nem facit esse, & ob id penderet a conjecturis.

Prima & principia est conjectura, quando res, pro qua promis-
sis, ad alium pertinet: vt si reperiatur factum depositum apud alii-
quam, & aliis promisit restituere. Hic promisior preluminatur si-

decifforio nomine promisit. Ita glo. in l. Tert. 6. p. 1. vel quæstio que-
and ff. de verbis. q. 1. atq. 1. quæ dixerunt singulariter. Angel. in L.
Clement. in princip. ff. 2. add. editio. Alexander in l. vbi antea non appa-
ret. 9. idem. num. 5. & de verbis obig. ff. 2. & in sensu. v. 2. num. 5. l. 1. r. 2.
Camerarius in conf. 1. 3. inf. R. in conf. 99. num. 5. l. 1. r. 3. & 2. & debet
num in confil. 33. Confutatio premisit. name. 2. respondit. quid si quis mu-
tuo suscepit pecuniam cum vno & alter, ad quem pecunia non pertinet,
t se obligavit, ut debitor in principio, erit solidum debitor, non autem
principalis. Idem affirmatur Iacob in dicta. Tert. 6. penitent. in fine.
p. 1. Balduin. l. 1. & Beatus in quaf. 31. name. 5. & Rota Romana in
des. 112. num. 1. p. 1. prima, v. 1. n. 1. & 1. p. 2. & debet
coniectura locum habet etiam, quando iudico le contrivident
debitores principaliter & in solidum: atque ita etiam facti duo
reli debendi. Nam adhuc dicendum est, cum prafum fideiul-
sorem ad quæ res non pertinet. Ita Bartol. in l. 3. 6. num. 15. ver-
sic. finaliter dico ff. de dubio rei. & Hildem declinat ac Caffreys colum.
in ultima oppositione. & in confil. 33. In causa Sylobri, volum. 1. l. 1. r.
& latifundie differat Ronchel. in l. 1. 3. 4. name. 15. & modis sequen-
tibus ff. de dubio rei. Ceterum, quando non constat, ad quem
pertenerit pecunia, presumitur ad utrumque t peruenient. Ita Co-
menius in confil. 183. in 1. Et hoc quidem conjectura locum
habet etiam, quando is, ad quem utilitas pertinet, le fideiul-
sorem t nominaliter, vt post alias scripsi in confil. 560. num. 8. l. 1.

Secunda est conjectura precedenti fatis proxima, nempe quan-
do qui promittit pro alio & negotio ad fe non pertinet: sed
ad alium cum quo se obligavit, ut si quis obligavit pro dote filia
aliter. Cum enim patre teneatur dote filiam, t qui liberos ff. de
rito matris. & f. de off. sopra. Ob id si contingat quod extraneus,
puta patruus vna cum patre promittat pro dote filia, presumitur
ut patruus fideiulso nomine promisit. Ita in specie respondit
Corneus in confil. 12. l. 1. s. f. etiam censuit Alexan. in confil. 11. num.
2. lib. 4. Autem filius, qui non tenetur dote filiam fororis, si se ob-
ligavit in solidum vna cum patre dicta filia causa eius dicitur; praesumitur
tamen tamquam fideiulso promisit. Idem pariter respon-
dit Corneus in confil. 12. l. 1. quid si vna cum fratre durante foro-
rem se obligavit principaliter, & in solidum nepos, ad quem
non pertinebat dote, ne nepos presumatur fideiulso. Hanc senti-
mentum confitit Iacob in confil. 13. num. 15. lib. 4. Balduin Nouell. in
trata de parte fœsta. p. 1. l. 1. s. l. 1. p. 1. v. 1. num. 5. l. 1. p. 1. v. 1.
ff. de donato. inter rei & uxorem. & Purpur. in confil. 24. num.
4. lib. 2. Rop. 1. 4. 6. Cat. num. 28. de verbis obig. vbi alio. name. 79.
Crauet in confil. 77. colum. 2. & m. 69. name. 2. & ideam ego ipse respon-
dit in confil. 89. in secundo libro. l. 7. m. 1. tamen que vna cum filio promis-
it pro dote filia, que ab eius patre dota est, vt et presumatur fideiussor no-
mire presumatur. Et hoc quidem conjectura locum habet vt & præ-
cedens, quando feliciter ambo ipsi constituerint, & reos debendi
principaliter & in solidum: nisi verba adeo clara essent, vt man-
ifeste conaret voluisse esse omnino principales, vt in i. 1. v. 1. de quo
respondit Roman. in confil. 1. num. 3.

Tertia est conjectura, quando quis non promisit simpliciter
pro alio, sed ad eius instantiam. Nam & tunc presumitur
fideiussor, Ita sensit Socin. Junior in confil. 1. num. 10. lib. 3. dum
respondit tradicioni. Bartol. in l. 1. stat. p. latius facio, t. ff. 9. p. 1.
ff. de verbis. obig. dicunt, promisior principalem dici
eum, qui simpliciter pro altero promisit inquit Socinus si ad eius
instantiam se obligavit. Et item est, quando quis promisit pro
allo. Nam & hoc casu presumatur fideiussor. Bartol. in l. 1. v. 1. num.
5. ff. de dubio rei. Decimus in confil. 7. name. 1. & Purpur. in confil. 60.
num. 6.

PRAESUMPTIO CXLVII.

Filia dotata, qui bonis paternis ac aliis renunciavit,
an & quando presumatur renunciatio fau-
re fratrum tunc existentium, an etiam
& agnatorum.

- 2 Filia dote renuncians bonum paternum, cuius fons & presumatur renunciatum.
- 2 Expositio fratribus & agnatis filia renunciata, presumitur renunciata facta fons fratum, & quando si solum fratribus, & nomine.
- 3 Et quis inde effectus se paterat, nro. 3.
- Secundis si aliquis alij coniecturare, quibus confit patrem voluisse ultra bona conferari in agnatione, nro. 4.
- 3 Renunciata presumitur facta causa & respectu masculorum ad conservandam familiam.
- 6 Pater potest relinquere filie non obstante renunciatione ab ipsa fida.
- 7 Sorores quando excludant sororem quatenuscaut bonum patrum, & nro. 8. & 9. & 10. vobis opiniones contraria recitantes.
- 11 Filia bis fengemurta renunciata bona patrum, existentibus tantum sororibus, in eorum commodum presumitur renunciata. Et quibus alijs coniecturare id considerari posat, nro. 12. & 13.
- 14 Pater non presumit per renunciationem filia sibi factam, voluisse admitti agnos ad filia ipsius excluisionem. Nisi coniectura aliud apparet, nro. 15.
- D**VITARI si papa solet, quando filia a patre dotata renunciata bonis paternis, ac alijs, an praefumatur renunciata
1 fons fratum, vel fororum tunc existentium, an eiam & agnitorum? quidem hac in re distinguendi atque constitutum diuit aliquot casus.
- Primus est, quando eo tempore, quo filia renunciata bonis, existabat filii masculi, existabat & agnati. Hoc sane casu praefumatur, filiam hanc renunciata ipsi bonis, fons & respectu dictorum tuis fratribus: & propter eos morientibus, patre ipso superflite, qui deinde deceperit interfilii, filia admittitur ad patris successionem, non obstante renunciatione illa. Ita Bald. in conf. 47. Quodam purilla, lib. 3. & in l. patrum quod dedit, colum. 2. quef. 4. C. de celatis. & ibidem Caltrelli, Romanus, Salicetus, & Riminaldus senior nro. 11. verba septima linea. Sic & Salice, in l. patrum quod dedit, C. de patris. Imol. L. superflit. nro. 2. verba item tercias ff. de acquer. b. et. b. Alexand. in conf. 29. nro. 9. libr. 2. & in l. spina latio hoc modo concepta, nro. 11. de verb. oblig. & ibidem Crotus num. 33. & Claudius Seyfelli, nro. 12. Guido Pap. quaf. 19.2. & in conf. 158. in fine. Decius in conf. 309. nro. 3. & in conf. 370. in fine. Afflictus in l. p. qui incepit, nro. 25. de fide data in vicen legi commissari. Natta in l. quatinus, in ultima sententia de patris, nro. 6. Gulielmus Benedictus in l. Raymunti, in vero, d. a. b. b. filia, nro. 297. de testam. Ripani. I. qui Rom. 6. dicit patres, nro. 9. de verb. oblig. Cracau. in conf. 42. nro. 2. & Didacus in l. quatinus, in tercias parte, l. 2. mun. 4. qui te statu communem esse opinionem. Ea ratione si motu sunt, quod cum in dubio praefumatur (vt diximus) haec filia renunciata fons & contemplatione fratri, ut feliciter ipsi possint confermare agnationem, & familiam, cis premonstratibusque cessante causa cessa & ipsa renunciata, ergo in iubens. C. ad S.C. Velleian. & coferunt l. 3. q. ff. de transfatio. & l. 5. ultimum, & ibi Baldus, & de patris.
- Declarat hic casus vt locum non habeat, quando constat aliquibus coniecturis patrem voluisse ultra filios, bona conferari in agnatione & familia. Nam tunc erit nisi ipsi omnes decesserint, filia tamen non admittitur ad patris successionem, sed agnati succedunt, ita intellige Guid. Pap. 191. ver. secunda autem, & l. pars in conf. 29. nro. 3. & in conf. 69. nro. 6. libr. 3. & coferunt que dictum est a mortuis casu.
- Secundus est casus, quando tempore quo filia renunciata bonis, existabant multi filii masculi, quorum aliqui deceperint, patre superflite, qui deinde interfratibus deceperit. Hoc sane in cafo quem nemo quod sciam attingit, filia non admittitur, ad successionem, sed excluditur ab alijs fratribus superflitibus. Et ratio quidem est, quia & si aliqui cultus etiam causa facta est renunciatio. Et sanus (vit attigi super) causa & respectu tū masculorum praefumitur renunciatum, vt ipsi masculi possint confermare agnationem & familiam propriam, scilicet responderunt Corneus in conf. 291. nro. 5. libr. 4. Bellorus in conf. 31. nro. 12. Cracau. in conf. 42. numer. 2. Didacus in l. quatinus, in tercias parte, l. 3. mun. 4. ver. quinto de tempore gen. de patris, in 6. & hos sententias summi conf. 6. nro. 10. verba. tercias ratio, libr. 1. 6 etiam obseruandum, quod pater testari potest, & tū ipsi filiae
- relinquere. Rota Roman. in decif. 393. nro. 4. parte prima, in nonius editus.
- Tertius est casus, quando tempore renunciacionis extat masculi & feminas: & viuo patre deceundat masculi, tunc feminae superflites mortuo deinceps patre ab intellexito excludunt. Ita fons, quem renunciata bonis, patre fit pulante pro se & heredibus, vel pro fe & suis descendenteribus. Ita fons erit Angeli in conf. 2. in fine, & Arechin. in conf. 7. col. 8. verba. item prohibetur: cum discurrent filiam renunciante hereditati paterna, non admittit ad eius successione ment ab intellexito, quando extat aliquis ex ipsis patris descendenteribus, quorum nomine venire orianti feminam, & ut eius in fine in libr. 4. praefumpt. 9. nro. 2. & magis in specie casum hunc probarunt Alex. in conf. 29. nro. 8. libr. 5. Socini. fons in conf. 3. nro. 8. libr. 4. Paris. in conf. 26. nro. 29. libr. 5. & aperte Didacus in l. quatinus, in 2. parte, nro. 4. verba. ipsi patres habentes de pat. in 6. Etraio, quia nomine haremus, continentur etiam feminam heredes, vt dissem in infra lib. 4. praefumpt. 8. nro. 39.
- Extenditur primus hic casus, vt locum habeat etiam, quando nulla adhibetur stipulatione patris & recipiens renunciacionem & fe & heredibus, filia renunciatur, alia vero eius sorores non renunciatur. Nam tunc filia quae renunciatur, non admittitur ad successionem patris intestaci. Ita post Alex. in d. conf. 29. Agili in d. conf. 66. & Paris. in conf. 26. nro. 38. libr. 3. scribit Didacus in d. 6. 3. nro. 4. verba. quod est.
- Extenditur secundus, vt locum habeat etiam in detrimentum religionis, i quam ingressa est filia qua bonis patris renunciavit. Nam & si decelerunt omnes ipsi filii masculi co renunciacionis tempore existentes, superflitibus alijs filiabus, attamen haec filia, quae ante religionis ingressum bonis patris renunciavit, admitti debet vna cum alijs eius sororibus ad successionem patris mortui ab intellexito. Ita in specie tradit Didacus in d. 6. 3. nro. 4. verba. mund. item summo. Ea ratione motus est Didacus, quia renunciatio facta fuit, vt alia filia possent maiori cum dote matrimonium contrahere. Et subiungit Didacus, quod etiam hoc casu certis omnibus fratribus & sororibus, filia haec monialis admitti non debet, nec monasterium ad bona ipsa paterna contra voluntatem patris inter alios testantur, qui eam mentem habent, vt possit liberè testari absque obligatione instituendo filiam monialem, aut ei aliquid relinquendi, rametis (subiungit Didacus) ab intellectu forsan monasterium iure ipsius monialis debet admitti: cum nullus ex patris descendenteribus super fieri, quem pater voluerit filiae renunciante & non auctrio praeferreri.
- Quartus est casus, quando tempore quo filia renunciata bonis patris, nulli existabat filii masculi, sed folium filia aqua ita sorores ipsi renunciunt, quibus superflitibus parer ipse intestatus deceperit. Hoc in cafo sunt opiniones. Nam opinat sunt aliqui, has sorores superflites excludere illam quae renunciavit. Hac in opinione fuerunt Baldus in conf. 56. libr. 4. Angel. in conf. 2. Domini Gilius, quos refert & sequitur Afflictus in decif. 101. in fin. & idem sen. Parvulus in conf. 26. nro. 36. in fin. & nro. 5. 2. & 3. 5. & in conf. 69. nro. 10. libr. 5. Ceterum contrariam opinionem, quod kilicem non excludat haec filia, quae renunciavit,cripferunt idem Baldus filii parum confit in conf. 37. Quodam purilla, libr. 1. Corneus in conf. 291. nro. 5. libr. 4. Decius in conf. 309. nro. 3. in conf. 370. in fin. & in conf. 53. numer. 2. Cracau. in conf. 4. 2. colum. 1. verba. sed contra. & nro. 3. & Didacus in d. 6. 3. quatern. in tercias parte, l. 3. nro. 4. verba. illud verò est: & invicem, sexto l. praeferit. Ea ratione ita moti sunt, quia nulla est differencia inter ipsas feminas: cum ita haec illa, quae renunciavit, non possint confermare agnationem & familiam.
- Declarat hic casus vt locum non habeat, quando coniecturis constat renunciacionem fuisse factam ad communis alliarum fororum & renunciantis. Ita Didacus in d. 6. 3. nro. 4. verba. primum, & verba. tertio illud.
- Et prima quidem est coniectura, quando filia his atque ita genitam renunciavit. Ita Paris. in d. conf. 26. nro. 36. libr. 3. Secunda est coniectura, quando filia renunciata facta sit causata doris data, atque ita filia ipsa expressim dicit, si cafa ipsius filii numerata renunciata. Hoc sane cafa excludit ab alijs eius foros. Ita Seneca in conf. 34. nro. 5. libr. 5. Paris. in conf. 26. nro. 4. & in conf. 69. nro. 66. & 68. libr. 3. & Didacus in d. 6. 3. nro. 4. verba. decidi est omnino.

Quin-

Quintus est casus, quando tempore quo filia renunciavit bonis, exstant agnati proximi, vt fratres, vel nepotes ex fratribus, vel aliis familiis. Hoc iam casu regulariter non presumatur patrem vel ullius auctem agnatos ad exclusione filia. Ita Didacus in dicto & quantum, inter alia parte, §. 3. num. 4. versicu. quarti, si paternam, de patris, m. 6. & idem secundum Guterius Hispanus in eodem c. quantum, in verbis omnino feruntur, num. 2. Est ratio, quia non praesumitur, quod pater voluntari praeferri agnatos propriis filiabus, Littera acutissima. C. de fiduciis. Recedit tamen ab hac regula, quantum do confitit coniecturis i patrem voluisse praeferri agnatos. Ita Corneus in consil. 29. num. 5. & lib. 4. dum respondit nepotem ex fratre dilectum a patre dicta filia, excludere ipsam filiam: cum praesumatur, patrem curas, vt filia suis bonis renunciaret causa & contemplatione dicti nepotis, ad quem ipse patruis voluit, se mortuo bona perirent, vt polfer conferre agnationem & familiam. Et Corneus fecit sicut in consil. num. 11. lib. 1. & videtur versus quod quidem, scripti coniecturam esse, patrem acceptam renumeracione a filia factam, vt illa esset semper exculfa, si pater ipse testando dispossit, quod si eius filius decederet, adhuc ipsa filia esset tacita & contenta ea date filii assignata, cuius causa renunciatur ipsi bonis. Et dixi ex hac patris dispositione colligi, patrem non considerare qualitatem & existentiam filij, sed agnationem & familiam confectionem, & c. 12. ex Corneus in consil. 29. num. 6. coniecturam etiam defumti ex affectione & benevolentia patris erga filios fratris, vel alium agnatum, quos magnopere diligebat. Et rursus idem est dicendum secundum Guterium vbi supra numer. 4. quando filia quae renunciavit, dixit se renunciare, vt filii filii non nascantur ipsi patri, positis est relinquere venientibus ad intellexato.

Sextus est casus, quando filia, patre presente & consentiente simpliciter renunciabit bonis patris vni & fratribus presenti & recipiens tis deinde est frater moritur, reliquis aliis fratribus, patre deinde defuncto ab intestato. Hoc in casu filia confusa excludit ab illis fratribus super illius Exclusio scripserunt Bald. in l. postulm quod dicti, quip. 8. num. 6. C. de collatib. post Dymnum, in consil. 6. & Speculatorum in tria de refut. §. 1. Boerius quip. 1. a. m. 3. Rodericus Suarez in Logionum in priorib. m. 4. hmit. ad declaracionem I. Regni. C. de inoff. testam. & Ioan. Guterius Hispanus, idem quantum, in princip. numer. 7. de patris m. 6. ea est huius tradicio rationis, quia cum renunciatio sit facta simpliciter, presumitur facta etiam ad communitum aliorum patrum abfenitum, & propter eam, prae mortuo fratre illo recipiente, eius portio aliis accrescit, vna c. quantum non peten. part.

7 Declaratur primò hic casus, vt locum non habet, quando non simpliciter: sed causa & contemplatione illius filius fratribus presentes & recipiens facta est renunciatio. Nam tunc eo mortuo euangelio renunciatio, atque ita alii non accrescit. Quod vero illius filius causa id factum sit, vel claris verbis, vel presumptionibus, & coiecturis constare potest, sicut tradit post alias Guterius praecebat in loco, num. 7. & 9.

PRAESUMPTIO CXLVIII.

Contractus an & quādo praesumatur perfectus, si contrahentes de eo volunt instrumentum conscribi à notario.

S V M M A R I A.

- 1 Contractus ex voluntate partium requirent scripturam, an & quando praesumatur perfellut.
- 2 Contractus qui requirent scripturam pro sui substantia, ante contractum instrumentum dicuntur conditionales & imperfecti, & ibi ex eius declaratur.
- 3 Idem quando statuto, vñ & consuetudine scriptura requiritur, num. 3.
- 4 Si autem scriptura requiratur solum ad faciliorem probacionem, sunt opiniones contraria, vñ. 4.
- 5 Verba contractantium intelligi debent secundum naturam illius & contractuum.
- 6 Contractus censetur perfectus vel non secundum quod ex verbis contractantium possunt sumi coniectura, quid voluerit vel non in scriptu redigi.
- 7 Et quae coniectura, vñ. 2. ad num. 16. & finem prae sumpt.

D VITARI percepit solet, an contractus dicatur esse patrus & perfectus, vel potius conditionalis, & imperfectus, quando contrahentes i dicunt, quod ex ipso contractu conficiatur publicum instrumentum. Hac in re sole confititire duo capitula, quorum primum est, quando agitur de illis contractibus & ceteris, quia pro sui substantia & esse, requiriunt scripturam fuscii sunt contractus censum, t. leuau. i. c. consil. 18. vñ. 1. & 2. C. de patru. qui referuntur in causa. Idem can. 219. num. 9. & alios. Affili. in decis. 23. num. 3. & 4. & in decis. 308. dum decidit, offensione principi in alienatione venditare re scripturam pro sui substantia. Hoc fane in capite non est dubitandum, quin contractus ante contractum instrumentum dicatur conditionalis, immo omnino imperfectus, cum careat suo esse & substantia & propter eam ita contrahentes nil de ipsa scriptura dixerint, nihilominus contractus remanet imperfectus. Ita Baldus in d. l. contractus, num. 3. versicu. secundum etiam opus. C. de fide instrumentorum, cum dixit, contractus qui sunt per subtilitationes, & qui sunt a Regibus & Principibus, in quibus forma scriptura praeedit contentum, dicuntur fieri in scriptis. & cum Baldo feruntur Salicetus iudicem solam, 2. versicu. item nota, quod contractus: cum dicit, obligationem tutoris ad confectionem inveniatur, esse, & scriptura inveniatur in contractu, & etiam inimicatu donationis, & dicitur scriptura ex necessitate, & deo implicite contrahentes enim adhiberi voluerunt, & idem scriptit Salicetus in d. contractus col. 3. versicu. dum dico, si scriptura vbi idem esse dixit, quidam vel statut. vel viu & consuetudine scriptura requiritur, & idem dixit in tractatu pacis esse, in quo facta sunt capitula in scriptis, praelimitur quod contrahentes ipsam pacem volunt in scriptis eam redigi. Et aperte idem Salicetus in subuen. sed nov. nov. col. 3. versicu. iuxta hoc quarto. col. 4. versicu. aut eis dictum tantum. C. si certumpeta. & hoc in consil. 159. num. 10. & iustific. Decimus consil. 3. 40. num. 3. & Thessal. in decis. 197. num. 7. & 18. fine 40.

Secundum est caput, quando agitur de illis contractibus & aetatis, que non requirent scripturam pro sui substantia & esse, & elicet ad faciliorem probacionem, pax. 1. & contractus ff. de pax. Hoc nam in capite, quando non adiungit vel clara contractuentis verba, vel urgentes coniectura: fed in dubio verfamur, ut quia contrahentes solum dixerint, quid contractus ipse redigatur in scriptis, atque ita conficiatur instrumentum, hoc iam in causa sum Doctorum opiniones. Nam permuli scripserunt, quod contractus non est conditionalis & imperfectus, cum non praesumatur contrahentes nonnulli contrahere nisi conficeretur instrumentum. Ita glolio & Bartol. in l. contractus. C. de fide instrumentorum. & in l. ultim. C. si certumpeta. Baldis in d. contractus, num. 2. & videtur Salicetus col. 3. versicu. contra non videtur. & idem Salicetus in Antiqu. sed nov. nov. col. 3. versicu. aut ante contractum, ff. si certumpeta. Angel. in consil. 159. num. 2. Aretinus in consil. 159. num. 9. & 10. Socin. senior in consil. 32. col. 3. versicu. nec eis contractum, libr. 3. Decimus in consil. 349. num. 3. idem in l. padum quod bona fide. C. de patu. Curius. in consil. 203. num. 11. & 12. & in consil. 204. num. 16. vbi latere differit. Gratius in consil. 29. num. 1. libr. 1. & sententiam hanc, vt communem sapientia fecit Rota Romana, te refutatur non sumime. In decis. 3. 377. num. 6. in prima parte, Antonius Augustinus in decis. 34. part. 2. et terc. libr. 1. Lancelotus in decis. 159. num. 2. parte 1. que ceterum refert Putatum ex Petrum & Thessal. in decis. 197. num. 7. in fine, qui refutatur sic observans senatus Tamini. Ea ratione ipsum motu sunt, quod verba partium contractantium i intelligi debent secundum naturam actus & contractus, si regulares ff. de pax. 1. & 2. sub conditione, ff. i. lega. non. causa. & scripta supra impræsumpt. & i. libr. 5. præsumpt. Atque horum actuum & contractuum natura non requirit pro sui esse & substantia scripturam & instrumentum, ut diximus supra. Ergo, &c.

Secundo accedit, quod communis practica & consuetudo non observatur, vt contractus dicatur in scriptis confectus; quando notariis ex eo contractu rogatis conficit instrumentum. Ita aguit Aretinus in d. consil. 159. num. 8. versicu. in contractum fortior. Contrarium itaque opinionem, & male probatum Speculator in libro de cunctis. & vendit. §. 1. in verbis, sed si dictum. Cynus & Nicolas Mutianus, in dicta l. contractus. C. de fide instrumentorum. & libr. apertus. C. de contractu. in l. chrysost. C. de probacione. Isidorus in consil. 33. col. 3. libro secundo. Natura in consil. 257. col. 3. ultim. versicu. sed quid. Marcabrunius in consil. 26. num. 8. Kriminalius junior in consil. 29. xii. 18. libr. 1.

Primo pro hac opinione perpendi solet text. d. l. contractus eiusus

Eius, sicuti illum colligunt Aretini in d. confil. 159. nume. 3. verbi. venio
nunc.

Secundum ad dicitur L. penit. ff. si minor se maior elice, quam
adducit Aretin. vñ supra.

Tertio afferunt textus l. antiqua, versicu sed si quidem, & in
§. vltim. C. ad Velleianum, quem induxit Aretinus praeceps in
locu.

Quarto afferunt ratio, quod contrahentes conferendo diem
confectionis instrumenti in illud tempus, videtur in illud tempus
confectionem contractus distilue, qui cum in die contra
ctus habeat notarius esse rogatus de ipso instrumento, non posset
esse de eo rogatus, si ante eum perfectus, quia eo tempore ipse
notarius non erat praesens. Hac ratione vñ est omnino prima Conf.
in d. claus. C. de probat. & in d. contradic. C. de fide instrum. & fe
cuss sunt Iason. &c.

Respondet notarium rogari, vt conficiat instrumentum de
contraictu iam ab ipsiis contrahentibus perfecco & coelabo, ex co
rum assertione.

Retinenda est itaque illa prima opinio, quae (vt dixi) communi
nis est. Et quia quidem sententia locum habet multo magis, quam
de extant conjectura, quibus colligitur contrahentes ipsos ha
buisse contractum pro perfecio, & conueniente de conficiendo
instrumento, ad faciliorem ipsius contractus probacionem. Ita
respondit Aretinus in dito confil. 159. numer. 10. verbi. ego au
tem. Qui quidem suo illo in casu aliquas conjecturas confide
rauit.

Prima est conjectura, quando ex tempore confecti contra
ctus voluntipm contractum habere effectum, dum transferut
7 dominium, ut si dans in solutum dixit, ex nunc dat & cõsignat,
& simile referatur in quanto a conjectura.

Seconda conjectura est, quando virus contrahentium pro
mittit facere instrumentum ad omnes requiri alterius. Nam tunc contractus iam presupponitur perfectus: quia aliquo
effet posita perfectio ipsa in sola voluntate alterius contrahen
tium, quod ure permittum non est. Ita Aretin. m. Conf. 159. num. 10.
verbi. serio hoc probatur, & hoc in causa rei procedit, non Caſſiſ, in l.
qui huius deverbis obliga. & Iason in conf. 159. column. 3. verbi &
fotu. lib. 1.

Tertia est conjectura, quando ipsi contrahentes iurarunt, at
9 tendere, & obseruare. Nam tunc presumuntur perfectus contra
ctus, etiam si deinde debet confici instrumentum, cum iuramen
tum non prestat nisi perfecto contractu, ita Aretin. in d. conf. 159.
num. 11.

10 Quarta est, quando ipsi contrahentes subscriberunt contra
ctum, Aretin. in d. conf. 159. num. 11.

Quinta est conjectura, quando conuentum fuit, quod ex tunc
11 emptor perciperet fructus. Ita Rabens in conf. 29. num. 3. verbi. & sua
derum in causa nostra.

12 Sexta, quando vendor promisit exiusionem. Rabens in d.
conf. 29. num. 3. verbi. si datur etiam, quia prefata.

Caterum à predicta communis receptacio, sententia receditur
contraria, conjecturis fiducientibus contrahentes voluisse confici
instrumentum pro ipsius contractus perfeccione. Ita Salice in d.
contradic. Aretin. in d. conf. 159. num. 10. infra.

Prima est conjectura, si ipsi contrahentes, vel corum virus di
xit, quod volebat contrahere in scriptis. Ita Salice, in aut. sed now
tare, column. 3. verbi modo ad proprium p. si certumpeta. & in d. contradi
citu, column. 3. verbi, idem dico his scriptis. C. de fide instrum. & ibidem
Caſſiſ, in d. conf. 159. nume. 10. Met. carissim in conf. 20.
num. 12.

Secunda est conjectura, quando res cuiusdam venditur per ful
gitationem, tñ tunc contractus non dicitur perfectus, nisi con
fectio publico instrumento. Ita sensit Rad. in d. contradic., num. 3. ver
bi, sc. una verbi, & ibidem Salice, quo referat & sequitur Areti
nus in d. confil. 159. numer. 10. Caterum hec conjectura potest per
tinet ad primum caput huius presumptionis, quam ad hocce
cundum.

Tertia est conjectura, immo causus certus, quando partes dixe
runt, quod de ipso contractu conficeretur instrumentum, tñ &
quod a lateri & alio modo non valeret contractus. Ita Bart. m. Con
tradic. in prima lector, nume. 3. C. de fide instrum. & ibidem Fulge
nus, & Angel. in d. confil. 62. Salice in autem, sed
novo moe. column. 3. in principio p. si certum petatur. Aretinus in d.
ito confil. 159. numer. 9. infra. tamen sensit Iason in confil. 231. Decim
in 1. pallium quod bona fide, column. prima, verbi, ex hoc inferitur. C.

de patre, & in conf. 343. Curius innat in conf. 304. num. 57. & 12. & na
tusse a Rota Romana decimus, testator Iacobus Petrus in decif. 43. lib. 3.
& Thefaurus in dito 159. num. 2. qui eius refert.

Quarta conjectura est, quando ante factum contractum unus
contrahentium dixit, habemus tñ notarium, qui fit de ipso con
trafatu rogatus. Nam tunc presumuntur, quod voluerint in instrumentu
cum confici pro fulgentia, & perfeccione contractus. Ita Rad. in
d. contradic. num. 3. verbi, secunda verbi, & Iason in d. confil. 159.

nume. 2. libro 2.

PRAESUMPTIO CXLIX.

Tutor quibus verbis presumuntur datus, & an tutelam
tutor libenter acceptare credatur, ac alia non
nulla ad tutorem pertinentia ex
plicantur.

SUMMARIA.

- 1 Tutor administrando tutelam, quasi contrahere dicatur.
- 2 Tutor in dubio quibus testatoris verbis presumuntur datus, vel non da
tu siue, & nu. 3. 6. 8. 9. 10. 11. 12. 13. & 15.
- 4 Testatoris verba ita interpretanda sunt, ne aliquis supervacanea &
inutilitas sine.
- 5 Quod intellige, vi nu. s.
- 7 Tutorum de fide lucet patri quibus fungi, verbis, modo optime sign
ificare ipsum voluntatem.
- 16 Matrimoniorum tutelam lex desert, nisi repugnat patri voluntati.
- 17 Tutor presumuntur datus ille, qui de pro tempore gestus.
- 18 Tutelam acceptare libenter, nemo presumuntur.
- 19 Tutor ex mala administratione sufficiunt presumuntur.

C Vm tutor administrando tutelam quasi contrahere dic
tur, & siem tutor. Inquit de obligat, que ex quasi contractu. post
presumptiones ad contractus pertinentes, placuit hic punctu
cula de quasi contractibus subiungere. Quid ut facerem, fuit ex
emplum illorum, qui dum Pandectae complicatur, inter contra
tractum & ultimatum voluntatum materias, titulos ad tutelas
specientes collocantur. Dicimus itaque primum tutores aliquando
ad testatorum dari filiis verbis claris, aliquando obscuris. De
claris non est quod disperguntur. Non enim in illis locis est con
clusus. De dubiis & obscuris differendum est. Et ame omnia se
affert dubius & ambiguus illi ferme testatoris rusticis & imp
eritis, qui aliquando dixerat, se reliquie filium suum viuum &
mortuum in Tito. Quo de re interrogatus Socinus senior in conf.
32. lib. 1. responebit, tutelam voluisse dare Titorum tutorum filio,
dum in humanis siue: ex vero mortuo, eundem Titorum suffi
ciunt. Id quod confirmatur idem Socinus m. l. qui duos, in secunda
notab. ff. datur dubius. Et secundum sunt Galliula & Socinus junior
in l. Centurio ff. de reg. & prop. fiduciis ale. num. 539. sive num. 343. Ema
nuel Colle, m. c. pater, imprimis parte, in verbo, non creter, nume. 6
de reg. in 6. Moderni Parisenis in annotationib. ad Declin. m. ex
parte, il. 2. in primo notab. de appellat. & Ioservi in quaf. 12. nume. 6.
Eratio vñ fuit et Socinus senior, quod cum tutela sit vis & poss
tibus in capite libero, q. i. inf. de tutela, relinquendo filium vi
uum, videbatur in ipsius Titorum transflitio omnem vim &
potestatem: & (inquit Socinus) sumenda est hac interpretatio, ne
aliquo si supervacanea & inutilia sint verba testatoris, i. legatis.
ff. de rebus dubiis. Caterum haec facili cultari possunt, si dic
imus, predicta verba possit intelligi, si testator presumuntur reli
quie. Tito filii sui custodiunt, ficiunt in casu l. qui aliena. & quam
quam. ff. de negot. gelt. vbi à fortiori, si mater gerat negotia filij
secundum patris voluntatem, non dicitur data tutrix: sed vt cu
ram quandom & custodiari rerum pupillarum habeant: quemad
modum interpretari etiam sunt glossa isti, & dicimus ipsa. Et pre
terea responderet, actum & dilocationem reddi inutiliter & fu
pervacaneam, quando constare non potest quid ille fenerat,
l. d. sive Tito ff. de reg. lauensteina. sic & perplexa dispositio red
dit nulla.

Secundo rectius probari videatur hoc Socini traditio text. l.
sed si hoc, alia, & vir vxori. s. cum vir, in fine, ff. de condit. & de
monstra, quo loci respondeat matrem presumunt constitutum tur
ceni his verbisq. à liberis impuberibus non disceretur. Et illo in
loco annotauit Caſſiſ, quod si testator habeat matrem morari
† debe

LIBER TERTIVS.

6. debere cum filii, videtur eam confituisse filiorum tutricem. Verum argumentationem hanc confituit ea ratione Ripa in l. Cen. num. 19. s. f. Sed adhuc est de vulg. & pupl. subf., quod fuit illicem. ibi vult curam videri committam, quando testator iustit matrem morari cum filii impuberibus. Quibus ex verbis cognoscitur, testatorum voluisse prouidere imbecillitati filiorum. Secus dicendum videtur, si simpliciter, vel donec vixerint filii, morari iustifiet, vt non ostro in casu, in quo simpliciter filius viuus & mortuus fuit Titio relictus.

Tertio perpenditur text. l. verbis legis, de verb. signific. Vt quisque legifer (statuit lex 12. tab.) ita ius esto. Iustitia potest alibi videtur tutelas constituidi. Est ergo in facultate patris quibusunque verbis dare filio tutorem, ergo praedicta verba significant Titium datum esse tutorem. Ita hoc argumento ut videtur Emanuel Coifa in loco supra allegato. Ceterum existimmo nihil penitus vrgere: quia eti quibusunque verbis dari possit quis tutor, attamen in intelligitur, i modò aperte significare patris testatoris mentem: vt in scriptis Baldi in l. Ann. colom. 1. Ver. nonquid mater, C. ad S.C. Tert. cum dixit, matrem censeri reliquam tutricem, quando testator vult est verbis congruis, conquitur quod dicimus legitima quibusunque verbis posse relinquiri, s. 2. In leg. intelligitur tamen verbis aptis & idoneis, vt explicitat glof. & Dof. Quod verba de quibus non resuunt, sint aperte significare tutelationem, non fatis confitatur.

Quarto adducitur traditio & doctrina quadam Baldi, de qua dicimus statim.

Secunda itaque fuit opinio Iasonis in d.l. Centurio ff. de vulg. & pop. subf. qui dixit, praedicti verbis non presumi datum tutore, quoniam quidam opinionem vultus est probare Aet. ac l. in vulgar., s. 6. ff. de vult. signific.

Primo motus est Iason text. l. qui in aliena, §. quamquam, ff. de negot. gent. vbi verbis illis dubius, quod iuter mater gerat negotia filij, non censetur data tutrix ipsa mater filii. Nec repugnat confidatio illa Galliae in d.l. Centurio, num. 19. cum dixit, dictum §. quamquam, loqui secundum tempus illud Digestorum, quo nondum constitutae fuerat, matrem esse poffe filiorum tutricem. Nam respondetur, quod & si e ore Pandectarum mater elle non poterat legitima tutrix: attamen poterat esse reflamentaria, adhibita scilicet confirmatione Principis, l. vlt. ff. de tute in d.l. 2. §. si mater, & glof ff ad S.C. Tertio. Ille ergo verborum defectus in causa d.l. quamquam, fuit in causa, ne secundum voluntatem testatoris dici posset mater illa ita data tutrix, vt à principe confirmatione valerer. Ita acutus respondet Sfortia Oddo in tract. de compendio falsostitutione par. 4. in verbo, moriator, versu statum.

Secondus adducitur text. l. quidam decedens, §. 1. ff. de admis- nift. tut.

Tertia fuit opinio Ripa in d.l. Centurio, nu. 19. ff. de vulg. & pop. subf., qui dixit, esse in arbitrio iudicis, infixa qualitate perficie illius, cui filius relictus fuit, declarare sensum horum verborum: & si reperierit illum idoneum, confirmabit eum in tutorem. argum. l. 1. ff. de consim. tut. Et hacten quidem est Ripa ob id quod praedicta verba possunt habere duplēcēm sensum, quorū vnum est, quod data sit filii custodia, atque ita non tutela. Item, quod data est Titio portetas, & conqueuerit in filium. Hanc opinionem confutavit Sfortia Oddo in loco supra allegato, in ref. sphaera equino. Et prater eum, falfiam ob id existimmo, quod de re adeo valde dubia aqua ambigua, vt inde colligi nequeat certus sensus, nullum est iudicis arbitrium: alioquin sequeretur, quod nulla dispositio dubia & perplexa inutilia esset. Et quod falfiam ex tam dictis confitatur.

Quarta fuit opinio Sfortia Oddo in tract. comment. de compendio falsostitutione pars 1. cap. qu. r. n. 1. verbo moriator, in fine, qui distinguunt duos casus, quorum primus est, quando testator dixit, res illius, cui filius relictus fuit, declarare sensum horum verborum: & si reperierit illum idoneum, confirmabit eum in tutorem. Hoc casti (inquit Sfortia) locum habet opinio Socini, quia ita respoudit in d.l. 1. cap. 13.

Secundus est casus, quando testator simpliciter relinquit filium suum viuum & mortuum Titio. Hoc casti (inquit Sfortia) locum habet secunda opinio Iasonis & Alciati. Hac probabiliter certis rati nihil videtur. Cem enim reliquere Titio bona filii viuentis, significare nulli aliud possum, quām eorum curam & custodiam, dicendum est, voluisse relinquere Titum tutorem filio impuberi: & post pubertatem voluisse cum eis curatorem & administratorem.

Quando vero simpliciter relinquit filium viuum Titio: non Menach. Præsumpt.

PRAESUMPT. CL.

tutelam, sed falfiam custodiām reliquissim dicitur. vt familiis est casus in d.l. qui in aliena s. 6. quānq. u. ff. de admis. nift. aut.

Est familiis precedenti de iuratio & calus, de quo Iason in l. max. iusq. numer. 1. ff. de m. & iure. dixit, te respondit. Te testator ita diversa filium meum reliquo in manib. t. maris dixit. Dubitandum fuit, an mater censeatur constituta tutrix. Dixit. Iacobus, te respondit, nutricem datam ea ratione: quia tu si diceres in potestate, quia verba tutelam significarent: cunctus natus pro potestate accipiatur. l. 1. C. de emancip. libero, vbi glof. Et quod testator relinquendo filium suum in aliquis potestate, cum tutorum constituerit docuit Baldus in cap. ex parte 1. de ep. pellato. & ibidem Decius in prima rot. n. 1. multa coprobat Galliaca & in d.l. Centurio, num. 19. & ibidem R. pa. num. 19. & Iher. in quarto 12. num. 6. Est etiam familiis ille calus, quando testator legauit centum vxori, si non discesserit a filiis t. suis, dictur eam rel. testicuri ipi s. filii. Ita probat text. l. fed. s. hoc. §. canver. 1. ff. de conditio. & demonstrat. & ib. de am. erunt glof. Cofrem. 1. vult. l. in l. max. numer. 1. num. 4. ff. de inst. & iure. & R. pa. s. 1. l. Canver. 12. num. 8.

Dicuerit est calus a precedenteribus, quando testator reliquit alium filii sui custodiām t. curam Non enim hoc calus presumit ut reliquise illum tutorum. Ita prob. et d.l. qui in aliena, quānq. u. ff. de neg. gent. de quo diximus supra 2. & ibidem glof. & Baldus, & Iacobus, & R. pa. num. 19. & ibidem R. pa. num. 8.

Simile scriptis Baldas in L. Somera, cap. 1. vbi. quānq. u. ff. C. ad S.C. Tert. ut. m. cum dixit, quod si testator committit filium sui alicuius sollicitundi, non dicitur eum reliquisse filii tutorum, & Baldwin fecit sicut Galliaca & R. pa. s. 1. & Boetius in q. 12. num. 2. in fine.

Est etiam familiis quod respondit idem Baldi in conf. 19. d.l. partitula, l. 1. cum dixit, quod si testator ita dixit: volo vxori meam esse dominam & administratricem, & quo lei omnes suos dicit obediunt, non presumi relatum filiorum tutricem. & Baldi. probat in R. pa. in d.l. Centurio, num. 19. & Boetius in q. 12. num. 2.

Est etiam simile quod respondit Aretio in co. 1. 66. colom. 1. ver. Sed tamen his ob. subi. tamen, cum dixit, quod si testator reliquit aliquem t. administratorum filii sui, non dicitur eum reliquisse tutores. & Aretio, fecit sicut Boetius in q. 12. num. 2.

Hic annecti potest quod dicimus de matre, cui lex defert filiorum tutelam, t. sub. matr. & uxie. C. quando mulier tutela est, fuit potest. Id quod intelligitur, nisi repugnat presumpta pars voluntatis, si fore potest. §. 6. si eis quis ff. de tute. & ur. d. at. ab. & l. vult. & C. de contra matru volunt. item tuor detur. & de l. au. capo in conf. 67. lib. 7.

Est etiam obfernandum in hac de tutores materia, & tractio- ne, tutores presumi datum illum, qui diu se pro tutores & fuit, ut respondit Socini, in conf. 13. sol. 2. libro 2. quem fecit s. C. in tract. de antiqui tempor. in prima particulariter pars principia, l. nom. 37.

Illiud etiam annotandum est, neminem presumi libenter t. acceptare tuelam, sicut tradidit Lu. ac de Penam in 1. p. 2. pref. 100. C. de apoth. publ. 18. & Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. & & probat text. §. quoniam autem, in auth. vt qui obligat, perhib. res minor. & hoc maximè procedit in viris religiosis, ut capitulo diffe- rit. aliat. practicato in liceo.

Est pariter obfernandum, tutores ex mala administratione t. suscipiunt presumpti, a Socini, in conf. 19. cap. 2. ver. 2. confitetur, lib. 2.

P R A E S U M P T I O C L.

Datio in solutum, vel pignus an p. x. sumatur?

S T M M A R I A.

i. **Datio in solutum potius quam pignus presumitur.**
Idq. nulli modo procedit, quia de aliqua extant verbis, quibus infor- tur domum translat. nu. 7.
Idem quando quod accedit potest creditor em in fai le temo, nu. 2. vel se assignare vel transferre rem creditori omnime & eternando, ut q. idem ad isto pacto aliquo quod natura pignori recognit, & excus- plificatur, num. 10.

1. Iem si alia ad alia coniunctura, de quibus remittit. nro. 11.

Pro eius etiam regula, quam verba contra alienum non convenientem contrahunt generis, datus tamen patet a coniunctura dationis in solutum. nro. 12.

2. Diversum translationis in dubio non presumitur, quando nulla praecisa ratio a causa transferendi.

3. Depositum patens in matrem presumendum sit.

1. Relatim, veteribus ff. de p. & in l. sum dominam, C. de pign. nro. 4. & 5.

6. Dominus ei nemo presumitur, nisi confiteretur principio domini.

7. Pedita contra alienum magis ipsa et a quinque verba.

8. Pignus presumitur patens quoniam venditum, quando contractuum passum, res verae venditionis convenientem.

9. Pignus postum presumitur, quoniam in solutum datus, quando aliis in datus res a pignor magis, quam in solutum dationis convenientem.

10. Iuris qui dicitur post alias contra alienum, pignori & non dationis in solutum ad aptantur. nro. 16.

Dicitur. Hac presumptio legendum erat post 12. supra explicata. Verum ne iam scriptum ordinem pertulit barem, plausum ex ea hic differere. Pro regula itaque constitutendum est, in solutum dationem i potius quam pignoris in dubio presumpta. Ita est, in conf. 20. nro. 16. vers. & maxima & 1. conf. 92. col. 3. vers. quatuor principales lib. 1. & bessarionis in conf. 201. m. 20. lib. 3. & ambis accedit Bart. Arg. Aret. & Alex. relati a Rota Romana in decr. 68. nro. 1. in parte, in conf. editio. Et hinc quidem traditionis & regula ex eis ratio: quod si dicimus esse pignos, & ipsum creditore in facere fructus ius, contractus erit contractus, id quod presumendum non est, et p. p. Bald. in Log. 6. ff. 51. infra. s. ff. ff. certos. & alios scripti supra in pref. 127. nro. 2. in conf. 109. nro. 3. lib. 2. in l. conf. 201. m. 20. lib. 3. & in conf. 3. nro. 1. lib. 4. Si vero dicimus, ipsum creditorem debere imponere fructus in forte, atque ita ferre dannum sui capitalis, & vel scilicet sine aliquo labore permanent, apud debitorem, aduersus suum erit, quam considerat Imperator in L. curabit. C. de actione. emplo. Et in dubio nemo presumitur iacte fiam, iure de iacto, in princ. ff. de probatio. & scripti capiunt in lib. 2. de arbitriis nullum, & s. 22. cōsideratio.

Nec haec traditioni repugnant considerations Affliti in decr. 77 qui dixit, in dubio presumit pignus, non autem in solutum dationem. Et primis ratione more est, quod in dubio non presumitur translatum dominium, dicta e. c. omni indebet. & scribit Cyn. in. mandato, in fine. C. si certimpeta: in dubio non presumit traditum, ut transferatur dominium; sed potius presumit depositum. Vnde (inquit Afflitus) nuda traditio non transferit dominium. *L. nro. 1. nro. 1. ff. de acq. i. d. res. domin.*

Verum responditur, in dubio non presumit translatum dominium, & tunc quando non presumpit in causa transferendi: ut in causa dictionis deinde, quan. capitulo i. in p. & in p. & in l. lib. 2. de arbitriis iudiciorum, s. 22. nro. 1. fecit si causa processus et probat textu. f. sita distracta ff. de centrum. emplo. & l. 1. 6. & ff. quod si. s. 2. & s. 3. scripsi supra in pref. 12. nro. 5. vbi mon. 12. post Iacobum Burrigarium & Albericum declarauit dictam l. nunquam nuda, ff. de acquirend. rerum domin. vt intelligatur de nuda causa habili ad transfundend. dominium, vti si depositum vel commendat: id quod non contingit in causo nro. 1. ubi exat creditoris creditum, quoniam probat iustitia causam transferendi in eum dominum rei, deinde tibi a debito traditum.

Nec obliquit illa traditio Cyn. in i. l. mandato in fine, quia verius est, Cyn. affirmare presumit potius i. mutuum, & intranslatum dominium, quam depositum, in quo non transferuntur dominium. Ita Cyn. *ppm. conmemorat ipsa s. in d. presump. 20. m. 1.* Non eriam vrgit secunda considerationis Affliti in d. decr. 77. nro. 3. vers. item quia, cum dixit, dubio presumit id quod est nullus damnum debitoris, l. *tempera modus tua, derg. iur.*

Nam responderetur, maius detrimentum considerari ex parte creditoris, nisi res data cedat in solutum. Nam & re & eius fructibus careret, quod aquitari repugnat, ut dixi supra.

Non etiam obliquit terciera considerationis istud Affliti, in d. decr. 77. nro. 3. in fin. cum dixit, in dubio summa interpretationem contra creditorem alicentem, rem sibi datam esse in solutum: cum id non probet, l. *vot. lib. ff. de p. & p. lib. 1.* Si q. idem responderetur, negando pertinere ad debitorem probare, si pignoris nomine rem illam tradidisse creditori, cum proponendo se illam hinc vere, actoris partis sustineat, & præterea illa regula, veritibus, s. ff. de

pactis, locum non habet, quando maior verisimilitudo est pro eo qui videt, vel promittit, ut declarat ibidem gl. ff. & p. lib. 1. *tafu in l. stipulatio s. 1. 6. in stipulationibus. pum. 4. de verborum obligat.* Eit sane magis verisimile pro creditore, quod scilicet voluerit similiter, non autem recipere pignoris loco, vt deinde dannum sentiat, imputando fructus in forte. Non etiam repugnat text. l. cum dominam, t. C. de pign. quem ad rem hanc allegavit Affliti, in d. decr. 57. 3. quo dixit probari, in solutum dationem non presumi, nisi probetur: nam co in texto hoc non habetur, sed pro constanti presumptoni, rem prius pignoratam deinde in solutum datus fuisse. Et sola era dubitatio respectu artis ipsius debitoris.

Non pariter obliquit illa traditio Baldi in l. fine resoli t. C. de translatib. commemorata ab Afflito, cum dixit: *Baldus, quod nono praesumitur dominus alius cuius, t. nisi confiteretur principio dominij.*

Nil obliquit traditio huc, cum nostro in casu fieri confiteretur de ipsius dominii principio, quod ortum est ex ipsa traditio, que non causa pignoris, sed dationis in solutum facta est. Quid vero secundum eundem Afflitem kribit Bartolom. m. vii. C. de datione & impetrante, n. ad rem nolite pertinet. Et in illa constitutio dicta: l. vlt. pro confiteri presumptoni, rem suffice pignoris datum, & q. solum quando elatio aliquo tempore, venia a creditore poluit, vel alter eius dominium in se traserri. Et deinceps quod subiungit Afflitus in l. stipulatio, iudicem in dubio eligere debet viam illam, qua verius que parti confiteratur, secundum Alex. in l. 1. col. 4. ff. 57. cum. retorqueri facile posset, cum verique imaginis confitum sit, si dicimus esse in solutum dationem potius quam pignus. Nam eo modo debitor liberatus erit, & creditor conqueretur quod sibi debetur.

Hac regula & traditio, quod scilicet presumatur potius in solutum dario, quam pignus, locum habet multo magis, quando aliqua extant verba quibus significatur ipsi dominum translatis ficti quando debitor dixit, serem illam pro eo quod debet, affirmando. Ita in fine probat. *ad fin. lib. 4. ff. 57. cum. sequent. ff. de datione. & fortior Bart. Baldus, & alij multo quoq. consenserunt in conf. 201. m. 6. & nro. 10.* Et illa accedit Carnes in conf. 22. nro. 8. & 9. lib. 2. q. 2. capitulo differt. Id est, quando debitor dixit, se posse creditori in f. locum, t. Nam & tunc dicitur deditio in solutum, cum illis verbis dominum translatis erit, ficti autoritate n. m. 10. in fin. d. conf. 201. m. 13. Idem quando debitor dixit, se signasse, vel tradere rem illam creditori omni meliori modo. His enim verbis significatur debitor in solutum dare rem illam: ficti autoritate Carnes in d. conf. 2. 2. nro. 11. ad fin. lib. 4. quem fecit in fin. m. 6. & ff. 201. m. 16. lib. 3. Idem est, quod paucum aliquod ipsi traditioni rei adiungit repugnat natura pignoris, & conuenienter ipsi in solutum datione: ficti quando conuentum fuit, quod efficer in creditoris facta consequenti sicum creditum, & quod interim pro sibi libito possideret rem a debitorre sibi traditam. Hoc enim pacium repugnat natura, & substantia pignoris, quod est, vt sit in potestate ipsius debitoris, vt pro sibi fuius habere quod debet, & rem illam a te traditam repetat. Et propter eius effectu est, quod respila fuerit potius data in solutum quam pignorata, vt p. s. & Nemo in scriptis in d. conf. 201. m. 12. & accedit alia non nullae conjecture, quae dationem in solutum, non autem pignus, rei adiungit, t. Rota Romana in decr. 68. m. parte, in confessione.

Excludetur primò traditio & regula, vt locum habeat etiam verba conuenienter contractui pignoris, p. t. vero initia inter ipsas partes conuenienter in solutum dationem. Hoc etiam causa praesumitur in solutum datus, non autem pignus: cum specie magis sint pacta, q. t. verba. Ita in fine responderetur dicitur in conf. 19. nro. 16. vers. 2. in inferior. & nro. 17. vers. 1. *Se cum d. potest respondere. fin. m. conf. 9. mu. 26. lib. 1. N. attam in conf. 96. nro. 12. vers. 1. nro. 13. lib. 2. & Decau in conf. 31. mu. 44. lib. 2. q. 2. qui respondeat a creditoris f. p. s. & q. ipso in d. conf. 201. lib. 2. 27. coram moratu predictor. D. & his accedit Bart. in quod. 502. col. 4. vers. & prob. alleg. extum, post Bart. in. illo rosi, in fin. de pignoris, qui dixit, ex contra, pignus praesumitur potius quam t. venditionem, quando paciuntur contra, & verba venditioni, & confert quod scripti supra in pref. 105. nro. 11.*

Recedetur tandem a predicta regula & traditione contraria, conjecturis, & prima quidem est conjectura, quae defunctori a verbis, que pignori magis, quam in solutum dationem conuenient. Non enim in dubio proprietate verborum recedendum est, l. 10. nro. 11. s. 1. de legat. 3. cum similib.

Socia-

LIBER TERTIVS.

Secunda est conjectura ducta à qualitate pectorum, qua pignori & non dationi i in solutum adaptantur, sicut sensit Boer, supra citato, & ego usque hinc. 20. m. 2. 3. & 4.

PRAE SVMP TIO CLI.

Liberatio generalis vel vniuersalis, an & quando presumatur resticta quoad petitia & persecuta tantum, vel potius omnia etiam non cogitata comprehendit.

S V M M A R I A.

- 1 Liberatio debitorum triplex, naturalium tantum, similis cui natura cooperatur, & ciuilium tantum, & qualis queq; sit ibidem.
- 2 Liberatio generalis fala super petitione generali, presumitur comprehendere omnia.
- 3 Liberatio generalis non liberat tutorem à restitutione rei, qua quod tamen reportatur, & ab ipso dolo occultata.
- 4 Dolus culpa preponderat.
- 5 Liberatione in generali non comprehenduntur ea quia iuste dominum possunt vendicari.
- 6 Transfallo & liberatio patris verbis generibus fala, non praedita, ad quod res & bona filiorum.
- 7 Transfallo & liberatio socialis fala, super petitione speciali, nol aliud comprehendere & presumitur quantum rem pertinet.
- 8 Liberatio generalis fala super petitione speciali, restringitur ad rem petitam, & exemplificatur in pacto, in compromiso & laudo, & in confusione calculis, m. 9. & 11.
- 9 Secundum per multum temporis post creditor nisi pro alijs causis petet & debetur, quia tunc liberatio per se suam comprehendere, m. 15.
- 10 Idem si in generali liberatione creditur aliqua ex hiis, que non fuerint petita a filio & referuntur, quia tunc relinquenda remissio presumitur, m. 16.
- 11 Frustra, penae, & similia accessoria rei specialiter petitio, in generali liberatione comprehenduntur.
- 12 Idem de appendixa & conexis rei pro qua facta sunt liberatio, m. 13. & 14.
- 13 Liberatio fala verbis amplissimis & vniuersalibus que salua ratione recti germani refringi non possunt ad rem controversam, ad causam lam non se refringit.
- 14 Idem procedit etiam quo ad ea quae eti non in specie, in genere tamen cogitata fuerint, est. 19.
- 15 Liberatio in faciendo causandum est à sermone nimis effuso.
- 16 Liberatio amplissimis verbis fala, comprehendit etiam iniquitatam, quod declaratur, m. 21.
- 17 Cogitatio in genere ex amplissimis verbis interuenient presumitur.
- 18 Liberatio trahitur ad iniquitatem, quando creditor ita expresse volunt.

EGRICIA & frequens est hæc disputatio, in qua exordientur prius cum Baldio in d. lib. prætextu, l. 2. m. 13. vers. 10. die, C. de translat. triplicem esse liberationem, & naturalem scilicet tantum, ciuilium, sicut natura cooperatur, & ciuilium tantum. Et liberatio naturalis illa, qua fit solutio numerata pecunia. Hæc (inquit Baldus) nunquam se extendit, nisi quatenus solutia est. Ita si ex pluribus in primis fala soluto. & l. si ex matre C. de excess. ciuitatis vero liberatio, cui natura cooperatur, est illa, qua fit creditoris confessione, quia afferit fibi sufficere numeratum. Habet hanc vim solutio, lapidis triginta diebus, intra que opponi poterat exceptio non numerata pecunia, l. si contradicibus, C. de non numerata pecunia. Hec pariter secundum Baldum in d. lib. prætextu, numquam se extendit, nisi quatenus confessus est creditor, se recipi fe. Ita Baldus, qui dicit, probari eisdem iuriibus supra citatis. De duabus liberationibus nostra non est disputatio. Tertia est liberatio, quam Baldus in loco prædicto appellat ciuilium simpliciter, sicut est illa, qua fit mediante transactione, vel pacto, vel acceptatione. De hac autem tercia liberatione differendum est nunc. Quia in re omnia distinguitur Baldius in d. lib. prætextu, l. 2. m. 13. C. de translat. distinguendo atque diffingendo quatuor causas.

Primus est, quando petitio & prosecutio fuit generalis, & liberatio pariter generalis. Hoc sane est causa presumitur, quod liberatio comprehendat omnia. exempli gratia, si pupillus finita tutela administratio, petitio à tutori redditi rationem admittit.

Menelius. Praesumptio.

PRAESUMPT. CLI.

459

nifrationis de omnibus à fætis & administratis, & restituib; si bi ca, qua ex suo patrimonio sunt apud ipsum tutorum, si deinde transfiguratur inter ipsum pupillum, & tutorum, liberatoreque tutor verbis generalibus, presumitur etiam liberatus à restitutio ne alius rei pupilli, quæ deinde repertatur apud ipsum tutorum. Ita exemplo vñ sunt Caffren & Lafon in d. lib. prætextu, col. 1. & m. 1. vers. ex hoc apparet. Alex. in conf. 6 lib. 1. Ruan in conf. 25 m. 17. lib. 1. & declarat in Natta in conf. 102. m. 3. & 6. lib. 1.

Declaratur primò hic casus, vt locum non habeat, quando res illa pupilli repertæ apud tutorem, sufficit à tutori ipso dolo occultata. Nam tunc tutor à restitutio rei illius rei non presumitur liberatus. Ita Lafon in d. lib. prætextu, m. 3. vers. 1. facilius. post Baldum ibidem m. 14. Natta in conf. 13. num. 2. & 5. lib. 1. & ij quidem moti sunt text. l. tres fratres, f. & p. p. vbi generalis liberatio ad res dolo occultatas non trahitur, & accedit ratio, quod dolius qui delictum est, gloriatur. l. s. ff. de fiducia tutoris, non debet prodicere ipsi tutori, s. sine harditaria, in fine, ff. de negot. f. g. l. itaq. f. glori. & l. relegatorum, in fine ff. de interdicto & relegari. & ruris (inquit Lafon) esti pupillus est in culpa faciendo generali obligationem: attamen cum tutor sit in dolo occultando rem, dolis iste preponderat t ipsi culpa, item est obligatrix, in fine ff. ad legem Aquilem.

Hic intelligimus minus rectè respondere Fulgojum, quem refutet & improbat Lafon in d. lib. prætextu, col. 1. vers. præmellecula & præstata, C. de translat. Respondit fane Fulgojus, pupillum potest, & consequi non posse iocula matris à tutori occultata, dum rediret ratione administratiōis ob id, quod ipsum tutorum verbis fata amplis & generalibus liberauerat. Minus rectè sensit Fulgojus secundum Ialonem, per text. d. l. tres fratres & ruris, quia in generali liberatione non continentur ea, quia iure dominij possunt vendicari. L. Aretinus. 6. Maura. ff. de libert. lega. & ibidem art. 8. & idem in L. s. f. lib. 1. lib. 1. Baldus in palam. q. 12. C. de collatio. & aliis plures, quos congesit Lafon d. lib. prætextu, m. 2. C. de translat. & præter eum alios ego commemorauis infra lib. seq. in prætextu, m. 12. & in concil. 49. m. 57.

Declaratur secundò, vt non habeat locum quando pater transfugierat generaliter, siuque aduersarium verbis amplis & generalibus liberaliset. Nam tunc illa transactio & liberationem prædicatur quod ad res & bona filiorum. Ita in specie declarat in L. in d. l. lib. prætextu, m. 3. vers. 1. secundum Lafon, C. de translat.

Secundus est casus, quando petitio & prosecutio fuit specialis & transactio liberatio que pariter specialis. Hoc sane causa presumitur quod liberatio nil aliud penitus comprehendat t quantum ille. Ita d. l. lib. 1. lib. prætextu, m. 1. vers. 1. vñ autem, C. de translat. quis est in interpretat. L. age. co. tit. vñ ibidem L. s. in præ.

Tertius est casus, quando petitio & prosecutio sufficit specialis, transactio vero & liberatio generalis. Hoc sane causa presumitur, quod liberatio restringatur ad rem illam t petitum exempli gratia, debetibus milii ex diuersis causis, utrumq; ex causa municiorum, ex causa depositi ducenta, ex causa legati trecenta; egi ex causa mutui, petendo illa centum, deinde transfigri tecum, & verbis amplis & generalibus te liberauit: & promissi nihil amplius à te petere, non dicere libera te a his, quæ ex causa depositi & legati milii debebas. Hoc exemplo vñ est Caffren in d. lib. prætextu, l. 2. & 1. lib. 1. m. 1. vers. 1. si ampetitio. Alio exemplo vñ est Baldus in eadem lib. lib. prætextu, m. 1. vers. 1. Diversus est dux, dum pof. lib. in L. s. C. de collatio. & tradit. dixit, quod si liberatur tutorum ex certa causa administrationis vñputa falso: ceteræ in ea liberatione & quitatione nil aliud continetur quam administrationis ratio: cum (inquit Baldus) liberatio haec restringatur à causa in ea inferta. Hunc casum probatur etiam Cyn. Bart. Arg. Salic. Alexan. & agn. nigr. quo confit. Anton. G. abrel. in lib. 6. comitissimum, in ita de reg. reg. in coul. a. s. m. 21. & accedit Calcanum in conf. 19. num. 2. & in fine. Ruan. in conf. 20. col. 1. vñ in prim. lib. 1. Affidit in deß. 30. m. 3. Natta in conf. 13. m. 1. & 2. lib. 1. & Bellona in conf. 10. m. 4. Comprobatur hic casus co simili, quo dicimus pacum t verbis generalibus conceptum, restringi ad rem, de qua agebarunt, l. vñ. & ademque, f. de condit. av. deb. & l. s. ex pluribus ff. de solut. & tradit. l. s. f. de certa, m. 4. vers. sic etiam. Idem est in compromiso & laudo, t que restringuntur ad rem de qua erat contentio. f. cum dier. & plenim. ff. de recept. arbitr. & tradit. L. s. f. de certa, m. 4. vers. f. summa est in compromiso, ff. etiam Anch. in conf. 1. ad fin. vers. item in compromiso, de translat. Coru. in conf. 16. col. 2. vers. huius tamen non obligantibus, lib. 1. Calcanum in conf. 19. m. 29. & 20. & Gabr. in lib. 6. comitissimum, de reg. irr. concil. 4. m. 23. simile est in conflictis calculis, que restringuntur ad

Qq 2 quanti-

quantitatis illas, ut quibus erat contentio. Ita Iason in d. si de certa, num. 4. verf. 3. finde in computationib. qui dixit, sic intelligi debere text. Lemptror. & Lucius, si de pact. idem scribunt Anch. & Gabriel. in iudicis iura allegata.

Declaratur primò hic casus, ut locum non habeat quoad illius specie libri rei accessoria, qualia sunt fructus, poena, & similia. Nam & huc præsumuntur & comprehensa in ipsa liberazione generali. Ita Iason d. si de certa ma. verf. 3. finit. & C. de transact. post Salustum & alias ibi, & Bartolomaei in Arelate, & tunc in fin. ff. de liberat. legat. & attingi in sequenti lib. in præsumpt. 164. m. fin. & huc accedit idem Iason in conf. 37. col. 2. lib. 2. & Aemilius Ferretius in l. 1. in præsumpt. 6. & p. ff. de patro. & Ant. Gabriel in lib. 6. conlacione, mit. de reg. iur. conf. 4. num. 39.

Declaratur secundò, ut locum non habeat quo ad appenditia & t. t. pro qua facta fuit liberatio illa enim præsumuntur comprehensia in liberacione, ut scribit Iason d. si de certa, num. 4. verf. 2. finit. per text. in l. si comit. C. de iudicij, vñ gl. & Bart. Ant. Gabriel. in decr. cito. 4. num. 39.

Declaratur tertio, ut locum non habeat, quo ad connexa, & quæ præsumuntur comprehensia sub illa liberazione generali. Ita Iason d. si de certa, num. 4. verf. 3. finit. & post Capit. & Alex. lib. ac Agelium, & Iordanem in l. qui Rome. & duo fratres, de verbis obliqua, & idem Iason. l. num. 3. C. de transact. qui multa de conexis scribit, & alia ergo ipse in commentariis pariter ab Ant. Gabriel in art. Com. loq. 4. num. 37.

Declaratur quartò, ut non procedat, quando liberatio est. Et pro multis temporis post creditori in illo pro alijs causis & administrationibus petiti a debitore. Nam tunc obseruantia huc efficit, ut præsumuntur in generali ut liberatio comprehensa fuisse omnia. Ita Folgerius in conf. 31. col. 2. verf. & confidetrandum est, quæ securus est affl. it. in decr. 319. num. 6.

Declaratur quintò, ut non habeat, quando in generali ipsa liberatio, creditor i referunt libi aliqua ex his, que non erant petita. Nam tunc reliqua non referuntur, nec excepta, comprehensa præsumuntur. Ita in posse declarat Affl. in decr. 319. num. 6. & idem securus Natura in conf. 113. num. 4. lib. 1.

Quarto est casus, quando petitio & prosecutio specialis, transactio vero & liberatio verbis vniuersalibus & amplissimis, quæ falsa ratione recti sermonis refringi non possunt ad illam, & de qua erat controvergia, exempli gratia, si petebant à te decem causa mutui, & deinde tecum translegi, teque liberaui, ac promisi nihil amplius à te ex hac & alia quinque causa petere. Hoc sane causa liberatio hac non se refringit ac solam illam causam mutui: sed aliam omnem comprehendit. Ita scribunt Cyn. in l.

si ex maiore, C. de except. Bart. in l. si de certa, colum. 2. verf. 5. lib. 2. & de transact. Bald. in l. pallium. q. 1. 4. C. de collatio. Iason d. si de certa, num. 5. verf. 1. finit. aut tamme. Corneii in conf. 165. colum. vii. verf. & idem videtur vñ gl. lib. 1. alex. m. conf. 1. col. 2. verf. & idem finit. lib. 1. Rami in conf. 33. col. 2. lib. 2. & alijs nomina co. gesti ab Ant. Gabriel in lib. 5. colum. 2. finit. derg. iur. in conf. 4. num. 22. & accedit in relati à Natura in conf. 113. num. 3. lib. 1. & preser. eon. C. de curia in conf. 19. num. 30. Rami in conf. 25. num. 10. & incensio. s. num. 9. lib. 1. Parif. in conf. 29. num. 3. 4. lib. 1. & S. Rami. in conf. 40. num. 6. lib. 3. Ita intelligitur text. d. si ex maiore, C. de except. vñ gl. Cyn. supra ceteris dicebat, quod si debitör soleat partem debiti, & creditor fit generali partu non petendo, retribuere partem quæque partē solut, nū creditor dixerit generalius, quod non possit petere causa & occasione cuiuscunq; debiti, & Cyn. scaturit est Iason d. si de certa, num. 6. Ita etiā loquitur Bald. in l. p. 5. lib. 8. C. de collat. cum dixit, in his liberacionibus caendum esse à ferme non enim resufo, i quo renuntiantiuri fuso, & liberante, finis debitores incident in pirculum, iuxta text. l. vñ gl. C. de doti promis. & Baldum securus est Affl. in decr. 319. num. 5. qui num. 4. dixit, in dubio non esse recendendum a generalitate verborum, sic & Bellu. m. in conf. 6. num. 1. & Paris in conf. 20. num. 3. lib.

Exceditur hic casus, ut locum habeat etiam quod ad ea quæ est si non in specie, in genere tamen cogitata & fuerint, sufficit enim, quod in genere fuerit de eis cogitata, sicut tradunt Bart. in d. si de prætexta, l. 2. m. 1. opposit. & in d. si de certa, num. 2. C. de transact. & lib. 1. a. num. 3. Aretu. in conf. 33. col. penit. verf. habent non obstante lib. 2. & alijs nomina reconfit Ant. Gabriel. in lib. 6. colum. 1. it. de reg. iur. conf. 1. lib. 4. num. 8. & Natura in conf. 13. num. 1. lib. 1. Ita etiam declaratur, & intelligitur traditio illorum, qui scripserunt, liberacionem quitationemque amplissimis verbis facta comprehendere etiam incogitata: i. scilicet Cyprien. Socin. fin. Crat. Nenian. & Capad. quis communitati in conf. 4. num. 6. Hoc quidem traditio intelligitur, quod comprehendat non cogitata in specie, in genere autem cogitatio requiriatur, quæ ex amplissimis verbis præsumuntur, ut scribunt Bart. & Iason d. l. 1. lib. 1. text. & in d. l. si de certa, & alijs nomina cogitata à Tyraquel. in l. fin. regnum in præstat. num. 120. C. de renovand. donat. & accedit Affl. in decr. 4. num. 10. verf. & propter dicta, & Decimus in conf. 37. num. 9. ad rem. confert quod scripsit infra lib. 6. præsumpt. 39. num. 7. verf. & cogitatio. & ad incogitata etiam trahitur liberatio, & quando ipse creditor ita expresse voluit, ut posse alios latè diffidit Paris in conf. 20. num. 35. lib. 1. ibi tamen num. 13. declarat.

Secunda Pars

COMMENTARIORVM DE PRÆSUMPTIO-
NIBVS, CONIECTVRIS, SIGNIS, ET INDICIIS,
Continen[t] tres posteriores Libros.

Epistola Nuncupatoria huius Tomi.

Acobo Richardo Potentissimi inuictissimique Philippi Regis Catholici iudicio & auctoritate meritissimo Præsidi Illustrissimi sapientissimique Senatus Mediolanensis, Iurisperitorum eloquentissimo, ac eloquentium iurisperitissimo: maxima dignitate Senatoria, ac amplissimo munere Præsidis illustrium Quæstorum Sacri Regij patrimonij foelicissimè perfuncto: liberalitate, morum comitate, sermonis lenitate, fide, integritate, pietate, religione, deinde omnibus animi, & corporis virtutibus ornatissimo: Iacobus Menochius Iurisconsultus post peregrinationem octo & viginti annorum, tanti Præsidis beneficio in patriam magnis cum honoribus reuocatus atque restitutus, horum Commentariorum suorum quasi votiu[m] tabellam, restitutio[n]is compos factus, suæ erga restitutorem obseruantæ gratique animi testimonium appendit atque dicauit Sext. Idus Octobr. Anno M. D. LXXXIX.

D. IACOBI MENOCHII DIVINI
ATQVE HVMANI IVRISSCENTIA PE-
RITISSIMI, ET IN NOBILISSIMO GYMNASIO PATA-
VINO IVRIS CAESAREI INTERPRETIS PRIMARII,
horis matutinis.

DE PRAEsumPTIONIBVS, CONIECTVRIS, SIGNIS,
ET INDICIS, QVI CIRCA VLTIMAS DISPOSITIONES,
& volumates morientium veritatis.

LIBER QVARTVS.

P R A E F A T I O .

NARRATVR, simulque nostra qualicumque diligentia & studio explicatur presumptiones & conjecturas, que circa ultimas morientum voluntates & dispositiones veritati solent, prins dice-repropositum, quod apud no-tros satius certum & exploratum est, nempe ius. Casreus duas pra-cipuas testamenti formas testari volentibus praestituisse. Quorum vna est testamenti in scriptis, quodà solemnitate scriptura nomen accepit. Altera est nuncupatio, quod à nuncupando hereditis nomine dictum est. Vtriusque formam commemorat atque co-stituit iustitiam. *in hac confutissima. C. de testa. & in i. s. de testa.* Differunt dico haec testamentorum genera a solemnitate & forma non autem substantia: Cum aquae in uno ac altero haeredes fieri fideicomissa, & legata collit, & reliqui possint. His in testamentis quatuor perfectiones considerabat Bald. *ml. i. ff. de testa.* Prima quarum est (vt ait ille) materialis voluntatis respectu, Cā si ut illam dilitionem pro perfecta. & absoluta testator habet. *I. ff. ii. ff. de testa.* Secunda est subfutilitas, quae principitaliter posita est in haeredis infiltratione, cum illa sit caput testamenti. *§. ante haered. in institut. de lega.* Deinde accidentis loco in legatis, fidei-commis, ceterisque qualitatibus, quae adiutoriae suis in testam-entis testatores solent, collocata est. Tertia perfectio formalis est, que in solemnitate adhibenda verba ur, & que legum diligencia appellatur. *in l. s. queramus rbi glo. v. ff. de testa.* Et & quarta testamen-ti perfectio, quae ipsius confirmatione confirmationem respi-ct. Et hoc quidem duplex est. Vna cum testamentum efficiunt invocabile, quod quidem sub testatoris morte contingit. *l. imm. C. de testa.* Et dicebat D. Paulus ad Iteb. 5. 9. [Vbi enim testamentum est, mors necesse est intercedat testatoris.] Testamen-tum enim in mortuis confirmationem est: alioquin nondum valeret, dum vivit qui testans est. Altera autem confirmationis est, quando testamentum ita suum effectum consequitur, vt ad causam inten-sificati reduci amplius nequeat: quod per haeredis additionem e-uenit. *§. ex alieno. §. ex exercitu. & in hered. in test. Hac ex Baldo & Cafr. in d. l. ff. de testa. scriptum. Illis accidunt Ias. in conf. 6. col. 2. ver. testamento eius. lib. 2. & in conf. 2. col. 1. ver. testa. lib. 1. b. & M. Antonius Natta in *hac confutissima. §. ex imperf. no. 28. C. de testam.* Qui quidem Natta ex sententi Ancharanii adiungit quintam perfectionem, quod scilicet testator fuit, habilius ad te-standum. In interpretandis autem his morientum voluntatibus atque dispositionibus nos saepere erat dicebat Bald. *ml. precibus. n. 23. C. de impub. & alijs suff.* quippe qui dum disponentis animus non cernimus, tamquam ignari longe speculamur quemadmo-dum vñ venir. ipsijs est loco procul sunt. Sicut philosophorum princeps Aristothes scriptum reliquit. Et accedit illud Boetii: [Eius quod multipliciter exponent veritas ignoratur.] Illam Baldi sententiam commendant Curt. *s. m. conf. 6. 4. antiquissima. col. 11. ver. quia in ultimis voluntatibus, Iason in l. s. Imperator, col. 3. de lega. idem in conf. 10. col. 2. & in conf. 14. 3. in pris. & in conf. 15. 3. in pris. lib. 4. Dec. in conf. 2. 8. col. 1. Crat. in conf. 9. in fine, & alij quos commemorat Tyras. si virgines in verbo liberis, *ml. 23. C. de resu. donat.* Qui quidem subiunxit ex eodem Baldi. *ml. col. 7. ver. modo sequitur abe. C. de conf. de m. n. e hominis nullum elicit.***

directum testimonium, cum illa fols Deo cognita fit. *L. intellig. t. in foli. §. patiorum ff. de padu.* Coniecturis itaque ac presumptionibus vitrum in perfundata hanc morientis voluntate & mente. De his nos differemus hoc in libro, & eo quidem ordine, vt pri-mum explicemus illas, que circa primam illam perfectionem verfantur, nempe testatoris voluntatem. Deinde de ijs, que fu-cu-dam perfectione, id est, subfutiliam, & qualitates resipicunt, postmodum de ijs, que solemnitatem attingunt. Et tandem de ijs, que dispositiones ipsas omnino confirmant. Est etiam prae-di-loci scindendum, presumptiones & conjecturas sumi facilis in ultimis voluntatibus, quam in contractibus, vt respondit *S. om. for. in conf. 9. m. 16. lib. 4.*

P R A E S U M P T I O .

Testamentum an presumatur conditum, necnè
egregie disputatur atque decla-ratur.

S Y M M A R I A.

1. *testamentum an presumatur ab aliquo conditum: cum testamen-tum sit quid factum.*
2. *Faicta que sunt, non presumentur.*
3. *Dicitur in quo, si habeat vim negative.*
4. *Si non accipiat. C. de collatio b. sensu & declaratio.*
5. *Vnde dicitur nonquam affirmat ne ponatur, sed submittetur.*
6. *L. de interrog. ff. de interrog. ad. intellectu.*
7. *Negritur deducens, eam probare debet: secum quando presumptio est pro negante mutu.*
8. *E quando eam probare temetatur, mutu.*
9. *Notarii semper presumunt regulae de instrumento.*
10. *Voluntatis mutatio non presumatur.*
11. *Testamento mutu non presumatur.*
12. *et eadem, ut non presumat conditum quando offerens se in eo scri-psum habet, illud non exhibet requiri.*

Est maximè vñsum est, priusquam explicemus presumptiones & conjecturas que verfantur circa confectionem testamentum, vel codicillorum, explicare, an et testamentum presumatur ab aliquo conditum: Cum de eius successione agitur. Hac de re scriptoriis multa interpres nostris in *testamentis. C. de collatio.* praefertur recentiores, & noui Doctissimi Franciscus Man-tenax Rota Auditor, si inquit in *commentarij de collatione vñti-mi. voluntatum. in lib. 2. tit. 1.* [Ego obseruavi variis esse hac de disputatore Doctorum opiniones. Illa tamen est magis recepta: testamentum conditum non presumit. *Hanc saepe probavat Alex. & I. s. in l. s. potest. ff. de acquir. hered. idem num. 19. idem num. 8. q. quis presumentur ita. sensu. Bar. in num. 25. idem Alex. in l. s. emendacione in 2. 20. C. de collat. & lib. 2. Cor. & Ias. & R. in *Curt. iun. 3. 5. Cap. 6. 6. Ideo in quia invenit Guido Pap. in tr. de presum. in l. s. Curt. iun. 3. 5. Cap. 27. col. 9. ver. 1. sed contra a prouisio. Guid. Beaud. me. Raym. in verbis. n. x. in nomine Ali. in *l. s. s. 3. in verbo. testamenti. in pris. de test. Guili. Mayn. in Lopucho. idem num. 4. de reg. vir. Beitr. in co. 2. num. 1. lib. 2. & in conf. 3. num. 2. & in conf. 3. num. 1. lib. 2. Beitr. q. 37. num. 9. Romualdi. num. 1. d. si emam pati. in 2. statu. C. de collatio. & lib. 2. Bolognet. numer. 7.***

Et hanc opinionem esse aquilonem & in foro obseruanda esluit Did. lib. 2. Vars. ref. foli. 6. nn. 5 in fin. eti ipse dubitat. Et horum quidem opinio ex ratione prima fulcitur, quod condere testamentum est quid facti. Ea tamen que facta sunt non presumuntur. *Liu. belli. 6. folia. ff. de cap. & postlim. reuers. & dicimus infra lib. 6. presumer. 14.* Non ergo presumuntur testamentum factum. Ita idem qui allegat conditionem fuisse testamentum, probare id debet. Non ramen (inquit Didac.) hoc inferatur, presumit testamentum factum non fuisse, & ideo allegantem, in testam aliquem decepsisse, ad eum intencionem probandum, non teneri id probare. Vtrumque enim manet (dicitur Didac.) fine aliqua iuriis presumptio. Quamobrem, qui dixerit, aliquem intestatum decepsisse, non videtur immunis ab onere probandi: falem (sit Didac.) non conuinicetur predicta ratione. Huc sane confidationi crediderim fatisceri si posse; quod ille qui afferit aliquem intestatum decepsisse, non tam affirmatur quam negaturum deducit. Cum idem fu dicere, illum decepsisse intellexit, quod alterum illum decepsisse, non factum testamento. Illa tamen dictio, [in i.] negativa vim (vt certius est) hic obtinet. Cum hoc autem negante concurrat naturalis status rei, qui probandus est reicitur in adiutorium, ut dicunt Bar. in lib. 5. prim. interia opa. ff. de oper. novi nuntia. & scripti super a libr. 1. q. 24. nn. 41. & similis proprie in causa confidit a Ripa in l. in illa. num. 26. vers. & ideb. ff. de verb. oblig. & in fratre Bologne, in d.l. si emancipati. num. 7. vers. tamen ego. C. de collat. Quid autem naturalis status et concurrat cum negante, vel ex eo appareat, quod ab ipsi natura condito testamento non nascitur: sed requirunt quod pubes sit, habeatq; iudicium, & testamento conscientia, sicut in specie rationem hanc perpendit omnium primus Guido Papaz in d. scilicet de presumpt. 18. Scimus quidem probavit Rimi. iur. in d.l. si emancipati. num. 34. C. de collat. Hac itaq; solida ratione existimo veram esse communem hanc opinionem.

Contrarium tamen defendere conati sunt Rom. in d.l. si emancipati. C. de colla. & ibid. Dec. in 2. m. Idem fenerunt Spec. in tit. de iusta. & sequitur videre. nu. 26. Bart. in confi. 90. nu. 10. lib. 1. & Francisc. Aret. in l. de fidei de coll. pen. vers. 7. ampro dixi. ff. de acq. base. Iudicium in hanc opinionem fuit.

Primum est d.l. si emancipati. C. de colla. cuius verba hec sunt. [Si] si emancipati vtrix a patre fuisse, collatio cestat: Si autem fratres suis in potestate patris mortis reperi fuerat, nec nullum testamentum relatum, vel nouissimum iudicium communis patris, terque emancipatum probatum fuerit, ab intellexo ad successionem partem venientem, ad collationem probatum predicti certi hunc prouocauit.] Haec enim Imperator. Illa enim verba, sive nullum testamentum relatum, conjungenda videntur cum illis verbis, [probatum fuerit]. Ita tenus est, si a patre probatum fuerit, nullum testamentum a patre tuo relatum. Ita perpendebat Romanus. Verum multis modis respondent ceteri interpres, sicut varia interpretationes commemorat Riminal d. iun. in d.l. si emancipati. num. 37. Placet mihi (vt liberè & paucis dictis quod sentio) illa interpretatione Curtius junioris in d.l. si emancipati. quam probavit Didac. practicato in loco, nempe predicta quidem verbaveri, sed sensum hunc esse, si probatum non fuerit, nullum, id est, aliquod testamentum factum: atq; ita illa dictio, [nullum,] non conuinatur cum antecedenti dictione, [nec,] sed stat per se, atq; ita affirmatur. Id quod placuit & Cagnola in d.l. si emancipati. Et similia sunt in infinito, per quas per se nob. acq. in prim. libr. [vila distinctione,] q. alqua. & m. 1. de probab. [ibid. episcop. 1] id est alia episcop. & in d.l. de renovand. don. & lib. 1. pape. Nesciobat, quod sit Riminald. iur. in d.l. si emancipati. num. 34. ex 1 Grammaticorum sententia dictiōnem, [nullum,] nunquam affirmatur ponit. Non enim dicimus, nullus homo currit: sicut dicimus, aliquis homo currit. Nam responderunt hic stare subiunctivū, cum dixit, si (ita enim illa dictio si, est repetenda ad subsequentiā) nec nullum testamentum probatum fuerit. Et apud bonos successores ita fepide dicitur nullus subiunctivū ponitur, vt apud Terent. in Amilia. [si] villo modo est, vt posit, quod spero fore,] & Cicero adiut. 7. in Verem.

[Nullum inquin horum reliquit, neque aliud nullum tamen, prater vim peretus lignum, bonam fortuna, vt opinor. & explicat Laurentius Valla in lib. 3. elegant. 4.3.]

Secundū perpenditur ab Aretino T. text. l. de x. & ex causa. ff. de interrog. act. Respondit ibi Vipia. quid si filius interrogatus respondet le heredem patris ab intellexo: Postea profectus est testamentum, in quo appareret exhaeredatus ex causa, ei succur-

rit, ut per se notarii renocere confici. f. tabulae erant occulatae, & in loco remota: quia non est ibi imputandum, si respondebit, id quod in praefatarum apparet, i.e. probabiliter poterat presumi, & sic patet, quod tunc demum presumuntur quis decedit in testamētū quando facta diligēt inquisitione in loco non inveniuntur testamētū. Ergo ubi non sit facta diligēt inquisitio & testamētū potest esse in loco, nō oritur hac presumptio: quod patet, quia tunc non succurrunt confitenti. Ita respondit hoc perpetrat in loco Aret. Verum crediderim contraria probarē. Interrogatus ibi fuerat filius, an effet filius patris? respondit filius, se heredem esse. Deinde ad eum fatus produxit testamētū, in quo apparuit, filium ipsum filiale à patre exhaeredatum. Dixit Vipia filio ibi iustum errorum, succurri. Hic est causī primi responsi illius, & quod, ut dixi, contrarium probat. Nam si filius aduerterius non produxisset testamētū, presumptio erant quod filius effet heres ab intellexo, & filius presumuntur ignorare testamētū fuisse confectum à patre, ut dicemus in fin. imp. 22. n. 37. & his declaratur subsequens illius, responsum filii. Quid enim si occulata tabula & remota postea profata sunt? cur nocte ei, qui id responderet, quod in praefatarum videbatur, & cat. & fāmē videbatur illi filio respondenti, nullum conditum sive testamētū: cum de eo non appareat: & multo minus appareat potest, si ab aduerterio fuerat occultatum ipsum testamētū, quod forte aliquibus indicij & conjecturis presumebatur cōditum.

Tertiū moti iij sunt ex ratione, quod ille, qui t̄ dodicē negat, ut gatitum, probare ait debet. I pen. 6. docere ff. ne que enī, qui in ratione, est vi excaecat. L. in illa. ff. de verb. oblig. at. & l. 2. de iure emph. & hu in loco scribunt D. & L. & F. Enī comprobant Ripa in exp. in causa. Sartina, numer. 37. de causa suffici. & prop. & Heret. in tractat. Quis tenet probare nega. num. 2. Hic ergo qui negat aliquem confesse testamētū, cum negativam debet probare. Huic argumentationi altero de duobus modis respondent interpres, quod communem opinionem fecerint iunt. Et primo, quod quando presumptio est pro negante, is non tenetur probare negativum à se deducat. Ita Bart. in d.l. illa. colum. ritua. de verb. oblig. Sartina. in confi. 66. colum. 5. libr. 1. & Marfil. in sing. 47. & Heret. in d. libr. 1. vbi supr. nn. 2. Cū ergo nōroffo in causa presumptio sit (ut diximus) pro negante conditum esse testamētū, non is, sed eius aduerterius probare debet. *Hanc responsum in specie attulit Riminald. in d.l. si emancipati. num. 47.* Verum apud me dubitatione nō caret: Cum pro cōstanti presumptio quod disputatur, nempe presumptio non esse aliquem decepsisse non confecto testamētū. Respondent itaque secundū practicati D. d. quod tunc demum deducens negativam, eam probare debet, quando negativam est probabilis falso presumptio à comitem contingentibus. Ita lo puer. Bart. in d. lib. 1. v. 1. v. 2. c. 3. dicunt. Regem Francorum in Italiani non vobis. Ne Tilius rum in boalis habere. Hec sane negativa probabilitas est, cū eius contrarium verisimiliter fieri possit, si in illis factem presumptio: sed quando negativam est etiam dicit. vt eius contrarium verisimiliter esse non possit cognitum pluribus, ita quod ex diligenci inquisitione verisimiliter haberet non posset veritas, sicut quando actus est momentaneus, qui palam non concitatur, vt contraactus, testamētū, & in his similit. Hoc in causa allegans negativum non tenetur eam probare. Ita diligenter, & decisus at Claudius Aquila in d.l. illa. colum. ritua. quoniam fecerit factum presumptio: sed quando negativam est etiam dicit. Cogn. & Rimi. iur. in d.l. si emancipati. & s. lib. numer. 49. ille. numer. 70. & C. in confi. 1. numer. 10. Extenditur recepta hec opinio, vt loco habeat etiam, quando paffum confessuuntur homines committentes testamētū. Nam adhuc nō presumuntur quod codem in loco moriens confeccit testamētū. Ita Caius iur. in d.l. si emancipati. num. 12. C. de collat. & ibid. Sapi. num. 14. Rom. iur. in numer. 61. Habet enim & hoc in casu locum ratio supra allegata, nepe, quod es, que factū fuit non presumuntur. Nec repugnat quod pro contraria opinione adferuntur à Cagno. in d.l. si emancipati. num. 64. & Bologn. num. 7. in fin. nempe traditio Baldi in adiut. 6. de fide instrum. col. 3. Cum dixit, presumunt notarii testamētū f. rogatum de instrumento, ex quo non confitetur notarius cōfessibile instrumentum, nisi de eo rogatus sit. Non inquin repugnat haec doctrina, si quidem loquitur Baldus, & quando constat de facto principali, hoc est de ipsa scriptura, & solum dubitatur de accidenti, nempe de rogatione: Qui quidē presumuntur, ex quo notarius confitetur esse rogatus vt notarius, non vt amicus, ob qualitatem personi e. Quae de re scripti supra a libr. 2. presumptio. vbi fūsū traditionem hanc expla-

Declaratur ut locum non habeat hic presumptio quidam iam conditum fuisse testamentum, & quod affereretur testatorum illud recte esse, atq; ita intestatum, & decessile. Nam tunc non presumitur, quod sit decessile intestatus. Ita in specie declarat Bologn. in d. l. si emancipati sunt, & in fin. C. de cetera. Ita est ratio, quia non presumuntur mutatio voluntatis, sive testamenti reuocatio. I. in ist. & fin. emend. ff. de probat. & dicimus infra loco.

12 Declaratur secundum, ut non procedat, quidam quis agit & asserte, hec habemus ab in testatorum vero cōsentus dicit, imo se habemus ex testamento, si actor petit lib. ad ipso re exhiberi testatum quod presumitur eis penes eius, & is non exhibeat, presumptio infingit nullum fuisse conditum testamentum. Ita Bart. in d. cond. go. nu. v. lib. 1. & 2. in d. l. sed si de sua sol. lib. vers. & aduers. et ff. de acqu. heredi.

PRAESVMPT. II.

Testamentum in scriptis, vel nuncupatiuum con-
dere, an & quando quis voluisse presum-
tur, diligens & accurata ex-
planatio.

SV MMARIA.

- 1. **T**estamentum aliud in scriptis, aliud nuncupatiuum, vtriusq; autem diversa est forma.
- 2. **T**estamentum nuncupatiuum forma.
- 3. **T**estamentum in scriptis forma.
- 4. **T**estatorum voluntate diffondere nuncupatiuum, vel in scriptis, quomodo perpendi posita.
- 5. Diversorum autem ex facto ipso declaratur.
- 6. **T**estamentum in scriptis si caret aliqua solemnitate, puta vixi testis subscriptio, vel signo, an corrut, an vero valeat, vt nuncupatiuum, num. 7.
- 7. **T**estator eligens testari in scriptis non censetur remittenti formate stans nuncupatiuum.
- 8. **T**estamentum ergo eum in scriptis in aliquo deficiente valebit vt nuncupatiuum. Excede vi num. 9. no. 11. & 24. Declarat, vt numer. 12. Et 25.
- 9. **T**estator vel intestatus aliquem voluisse decedere, colligitur ex pro-
missis scriptis.
- 10. **T**estamentum in scriptis & quando posuit valere vt nuncupatiuum.
- Et an & quando corriat in totum. nu. 15.
- 11. **T**estator si adhibuit solemnitatem sufficientem testamento nuncupatiuum, non tamen sufficienter testamento in scriptis, vel eccl. quo ca-
sa sufficiens testamentum.
- 12. Interpretatur semper testatorum velle sua dispositionem valere omni-
ni meliori modo.
- 13. **T**estatoris voluntas interpretatur ita, vt comprehēdat casum, de quo
si suus interrogatus, respondens se ita disponere velle.
- 14. Indubitate cum augmento non debet operari diminutionem.
- 15. Inpendentibus voluntate vnu si non valeat, quod agit vt ago, nec va-
leba vt valere potest.
- Et quando hoc procedat.
- 16. Hereditas institutum faciens censetur testari voluisse, non autem co-
decillari.
- 17. At institutum naturam.
- 18. **C**lausula in testamento, quod valeat quicunq; modo valere potest,
quid operatur.

1. **T**estāndi duplicitate formam esse supra in præludij admouimus. Vnam in scriptis; alteram vero per nuncupatiuum. Diueria autē est vnu alia alterius forma. Qui enim nuncupatiuum testari vnu, & obseruare formam habet, vt coram fe-
re prem testibus, ad hoc nominari, exprimatur nomen eius, quem
haretur lib. eccl. caput. 5. vñm. in Inst. de test. & l. has confutat. 6. per nuncupatiuum. C. de testam. Qui vero testari in scriptis exceptu, non obseruare multa tenetur. Nam testator suap-
tima scribatur debet nomen eius, quem hareredit facit adhibere
debet scriptum testis, qui illa sua scriptura subscriptant, & sigillum appingant. Et solemnem hanc formam testandi in scriptis ex-
pliicit omnes in test. de testam. imprincip. & ea recentioribus omnium melius Roland. à Valle in consil. 36. lib. 1. Et Ludovicus

Lana in elegans testam. de testam. & formula, qui for-
man, ordinem, ac modum testandi decreto, & scriptis decla-
rat.

Ceterum solet t. dubitari, unde colligi possit, testatorem voluisse testari nuncupatiuum, vel in scriptis. Scriptis hac de re multa eruditiss. Mantica mīdr. 1. de cunctis testis ultimis, voluntatibus, i-
tul. 7.

Ego vero animaduertiri vnam praincipiū a nobis considerari conjecturam, qua testator ē in scriptis testari voluntate conicitur, quando scilicet adhibita sunt solemnia illa, quae solet adhiberi testamentis in scriptis, vt si adhibet subscriptio testum, & eorum signacula. Ita omnium prius censit Ian. Blancke. cum sup-
sum Cyn. in l. has confutat. 6. per nuncupatiuum. C. de testam.
illam scilicet Bonifacij. & Cornei studi & dem. Cfr. ml. hæ-
det de polon. vi primi. num. 5. ff. de testam. Alexand. in consil. 76. num. 5.
lib. 5. & in consil. 103. num. 5. lib. 7. Ram. in consil. 193. col. 1. lib. 2.
& alios congrua Parisi in consil. 19. col. 1. lib. 3. Et huius sententia ex cfratio, quod disponentis t. animus ex facto ipso declaratur. I. Peud. ff. rematam haber. dicimus infra lib. 6. præceptum. Naturae autem facti hic conuenit testamento in scriptis: Cū in mun-
cupatiuum adhiberi non solemitates. Est ergo dicen-
dum, testatorem hum. vnlisse in scriptis testari. Erunt maxime pertinent text. l. non codicillum, C. de testam. vbi ex natura
facti eiusdem substantia arguitur testatorem voluntate testamen-
tum condere, non autem codicillos conficer. Et eo loci anno-
tauit Alex. nu.: presumptio nem ducitam ab obseruatione substantia-
testis, anteceteri presumptio, que sumitur ab obseruatione solemniti-
tis: innuens manifeste obseruationem solemnitatis signifi-
care, que fuerit testatoris voluntas. Et qua de re dicimus in sub-
sequenti presumptione. Hinc modo t. inferebat Blonfus ille, &
qui eum fecuti sunt, quod si pars aliqua solemnitatis huius te-
stamenti in scriptis deficit, pūrā vnu testis subscriptio, vel signi-
lum, non sufficiat testamento hoc ob defectum solemnitatis:
neccetiam valet vt testamento nuncupatiuum, ob defec-
tum voluntatis. Ceterum ab hac opinione difflentient Cynus & Fulgo. in d. 5. per nuncupatiuum. Socin. Sen. in censit. 1. 2. col. 3.
vers. & ad. 2. g. 1. lib. 1. i. sicut scripferunt, conjecturam hanc non
esse fatis solidi: Cum fieri posit, vt testator adhibeat etiam testa-
mento nuncupatiuum subscriptio & sigillationes testium. ex
qua forma hac non repugnat forma testamenti nuncupatiuum: fed
cum ea fatis cōvenire illiq; adaptari potest. Ea propera vna ele-
cta, altera remissa non presumitur. Et hinc etiam inferit practi-
ci interpretes aduersus Blonfus, quod si aliqua ex dictis so-
lemnitatibus testamenti in scriptis deficit, valet tamē vt testam-
tum nuncupatiuum.

Duo sunt, mea t. quidem opinione hac de re consideranda. Vnum, an testator iste in scriptis testari voluerit. Alterum, an ei in testamento quod in scriptis voluntate, aliquo deficit solemnitatis, valeat falete vt testamento nuncupatiuum. Quod attingat ad primum, ego Blonfus subscribo, quod lib. in scriptis testari voluerit. Et si recte perpendant traditiones Cyni & aliorum, qui aliquo à Blonfoco difflentient, hoc in partab. eo non recedunt: Cum t. dixerint, electa haec formare flandi in scriptis, non censeri renunciassse formae testandi nuncupatiuum, senient itaque principali prioris, loco, testato-
rem hunc presumi elegiis testari in scriptis: & si aliqua eius so-
lemnitas deficit, testari vnlisse nuncupatiuum. Et veram profec-
tio ex illico Blonfosi sententiam: quandoquidem principalius & propriæ subscriptio, & sigillationes testium, & cetera
solemnitas testamenti in scriptis, illi testamento conuenient:
testamento vero nuncupatiuum per accidens adaptantur. Et propter verisimile magis est, ac etiam magis iuri conffitante-
num, quod obseruat illa solemnia voluntate testari in scriptis.
Extenditur t. primo hac conjectura, vt procedat etiam, quando
testator dixit, quod in quadam scriptura continebatur testa-
mentum, confeatur coram lepem testibus, qui se subscripti-
runt & figillarunt: vno excepto, qui se non subscripti, nec si-
gillauit. Ex his enim verbis ducitur conjectura, hinc testato-
rem voluisse in scriptis testari & propter ob defectum formæ,
cum scilicet vnu testium non subscripterit, nec sigillaret, te-
stamentum non valeret, vt in scriptis. Ita censit ergo Paul. Cfr.
in l. has confutat. 6. per nuncupatiuum. num. 3. C. de testam. &
in l. si in scriptis ff. de codill. & den. celi enim ex illa relatione
ad scripturam videatur facta haeredit nuncupatiuum, atque ita vi-
deatur testamentum nuncupatiuum: attamen illa solemnitas
ita ex-

vt valeret vel vno, vel altero modo. *I. nemo potest. & ibi id.*
dileg. i. Ergo multò minus tacitè ficiet per coniecturas pō-
tēst.

Tertius est casus, quando t̄ testator adhibuit solemniter
sufficentem testamentum nuncupativum, non tamen sufficentē te-
flamento in scriptis; vel econtra. Hoc in casu suffinetur testa-
mentum secundum formam illam, quae obliterata repertus: er-
it. Nam si testator ob adhibuit formā testamenti in scriptis, vel erit
ex expressione aliqua verborum viuis fuerit in scriptis testari. Ita
Cyn. Cern. & Ias. in d. 6. q. 6. quo ita.
v. 15. de verb. oblig. qui committit dicit. Soc. Sen. m. d. conf. 1. 2. 10.
1. Crot. in l. 1. m. 19. ff. de l. 1. committit dicit. Gz. ad conf. 2. m. 11.
in conf. 2. m. 21. lib. 2. Boer. in q. 24. m. 5. Duran. Gold. de arte test. incl.
2. cent. 1. num. 3. Brunn. in tral. der ebū dubijs. in prim. m. 57. Guad.
Bened. in report. Raymunt. in verbis testamentum. 1. etia. 9. de regim. Et
apertis Vaf. q. in d. 6. 2. m. 11. ver. aliquando & terrib. Gr. amma. d. 6. 2.
num. 25.

Quæ sane opinio ita multis fulci potest argumentis. Ex prima,
qua semper sumi solet illa interpretatio, quod testator vo-
luerit hanc ipsam dispositionem valere omni meliori modo. *J. s.*
ff. de test. lib. quoniam copiae explicabimus infra lib. 6. prefat. 3. Et hinc ergo
forma hac testamenti in scriptis arguit ipsius testatoris voluntate
tunc sufficie testari in scriptis, attamen vt valeat dispositio, sumitur
coniectura, quod voluerit testamentum valere ut nuncupativum,
cum valere non potuit ut in scriptis.

Praterter & secundum accedit, quod voluntas & dispositio testa-
toris ita interpretatur, vt comprehendat catum illum, de quo si
suffit interrogatus, respondisset, se ita testari, & disponere
velle. *I. tale pactum. 6. vltim. vbi gloss. & Dd. ff. pp. pat. & dist.*
num. inf. sui laici. Atqui dubium non est, quin si testator ille
suffit interrogatus, an vellit testamentum hoc valere latenter
ut nuncupativum, responderet velle valere. Ergo dicendum
est valere. Rufus & tertio, illa magna solemnitas, quam ob-
seruare vult testator, arguit testatorum voluntate hanc ipsam
dispositionem omnino validam & munitam reddere, vt nullo
casu eueri posset: si ergo diceremus eam dispositionem non
sufficiat latenter, vt testamentum nuncupativum, inducatur ad
augmentum, & operantur diminutionem, contra regulam.
I. legata in instaur. ff. de leg. i. & l. legata. ff. de adm. leg. cum si-
nul.

Non obsunt nunc argumenta corū, qui contraria opinionē
probant, nempe Ioan. de Blomo, & quoniam committit et Cyn. in d. 6. per
nuncupationem. & quem verè secundū sīt. Cest. mī. & idem Cagren.
in l. hardes palam. imprime. num. 5. ff. de testam. quā male pro contraria
opinione adductur. *C. & Vaf. Haec quoq. opimamē product.*
*Alex. in conf. 16. num. 8. lib. 5. & m. conf. 105. num. 1. lib. 9. qui hinc opini-
onis citat, & male Cym. in d. 6. per nuncupationem. Rui. in conf. 19. 5. nu-
m. 10. lib. 2. Crot. in l. 1. 9. si quis ita. nu. 3. de verb. oblig. q. in facie scrip-
tū, hoc testamento, quod ex coniectura, apparet testamento volu-
fīcē in scriptis confirme, non valere etiam ut testamentum nuncu-
pativum. Primo ea ratione, quia in his que pendent à voluntate
vnuis, si non valet ut ago, non etiam valet, vt valere potest, sicut
scribitur Bart. & reliquo l. 6. ff. quoniam ita de verb. oblig. cum crog. te-
flamento fit vnuis dispositio, si non valet ut testamentum in
scriptis, non etiam sufficiat posse videtur ut nuncupativum. Verum
respondetur, traditione illam procedere, quando digres-
sus fit de una specie in alteram speciem diuerſam, hinc cōdigre-
ditur de testamento ad codicillos: fecit est, quando vna species
transit in aliam non diuerſam, vt in testamento in scriptis ad testa-
mentum nuncupativum, inter quæ nulla est differēta in subſtitu-
tione, nempe in hardes inflatione. Ita post alios declarat Ali. in l.
ff. quoniam 4. num. 32. de verb. oblig.*

Secundū vrgere videatur tex. l. non codicilium. C. de test. amē, quo
dicimus, quod si t̄ hardes institutione fecit, presumi-
tur voluisse testari, non autem codicillos conscribere. Quod
lib. ob aliquem defectum non sufficiat testamentum, non etiam
dispositio illa sublinetur ut codicilli. Idem ergo & in caſu
noſtro videatur dicendum. Ceterum facile responderet potest,
diuerſam admodum esse rationem caſu d. leg. non codicillum
à caſu noſtro. Nam in caſu d. leg. non codicillum, ſubſtantia te-
ſtamenti omnino repugnat ſubſtantia codicillorum: Cū
in codicillis direcūt quis hres inſtituit posſit, & tamē por-
tent. Ita ex testamento hardes totam ſubſtantiam testatoris
capit

Ceterum in conf. 31. nu. 15. libr. 4. retuli Parisiū, qui repon-
dit, non credi notario, quod testator protulerit illa verba. Et
ruris numer. 17. adiunxit. Ioann. Fabri. Crot. & fequacum traditione
procedere, nū virgins magis coniectura reputaret.

Quid ad ſecundum illam conſiderationem, an ut refatetur
hoc in scriptis, quid facere vult testator, posſit valere ut testa-
mentum nuncupativum? Hic conſiderandi atq; diſtinguedi ſunt
tres caſi, etiā quatuor inſtituit Ferrandus Vafquius in tral. de
ſuccinctib. 2. 2. m. 14. & nn. 12.

Primus est caſu, quando testator adhibuit ſolemnitates ſuſti-
cientes t̄ tel. ſument nuncupativum, quod teſtamento in scriptis.
Hoc in caſu ſuffinetur teſtamentum ſecundū vitram; formam.
Et diuerſa quadam multa ſpecies teſtamenti, Ita reuenit ut apud
ſic intelligens tacit. de Rau. Cyn. Falgo. & Cagren. in l. hardes
palam. 1. 6. per nuncupationem. C. de test. & ruidem Cagren. in l. hardes
palam. in p. 1. num. 5 ff. de testam. Arge. & in vol. 1. 6. ſi autem. ff.
de hard. in p. 1. num. 5 lib. 5. & m. conf. 105. num. 1. lib. 9. Socin. ſin. in d. conf.
1. 2. num. 3. lib. 2. Grot. ad conf. 3. num. 11. & Gregorius Lupus in in-
terpretatione legum Ifſt. Et communice eſſe tentantem affe-
runt: pte Vafquius, qui ſcripit, quid vna forma alteram non co-
ſumit, fed ambo simul concurreat & eſſe poſsum; quod an probari
arg. L. & conve. ut. ver. preferto ſi de l. g. triplic. ver. nec dubium de
verb. ſig. t̄. teſtamentum. C. de test. am. & in loſi ſi quadrupes pauper. ſe-
cif. dca.

Secundus est caſu, quando testator non adhibuit ſolemnitas
teſt. & formam, enī requiriuntur in teſtamento in scriptis, nec in
nuncupativum. Hoc caſu ſuffinetur, ut teſtamentum in
scriptis, ne vni nuncupativum. Ita Vafquius praeſtit in loco, queſi-
derat ſeſtari conuenienter in p. 1. d. d. de ſig. 1. 5. num. 6.
& ſublinquit, hoc elle ex mente omnium ſupra allegatorum.
Et probari ut in. de ſig. & vltim. ff. de testam. & in l. hardes
ſubſtantia, impone. C. ead. & in l. noncodicil. C. de codic.
Ego ex illmo recens ratione fulcī, quod ſi deficit forma vnuis
& alterius teſtamenti, non potest expreſſe efficiere testator,

capit atque consequitur. Cum tamen totam non consequatur ex conciliis.

- 22 Tertio huic opinioni suffragari videbatur, quid ars t imitari solet naturam, ad optio. si de adopt. cum filiis. Atqui natura non fert, vt ipsa species animalium in aliis transferatur, atq; ita nouam naturam affumatur. Ergo idem videtur dicendum in testamento in scriptis concocto, vt non possit affirmare naturam testamenti nuncupatiui. Verum respondetur, gares non esse terminos naturae & artis in casu nostro. Nam cum per naturam aliquid animal est ita creatum & in eis productum, non potest in aliis species transire cùm impossibili sit natura mutatio. Diversum est in casu nostro, cùm scilicet quis destinata testari in scriptis, filius non perficit, sed nuncupatum tantum fecit, non videtur illam speciem testamenti in scriptis convertitur in testamentum nuncupatum. Sed magis creditur, quid à priore voluntate nondum perfecta defliterit, & ad aliis se transfluerit. Ita explicat Vetus. in d. §. 2. numero 3. vers. neque similiter.

- 23 Hac autem sententia t quām probauimus, multò magis procedit, quando in ipso testamento fuit adiecta clausula ista, quid valat quocundam modo, ut melius de iure valere potest. Nam tū sine contraria testamēta faltēt, vt nuncupatum sufficiet. Ita conseruantur Bart. in Lxim. C. de codicil. In fol. l. §. 5. in d. conf. ff. de last. inf. Soci. Sen. in conf. 12. 4. nu. 3. et sed tamen ex Alex. & num. 10. lib. 1. Et item responderunt ali plures, q̄s commemorant & probat Iud. Lala Bruxen. Jurison. eruditiss. inv. respondentes de testamento unius formulū, num. 43. & in Consilio Neapolitano sic decisum suis testator Affidit in decif. 144. Eandem opinionem probant Grammat. in decif. 62. nu. 5. & nu. 19.

- 24 Extenditur primō hie casus, vt procedat etiam quando errore Notarii deficeret aliqua solemnitas testi amēti in scriptis. Nam adhuc sufficere ut testamentum nuncupatum. Ita Soc. Sen. in d. conf. 143. nu. 3. lib. 7.

- 25 Declaratur primō, t vt non habeat locum, quando adhibita fuit clausula, quod non valeat, nec aliter, nec alio modo. Nam tunc non etiam valebit vt testamentum nuncupatum. Ita declarant Soc. Sen. in d. conf. 142. numer. 3. lib. 1. & Grammat. in decif. 62. num. 26.

PRAESVMPT. III.

Testamentum condere, vel codicillos conficer, an quis voluerit, dilucidē explicatur.

S V M M A R I A.

- 1 Testamentum validē differt a codicillo, & in quibus.
- 2 Adū indicatur ab effectu, non autem a nuda denominatione.
- 3 Praesumptione dicta a substantia rei, preferitur praesumptione sumptus a solemnitate actus.
- 4 Clausula non valit iure testamēti, valeat iure codicillorum: arguit, testator voluntē testari.
- 5 Testator quomodo praesumitur voluntē codicillari, non autem testari, si testificari dixit illud esse suum testamentum, vel Notarius scripsit, hoc esse testamētum, &c.
- 6 Codicilli latē dicuntur testamētum.
- 7 Testamētum non appellatione continetur qualibet ultima voluntas, num. 7.
- 8 Testari prohibuit, conseruat etiam probitū codicillari.

- 26 S O L E N T morientes t altero de duobus modis de rebus suis disponere, vel testamētum, vel codicilli: inter quae magnam esse differentiam nemo est qui ignoret. Dubiari autem sapere contingit, quibus conjecturis & praesumptionibus collegi possit aliquem testamētum, & non codicillari condere voluntē. Hac de disputatione scriptis multa Reuerendiss. Mantic. in libro 4. de conjectura ultimorum volunt. testat. 3. Ego vere observavi has multas conjecturas, quibus colligi solet morientes voluntas.

Prima est conjectura quando institutū habere, vel filios ne- potes ex heredibus. Nam tunc praesumptio maxima sumitur testamentum condere voluntē. In probat in l. non codicillum. C. de testam. Quo loci Alex. scribit, hanc est præsumptionem ceteris efficaciorem. Idem responderunt Corn. in cons. 200. numer. 6.

l. 4. Alcari. in respon. s. 25. num. 1. & Socio. tun. in cons. 311. num. 6. lib. 1. & in conf. 30. lib. 4. Gratian. in conf. 7. num. 6. lib. 2. vbi simile tradit.

Extenditur primō, vt locum habeat hec conjectura etiam, quando testator, conuocatis septem testibus, institutisq; heredi- bus & factis legaris, dixit testibus, effito testes hi meis codicili. Et volo meā handā voluntatem valere iure codicillorum. Nam adhuc, obiliū hereditis institutōnem, testamētum conficerē voluntē præsumitur. Ita Ioan. Andre. in addit. ad Spec. inst. de instrum. edit. 6. compendiat, in verb. ad intellectum, pof. Dyn. quem cum emorat Alex. & Iac. in l. non codicillum, num. 1. Socio. tun. in conf. num. 3. lib. 1. Alcari. in d. r. resp. 525. man. 2. & 3. & ibid. numer. 10. item esse dicit, quod testator appellat suam l. l. lib. 1. lib. 2. & 3. lib. 2. alios novos refert Ludov. Molon. in lib. 2. de Hispan. præcept. cap. 2. numer. 29. Huintraditionis ea est t ratio, quia actus non indicatur in iudea denominatio, sed ab effectu. I. b. vno. 5. loca. Decr. in l. nouale brevis esse. vnu. 3. de reg. ur. & serv. Bartol. in l. ceterum seruo. 5. g. guarniz. ff. de publica. cum dictam explicit superiorē lib. præsumptione.

Et hoc pertinet, quod scribunt Bald. & Sali. in l. testamētum. C. de testam. & refert Iac. in d. l. non codicillum. num. 1. quid est testator coram septem testibus dicat, estote testes huic meo contractū, nihilominus testarī voluntē præsumitur. Idem scripti Galli. in l. 1. & 6. si quia sit in man. 3. deverb. oblig. Idem est, quando testator institutū habet heredes, sed Notarius dicit, talis volens codicilos facere. Nā adhuc præsumitur voluntē testari. Et verba illi Notarii enumeraūt non impeditur, quia fit testamentum. Ita Bartol. in l. Imperator. l. a. sol. 2. ff. de flat. hinc quoniam se sit; for. l. 1. lib. 1. non codic. l. 1. lib. 2. & 3. Alex. in cons. 24. num. 12. lib. 1. & in conf. 18. lib. 7. Molina in d. c. 8. num. 31. Carteri m. à predicta opinione Io. Andre. & lequacum differunt Baldi. in l. vnu. 7. C. salvi. rec. Sali. in lib. 6. lib. 5. num. 2. C. salvi. Calvetti. in l. vnu. 6. C. de cod. & Alex. in d. l. non codicillum. num. 2. Et hos secutus est Molina in d. cap. 8. num. 52. resp. sed & vteria, qui num. 34. l. scripti predictam opinionem huc non probari.

Extenditur secundū, vt procedat etiam quando convocatis foliū quinque testibus, heredes institutū. Nam effectu quinque testium concocatione argui posse videatur, testatorem hunc voluntē codicillari: attamen illi h. a. redit institutū validiorē conjecturā facit, vt testari voluerit. Ita ex d. non codicillum. Scribunt illi Alex. & cateri. Eteo loci colligit Alexander. t præsumptione ductam à substantia rei anteferri præsumptioni sumptus a solemnitate actus. Quam traditione comprobamus super lib. 1. q. 23. dum explicavimus, quia præsumptio fit altera validior. Et hanc ipsam extencionem intelligimus procedere, tamē si h. a. testatoris dīpositio omnino vicietur: cum scilicet non valeat iure testamēti ob solemnitatem defectum: nec hunc codicillorum ob defectum voluntatis ipsius testatoris. Atq; ita actus iste testatoris, ob defectum formae, cūm non valeat eo modo quo stipulat, nec etiam valat eo modo, quo valere potest. Sciri amittuntur Alex. & Iac. in d. l. non codicillum. & traditū omnes in l. 1. §. 5. quā ita sit. vnu. 2. lib. 1. & 2. & ergo & Corn. in d. conf. 202. nu. 4. & 6. & 9. declarat præstat in locu. 1. Scenola ff. ad Trag. de qua loco dicuntur.

Extenditur tertio, vt procedat hec præsumptio etiam quando agitur de revocando primo testamento. Ita Alcari. in d. resp. 525. nu. 3. vers. primū eius. Ex extenditur t quartū, vt procedat etiam quando quidē clausula magis arguit testatorem voluntē testari. Ita responderunt Alcari. in d. resp. 525. nu. 4.

Extenditur quinco, vt procedat etiam, quando duobus vel tribus verbis tam unum facta est heredes in institutō: atq; ita quando effet institutū admodum leuina & arida. Ita responderunt Alcari. in d. resp. 525. num. 6.

Extenditur sexto, vt habeat locū etiam quidē testator dixit, se reliquere omni meliori modo ei cui iure institutō tenetur reliquerit, vt filio & nepoti. Nam tunc præsumitur voluntē cōdere testamētum, quando reūrit heredes institutōnem. Ita post. Ab. & Galil. Benef. 3. decida Putato in d. conf. 79. nu. 4. lib. 1.

Declaratur primo hec conjectura, vt locum habere iure, quidē testator conuocatis septem testibus, institutis heredes illos, qui aliquip non erant successori ab instituto, & deinde dixit se vel & fuit hanc dispositionem valere iure codicillorum can-tum. Nam tunc præsumitur voluntē condere codicilos, & suam

LIBER QVARTVS.

Nam ipsam dispositionem iure fideic. valere: ut scilicet venientes ad intestato effici direc*t*are heredes, deinde grauitat et lenitatem in ea dispositione vocatis, ita declarat Alex. in d.l. non est collatum, si c. de testam. dum conciliat opinionem Caiet. cum illa. Andrea. se & Corne. in regim. n. m. r. de testam. Rati. in conf. 37. m. 2. lib. 3. & alia. m. 32. col. 1. vestris facient, & vers. quoniam quis. & numer. 3. dicit post Claudium Sefel. communem sententiam effec*t*am Alexander.

Declaratur secundum, ut non procedat hanc presumptio, quando illi testamento seu dispositioni adiectis sunt clausula codicillaris, nempe, quod si non valebit iure testamente, valeat iure codicillorum. Nam tunc presumitur testatorum voluntate codicillos conscribere. Ita Corne. in conf. 36. num. 2. lib. 3. Declaratur tertius, ut non procedat quando appellatur sicut illam dispositionem codicillos: & in eis rem vnam falam reliquifexerit, qui se heredem deinde dicit. Nam tunc non presumuntur velles testamento condere, sed codicillari. Ita collegio ex Paris. in conf. 31. m. 27. lib. 3. post Barb. in Rob. ext. de testam. col. 1.

Secunda est conjectura: tertia est precedenti, quando scilicet testator conuocatus septem testibus, dixit, effete testes huius mox testamenti: & Notarius scriptor in processio, hoc est testatum Sempronii, &c. deinde ibi non continetur hereditas in testamento sed folium aliqua legitima, & fideicommissa. Hoc in causa ab ipso effectu fumitur conjectura, testatorum voluntate codicillos conscribere, non autem testamentum. Et nomen testamenti expressum pro codicillis sumitur. Ita infor*m*at doc*t*us Castr. in l. p. proxim. si de his in testa. delin. quoniam sententia Ius. in d.l. non codicillaris, vesti. quid si aliquia. Soi. Sen. in conf. 32. m. 6. lib. 1. Rob. in l. 3. & quoniam ita. m. 26. si de verbo. oblig. Alcia. in d. p. 32. num. 3. Affl. dicit. 13. m. inf.

Hoc enim in causa ita. Castr. & cum eo ceteri) testamentum sicut pro codicillis: cum pro codicilli significatione sumpta testamento dicantur, ut confusetur in l. 1. si de testa. quam annotavit ibi Bald. ad defensionem Notarii, qui scriperat, quod talis fatus mente sum condidit testamentum, in quo legatur, quod testam. Tituli decem: & nullum in eo heredem instituit. Ait Bald. sumitur testamentum pro codicillis. Huc pertinet g. m. 2. imp. & id. lib. 1. C. causam de leg. & gl. in l. 1. a. 2. f. 2. C. de conf. p. que scripsit, testamento appellatione contineri qualibet virtiman voluntatem, atque etiam codicilos. Hinc scripti Salic. in l. 5. lib. 1. a. 2. m. 2. f. 1. f. 2. de facto interrogatum respondebat, emp̄ytestram ecclesie, cui concessa fuit facultas reliquendu*m* non beffamento cuivellit emp̄ytestram, ipsam potuisse in codicillis reliqueret. Cu codicilli discebat illa largo sumpto nomine testamentum dicantur. Huc etiam pertinet Affl. cit. in decr. 13. m. 4. cum decidit illi qui fecerit dixit debet legata ex testamento, deinde alterius ex codicillis non allegare contraria, cum largo sumpto vocabulo codicilli dicantur testamentum. Hinc etiam Barbar. in Rob. ext. de testam. col. pen. inf. scriptum reliquit, quod si statutum pro liber minorum testari, dicitur prohibuisse etiam codicillari cum testamenti appellatione ventum codicilli.

PR AES V M P T . IV.

Testamentum an & quando iure communi, vel iure speciali & priuilegiato constitutum presumatur.

S V M M A R I A .

- 1 Miles potest testari quo modo vult, vel secundum ius commune, vel secundum ius speciali, & priuilegiato.
- 2 Ius Pontificium permitit Roma, immo non posse testari secundum ius commune.
- 3 Testamentum Venetum conditione cum duobus testibus, valere.
- 4 Sen. statuo caustum s. tres testes etiam non rogatos sufficiunt in testam. ius.
- 5 Testari qui potest secundum ius commune, & secundum ius speciali, & quando presumitur testamento condidisse vel vult, vel altero modo.
- 6 Vtiam nemo presumitur elegere, qua sua dispositio subvertatur. Specialia plena fons. concurrit non possit.
- 7 Principe campi posse testari ex iure communi, & ex speciali, presumitur conceperi ex iure communi.
- 8 Index, qui patet, si est sententia: ut tanquam delegata, & tanquam

P R AES V M P T . IV.

- 9 Ordinarii presuuntur in dubio eam iustificare quodcumque ordinatione.
- 10 Ius cum nomine est iure speciali potest ut & firmum.
- 11 Contraria non ius cum iure speciali derogat iuri communi.
- 12 Statuum quanto magis est speciali, tanto fortius & potenter est.
- 13 Iure speciali difficulter tollitur, quodcum ius commune.
- 14 Intellectus i. eius militis, missio missio, si de mil. testam.
- 15 Ius speciali durat usque ad dimidium, & non considerabile.
- 16 Index praesumentur datum, ut cognoscat secundum ius commune, si autem secundum ius extra ordinarium.
- 17 Testam. primus non transpirat per secundum, in quo filius separata est a patre institutus.
- 18 Remedium ex auctoritate concurrentis cum ordinario, autis considerabile.
- 19 Ius speciali tanquam deviantem a iure communi restri*gi*atur.
- 20 Alius forma diligenter inspecta, facile ipse actu cognoscitur.

C O N T I N G I T quandoq; testari aliquem posse secundum ius ipsum commune, & etiam secundum ius speciali & priuilegiatum siue miles, qui vtroq; modo potest & testari mutuatur. l. 3. ff. de mil. testam.

Ira & quiete testator Romae, vbi lege Pontificia permisum est, potest testari minori cum solennitate, quam concedat ius communis, nempe duobus adhibitis testibus, & Parochio, cap. in reg. de testam. vel quando loco Parochi duo aliij adhibentur telis: finit. ex sententia Spec. & aliorum respondet Decr. in conf. 28. m. 6. n. 3. ff. & tamen prae*dicti* non obij. in b. & in conf. 32. m. 1. & alios & resp. Dicr. in d. c. & can. p. 3. m. 3.

Sic & i. Venetiis testari iure ipso Veneto potest adhibitis tribus tribus, vel fatem duobus testibus. Sicut est in lex p. 3. Vene. in l. 3. foli. autem. 19.

Sic pariter in cluice Senarum caustum est statutum s. lib. de testam. treties telis etiam non rogatos sufficiunt in testamento. Quemadmodum reser*v*it Soc. Sen. in conf. 32. col. 1. lib. 1. Ita & in Regnis Hispan. Regia Regia sanctum est, testamentum coram tribus testibus & Notario confici posse: ut scribit Dicr. in d. cap. in reg. n. m. 3.

Dubitari itaq; t. foler. an & quando qui vtroq; modo potest testari, presumatur testamentum suum condidisse, an taliter secundum ipsum ius commune, vel secundum speciali & priuilegiatum. Hanc distinctionem per trahant interpreti in l. p. regim. & in l. 1. quamquam C. de testam. & copiosè Alcia. tractat. de presumpt. reg. 3. p. 3. presumpt. 36. dum propositum regulari magis generali, nempe, an & quando actus presumatur iure communi, vel speciali conficitur. Qua quidem de re dicimus etiam aliqua infra l. 6. impr. sum. 8. Hic ergo exstimo distinguendos esse aliquot casus.

Primum est casus, quando testamentum non potest valere, propter ita sustineri secundum ius commune. Nam tunc presumitur iure speciali & priuilegiato constitutum: sicut si miles ante perfectum testamentum decedit: cum enim tunc valere non possit secundum ius commune, presumitur iure speciali testari voluisse. l. 3. ff. de mil. testam. & tractat Alcia. in d. p. 3. presumpt. 36. numer. 6. verf. quare & limitatur Galauda in l. centurio, numer. 14. ff. de vulg. & popl. substant.

Paulus Lencius in tract. de substitutionib. in tit. de compendioso, n. 22. & fortia. Odio in tract. de compendioso, in s. particula, in s. prae*dicti*, ver. primu*m* e*c*.

Ea ratio, quia ut inquit ipsemet Jurif. in d. l. 3. ff. de mil. test. neim prae*dicti* t. eligere viam, qua sua dispositio subvertatur: quia etiam de re dicimus infra suo loco. Hinc intelligimus, cu*m* Roma, vel Venetis testari est, adhibito minori numero, quam septem testibus, non iure communi, sed illo iure speciali testari voluisse alioquin testamentum corrutus.

Secondus est casus, quando testamento valere potest tamen iure communi, quam speciali: sed tamē virilius est ipsi testatori, ut iure speciali valeat. Hoc etiam casu presumitur telo acrem testari voluisse iure speciali & priuilegiato. Ita scribita s. artia. Odio in tract. compendioso, l. p. 3. p. 3. m. 3. p. 3. ff. & l. 2. verf. secundus casus est, qui probat ex test. d. l. 3. ff. de mil. testam. & l. centurio. ff. de vulg. & popl. substant.

Tertius est casus, quando vtroq; iure valere potest testamento: non sed secundum unum ius maior exstat aquitas. Hoc casu prae*dicti* testari, quodcum teatari voluerit secundum ipsam maiorem aquitatem, dicit, militem compendioso subtiliterem filio suo impun-

imperii profumi subtilissime fecundum ius communis quia prae-
sumptio iac equitor, & humanior est, ne mater excludatur, &
Bal. fecutus est Alciat. m. reg. 3. prafum. 36. n. r. qui nro. 4. dixit, pre-
sumi actum & dispositionem magis favorabilem. Quod etiam
antigenus infra.

Quatus est casus, quando testamento & dispositio valere po-
test tam de iure communis, quam speciali: & nulla ex ea differen-
tia, vel maioris utilitatis, vel aequitatis, quod uno vel altero modo
valeat: sed tam ex verbis colliguntur, quo iure tellator at-
que disponente voluerit. Hoc in casu prae sumunt dispositio, ve-
liture speciali, vel communi, ut magis significant ipsa verba.
Ita propt. Cyn. in. spec. C. de imp. & alijs subf. Alexand. in. Cen-
trario. 25. ff. de vulg. & pop. subf. Dec. in. m. testamento, numer. 13.
C. de test. mol. Alciat. in d. reg. 3. prafum. 36. n. r. vesp. secundo li-
mitatur. Leonius in d. trax. de compendio, num. 5. partis in p. prafum. col. 2. vers. secun-
dui casu est: ij sane scriperunt, militem tellari votu militari
tari, quando vobis fuit verbis direcitis, que ferme proprie-
te priulegium significant, atque ita interpretari sunt, l. mole-
rium ex fundo, & l. querib. & ff. de test. mol. & l. & l. 2. C.
ed.

Quintus est casus, quando ex verbis colligunt non potest, quo iure
tellator vel voluerit: sed tam si iure speciali vobis fuisse di-
ceremus, plura specialia concurrent. Hoc sane in casu non pre-
sumunt iure speciali tellari, & disponente voluisse. Ita censit Sfor-
zio. Oddo in d. 5. prafum. col. 3. vers. aut ex verbis non potest colligi, quia si
interpretatur est l. in. testamento. C. de test. mol.

Et accedit ratio, quia plura specialia simul eocurrere non pos-
sunt, l. C. de test. promiss. Bartol. in. s. u. q. pro empte, in fin. ff. de
vulga.

Sextus est casus, quando pores omnino sunt termini, & actu
potest vtroq. iure nullum valere & subfistere. Hos casu prae sumi-
tur, cuod est qui tellatus est & disponent, vobis fuit vtroq. iure
ita. casum bons affirmat Paul. Leonius in d. trax. de subf. in. tit. de
compendio, n. 230. qui se in electo i. si miles qui defensauerat. ff. de test. mol.
& d. Centario. ff. de vulg. & pop. subf.

Septimus & vltimus est casus, quando omnino pores sunt ter-
mini, & differetia alia non extat, quod testamento & dispositio
potius valent iure communis, quam speciali. Hoc in casu recepta est
opinio Doctorum, quod prae sumunt testamentum confectum,
secundum ius communis, non autem secundum ius speciale: ita
Coffren. & Alex. in d. l. Centario. ff. de vulg. & pop. subf.
& ibidem Gallius. num. 132. quos commemorat Paul. Galla. numer. 2.
& num. 24. hanc sententiam vere probamus. Idem scripserunt Iac. in.
quanguanum, n. 15. C. de test. mol. & ibidem Dec. numer. 15. Alciat. in
trax. de pref. reg. 3. prafum. 36. n. r. & apertio Pauli Leoniu-
s in trax. de subf. init. de compendio, num. 231. & Sforzio Oddo in
trax. de compendio, n. 5. partis, col. 3. vers. 1. aut fini ppter vno.
Ex iij quidem in hanc sententiam citant text.
in d. l. quanguanum. & l. in. testamento, l. a. C. de testamento. mol. l. Cen-
tario. ff. de vulg. & l. ff. de test. mol. ff. de test. mult. quibus probatur,
militem qui potuit iure speciali nullum tellari, vt etiam iure co-
muni, prae sumunt iure communis condidisse testamentum. Et
8 simile quod dicimus, t. Principem qui potest concedere ex iure
communi & speciali, prae sumi concessione de iure communis,
aque ita rescripsit, secundum iuris communis dispositio,ne,
scitur in. confirmatur Iac. in d. l. quanguanum, numer. 2. C. de testa-
mento. mol. & Gallius. in. Centario. num. 133. ff. de vulg. & nos
primo. ff. de vulg. & pop. subf. 47. Sic etiam iudeas, qui potuit fer-
re sententiam tanquam ordinarius, & tanquam delegatus, pre-
sumunt in dubio eam nullum tanquam ordinarius. Ita censit
Roma. in d. l. quanguanum. C. de test. mol. & ibid. Corn. & Gallius.
m. l. Centario. numer. 133. qui idem esse scripsit, quando a senten-
tia ex iurisdictione delegata appellari non posset. Et hic ad-
cedit. Vetus in. trax. de nullitate, in. tit. de nullitate ex defectu in-
ris. ordinaria, numer. 27. de pref. quo circumsidit iudicium versus.
Eduis autem prae sumptionem, cuod scilicet testamentum & dis-
positio prae sumunt secundum ius communis, plures adseri-
do solent nationes. Est prima, quia ius communis est iure ipso
speciali poterit & summis, l. r. multa null. ff. de vulg.
test. Et hoc traditio in modis complerunt Rop. in. l. Cen-
tario. num. 2. vers. 1. s. o. s. in. vng. A. d. decr. 2. 17. n. 12. &
Tyr. in. trax. cossante causa cessa efficitur, lumen. 11. m. Hanc ratio-
nem treuixit Alciat. in. trax. de pref. reg. 3. prafum. 36. ob id, quia
10 sine ipsius speciale est poterit, & summis ipso iure communi-

nicium prius iuri derogat, & ius speciale, l. ferni tribus. 5.
vid. de leg. 3. & l. in. rot. ff. de reg. Ita dicimus, statum quanto
magis est specialie, tanto fortius & potentius est, summa fringitur.
Aret. in. conf. 4. Alex. in. l. Gallus. 3. i. e. casu, numer. 10. ff. de lib. &
posth. Corn. in. conf. 66. lib. 1. Dec. in. l. m. 3. de reg. no. 1.
ibid. Capit. num. 4. & alios commemorauit in. conf. 56. num. 9. lib. 1. Et
facedit, quod huius ipsius speciale difficultus collitur, quia ius
commune, vt multo probat Zuchard. in Rubric. ff. sc. cert. pet. num. 23.
Nec repugnat d. l. etiam milit. 9. militia missis, ff. de mil. test. am.
quia respondit Alciat. prae citato in loco, ibi difficultus annulari
testamentum non simpliciter, quod iure communis codicium sit,
sed quia maior cum tollerentate erat consciente. Et agendum est,
vt ea, que difficultus in eis producuntur, etiam difficultus tollan-
tur, t. ab emptione ff. de patu. & l. solutum. C. de teſt. am. Vel & secun-
dum responderunt d. militia, loqui in eo casu, in quo ita ab initio
fuit qualitas illa a lege, vt eo modo possit testamentum illud
tollatur.

Secunda adfert ratio, t. quia ius speciale sicq. priulegium est
iuis quadmodum extraordinarium, quod considerabile non est, l. a. g.
ff. de fiduc. l. b. Hinc Spec. in. rit. de qua. ff. 5. 2. Abb. mis. exami-
nata, in. ind. scripterunt, iudicem prae sumi datum, vt cognoscat
& iudicet secundum ius commune, non autem secundum ius extra-
ordinarium inquirendo. Et hanc traditionem probant & Dec. in. lu-
testamento, in. lib. no. 1. C. de test. milit. Hinc docuit Bart. in l. r. in. fin. ff.
de inst. r. & i. v. r. test. testamentum primum non rumpit p. secundum,
in quo filius spurius fuit hares institutus, esti heri
posit, quod spurius illi legitimetur: cum illud legitimatio
remedium sit extraordinarium, sicque non considerabile. Et
Bartol. sequuntur B. Benedictus de Plumbino in d. l. g. s. in. fin. ff. de
decim. lib. Hinc etiam respondit Parif. in. conf. 30. num. 40. lib. 4.
restitucionem in integrum adferunt rem indicatum tanquam re-
mendum extraordianum non esse considerabile, l. a. g. s. ff. de
fiduc. lib. r. quam sententiam & alijs multis comprosbant 1. y-
raquell. in. trax. de retract. confar. ff. 5. 2. gloss. numer. 33. & na-
tural. ff. 6. 4.

Caterum rationem hanc reuixit idem Alciat. in. prafum. 36. num.
2. vers. sed etiam cum t. remedium extraordinarium concurrens
cum ordinario, sit considerabile, vt scriptor Bartol. in. la. pro-
prietatis. 6. 1. num. 2. & ibid. 1. a. lib. no. 2. de op. no. 1. Nec obstat d. l. 4.
ff. de fiduc. lib. t. quia illa procedit, ne dispositio iuris natura certa
flet in supponitatis remedium ipsum extraordinarium est con-
siderabile, l. non quoniam, 6. 1. de l. t. ita respondit Alciat. prae citato in loco
pp. Bart. in cap. Regnatus, in primo ff. etia vulgari subfistente, de te-
stamento.

Tertia & melior priori ratio adfert ab eisdem Alciat. in.
prafum. 36. quia ius & speciale sic priulegium tanquam detinat a
iure communis, & vt quid odiosum refringit debet, l. ff. quidam
in prim. C. de iure test. am. & scriptor Bart. in l. numer. 1. ff. de confit.
princip. Quo circa se flemens (inquit Alciat.) in iure speciali fa-
cili, effectus sumenda contraria prae sumptu tiuum beni-
gnior. arg. l. praelegia. ff. de primi. cred. Huc facit quod docuit Alex.
l. Gallus. 3. ff. 12. n. 10. ver. item statum popularium, de lib. & posth.
Cum scriptor, statutum priulegium & favorable anteferri in
iuri communis. Et accedit, quod sicque hinc concepito favorabili
est poteriori iure communis, c. si super gratia, de eis. deleg.
in. lib. 10. lib. 11. Amor ant. Et idem docuit Rop. in. Centario. numer. 36.
inst. de vulg. & pop. subf. Confirmatur haec ratio secundum Alciat.
quia prae sumunt, quemlibet vobis fuisse via viuori & fau-
biliori, l. 3. ff. de mil. test. & diximus superiori prae sumptione.

Declaratur hic casus, vt non procedat, quando aliquis extant
contrarie conjecture, ita declarat Alciat. in. reg. 3. prafum. 36.
in fine.

Prima est, quando scilicet actus gestus gestu testamentum ha-
beret formam iuri speciali, non autem iuri communis. Nam ad
t. cognoscendum acutum, forma ipsius actus inspici & considerari
debet. Ita Aretin. in l. 1. ff. si quis ita, numer. 18. de verborum ob-
ligat. & confess. l. ff. r. ff. locata. & l. ff. infalata, de praescripto,
verbis.

Seconda est conjectura, quando procedens tractatus demon-
straret actum, atque ita testamentum iure speciali debuisse cōfī-
ctu. l. a. ff. populat. la grande, in prim. de verb. oblig.

Tertia est conjectura, secundum idem Alciat. prae citato in loco, quod
quis habet aliquod priulegium odiosum, & simpliciter renun-
ciare luri suo. Nam tunc intelligitur renunciare illius iuri
speciali,

Liber Quartus.

speciali, sed & si quisque quodcumque sibi quisque cantabat. & idem in l. n. si qui in me vocavit.

Quarta est conjectura, quando testarum aliquis communiter personae privaligatae nam tunc qualitas locutionibus quam agit, est attendenda. Ita dicatur in presumpto, 30. anno, 7. v. versic. tertio lib. i. statu, l. monachico. Ceterum & scilicet operam. & i. p. c. quoniam, §. 1. v. 1. Auge. q. de mortis testamentis, arg. non intelligit dictum procedere testamento ex militari sibi de militia testamentum. & l. s. quod filio, §. arrivatum q. de mortis testamentis & in testamento.

PRAESYMPT. V.

Testamentum quando perfectum & absolutum presumatur, egregia declaratio ne tractatur.

SVMMARIA.

1. Testamentum perfectio prescipua a voluntate testantur dependet.
2. Testator voluntas quando presumatur perfecta.
3. Baldi verba interpretantur in fidicomissa §. 1. de lega. 3.
4. Testamentum multo modo, & in malo casu potest probari imperfectum, & enarrantur causa in non. seq.
5. Testamentum dicitur esse quid individualium, & caput vires ab aliis puncto.
6. Conditione omnia autem arguit imperfectionem testamentorum quod in institutione & substitutionem.
7. Testamentum publicatum si necesse ad perfectionem ipsum.

NUMERUS testamenti perfectiones illa est omnium prima & precepita, que ex testante voluntate praedita: Cum scilicet perfectio apparuerit illum ita voluntate. Est autem lac 1 de frequens quarto, quando scilicet praefatrum perfecta huc voluntas. In dubio fuitur presumptio, voluntatem hanc ultimam, siue scriptum testamentum suffit perfectum. Ita probat textus in l. s. qui. q. de testam. ibi, si confarcti voluntie plures eum heredes promittentes. Et ibi sive te amorem a nobis Baldi. & 1. m. idem scripferunt Angel. Arezi, in l. e. ced. in fine ipsius, quibus modis testamente, insim. Fulgo in conf. 177. Iannae column. pernudum. versic. Ceterum si non probatur. Etiam in conf. 7. numer. 3. liber 1. Rui in conf. 204. numer. 1. in fine. libro 2. & 1. s. in conf. 8. column. 1. versic. secundo facit, liber 3. & idem in 1. penultima. numer. 1. de institu. & substit. & Rot. Romana in decr. 173. numer. 1. 2. parte, non sine edita. Cum itaque nullum additum virtutum significare imperfectionem voluntatis, testamentum perfectum presumatur.

Nec repugnat auctoritas Baldi in l. questione. numero 19. versic. Si autem non constat. C. de fidicomissa. dum scriptum relinquit in hac verba. Si autem non constat, quod testator perfecte testamentum, talis scriptura non valeret. J. ex l. fidicomissa. §. 1. de lega. 3.

Inuit ergo Baldus constare debere, testatorem perfecte testamento, atque ita presumptionem eius, quod non perfecterit. Et testamento fecit scilicet Alexan. in conf. 76. lib. 3. & Gramma. in decr. 62. numer. 10.

Nam respondetur. Baldi verba ita esse legenda. Si autem constat, quod testator non perfecterit. Hanc interpretationem probat d. l. fidicomissa. §. 1. de lega. 3. allegata a Baldi. Et si aliter intelligatur Baldimus, non solum sibi ipsi parum conflans est, sed etiam aduersus d. l. s. qui. s. de testam. scriptifera. Hac ipsa iuris presumptio magis, & magis coadiuvatur, quando notarium, qui testamentum ipsum conscripsit, & adicilicet clausulum illam, a cunctis &c.

Nam clausula illa significat, testatorem habuisse testamentum pro perfecto, & absoluto. Ita in specie sensu Bartol. in l. s. qui. numero 3. q. de testam. & idem apertus Caffren. numer. 3. Baldi. in autent. quod sine nomine. 1. vers. quinquaginta. C. de testam. Caffren. in conf. 206. Ad prius quodcumque lib. 1. Ludo. Bologn. in conf. 3. 2. celia. 1. vers. secundo preposito. In finis vers. 3. celia. 1. vers. confirmatur, q. a. ldr. 3. & Rot. in conf. 15. 2. 2. 1. lib. 3. & ruris conjectura perfecte testamentum, quando illa dispositio conuenit cum voluntate tam ab ipso testatore prolatata. Ita Rot. in conf. 3. numer. 4. in secunda parte.

Venit multi sunt modi & casus, quibus probari arg. demonstrari posset, testamentum esse imperfectum, re peccati voluntatis si huius testatoris.

Menck. Presumpt.

PRAESYMPT. V.

Primitus est odus, quoniam testator scripsit hereditis inheritance, & dum vi. vel substitutione facere obmuniuit: Nam testafamentum certum respectu voluntatis imperfectum, & l. s. qui. s. de testam. Ita propter inferiorum illud valere etiam quod est, quia iam scripta, & perfecte reliata fuerunt.

Causa illationis eae ratio, quia testamente dicuntur, & esse quid indubium. I. s. qui. s. de testam. s. de scriptis. Hinc dicimus, quod testafamentum caput vires ab ultimo puncto, sicut scriptorum Baldi. & 1. m. in l. s. qui. Rot. seu. in engl. 92. numer. 3. liber 3. & idem in rubri. s. de lega. primo. numer. 1. idem proposita. 7. conf. 1. column. 3. versic. item testafamentum. liber 3. Rot. a. vs. scripta. numer. 6.

Secundus est modus, quo detegitur testafamentum non esse perfectum, quando scilicet testator iam scripta hereditis substitutione, & substitutione erat facturus legata. Nam & functionum ipsum testafamentum demonstratur imperfectum. Ita aduersus antiquas scripturas Caffr. & Astor. in l. s. qui. Rot. in conf. 8. column. 3. versic. secundum, ad idem. liber 3. Rui in conf. 204. numer. 8. liber 2. & Parisius in conf. 27. numer. 17. liber 2. Relata de qua infra.

Declaratur autem hoc doctrina, ut locum non habeat, quando testator, qui delinuit facere legata, diu supererexit, & nihil egit. Nam tunc testafamentum illicit dicunt habuisse pro perfecto, & illius definitionis ponitissima. Ita egregie declarat Curt. in conf. 2. numero 2. vers. tertio ad idem. d. l. s. qui. q. de sensu & ratione & idem Curt. in conf. 304. numer. 8. & 28. Et bene facit quod tradidit l. s. in authent. ex conf. 1. numer. 23. C. de lobe, prout de qua dicimus infra.

Tertius est modus, quando testator erat ad scripturam conditione fixa dispositioni, & non adscripsit. Natus habetur res hac dispositione, ut imperfetta. Ita respondit Rui. deesse conditione, quatenus volebat immunire successionem heredi relata, aliquo omisso conditionis non videtur significare imperfectionem testamenti, quod institutionem & substitutionem, q. e. de mortis & substat. & idem in conf. 1. numer. 1. post Baldum & Astor. & de mortis & substitutione Curt. in conf. 179. ad. & hoc in causa intelligi posse potest. Curt. in conf. 304. numer. 8. qui de eadem sibi specie interrogat ut aduersus Rui in d. conf. 204. respondit.

Quartus est modus, quando testator conuocatis testibus, sufficiat, ut suum testafamentum conscriberet, atq. ita scribi fecit haec dispositionem legi coram ipsis testibus. Postmodum dixit testibus, reuertimini cras, quia volo de his omnibus conscribi instrumentum a notario. Et die sequenti vocatus fuit notarius, sed tandem ad testatores accederet decessit testator.

Coniectura hic sumitur, refutare, non perfecte sicut illam dispositionem. Ita egregie respondit Oldrad. in conf. 119. Tunc conditum testafamentum, quem fecit sicut loqu. And. in addit. Spec. in titolo. de strumento. editio. 6. compendio. versic. quid scripta fecit testafamentum. Anchar. in conf. 1. c. eius de testam. Corse. in conf. 18. numer. 2. lib. 3. 1. s. in conf. 198. column. 4. versic. ad idem. lib. 2. & in conf. 3. col. 6. versic. quard. ad confirmationem. liber 3. & in conf. 157. column. 3. lib. 4. vbi afficitur, hanc esse communem supponemus. & idem recentius confidit loqu. de Anna. in conf. 179. Vnde & collatur, & Caffren. in conf. 205. Vnde dicta saltatio narrativa. liber 1. q. quod est hodie in conf. 1. 45. ldr. 2. Idem affirmatur 1. m. in conf. 91. Rui. in conf. 7. numer. 7. in conf. 11. numer. 2. lib. 2. & in conf. 37. numer. 11. libr. 5. 1. s. in conf. 1. numer. 6. ex imperfetta numer. 4. c. de testament. Corru. Sene. in l. administration. 12. 3. q. de rerum. Decr. m. c. 1. column. 4. numer. 13. de fide instru. in conf. 159. numer. 4. & in conf. 88. numer. 12. & 13. Parisius in conf. 2. numer. 11. lib. 3. Granatus in decr. 62. numer. 15. & Didac. m. c. de testam. l. s. numer. 9. de testam.

Venit scripferunt permitti, hanc non esse conjecturam que de dubia est, sed manifestam probationem imperfetta voluntatis: cum aperte apparcat, testatorem non habuisse sicut illam dispositionem pro perfecta.

Sic sane intellexerunt Rui. in conf. 1. numer. 18. ldr. 2. Natta in l. s. conf. 1. numer. 6. ex imperfetta. numer. 4. C. de testam. Iulius Clari. in §. testafamentum. q. 7. ver. aliquando 1. 7. & Caprial. in conf. 99. numer. 9. in finibus, q. i. enim scripferunt testatorem huc potius se preparasse testandum, quam quod testatus sit. Differunt tamen multatib. Oldrad., tunc illos commemorat Capphal. in conf. 99. numer. 1. ldr. 1. Et illis accedunt Curt. in conf. 303. numer. 22. qui multo refert, & numer. 27. & in conf. 304. numer. 19. versic. nec pro grise. vbi respondet argumentis Oldradi. Natta in l. s. hanc causam sententia. §. ex Rui. in conf. 1. numer. 18. ldr. 2. & Parisius in conf. 27. numer. 17. lib. 2.

imperfetto, numer. 497. C. de resipiente & Anton. Gabriel, in suis generalibus, libro 5. titul. dasifam. caput. 9. num. 9. iijane scripserunt, testamentum hoc causa non censer imperfectorum ratione voluntatis, sed folementatis tantum. Declaratus autem primo hoc traditio Olsrade & sequitur, vel locum non habeat, quando dispositio testatoris perficiatur est quodcumque capitulo licet imperfecta sit quadam reliqua. Ita ergo admodum potest exemplaria ex Bartoli l.1. t. testament. s. de fiduciam usq. idem. ceperat testator confidere testamemtum, & iam sicut fieri fecerat, quod tali in loco extineretur ecclesia, cui summanum quendam reliquerat. Et statim decessit testator ille, non absoluto residuo testamenti. Inquit Bart. se respondibile tam proprieatem perfectam esse. Et Bartolum feci summa infiniti prope congettari l'yras, in tra.l. ad prouilegii pia causa, prouilegii vbi magis communiqueret esse afferuit. Erat sane perfecta illa dispositio, quod adiutoriatione ecclesie, & legatus ei factum. Ita Bart. conciliando cum Olsrade, praesertim in conf. 149. sint interpres Nicelius in t.1. et. cetero. Bart. in conf. 210. Ruin. in conf. 18. num. 18. et. cetero. Non obstat etiam siue. 2. & Dictione, relatum d. num. 9. & 10. de reip. Nam ignoro aliam conciliacionem fecisse Rulinum in conf. 9. num. 9. lib. 3. quem fecerit et Cyprian. in conf. 9. num. 21. lib. 1. sed videant alijs quam ve-

lla. Declaratur secundum hoc traditione, vel locum non habeat, quando testator ordinato & publicato testamento coram testibus & notario, potest dixit testor, non facias aliud vtp; cras: & rogavit notarium, & testos, vt cras resuerterentur: si deinde cras nihil fecit, non tamen testamentum dicitur imperfectum ratione voluntatis. Testificetur Aut. de prae veteri inter confila Alex. in conf. 73. nu. 3. & Alex. sive in conf. 74. nu. 3. lib. 1. Rui. in conf. 15. nu. 19. lib. 2. 1. 2. in l. 1. 2. num. 2. ver. 2. sed. limitatur. C. de infir. & substa. Ea est ratio, quia presumitur testatorem penitus illius lata definitio, quam habebat addendi aliquid ipsi testamento tam perfecto.

Sextus est modus, quo detegitur testamento esse imperfectum respectu voluntatis, quando scilicet scriptura ipsa testamenti non fuit lecta & publicata coram notario, vel testibus. Ita Bartoli in l.1. si quis ff. de testamen. Angel. in conf. 40. T. testator sua propria. col. 2. ver. 1. prim. quia notarius. Alexan. conf. 76. num. 9. lib. 3. Deceiu. conf. 18. num. 15. ver. 1. praterita Ludo. Bolog. in conf. 53. col. 1. ref. terio suppono. Lajon in conf. 62. colom. viii. l. 1. Rui. in conf. 15. num. 11. vers. & imprimit. lib. 2. & in conf. 1. num. 1. lib. 3. & videtur. num. 26. subscr. Campan. Idem ergo respondit in conf. 2.2. n. 4. lib. 1. Non defuerunt tamen multi, qui existimarent, hanc imperfectionem folementaris esse, non autem voluntatis. Cetero in conf. 45. Vifa dicta saecula narratio, num. 2. lib. 1. Rui. in conf. 15. num. 20. lib. 2. Boer. quodlio. 2. 6. numer. 4. & Tyra qui de prouilegii pia causa, prouileg. 6. Verum defendi posse videtur prima illa opinio, eo in causa quando ipse testator definierat, quod sua pro pia voluntate & dispositio publicaretur coram notario & testibus, iustal. fiduciam usq. 6. 1. de lega, alia non est necessaria haec publicario, cum schedula est manu ipsius testatoris scripta. Ita Guido Pape in conf. 35. num. 3. Rui. in conf. 1. numer. 1. & mon. 12. lib. 3. Sicim. Iunian. conf. 2.4. numer. 2. lib. 3. Natura in d. Autem quod sine. num. 9. Dictione in relatum. num. 12. de testam. & Cyprian. in conf. 9. num. 7. & 8. lib. 1. & in conf. 9. num. 1. lib. 3. qualiter differunt. Differunt tamen Guidone Pape in d. conf. 35. Francisc. Hotoman. in conf. 5. num. 12. & 13. vbi latet declarare.

P R A E S V M P T . VI.

Testamentum coeci ob presumptam falsi suspicio. acm multas folementas requirere, quae suspicio ne ipsa falsi cessante testamentum non vi- tiant, si adhibe non fuerint.

* V M M A R I A .

- * Testamentum tacit. eti abdibita folementariorum commemoratione in l. hac confitissima. C. qui testam. fac. poss. confici debeat. Et nunquid non feruatis dictu folementariorum sufficere posse. numer. 2.
- * Testamentum confectum ad alterius interrogationem. an & quando valeat.
- * Testator primum testamentum declarare validum presumitur si ipsius

potest mutare & nouum conficeret, & non mutauit.

I VSTINIANUS est optimus de causis statuit testamentum coeci confici debere adhibitis multis illis folementaribus commemo- ratis in l. hac confitissima. C. qui testam. facere possit. scilicet etenim exigitur ut ipse legislator euitari posse fitilates, quae committuntur in testamento, sicuti vltima haec Iustiniani verba in- gredientur, [sic namque] j [inquit Iustinianus] fieri condimimus, ut non recipiat se tamquam in cœsis testandi licentia. Sed ne loco quin- dem vlti relinquat inuidus, tot oculi speciat, rot in inuisu fe- sibus, tot in inferno in tuto locata manib. Ita hactenus legislator. Cu- ius adiutus belli sensent interpres nostri, dispositionem d. l. hæc confitissima, fundatam esse in preceptum fitilates. Ita etiam ibidem. num. 4. & Decim. num. 36. & aperte M. Attenu. Nata in l. hac confitissima, ex imperfeto. num. 37. C. de testam. Idens. inferni Zar- barella in conf. 149. infra. Corneliu in conf. 6. numer. 13. lib. 3. & de eadem f. scilicet respondent Socia. Sen. in conf. 163. numer. 1. lib. 2. & Croton in conf. 2. num. 16. Quapropter ita quando celat illa fa- cilius suspicio, testamentum confitit, eti folementas illa non sunt obseruata: sciri scriptorum Baldi. ad d. l. hæc confitissima. C. quide- stam. facere possit. & ibidem Decim. num. 36. Fulgo. in conf. 6. col. 2. & in conf. 9. col. 3. Sicim. Sen. in conf. 6. col. 3. lib. 2. & Nata in d. 5. ex imperfeto. num. 37. Etsimile est, quod statuit idem Iustinianus in l. hæc, C. de testam. testamento scilicet confici non posse ad alterius interrogacionem, ne falsitas aliqua committatur. vt dicimus infra in presumptum. 4. vbi explicabitur, quod quando celat illa falsi suspicio, valet testamentum ad alterius interrogacionem confitit. Porro in causa isto celat falsi suspicio, quando pater cœcus condidit testamentum inter liberos. Nam tunc & si non fuit obseruata illa folementas d. l. hæc confitissima, at- minus confitit. Non enim aliqua haec esse potest suspicio: cum ef- fent ab initio fucserit. Ita Baldi. De Fulgo. Socia. & Nata præstatu in loco. Ita quoque celat falsi suspicio, quando exco ipse testator, tam minus folemento condito testamento, coram testibus declaratur, & testi in loco conficerit testamentum munia tam conscriptum; illis & illis adhibitis testibus, ita quod certa- tie, testamentum illud fuisse a cœco ipso conditum. Ita diuimus testamentum confitit ad alterius interrogacionem valere, & omnem folementis suspicionea celare, quando confitit ex subfe- ca deinde ipsius testatoris declaratione, testari illu si voluerit. Et explicabitur infra in presumptum. 8.

Sic etiam, quando cœcus iste testator vivit multis annis post conditionum illud testamentum fisi, & alijs cognitum, ipsem testa- mentum potest mutare, & nouum conficeret, si non mutauit, dicatur declarare illud primum validum, & vellicum eum eo docere. Ita finit in causa possit scriptorum Laison in asch. ex conf. 1. numer. 27. C. de liber. præter. Decim. in conf. 49. nu. 7. & 8. & Solli. Iunian. in conf. 15. in finit. 2.

P R A E S V M P T . VII.

Testamentum patris vel matris inter liberos quibus- indicis & coiecturis constitut. & inibi multa co-

pisœ de schedula, que manu patris ma- trix scripta asservatur.

* V M M A R I A .

- * Testamentum a parentibus conditum inter liberos an falsi indicis & coiecturis constitut.
- * Quis coiecturis sufficient. nu. seq.
- * Schedula manu aliena conscripta an habeat tam testamento inter liberos, maxime quia non fit reposita in protocollo notarii.
- * Quid autem si scriptum manu parentis nullus adhibita est libe, illi autem quod non in protocollo registrata. nu. 3.
- * Et quid si est manu aliena scripta, & reposita in domo vel area ipsius patris, nullus adhibita est libe, nu. 4.
- * Et quid si schedula careat libe, fuit autem conscripta manu patris, & reposita in eius domo, & recognita a filii pro schedula patris, nu. 5.
- * Et quid si est scripta manu aliena, & subscripta manu patris, nu. 6.
- * Quid si dubitatur an sit scripta manu patris vel aliena, nec ex aut te- fteri qui testificari possint de hec. nu. 7.
- * Et quid

Et quid si schedula fuit reportata in domo patris, sed non descendit in arcā, & dubitatur an sit scripta eius manu, & contentio est illi de hoc non solam inter ipsos filios, sed inter aliquem ex eis, & extraneum. nūm. 8.

Diuinum. m. à patre saltam inter filios testamento loco esse.

DI X I MVS supra duplicem esse testamentum, vnam nonnupatim, alteram in scriptis. Verum, t̄ omnisipliō lo-
leminis rem illa adeo est in testamento, que conserbitur
à parentibus inter liberos, ut sufficiat etiam testamento imper-
fectum & quod solis indicij & conjecturæ apparet, l. vlt. C. fam. 5.
erit, & remissam esse foliamentum illam omnē, quae testamen-
tum in scriptis adhibet folet, aperte probant constitutions lusiti-
naria. l. huius consilium. 5. ex imperf. & in anch. quad. fine. C. de te-
stam. Et soli indicij ac conjecturæ is confutare testamento inter
liberos scripserunt glof. Bartol. & Baldus in l. vlt. C. fam. erit, &
existimūt sufficere quacunq; conjecturæ. In oīlā l. s. i. q. ss. de te-
stam. Cor. in conf. 7. num. 2. lib. 2. Hacten indicij & conjecturæ
eficaces atq; virgines esse debent, vt pīlī soli declarat Natt. in l.
huius consilium. 5. ex imperf. & in anch. 5. 16. C. de testam.

Prima est conjectura & indicium patrem ita inter filios testari
voluisse, cum sola schedula cum heredes fecit. aut. quod fine. C. de te-
stam. Caterina quia dubia admodum, & perplexa est hanc actio-
nem, aliquot causas ego ita ex varijs Doctor. traditionib. distinguo
atq; constituo.

Tertius est casus quando schedula fuit non manu patris, ma-
triæ, sed aliena, nullis adhibitis testibus conscriptis & illa re-
pertur apud notarium, qui eam depositus inter suas scripturas: sed nō
in protocollo aliorum instrumentorum. Hoc fanciū schedula
haec non obtinet vim testamenti. Ita B. d. in anch. quad. fine. n. 1.
& ibidem l. vlt. r. & Natt. nu. 3. C. de testam. Arguit in conf. 4. num. 20.
quem cō-
morari ac faciat sum in conf. 4. num. 22. & idem respondit C. fatuus in
conf. 21. num. 1. Non enim est factiū legi, quoque requirit, vt parentes
ij sua manu scribant, d. authen. quod fine, vbi, manu propria. Ergo non
aliena, iuxta. l. vlt. num. 5. & verò talis, C. de causa tollend. ibi, dominum
propriū manū extire. Nec notarius videtur ea de schedula ro-
gatus conficerre instrumentum, aliquo tam in ipso protocollo,
in quo cetera instrumenta describere atque reponere confusevit,
reproubit: vt ex multorum sententijs scriptis in conf. 4. num. 2. lib. 3.

Secundus est casus quando t̄ schedula fuerit scripta manu pa-
rentum, nullis adhibitis testibus & repertur apud apud notariorum
qui eā fuō in protocollo non descripta, vt certa in instrumen-
tā t̄ re recepta. Hoc etiam in casu schedula hinc vim testamenti in-
ter liberos ipsos non obtinet. Cum nō significet testatorum per-
fēcta ita ditipofūlūaliqui eam notariis in ipso protocollo tan-
quam de rogatus conficerre instrumentum rediguerit. Ita l. vlt.
in d. auth. quod fine. n. 1. C. de testam. Cartius cursor in conf. 16. 2. & scripsi
in conf. 21. num. 2. & illi meo responso subscrīpsit eruditissimum Capo.
in conf. 4. 9. num. 12. lib. 3.

Tertius est casus, quando t̄ schedula nullis adhibitis testibus,
sunt aliena manu scripta, repertur tamen in domo, & arcā ipsius
patris, vel matris. Hoc etiam in casu schedula hinc vim testamenti
non obtinet, etiam inter ipsos liberos. Cum non exteat testis,
qui affirmare possint, patrem, vel matrem, ita ditipofūlū. Potest
enim fieri, quod curarentur schedulari illam conscribit, vt eā
testamentum conficerent: & tamen pernitentiā dicūt illi
executū non sint. Ita sicut affirmavit Baldus & Caiſt. in d. auth. quod
fine. C. de testam. & ibidem l. vlt. 1. lib. 2. tertius casus est. & ibi quoque
Corneus ad finem. Amb. & Imola in. 2. de testam. Gulielmus Bene-
dictus in. 2. Raynūtus in verbis, testamētum. il. vlt. num. 87. vers. secundum ca-
sus est de testam. nūm. 2. lib. 1. l. fiducia commissa, & 1. de legat. 3. dabo. ut
videatur.

Quartus est casus, t̄ quando schedula carens testibus verè suis
scripta manu patris, vel matris, & repertur in corū domo recon-
dita in aliqua arca, & recognita fuit à filiis ipsius pro schedula pa-
tris aut matris, ut disponeret de hereditate inter ipsos filios. Hoc
in casu, & si caret testibus schedulari illam: attamen testamento vim
obtinet inter filios ipsos. Ita scripserunt Baldus in d. auth. quod fine num.
1. C. de testam Bart. in l. s. i. qua. vlt. num. 14. ff. ed. & ibidem Caiſt. Idem
scripserunt Alcev. in l. huius consilium. 5. ex imperf. C. ed. Corin.
d. auth. quod fine. num. 10. & ibidem l. vlt. 1. lib. 2. tertius casus est. & Natt.
num. 7. & q. 13. Guliel. Benedictus d. 2. Raynūtus, in verbis, testamētum. il.
vlt. 37. vers. ff. quidem illa de testam. l. Alcev. in resp. 56. testamētum.
num. 3. Qui quidem ista intelligunt. Constat invenimus illam l. vlt. num.
in anch. de testam. imperf. in relatum to d. auth. quod fine. C. de testam. Et ratio
Menos. Præsumpti.

cāl. quis aquitati concurrit, filios diffringere parentum volan-
tem, eti omni foliamentū careat. Cum sola ipsa veritas inter eos
speciari debeat. Et fructu hic requirunt testimoniū præliaetia, cum
lati constet, ut illam spoliare possint.

Dilettantū tamen, & male, ab hac opinione Saltecius in d. 5. ex
imperf. & Alcev. in conf. 5. num. 2. lib. 3. [Quorū cōsideratione recē-
dat eccl. Natt. in d. auth. quod fine. n. 1. C. de testam.]

Extendit hie casus, vt procedat etiam quando haec schedula
scribitur & conscripta manu aliena sed subscripta manu patris. Ita scri-
buit Guido Apice in conf. 23. 4. in fl. l. vlt. in d. auth. quod fine. col. 2. vers.
fantern. ali. & Guliel. Bened. in d. verbis, testamētum. il. vlt. num. 87.
vers. regat, quod & Nat. ind. auth. quod fine. n. 4. qui nu. 48. exten-
dit procedure etiam si subscriptio sit generalis, & nu. 49. subiungit,
hoc tamen procedere, dummodo testator legit scriptum ipsum
testamentum.

Quintus est casus quando t̄ schedula fuit quidem reportata in
domo & arcā ipsius patris, vel matris: sed dubitatur, an eius manus
fuerit conscripta, vt quia alter filiorum, negat eam esse manus
patris, vel matris, ut fatem non affirmat: Et telles nulli ex-
tant subscripti, qui testificari possint de veritate illius scriptura. Hoc casu schedula haec inter filios ipsos vim testamenti non ob-
tinet: nonne probetur, scriptam suile manu patris, vel matris. Ita
tradidit glof. l. s. i. in verbis, divisione num. 1. in anch. de testam. imperf.
Baldus in d. auth. quod fine. num. 1. C. de testam. & ibid. Fulg. & l. s.
col. 2. vers. ff. fantern. dubium. & Idem l. vlt. in conf. 8. 4. calum. vltim.
& in conf. 19. colum. 2. lib. 2. Ruy n. in conf. 7. num. 2. lib. 3. & Natt.
d. auth. quod fine. num. 7. i) enim scribunt, schedulam hanc demon-
strari posse scriptam manu ipsius patris matrile, vel testibus, vel
literarum comparatione. Sentit ergo, & recēt, interim & donec
verificetur, schedulam esse parentum manu scriptam, haberi nō
posse pro testamento.

Sextus est & vltimus casus, quando schedula fuit quidem reper-
tā domo ipsius patris, vel matris: sed non recordata in aliqua eis
arcā: & dubitatur, an fuerit scripta eorum manu autēc adiunct
testis aliqui subscripti: & contentio non est inter solos ipsos filios,
sed inter aliquem ex eis, & extraneum. Hoc de casu fuit aliquid ex
facto interrogatus in hac alma Ciuitate Padue. Et responde-
spondit, schedulam hanc non posse pro testamēto patris matrile recipi.
Et multis adductis sum rationibus & argumētis. Et primus, quia
cestat hoc in casu ratio illa, ob quam simplex parentum schedula
testamentū vim obtinet inter liberos. Cum hic non fit contentio
inter filios, sed inter filii & extraneum. Nam siue negare po-
test extraneum, schedula ēst manu illius testatoris scripta: negare
etiam potest eam, quod ut prædictum est, ēst factiū foliementū. Si-
cū fortior tradunt interpres nostri, quod quando pater si-
mili in schedula vna cum filiis suis hēredem facit extraneum, vel
aliquid legit, sua illa schedula nil prodest illi extraneo, ex quo
certe testibus, cūm duo saltem erant adhibendi. Ita scribunt Baldus
in d. auth. quod fine. n. 1. & ibidem Corneus. colum. 2. vers.
nota. quod inter testamento. & l. s. col. 2. vers. ff. versus est. quantum C.
de testam. Caiſt. in l. s. i. qui. numer. 3. in fl. ff. eodem. Alex. in conf. 7.
numer. 1. lib. 3. & lib. 4. lib. 3. qui fortius hoc versus efficitur, quando legat
sufficiat scilicet pīlī. Evidēt tradidit Ruy n. in conf. 7. num. 10. & 11. num.
conf. 7. num. 11. & in conf. 7. num. 12. lib. 3. 1. ac. Pst. int. conf. 8.
ultimo voluntatum, conf. 12. numer. 27. lib. primo Z. alius in conf.
8. num. 2. lib. 1. & Soci. int. in conf. 2. 4. num. 2. lib. 3. & Nat. in
authen. quod fine numer. 37. vers. & hec. Quorum quidem sententijs
magis probat pīlī d. auth. quod fine. Et ratio illa est, quia quo ad
extraneos, qui in schedula illi heredes sunt instituti, vel quibus
factum est legatum, cessat illi favor filiorū, ob quem placute
legislatores tribuerunt illam schedulam patrem. Et si extraneo
non proficit schedula, non est nocere debet. Præterea & secundū ac-
cedit, quod dispositio d. authen. quod fine, est inducta ad favore
liberorum, ad quos etiam pertinent patris successio. nūm. 1. cum ratio.
ff. de bonis domm. & l. scriptio. ff. unde liber. Et in specie sic considerat
Pst. in d. conf. 21. numero 25. 26. qui dixit, hanc est rationem. l. vlt. C.
fam. erit, quam pariter considerabit & Baldus in dicta l. has
consilium. 5. ex imperf. C. de testam. Quo fit, vt cum de
ipsum filiorum onere agitur, nil proficit schedula haec: nisi te-
stes sint adhibiti. Sicuti cum extraneis relinquntur legata, cum
testores vel curatores ipsi filii dantur, vel cum executores atque
commissarii constituantur. Ita reprehendit Pst. in dicta conf. 12. num.
27. & 28. Idem ergo est, cūm viuis filiorum grauatur alteri re-
sponsi, & illi. l. qui cīxit, hoc casu non habere locum dispo-
sitionem

- tionem dictis & ex imperfecto. Et praeferre refutatio fideicomis est unus. I. cohæred. q. sumptua de vulga & pupilli sufrift. & dicimus infra præsumpt. Et tunc accedit, quod tunc dum est schedula patris vel matris vim testamenti inter liberos obicit, cum coram in arca reconciliatur. ut vero loquuntur Salicet, in l. hac consilio suos, q. ex imperfecto, colom. 1. vers. 7. sed dubitamus. C. de testamento. Uta in consil. op. 8. infra libro primo & in consil. 105. colom. 2. primo lib. 2. c. idem in carmen quod fuit, num. 1. & ibidem Natura morte. &c. de testamentis. & Secundum in consil. 2. ann. 1. l. lib. 5. Et huius quidem traditionis ratio ea certe poscit (si p. prestat interpretatio eius non perpenditur) quia cum personas reconciliat schedulam, vel families scripturas in arca, significavit illas esse filii caras, easq; magni se facere sicuti contra, q. fideliter recordata noui est in arca, sed in aliqua parte domus relicta, pro neglegencia nullius momenti quod eos habet.
- Secunda est coniectura, quando patr. ipsi in testamento t. diuinitus bina inter ipsos filios. Hoc enim diuinitus est effigie latitudinem patris inter filios les presumit. L. omnis. C. et in l. lib. 5. C. f. ann. 1. c. dum statuit, diuinitatem illam est in loco inflationis ipsorum filiorum fuisse iuxta in propositio. 10. in 2. capitulo. At rem trahit uox illa f. ann. 1. t. a. latitudine. q. vir. ff. d. pali. & Natura morte consil. suos. q. ex imperfecto. ns. 205. C. qui test. facere possit & alienus in d. r. p. 106. n. 3.

P R A E S U M P T . VIII.

Testamentum seu heredis institutio ad alterius interrogacionem facta, quando facit proxumum testatoris voluntate: & inibi quando iure - valcat, plena manu explicatur.

S V M M A R I A .

- 1 Testamentum seu heredis institutio ad alterius interrogacionem facta, & quando præsumptum facta voluntate testatoris, & quando iure sufficiunt & valeat, m. 3. & per totum.
- 2 In filium certum in Lubens. C. de test. quidam testator manu propria scripsit in testamento nomine heredi a se ingrediendi, & quare fuisse hec constitutio sua.
- 3 Et eis non sequitur ad bodie.
- 4 Agniti deprendebant eti. v.
- 5 Testamento nostro spissius, & testamento in scriptis an equiparatus quod ad correlativem institutionem de inservienti nomine heredis.
- 6 Lectori prehenditur.
- 7 Testator compedit postea loco expressione nominis fuisse heredi ad alterius interrogacionem respondet, atq; eti. 13.
- 8 Testamento caret omni subscriptio, si postquam est conspectum a testore interrogetur testator, an heredi esse velut sic ipsum in testamento, & ipso eam res ipsius respondet, vnde.
- 9 Extenuatur, vi. no. 14. 15. 16. 17. 18. & 20. 21. & 23.
- 10 Logio ore proprio, & logio ore dicto ex proprio & voluntate, portio sunt.
- 11 Indicat iste teum ad audiendum sententiam ore suo, haec citatio habeat non translatationem.
- 12 Idem si omnes praefatae inde.
- 13 Testator in testamento adhuc debet esse regatus a testatore: & quando si fecit illa eti. 10. 20.
- 14 Testator si interrogatur a persona non nomine heredi, & nocturno sorbit, atq; ita de herede instituo instrumentum conseruat, ut letestamentum.
- 15 Testamento ad validitatem an sit necesse, quod non tam ad habeatur & regatur.
- 16 Scriptura, quae co-ficitur a notariis, non est de fiduciaria, sed ad faciliorem per-divisionem.
- 17 Testamento confirmatorum, etiam si in consilio scriptis res testorum temporibus, non interrogatur a notario, vel a prima persona, respondeat alios, saum heredes esse vellet. Et reprobatur Isto. ut ipsa.
- 18 Romanus arguit & improbat.
- 19 Testamento non res obtinet, etia in quod testator sic conseqüente rescam vi ei cor heredes factas interrogatur an relatae causas extinxerint, sive non, sive.
- 20 Alternativa metu facta non annulatur ad detrimentum illius, qui dicitur, si metu participes non fuerit.

- 21 Testamentum valet, etiam si interrogatio sic facta per persona facta est.
 - Idem est si ad alterius interrogacionem est conditum, & si reuecationem atestator iam confitit, m. 21.
 - 22 Testamentum non primum habet clausulas derogatoriis, sed tollit per se conditum simplex.
 - 23 Testameatum ratum confitetur, si testator interrogatum an faciat Causa barodem, & respondeat, sic non repente eius non vera.
 - 24 Testamentum aliud, qui sicut mentis existit, sicut corporis infirmo, ad interrogacionem alterius vallet, cum ignoratur quem haereditem res facere.
 - Exinde, vi. nn. 26. 27. & 28.
 - 25 Testamentum validitas vel inuidizias non perdere corporis valitudine sed a mente sunt, at.
 - 26 Testamentum inuiditatis confitetur, quando testator non est liberus ministrum quatuor eius sub quatuor est cognoscere, etiam si consiles ipsorum fuisse testis.
 - Et fortius procedit hoc, quando non conflat eti. sc. statorem voluntate. sc. illari pro eo.
 - 27 Testamentum illius, qui non est sicut mente, non valeret.
 - Exinde etiam si testator inquit alius consiliorum eius, m. 32.
 - Quid autem testator verè & propriè non est mente ipsius, sed voluntate eius, & 33.
 - Et quanto de cognoscere postea inuidam testatorium t. x. usque tunc tunc, ita eti. 28. res ipsius testatorum, & quae sunt signa mortalium. 34. 35. & 37. & sequuntur.
 - 28 Testator sensim dicitur qui anima sit, & de se benevolentia conatur, eti. ad alterius interrogacionem uscicontra.
 - 29 I. sicut signum sunt locutiones.
 - 30 Signa, que indicant eti. res voluntis testari, quae sunt. & matur. sequuntur.
 - 31 Testamentum interrogati ob eo, qui accessit cum testamento scripto, & testato dixa, facta est, non valeret, etiam si testator respondet, quod sit.
 - 32 Testamentum informator, quando interrogatur eti. facta est per personam sua, vel conditum eti. testamento a testator subjuncto, ut quamvis in sole missa in testamento abh. bend.
 - 33 Testamentum conditum a marito ad uxori interrogacionem, invalidum.
 - 2 Codicis ad alterius interrogacionem confedit eti. 13. 23.
- Q**UIDA de præmis, & controversia sit illa nostrorum interpretis disputationis, quando testamentum seu heredis institutio ad alterius interrogacionem facta, præsumptum facta voluntate testatoris, & quando tunc sustineatur & valeat, nemo est, qui neferet. Disceptatio magna ex parte cœlestiatur eti. Quis tam excepit accebat at, intelligatur, hoc ordine progredi, vt prius tria disputationis capita confitimus: Quorum primum erit de testamento, quod in scriptis appellatur: Alterum de testamento mutuaputatio, tertium de codicillis. Et in utroque horum, & de cœlestiatur voluntate testatoris, & de dispositionis validate disputabo.
- Quod stinete ad primum illud caput de referendo in scriptis, sed eundem prius est: nullumnam flatuisse in l. lubens. C. de test. testatorum debere heredes si in instituendo nomine fui ipsa manu in testamento scribentes. Quod confititur, afferunt nullianus, & faltis, quis circa testamento committi solet, eti. 13.
- Venit quia vbi compertum fuit, non omnes testes scribere distillit, & propterea potest in non homines solitamente observar non polli, alia constitutione fanciuli nullianus, in g. i. lib. 1. n. 10. de scriptis libet testatori aliena manu, prius tam de cœlestiatur non hec facta heredi scribere. Est ergo dicitur iuris, testamento, quod in scriptis cœnit, confidere eti. si dictante testatore, haeredis nomine aliena manu quam testator scriberit. Sed dubitationis est, an testamento hoc ad alterius interrogacionem constitutum valet? Et non sufficiet aperte censuit Aliellus in dispu. 1. 4. 2. m. 3. qui huius opinio recensit Iom. Andr. in addit. ad S. & c. 1. in rati. de test. 6. in primis numer. 9. Et ita Aliellus, sic dicitur & alius omnibus suffit respondit. Ea propter inquit Aliellus hoc in causa locum non habet opin. glorioso in test. libro. m. 15. 29. quod admodum vel scilicet valeat testamento ad alterius interrogacionem conditum, si quoniam illa procedit (ait Aliellus) in relatione nuncupatio tantum. Hinc Aliellus traditionem veram esse exigit. Non enim reddi potest ratio diversitatis inter testamentum nuncupatum, & testamento in scriptis quoniam non nomina

nomen hæredis in uno ad notarii vel alterius interrogacionem scribi possit, quemadmodum & in altero nuncupari, testatore ita confirmatur. Nec Ioh. Andrea doctrina iure, vel ratione probatur. Et Albe. in *l. iubemus*, qui forte à predictis citatur, nihil hac de scribit: immo ait, scripturam nominis hæredis alteri posse comittit. Quod si scriptura mandari potest, quid obstat, quin illa scriptura ad alterius interrogationem possit confici, sicut illa, que heri foler de refutamento nuncupatio? Eft ergo id dicendum non differre in his testamentis in scriptis à nuncupatio. quin feliciter licet ita testari, ut scriptio hæredis nomine in testamento, interrogat quis testator, placet ne ita esse scriptio? Que ergo de testamento nuncupatio dicimus, ut de testamento in scriptis erunt conclusa.

Secundum est caput disceptationis nostra, cum de testamento nuncupatio agitur: de quo quidem nil noui, l. iubemus, §. 6. portet. C. de testamento constituit, fed iam facient res. Nam & in *l. iubemus* palam, in pr. ff. de testam. fuerat constitutum, hæredes palam a testatore nominari oportere. Nec quidquam immutatum ex his suis non eiusdem Julianum constitutione ex d. 5. illud in Auth. vt spoufa largi. & in *l. iubemus*, numero 6. verific. secundum facta, scribat, & t. malè (mea quidem fidentia) ex quiparatur testamentum nuncupatio, & testamento in scriptis, quod ad correctionem à Iustiniano factam. Non equiparatur certe, quia ratio illa, quia Iustinianum mouit, ut solum subtilem foletiūm scribendi nonum hæredem testamento manu ipsius testatoris abrogaret, quia feliciter multi scribere nec sunt, hec inequam ratio in testamento nuncupatio locū habere nō potest: Cū testator, qui testari potest, & hæredis nomen exprimere posset, quod si non potest, nec testamētum condere valeret. Dubitari.

7 Ergo contingit an testator loce explicationis nominis sui hæredis posset ad alterius interrogacionem respodere, atq; ita testari, valeat, illud testamentum. Dubitatio hac nostrorum ingenia 8 exercuit: & quod facilius explicetur, scilicet hæredem à Iustiniano & antiquis non alia ratione fulsi constitutum, testator nomine nominare suo ore, vel sua manu hæredem nonem scriberet, quām vt falsista, quām in his testamentis committi solet, quantum fieri potest eutetur, quemadmodum aperte scriptum est in d. l. iubemus. Et ibi Bald. nn. 4. verific. *Ego circa...* Ad finem, & ceteri omnes hanc rationem præcipuum huius constitutionis agnoscunt, quod scribit *Corn...* conff. 77. num. 3. libr. 2. & *Socin.* in *conf.* 73. num. 1. libr. 3. & *Socin.* in *conf.* 73. num. 22. libr. 2. Quare dicendum est, quod illi in causibus, in quibus aliqua falsi fulpicio adhuc potest, non est permisum testari ad alterius interrogacionem: & econtra, vbi nulla aderit fulpicio, liceatcum (vt fio loco dicta) paria sint suo ore, vel alieno nominare. Quō ergo clarissi elucet, omnia aliquipca causa in hac controverfa dilectione sunt distinguendata, & contulenti.

9 Primum est t. causis, cum conflat testatorem esse sane mentis & corporis, & carer omni vexatione affinium, qui illi non suadent, vt testator & eos hæredes faciat: & etiam conflat voluisse testari, eo quia ad hoc vocari fecit notariū & testes: Et deinde iam conferunt, quod testamento a notario corā & testibus recitat, & notarius interrogat ipsum testatorem an hæredem esse velut scriptio in testamento, testatorque respondet, velle. Hoc causa sine controversia valet testamentum. Et nemo est qui diffidat, ita enim aperte docuit Baldus in *l. iubemus*, numero quinto, & vers. quod in *testamento nuncupatio*. *C. de testam.* Quin & Ioh. Ipse, qui in *d. l. iubemus*, numero 11. & num. 12. à communī diffinet, in causa, quem mox subiicit, hinc nostrō in causa idem quod nos scribit, dum ibidem numer. 10. verific. sed responde *discretio*, & numero 12. verific. sed ista soluta, aut declarando. I. h. conflatissima, sc. acutum humanæ fragilitatis. Qui testam. face. poll. & illud, in auth. vt spoufa larg. procedere cum notarius iam testatoris voluntate hæredem scripsit in testamento, quod deinde corā ex recitatur, & interrogatur, an ita disponere velit. Non habet hic causis problemum dubitationem, cum omni ex parte cefer falsi fulpicio, qua fuit in causa (vt iam admonui) vt constitutum legatores, testatorem debere ore sua hæredem nominare. Et hinc causas magis & magis ex his, quæ max subiiciant, confirmabuntur.

10 Extenditur t. primo causis iste, vt locum etiam sibi vendicer, quando notarius non ante ex voluntate testatoris testamento conscripsit, apposito hæredis nomine, sed eo in latente praesentibus testibus, notarius aliunde sciens testatorem voluisse hæredem facere. Causam, interrogat testatorem, an hæredem esse velut Caium, & ille respondeat velle, testamentum constituit, ita scribit glosso in *Menov. Praesumpt.*

d. l. iubemus, §. 6. operet in ver. quemadmodum, quem ibidem fecit sunt Albertus, *Poepitius*, *Civ. col. ves. sive. querit. Iacob. Bar. ver. Modo quod sit filius, qui ei confidit omnino recessit Martinus gloriatur, idem ex loci scripserunt Bant. & Bal. Nam Bal. ibi numer. 5. resuta contra episc. Nicolaus Matereller, tandem verificat quod quod dicitur, dñe censum probat. Idem faciunt ex locis tam Fabrit. & Salvetus, idem docuit Ang. ibi, & in *l. iubemus* palam, in fin. prim. ff. de testam. & in l. in fraudem, §. 1. ff. de testam. mal. in lib. 1. c. cum tibi. num. 12. verific. quod fit testator. de testam. Ang. Aret. inff. de testam. in prim. colum. 4. & verificata est glosso *Fratre. Aret. inff. de testam. palam. in fin. prim. ff. de testam. Ful. num. 1. idem & Laem. num. 10. idem Alexan. conf. 12. col. 2. verific. hoc etiam produtus. Idem & conf. 33. num. 9. lib. 3. *Corn. conf.* 73. num. 3. conf. 30. 4. num. 3. libr. 1. & in conf. 26. num. 8. lib. 4. communem dicit Soc. *Sen. in conf.* 92. num. 16. lib. 3. *Iason. in conf.* 12. 4. in fin. libra 1. vbi testatur hanc esse causam. Ruin. conf. 2. numer. 2. Barb. conf. 29. colum. 8. vltim. verific. Nec obstat, opp. libr. 1. Gratian conf. 30. numer. 19. libr. 2. Bertrandus conf. 7. inff. 32. lib. 2. in novi. vbi communem esse afferit, numer. 1. l. 5. & quia de verba oblit. ita Ripe. num. 9. Boer. q. 31. num. 5. *Sylwan. conf.* 5. num. 10. Grammat. deif. 73. num. 35. communem testatur etiam Alciat. resp. 370. Tam obstat. num. 5. & *Socin.* in *conf.* 73. num. 16. lib. 2. *Cephalus in conf.* 7. abnd. num. 5. & *Socin.* in *conf.* 73. num. 5. & hoc sum & ego centuo in *conf.* 45. num. 1. iunctu. num. 30. lib. 1.**

Et vere dubitandum non est, quin sit receperit & vera Doctorum sententia, quae quidem præter id quod cellar hic illa falsi fulpicio, habet eam ratione neveram & solidam, quod parat sunt ore proprio, vel alieno ex proprio consensu, & voluntate loqui, & hæredem nominare. Ita enim videmus testipari posse præsentis notarii procuratori presenti ff. de verb. oblit. Cum tamen non nisi virtuo: loquente illa contrahatur. I. in prim. de verb. obligat. & eo loco concedunt Doctores testipari posse per interprēte & declarato: Ita pariter scribit Bald. inff. 1. §. 1. C. *quod quando in deducatur. Ita propositum illa contrahatur. I. in prim. de verb. obligat. & eo loco concedunt Doctores testipari posse per interprēte & declarato: Ita pariter scribit Bald. inff. 1. §. 1. quia air. quod si index fore suo citat reum ad diuidendum sententia, citatio illa vim traxit citationis habebat modū Baldus, idem esse, cum nunius præsente iudice reum ipsum citat. Ita dicimus sententiam præferrri à iudice cum recitante scribendo notario iudex recitatione facta, atq; in pronunciō, l. 1. & 2. c. de fin. ex brev. res. Et ad rem non fram hoc simili virutur Baldus in d. l. iubemus, numer. 5. & ad rem maximē t. confert, quod videamus testemntum adhibēdos eis debere rogotos a testatore, aut. regat. C. de testam. & copie *Socin.* in *conf.* 73. num. 37. 38. libr. 2. & tamen sufficit, quod à notario vel altero rogantur, testatorem præfente, ita glor. & aud. *auth. regat. Iason. in l. 1. fin. electione.* num. 41. de leg. quo loci testatur, ita obseruat. & *Socin.* in *conf.* 73. num. 28. libr. 2. qui afferit, sit aliquando a multo superfluum. Et in specie sic reprobatur Alex. in *conf.* 33. num. 14. libr. 3. & *Corn.* in *conf.* 39. 4. col. 1. verific. præterea. lib. 1. His conflat male sensisse eos qui scripserunt, hoc testamentum non confitentes. Ita fam. Nicolaus Matereller, quem obstat in d. l. iubemus, num. 7. & ibidem *Iason.* num. 7. & *Socin.* num. 10. d. *conf.* 45. num. 26. libr. 2.*

Extenditur t. secundum hic causus, vt etiam locum habeat, cū non a notario, sed a personā priua testator interrogaret, & nota ris scriberet, atq; de hæredem instituto instrumentum conficeret. Nam cum & hoc in causa ceteri falsi fulpicio, idem dicendum est, quod diuini suprad. nempe valere testamētum. Notarius enim videatur ipso ore rogalius testatorem, pollocaquam facta interrogatio scribit. Hanc sententiam probatur glosa, in d. l. iubemus. & Doct. paulo supra relati, dū non confituntur differentiam, an testator interrogat a notario, vel ab alio. Et aperte à se afferit *Corn.* conf. 77. num. 4. lib. 4. & clara *Rati.* conf. 2. num. 7. verific. Et haec opus. num. 1. & idem sentit fibi parum confitans *Ruinus in conf.* 9. 17. ver. accedit etiam, lib. 2. & ratione virutur Baldus, quod quendam fugitivis postos testator facit videatur, quia dilippens voluntas, in l. 1. §. 1. quod glosso in ff. de quof. ritido res ita constituit (at Baldus) ne detur materia fabricandi fallitum. *Iason.* l. 2. §. dicens. ff. quemadmodum testa. aper. *com. finalium.* Hæc ratio in cafo nostro locum habere non potest, cūm hic confiterat falsum nō committi, ex quo testator fatus mēte & corpore optimè nouit, quod agit. Et fugitivo ista noceret, quidam testator instrumente opreflus liberè non

postea animatum fuisse explicare, quenadmodum in specie considerat Decius confi. 429. nro. 9. ver. Non obstat.

Exceditur tertio, ut procedat locum, que habeat hic casus etiam non adest notarius, sed septem testes tantum vocati, & testator interrogatur, an Caecum heretem faciat, & respondat facere. Hic casus maiorem quidem dubitationem habet, quamam relati: Attamen, ob id quod & hic casus falso suppicio, credo testamentum hoc confilere, quo in causa ita respondit Alciatus ref. 53. 6. *Gratior agrotate.* & si alia ratione suo in causa male responderit Alciatus, ut infra dicimus. Huius extentionis est ratio, quod ad testamenti validitatem necesse est eis, quod notarius adhibetur & rogetur, cum fatis ita septem testes praesentes esse: scriptura enim, quis conficitur a notario, non est de fabula, sed ad faciliorem probationem, *met. l. contrahentes. qd. de pugna.*

16. Extenditur quartio, ut procedat etiam non conflat testatore testari voluisse. Et interrogatur, vel a notario, vel a persona priuata. Nam adhuc valet testamentum. Cum & hic casus falso suppicio. Nec repugnat quo non conflat testatore testari voluntile: Cu[m] nil hoc referit, ex quo eratin sua potestare reculare ut approbare haresis nominationem, lenitus Alexander confi. 33. nro. undecima, §. 8. & ibi nro. 12. scribit opinionem eorum, qui alter sentiunt care ratione & exquirere. Et ita Socini iun. confi. 17. nro. 9. 10. libr. secunda, sufficere tacitum rogatum, cum scilicet notarius scribit, & legit testamentum: idem est eti[us] respondit Siluanus in conf. 5. nro. 10. in fin. cuiusdam sententia refert Angelus Aretinum in his de testamento, in prim. nro. 15. vers. 6. *et mem. spissis.* & Petrus Pekius in tractat. de testamento conquisitib[us] lib. 1. c. 5. nro. 9. vers. 6. *fed haec lumenatio.* Quo circa malè docuit Iason in d[icitu]r submissio, in fin. hoc causa testamentum non conficit & sua opinionis auctores recusat Petrus Cymus & Bal. ab[er]t. & Romanus confi. 5. 6. *Proposita consultat.* inf. Et prater eos idem senatur Marius, confi. 4. 9. *Tegumenta &c.* Calceanus in conf. 9. nro. 10. ver. 5. sed quando Crotius, qui infra referat, Bellonus in conf. 7. 4. nro. 7. m. 6. & Bertrandus in conf. 19. nro. 3. lib. 3.

Moder. Petri in addit. ad Alex. confi. 12. nro. 6. lib. 1. qui eiusdem opinione aliis recentient.

Ea ratione vtuntur, quod hic darentur certitudinem materia (vixi sepius) quae ratio in causa nostro certifico, quia conflat de voluntate testatoris, qui fuit libertas testatoris erat, & falli non potuit cum sane mentis esset & corpore. Quod vero Romanus scribit, hanc testandi formam non esse à iure inventam, & superfluitus esse nouus hunc disponendi modi introducere, Falsus est hoc in re Rom. cum à iure non improbarer hinc formam.

Nam quid refert quod iam itauerit testator testari aliquo d[icitu]r, antea hanc interrogacionem, vel delibera tunc cum interrogatorium certum continentur certum animum habeant? Et quod praesente testatore scribit testamentum, vel iam scripserit, nil ad rei veritatem opprimendam, vel apertendant facit.

Nec repugnant auctoritates Petri & Cyni, quandoquidem Petrus, quem exp[re]sse sequitur Cynus, solum diligitur interrogationem factam testatori, qui morbo opprimebatur, & qui mente sanus erat. Et Bal. alter sensit quam illius exercerit Iason, si quidem Balduus in d[icitu]r submissio. nro. 6. vers. 6. *sed melius & verius;* videtur quidem scriberi id quod ait Iason, sed illa est opinio Nicolai Mattarelli, ut supra admonuit, non Bal. Quod vel ex eo constat, quia paulo post adscriptio Nicolai nomine subiungit in h[oc] verbis. [Sed quidquid ipse dicit, j]id est, Nicolai] [quod interrogatio fit à Testimonia rogato dicta valeat testamentum.] Ecce quod Balduus non disflinguit, an tū vel ante fuerit rogatus notarius, an deliberauerit olim, vel nunc testator testari. Non etiam aliter est sensit Iason. Andrex in annot. ad Special. titul. de legi auctoritate, §. in primu. nro. 9. Alius enim est sensus verborum Iason. Andrex ut in specie contra Romanum respondeat Alex. confi. 33. nro. 11. lib. 2. Ita quoq[ue] non diffinet Corn. confi. 1. col. 2. lib. 4. qui à Particulis suis recensetur. Nam id affirmat Corn. multis alijs coniecturis concurrentibus, quemadmodum facit & Soc. Sen. confi. 29. nro. 7. lib. 2. Nec altius loquitur Corn. confi. 31. col. 2. lib. 2. Et Marcellus falsus est auctoritate aliorum, qui in specie hac non ita scribunt. Ita pariter ita falsus est sensit Crotius in l. prima, §. 5. quia ita nro. 21. de verbis oblig. qui fecutus Romanum scribit, se ita confusilive, & suo confilio ita sufficeat. Rote Romane Auditoribus pronuntiantur.

Et subiungit ita quoq[ue] sensibilis Paulus Calfreensem, confi. 366. et l. confitimus 156. vojo punto & dilectionib[us] lib. 2. Sed verē in causa Pauli Calpha plura alia concurrebant, ut vobis loco dicam.

18. Extenditur quinto, ut locum habeat hic casus eti[us] quando testator sanus mente & corpore à consanguineis vexatus, ut eos

heredes faciat: & non conflat quod voluerit eos heredes facere, vel no[n]. Deinde a notario interrogatur, an Caecum, qui testator extransit sit, heredes faciat: & testator responderit, facio. Adhuc enim opinio testamentū confistere. Nec illa vexatio quā à consanguineis passus est testator, herede instituto dubius rationibus obedit: prima, quia licet testator vexaretur, attamen fixa liberaria potestatis erat, ha[ec] edem facere, vel non facere. Et si dicatur, id fecit ut à vexatione se eximeret, respondet: liberarium non suffit ex quo adhuc vexari posuerit, ut illud testamentū renouaret. Secundum, id est ratio, quia vexatio illa h[ab]et extraneo instituto, qui nil malegit, nil admisit, nocere nō debet: quicquid modum dicimus, alienationem meru faciam non amittere ad detrimēnum illius, qui acquisivit, si metu participes non fuere. Ita scribiat gl. & Del. l. me- sum, §. sed lues, §. de eo, quid metu causa.

Extenditur sexto, ut procedat etiam cum interrogatio facta est a persona suscepit, utp[ar]ta à consanguineo, qui cupiebat heres institui. Nam adhuc consistit testamentū in facultate ipsius testatoris respondere, & non responderere. Ne illa interrogatio & perfusio personae suscepit obedit: *ux. l. 1. C. 5. qui ali- quam test. probat.* Ita Soci. Sen. in confi. 129. col. 6. libr. 2. *Dicitur in confi. 48. nro. 6. Rati. in confi. 2. nro. 10. libr. 2.* Id quo procedit, niflalitif p[ro]p[ter]i & conjectura contraria, *ut declarat Gratianus confi. 30. nro. 12. libr. 2. Beor. quod. 35. nro. Soci. Sen. in confi. 14. nro. 5. 2. & in confi. 18. nro. 3. libr. 2. Alcia. in resp[on]s. 13. 4. & in confi. 170. nro. 5. & Moderni Parisienses in confi. 9. nro. 6. & 120. nro. 6. in confi. 13. nro. 5. & 14. nro. 5.*

Extenditur septimo, ut procedat etiam quando hoc testamentum ad alterius interrogationis conditū efficit renouare alterius iam cōditū. Non enim differt quod ad interrogationem alterius conficiatur vel primum, vel secundum. Ita respondunt Romanus confi. 30. in Secundo dubio, & clariss. Alex. confi. 33. nro. 12. libr. 2. Et dicit. *Ita. 3. Rati. confi. 12. nro. 10. lib. 2. & clariss. Dic. confi. 48. nro. 9. & Soci. Sen. confi. 14. nro. 5. lib. 2. vbi Dicitum sequitur, & idem sciens in d. confi. 4. nro. 9. & nro. 36.*

Quocirca malē sentiunt qui alter scriplerit quemadmodum viuis effit respondere Castrren. confi. 15. 6. ut eum Ruinus, & Decius praetextate loqui recentent. Quanquam dici posset calorem non nisi hab ratione sola, quod ad renocatio[n]em iam conditi testamētū non sufficiat secundum ad alterius interrogationem conditū fide plura fio in causa concurrebant: & inter catena concurrebat in causa Castrrenis, quod ille testator infirmitate gravatus admodum erat, & dubitabatur, an sanguis mentis esset, quemadmodum ipfemem Cafr. in l. hac confitissima, §. at cum bimba nro. 2. *Cognitio[n]e p[ro]p[ter]e p[ro]fessio[n]e, qui refert, se ita cōsulūtū.* Nec deferrendū est Guidonis Papae confi. 6. 4. infi. Cum ne lege, nec ratione, nec aliquorum auctoritate nitatur. Solum sit secundum hoc testamentū, ut simplex non derogare primo, sed autem clausa defragatoria. Quod equidem non admittit, cum primum testamētū habens clausulas derogato rias tollatur per secundum simplex, ut tradunt Bar. in l. sp[iritu] in principio testamētū. nro. 6. leg.

Ita pariter Soci. Sen. co[n]f. 92. nro. 7. ver. 5. sed praeferit non obstantib[us], §. sequens Castrren. in d. confi. 176 respondit eo in causa, quid est testator multum gravabatur infirmitate, & à consanguineis vexabatur, & iam constabat ipsum testator non habuisse animal reuocandi primum testamētū. Ita pariter loquitur Ruinus confi. 9. nro. 14. & nro. 15. ver. 5. *praeferat isto lib. 2.* Ita quoq[ue] respondit idem Ruinus confi. 2. nro. 9. lib. 2. Et Soci. Sen. confi. 18. nro. 3. lib. 2. qui Cafr. sententiam ac Romanii contra Dec. confi. 49. conatur tueri, praeponunt, suo illo in causa non conflat, quod testator secundum voluerit, quia eius volutas dubia erat. nos loquimur, quando conflat de eius mente & animo, ita quoq[ue] intelligit & declarat ipfemem Soci. Sen. confi. 14. nro. 5. 3. vers. Nec denun[ci]at, §. et trifismem Soci. Sen. confi. 173. nro. 3. lib. 2. sibi parum constans abolute à Dec. diffinet.

Ita quoq[ue] euidenti fulle opinionis credo Rodericum Suares alleg. 1. nro. 36. sed Zafra in confi. 3. nro. 36. lib. 1. absolu[te] repondit, testamētū ad alterius interrogationem conditū non reuo care plurimum, & si est testator fuerit sane mentis, & liberis dispositionis.

Extenditur octavo, ut procedat eti[us] si testator ite vobis sane mentis & intellectus interrogatur, an faciat Caecum haedem, respondat, quod sic non reponendo eius nomen. ita Corn. confi. 77. nro. 5. lib. 4. quod in intelligo ex supra dictis, cum omnino est sane mentis & certum est, quod testator voluerit. Rati. confi. 18. nro. 3. lib. 3. Bar. confi. 3. col. 9. ver. 5. *sicut faciat. lib. 3. Soci. Sen. confi. 178. nro. 2. lib. 2. vbi. 18. 3. ma. 2. alcia. resp[on]s. 170.*

Secun-

LIBER QVARTVS PRAESVMPT. X.

Secundus est casus + cum testator, verè sanè mensis est, & si corpore ager atque infirmus iacet, & liberū voluntatis est, quippe qui non timet confangueinos: Est constat voluisse testari, sed ignoratur quem hæredem vel facere. Hoc casu valeret testamentum conditum ad interrogacionem vel notarii, vel alterius personæ priuatae. Nec differt hic casus à præcedenti. Cum + testamenti validitas & inutilitas non penderet à corporis bona valetudine, sed à mentis sanitate. Et habet hic casu eisdem auctores, quos & præcedens. Quo tamen clariora hac omnia redderentur hanc ab illo separari.

Excedit fī primō, ut locum habeat etiam si infirmitas erat gravis. Ita Scov. ion. in conf. 179. num. 16. lib. 2.

Excedit fī secundo hic casus, vt procedat etiam quando hæredes testator a suis confangueinis vexatione aliquam patuerit, vt eos hæredes faceret. Et testator interrogatus à notario vel alterius persona priuata, an alterum ex confanguineis hæredem faceret: & respondere testator, facere. Adhuc enim valet testamentum. Nec illa vexatio obsefī, cum eliuimus non fuerit, vt liberum testatoris voluntatem impedit. Potius enim si voluit testator reflexare facere illum hæredem. Quocirca illa ratio suppositionis falsa celat aquæ hoc in casu non præcedent.

Excedit tertio, vt procedat etiam quando non conflarent hunc testatorem ante hac interrogacionem habuissent animum testandi. Nam adhuc testamentum consisteret. Ea est ratio, quia semper fuit in sua potestate ita testari, & non testari. Quemadmodum duploce explanauit supra rebus testatoris conf. 4. extensione, nō repetit iam dicta. Aliæ extensiones sumi possunt ex dictis in casu præcedenti cum sit substantia ab hoc non differat.

Excedit quartu, ut locum habeat etiam quando testator ipse balbutiet, & inarticulare loqueretur. Ita post aliæ andrum Rimbom, & Iosephini fratribus in conf. 4. num. 9. lib. 1. vñ. nov. 37. diligendo aliogenus casus declarari.

Tertius est casus, quando + testator est sanguinis, sed corpore infirmus & non liberū voluntatis, vt quia timet eos, sub quorum est custodia etiam si cōfiteretur testari, sed ignoratur quem hæredem facere velit. Hoc casu interrogatus, an velit in instituire aliquem ex illis, sub quorum custodia est, & respondere, velle instituire. Hoc casu non subsistit testamentum. ita in specie sensu Carnes conf. 73. nu. 4. in fine. & nu. 5. proprie med. lib. 3. & conf. 319. nu. 5. in fin. lib. 4.

Ea est ratio, quod timore potius ne ab illis deferetur, quam sponte & quod ex animo suo ita faceret instituit, sicut in familiæ excepit probat. I. medicus ff. de varijs & extraord. cognit.

Hic casus multò fortius procedit t̄ quando non conflarent testatorem voluisse testari. Auctor enim hoc suppositionem quod timore testatus sit. Præterea multò fortius etiam procedit, si interrogatio fieret à persona suæfacta. quemadmodum cœnit in casu Cornel. d. conf. 73. num. 4. in fine. Et fortius procedit quando illa interrogatio excedere modum simplicis interrogacionis: atque ita quando quadammodo imperaret, vt si dicere, regla che tu laſſi herede me, & misiglo. Et ita Carnes conf. 319. nu. 6. lib. 4.

Quartus est casus, cum testator est mens infana verè & manifelte, vt quia fui natura est mente captus vel furiosus. Hoc casu, cum eius disproprio, & sponte linea alterius interrogacione facio non valeat. Furiosum. C. qui t. flam. face. poff. cum simili, multo fortius non valeat, cum ad alterius interrogacionem testatur. ita d'ax. conf. 33. nu. 8. lib. 3.

Excedit t̄ hic casus, ut procedat etiam quando hæredes secler confangueinos. Nam adhuc non valeat. Cum eadem sit ratio. Non enim dicitur testamentum, quod confectum est ab eo, qui legitimo careret & confessio.

Quintus est casus, cum + testator or verè & proprie non est mente infanus, sed dubitatus & quadammodo præsumptio tantum, vt pora cōm graui morbo affligitur ac præmitur. Et aliquando extant signa mentis, vt quia liberente medico obtemperat, medicamenta & pharmaca sui. cōpiti, & loquitur quæ viri sanguinis sunt. Aliquidà vero, vt morbo & confangueino, vari, loquitur, & phantasma habeat, ita quod iudicari non potest quod verè & propriè sit hebre compositi animi.

Hoc in casu dicendum est, quod si aliqua extant signa, quibus constare poslit testatorem hunc ita voluisse testari, valeret testamentum, quamquam ad alterius interrogacionem cōditum fuerit signa hoc in iudicio arbitrio sunt posita: fed ex nostris aliqua colligi possunt.

Primum est si iam + dec̄larauit voluntatem suum testandi

ita, & ita, & iſſu ita se vocari notarium & teſſer, vt ita reſearcat. Qui quidem notarius vocatur, ut intellexit ab illis, a quibus voluntatis testamentum conſcripto, & deinde coram testib⁹ testatori legit & cum interrogauit, an illum à se scriptum hæredem institueret: & respondet testator ita instituerit. ita se respondit. Corne. conf. 30. num. 3. vers. nam per rogatum lib. 1. & in conf. 222. vñ. 4. ibi, mihi prædicta et refutab⁹ quod est et testes, & ibi procedat quando conſtat. idem conf. 309. col. pen. in prie. lib. 1. Socin. ten. xvi. 229. nu. 7. vers. & ham. p̄mon. li. 2. Ita etiam respondit Socin. lxx. conf. 14. s. n. 73. an conf. 178. nu. 20. & stipulo obſervat. & in conf. 179. num. 36. lib. 2. Zafing. conf. 179. nu. 37. lib. 1.

Secundum est signum, quando testator iam antenon expresa, sed tacit declaravit mentem suam, vt quando iſſu ad se vocari notarium & septem testes, & illi præsentibus dictauit notarium tocum testamentum, & notarius eo conſcripto, & recitato interrogauit testatorem, an ita fieri vellet: & ille affirmavit. Ita dicit Bald. in l. lib. nu. 1. den. ſc̄ripti Corne. ind. 1. lib. inuenit. in fin. & conf. 73. nu. 3. vers. Nam apparet in 105. 222. num. 4. lib. 1. & conf. 261. nu. 1. lib. 2. dicitur respondit. ſuſſerit ergo ut p̄t & edentur testator. Bellon. conf. 73. nu. 4. Pet. Peckius in tract. de testator. ita conuincit. 1. c. 5. n. 109. 9. Moller. Parisi. conf. 32. nu. 12. vers. 3. vñ. 6. & nu. 14. lib. 1. conf. 2. nu. 9. 1. lib. 2. qui aut ſuſſerit ſuſſerit & iſſe, ut regum: Id quod verum p̄t eximio.

Tertium est signum, quando sumus in dubio, & reperitur testamētum rite & recte conditum, ac si ab eo qui verè sanus efferte & corpore factum fore. Nam valeret, & si conditum sit ad alterius interrogacionem, ita claret & impetrat respondit. Corne. conf. 73. nu. 2. vers. & idem volus. & nu. 5. lib. 1. Nam qualitas testatorum ad praesumentum sanam metem attenduntur: quemadmodum paulo supra post Doct. in ſuſſionem. C. qui ſuſſe fac poff. Exemplum potest adterri cūm venientes ab inſtato ſunt intituli: ita poff. 5. lib. licetum loco ſuſſerit ſuſſerit respondit. Corne. conf. 222. num. 4. idem conf. 319. nu. 2. lib. 1. G. at. conf. 20. nu. 29. lib. 2.

Exemplum t̄ etiam adſertur ex Alex. conf. 2. col. vñ. 2. vers. Et diſ. 35. Etiam Petruſſi. lib. 1. dum ait illam videri ſana mente testatum, qui & de anima ſuſſe & ſe benemeritis conſulut, & ſi ad alterius interrogacionem id fecerit.

Venit ut ait Corne. d. conf. 73. nu. 4. hoc intelligitur, nli alijs cōdictoris conſtat de mente infana testatorum cūm quotidie 1. euſtia, vt inian etiam loquantur ea quæ homini ſuſſe mente ſuſſe, quod repetit o loco in fine reſponſi.

Quartum signum, effunditq; ipſe testator interrogatus ſimplicerit, quem hæredem faceret: & ipſe respondit. Catum vel Sempronius, arque ita per ſuggeſtione non fuit interrogatus. diſ. 37. dico, facts ne hæredem Caium, & responderet, quod ſic. Nam quando fine ſuggellitione, ſicque ad ſimplicem interrogacionem testator ſuo ore nominat hæredem, ostendit feſſe ſane mentis & animi deliberati: Quid ita non contingit, cōm responderet ſimplicerit, ita, ſic. Quandoquidem potuit alia de re intelligere cum interrogatorib⁹ ſuſſerit ſuſſerit, ita, ſic & ſi ei fuliter dictum vi bilere, diſſerit, ſic & ſi (vt ait Cygnus d. subuenit. 1. vers. in fin. queſtitio) quis ei diſſerit, inter feciſſi hominem, responderet, ſic: quod non contingit, quando nomen hæredis exprimit. ita confidat. Corne. d. conf. 73. nu. 3. vers. Et idem vñ. lib. 1. Quod tamē ipſe intelligit, & recēd, quando alia contraria & vrgentes præſumptions non concurrunt. ita etiam intelligo cūdum Corne. conf. 232. nu. 4. vers. lex enim non habet pro expedio. lib. 1. ita etiam intelligo d'alexan. conf. 32. nu. 3. dum responderet. Valere inſtitutione de ſuſſionis, cūm dicit testator ſuſſerit ſuſſerit ſuſſerit: ille erat præſens.

Quintum est signum, quando testator ſubſcribit ſpecialiter. Ita Modern. Parisi. in conf. 31. nu. 14.

Sextum est signum, quando inſtituit eos, qui ſuccellari erant ab inſtato. ita ſuſſerit. Corne. & Grati, quo recenti in conf. 45. nu. 12. & declarat. nu. 41. lib. 2.

Declaratur nūc hic casus, vt locum non habeat, quando vñtra infirmitatē, & notarii, vel alterius interrogacionem aliquæ signa concurrit, que ostendunt testatorem noluisse testari. Ita ſuſſerit. d. 2. vñ. Zafing. conf. 3. nu. 37. vers. Nam primus qui vñl regoſtraria. Et ſecon. in conf. 31. nu. 8. lib. 2. Quæ ſane signa & conieqtura ex faſto, & futuro eventu pendunt. Ita i. eo iudicis arbitrio relinquuntur. ita ſuſſerit. Corne. conf. 73. nu. 7. lib. 1. Nec in hac declaratione cōſtituo differentiam, quod agatur de teſſamento, vel de codicillis, vt nec differentiam facit Modern. Parisi. conf. 31. nu. 7. 8. 9. vñl.

Primum est signum, quando t̄ non conſtat testator ſe habuisse animum teſſandū, vt quia hoc nunquam declarauit, nec iſſu ita

vocari notarium & testes. Cum enim concurrit hæc coniectura cum illis duciis ab aggritudine corporis & dubia mentis fuitate, nescio & interrogatio ei facta, dicendum est, testatorem potius noluisse tellari, quam tellari. Quod enim respondit, ita agerelle videtur potius egisse, vt se ab ea interrogatio molesta liberaret, quam ut ita testatur. Et si forte suifuerat alia de interrogatis, idem respondeat. sicuti confidit et Cyn. in dñl. ad emm. col. 2. ver. 1. vlt. queritur. C. de refam. dñm. aut. quod si suifuerat ita interrogatus, occidit. Causam respondit, sic ita, quod placet & Alexan. conf. 12. num. 6. ver. 5. & ide dicit. lib. 1. idem sensu Corn. conf. 13. in fin. l. conf. 77. num. 3. lib. 4. Ita etiam videtur cum Alex. conf. 33. num. 11. ver. subdit tamen lib. 3. intelligere Romanum conf. 206. qui respondit, non subfuerit esse testamentum ille, ut interrogatus ab eo qui accedit cum testamento scripto, & ex leto dixit facit ita respondit testator, quid sic. Ita etiam Socin. conf. 229. num. 7. ver. præterea subdit, lib. 2. dat etiam opusmentum Alberti Becketti & Ioann. Andrei. idem Socin. conf. 2. num. 17. in fin. lib. 3. Ita etiam Romanus sequitur Tafon. conf. 96. col. 3. ver. sit diligenter, lib. 2. Ruinus conf. 9. i. 6. lib. 2. Idem conf. 8. n. 7. q. li. 3. Modem Parthen. conf. 31. num. 3. vñ. & n. 6. & n. 9. declarat. Gratian. conf. 3. num. 21. lib. 2. Socin. conf. 1. 56. & conf. 1. 57. g. 2. lib. 2. Petr. Peuk. mtr. de legamento romano lib. 1. s. 2. 5. Sylanus conf. 14. n. 16. ver. Nam Albert. & Clarius ibid. ver. Ne. obstat. & dicatur.

Secundum est signum & coniectura, quando interrogatus testator, præmolefia modò in hanc modo in alien locis partem verbae, ne lèns loqui ita vt paulo ante faciebat, ostendens ægræ fæcere, quod ita exaniuste his afficiatur moleftij. Hoc enim casu dicendum est testamentum non confilere, ita in specie hanc coniecturam proibet Caffren. dñf. 15. 6. 10. pando & allegri sibi, col. 1. ver. Nam quod. & col. 2. ver. Sed hic interueni plus lib. 1. Et Caffren semper ita interpretatur Alex. conf. 33. num. 12. ver. 1. confundat. lib. 3. Socin. conf. 229. num. 17. ver. item ex hinc quo dñl. lib. 3. Ita etiam confidit Corn. conf. 1. num. 5. ver. item plures testes lib. 4. dum respondit, testator illum notifice ad notarij interrogacionem tellari, cum interrogatus a liquido responderet, aliquando vertens tergat acbat.

40 Tertium est signum & coniectura; cum interrogatio facta fuït per persona supœcta, vt puta à consanguineis, qui deinde scipti haredes reperiuntur, vel à notario ab ipsis consanguineis vocato & (quod aliud) subornato, precibus & pretio (vt fieri solet) allecto. Nam hoc casu testamentum non confitit. Ita Caffren. dñf. 15. 6. 1. 1. ver. Et item dicendum, quo loci arguit, testamentum infirmatum gravata non subfiftere, cum conditum effet ad interrogationem cuiusdam religiosi patrum eorum, qui institutus haredes dicebantur, & qui quidem religiosus affectabat nepotes illos suis haredes fieri. Et repetit ibidem Caffren. dñf. 1. ver. quod quando. & Caffren. Ita amplexit Alexand. conf. 33. num. 12. ver. præterea. Paulus de Caffr. lib. 3. Et Socin. sen. conf. 229. num. 7. ver. & hanc opinionem, lib. 2. & num. 8. ver. ad laudem patrum. idem conf. 9. 2. num. 10. lib. 3. qui respondit de notario notifice ita quod vocare ut suifuerat fuit. Ruinus. conf. 9. num. 15. conf. 12. lib. 2. Dec. conf. 5. num. 4. lib. 2. Quidcirca male respondit Alciat. respou. 154. Granter agrotane, cum dixit, testamentum conditum à marito tñ vxoris interrogacionem, que se harered fieri interrogavit, valere: cum tamen, & testator grauter agrotare, & non confitit de eius voluntate testandi. Et melius sententia Parthen. conf. 3. num. 5. & num. 6. vñ. Socin. int. conf. 13. num. 27. 28. lib. 2. qui contra numerum respondit. Ita etiam Corneu confitit 103. in fin. lib. 3. Ita etiam declarat Barba. conf. 43. colom. 8. ver. 7. faciat. lib. 3. & syll. num. 4. num. 10. prop. medium. & num. 2. vñ. declarat & sensu Caffren. sem. Idem procedit cum ex alio conflat notarium interrogante esse suspeatum, vt quia omisit aliqua solemnitas in testamento adhibenda. ita sentit Corn. conf. 30. num. 4. n. 6. ver. & est adserendum. lib. 1. sed confidere Corneu forte loqui quo ad hoc vt non adhibeat fides notario, qui deposit, vt testamentum sustinetur sp. suflinerit alioqui non potest, defectu folemnitatem, alias non reddit notarius fe. suspeatum quo ad interrogacionem: quia potius redditus non suspeatum ex quo non videtur perfecte infernari haredi vocato, cui si faveret voluerit peccatari potius addendo folemnitatem superflua quam omitendo necessarias. Hoc signum forte tem perari potest, non procedure, quando adfert contrae coniectura, quibus demonstrantur haredes suspcione care, utputa, quando multa legitima efficta facta in testamento, ita sentit Croton. conf. 30. num. 7. lib. 2. Nisi dicimus ad cautelam fuisse factum ab harredis ut tegeretur suum dolum, & vt haberent legatioris vñsc defensione testameti. Præterea subiungit Croton. d. conf. 30. num. 8. 9. certificare hanc suspcionem, cum de fide & legitate harredis, & notarij probatur, sed cogita, an verum id effe possit.

41 C ontingit etiam tñ dubitari, an & quando testamentum praesumatur solemniter. Hac in re distinguo duos casus. Primus est quando agitur de illis folemnitatibus, que in testamento poterant interuenire tempore testamenti. Hoc sane casu testamentum praesumatur solemniter, vt prima eius facies ostendit & demonstrat. Ita Bald. in 1. p. 107. disagm. in 2. oppof. C. de is. & falti igno. quem feciunt fure. Curt. iun. vñ. num. 3. & ibi. Sapija. 71. C. de editio D. Adria. salien. & commemoranti in comment. de adspicenda professione. remedio. 4. num. 7. 27. Et his accedit idem Bald. in exp. commun. reperit. num. 6. ver. 1. quero quid in refam. de offic. delegati, qui scrip- tium reliquit, testamentum praesumti solemniter, quatenus ex verbi col-

Quantum est signum & coniectura, quando solenne testamento, quod iam præcessit, est retocatum, si hoc, ad interrogationem alterius conditum, valeret. Quod intelligo, quando aliquantum est testator ita vixisset, vt liberum ei fuisse mutare & reuocare, si agere voluerit: & concurredit aliqua coniectura, etiam si leuis fore, interrogations factæ à persona suspecta, quemadmodum respondit Caffren. dñf. 15. 6. colom. 2. ver. p. 12. hoc etiam bene facit. Cuius quidem respondit hoc in casu defendi potest, vt vno atq. supra. Et fatus solidus est Caffren. ratio, quod non praesumatur testatorem noluisse ad simplicem alterius interrogationem existere in mortis articulo, & vno momento reuocare & irritum facere, quod folempter & deliberat iam fecit, & tanto temporis spacio, quo reuocare poterat, comprimabiles dictur, argumentum, si quando in principio, C. de magistr. reg. statuerit. Ita etiam intelligent & declarat Corneu conf. 1. 2. 3. num. 4. ver. & maximè hoc persuaderet adem conf. 50. colom. 3. ver. & maxime cum paulo ante, libra, quo pol remo loco respondit Corneu de eo, qui paulo considerat testamentum solemniter & perfictem. Ita etiam Socin. sen. conf. 92. num. 17. ver. sed præmissa non obstat, lib. 3. Ruinus conf. 9. num. 15. lib. 2. Socinus junior conf. 30. num. 3. lib. 2. ubi improbat Decius conf. 429. alter sententiam. sed dici potest, Decium loqui in eo testatore, qui non erat grauiter infirmus.

Quintum est signum & coniectura, quando testator ita aggritudine oppresatis interrogatus respondit modò, quod sic, modò abnuendo capire. Nam hoc modo ostendit, non intelligere, nec animum habere testandi. Ita confidit Corn. dñf. 15. 3. col. 4. ver. Et ponderandum est.

Sextum signum, quando testator dixit expressè, quod non debet cum moleftia afficere. Nam tunc si interrogatus responderet, videtur potius scissile ad evitandam moleftiam quam animo testandi. Ita confidit Soc. sen. conf. 229. num. 7. ver. Nam propterea dicit.

Septimum signum, quando testator dixit expressè, quod deberent reveri cras, vel alia die. Ita Ias. conf. 196. col. 3. ver. vnde cum Albert. lib. 2. qui stupratus Caffr. d. conf. 15. 6. 10. ita etiam respondit Soc. sen. conf. 92. num. 15. lib. 3. & Soc. iun. conf. 17. num. 2. lib. 2. Verum hoc veritate cur circa voluntatem imperfectam ponere autem quod non valeat testamentum respectu interrogations.

Octauum signum cum testes suopei fuerunt vocati, etiam si extare non sufficiunt. Ita Modern. Parthen. conf. 31.

Tertium est huius disputationis caput, quod circa Codicilos veratur, & quidem scriptum reliquit Bald. in 1. & in epistola. num. 4. C. de fidei omni, quod eti. aliquando non valet testamentum ad alterius interrogationem conditum: valer tamen iure fideicommissi, sive codicillorum. & Baldum feciunt fuit Baldus Nodellus, Croesus, Alciatus & Ripa, quos recensuit in conf. 45. num. 14. & eorum traditionem declarauit niderem num. 42. vñ. ad finem responsum. De his sat.

P R A E S U M P T I O IX.

Testamentum an & quando solemniter praesumatur.

S Y M M A R I A.

1. Testamentum an & quando praesumatur solemniter.
2. Testes in testamento descripti praesumuntur rogati.
3. Testamentum quando primus facie appare vitiosum in aliquo, praesumatur non solemniter.
4. Testamentum carens aliquo solemniter non praesumatur, si aliam quo ad testatorem, & heredem, sed quo ad notarium.

C ontingit etiam tñ dubitari, an & quando testamentum praesumatur solemniter. Hac in re distinguo duos casus. Primus est quando agitur de illis folemnitatibus, que in testamento poterant interuenire tempore testamenti. Hoc sane casu testamentum praesumatur solemniter, vt prima eius facies ostendit & demonstrat. Ita Bald. in 1. p. 107. disagm. in 2. oppof. C. de is. & falti igno. quem feciunt fure. Curt. iun. vñ. num. 3. & ibi. Sapija. 71. C. de editio D. Adria. salien. & commemoranti in comment. de adspicenda professione. remedio. 4. num. 7. 27. Et his accedit idem Bald. in exp. commun. reperit. num. 6. ver. 1. quero quid in refam. de offic. delegati, qui scrip- tium reliquit, testamentum praesumti solemniter, quatenus ex verbi col-

LITER QUARTVS

bis colligi potest in eo verbo, quod filium omnium est, solemnitas non presumit. Et idem Bald. in l. num. 16. C. de factis familiis docuit tellam, presumit solemnem, cum requiriatur ita legi formam habet: fucus si ea careat, idem autem peregit in col. ult. C. conveniens de factis. Bald. secundus est Dec. m. conf. n. 8. qui auctoritate aliorum dixit, auctum presumit ex omni parte habilem quando haberet debitam formam.

Hinc dicimus, presumit testes in testamento descriptos & adhibitos sive rogatos: quia solemnitas, que tunc temporis potuit interuenire, ita sive disrespondentibus Dec. in d. conf. 8. num. 17. vers. 5. quod non est. Secundum in d. conf. 8. num. 4. lib. 2. & Bier. q. 53. Idem dicitur de quocunque alio actu, qui requirit solemnitatem, ut illa presumatur, si in actu fuit enunciata, & eo tempore potuit interuenire. Ita etiam in precedenti libro, precept. 132. n. 32.

Ex quibus finitur declaratio, quod quando ex forma & prima (ve) atque facile ipsius testemtari apparet, auctoritatem videtur: testamentum non presumit solemnem. Et huc pertinet, que scripsi praeceps commentariis de adipisci professi remedium. 4. n. 7. 29.

Non presumit tamen testamentum falso quod non testator & heretede, & sic difficit solemnitas, sed quo ad notarium, & dicimus infra lib. sequenti, in presumptione 40. vbi de affectate differunt.

Secundus est casus, quando agitur de ea solemnitate, que tempore conditi testamenti interuenire non potuit. Exemplum est, quando dicitur, Praelatum de Pontificis licentia condidisse testamentum. Hoc sane casu, si erat is Praelatus extra urbem Romanam, vel locum spumis, in quo era Papa, non presumit haec licentia. Ita hoc in causa defendi potest opin. Aret. in conf. 30. n. 2. & Ruin. in conf. 26. n. 10. lib. 1.

Maius est dubium, quando Praelatus defecit in curia ipsa Romana. Nam multi existimarent presumit hanc licentiam; ex quo interuenire tunc potuit. Ita Felsen in c. 1. sicut. col. 17. vers. prescripta, de re iud. Eiusmodi in d. conf. 26. num. 10. lib. 1. Capitulo de dicitur, num. 30. & Hieron. Gabriel. in lib. 1. conclusione, in tit. de proficiuntibus, conclus. 1. num. 42. Præterea ob temporis diuturnitatem, tunc presumit licentia Pontificis. Ita de testamento Ricardii Senensis Cardinalem responderet Aret. in conf. 30. & Alexem. 10. num. 7. quos fecit sicut Iason in l. scindente, num. 16. in fin. ver. oblig. Dec. in conf. 4. num. 2. Ruin. in conf. 31. num. 16. libr. 4. Triquetus de legibus canonicis, in gloss. 3. num. 49. & Crauet de antiqu. tempor. in 1. part. 3. partis primi. num. 31. qui Crauet multa similitudinem comprobavit.

Venit aduersus eum & Alex. de eadem sententie respondit Corne. in conf. 33. n. 1. lib. 3. Et idem aduersus Arret. scriptum Felsen in d. c. sicut col. 17. vers. prescripta dubito de re iud.

P R A E S U M P T I O X.

Testamentum an & quando validum & de iure constitutum presumatur.

S V M M A R I A.

1. Testamentum an & quando validum, & iure constitutum presumatur.
2. Clawula in testamento, si non valeat iure testa, & e facit testamentum valere.
3. Legis presumptionis non ad informandum, sed ad conformandum adaptatur.
4. Testamentis verbis presumuntur prolati in causa possibili, non autem impossibili.
5. Subditio ante institutionem facta non facit corrumpere testamento.
6. Dispositio testatoris si est interpretanda, ut valeat & sustineatur.
7. Testator si inquit in partum virorum, quatenus non sit pregnans, presumit etiam in teste de vita virorum.
8. Testator presumatur eligere viam illam, qua sumit testamento valeat.
9. Testator disponens testari iure communis, secundum quod sive testamento non valeret, sive in re speciali, tunc sumitur interpretatio, ut voluntas testatoris iure speciali ne testamento carceretur.
10. Verba imprimitur ut alibi & de proficiuntur, & sustineantur.
11. Testamento plus est faciendum quam sive exhibetur.
12. Pater non presumatur filium in usque excedere a se.
13. Nec moriens presumatur immensam vitam aeternam.
14. Sententia contra finiter paves numero indices preferantur, in liberis talibus, casis libertatis auctoritatem ejus.

P R A E S U M P T . X.

477

1. Contra testamento invalidetur, quando maior manu eius doctus est aduersus ipsum testamento, Barb. in contra & male, num. 15.

16. Testamento & matrimonium quo casus artificatur, & que sine favorib. oblitio.

17. Testamento pro validitate an & quando non presumatur, num. seq. per tot.

18. Testamentum carente solemnitatibus, que a iure requisitus non praefunatur valde dom.

Et non merito nostra testamento.

19. Testamenti invaliditas testatoris absolvitur, quando solemnitas non adhuc quis requiritur.

20. Adiu nullus novus actus non meretur.

22. Testamento, quod forma debita a caret, nullum reputatur.

Idem, si regula mensa & honesta in contrariatione, num. 23.

24. Liberata directo data, qua valere non posuit, non sustinetur ex fideli commissione.

25. Legatum rei aliena non valeret, quando in ea tradimenda bares nimis gravaretur.

Testator presumitur minus gravare hereditatem quam sit possibile.

26. In iudicio in dubio sumitur interpretatio contra testamento.

27. Interpretatio favorable dictum illa, que ex iure dicti estiam cum annulatione actum, & prefunditur illa, quae post valere alium.

contra. num. 29.

28. Excedens odios. n.

30. L. si a. ss. de iniur. t. sp. & irri. testam. interpretatur, & declaratur.

31. Testamento factum in si faciem legi est penitus nullum.

Idem si resoluta & delinquendi occasio. 20.

Idem si valorem in testatoris effectu perplexa ut scire vel cognoscere posset, quid diligenter volunt. num. 23.

Et quae perlegit ac posset causari in testamento. ibid.

34. Testator si de causa sua testamento diversum apparuit, quod prius vel posterior neutrino valeret.

35. Testamento pro presumitur invalidum, quando si presumetur validum, insuffragio magna in qualitate inter testari & filios.

C Vt ambiguit, an t testamento validum & iure constitutum presumatur? conflit filius regula, quia & exercit officium est communis, testamento feliciter validum & iure constitutum presumi. l. 3. ff. de testam. multa, quo loci respondeat Vlpianus, non esse credendum, quod quisquam genus testandi elegit, ad impugnandum sua iudicia. Idem Vlpianus consulit in l. 1. Cael. Amerat. in fine, ff. de his que in testamento. delentur: t in ambiguo pronuntiandum esse, in institutionem haeredis & legatae va-

tere. Huc pertinet quod docuit Barcel. in l. 1. num. 1. ff. de iure Codicilli, cum dixit, clausularum, si non valeat iure testamento, valet iure codicillorum, sic interpretari ut faciat valere testamento. sic & Iason in l. 1. c. 2. de legi.

Hinc docuit Bald. in l. 2. m. fore. C. de editio Divi Adriani. rollen quid presumit pro testamento, si aliquo modo valere potest. Ita & Bart. in l. testam. num. 1. ff. de testam. tutela. exilio testam. annotatis, testamento, presumti validum, non autem falsum.

Et idem Bald. in l. si quis filia, m. p. n. 1. ff. de legi. 1. scriptum reliquit legis i. presumptio nem non ad insuffragium, sed ad confirmationem adaptari. Bald. fecit sicut Iason in l. 1. in princip. num. 1. ff. de ex. q. certa loca, & in l. 1. quies. colum. 1. vers. 4. quod additur de heret. & Bier. q. 53. & Decimus in l. 1. in certa bona. numer. 1. ff. de regula, quo loci numer. 1. additur, hanc presumptionem, qua actus sufficiat, ut exercit officium validiorem. Quia de re dicimus infra libr. 6. prescript. 9. confort text. l. doctis fructus, cum lege sequuntur, ff. de iure dicitur. vbi dispositio testatoris presumitur facta eo in causa, quo de iure fieri potest, ut valeat. & hi additum si docuit Iosa in l. Gallo. 6. quando remittit, num. 12. ff. de liber. & p. librum. p. Aret. in conf. 6. & Decimus conf. 43. in fine. Et docuit Baldus in l. 1. testam. num. 1. c. 2. de iure filia. Verba t testamenti praesumptio prolati in causa possibili, & idem respondit Sectione novar in conf. 72. numero 5.

Huc facit text. l. cum in testamento. 5. hac verba ff. de heret. institutio, vbi substitutio priore loco t ante scilicet factam institutio, presumitur ordine prepostero facta, ne testamento quo ad institutionem corrigit, quemadmodum ibidem annuntiat Baldus, Angelus & Intel. Et sive p. Aret. in conf. 6. num. 7. lib. 3. & Decimus in l. testamento, num. 15. de testam. milit. & aliis commentariis ab inveni infra in libro 6. in dicta praescript. 3.

Hinc

Hinc eriam dicimus, quod extraneus institutus sub condicione, nisi filius filium probauerit, intelligi debet de presumptio praefaciata, hux. l. non nudis. C. de probatio, non autem de vera probatione, quae ob id, quod est impossibilitas. I. Cuius ff. de constat & demonst. ipsam institutionem acque ita testamentum vitaret. Ita docuit Rum. in Gallo. 5. & quid sit tantum. num. 33 ff. delib. & posth.

Confiter, quod si testator institutus filio ita substituit: & filius meus decelerit sine liberis, ei Cuius substituto, vel si fideicommissum iniunctum illis liberis in conditione tantum positis, vt testatoris dispositio valeat. Ita docuit Gallus in l. acutaria, n. 360, in sua ff. de vng. & pop. subff.

Ad rem quoque, quod docuit I. l. in ff. si arteget, nom. 27 ff. de adopt. & in. pertinens. num. 6. c. de m. ff. testam. Cum dixit, fideicom. ob id confiri relictum ut praetextus a substituto impuberis, vel a legiti mis heredibus, non autem ab ipso impuberis cum ab eo reliquim minimè pollit. Ita fanē interpretatione fumitur, ne fideicommissi dispositio pereat.

Hinc etiam dicimus, dispositio item testatoris ita esse interpretandum, vt valeat & fullineatur. I. ff. par. in prim. ff. de m. ff. testam. & man. ff. de f. & p. permut. quod congebat. conf. 2. 2. num. 2. lib. 3. & illi accedit Dec. in conf. 1. 5. in fin. & Cracov. in conf. 3. 4. num. 3. Ita quoque dicimus, quod si testator institutus partum vxoris, quem tamen prægnans non est, praesumunt interflexili ex ea ex parte, ut ita dispositio valeat. Ita Alciat. in tract. de presumpt. præf. 31. num. 3. ff. Caffren. & alios. & dicimus infra in præfum.

Huc etiam per timet quod respondit Angelus in conf. 29.4. Quo niam in l. 1. num. 9. in fin. Cum dixit, i. præsumendum esse, quod testator noluerit reliquiae legitimi virginis in re eius nuptia impedirent: sed quod eligere voluerit viam illam, qua suum testamentum valeret, acque ita viduitatem non induceret.

Extestitur primò, vt locum etiam habeat hac presumptio, quod testator iam decreuerit testari iure communis, secundum quod ipsum refutamentum non valeret: fed valeret secundum ius speciale. Nam sumitur interpretatio, testatorem testari voluntile iure speciali, vt testamento sustineatur. Ita ex 1. 3. ff. de m. ff. test. scriptor Alciatus in tract. de presumptio. lib. reg. 3. presump. 36. num. 6. post in nos. & Baldus, & alios commemorant. Ibidem scriptor Paulus Lomius in tract. de substituendo, in tit. de compendio. num. 229. & Sforza. Odo. in tract. de comp. subff. in 5. part. in 4. præmiss. vers. & Sforza. Odo. in tract. de comp. subff. in 5. part. in 4. præmiss. vers. ampliatur etiam.

Extestit secundo hæc præsumptio, vt locum habeat etiam impropriando verba. I. tam ff. de leg. 3. & docuit Bart. in l. Quatuor. l. 2. 9. 1. num. 3. & in l. pediculus. 5. item cum queretur. num. 1. ff. de m. & arg. leg. præsumit testatorum sensibus illud, quod verbi non contingentur, ut valeat testamento. Ita quoque Bart. in l. cog. in prim. m. 1. & 2. subff. ab T. Trebell. & ibidem Alex. num. 2. scripturam, recedit à sermonis proprietate, ne fideicommissum à testatore relictum corrut.

Et idem est in alijs & dispositionibus, quæ vt valente & fullineantur, verba impropriantur. Ita tradunt. Ia in l. quoties in stipulationibus. num. 2. de verb. oblig. Dec. in l. in contrahenda. num. 5. de reg. m. & alios commemorati infra in lib. 6. in præfum. 3. in fin. ff. cedula extentore, quo loci dixit, non procedere, quando nimis efficit impræcipitatio, ex sententia Alciati in tract. de presumptio. lib. reg. 3. presump. 3. num. 4. & num. 5. per posse tam, qui recent & Comensi. m. 1. l. 5. filio. num. de leg. 3. qui scriptum reliquit, nisi cum magna illa impropriatione concurredit ipsum testatoris voluntas. Et subiungit Alciat. quod non concurrente, magna improprietas non arguit, ita fuisse mentem testatoris & disponitentis, vt docuit Socin. n. 1. in antiquo. num. 5. ff. de rebus dubiis. Ita declaratur text. l. meq. enim in fin. ff. de m. testa. & l. xxv. patr. C. de legat.

Extestit tertio, vt locum habeat in detrimentum & filii exhereditati, l. ff. pars. in prim. ff. de m. ff. testa. quo loci Marcellus respondit, in dubio recipiendam esse sententiam illorum iugicium, qui pro testamento pronunciarunt, ne dicatur in officiolum; vt exhereditati filii excludantur. Et illo in loco annotato manifeste Baldus in dubio plus fauendum est testamento, quam filio exhereditato.

Sic etiam responderunt Fulgo. in conf. 50. in questione 10. anno. 100. l. 2. vers. in dubio autem, quem retulit Paribus in additionibus ad Bart. in l. ff. pars. & Gratianus. num. 26. lib. 2. qui scriperunt, in dubio sumendum est interpretationem, qua sustinetur testamento etiam contrafamilia.

Ex ea quidem ratione moueri potuit Marcellus, quod verbi-

DE PRESUMPT.

mile non fit, patrem, quipræsumptum summo pere amare filium, eum iniuste exhereditare: tum maxime, quod moriens non praesumitur mendax & immorior vite aeterna, vt inquit Julianus, in l. 1. ff. pars. C. ad leg. 1. lib. 1. rep.

Non ignoramus Artilo telem in problem. ff. 29. quæst. 3. ita scriptum reliquie. [Quamobrem in foris nonnullis familiis potius quam testamenti ratione sententiam fieri solitum fit, an propterea, quod de familia ementiti non licet, sed vera facti necesse est. Testamenta autem multa non falsa esse redargi potuerunt.] Quis sane Aristofonus consideratio iuri nostro non fatis convenit. Nam eti si comperta aliquando fuerint multa testamenta falso conscripta, non tamen inde fit, vt falsum & hoc praesumatur, nulla apparente falsi conjectura. Ceterum quod Marcellus respondit in l. ff. pars. recipiendam esse sententiam illorum iudicium, qui pro testamento pronunciavit, intelligitur quando iudices sunt numero parens: fecit vero si maior pars aduersus testamento sentit. sicuti probat text. in c. vlt. de fent. & re iudic. quem sic post Decimum intellexit Berous m. c. 1. num. 27. de confia. & dicimus infra. Ita etiam dicimus quod si inter pares tamen iudices dislone sentient proferantur, in liberalibus quidem causis pro libertate statuum obtinet. Inter pares, ff. de rend. sic intelligo quod responderunt Fulgo. in d. 1. num. 50. cap. 1. l. in conf. 5. in lib. 3. & in conf. 2. num. 1. lib. 2. & Cracov. in conf. 2. num. 7. & 8. quos fecerunt sum supra in lib. 3. præfum. 27. num. 32. Cum dixerunt recipiendam esse opinionem illam Doctorum, quia testamento sustinetur. Hoc sane intelligendum est, quando numero pares sunt Doctores, qui vna & alterana opinionem suerit contetur. At vero cum tamen maior Doctor numerus stat aduersus testamento, sequenda est communis ipsa sententia: quemadmodum si prius fuerint inol. 1. 9. si ex fundo. num. 3. ff. de hered. infit. Dec. in c. 1. in l. lectura. num. 3. de confia. & in conf. 10. in fine. Alciat. in l. 1. Gallo. in prim. num. 6. ff. de liber. & possib. idem in tract. de presumptio. reg. 1. præfum. 40. & in lib. 3. paradox. cap. 7. num. 5. & Socin. in conf. 1. 1. 8. 4. ff. de foliat. matr. & in conf. 19. num. 5. lib. 2.

Quocirca intelligimus tamen quod respondebit Barbat. in conf. 6. num. 4. lib. 1. Cum dixit, singulari sententiam vnius Doctorum, qui pro testamento sentit, eis anteponendam opinionem communis. Et Barbatius vidi sum sequi Lafon in l. Gallo. 5. quod si num. 1. ff. de liber. & possib. & in d. conf. 13. in fine. lib. 3. & in conf. 2. num. 1. lib. 2. & Gallus in Centuria. num. 102. ver. item quæd. ff. de vng. & pop. subff.

Nec solida est ratio & argumentum, quo motus est Barbatius, dum dixit, singulari sententiam vnius Doctorum opinionem, quo stat pro matrimonio esse anteponendam communis aliorum opinionis: si fuit (inquit Barbatius) scriptor Hofftien in c. 2. num. 2. de cogn. first. quem fecerunt Abbas ibid. num. 3. Felan in cap. 1. num. 13. de conf. Dec. in conf. 1. in fine. & Euseb. dux in Centuria legali. in loco de causa. r. fin. s. inf.

Porrò causa testamentoi per se procedit cum causa ipsa matrimonii, cum quæ favorabili sit. c. vlt. de fent. & re iudic. Idem est (aut Barbatius) dicendum in ipso testamento. Hæc sane consideratio solidia & vera non est: si quidem Hofftien loquitur, quando plures illi Doctores nuntiunt columnudo suis gloriassimis legem aliquam, vel ratione bonam allegant. Ita Hofftien in m. 1. exerrit Abbas in d. 2. c. 3. in fine. de cogn. first. & ibidem prim. loc. aud. & Zabell. Praterea pro matrim. iudicandum est: quando pares sunt numeros. Doctores: sicuti loquitur. d. c. vlt. de fent. & re iudic. cu. vero si maior Doctor numerus stat pro opinione contra matrimonium. Ita de laetare Dec. in d. 1. in l. 1. num. 31. & ibidem Reg. 27. de confia.

Receditur tamen ab hac præsumptione & conjectura alijs cōtrarijs conjecturis: vt docuit Bart. in l. & si perecerit. num. 10. ff. de lib. & possib. quod sicuti sunt alii commemorati ad Ioane Sadoletto in l. b. verba. num. 3. ff. de leg. 1. qui dixerunt, nullam tam efficacem extare pro testamento præsumptionem, quin tolli & conuelli possit contra illa conjectura.

Prima est conjectura, quando tamen præsumptio præsumptio orienta. à natura testamentoi & dispositionibus. Ita Corn. in conf. 2. num. 6. lib. 4. qui exemplum affert, quando testator haeredem instituit in sua dispositione, quæm appulauit codicilos, & quinque testes adhibuit. Non enim hoc case praesumitur, præ validate testamentoi. Cum præsumptio oriens à natura actus præteritorum huic vt valcat. Ita sicuti fuit etiam Alciatus in tract. de præfum. eg. 3. presum. 24. num. 3. & dicimus infra in lib. 6. in præfum. 6. in 1. declaratio.

Secunda est conjectura, quando manifeste apparent testamento, non nō habere eo, quæ à luce requiriuntur, nam tunc pro testamento nos

non praefumitur. Ita scriptis Alciat. in tral. de presumpt. reg. 3. tra-
sumpt. 34. num. 3. vers. secundis contra. & eo prius Decius in i. in contri-
benda. num. 15. de reg. sura. Cum dixerint non praefum pro validi-
tate actus, quando in eo deficiunt aliquo necessaria recipiuta.

Debet enim testator scire, leges habere locum suo in testa-
mento. *Item posess. de leg.*, & propter ea fibi ipsi adscribere ha-
bet testamenti virium & invaliditatem: cum legis dispositione
non obseruerit, sicut filii proprie in cau docuit Bald. in l. pof-
fum. num. 5. in fine. *C. de bonis. posess. contrab.* Et hucus declaratio-
nis ea est ratio secundum Dec. practicato in loco: quis actus at-
que ita testamentum, valere non potest, deficitibus recipiuta ne-
cessarij. Et propter non fuisse in dubio: sicut reg. hucus
presumpt. loquitur: sed in cauclaro, in quo confitat testamentum
non valere.

Dicere possumus vno verbo, i. testamentum carens debitis fo-
lennitatis non mereri testamenti nomen. *Arg. l. 9. conde-*

nunt. de re uia. quo dicimus, actum i. nullum non mereri no-
men actus: *Id quod illi in loco annotat et annos. & copiam Tyra. quell.*
strac deretur confit. 6. l. glo. 2. m. 5. & 7. Et hoc declaratio-
nem compravimus in l. glo. 6. in presumpt. 6. in declaratione 2.

Tertia est conjectura, quando i. testamentum non habet suam
formam. Nam tunc non interpretatur, vt valeat: ex quo deficit
forma. Ita Alciatus in d. presumpt. 26. num. 5. dum sic allegat, & in-
tellexit. non codicillum. C. de testam. vbi Coment. in 3. notab.
quem text. declarauimus supra in presumpt. 3.

Et declarationem hanc comprobabimus infra l. 6. in d. presumpt.
declaratione 4.

Quarta est conjectura t. est, quando repugnat praefumpta mens
disponentis: que omnino offendetur, si fumeretur interpretatio-
nem validitatis dispositio & testamenti. Ita Caffius & Alexander.
in Lveris cimilibus ff. de vulg. & pop. subff. illa. m. 2. s. 1. f. na. 3.

Et illi securi sunt ibidem Iason. nn. 7. Alciat. in d. reg. 3. presumpt. 34.
num. 6. & Crat. in conf. 26. col. 4. vers. quart.

Conferit I. Scutella ff. ad S. C. Trebil. vbi libertas directe
data, que valere non potuit, non sustinet ex dicto committit:
quia ob magnam diueritatem, quae est inter directam & fideicom-
missariam, non praefumitur testator voluntarie, vt quod vno modo
non valer, alio modo fullinere. Quae de differentiis infra in
presumpt. 7. vbi explicabimus d. I. Scutella.

Huc etiam facit l. quod in reg. 5. t. vbi Iaf. t. notab. de leg.,
quo loci habetur, in dubio t. non praefum legitam rem alienam,
acqui sit non sustinet rei alienae legatum, quando haec in re
dimenda nimis grauaretur. Nam hoc nimis offendetur pre-
sumptum voluntatem testatoris, qui praefumitur velle grauare
minus harenem, quam sit possibile. *I. viii. ex familia. & viii. de*
leg. 2. Et item quod Iason respondit Aret. in conf. 15. nn. 3.

Et alia ad hucus declarationem comprobationem dicimus in
fra. b. in presumpt. 6. in 5. declarat.

Quinta est conjectura, quando i. veritas in odio. Nam
tunc in dubio non sustinet interpretatio pro validitate testamenti
& dispositio. Ita Aretin. in l. 2. m. 2. notab. ff. de liber. & postibus.

Cum dixit, interpretationem illam est i. favorabilem quæ excludit
odium etiam cum annulatione actus. Quam traditionem
probabant ibidem Alexand. & Iason infor. Eandem rationem
probabant Ruini. in l. 4. ff. Cat. imprimis lib. 1. num. 91. ff. de verbis
et erga. Ferdinandus Loazes in repet. 1. libro. 1. ff. 1. ff. de
leg. & Neuzianus in lib. 6. Sylloge apotropa. num. 47. vers. 1. item in dubio
quid illa. Qui quidem manifeste scripserunt, interpretationem,
sicque presumptionem, qua odium excluditur, pra ferri illi: quae
facit valere actum. Et exemplum in ex parte, de qua in d.
1. 2. ff. de lib. & postibus. vbi si testator prole habens filios dixit,
filius meus ex eis est, ex parte non valet. Nam cum odio
fa sit i. ex parte, fumitur interpretatio & conjectura, nemini
ne esse ex parte, atque ita testatorum actum nullum face-
re voluisse. Ceterum t. in specie ex parte, responsum re-
putatur videatur. *I. ista. ff. de multo reg. & terro. testam.* vbi fumi-
tur interpretatio praefumptionis, quod valeat ex parte, etiā
in propriando verbis; ut scilicet dicitur, sicut per copulatim:
sicut illi in loco docuit Bart. vel in causa misitus concinuerit sub-
similicibus: ut ad rem explicit Iason in l. si mater. num. 8. C. de reg.

Hic obiectio facili posset responderi, si vera esset ledio Ho-
loandrion, qui legit d. l. si ita sine negativa. Verum quia Ant. Augu-
stini. in l. 6. c. emend. suru. c. r. l. script. temere Holoandrum ful-
lisse negavit illam, res habet non leuem dubitationem. Dicitur

forte potest, alium esse sensum illius est respondit, vt ibi explicat Ac-
cursi in glo. 8. quem si recipimus, et lat. dubitatio. Vel (admittit
Bartoli interpretatione) dicere possumus, ibi si autem enixa te-
testatoris voluntatem, qui si voluit filium unum, quem solum erat
habitus, ex hacdem esse ad commodum hæreditis instituit: mul-
to magis credendum est voluntie ex parte ex parte, ut non institui-
nos consecutus ex hereditate fuerit. Hæc declaratio comproba-
ri potest alijs, quæ scripsi infra, lib. 6. in presumpt. 6. de l. 6. de l. 6.

Sexta est conjectura, quando i. testamenti & dispositio testa-
toris est in fraude, ut probat textus, qui testamento
de probatio. vbi per hanc presumptionem, quoniam confessio testa-
toris affirmans se debitorum esse eius, cui reliquie non poter-
ant, legi sic prohibente, confessio illa testatoris non sufficitur.
Et eo textu adductus Alciatus in conf. 26. nu. 2. respondit, presu-
mpti testatoris sensus de filio spurius ad annulandum testamen-
tum, ex quo si fraudandum legem est testator sic disponeretur, &c
hanc declarationem comprobabimus infra in presumpt. vbi ex-
plificabimus, quando frus & dolus praefumatur ad illicium in testa-
& alia documenta infra l. 6. in presumpt. 6. in l. 6. de l. 6.

Septima est conjectura, quando i. precedenti facti proxima, quando a-
liquo refutari delinquenti occasio. Hoc sane caluit interpreta-
tio, ne testamentum valeat. Ita Signorius in conf. 10. nu. 8. & Ruin.
in conf. 97. nu. 3. lib. 5.

Octava est conjectura, quando adeo perplexa est testatoris
voluntas, ut sciri & cognosciri non potest, quid disponere voluerit.
Hoc sane causa presumptio & interpretatio sumitur, ut corrueat
illa dispositio.

Hucus perplexitas reddit testamentum nullum, si credimus Mar-
ciano in l. 5. Titus ff. de condit. insit. vbi Bart. & reliqui, ut etiam Ro-
ma in l. vna. nu. 2. vers. non obstat illud argumentum. C. quanto non pa-
tent. partes docuit, hanc perplexitatem esse indissolubilem, & pro-
petre vitare actum.

Imo testamentum hoc esse fuispectum respondit Oldradus in
conf. 4. 4. ff. s. 1. quem fecutus est Crauter. in conf. 1. 4. nu. 11. Ceterum
hac iuris sententia intelligitur, nisi aliqua conjectura perplexitas
hac explicari posset. Ita Bart. in l. qui quadrangula in præf. ff. ad leg.
ff. Falci.

Secunda est perplexitas exemplum est, quando testator (vt
diximus) duo conscripsit testamento diuersa, & ignoratur, quod
prius vel posterior. Nam tunc neutrum valet, ob inconvenientem.
Ita tradidit Oldrad. Bart. Bald. Arg. Caffr. Calcan. Boer. Socin in Ty-
ra. & Crat. in conf. 10. commentarii sui in commentariis de arbitrariis in
dicum. lib. 1. ff. 18. 18. num. 2. & ad rei magis in tral. de adipiscendo. pos-
sessione. in 4. remed. q. 95. num. 8. & ibidem num. 713. & in l. 6. in presumpt.
vbi de Lar. non habere locum, quando in visu habet testatoris inveni-
tiones ab incepto: *et pia causa.* Illa vero perplexitas, quam dif-
ficiunt appellat Romanus in loco supra allegato non vitiat dis-
positionem: vt in cau. l. patet seruum. 6. 1. ff. de vnu & habit. in l.
1. ff. de admitt. lega. si testator dicit, lego vnu fructum detracto
vnu, vel lego actum detracto inire. Hac detractio est illa, quæ
vitatur: quippe quæ contra formam iuris est apotita.

Nona est presumptio & conjectura, quando i. testator aliquo
decideret in testatus: fecus vero si testatus, propter quod an-
nullato testamento, de quo effe contentio, alius extrahit. Ita in
specie presumptionem hanc declarat Crauter. in conf. 1. 4. nu. 15. Et
admitit Alex. in conf. 4. nu. 4. lib. 7. qui respondit, facilius sustineri
testamentum per se, quando scilicet nullum aliud prædict: quod
quando exeat aliud. *aut. hoc inter liber. C. de reg.*

Decima est conjectura & presumptio, quando i. presu-
mptio validum esse testatoris voluntatem & dispositio, infunge-
ret magna iniquitas inter testatoris filios. Hoc sane causa sume-
det alius presumptio, dispositio esse inutilitatem, que i.
sustinerit non posse. *Et respondit Cratetta. in d. conf. 1. 4. numer. 16.*
aliquant. Corines in conf. 10. calcam. 1. in fine. lib. 1.

Testamentum an & quando presumuntur sponte, vel
metu à testatore confectum,

S Y M M A R I A .

1. Testamentum an & quando presumuntur sponte vel metu confectum.
2. Metu nonquam presumuntur interuenit, & ideo testamentum non presumuntur metu confectum.
3. Testamentum non presumuntur metu confectum, etiam quod testator conficerat illud in carcere, in quo fuerat alia de causa, quam ut testator dixerit daturus.
- Extende, etiam si hisque institutis horum aliqui principi, vel personae potenti. num. 4.
- Secundum si principes confuerint inferre metum & menum exequi. num. 5.
- Matrimonium contractum mandante principe, qui confuerint minus exequi presumuntur metu contractum.
- Testamentum metu esse confectum satis sit probatum, si testator condidit testamento statim affirmavit, se metu conficeret testamentum illud.
- Et quid si adegit clausula in testamento, quod feliciter et non metu, sed sponte testatum est. n. 8.
- Testamentum greater oratione, & molestijs, & minus affecti a presumuntur metu conditum.
- Et quid si ob nimiam reverentiam sic testatum est.
- Perfusio meniae si plus quam violentia compulso. & in presumpt. &c. numero 9.

1. D V I T A R I t sepe solet, an testamentum presumuntur sponte, vel metu confectum à testatore? Quia in re confitendum est pro regula, presumuntur sponte faciunt: cum metu contractum.
2. tuis ita tanquam delictum non presumuntur. i. metum. C. quod metu causa, & copiose scripti superiore libro in presumpt. & c. etiam in presumpt. 126. Et in specie testamentum non presumuntur metu contractum, respondit Baldus in conf. 370. Prosternit, quod Grandu. colum. 2. vers. dico quod lib. 2. quem fecerunt Mantica in lib. 2. de conjectura ratione. volv. 1.7. num. 2.
3. Extenditur t' primo, vt locum etiam habeat, Quando testator conficit testamentum in carcere, in quo fuerat alia de causa contractum quam ut testator. Ita Bal. in d. conf. 350. col. 2. vers. item dico.

4. Extenditur t' secundo, vt locum habeat etiam si institutus fuerit haeres Princeps aliquis, vel persona aliquis potens. Nam adhuc non presumuntur quod metu eum harde fecerit spes testator. Cum sola potestitia metum non arguit. leg. ad mundum. C. quod metu causa, & scripti supra in praecedenti libro, supra presumpt. 126. num. 7. Si vero est Princeps, vel potens ita tanquam tyrannus conficit inferre metum & minus exequi, tunc si testator presumuntur metu compulsi ex dispositio. t' de contractu cum Princepe letyranno celebrato diximus in d. presump. 126. num. 12. Ita pariter scripti superiore libro in presumpt. 4. num. 1. matrimonium contractum mandante principe, qui minus exequi foliis est, presumuntur metu contractum. Ex ibi adiunxi post Bald. in l. eam quam colum. 9. vers. item sciat. C de fideicommiss. & alios ibi congettatos, quod natus ex tyranno vxorato ex accessibili complexo, succedit matri, quia mater presumuntur vix patia à tyranno illo. Et item esse dicit Socin. senior in conf. 1.8. num. 7. lib. 1. in serua, quia presumunt ut cognita à domino, cui inferuerat.

Receditur tamen a predicta regula conjecturis, quibus metus illatus presumuntur, iuxta ea, quae scripti superiore libro in presumpt. 26.

7. Prima est conjectura, quando testator ipse condito testamentum statim affirmavit, se metu conficeret testamentum: sicut metus probatur in eo, qui affiravit, se impediret usque telari, vel testamento iam conditum reuocare: vt scripti in lib. 2. de arbitriis regis indicamus. Causa 397. num. 2. ex sententia Barti. in l. v. 1. num. 14. ff. si quis aliquem testa probab. Baldus in l. 1. num. 15. C. eo. & Parson in conf. 47. num. 19. lib. 3. & alio plures ibi congett.

Debet tamen testator iste exprimere à quo metu iste fuerit illatus, & qualis si fuerit: quemadmodum praecipiunt Doctores scriptor. Et haec quidem conjectura locum habet, quando ex aliquibus verbis prolati a testatore in prefatione testamenti colligitur, cum metu compulsi: si modo aliquod aliud administratum concurrit. Ita Bald. in d. conf. 350. col. 2. vers. collidit non venit.

Seconda est t' conjectura, quando testamentum adiecit fuit clavis protelationis infoller: quod scilicet non metu, sed sponte testatur & disponit. Ita respondit Gratianus in conf. 20. num. 2. lib. 2. quem fecerunt sum in d. cau. 397. num. 4. in fine.

Tertia est t' conjectura, quando confit testatorum grauitate rotantem molitiss & minus effectum conficeret testametnum vel quando ob nimiam reverentiam sic testatum est. Nam nunc presumuntur metu disponit. Ita Affilius in d. s. 69. num. 4. qui decidit, mulierem presumit metu mariti legatum, si scilicet, ob ipsius marii nimis, & reverenter. Et Affilius fecerunt sum in d. cau. 397. num. 4. alio quoniam res commixtata. Et sum nunc accedit. Decianus in conf. 65. num. 2. lib. 2. qui num. 4. ex Oldardi sententia respondit: t' nimiam persuasione esse plus quam violenter compilationem.

P R A E S U M P T I O X I I .

Testamentum an & quando dolo confectum presumuntur.
S V M M A R I A .

1. Testamentum an & quando a presumitor dolo confectum per tot. Dolus nonquam presumuntur nisi probetur.
2. Testame rum redditus sufficiens, quando hereda institutio facta fuit ad interrogacionem eius, qui adiuxit notarium & testes, & effec- cit, ut institueretur.
3. Dolus ex insolitus arguitur.
4. Testamentum non confectum, nata tempore sine tot luminib. quibus ma- nifesti cognoscitur, & diversi ipsius testatoru persona ac testimoni, presumuntur dolo factum.
5. Et quid natus tempore tria lumina sunt adhibenda.
6. Testame rum presumitor de legitime, quando à notario, qui fraudem barebat instituto conscripsit regale testamentum, nata tempore, non fuit expressum, quia hora non testamento t' d' obseruit.
7. Testator presumit, quando sine necessitate aliquid fuit nata tempore, quod die fieri potest.
8. Testator si immodo in persuasione adductus testatus est presumit dolo induxit.
9. Persuasio nata arguit dolum.
10. Testator, qui omisit illum heredem facere, quem iure quod amando instituere tembat, & alium institutus, presumuntur dolosus si secerit.

C O N V E N T I T' hoc in loco differamus, & quando presumuntur dolo confectum testamentum? Et pro regula conjecturam, non presumuntur dolo, non presumuntur, quod testator dolo induxit, fuit testari. Cum dolum non presumuntur. I. dolum. C. de dolo, & alio modis tempore datum in libro sequenti in presumpt. 2.

Et conferunt quae scripti supra in presumpt. 2. in

nam. 1. lib. 2. si responderunt, & fecerunt est Mantica in lib. 2. de conve-

nitu vlt. volv. 1.7. num. 1.

Et recedit tamen ab hac regula conjecturis & presumptionibus, quibus dolus hoc in casu presumuntur; vi respondit Deicia. in d. conf. 5. num. 10.

Prima est t' conjectura, quando aliquid insolitus natum fuit, vt testator conficeret testamentum: sicut quando affinis, vel xv. quis alii, qui volunt haeres instituti (quemadmodum institutum deinde fuit) notarium, testes & familia, preparata ante quam scirent an est testator vellet testari. Ita respondit Decianus in d. conf. 5. num. 1. lib. 2. adductus trahit oloss. inc. in tantum, iuvare, amicis & familiis. Et conferunt quae scripti supra in presumpt. 2. in terrofig. vbi dixi, testamentum redditus fulpsum, quando haretus institutio facta fuit ad interrogacionem eius, qui adiuxit notarium, & testes, & effectiv. ut institueretur.

Et accedit ratio quia t' ex insolitus arguitur dolus, super huius fiduciis & tradit. gradus g. in l. lib. 2. quia sub cond. ff. de cond. soli. & ibi ex ergo. Bald. Et ad tempore Lafani. testam. n. 4. C. de test. & alio recent. decius in conf. 4. 1. num. 2. & dico in lib. 1. lib. 2. in presumpt. 2. m. 6. conjectura.

Secunda est t' conjectura, quando t' testamentum fuit confectum noctis tempore, sine tot luminaribus, quibus manifeste certi, & cognoscit posuit persona ipsius testatoris ac testium. Ita dolum arguit Deic. in d. conf. 65. num. 20. lib. 2. Qui subiungit, tria luminaria esse adhibenda, tertia t' & tria luminaria ff. de ventre inservient. & tradit. testam. s. 1. lib. 3. Decius in conf. 370. num. 1.

Tertio est t' conjectura, quando à notario, qui sudentibus affi- nibus

nibus hæreditibus institutis conscriptis testamento noctis tempore, nō fuit expressum, quia hora noctis testator ita disposerit. Hæc sane omissione dolum arguit. Ita Decimus in d. cons. 63. num. 21. l. 2. 1. lmo dolus t' praefumitur, quando fine necessitate aliquid sit non satis tempore quod die fieri potest. Ita responderunt Socini. Iun. in conf. 31. num. 29. lib. 2. 2. & Cratian. conf. 34. num. 11.

Quarta est t' conjectura, quando testator immodicis persuationibus adductus testatus est. Nam praefumitus dolo inductus, Cūm t' multe persuasiones arguant dolum, Légitimū ff. de dol. vbi Bar. scilicet glo. in l. apud Celsum ff. de dol. except. & egregie respondit Crat. in conf. 32. num. 12. qui multis similibus comprobatur, & dicimus in subsequenti libro, in 3. præsumpt. cœnulta s. 5.

Quinta est t' conjectura, quando testator omisit facere hæredem eum, que iure quodammodo instituerit hærebat, & alium instituit. Nam tunc praefumitus, institutio dolo egit, vt hæres institueretur. Ita Hier. Gabr. in conf. 36. num. 4. lib. 1. qui respondit, Iam praefumito dolo inducitum à patre hæredem ab ea instituto, ex eius filii, ad sic testandum. Sic etiam dicimus fraudem praefumiti committam à patre, qui ob id filium emancipauit, vt eam institueret, & filios excludeat: sicuti de eadem facti specie interrogari responderunt Caltr. in conf. 339. Ad primum questionem respondit, nu. 1. lib. 2. & Ilo. de Ana. r. 23. num. 1. & 2.

Sexta est conjectura, quando extat nouera, cuius fusionibus & delimitationibus praefumitur pater testator filium nouerit, ut haec redem fecisse, filium vero primæ vxoris vel extrahendat, vel minus ei reliquias. Ita probat. l. non est enim, ff. de inoff. testam. cuius verba hæc sunt: [Non est enim] contentum parentibus iniuriam aduersus filios suos testamento inducere, quod plerumque faciunt maligni circa fanguinem suum inferentes iudicium nouerit, calibus delimitentis inflationem corporis corrupti.] Et illo in loco annotauit Baldus, præsumptione esse contra noueras, & ibidem Albericus scriptus, parentes moueri ad iniuriam filiorum ob bladitis & deceptions nouerarum: & illis admixtrum esse dolum. Et subiungit eodem in loco Caltr. nu. 6. noueras praefumiti prætulerunt inimicorum: & quodquid faciunt patres contra filios habentes noueras praefumiri facere nouerarum fusionibus & fallacis, & ob id tollerari non debere. Item post Angelum, nouerit codem in loco Cartina. Iun. num. 3. Iacobini a S. Georgio, num. 2. & Cagell. num. 4. qui dicunt, hec effectio præsumpt. iusvenit, quo legatissima est et probatio, ut diximus supra, lib. 1. capl. 36. num. 3. & hic accedit Simon de Prato in tract. de interpretatione iusmarit. voluntat. lib. 1. in interpretatione prima, dubio primo, num. 76. Ramund. Iun. in conf. 4. 23. col. 1. lib. 3. Federici Secundi in conf. 21. num. 3. 3. son. 1. libr. 3. & Mafordi in tract. de probatib. conclus. lib. 3. & huius quidem sententia ea est ratio, quia nouera praefumit adeo etiæ priuigio intima & cum fide odio proquevit, ve cupiat coruere omne illi detrimentum: quemadmodum expiare differentem infra lib. 6. præsumpt. 3. ad finem.

Declaratur hexa conjectura: vt locum non habeat quando alia adest iuila causa, qui moueri potuit pater & testator ad extrahendum filium, vel minus ei relinquendum quam filio secunda uxoris. Ita declarat. & confirmat enī, lib. 7. redditio contra Bonelliū alexandrinū. Est enim in diuino summa inter pretatio, quae delictum excludit, vt sollicet actus, qui potest praefumiri iustis de causis factus, vel dolo & fraude, quod praefumatur ex causis iustis scripti lib. lib. 5. præsumpt. 3. num. 11. Non hoc commemorando causas illas in eo responso à me consideratas, que mouere possunt patrem ad eam iniquitatem inter filios feruandam: legi in loco poterunt.

Declaratur secunda, non procedere quando testator, puta pater non auctor, portionem iure debitam filio. Nam nunc cū iniuriam ei non inferat, ex quo suo iure viritum, dolus considerari non potest. Ita sensi Falguibus in l. hoc colore, num. 7. ff. de missio testament. declarando glos. d. l. non est exponit, que obiebat test. l. vita. C. quis aliquem test. non probat. Quocirca respondit in dicto confit. 67. non praefumit, quid pater doce & fusionibus noueritce fraudare voluerit filium, cui legitimam reliquit: cum residuum relinquere non teneretur.

Declaratur tertio non procedere, quando pater post a se conditum testamentum perferuerat multos annos vigeat ad mortem in eodem voluntate; sicuti scripti in dicto confit. 67. ubi ratificata est compravant.

Mensib. præsumpt.

Ex duobus testamentis cœficitur, quod primo, & quod secundo loco constitutum praefumatur.

S V M M A R I A.

- 1 Testamentum duobus cœficitur, quorum primum ignoratur cœficitur, quodnam primum vel secundo loco cœficitur praefumatur.
- 2 Privari quis non potest es, quod fari datum non fuit, ex testamento.
- 3 Praefumptio est fautor abilior p. o. venientibus ab intestato, quam propria causa.
- 4 Causa p. in dubio preferatur extranei.
- 5 Testamentum, in quo est apposita hora p. praefumatur s. a. ueritatem illius, in quo scripta non est hora.
- 6 Pro p. in dubio est p. praefumendum.

E V E N I T t' aliquando, vt duo apparent cœficia testamen-
ta facti ignoratur; quod primum, & quod secundum; & ob
id queritur, quid p. x. i. distinguo aliquot casus.

Primus quorum est, quando in uno aliquid fuit ita reliquum. Legi fundum Sempronio: in altero vero dicitur. Illum ipsum fundum Sempronio non lego. Hoc casu praefumitur primum testamentum, in quo factu fuit legatum: secundum vero in quo relictum ademptum fuit. Cēm? adimni non posuit quod datum non fuit. Ita tradidit Bal. Angel. & Salvius in l. cœm. propria, c. de Codicilla. & Alciat in Tract. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 4. 2. vñ. secundum pernotata.

Secundus est t' casus, quando in uno instituti sunt venientes ab intestato, in altero vero extranei. Hoc in casu praefumitur posterius testamentum- illud, in quo instituti fuerint venientes ab intestato. Cūm benignus sit. Iaf. Bart. Alciat. Zuchardus. Tyragellus. & Mantua, quis commenorari, & secundum sicut in tract. de a. d. p. c. p. p. p. remendo quartu. name. & 3. quo loci ex Alciato. & Franc. de Marchi dixi, magis p. a. f. p. r. v. m. e. n. t. i. b. u. s. ab intestato quia propria causa.

Tertius est t' casus, quando in uno instituti sunt extranei: in altero vero p. p. causa. Hoc casu praefumitur posterior illud in quo instituti est p. p. causa. Ita 4. 2. 1. Dicim. Alciat. Zuchardus. & Mantua, nos p. p. in d. remedio. no. 76.

Quartus t' casus, quando in uno scripta est hora, in altero non. Hoc casu prævaluit illud, in quo hora scripta est, atque praefumitur posterius loco cœficitur, propter quod maiorem habet certitudinem, sic scripta d. remedio 4. nu. 79. post Catt. Iuniorum, & Zuchardus, quis thretul.

Quintus est t' casus, quando alter ex instituti in duobus testamento est in possessione. Hoc casu praefumitur proprio possefore: neppur testamento illud in quo is fuit institutus, sufficere conatum p. t. remoto loco. Ita auctoritate multorum scripti in d. quart. remedio. num. 79.

P R A E S V M P T O X I V.

Militis testatoris voluntas quibus conjecturis
interpretetur.

S V M M A R I A.

- 1 Militis testatoris voluntas ac conjecturis posset interpretari. Quid non, nu. 2.
- 2 Militis in testamento non est locus iuri a. c. credendi.
- 3 Ius a. c. credendi à dispositione legi ex conjecturata mente testatoris inducitur.
- 4 Legata relata ab instituto à militi non sunt praestanda à sub-stituto.

D VBITATVM apud t' interpretari nostros scio, an conjecturis interpretari posset militis testatoris voluntas? Pri-
ma fuit opinio Bald. in l. testamento, l. 1. num. 4. C. de test. m.
milia. & Iasonis in l. 2. in p. s. name. 32 ff. de vulg. & pop. subtil. Ema-
si. t' nuel

tuel Costa in Gall. §. Et quid sit antea in præsumpt. 31 de lice. & posthu. qui eximimamur, cœlctores valere ad interpretandam militis testatoris voluntatem adducti illa ext. i. in testamento, la. in fin. C. de test. milit. & idem prolati sunt certi. & si cum vel in vtero co. et. & manifeste l. qui tare militari. s. eo de te. milit.

- 2 Secundum fuit opinio Alcaci in rubric. ff. de vulg. & pupill. subff. num. 6. in l. n. 1. n. 1. 1. 2. in l. centurio. sume. 3. & in l. Lascus, num. 20. ff. cod. Vaconij. libr. 4. de l. arato. sume. 1. & 4. & 6. sume. 11. qui dixerunt, testatoris militis dispositionem conjecturis interpretari non posse. Ex l. i. ff. de testam. milit. in illis verbis, Si ad diligentiam & obseruantiam & ibi, nuda voluntas. [Re]citur itaque omnis legis diligenta & interpretatio in dispositione militis; que ut scriptum legitur, obseruer debet. Huc accedit, quod in testamento militis locus non est luri accep[er]e, l. si duorum ff. de testam. milit. id quod

- 4 ex ratione factum est, quia ius accep[er]endit à dispositione legis ex coniunctura mente testatoris inducitur. Bart. i. in l. testamens. ff. de vulg. & pop. subff. Et multis comprobavimus infra in præsumpt. 1. 4. num. 4. & præsumpt. 8. num. 4. & 5. sibi de coniunctura iure, ius accep[er]endit agendum.

Hinc Kributus Vaconius & Alcatus praecitatis in locis, legata reliqua ab instituto à militi non esse praefrandata à substituto. *L. quarebat. ff. viii. ff. de testam. milit.* quia quod legata ab instituto sine repetita in substituto pender à conjecturis, *Litter. imperator. de leg.* si ergo conjecturam non admittuntur ad interpretandum voluntatem testatoris, celsa illa repetito. Hac tamen de re fuisse differimus infra in præsumpt. vbi explicabimus, quomodo & quan do legata ab instituto sine repetita a substituto.

Tertia fuit opinio Vigili in *Instituto. de populi substantio. in prime. num. 17.* qui distinguerebat inter conjecturas, quae discuntur ex dispositiis à testatore, & illas, quae facit lex conjecturando atque (vt ita dicam) imaginando voluntatem testatoris. Illæ primæ cum iecitrum locum habent etiam in dispositione militis, atque ita proposito opino Baldi & Iasoni, & sic intelligitur d.l. in testamento, la. i. in fine. C. de testam. milit. Illæ vero secunda celsant. Ita defendi potest Alcaci & Vaconij opinio. Quocirca dispositions, Liam hoc iure, ff. de vulg. & pupill. subff. & l. cum ann. ff. de condit. & demonstr. quæ in conjectura à sole legi extrinsecus consideratis fundata sunt, locum non habent in dispositione testatoris militis.

PRAESUMPTIO XV.

Testatoris voluntatem dubiam declarari, & presumi, ex scriptis in testamento nullo, imperfecto, vel reuocato.

S V M M A R I A .

- 1 Testator dubia voluntas an declaratur & presumatur ex scriptis in testamento nullo imperfecto & reuocato.
- 2 Ex alio nullo facile declaratur ea sentis voluntas.
- 3 Testamentum tritum, & testamento nullum deficta silentium, tam nonquid different.
- 4 Verba in testamento nulo ter prolatam nihil operatur ad destruendam expectationem testatoris dispositionem.
- 5 Testamentum primum, si fuerit reuecum per secundum, an ex dictu & dispositio in primo de testator verba dubia secund.
- 6 Testamentum si non est perfectum testator morte præsumto, an ex ea de latet, qualiter quoniam est ipsius voluntas.
- 7 Et an possit peti publicatio de testamento.
- 7 Testamentum tritum ex causa diuinationem fine dubio declaratur, qualiter fuit ex ipsius testatoris voluntate.

- 1 D VITARI ETI imperfètio soler, an dubia testatoris voluntas declaratur & presumatur ex scriptis in testamento nullo, imperfecto, vel reuocato? Quia in re sunt ditingendi aliquot casus.

Primus est, quando testamentum est nullum ob defectum aliquicis silentium. Hoc casu conjecturam sumi ad declarandam testatoris voluntatem, scripsi etiam l. i. qui est patre ff. de confitu. to. Abbas in conf. 98 in fin. lib. 1. Fulgo in conf. 99. in Alexan. in conf. 4. num. 9. lib. 1. Bartoli in lib. 1. C. qui admitti. num. 17. Croton in l. fi. constante, in secunda lectio apud. 1. 17 ff. folio matrone & in l. 1. 6. sive, in 2. 1. 17 ff. acquirere posse. Socin. Scn. in conf. 17. column. vlt. vers. nec obff. lib. 3. Ruyinus in conf. 19. num. 6. lib. 3. Ripam in l. re comunita,

num. 16. de leg. 3. Parifius in conf. 7. nume. 17. libr. 3. Socrinus Iunior in conf. 3. num. 5. libr. 3. Rubens in conf. 3. num. 6. Bocri in q. 17.2. num. 22. Zalibus in conf. 3. num. 5. libr. 1. & Cratensis in conf. 5. 16. nume. 20. & huc fecit sum in conf. 4. 3. num. 10. libr. 5. Et hi quidem moti sunt text. l. vltim. ff. de rebus eorum, quo loci responsum Paulus, prædium minorum recte conferi venditum voluntate patri, & si eius testamento effectum est irritum. Et præstat in loco annotauit Barto. ex actu & nullo declarari qualis fuerit faciens voluntas. Et Barto. & fecit sum Ruy. in conf. 18. num. 6. libr. 3. Socin. Scn. in conf. 5. 16. num. 20. vers. hic tamen non abundat, ut in lib. 1. De som. 10. de dimiss. in fin. C. de translat. Rubens in conf. 3. num. 6. Socin. Scn. in conf. 5. num. 31. lib. 2. & in conf. 32. num. 11. lib. 3. Parifius in conf. 3. num. 5. libr. 3. & in conf. 12. num. 25. libr. 4. & Cratensis in conf. 8. 16. num. 20. Nec repugnat, quod text. dicit leg. vltim. loquatur & detinet voluntatum irritosum verò de testam. nullo defectu foliemnitatum. Inter quæ duo lano. gæle videtur diffirentia, l. ff. de nullo ex rupo, & irato salto testam. Nam respondetur quod hunc effectum lignificanda voluntatis nullam esse differentiam: Cuius in vitroque voluntas ipsa testatoris expræstæ fuit.

Præterea quoad effectum cognoscenda voluntatis testatoris nulla est difference inter testamentum irritum ob non aditam hereditatem: sicut loquitur d.l. ff. de iniusto rupo, & testamento nullum defectu foliemnitatis: Cum quatenus ad ipsam voluntatem pertinera illa apparet in testamento nullo, sicut in irritosum effectu. Est fæsi & per lecta illa voluntas expresa in testamento nullo, l. int. amēta ff. de fidei communis liber. l. plam. impria. de leg. 1. 3. & vlt. ff. de fundo iurisfrido. & m. 1. ff. de coniug. tuto.

Excluditur hic casus, vt locum habeat etiam in testamento nullum deficitu potestatis. Nam aditum declarari qualis fuerit testatoris voluntas: & si eis imponentiam ad effectum perduci non potuit. Ita aduersus Curtius Iun. in conf. 7. 3. num. 11. vers. 1. præterea fibra sententia ex traditione Bart. in gerit. m. 10. ff. acq. bart. cum dixit, ex testamento nullo, & inuidioso filijnam declarari eius voluntatem, & animus adeundi hereditatem: si in eo dicit, se adire. Et hanc extentionem probavit Cratensis in conf. 8. 16. num. 20. pto. Crat. in l. 1. ff. quia t. na. 6. ff. de verb. oblig. Verum Rypa in d. 1. re comunita, num. 12. & 13. vltim. est differentia.

Declaratur primò hic casus, vt locum habeat etiam in testamento nullum deficitu potestatis. Nam aditum declarari qualis fuerit testatoris voluntas: & si eis imponentiam ad effectum perduci non potuit. Ita aduersus Curtius Iun. in dominus testamento, num. 2. & d. 2. cod. mdeb. sic & Dec. in conf. 17. 6. num. 4. vers. 2. reuocatur, qui respicit: quod si testator dispossit in testamento nullo, filium debere legitimam, fatus de eius voluntate comitat: sed si erratur, credens legitimationem velare; ex ex testamento non potest colligi voluntas ipsius testatoris, quod voluerit filium legitimam.

Declaratur secundò, vt habeat locum quando testamentum ipsum est nullum defectu (vt diximus) foliemnitatis: & agitur ad sustinendum illud, quod testator expressè dispossit: sicut loquitur dicit lex vltim. ff. de rebus eorum, fecit vero quidam filium debere legitimam, fatus de eius voluntate comitat: sed si erratur, credens legitimationem velare; ex ex testamento non potest colligi voluntas ipsius testatoris, quod voluerit filium legitimam.

Declaratur tertio, vt procedat hic casus, quod ipsam declarationem voluntatis testatoris, nempe quod ita fenerit, ita voluntate recipit verò, vt ex ea debeatetur, quod eo in testamento reliquit. Non enim quidam operatur quo ad substitutum: aliisque nullitas non est confidabilis. Ita Bart. in fiduciis. ff. præsum. ff. de leg. 3. cum dixit, quod esti testamentum nullum ob id quod lectum non fuit coram tellibus, operetur quod declarationem voluntatis ipsius testatoris, sexta. l. in testamento ff. de fidei communis ff. libert. attamen (inquit Bartolus) nil operatur, vt ex eo hereditas, vel legata debeatetur.

Secundus est casus, quando testamentum erat ipso iure validum: sed deinde fuit ab ipso testatore reuocatum per secundum ab eo conditum. Hoc in casu ex dictis, & dispositis in primo, declaratur verba dubia secund. magna est apud Doctores dubitatio. Quoniam re aliquid dicimus infra in præsumpt. 12. vbi dille- rui, an condit. & qualiter posita in primo testamento præsumpta reupta est in secundo.

Tertius est casus, quando testamentum est Imperfectum: quippe quod testator morte præsumptus non potuit illud perire. Hoc etiam casus, ex quo reliquit testator in testamento nulo debeatetur: attamen latius ex declaratur qualis fuerit ipsius testatoris voluntas. Ita Bartoli. l. fiduciis communis. ff. 1. de leg. 3. & m. 1. re comunita-

flamento nunc. s. ff. de fide. s. m. libet. & propterē perī potest publicatio dicti reclamant imperiū, ut duxit Bor. m. 2. §. testamen-
tum. nunc. s. ff. quemad. s. f. ap. Nam patētis inquit Bart. uelis
et eō potest publicatio dicti reclamant imperiū: cōm. ex eo de-
clarari polis quis tuerit te testatoris voluntas. Ita s. p. p. t. s. f. n.
in conf. 227. calum. 2. libr. 2. & m. ad. nunc. testamento, in 3. notar. s. f. de-
cendit. s. lib. b. Dic. in conf. 299. colum. 2. & ax. m. conf. 13. num. 6. vers. sum-
mitter. & in conf. 16. no. 20. vers. f. d. & iu. & hos fecutus sum in conf. 43.
num. 10.

Quirritus est casus, quando t. testatorum effectum est irri-
tum ab capris diminutione, necta s. alio quoq. in odo. in inst. Qua-
bus modis. s. s. in. s. in. Hoc catu fine contrairex ea co tellan-
to colliguntur qualis fuerit ipsius testatoris voluntas. Non enim
hic quo ad ipsum testatorem conflat aliquo modo mutatis vo-
luntatem.

PRAE SVMPTIO XVI.

Testatoris affectionem maximē considerari in con-
iecuratura eius voluntate. Et vnde colligatur
major affectio erga unum, quam
erga alterum.

S V M M A R I A.

- 1 Testatoris affectio quomodo considerari p. s. in conjecturanda eius
voluntate.
Et vnde colligatur maior affectio erga unum, quam erga aliud, num.
3. & seq.
- 2 Testatoris affectionem anteponendam proprieti sermoni eff.
- Et multa est signa affectio, quibus testator significare solerit plus vnu
altera diligere.
- 3 Denominationis priorisordo denotat ordinem charitatis & maioris
dilectionis.
- 4 Testator nuncquam presumatur alienum sobolem propria ante-
ferrere.
- 5 Testator prae sumitur magis d. lexiss. nos. quam iam nasciturus.
- 6 Testator prae sumitur magis diligere in substitutione, prae sumitur
etiam magis diligere in substitutione nost.
- 7 Et prae sumitur magis diligere filios in portione iam reliqua eorum pe-
nit. q. a. 4. alio. no. 8.
- 8 Testator qui vniuersitatem magis diligit prae sumitur etiam quod moriens
magis quam nascitur in diligere.
- Et prae sumitur plus magis quam feminas diligere. nr. 10.
- Et prae sumitur magis diligere suos descendentes quam transvales,
- no. 11.
- 12 Transverses dicuntur quodammodo extranei.

1 D VITANDVM non est, quin t. testatoris affectio plurimi posuit in conjecturanda eius voluntate, quantumadmo-
dum ostendit Iurisconsultus in lib. f. f. seru. pl. 4. s. vlt. de le-
git. i. in L. Areth. & T. Tit. ff. de lib. lega. & L. iu. ff. de condit. &
de p. w. & scribunt interpres, quos faciat commemorabo, pre-
sumtum glos. in lib. 2. q. 6. ff. de testamento ff. ad Trebil. Angelus
in conf. 28. num. 2. Anch. in conf. 27. num. 2. Socinus senior in con-
f. 26. colum. 2. m. 4. libr. 2. & Craue. m. conf. 62. num. 2. Qui quidem
testatoris anteponendam esse proprietari sermoni, idem Craue.
m. conf. 227. num. 1. & quanplura ad probandum testatoris af-
fectionem i. scilicet solere & debere recentet Peralta Hispanus in
s. f. q. in primo testamento. num. 162. de lega. 2. Affectionis autem
signa sunt multa, quibus testator significare solerit plus vnu altero
diligere. & idem fonsdict. Segundo in conf. 27. m. fin. idem sen. Bal.
in lib. dohumb. in s. ap. 299. C. de regula. Et affectio major in uno quam
in alio efficit, vt extendatur ad altam rem in eadem tamen perio-
na. Cr. an. conf. 925. num. 16. Efficit etiam ut dispolio latius exten-
datur atque interpretetur. Craue. conf. 33. nr. 26. Primum est, quod
sumitur ex priori nominatione atque vocacione, i. L. iu. a. la-
tiva. ff. de hered. i. f. i. i. u. a. m. fiduciem. de legat. i. L. Publ. 6. vlt.
ff. de condit. & demissi. & L. i. C. de verb. sign. Et confort. I. quio-
ties. ff. de vñfructu, vbi ex duobus relatis fructuariis alternis
annis primus nominatus anteponitur. Et fact. i. s. ita legatum
in principiis de lega. 1. vbi primo nominatus elegit, tamquam dignior
habitus a testatori. Et sententiam hanc admittunt p. salmis omnes,

Menoch. prae sumpt.

vt Baldus in p. result. in 3. app. C. de verb. sign. & in 1. C. de de-
dicto. Dm. Adria. tollen. Angel. & Imol. m. q. qui sumendum ff. de hered. i. f. i.
Cum dixerint, quod t. prioris denominations significat
ordinem charitatis, & maioris dilectionis. Idem responderet C. a-
freman. conf. 21. Vt si quod am. patetone, colum. 2. libr. 1. & in conf. 16. In
prae sumt. casu. colum. 2. libr. 2. Alexander. in conf. 36. num. 12. libr. 3. C. a. m.
L. quis dico. colum. 2. de legit. 1. dem. resp. Cr. a. in conf. 147. num.
2. & in conf. 161. num. 3. conf. 289. colum. 2. & in 10. ff. 299. num. 2.
in conf. 36. num. 19. & in conf. 62. num. 12. & Socinus lumen in conf.
71. num. 15. libr. 1. Porro ex nominatis praefumuntur magis dilectio
nominati in species quam nominati in genere. Ita Alexander. in con-
f. 36. colum. p. lib. 3. Bum. in conf. 101. s. um. 10. lib. 2. Deinceps m. conf.
40. num. 1. Curtius lumen in conf. 17. in fute. & Craue. in conf. 72. num.
12. & prob. Leontius. s. f. in fideicommiss. de leg. 2. Declaratur haec con-
iectura, vt nō procedat, quando posterior loco nominatus est
ad intellectu successurum. Ita Zanchius in lib. heredes. m. 2. c. um. ita, m.
parte g. xii. 31. ff. ad Trebil.

Secunda conjectura, & signum affectio maioris sumitur
ex maiori virtute & commodio, que testator vnu plus, quam al-
teri affect, vt t. testator vnu haretum plus praeleguit, quam alteri
vnu plus diligere significavit. Ita responderet Cor. in conf. 64.
& in conf. 28. colum. 2. ff. de legit. 1. libr. 1. in conf. 36. colum. 2. libr. 2 &
in conf. 147. colum. 1. libr. 3. Socinus. in conf. 71. num. 19. libr. 1. & Craue.
in d. conf. 161. num. 6. & in d. conf. 297. num. 2. ff. secundum maxorem, in conf.
36. num. 18. & in conf. 62. num. 12. arg. L. Paulus. s. vlt. ff. de condit. & dem.
& amb. hoc amplius. C. de fidei.

Tertia est conjectura, & signum maioris affectio, quod sus-
mitur ab actiori sanguinis coniunctione. Ita probat text. I. Tuim.
ff. de hered. i. f. & f. lib. 1. Lucas de Temis in lib. primit. verific. ff. C. de
priest. agen. m. lib. 2. scilicet in tracta de prae sumpt. reguli. p. f. p. f. p. f.
Parisio in conf. 51. num. 2. libr. 2. Socinus. tau. in d. d. ff. 71. num. 2. libr. 1.
& Craue. in conf. 147. num. 2. & in conf. 289. num. 5. & conf. 52. num. 7. Hinc dicimus testatorem praefum magis diligere filios,
quam uxores. Fallo. in conf. 49. & aff. d. dec. 44. num. 21. & 27. Et
maior praefum magis diligere erga filium quam erga nepotem. Curtius
Senor in conf. 52. colum. 4. verific. s. c. r. hor. neur. & Craue. in conf. 1.
65. num. 3. verum Socinus lumen in conf. 26. num. 5. 4. libr. 1. diffe. sit.
Et magis praefum magis diligere fuos. quam extraneos, vt d. censu-
m. fa. Et ideo non praefum magis diligere filios alienam sobolem
propriez anteponere, d. l. c. s. um. ann. de condit. & demissi. & L. s. u. n.
C. de fideicommiss. & suo loco dicimus. & respondit Signor.
in conf. 71. m. 1. qui dixit hanc conjecturam anteponendum pro-
prietary sermonis.

Quarta est conjectura maioris affectio, que dicitur ex co-
gnitione & notitia. Ita enim dicitur, quod maior praefum magis
diligere & affectio testatoris erga natos, quam erga nascituros, l. qui
fibular. de legat. i. f. I. Titus & L. Titus Prator. ff. de f. & legat. & respon-
deret Cor. in conf. m. 24. colum. 1. libr. 4. Socinus Senior. m. cum. dom.
num. 8. ff. de condit. & demissi. & in conf. 6. num. 1. b. 3. Curtius Se-
nor in conf. 5. 2. super testament. colum. 4. verific. a. cor. cor. orat. orat.
Curtius lumen in conf. 57. num. 5. Soc. lumen. conf. 29. num. 27. lib. 3. Aleitius
ff. pp. 99. num. 2. Ludovic. Molanus. lib. 3. de His. prim. o. p. 2. num.
33. qui declarat post Socinus. prae legatum. Idem responderet Cratet.
in conf. 17. num. 12. in conf. 363. num. 13. & ego ipse in conf. 20. num.
31. lib. 3.

Quinta conjectura maioris affectio colligitur ex eo, quod
vnu haretum vel legatorum adicit conditionem facilius es-
tuentiam, quam alteri. Ita docuit Iason in leg. lib. Imperator, num.
15. 9. de legat. i. qui Cammenem & Alexandrum eodem in loco com-
memorata.

Sexta est conjectura, t. quando testator significavit se aliquem
in habitatione, i. lib. hered. i. f. q. de f. etas. de vulg. L. Lucius. & Menia.
ff. ad Trebil. & L. i. de comp. et. & ali. s. libit. & in f. ecce responderet
Iason. fonsdict. Rob. in conf. 27. in f. & Craue. in conf. 47. num. 3.
Id quod intelligit Bart. in lib. m. 4. ff. ad Trebil procedere, quando
ratio recti sermonis id patitur, alias fecit. & Bart. post multis se-
cundis sum in conf. 50. num. 18. verific. dico. lib. 1.

Septima conjectura maioris affectio testatoris sumitur ex
eo, quod t. testator ipse praefum magis diligere filios in por-
tionem iam reliqua corum patri, quam alios. Ita responderet Cor.
new in conf. 202. num. 5. m. conf. 230. num. 6. & in conf. 258. ad fidei.
libro tertio Alexander. in conf. 24. num. 5. libr. 2. Rasmus in conf. 159. num.
15. & in conf. 191. num. 15. libr. 2. & in conf. 163. num. 15. libr. 2. Alcatius

ff. 2. 18

In respon. 5.6. column. 1. Ita Baptista Egitrus in conf. 33.4. mon. 7. & 12. Crux. in conf. 33.5. in fin. Cophalio in conf. 46. num. 33. Deciamus in conf. 22. num. 60. lib. 1. & Medina in lib. 3. de luffa p. primogen. cap. 3. num. 3. fin.

¶ Octava conjectura maioris affectionis testatoris colligimus, quando vienes illum praedilexit, presumitur etiam quod mories magis cum, quam alterum diligat. *I. penit. ff. de alien. lega. Barr. in l. quartam, nn. 9. ff. ad l. Tadi. & in l. filium quem habentem, num. 6. C. famili. erit. & lib. 1. lib. 1. lib. 1.*

¶ Nona est conjectura ratione sexus. Nam testator presumitur plus diligere masculos, quam feminas, *vt respondim in conf. 20. num. 2. lib. 3.9. ff. Corsem & Rursum, quibus accedit Rolandus in conf. 8.2. num. 42. verbo, videtur. videtur enim, libr. 3. & Deciamus in conf. 7.4. num. 53. lib. 1.*

¶ Decima est conjectura, ducta à procreatione, ob quā dicimus, testatorem presumiri magis diligere suos descendentes, quam transferentes. *Ita responderunt, Alexander in conf. 7. lib. 7. Decim. in conf. 31.5. nro. 10. Paris. in conf. 22. nu. 62. lib. 2. & Crux. in conf. 23. num. 10. ad luffa testul. 3.6. qui liber. ff. de leg. prefa. Sunt enim t' transuerlales quodammodo extranei. vna. 9. exad. C. de rebus. ad. Quo. Quo. fane extant eos presumit testator minus diligere, quam suos, *ut respondit Cras. in conf. 97.2. num. 22. & in conf. 97.4. nro. 11. Et Cras. in d. conf. 97.2. nro. 22. respodit, maiorem affectionem presumit erga villam in qua quis natus est, & in qua habitavit, quam erga ciuitatem, cui vicus illi fubfuit.**

¶ Undevicesima conjectura, quando pater duos habens filios, vnū in potestate alterius emancipatum, presumitur magis diligere centum in potestate. *Ita Cato. in conf. 19. soper primo quodlib. imprim. lib. 1. Paris. in conf. 46. nu. 47. lib. 3.*

Duodecima conjectura, quando quis principaliter propter se fuit vocatus, es centur magis dilectus, quam si, qui causa alterius. *Ita Rota Romana. in de cib. 7. num. 3. in secunda parte, in nouissime edid.*

PRAESUMPTIO XVII.

Institutus, vel substitutus, quando quis presumatur, brevis, & clara explicatio.

S V M M A R I A .

1. *Institutus vel substitutus, an & quando quis presumatur.*
2. *Institutus hoc modo, Titus & Seius vter eorum viues, heres esto, si constat virtus que viure, qui centauri institutus, nunquid subeo.*
3. *Quid autem si vnu decipit a ter superfluite nn. 3.*
4. *Difposito testatoris hoc modo. Cap. 5. nro. ex Asia venerit, heres esto, si vero non venerit, Lucius heres esto, an Valeat, & posuit quia eorum hereditatem adire.*
5. *Quid si testator dixit, Titus, si natus ex Asia venerit ex parte tertia, heres esto, si vero non venerit, ex parte 6. heres esto, nu. 5.*
6. *Substitutus nemo petet finibus.*
7. *Testator si vocauit primo duos heredes singulos ad semissem, deinde vocauit duos alios ad hereditatem eam partibus quam presumant ut heredes instituti.*
8. *Quid si in testamento dixit, Caius primo loco, Titus secundo loco, Seius tertiis loco heres esto: an centauri aquiliter instituti vel substituti, vnu. 3.*

DIVITIA T V M F C I O, an quis institutus vel substitutus presumatur? Exempli causa, testator ita dispositi. Caius, si natus ex Asia venerit, heres esto: si vero non venerit, Lucius heres esto: an Lucius iste prelatum institutus vel substitutus? Et presumit institutus aquo iure cum Caius, scriperunt Angeli Aretinus in Inst. de vulgo, substit. in princ. num. 4. ibidem Ioan. Fabri & Vigilius, num. 6. & Ioan. Corallius in rubr. C. de ingub. & alijs substituto. exl. Titus & Seius, ff. de hered. instit. quo loci Celsus respondit, duos ita vocatos: Titus & Seius vter eorum viueat, heres milii esto, esse institutus & si vnu sub cōditione, si alter moreretur, vocatis videatur.

Ego hac in repleius & verius distinguere soleo aliquot casis.

2. Primus est, quando testator duos ita vocauit, Titus & Seius, vter eorum viueat, heres esto: Et constat vtrumque viuere &

adire hereditatem. Hoc casu ambo dicuntur heredes instituti: non autem vnu alteri substitutus, d. l. Titus & Seius, de heredi. instit. Et ratio est, quia vocatio illi equalis est: nec vnu altero magis dilexit testator: & properetē dicti non potest, quod vnu instituerit, & alterum substituerit. Vnusquisque ergo fiam portionem consequitur. Hoc in cau procedere potest sententia Angel. Aret. Ioan. Fabri, Vigili & Corallij ex d. l. Titus & Seius, tamē, vt in frā discemus, sc̄i species ab eis proposita ab hac verbis, & effectu differat.

Secundus est t' casus, quando testator ita vocauit duos, Titus & Seius vter eorum viueat heres esto, & cuenit, quod eorum alter descelit, altero superfluitate. His superfluitates dicti premortui. Ita probat d. l. Titus & Seius, cum sub sequenti, quarum verba haec sunt: Titus & Seius, vter eorum viueat, heres milii esto. Exfixio, si vterque viuat, ambos heredes est: alteroque mortuo, sum, qui supererat, ex alio heredem fore. Hac Celsus subiungit Vlpianus, redditione ratione. Quia tacita substitutio ineffe videtur institutione. Et hoc in casu non loquuntur praeceiti Doctores.

Tertius est casus, quando testator ita dispositi. Calus, si natus ex Asia venerit, heres esto, si vero non venerit, Lucius heres esto. Hoc in casu vero loquuntur Angelus Aret. & alijs supracitati. Et dicendum est, quod nec vnu, neccaler heres est: cum tam respectu vnu, quam alterius pendeat cōditio, & properetē eorum nemo adire potest hereditatem, l. qui heres, g. f. de acquirend. hered. fed interin donec eueniat conditio ambo petent bonorum possessionem, in xtra l. qm substitutus ff. de heredi. instit. vbi l. Bart. Angel. Imola, & Fulgofius. Et in specie sic recte in his sententiis Ang. Aretin. Ioan. Fabri, Vigilius & Corallij, & declarat Ba. to. 1. l. 2. ff. sub condit ff. de hered. non possit, secundum tabul. Et alias commemora in conf. 105. nro. 33. & 34. lib. 1. Et hoc in cau verè non loquitur d. l. Titus & Seius. Ceterum si eueniet deinde conditio, & vt quia natus venit ex Asia solus ille Caius heres efficitur: quia conditione ipsa purificata, vocatio pura manet, in xtra l. potest, & l. qui balaust. ff. qui potest, in gen. habentur.

Tertius est t' casus, quando testator vnu tantum vocauit, ut putat cum idaix titus. Si natus ex Asia venerit, ex parte tercia heres esto. Si vero natus ex Asia non venerit, ex parte sexta heres esto. Hoc in cau primum dicendum est, vnu cum Julianu m. fita. in princ. ff. de bonorum poss. ff. secundum tabul. quod tamē tertiam illam partem, ad quam fuit vocans, si natus ex Asia venerit, dicuntur heres instituti, quo verò ad illum factantem dicitur sub ipsi substitutus. & in hoc, respectu faciliter substitutio, cōtinet Julianus cum Celsio in d. l. Titus & Seius, in fin. can. 1. seq. ff. de heredi. instit. de qua s' u' in primo casu. Differunt tamē, quod in c. u' dicet l. Titus & Seius. Cum duo fuerint heredes vacantes, vnu fuit alteri substitutus, & ideo ualeat illa substitutio. In calu vero d. l. ff. ita, vnu & idem nempe Titus sibi ipsi substitutus est, & properetē, cum quis non possit sibi ipsi substitutus, l. fernam conseruare, g. Titus, ff. de vulgar. & populi, substit. & de l. r. at gl. in d. l. potest. sequitur dicendum secundum Julianum, md. l. s. ita, quod illa texta maneat vacans, id est non relietus ipsi Titio: Et ideo accedit pro portione tertia relite ipsi Titio, & pro refusio alteri heredi nempe Sempronio. Cum itaque Titius, pendente conditione, fit vocatus ad tertiam, & iure accredunt ad tertiam fexte, & non possit heres effici, ob pendente conditionem, effici potest bonorum possessor, vt ait Julianus in d. l. s. ita, in fine prius qd. ff. de hered. instit. Ex his intelligimus dictam l. ii. ita, in princ. ff. de bonorum poss. secundum tabul, nol obflare secundo casu supra explicato; tamēt Ioan. Fabri in instaur. de vulgar. & pop. substitu. in princ. in contrarium adduxerit, & indolumentum reliquerit.

Quartus est casus, quando testator vocauit primū duos heredes singulos ad semissem: deinde vocauit duos alios, vel tres alios ad hereditatem aquiliter partibus. Hoc in cau duo vel trii secundū vocati presumunt adhuc heredes instituti: Nam & si aliqua conjectura adesse videatur, quod fuit vnu substitutus, nempe proper precedentem vocacionem duorum, quibus totas as hereditatis videbatur distributis: Nihilominus presumptio est, quod testator voluerit confinare duos alios sicut hereditatis, & vnu inter primos vocatos distribuire, alterum inter secundos, atque ita facere aque heredes secundi, vt primos, stare contendantur. Martellus in l. Martellus in l. Lucius, l. s. ff. de hered. instit. & iudeo glo. gen. amotatus.

Quia-

Quintus est casus, quando testator ita dixit. Causa primò loco, i. ritus fecundo loco, Sempronius tertio loco hæres esto. Hoc in causa dubitatur, an iij dicantur equaliter instituti, vel substituti. Lanceillotus Polit. intrad substituti mte de vulgaris secunda partita, man. 2. scriptum reliquit, confer equaliter instituti, nisi extet conjectura aliqua majoris affectionis erga primatum, & secundum vocatum, quam erga tertium. Illa enim enumeratio magis ad scriptura ordinem, quam ad successiones referatur, l. si quis heredes ff de heredis usit.

PRAESVMPTIO XVIII.

Hæredes quibus ex partibus instituti, vel substituti presumuntur, elegans & accurata explanatio.

S V M M A R I A.

1. Hæredes quibus ex partibus instituti vel substituti presumuntur.
2. Testator si plures hæredes simpliciter instituti, presumuntur equaliter eos instituti, præcincte si partibus non distributi vñco contextu eos vocaverit.
3. Idem in legatu & fideicommissu presumendum esse, nro. 3.
4. Idem si testes interrogati respondeant, duos vel plures hæredes suis institutis, sed non recordantur quibus ex partibus, nro. 4.
5. Hæredes plures instituti in re certa equaliter presumuntur instituti.
6. Substituti si fuerit facta expressa proprijs nominibus substituti, & praenumeretur equaliter substituti.
7. Testator si plures hæredes instituti dixit se hæredes facere ex partibus, quis adscrivit, si deinde nullas partes adscrivit, presumuntur eos equaliter instituti.
8. Idem, si vñco vel plures in via parte hæredes fecit, & alijs hæredibus, quibus partem aliquam non adscrivit, residuum reliquit; ipsa summa in illo residuo eis equaliter vocari, nro. 8.
9. Testator si plures hæredes instituti partibus singulis eorum signavit, deinde vñi eorum substituti reliquias, si locum est substitutionis, censetur, alterius & equaliter substituti.
10. Quod si plures hæredes ita fecerit. Causa & filii Sempronij hæredes sunt, nro. 10. i.e.
11. Plures collecti nominati quando loco vñam habeantur.
12. Statutum si imponat panam centrum Capitanum, & Ancianis ciuitatu, diuidam sicut soli Capitanum, & aliam diuidam Ancianum.
13. Prator & Anciani si est communia causa, vñnam habebit Prator, alteram Anciani.
14. Rector & vicarius scolarum si data est facultas eligendi bidelium, vñcim vñamb. abitis Rector, alteram scolares.
15. Idem de prelator & capitolo dicendum ibid.
16. Testator si dixit instituti vel substituti Cauim, & eius filios, an intelligentur filii equaliter instituti vel substituti, cauus ipso Cao, & sic eadem tempore succedant, in ordine successio.
17. Testator si dixit in testamento, instituti Cauum & quoslibet eius filios, an singuli censentur vocari equaliter.
18. Quod si dixit, Cauum & Sempronij filios aquæ hæredes facio, nro. 17.
19. Dicitur, aquæ quid importet.
20. Filii plures instituti collecti, cum conditione, quid bona non alienen ut extra familiam, quodcum & in quibus censentur vocari.
21. Accesoriis sequitur suum principale.
22. Hæredes plures si filii sicut sub nomine collecti vñam cum tertio, in quibus partibus censentur instituti.
23. Intellexit q. Lucius Titius testamento. l. Lucius Titius, de leg. 2.
24. Testator si vocavit Sempronium, & filios nascituros ex Tito, in quibus censentur vocari illi filii.
25. Quod si vocatis natos & nascituros, & natos proprijs nominibus nō vocavit, nro. 24.
26. Quod si dixit, instituti Cauum, & Manium, Titium ac Sempronium filios Titi, 25.
27. Testator si instituti ita, Titium vñcim cum filiis suis, & Sempronium nati hæredes sunt, ex quibus partibus censentur hos vocari, nro. 26. sicut.
28. Patri & filii vñca & eadem censentur personas, & filii dicitur portio corporis sicut patris, & pater & filii censentur vñcim caro, nro. 27.
29. Societas sicut contraria cum patre ceteris filiis, ipse pater cum filiis Menab. Presumpt.

Pro ratione vñca in certis damni censentur, alioquin dimidiat alio loco.

29. Dicitur, penè quid significet.
30. Dicitur, & implicativa.
31. Verba, vñca cum similitatem significant.
32. Filii quicquid acquirit, ita acquirit patri, vt hoc momentio quidem dominum rei maxusat apud filium.
33. Secundis in aduentu.
34. Eiusmodi sibi concordamus ostenditur.
35. Plures vñca nominatis contingentur in eadem oratione, in virilem quilibet admittatur quo cœfū regula has procedat.
36. Filii emancipatis vocati vñcim cum patre quam portionem consequuntur.
37. Et quod censentur vñca & eadem persona cum patre, & quo casu.
38. Testator si instituti Sempronium & Cauum cum eis filiis: quot patres, si sine constituta hærestitate, vñcim seq.
39. Mater & filii inter non censentur vñca & eadem persona.
40. Galli non habent filios in patrestate.
41. Veneti & Ragusini proprijs vñcim legibus, non autem Români.
42. Matruis & vñcicet reperitur vñca persona, & eadem caro intellegitur quad matri non vñcim, & quad reliqua bona & onera matrimonio secundum quod reliqua.
43. Vxor præter opera carnis non censentur sub potestate mariti, sed sub potestate patris.

DIVITIATI peripè contingit, quibus ex partibus testator hæredes instituti, nullis distinctis partibus. Hoc scilicet præsumit testatorem eos equaliter instituisse, d. quoties, & hæredes ff de hered. inst. [Hæredes] inquit Vlpian, iurius succellentes sunt. Ex iis plures institutum, diuidi inter eos a testatore ius oportet. Quod si non fiat, omnes equaliter hæredes sunt. [Ex] Hac Vlpianus. Id est latuit Iustinianus in his de plures, in t. 1. f. de hered. ff. vbi glo. & Bart. in d. ff. hæredes. Deci. in conf. 12. nro. 3. & in conf. 42. nro. 1. cœfū Affilius in dec. 29. nro. 2. in fin. quos fecit tum in conf. 16. nro. 1. lib. 2. & his accedit Baldus in conf. 3. lib. 2. & in conf. 34. lib. 5. Fulgidius in conf. 32. Durus de arte remedi, in tira de legatu, cautele 3. & Ronchegalius in l. reos. 9. cum tabula. nro. 39 ff. de duobus reu. vñcim. 40. reter simile de ineuctitia fœdi, vel employeulis concepi pluribus, quod in dubio intelligitur aquis portionibus, sicut pro parte bus virilibus. La videtur esse huius sententia ratio, quod testator præsumitur eos aquæ dilixisse: Cum partibus non distributis, vñco contextu eos vocauerit, & properet equaliter vocauerit, rursum voluit, mutata ex qua traditum Decius, & ticipuit in l. libet. colom. r. de t. etat. & Soc. senum. conf. 4. inf. lib. 1. Idem t. dicimus de legis & fidicemillis, in quibus vocari, partibus non distributis, equaliter capiunt, l. etat. de legat. & compater, ff. hereditatem. & l. etat. ex famula. 5. reg. de legat. 2. & refondit Decius in dicto capl. 4. nro. 1.

Hinc scripserunt Baldus, Angelus, & Imola in l. si quia ita scripserunt hæredes, in fin ff de heredib. usit. quod si t. testes interrogati responderunt, duos vel plures hæredes sufficie instituti, sed non recordari, quibus ex partibus, sit interpretatio, quod aquiliter fuerint hæredes instituti: Quoniam quidem traditionem probabant etiam Laloni in repet. l. admissum. nro. 203 ff. de variorum eti. in finit. nro. 7 ff. soli matrimonio, & in l. non hoc, mane. 15. vers. nona linea. C. vide leg. Decius in conf. 23. 2. nro. 3. vers. nec obstat. & Cracut. in conf. 6. nro. 4. qui sic etiam respodit, quando telles deposituerunt, tres possidit. Nam intelligitur equaliter, si non exprefserunt, quibus ex partibus.

Extenditur primo hic casus, vt procedat, quando testator ita dixit. Titium cum Caio hæredes facio. Nam adhuc intelligitur equaliter instituisse. Ita Rombergallus in d. 9. cum tabula. nro. 39. vers. p. 1. procedat.

Extenditur secundum vt locum habeat etiam quando testator hæredes plures in fundo, sicutque in re certa, vñcim vñnum in tercia, alterum in dodrante. Nā & tunc feudi mentione detracita, equaliter hæredes manent, d. l. quoties, ff. si duo ff. de hered. usit.

Extenditur tertio vt procedat l. etiam in substitutione facta ex propriae proprijs nominibus substitutiorum. Nam & tunc aqua-

- liter substituti praesumuntur. *J. nomina quin ss. ad Tres. & in. l. s. col. pen. vers. consolida. vñt. C. de imp. & alijs substat.*
- 7 Secundus est casus, quando testator pluribus heredibus institutus, dixit, te heredes facere ex partibus, quis adscribitur? sed inde nullas adscripsisse appetet. Hoc etiam causa intelliguntur iij instituti equaenter. *Ita Vlpius in l. 2. in princ. ff. de hered. testator. & gregor. declarat Ruanum in conf. 176. num. 4. versic. ad idem fact. lib. 2.*
- 8 Tertius est casus, quando testator vnum, vel plures in una parte heredes fecit: Deinde alij heredibus, quibus partem aliquam non adscripit, residuum reliquit. Hoc causa praesumitur, hos illo in residuo vocare equaliter, s. plures versic. & si plures, in l. 1. de hered. inst. & in de glo. & reliquo. & respondit Dec. in conf. 256. num. 4. qui & de substitutione idem sensit. & Curt. l. viii. num. 18. C. de imp. & alijs substat.
- 9 Quartus est casus, quando testator plures instituit, partibus singulis eorum aequaliter, & diffratribus: Deinde vni eorum, puta Caio instituto in quarta parte substituit reliquos. Hoc causa, si locus sit substitutionis, singuli illi substituti pro portionibus eorum hereditarij, in quibus fuerint instituti, ex hac substitutione consequuntur. Nam illæ partes censentur in substitutione date, quæ & in instituione, Ita traductus Bart. & reliquo in l. que complures, in princ. ff. de vogla. & popl. subff. Iason in l. viii. num. 9. verificatur limita, C. de impub. & alijs substat. & ibidem Sebattianus Sapientia num. 15. & Cor. aff. num. 6. in fin. C. de Cartu lumen ibidem, num. 17. alium sensum, q. illi cooptares, consideravit. Huc etiam pertinent, l. iij. plures, Lagon. q. 9. has verba. & L. ex fado, q. ritum ff. eodem de vogla. & popl. subff. ut, verum cum de hoc causa plura dicturi sumus infra in præsumpt. vbi explicabimus, quando partes date in institutionibus concantur repetita in substitutionibus, ea propter nunc non precepimus litteris.
- 10 Quintus est casus, quando testator plures ita heredes fecit. Caio & filii Sempronij heredes sint. Hoc causa praesumitur testatorem voluisse hos aequaliter instituire: sed hoc ordine, vt Caio dimidiam hereditatis: filij vero Sempronij aliam dimidiam aequaliter inter eos dividendum consequuntur. *Ita probant l. interdum. in princ. lex liber. homo. q. Titus. d. 1. ff. de heredibus institutis. & lex si pater ss. de vogla. & prop. substat. & l. si quis Tato. ff. de resufo acceperit.* Illi enim plures t collectio nominati vnius loco habentur: atque ita alteram dimidiam recipiunt. Id quod etiam autem in gloss. & reliquo in l. interdum. & Bart. in l. viii. num. 1. C. de impuberum, & alijs substat. & ibidem Salicetus column. peccat. aut eos inflatus. Iaf. num. 1. & num. 4. Decim. num. 1. Curtius lumen num. 1. & Cor. aff. num. 21. qui declarat dicitur. l. q. q. Titus. Ideo responderunt Alexander. Cornelius. Rutilus. Decimus. & Parthus, quos commenstrari. & faciunt sum in conf. 222. num. 29. libr. 3. Et illi accedunt Ruanum, in conf. 97. num. 9. libr. 3. & 80. cum tunc in conf. 104. num. 1. libr. primo, & in conf. 121. num. 2. libr. 2. & Ronchegallus in l. recov. q. caus in tabula, num. 39. ff. de duobus reis.
- 11 Hac ex regula, t & traditione, per multa dissenserunt interpres nostri. Et illud primum; quod si statutum imponit nonnam centum Capitanio & Anciani Cuitatis, dimidiam soluit folius Capitanus, aliam dimidiam Anciani. Ita Petrus. & Cynus in l. viii. num. 1. C. de impub. & alijs substat. & ibidem Iason num. 6. qui simile refert, qd si statutum imponit nonnam Syndico Cuitatis & hominibus, non denuntiatum malefactorem, dimidiam præfobit folius Syndicus, alia dimidii Clues ipsi: si facit præscriptum Baldus in Iustitia. Causa q. q. C. de episcop. & cler. Ante. & Imola in l. liber. bmo. q. Titus. ff. de hered. inst. 10. de placea. & Angelus stren. in 6. si plures, in finit. de heredibus. inst. Et t etiam simile, si causa, vel aliud negotium committitur Pratoru & Anciani, vocem nam habebit Prator, alteram Anciani, atque ita due erunt voces tantummodo. Ita quoque, si data est causa Rectori, & vniuersitati scholiarum eligendii Bollandum; vocem nam habebit Rector, alteram scholares. Ita de Prelatio & Capitulo dicendum est. Ita traductus multi commenstrari a Iason in l. viii. num. 7. 8. & 9. C. de impub. & alijs substat. & ibidem Cor. aff. num. 5. Et illi accedunt Scion. Sen. in conf. 40. num. 2. libr. 1. Decim. in conf. 122. num. 1. in conf. 320. num. 6. & in conf. 382. num. 2. & Parthus in conf. 4. num. 19. libr. 3. qui similia commenstrari. & Rota Romana de 770. pp. in noxiis editis.
- 12 Extenditur t hic causa, vt locum habeat non solum in institutionibus: sed etiam in substitutionibus: & ideo, si testator ita dixit, si filius meus deceperit fine filii, volo bona mea denere ad Titium & Caium, & corrum liberos: si contingat Titium decedere, et pluri filii Titi vnam partem tantum consequentur: aliam verò portionem Caium. Ita scriptor Bartol. en. q. q. q. legat. q. q. subi. ff. de heredibus dubius. Iason in l. viii. num. 9. verificatur. C. de impub. & alijs substat. & ibidem Salicetus column. peccat. ver. aut eos inflatus. Curt. l. viii. num. 15. qui sic respondit securis: quemadmodum etiam respondit Ruan. in conf. 97. num. 1. & in conf. 162. num. 3. libr. 2.
- 13 Declaratur primus, vt locum non habeat hic causa, quando testator volumen infinitum, vel substitutum extraneum de eius filios: vt testator dixit. Infinito, vel substituto Caium, & cios filios. Hoc causa duo sunt principaliter consideranda: primum, in filij eodem tempore succedant, secundum amilivo, quod succedant eodem tempore, quomodo succedant. Et quad primus distingui solent tres causas, quorum primus est, quando Caius ille era filius testatoris. Hoc causa filij Caui dicuntur infiniti & substituti ordine successivi, vt dicimus infra utrumpotest 90. m. capite.
- Secundas causas est, quando ille Caui era omnino extraneus. Hoc causa filij illi dicuntur vocati eodem tempore, ut cum ipso Caio eorum patre. Ita gloss. in l. viii. num. 9. quidam velle ff. de libe. & possib. & dicens in dicta præsumpt. one 69 in tertio capitulo.
- Tertius est casus, quando ille Caui non est omnino extraneus, vt quia era successurus ab intellato, sicut frater testatoris. Hoc causa sunt opiniones. Et recepta quidem magis est, quod eodem tempore succedunt filium cum eodem patre. Ita dicens in dicta præsumpt. 70. in 2. cap. Hoc sic posito, quod illi eodem tempore succedant, est modo dubium, quomodo succedant, hoc est, quibus ex partibus. Et dicendum est equaliter, nempe quod Caui habeat dimidiariam, & aliam dimidiariam filij. Ita responderunt Angelus in conf. 235. Propterea talis est domina num. 1. & Capolla in conf. 12. libr. 2. verificatur, circa secundum dubium, & c. incertum. Idem sensit Bartol. in q. 2. verificatur, circa secundum dubium, & c. incertum.
- 14 Declaratur t secundum, vt locum non habeat hic causa, quando testator vocat plures collectum cum distributio, vt fiducia, in infinito Caium, & quolibet eius filios. Nam tunc perinde est, ac si singulariter & nominatim omnes vocaret, & ob id singuli consequuntur aqualem portionem cum ipso Caio: atque ita in capite dividenda erit hereditas. Ita post illas traductus Iason in l. 6. q. q. resufo. column. de legat. & in l. viii. num. 9. verificatur regulam, C. de impub. & alijs substat. & ibidem Curt. l. viii. num. 13. & num. 14. & Cor. aff. num. 6. Corneus in conf. 2. num. 1. in fin. libr. 2. Ruanus in conf. 97. num. 14. & in conf. 163. num. 7. ver. & ifud etiam, libr. 2. & Parthus in conf. 49. num. 3. & in 8. libr. 2. Quibus confit, hanc esse communem opinionem, & si de eius veritate dubitauerit Deci. in l. 1. vit. mut.
- Declaratur t tertio, vt non procedat hic causa, quando testator dixit, Caium & Sempronij filios aequi heredes facio. Hoc fane causa filij Sempronij in capita aequaliter succedunt cum ipso Caio. Ita Vlpius in l. interdum, in princ. ff. de heredibus inst. vbi Bartol. Caffrensis, & Imola. Iason in l. viii. num. 9. verificatur regulam, C. de impuberum & alijs substat. Corneus in conf. 2. 10. num. 4. ver. & præterea libr. 2. Scion. Sen. in conf. 106. num. 2. libr. 2. Rua. in conf. 97. num. 14. libr. 2. & Parthus in conf. 4. num. 12. libr. 3. & Historicus in conf. 130. num. 23. libr. 2. Et idem est, quando testator vñs efficit simili verbo, quod significaret idem, quod aequi, ut dixit, infinito, vel substituto Caium, & Sempronij filios, ut communiceat inter fe. Ita Scion in l. conf. 103. num. 1. Hac tamen declaratio intelligitur, quido in eadem oratione posita est dictio, aequi, focus si in diuersa: vt si testator dixit. Caui fane est: Ita Sempronij filii aequi heredes sunt. Hoc fane causa filii dictio, aequi, significat testatorem voluisse, filios illos Sempronij effe dehinc aequales, atque ita succedere inter se in capita. Non autem significare voluisse aequaliter esse ferundam inter Caium & filios Sempronij. Ita Caffrensis in dicta l. interdum, num. 3. ver. Ex his sequitur, quem fecuti est Ruanus in conf. 16. num. 1. verificatur. Nec obstat, q. dicitur, libr. 2. Ceterum differunt Imola. dicta l. interdum, quem fecuti sunt Alexan. in conf. 5. num. 3. libr. 2. & Afflictus in dec. 309. num. 2. Ea ratione vñs efficit Imola aequi, intelligendo secundum Caffrensis illa dictio, aequi, t in illi operatur, contra regulam l. 1. q. q. de legat. 1. fed responderetur, quod in modo effectum operatur, quod filios Sempronij inter fe. Idem est, quando testator sic dixit in instituto Petrum & Iolani fratres meos & filios Nicolai alterius fratris mei apud portionibus. Hoc etiam causa illa dicicio,

dilecto, regis, referunt solum ad perfidiam filiorum Nicolai inter-
fici. Ita Ruius d. *vers. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.* dixit, conjectura recedit a di-
positione d. interdum. Non etiam procedit d. interdum, quia
ad teftator dixit, quod succedent aequaliter in stirpes, *na Paris*
m. d. conf. 4. num. 12. lib. 3.

13 Declaratur quartò hic casus, vt locum non habeat, t quando
teftator vocatis illis multis filiis collectiū, prohibuit bona alle-
nari extra familiam. Nam implicita illa prohibitiō significavit
vele iplos vocatos in viriles succedere. Ita Iafon m.d. *l. vltim. col-*
lam. vltim. verfc. tertio limita. C. de impuberam. & alijs substitut. &
manifestius Ducus *videlicet in fin.* & Curtius Junior num. 14 sic in-
telligentes text. l. *Lucus Titus. §. Lucus testamento, de leg. 2.*
secundum interpretationem Dyni, Bartol. *ib. 1. Caltrei, lib. 1.*
l. vltim. qui dixerunt, hanc conjecturam recedit a predicta regula,
& communem esse interpretationem alterum Socinus Senior in
conf. 97. num. 1. verfc. tertio probatur, libro 3. Caterum idem Iafon
indicit l. vltim. num. 1. verfc. secundum respondit admittendus, hanc
probationem non significare teftator voluntē filios illos in
in viriles succedere cibū cum alijs iam vocatis. Explanatio
fensus est potest, quod teftator conferuerit voluerit, iuxta portio-
nes alicatas, nempe quod in familia, siue inter descendentes
Cato & Sempronii voluerit portiones fribi relictas conferuari: sic
etiam in familia illorum filiorum collectiū vocatum. Nam
20 clausula t illa prohibitiō est accessoria dispositionis principia-
lis; & ob id eius natura sequitur: *quemadmodum copias frigida in*
conf. 37. num. 49. lib. 4.

Nec obstat illa confidencio Decini d. *l. vltim. in fin.* cum dixit,
Sejam illata alumnam, *de qua in d. 5. Lucus Titus testamento,* fuſſe
ex familia teftatori. Vnde cum fit (inquit Ducus) prohibita a-
lienatio extra familiam, apparet, quod vnuſque pītū part
ter dicitur: Et hac de causa non attenditur specialis nominatio
Saia: cum illa ſpecialis facta non fuerit reflexu libertorum:
fed respectu familiæ, quia magis ibi conſideratur, pares sunt:
ob id aequalitas admittuntur. Hic ſenſus, quem Ducus par-
tim à Comenti, *m. d. 5. Lucus. & partibus Aretino in lib. 5. pater-*
ib. de vulgar. & popular. substitut. mutatus est, non tollit confi-
rationem Iafonis, quod ad hanc declarationem & ſenſum Dyni,
Bart. & ſequacium. Cum ſecundum interpretationem Comen-
ti, Aretini, & Decij identit̄, quando adiecta non ſufficit aliena-
tionis prohibitiō.

21 Declaratur quintō, vt locum non habeat hic casus, t quando
plures vocati fuerint ſub nomine collectiū vna cum tertio: at-
que ita tertiū continetur ſub ipso nomine collectiū; vt si te-
ftator dixit: Inſtituto liberos Sempronii, & Caſum, qui ipſe ſit
ex liberis Sempronii. Hoc etiam cuius Caſus vna cum alijs ha-
cedit in viriles. Ita Comenti, *m. d. 12. Lucus Titus. §. Lucus Titus te-*
ſtamento, de leg. 2. Socinus feri. *m. d. conf. 58. colum. 2. verfc. quarti*
conſiderat. 5. & Iafon m. d. l. vltim. colum. vltim. verfc. quarti ſu-
garantem limita. C. de impuberam. & alijs substitut. qui ſi interpre-
tari t̄ d. 6. Lucus, quo loci teftator ita legaverit. *(Pradiol)*
meum dari vlo liberis, libertabusque meis, & quos hoc tefta-
mento mamutifi, & Sez alumnæ meæ, ita ne de nomine fami-
liae meæ exeat, donec ad unum proprietas perueniat. Cum enim
(inquit Comenti) illa Saia eft & ipſa ex libertis, ſub eo nomi-
ne collectiū fuit cum alijs comprehensa: t teftator exprimendo
deinde nomen proprium ipius Saia, aliquem maiore
dilectionem erga eam offendit, non tamen voluit teftator illam
plus debere conſequi, quam ſingulos alios libertos. Afferri hic
potest illud Enarratio, quā dicitur: *l. vltim. colum. 5. pater. Angelum*
ſic dixit: mulieribus, quā Saluatoris iam ſurrexit ſepulcrum
inuiferat, ſed ite, dicitte dicipulis & Petro. Cum enim & Pe-
trus eft ex dicipulis, fatis dici poterat comprahenſus ſub illo
nomine, dicipulis, collectiū: attrauen ratione maioris cuius-
cum dictionis, vel ob id, quod eius caput dicipulorum, cum
nominati exprefit. Non tamen vere diſcretiam conſtituit
inter Petrum & alios quod ad eam denuntiationem. Ita & hic no-
minauit primum collectiū omnes libertos & libertas, & con-
querer etiam Sezam: Verum cum ob id, quod teftator futuræ
alumnæ, & aliquantulum magis diligenter, eam ſpecifico nomine
exprefit. Quia conſideratione tollitur, quod obiectio Iafon
in d. 12. *l. vltim. num. 4. verfc. alio modo responderet.* cum dixit, obſer-
vare regulam, qualitatem, *ib. 2.* fundo inſtructo, in-
ſtrumentoque legitio, quia regulam illa locum non habet, quando
generalis dispositio referatur ad ſpeciales, *vt declarat Bart. m. d. 5.*
penit. *num. 4.* Vrger magis videtur, quod aduerſit idem Iafon

prædictato in loco, effe diuinare, quid Sacia illa effe ex libertis te-
ftatoris. Imò Curtius Iunior m.d. *vltim. num. 1. verfc. ſed vltim.*
*l. 10. dixit, dicamus Sezam non fuſſe ex libertis, & propter eum ſum
coniecuram, teftatorem voluisse illam confequere deinde virtutem
tantum, vt melius bona coſervarentur in familiā. Cum magis co-
ſerventur (inquit Curtius) li Sez virilem tantum, non autem di-
midiam obtinuerit.*

Caterum reſpondet, non effe diuinare, quid illa Sez a eft
ex libertis, quo teftator ſubiuxit, [Ita ne de nomine familiæ
meæ, &c.] dixit familiæ, comprehendendo omnes iam nomina-
tus, atque ita etiam ipam Sez in. Et voluit teftator totum ipsum
prædiolum conſervari, non autem maiorem partem, vt male ſen-
t Curtius finit.

Declaratur feſto, ut huius casus locum non habeat, t quando te-
ftator vocati poſſunt, vi dixit, inſtituto Sempronium, &
filios naſciſtis ex Tiro. Hoc fane caſu filii illi Titi ſuccedent in
capita & viriles, reſpondit Curtius in. quidā relegunt, q. vltim. *ib.*
vltim. prīm. ſed vltim. dixit. Bart. & Socii in d. vltim. num. 1. la-
ſon in d. 12. colum. vltim. verfc. quanto limita. C. de impuberam. & alijs substitut.
Ruim. in conf. 97. num. 1. lib. 2. Et huius traditionis ex parte ſecundum
Bart. in d. 1. quidam, §. vltim. quia nil imputari potest teftator, ſi
non nominauit proprio nomine filios, ex quo nondum natū-
erant. Porro diuerſum eft, quando teftator vocatis tam naſ-
tos, quam naſciſtros, & illos iam naſtos non nominauit proprio no-
mine, quos facile nominare potuſet. Nam tunc in stirpes, non
autem in capita vocaſe prelumitur, *at aegre declarat Ruim. in ob-*
ſ. 97. num. 1. lib. 2.

Declaratur septimā, & vltimā, quando t teftator nominauit
prius nomine proprio filios illos, & deinde nomen appellatiū
ſubiuxiſſerit ſi diſiſit, Inſtituto Caſum, & Meſium, Titum ac
Semproniuſ filios Titi. Hoc fane caſu in viriles & capita in-
ſtituti ſententia dicti filii Titi, ex quo teftator premiſit nomen
proprium. Ita in ſpecie *la. in d. l. vltim. colum. vltim. verfc.*
septimā limitat. C. de tu pueram & alijs substitut. & Ruim. in conf. 97.
num. 12. & 15. lib. 2. adducti traditione Bart. *sol. ſententia communis i-*
t. num. 3. verfc. tertio capaſiſ ſol. ſol. feru. ti feruus acquirit Caſo,
*& alijs dominis ſuis, Caſus, cuius nomen proprium fuit extre-
mum, habet diuidi: ali vero domini ſum aliam diuidi: &*
Bart. ſententia ſunt multi, quo congeſtis in conf. 22. num. 23. lib. 3. Intel-
ligit tamen Ruim. *m. d. conf. 97. num. 12. lib. 2.* hanc traditionem celare
ex conſideratione, vt dicimus in ſubsequenti caſu.

22 Septuagesima eft caſus, t quando teftator inſtituit, Ti-
tus vna cum filiis ſuis, & Sempronius multi haſcendit ſunt. Hoc
caſu Titus conſequitur diuidi: haſreditatis cum filiis ſuis: al-
teram verò diuidimad Sempronios. Si quidem Titus, & cum eo
ſum vnam perfonam conſtituitur, ita ſtatut inſtituimus in d.
l. vlt. C. de impuberam & alijs substitut. Quia ratione ita ſtatut inſtituimus
ſententia validi obſcurum eft. Et cum quadam ratio elia
cum agnifcant ipſe inſtituimus, cum dixit, t vnam & candem
eſe patris, & filii perfonam. Eſt enim telle coeden inſtituimus in l.
cum ſum. 9. vlt. C. de aegre. & conf. lib. 11. filius portio corporis i-
pui patris. Et me. contradicimus. q. 5. q. 5. dicitur, quod diuidit, quod pater
& filius eſt vno Caſo. Et Arifotelloſ m. d. *ethicorum. cap. 6. & in lib.*
bro. magnorum morum. cap. 3. filium eſe patrem & membrum
patris, quamdui non eſt a patre separatus. Hinc illud inſtituimus,
vox filii, vox patris, q. ex vero qui in inſtit. de inſtit. ſi patlas. Et ſimili-
bus camprobamus in conf. 22. num. 20. lib. 2. in conf. 97. num. 149. in conf.
22. num. 20. lib. 2. Quicocqſ dicimus, t quod contraſta ſocietate
cum patre etiſque filii, ipſe pater cum filiis portionem viam lu-
ci vel damni conſequuntur alia diuidimad alter focus, *at aegre*
dit Ang. in conf. 12. 7. anſtua. & ſententia ſunt ſeſtabia. Apa. m. d. l. vlt. nu-
9. C. de impuberam. & alijs substitut. & Cart. Inv. 8.

23 Et alia ſimilia congeſtis Curtius inv. in d. *l. vltim. num. 5. & 6.*
2. Ex quibus intelligimus, quod etiſque Caſus & Sempronius inſtitu-
ti, per copulam ſunt coniuncti, attamen maior eum coniunctio
hac naturalis, que intercedit inter patrem & filios. Ita Ruim. in
ib. 97. num. 4. lib. 2. qui ob id poſt Bart. in d. re coniuncti, in t. quod ſe-
cunda ſententia prieſt. de leg. 5. dixit, quod si viuis futuris decedet
teftator, eius portio non Caſo, fed alijs fratribus, vel patre acceſſeret.
Caterum ratio hec ſimprobata non recipiatur a Saliceto in d.
l. vltim. col. 3. hinc ſed tuc quatuor. C. de impuberam & alijs substitut.
quia in inſtituimus dixit, patrem & filium natu a penē eile candem
perfonam. Et diuſio, t penē, ſignificat, quod non ſempit eſt ea-
dem perfonam. Et rurſus dicitur improprie, vt dicimus inſtitu-
ma. *Et*

- Et propter etiam dixit Iustinianus: [Cum & natura & pater, &c.] die 30. xiiij. & natura illa i dictio, & (inquit Salicetus) est implicatio: atque ita implicatio aliam rationem, prater illam, quae a nature provenit. Secunda itaque ratio effectu: quia testator vius fuit illis verbis, vñl cum, que similitatem significant, sicut de dictione, vñl, habetur in Authen. Caffa. C. de lacrofan. ecclesie. & in antiquitas. C. de vñfructu. & alias refert Parif. in conf. 79. num. 21. lib. 3. Et de dictione, cum, sic legitur in l. 1. & in l. 2. ff. de fundo infstr. & in l. 1. & l. 2. ff. de peculi. legat. Verius hanc rationem diluit Salicetus praecipito in loco. Tertia adducitur ratio, tanta quidquid acquirit filius ut acquirit patri, vt nec momento quidem dominum rei maneat apud filium, placet ff. de auctor heret. Ceterum rationem hanc confutauit Salicetus qui fuit, tum quia secundum eum, non haberet locum hac dignitate infinito emancipato, quod falso esse dixit, & infra repetimus: num etiam quis aduentuaria, qualia hec sunt, filius filii & non patri acquirit? sicut si ipse Iustinianus confiteratur in l. c. omptor. C. de bonis & liberis. Quartam rationem perpendit Salicetus in d. l. vlt. colum. pen. vers. quarendum et cetera de aliis auctoribus. &c. Dixit Salicetus, hoc colligit ex tota ipsa oratione sic cepta: Titius vñl cum filiis, & Sempronius unihabentes filios: sed tantum cum Titio primo nominato. Nam Sempronius contentum in eum cum Titio: cum ambo sint causi nominati. Differat vero Sempronius causa filii Titii, cum illi sint causi datus Sempronius (vedisti) nominati. Sunt ergo, duae personae tantum copulatiue vocatae, Titus felicit & Sempronius, & ideo duas tantum portiones confituantur. Diuterum est (inquit Salicetus) quando tres eadem causa nominativo essent vocati, vt testator dixisset, Titius, filii Titii, & Sempronius heredes sunt. Vel hic: Titio cum filiis suis, & Sempronio haeredem dolo, vel lego, vt in l. q. Titio, m. 2. ff. proprie. ff. de successione accepit. Ceterum rationem hanc confutauit Corneus in dicta l. vltim. in fine. & in conf. 320. numer. 3. lib. 2. qui dixit, contingit pollo rationem perpam a Saliceto cum illa prima communi, vt sensu sit, ideo duas portiones confitit: quia Titius, cum eius filiis coniunctus est non solum verbis, sed & ipsa natura, que pone vnicam efficit & perficit.
- Excedit primò, vt locum habeat hic causam etiam in substantiotionibus directis, & fiducem commisariis, & respondit Decius in conf. 320. num. 6. vers. videndum est ergo. Et ipso in causa respondit etiam Ruine in conf. 97. num. 2. lib. 2. de quo statim dicemus.
- Excedit secundò, vt procedat etiam, quando testator expressisset nomina propria plurorum filiorum post nomen appellationum, vt in ea egrae facti specie, de qua respliceretur Decius in d. conf. 320. & in conf. 382. & Ruine in d. conf. 97. num. 10. r. sive ad fin. lib. 2. Testator infinito herede filio proprio, & eo quandoconque decedente, volui boni sua peruenire ad Vlysiem & eius filios, videlicet Matthaeum, Vrbinum, Danielum, Gabrielem, & ad Ioan. Corradum nepotem dicti Vlysis. Responderunt Ruine. & Decius partes tantum esse constitutas, & dimidiat esse aliquando signandam Vlysi vñl cum eius filiis cum & hoc in causa pater & filii habeantur pro una persona alteram verò dimidiam dandam esse Ioan. Cerrado nepoti. Nam & si persona filiorum Vlysi expressa fuerit sub nomine proprio: tamen restricitione id factū non est: sed demonstrativa ad significandum filios ipsius Vlysis. Et perinde est (inquit Ruine in d. conf. 97. num. 10.) ac si nomina propria non sufficierent expressa: cum ad demonstrationem tantum expressa fuerint. Ceterum ipsiheret Ruine libri i parum confundit contrarium respondit in conf. 163. num. 3. vers. ell. & tertium causa, lib. 2. qui finem facti speciem retulit: Testator ita diverso modo quod omnia bona mea decuerint ad Ioan. Marcum eius, filios legitimos & naturales, videlicet Paladimum, Hectorem & Angelum ne potest ex fratre Ioan. Marci. Respondebat Ruine. Ioan. Marcum, eius filios, Paladimum & Hectorem succedere in viriles vñl cum Angelorumque in quatuor partes esse constitutas, quarum tres Ioan. Marco, & duobus eius filiis dari volunt: quantum verò Angeli. Crediderunt hoc postremo in causa Ruine male respondi. Cum sit verisimiliter testatore illum voluntate considerare fieri, & non capita. Nam cum haberet Ioan. Marcum fratrem, ut opinor, & Angeli ex predicatione altero fratre nepotem, consideravit, quod si in humanis co tempore testamenti efficeret pater dicti Angeli gradu aquilas cum ipso Ioan. Marco, eos aequaliter heredes fecerit, ita ergo praeemptio Angeli patre, volute ipsum Angelum obtinere locum eius patris, sicut & iure communis in successione inteflati obtinet, & cum filio, in Inst. de hered. quia ab ini-
12. defter. Et propter etiam voluit dimidiā dari Ioan. Marco vñl cum eius filiis & aliam dimidiā Angelo: sicut ipse in Inst. de hered. d. conf. 97. respondit. Nec obstat illa confederatio Ruine, in d. conf. 97. num. 2. vers. & ff. Causa, quod ubi tibi plures nominationes continguntur in eadem oratione, in virilem quilibet admittitur, non in feminam, pp. ad Trebel. & diximus supra. Nam respondet Angelum filio noluntum coniunctum Ioan. Marco eius patrus: non autem Paladino & Hectoris: quorum nomina propria fuerunt demissi & obstat, non autem ratione expressa sicuti & confidere aut ipse Ruine, in d. conf. 97. vi restitutus supra. Non etiam obstat, quod inquit Ruine, in d. conf. 163. num. 6. vers. non obstat etiam, cum dixit d. l. vlt. C. de Imperio & alijs suis: non habere locum, quando filii nominati cum patre fuerint expressis propriis eorum nominibus nominati. Nam respondet, verius esse, immo habere locum, sicuti diligenter & acutè ostendit Decius in d. conf. 382. colum. 3. vers. Nine. Verò res ipsorum, qui quidem respondet alijs obiectiōibus, quod confundit Ruine in d. conf. 163. quod respondit esse videtur de easdem causa, etiā immutata videantur nonna.
- Excedit tertio, vt locum habeat etiam, si filii sunt emanipati. Nam & tunc vocati cum patre confequentur vnam portionem solammodo, cum & hoc causa finis vna & eadem persona cum patre. Ita Salicet. & Corn. in d. l. vlt. C. de in puer. & alijs subdit. & Causa pen. in p. r. i. p. i. s. t. e. num. 9. & secuti sunt ibidem in 2. notab. & in conf. 320. in fin. Curt. l. in d. l. vlt. in fin. & Corafius in d. 13. Et iij adducit sunt eareatione, quod dixerit Iustinianus, patrem & filium natura certe vñl & eadem per sonam. Quia sane natura locum habet etiam in filiis emancipatis. Nam respondet, text. d. l. vlt. probare contrarium: Cum dixerit Iustinianus, natura patrem & filium penē esse eadem candem personam. Dixit, penē, significando quandam impropositam: I. sibi bono. & iam firmo, de legat. & l. s. largiu. ff. de success. editio. & aliis ad rem referunt Corafius in d. l. vlt. num. 19. ver. in test. Et tradidit Albertus in dictionario, in verba patre. & Gom. in 8. actiones, num. 9. in Inst. de alio. Est sane secundum veritatem diversa persona filii vñl per sonam patris. Porro lex impia cuiuslibet tertiis in causibus fingit eandem per sonam: cum quia filius (cum insuffia supra?) centur per corporis patris: cum etiam quia filius est sub patris potestate. Quia sane potest in conjunctionem quandam facit: sicuti dicimus in seruo, qui cum ob potestate subiicitur domino, ita ci coniungitur, & tantum potest ipse seruo, quantum dominus, & sibi & tibi & regula de legat. Et hoc ipsa patria potestas, quae iuriis cuiuslibet est, illa est, qui efficit, vt certis in causibus, quorum vnu est hic, ut quod agimus, filius & pater habentur pro eadem persona. Et propter, cetera, haec potestat pars, cetera etiam quod hic statuit Iustinianus: sicuti in matre, de qua nunc dicemus. His intelligimus, fore defendi posse opinionem Iafonius in d. l. vlt. num. 3. vers. in fin. lib. 2. secundo. Causa dixit, filium emancipatum non conferi eandem personam cum patre. Ita quod prius dixerat glo. in l. mater. 9. q. qua bonum, ff. de ex cep. rei iud. & in l. 1. c. qu. state se excusum quoniam glo. fam probatur. Bald. & Imola relati a Corneo, vbi supradicta effeta men difficile a communis illa opinione in praxi recedere.
- Declaratur vt locum non habeat hic causa, & quando testator instituit Sempronium & Calam cum eius filiis. Hoc causa casu tres partes sunt confitrande, vna erit Sempronius, altera Cala, tercierum filiorum Cale. Non enim iure sicutum repertur, quod maior & filius pro eadem persona habeantur. Ita sensu Corafius in d. l. vlt. num. 20. C. de impub. & alijs subdit. Causa dixit, se non audere affirmare, quod filius intelligitur esse eadem persona cum matre. Et manifestius declarando d. l. vlt. scriptis Gomez. in 8. aliorum, num. 9. in Inst. de alio. matrem & filium non haberi pro eadem persona, ob id, quod deficit patri potestas. Et in fin. mago Eman. in conf. 163. num. 17. lib. 2. q. qui alia ratione haec probat. & knowles sensu est Hieronymus Gabr. in conf. 130. num. 22. in fin. lib. 1. & his accedit Baldus in l. q. alio. ff. de vñl. vñl. accepit. & Romberg alius in l. 10. ff. cum in tabula, num. 39. ff. de dubiis. Hinc inferit potest, tibi idem esse dicendum de his, qui non habent filios in potestate, sicuti Galli, vt scribunt gl. & Doct. in 6. in Inst. de paternitate & filiate. Bald. in l. vlt. 13. C. quid est facere possit. & in c. 1. an maritus succedit viro in heret. Decius in l. q. de patre patrum, num. 4. C. de liberis. & alios referunt Aſcasius Clemens in traſ. de paternitate & filiate, c. 2. n. 3. qui referunt differentes. Et ibidem subiicitur, quid in Venetiis & Ragulinis, qui propriis viuunt legibus, non autem Romanis.
- Intertur etiam idem effe dicendum, ut scilicet dici non possint vna sola persona, ita quod vnam portionem tantum capiant: Cum verius diuus consequi posse debent. Nam etiā marius & vxor

⁴ vñor t̄ reputabat eadem persona & vna caro, Gen. c. 2. & 3. relata sunt h̄s imagines. 3. p. 5. attamen hoc intelligitur, quod ad matrimonij vinculum, quod effectus, vnum alteri aedco esse coniunctum, vt nullum fui corporis potestate habeantur dixit D. Paulus ad Romanos 2. 6. 3. idemque est quod ad reliqua bona & onera matrimonij quecumque modis posse socium in e. ad amicitudinem, de honestate, declaravit Clemens, m. d. s. ad Iustitiae, num. 12. in iustitia. Quod vero ad reliqua, distincta & separata eis perferunt mariti & uxori, l. uox, ff. ad legem Cornel. de falsis. Et comprobatur Clemens practicato in loco. ⁵ Quocirca dicimus, quod prater operas carnis, vxoris non est sub potestate maritatis manu sub patria potestate, a quo procreata sunt. Ita copias scriptis reliqua Tyraqueum de legibus consubstantia. in l. column.

PRAESVMPT. XIX.

Heredis institutio, an & quando conjecturis & presumptiōibus inducta censeatur.

S V M M A R I A.

- 1 Hereditis institutio, an & quando conjecturis & presumptiōibus inducta censeatur.
- 2 Hereditis institutio nata testatoris sicut non potest.
- 3 Substitutionem directam conjecturis, & presumptiōibus inducitur non posse.
- 4 Testator debet vel sua manus scribere et nomen hereditis, vel clare sua vocem exprimere, & quare.
- 5 Manifestum & certum id dici posse, quod conjecturis, & presumptiōibus constat.
- 6 Hereditis institutio nata cœlestium & presumptiōibus induci posse, & quoniam. Difflingue, ut vñ. 7. 9. & 10.
- 7 Inpositio facta resoluta ex verbis pro expressa habetur.
- 8 Miser potest quoque modo vel testatoris, & sic conjectura potest hereditis institutio. Et cuiuscumque cœlestis a se debet.
- 9 Testamentum conditum a patre inter liberos, conjectura sustinetur.
- Pater solo natus testator potest inter liberos, nu. 12.
- 10 Testamentum ad pias causas foliis conjecturis & presumptiōibus firmum manet: imo folium testatorum nutum sufficiere.

C Vm hereditis institutio, teste Iustinianus in §. ante hereditis, in iustitiae legatu, sit caput testatoris causa propter explicatis conjecturis, quae circa ipsam testamētorum sollemnitatem, formam & efficiem venturam; nunc agendum est de his, quae respiciunt institutiones, & substitutiones hereditum. Dubitari itaque primum hic contingit, an conjecturae & presumptions sufficiant ad indicendum hereditis institutioem. Et si non de fato Doctorum opiniones. Vna fuit corum, qui scriperunt, institutionem hereditis induci non posse foliis conjecturis & presumptiōibus, ita Caffren in conf. 263. Circa primum, column. 3. verbius non sufficit at les hereditatis, lib. 2. Corne in capti. 1. num. 20. C. de testament. mult. Ratione in conf. 20. num. 5. lib. 2. Socin. in num. conf. 174. num. 8. 2. Vñ quous in tractatu de sue cœlestium creatione, 5. & 8. requiro 24. num. 60. verbi & dum diximus, & Marcus Aquinanus in l. Gallia, §. & quid si tantum, int. part. num. 20. ff. de hereditate & posthum. & ibidem Caffren. m. 1. Hinc Bartolus, Calfreinus, & Salicetus in Lumenorum, C. de testam. dixerunt, hereditis institutio nata testatoris non possit fieri. Et idem docuit eodem in loco Alex. num. 2. & Didacus in c. eth. lib. num. 4. de testam. Et hac quidem opinio comprobatur traditione corum, qui scriperunt, nec substitutionem quidem directam t̄ induci conjecturis & presumptiōibus, ita san. glos. in l. c. propriae leg. 2. C. de testam. & aliis multis, quos communiter ab infra in presumptiō. Hanc opinionem probata factis videtur. I. b. mem. C. de testam. quo loci ita ita Iustinianus, t̄ testatorum debere, vel sua manus scribere hereditis nomen, vel clare sua voce exprimeret; vt maiestitiae sit & certum, quem hereditem fecerit. Ceterum respondet potest, certum est t̄ manifestum etiam dictum illud, quod consonat conjecturis & presumptiōibus dictum istud s. p. 1. q. 4. & in specie Baldus & Angelus in. in tempus. 1. ff. de hereditate, iustitiae. Nam eiusmodi esse possent conjecturis, vt nulla subiecte dicatur dubitatio, quin de eo hereditate testator fenerit. Et infra in tercia opinione manifestius explicabimus, ubi etiam declarabimus text. §. in primis, ut institutio de fiduci-

com. hereditate, & l. hereditatis ad fiduciam, ff. de hereditate, iustitiae.

Secunda fuit l. op. h̄o affirmavit, ih̄o hereditis institutio nem, cum foliis conjecturis & presumptiōibus: Quia quidem in opinione fuerunt Baldus & Angel. in. in tempus. 1. ff. de hereditate, iustitiae. Riminald. Senior in conf. 25. num. 11. & num. 24. lib. 2. qui idem senfit. L. afund. inter ceteras, num. 6. ff. de hereditate & posthum. & in l. si p. testator filiam, m. 2. ff. de vulg. & popl. subdit. post Arctinum ibidem, cum dicunt, quod & si quis videtur tacere infinitus, atque ita presumptiō, conditionem tamē impleri, accedit quod respondit Baldus in conf. 156. vñ testamento Blasii, lib. 5. cum dixit, institutio nem inducit per equipollentes, & idem ego ipse respondi in conf. 20. 2. & 4. lib. 5. vñ canonico auxiliis exempla.

Tertia fuit opinio 1. corum: qui vñ h̄m distinguere i. quod aut conjectura non colliguntur ex verbis scriptis in testamento sed extricibus. Et tunc non sufficient ad indicendum hereditis institutioem. Ita procedit prima opinio. Aut conjectura colliguntur ex ipsis verbis: Et tunc satis fuit, vt hereditis ipsi in institutio inducatur, scilicet locum haberet secunda opinio. Ita fuit Senit Baldus in l. vñ in p. 2. & 3. C. de hereditate, s. p. dicit, tamē infinitum ostendit remanentem ex verbis pro expressa hereditate, idem aperte dicit atrestum in l. Gallo, in prim. col. 3. vñ p. 20. vñ p. 16. ff. de lib. & posthum. Cm dixit, infinitum tacitum, id est, p. 24. up. 2. rem, res, & p. 20. ff. de hereditate, iustitiae. Et idem respondit Rimald. in conf. 5. 6. num. 2. lib. 2. secundum atrestum recitat in loco & manifeste. Ioan. Marcus Aquinanus in l. Gallo, §. & quid si tantum, i. p. parte, num. 10. & 11. Et has quidem sententia probatur text. in l. Titio, §. Iustitiae Titio, ff. de hereditate, iustitiae. Et perpessus ab Aquilino. Confert text. cum in testamento, §. habeat verba, ff. de hereditate, infinitus, quo loci in institutio colligitur ex subiectio facta, que fine ipsi institutio ne flaret non potest. Quod fani est responsum ad rem non auctoratu Romani in l. de testament. num. 14. C. de testam. mult. Et tamē pariter facit text. l. 1. ff. hac autem, ff. de hereditate, in s. p. quoniam pater Barat, in loco supra scripta, declarat Zachardius in l. Titio, num. 19. 4. C. de edict. dicit Ad tollens. Colligitur etiam ex verbis illis a testatore prolatis, quod testamentum valeat omni meliori modo, id est, in l. num. quod, s. non omnia, ff. de hereditate, & in conf. 12. num. 5. lib. 3. Iustitiae Artib. non solum, m. 20. ff. de hereditate, & in conf. 2. num. 45. lib. 5. Idem si dicit, quod testamentum extendatur ad dictam facientis: vt p. 10. alios trahit Iustitiae Clavis in l. de testament. num. 32. in fin. Differunt tamen alii cōf. 2. Riminald. iun. in conf. 35. num. 39. lib. 1.

Ceterum animaduertendum est, i. extate aliquot casus, in 9 quibus folia conjecturae, & presumptions insufficient ad indicendum hereditis institutioem.

Est tamen primus casus in milite, t̄ qui cum posuit quoque vult modo tellari, l. 1. ff. de testam. milit. q. de conjecturis potest hereditis institutio, quæ mandat in specie scripto ut Enasius in Cofla in l. Gallo, §. & quid si tantum in p. parte, num. 21. & posthum. & Hinc Zanchius lib. hereditatis, §. 6. q. in tra. in 3 parte, m. 27. ff. de Testam. Li. I. i. modi tamen esse debet conjectura, vt colligi possit militem q. testari voluntis cum aliquo mutus non sufficiat, i. infram. dem. 1. ff. vñ glos. ff. de militi. testam. & tradit. Iustitiae in l. de testament. num. 4. C. de testam.

Secundus est casus, t̄ in testamento condito à patre inter liberos, in quo sufficient conjectura ad indicendum hereditis institutioem, siue affirmatur Cofla in loco sopra citato, m. 4. & Zanchius qui supra. Et probatur text. l. Titio, C. de morte, ergo, quem perpedit Cofla. Et comprobatur traditione corum, qui scriperunt, patrem posse nullum testari nati in loco. Quia quidem in opinione fuerunt Ioan. Crotius in l. 1. ff. quid si ita, m. 1. testam. num. 4. ff. de verb. oblig. & alij nonnulli Doctores, quos commemorat Corne in l. robebus, m. 9. C. de testam. & in conf. 32. num. 2. lib. 1. Hinc a Crivto differunt reliqui omnes, vt in scriptum remittunt, ita s. n. 6. lib. m. 1. & in epiphala, m. 1. de fiduciam, & ibidem Caffren. Iustitiae in l. de leg. 1. & in l. c. propriae leg. 2. de p. 21. Feling, m. 2. p. 27. probat. Socin. in l. c. propriae leg. 4. ff. de condit. & denegat. Rinald. in conf. 5. num. 27. lib. 3. & alios refut. ac communem testatur Tyraq. m. 1. ff. in quaem, i. vñ vñ dona, m. 26. C. de reue. dona.

Tertius est casus, t̄ in testamento ad pias causas factu. Hoc istiuscasus conjectura insufficient ad indicendum hereditis institutioem. Cūm & folia testatoris nutus sufficiat, t̄ p. 1. ff. in fratribus donatione, m. 266. C. de reue. donat. & iustitiae. Et primog. p. 1. ff. in conf. 2. & Dida. in. c. etim. lib. 1. num. 6. de testam.

Institutus in re certa, quando ex presumpta mente testatoris censetur haeres, vel legatarius.

S V M M A R I A .

- 1 Institutus in re certa, quando ex presumpta mente testatoris censetur haeres vel legatarius.
- 2 Testator si institutus in re certa reposuit inter alios legatarios, presumitor cum habere legatary loco.
Idem si filium in re certa vocatum, vocavit verbo obliqui, n. 3.
- 3 Verba relinquo, & lego, sunt obliqua, nec ad haec iuris institutionem trahuntur.
- 4 Pater si in testamento duos filios instituit, unius veliter vnum, & alterum in re certa, institutus ille in re certa, quare non habeatur legatario.
Et quid si vix est verbo obliquo vel communis, inchoe verbo directo, n. 6.
- 5 Pater si dicit in testamento filio meo iure legati seu institutionis relinquendo centum, presumitur dedisse electionem filio succedendi, vel tanquam haeres, vel tanquam legatarius.
- 6 Substituto si sit facta verbi obliqui vel communis in re certa, vel in re certa, facta directa, vel obliqua ad electionem substituti.
- 7 Pater si vix est in testamento verbo obliquo tantum, non presumitur barendem se esse.

CONIECTURALIS est etiam disputatio hæc, quæ & non in mediocrem habet utilitatem, sicut scribant omnes in *L. Quoties. C. de hered. in inf. magni referre*, quod quis sit haeres in re certa, vel in viuenterum. & aliquando scilicet in traducta de *Adspicione postfatione, remedio quarto, numer. 132. & subsequentibus*. Hac in re duos casus distinguit egregii glossi. in c. si pater, in verbo, idem, de testimoniis in 6.

Primus est, quando testator instituit duos extraneos, vnum viuenterum, alterum in re certa. Hoc in cau ille in re certa institutus in re certa institutus dicitur legatarius. *Hanc glor. traditionem probauit Rom. in conf. 79. num. 10. Feder. de Senis in conf. 266. Fulgoius in conf. 69. num. 10. Alex. in d. quoties. n. 3. de hered. in inf. & ibid. Iason in 6. 2. ver. quod ultimum. & Soc. in conf. 111. n. 12. lib. 1.*

Ethic quidem casus locum habet multò magis, quando testator hoc in re certa institutum reposuit inter alios legatarios. Nam tunc sine controvercio presumitur eum loco legatarij habuisse, ut respondis in conf. 43. n. 5. lib. 1.

3 Et rursum procedit hic in causa multò magis, quando testator illum in re certa vocatorem vocavit verbis obliquis, vt si dixit: Iure institutionis reliqui & legiuit. Hac enim verba, & relinquo, loquo, sunt obliqua, quia ad hereditatem institutionem non trahuntur. Ita in specie scripti in d. conf. 43. num. 3. auctoritate Franchi, qui docuit, verbum, relinquo, adiectum certe rei in extraneo, cui testator nihil relinquere tenetatur, etiam si aliis haeres institutus non sit, non significare hereditis institutionem. Idem ex sententia Baldi, & aliorum practicato in loco dixi, de verbo communis, sicuti verè est, verbum, relinquo, lego, & generaliter vbi Bartol. & reliqui. ad *Tobel. & in specie Fulgoius in d. conf. 69. col. 1. verific. neg. eius fratre, & quod in huic termino respondeat.*

Excluditur hic casus, vt locum habeat etiam, quando testator instituit viuenterum heredem in re certa, & dixit, quod est contentus ter illa. Nam adhuc dicimus haeres viuenterum, sed grauatus deicommissio restituere ventientes ab intestato residuum bonorum, retenta fibi re illa certa. Ita tradunt *Salicetus* in d. quoties. C. de hered. in *inst. Corn. in L. Quoties. 4. si dico. & Corn. in conf. 23. num. 4. prop. medium. lib. 4. quo loci Corn. ipsi respondit*, heredem institutum in omnibus bonis, deinde rotugam, vt si contentus bonis stabilitus, conferi rotugam per fideicommissum restituere mobilia ventientes ab intestato.

5 Secundus est casus, & quando testator instituit duos filios, viuenterum, alterum verò in re certa. Hoc in cau ille institutus in re certa non habetur loco legatarij, sed hereditis, quem pater sic facere voluisse presumitur, ne aliqui cùm prateritione testamenti sum nullum, ita gl. in d. c. pater in verbo, idem, de testato, in 6. *Roma. in d. conf. 179. n. 10. ver. 2. quodquand. inter liberos.*

6 Extenditur primè hic casus, ut locum etiam habeat, & quando testator vix est verbo obliquo, vel communis est, inchoe verbo di-

recto, vt si dixit: & Caio alteri filio meo iure institutionis relinquendo & lego centum. Nam adhuc ex mente presumpta testatoris dicitur ille hereditis locum & nomen tenere. Ita Bart. in d. *lib. 6. sed & si portio man. 2. ff. de leg. praef. c. 10. dicitur, idem est, quod pater ita dicit, iure institutionis reliquo filio meo centum, vel instituto filium meum in centum. Ex Barrolium fecit sum Cardinalis Zabarella, Durans, & Gulielmus Benedictus, quo retruli, & probant in d. conf. 43. num. 7. vbi etiam commenatorua. Roma. in d. *conf. 47. num. 7. & n. 10. si si. qui dixit, quod si pater ita dixit, & filio meo iure legati, seu institutionis relinquendo centum, presumitur testator dedisse electionem ipsi filio succedendi, vel tanquam legatus, vel tanquam legatarius. Et simile tradit Alciatus in *stat. de præcon. pionibus. reg. 2. præempt. 21. n. 4. verific.* Et hoc inferuntur. Et c. dicit, quod si testator ita disponit, ego Titio tamē fundū, & in eo illum instituo. Inquit Alciatus, presumit testatorem de dicta electione Titio, an velit haberet titulus legati, vel institutionis. Et in specie idem respondit Isai. in *conf. 7. 2. col. 3. verific. non obstat ergo, lib. 3. qui dixit, quod quando tibi in substitutione reperierit aliquid verba obliqua, vel communis iunctis verbis directis, tunc substituo censetur facta de cetera, vel obliqua secundum elecōnem substituti, ex sententia Bart. in 1. *Centurio.* in 4. quod propositi ff. de vng. & pupill. substat.***

Declaratur primo hic casus, vt locum non habeat etiam, quando pater vñp̄i substitutus verbo obliquo, vt si dixit: Legi filio meo centum. Non enim hoc casu presumitur testatorem fecisse illum heredem, ita *Bart.* in d. conf. 179. ad finem, lib. 2. Nec repugnat auctoritas Romani in d. conf. 79. num. 9. quia minus recte sentit, & text. loquuntur indignum, C. de testato, procedit, quando alij coniecturis confare potest, testatorem voluntē instituere heredem directe, & si vix est verbis obliquis. In eo tamen casu, de quo respondeo Romanus defendi eiū opinio potest, tum quia alia aderant verbis quia ille pater testator erat ignarus, & imperitus, in *magl. l. quoties. C. famili. erit.*

P R A E S V M P T . X X L

Instituto posthumo, quis posthumus institutus, & vocatus presumitur.

S V M M A R I A .

- 1 Posthumum an posuit institutere, qui vxorem non habet.
- 2 Testator an posthumum institutere posse, sive vxorem qd̄e duxerit, si non ex sententia V. piani.
- 3 Posthumum institutu, qui posthumum institutus aut vocatus presumatur.
- 4 Testator, qui vxorem habet, si supliciter heredem institutus posthumus presumuntur vocati omnes posthumum etiam nascitur ex alia uxore.
- 5 Indicunt aequipollentes viuenterali, etiam in diffinitione hominis, quando cadere est ratio & qualitas.
- 6 Testator instituto posthumo si mulier erat pregnans, aut censetur via esse etiam posthumus ex alia ventre, & alia vxore natum.
- 7 Et quid de muliere, qua institutus posthumum, an censetur institutus non modo cum quem est habitu ac cum marito illo, verum & suæ operata ex alia vero, n. 7.
- 8 Marinus & vix si simul sunt inseparabili de employstri pro & p̄f̄s sūi, intelligunt etiam de filiis procreando, tam ex uno, quam ex multis, etiam ex alio matrimonio.
- 9 Testator si institutus posthumum nasciturum ex Saia vxore sua, non presumitur vocatus posthumum natum ex alia vxore.
- 10 Et quare, n. 10.
- 11 Causa somit at limitatum parit effectum.
- 12 Posthumus sic institutus. Institutu ventrem vxori mei si program effidit tamen tantummodo vocatus posthumus immediatè nascitur us ex re tene prenante.
- 13 Testator vxorem habens si supliciter dixit: Institutu ventrem vxori, non presumetur vocatus non solum primus, sed etiam alii ex eadem met vxore nascitur.
- 14 Et si censetur vocatus nascitur ex alia vxore, n. 13. & se qd̄. Verba, instituto posthumum, & instituto ventrem: dem. *magl. 4.*
- 15 Ratio eadem vñ militat, sive idem iuri militare debet.
16. Mutu si legatus vxori omnes testes suar, & ipse consumpti testes extantibus, tempore testamenti, alias enim ipsi vxori: he nouis testes intelliguntur comprehensa sub illo legato.

17 Ver-

- v Ventre vxori simpliciter institutus, non conferi vocatum postulum ex alia vxori.
- 15 Naso plures basdem partu dicuntur simili nati.
- 16 Testimentum incepit habere perfectionem a tempore mortis testatoris, no. 26.
- 20 Venter non illius, nisi sicut mulier est pregnans.
- 21 Testator voxem balens, si cum testatur, Notarii sic dicit: Institutus ventrem si prouane efficit, an praeputiatu*m* institutio non solum postulum non, ex se ventre, & ex eavore, sed etiam ex alia.
- 22 Verbi est, praeputiatu*m* imperfetta natura est, ut non solum comprehendat praeputiatu*m* & futurum.
- Et quia causa, no. 23.
- 24 Testamentum in videntur, debet solum illa interpretatio, qua softineatur, non verba testatoris regnent, vel nimis impinguenter, &
- 25 Verba disputationis sunt ita interpretanda, ut disquid operentur.
- 27 Dicitur, si illic contrarium.
- 28 Conditio debet impleri informa specifica.
- 29 Testator habens vxorem, si ereluptum legatum, & ipsa decedat, & a iuniori ducatur, legatum hunc secunda non decetur.
- 30 Testator si in testamento sic dixit, cum haberet vxorem, & casu ventri parcer, illum in eadem facio, quod postulamus confeatur vocatum.
- Et quid si dixit, instituto filio nascitur ex vxore mea, qua, ad praes' est gratia, no. 31.
- Et quid si dixit, instituto ventrem vxori, si prouane fuerit, no. 32.
- Quid si in istius ventrem vxori, quem peperit, no. 33.
- Et quid si postulum est naturalis vocatum, non autem legitimus, & sequent.
- 35 Testator voluntas perfunctus est conformis legi.

ET si aliquando dubitatum est, t' an qui vxorem non habeat, postulum heredem scribere posset, propterea quod nec ipse quidem erat, quidam filii procurare, qui nondum nupserat; attamen dubitationem fuitulit Vlpianus in *L placit. ff. de liberis & postulum.* qui respondit, testatore posse t' postulum heredem scribere, siue maritus sit, siue nondum vxorem duxerit. Nam (inquit Vlpianus) & maritus repudiare vxorem potest, & qui non duxit vxorem posset maritus effici. Ceterum s'pe duxit, & qui postulum perfunctum intellexisse? Multa has de re inter alias scripta Manita in lib. 4 de concubina & concubinorum voluntatibus, sit. 9. Ex istis ergo clarioris explanationis gratia distinguendos eis aliquot causas.

4 Primus est, quando t' testator habens vxorem simpliciter heredem institutus postulum. Hoc in causa affirmant omnes d. l. placet. prafumi vocatos omnes postulum etiam nascituros ex alia vxore. Idem affirmant Corne in conf. 24.4. num. 5. in fin. lib. 2. Bevou in conf. 17. num. 13. & in conf. 18. lib. 2. t' qui testator habet effice omnibus receptam sententiam. Ita & Didimus lib. 1. varior. refutat. 13. ad fin. verbo 14. Quam sententiam clare probat textus d. l. placet, verbo & num. & cum loqui manifeste respondit Vlpi. non solum conferi scriptum heredem, si, qui ex ea, quam haberet vxorem, ei natu' est, vel t' qui tunc in vtero est: Verum is quoque, qui ex quacunque vxore nascitur, si ergo ex vxore, quam tunc habet testator, nascitur postulum, si hares est: si vero ex ea non nascitur, sed ea defuncta, alteram duxit, & filium suscipit, si institutus centetur. Et haec quidem praeputiatu*m* iuri est, non autem iuri, & de iure, ut male scripti Ioh. And. in addit. Spec. mtr. de legam. L placit. ille num. 2. s'le num. 4. verbo 1. & secundu*m* 4. verbo 1. & ibidem 12. num. 6. & 8. qui refert loc. primi affirmat. Old. Iust. in conf. 21. Quodam in sua testamento idem scriptor operatur lib. in conf. 22. Verba refutantur, & in conf. 18. lib. 2. Angel. in conf. 1. Simon Notarius hic etiam Bev. & Tyrag quis commenerat & secundu*m* sum in conf. 40. 27. num. 2. lib. 2. Et predicti accedunt Aletat. in respon. 15. mtr. Bev. 27. num. 2. lib. 2. Et probatur co*m* respondit d. l. placet. Nam & hoc causa est indefinita vocatio, non autem limitata & refutata. Et cetero textus d. l. filius. §. si quis ex certa, vbi testator invenitur postulum ex certa vxore ponit se in periculo, si postulum habetur ex alia vxore. Ergo secus si ex eadē.

5 Quintus est causa, quando testator habens vxorem simpliciter hereditate institutum ventrem vxoris, & ambigitur, an praeputiatu*m* institutio non solum nascituros ex eadēmentem vxore, & verum est alia. Hoc in causa sunt opiniones. Vna fuit corum, qui affirmit praeputiatu*m* institutio etiam postulum nascitum ex qua, cuius alia vxore, p' Angel. in conf. 1. Simon Notarius, Alex. in d. l. placit. num. 5. & ibid. Socin. col. pen. ver. aut quarinum, nonquid.

6 Extenditur secundu*m* h'c causa & dispositio d. l. placet, vtlo-

cum habeat non solum in viro, sed etiam in muliere, que instituit postulum, interligit institutio non modo cum, quoniam est habitat cum marito illo: sed etiam suscepit ex alio viro. Ita Ruinus in d. l. placet, num. 4. ex sententia Baldi in *Ambit. quoniam, num. 3. C. de sacrofatu ecclie.* cum dixit, quod si t' maritus & vxor simul sunt iniquitatis de empthy teuli, pro se & eorum filiis, intelligitur etiam de filiis procreandis tam a viro, quam a muliere, etiam ex alio matrimonio. Quam quidem traditione prolat Bald. hoc responso l. placet. Et inquit Ruinus effe valde norandum. Secundu*m* illudum Castrensis, Sec. mtr. Bev. mtr. Papeles, Alzator & Veronis, quis retulit in conf. 19. mtr. 25. lib. 7.

Declaratur primò hic causa, ut locum habeat, quando testamentum redderetur nullum, si post humus deinde natus non cerneretur institutus: Secundu*m* vero si alioquin valeret: Cum disproprio d. l. placet, sit fundata (vt diximus) in ea ratione, ne testamentum corratur, ita declaracionem hanc andicante multorum probauit in conf. 16. mtr. 55. lib. 1.

Secundus est causa, t' quando testator vxorem habens, puta nomine Satani, heredem instituit postulum nascitum ex alia vxore his. Hoc calu non dicitur institutus alter post humus natus deinde ex alia vxore, ita tradit' glo. in d. l. placet. & ibidem Bartol. num. 2. Iaf. num. 3. & 10. mtr. 21. & 80. in collm. pendula. verbo sed in conf. 1. Bart. num. 2. 10. lib. 2. quod restabat in conf. 40. numer. 36. & in conf. 97. numer. 8. lib. 2. lib. 1. lib. 2. respondens Bev. in conf. 17. numer. 23. lib. 2. Et ceterum hunc manifeste probat textus in L placit. §. si quis ex certa, do liberis & postulum, li quis ex certa (relipidit Triphonus) vxore.

Ex huic causa ratio est, quia testator restricte & limitate vocavit postulum illum: & propter non includit alius postulum ex alia vxore. Cum limitata causa, limitatum est ceterum patratur, i. agravij de auctor, rem.

Tertius est causa a praecedenti non dissimilis, t' quando s'li. est testator habens vxorem his dixit: In instituto ventrem vxoris mei, si prouane efficit. Hoc etiam causa dicitur tantummodo vocatus postulum immediate nascitum ex eo ventre tunc prouane, & taglio. Et Bart. in d. l. placet. & ibidem Iaf. num. 21. & Socin. col. penit. versus probat tamen Baldus in conf. 12. Ad intelligentiam, lib. 1. Berou in conf. 15. num. 2. lib. 2. lib. 1. conf. 3. num. 7. & Petrus Surdus in conf. 55. num. 6. lib. 1. Hic causus probatur responso illo celebri, commodissime, si, de liberis & postulum, cuius verba lac. sunt: *Commodissime si, qui nondum natus es, ita habes in inventu tui viue meo, sive mortuo natus fueris, hares es.* Aut etiam patre, neutrī temporis habita mentione. Si alterter causa omis-sus fuerit: Eo causa, qui omisissit, natus rumpit testamentum qui hic filius nec sub conditione quidem scriptus habens intelligitur, qui in hunc catum nascitur, qui non est testamento comprehensus. Hac iustus Pomponius. Et ratio eadem est causa precedentis, nempe quia limitate & re' ricē vocavit testator nascitum ex eo ventre tunc temporis prouante: & propterē, ut diximus, ad alium non se extendit.

Quartus est causa, t' quando testator habens vxorem simpliciter dixit: In instituto ventrem vxoris: & dicitur, an prouafatur vocatus non solum primus; sed etiam alius ex eadēmentem vxore nascitum. Hoc in causa prouafatur vocatum & alium ex eadē vxore manifeste scripti Ioh. Andre. in addit. Spec. mtr. de legam. L placit. ille num. 2. s'le num. 4. verbo 1. & secundu*m* quantum rausquid; & ibidem 12. num. 6. & 8. qui refert loc. primi affirmat. Old. Iust. in conf. 21. Quodam in sua testamento idem scriptor operatur lib. in conf. 22. Verba refutantur, & in conf. 18. lib. 2. Angel. in conf. 1. Simon Notarius hic etiam Bev. & Tyrag quis commenerat & secundu*m* sum in conf. 40. 27. num. 2. lib. 2. Et predicti accedunt Aletat. in respon. 15. mtr. Bev. 27. num. 2. lib. 2. Et probatur co*m* respondit d. l. placet. Nam & hoc causa est indefinita vocatio, non autem limitata & refutata. Et cetero textus d. l. filius. §. si quis ex certa, vbi testator invenitur postulum ex certa vxore ponit se in periculo, si postulum habetur ex alia vxore. Ergo secus si ex eadē.

Quintus est causa, quando testator habens vxorem simpliciter hereditate institutum ventrem vxoris, & ambigitur, an praeputiatu*m* institutio non solum nascituros ex eadēmentem vxore, & verum est alia. Hoc in causa sunt opiniones. Vna fuit corum, qui affirmit praeputiatu*m* institutio etiam postulum nascitum ex qua, cuius alia vxore, p' Angel. in conf. 1. Simon Notarius, Alex. in d. l. placit. num. 5. & ibid. Socin. col. pen. ver. aut quarinum, nonquid.

Primo affectu argumentum, quod nulla est differencia in-

I A C O B M E N O C H D E P R A E S V M P T.

- 49^a
 14 ter huc dico, in finitu posthumum; et in finitu ventre: sicut ex l. 3. 6. nominatim, si de in finitu rupto, colligit Soci. in d. placet col pen. sive pro eadem parte. Atque quando testator simpliciter in finitu posthumum, dicitur vocale etiam nasciturum ex alia vxore, ut diximus supra in prime casu ex d. placet. Ergo etiam nasciturum ex alia vxore vocatus dicitur in finitu simpliciter ventre.
- 15 Secundò accedit, t. quod vbi militat eadem ratio, ibi militare debet idem ius. I. lib. 3. ad leg. Angel. Atqui ratio affectionis patris erga filios, ita est erga filios secunda, quam prima vxoris. Cum quod a eos sint omnes aequali filii: Ergo tam illos secunda, quam prima vocales dicuntur.
- Tertiù suffragatur, quod ut conservetur testamentum, quod aliqui corrumperet, si posthumus ex secunda vxore effet præteritus, p. x. a. d. 1. filius. s. si quis ex certa, ss. de liberis & posthum. dicendum est, testatorem in finitu ventre: vocale etiam posthumum ex secunda vxore. Ita simili in cafu considerat Bart. in l. 3. s. 1. ff. de sive & arg. leg. quid si testator t. legavit uxori omnes velles fuerit, & deinde ipse testator, coniunctis fidelibus existentibus eo tempore condidit testamenti, alias fecit ipsi uxori, haec nove vestes dicuntur comprehensa sub illo legato, quod aliqui nullum & inutile effet. Ex ea de re dicimus infra in praem. ubi explicabimus, quando præsumatur testatorem legite folium ea, qua haebat tempore testamenti.
- Altera fuit opinio Castrren. Comens. & Aret. in d. placet, qui quidem scripserunt, ventre vxoris simpliciter in finitu non cœferi vocatum posthumum ex alia vxore.
- Primo motu sunt text. d. d. filius. s. si quis ex certa, vbi si testator in finitu posthumum ex certa vxore non præsumitur vocale nasciturum ex alia. At hoc in cafu videtur vocale posthumum ex certa vxore: cum in finitu ventre vxoris, quam p. oculis habuit. Ergo censetur vocale nasciturum ex alia. Ceterum facile responderetur, negando, quod in cafu testator in finitu posthumum ex certa vxore quis & vi natus habuit p. oculis, non tam ad eas se retrinxit: sed significauit, quod tempore mortis suis ipsius testatoris in finitu ventre tunc prægantem.
- Secundo virgine videtur text. l. com inter veteres, verific. maxime. C. de fiducione libert. quo loci Imperator pluribus iuris codem parti, qui dicuntur simul nati. J. Arculus, ss. de fin. a boni. ex humanitate admittit, quod ambo consequantur libertatem. Ergo si successione diuero tempore nati fuissent: non admittuntur sicuti in cafu nostro, vbi natus ex secunda vxore dicitur dux tempore natus. Vixim respondeat Soci. in d. placet, col. pen. ver. ss. sed perfr. r. d. i. quod testator rebus est ad certum partum ex certa vxore. Recipit fortè dici potest, quod in cafu nostro natus ex secunda vxore, non dicitur natus diuero tempore. Non enim conflat testatorem vocale posthumum immidante nasciturum post a se conditum testamentum: sed potius vocale dicitur post humum illum, qui erit tempore mortis suis: t. cum eo tempore testamētū recipiat perfectionem, e. c. u. m. Marth. de celebr. Mat. 2.
- Tertiù ad rem videtur facere, quod testator vocavit ventre. Atque venter t. non dicitur, nisi cum prægnans eff. t. venire. s. de acq. b. a. t. & l. s. in finitu ss. de ventre in fine. Ergo testator dicitur folium vocale posthumum ex eo ventre vxoris tunc prægnante. Hoc genere argumenti vñ sunt Comens. & Aret. ver. refert la. in d. placet, num. 9. & num. 11. Verum respondeat, testatorem vocale prægnante ventre tempore mortis suis, ne ex parte testatoris, testamētū irruat effet, atque ita se non retrinxiat testator ad ventrem prægantem tempore quo conficiebat testamento.
- Sextus est casus, quando testator t. habens vxorem, Notarius in perfornam ipsius testatoris sic dixit: In finitu ventrem, si prægnans effet, & dubitatur, an præsumatur in finitu non folium posthumum ex eo ventre, & ex ea vxores etiam ex alia. Hoc in cafu fuit etiam opinione. Vna fuit existimantium, comprehendendi, atque ita vocatum censeret etiam natus post, fuit ex eadē, fuit ex alia vxore, ita Bald. in conf. 2. Ad intelligentiam aliquorum dubiorum lib. 1. respectum in cauf. 1. lib. 3. Conf. in conf. 2. Causa ista sequitur ex d. d. lib. 1. Alexan. & Lai. in d. placet, num. 14. ss. de liber. & posthum. & d. d. Idem affirmatur Baldacca, dicitur. Boer. & Alz. quod censetur an & fecit in fin. in conf. 4. num. 37. lib. 1. Idem affirmatur Etetus in conf. 17. num. 23. lib. 2. Parpar. conf. 18. num. 3. in fin. & num. 4. Petrus Card. conf. 15. num. 16.
- Primò adductum in argumentum text. l. vtr. C. de posthum. habet, in fin. vbi si testator in finitu nasciturum post mortem suis:
- atstant si eo vivo nati sunt, in finitu dicuntur: Ita ergo hic in finito ventre, hoc est, posthumus, intelligitur etiam, vocatus natus post ex alia etiam vxore, ne præterisse illum dicatur. Respondeat d. l. vlt. loqui: quia in alio verificari non potest e. illa in finitu: cum testator sibi nasciturum sibi certo ter aperte id quod non contingit in cafu nostro.
- Secundò, quia illud verbum, t. effet, dicitur præteriti imper. facti, cuius natura est, vt comprehendant non solum præteritum, sed etiam futurum, ita Bart. in l. num. 11. ff. de iste Caduc. & Aret. in conf. 18. num. 3. quem fecerunt sum in d. conf. 62. num. 1. & in conf. 97. num. 10. lib. 1. Atqui quando testator verbis futuri temporis vocatis posthumum, continetur non solum existens natus in utero sed etiam deinde conceptus ex alia quoque vxore, d. placet. Et diximus supra. Ergo & hic. Ceterum huius argumento facile responderi potest, quod in modo præteritum imperfectum comprehendit finitum, quando verificari non potest in praesenti. Sic si portet, n. a. ex sententia Corneli & Felici scripti in conf. 97. num. 120. lib. 1. per text. 1. de his, quia veritatem dicit de contuberni. exopt. & l. c. c. c. t. ss. de trist. & r. a. de c. & leg. Ita. Si ergo vxor testatoris ex tempore condidit testamētū prægnans erat, illi verba, si prægnans effet, fatis in eo posthumus verificari possunt: non ergo ad futurum se extenuant.
- Tertiò assertur ratio, t. quod sumi debet illa interpretatio, qua fulsintur testamentum, i. 3. ff. de testam. mult. & in specie probat d. l. num. 5. ff. quia ex certa ss. de liber & posthum. Atqui nisi hoc in cafu dicamus, his verbis, prægnans effet, continetur etiam posthumum deinde conceptus ex alia quoque vxore, testamentum corrueret. Ergo & sic. Verum respondeatur, sumi illam interpretationem, vt fulsintur testamentum, quando verba testatoris non repugnant, imo & quando verba nimis imprudentia, statim fecerunt Corn. in conf. 2. & 4. num. 8. in fin. lib. 1. & fons in cafu posthumos scripti 1. a. m. 1. quies in p. l. palatini, num. 5. ff. de verb. solig.
- Quarto itaque & forte melius conferit, quod testator ille voluit prouidere, ne matritate posthumum post mortem suam rumpat testamētū, next. a. d. 1. ff. filius. s. si non ex certa. Et itidem censetur vocale posthumum illum, qui le vivu nascetur. Namalitatis ex vivo, mutato testamento in finitu potest. Altera fuit opinio eorum, qui scripserunt, censeret vocatum, & in finitu posthumum illum tamen, qui tunc cum testator conficiebat testamētū, erat in ventre eius autem alium ex ea, vel alia vxore, ita. Ang. and. conf. 1. Simon notariorum, col. 2.
- Primo ex argumento vñ est Angelus, t. quod verba dispositionis, ita debent interpretari, vt aliiquid operent, l. quando, in princ. de leg. Atque illa verba, si prægnans effet, nihil operarentur, si dicerentur efficiat, etiam alios deinde conceptos, vel ex eadem, vel ex alia vxore. Ergo dicendum est, censeret vocatum posthumum in utero existentem in tempore condidit testamētū. Illa minus probatur, quia cum necesse non habuisset testator dicere, si prægnans effet, ex quo nemo ex vacuo ventre nascitur, d. v. t. ff. de acq. hered. Verum facile responderit, quod cum testamētū recipiat perfectionem morte, c. e. u. m. Marth. de celeb. misa, co. resipit te flator, atque ita intellexit de ventre prægantem tempore sua mortis, si alius non extrixiat antea, ut nos expiacione.
- Secondò argumentabatur Angelus, quod haec verba, si prægnans effet, sunt verba conditionalia sicut significat dictio, [l. 1. Bart. in l. 1. num. 1. ff. de condit. & demonstr. Atqui conidit impleri debet in forma specifica, l. quas haec. & l. Maximi ff. de condit. & demonstr. Ergo non comprehendit alium posthumum quam primū, in quo conditio verificatur, l. boes. & l. sermone ff. de verb. significat. Respondeat, conditionem impliri in forma specifica intelligentia, quod testator voluerit prouidere tempore mortis suae, ne nascitur ex quo posthumum post mortem suam nato.
- Tertiò, hac pro opinione t. virgine non parvum videtur, quod docuit Bald. in l. vlt. num. 7. ver. & nos. C. de indit. viduit. tollit, cum dixit, quod si testator habet vxorem, reliquit legatum vxori sibi, & prima illa vxor decedat, & aliam ducat, legatum huius feconde non debetur. Et Baldus fecerunt sibi multi, quia probatus in conf. 97. num. 11. lib. 1. sic ergo non fit in cafu si tempore testamētū venter prægnans erat, de eo folio posthumum testator intellexit non autem de alio. Ceterum respondeat, vt diximus supra. mentem testatoris hanc suffit, prouidere ne post mortem suam natus rediret testamētū nullum: & ideo intellexit etiam de posthumo o. co conditio testamētū tempore, vel ex eadem, vel ex alia vxore nondum concepto. Quia ratio non habet locum in cafu Baldi in d. 1. lib. 9. 7.

LIBER QVARTVS.

- de cuius doctrina & traditione differentes infra in *præsumpt.* 122.
nu. 8. Retinenda itaque est prima illa opinio, que communis est.
Quam extendit Calren. in *conf.* 409. *Causa sive frequentia, in fin. lib.*
*z. procedere etiam, quando hæc verba fuerunt prolatæ à tellatoris
grauior infirmo, qui credebat, se tunc moriturum. Nam hoc ca-*
*fu tellatoris senit de nascituro ex eo ventre etiam allo tempore
pragmantem eisdem responderunt Cornei, in *conf.* 24.9. *num. 8. lib. 2. &*
*Berous in *conf.* 17. nu. 16. & 19. lib. 2. Alex. & Iaf. in *I. placet.* num. 4.*
*vers. & alibi esti non sicut rectè referat Corin. verba. Eandem o-*pinionem probat Berous in *conf.* 17. num. 16. lib. 2. eti Petrus Sard.*
*in *conf.* 35. num. 9. & num. 19. qui animaduertit, & rectè, Alex. & Iaf. *male retulisse Corin. scripiter & minus rectè, Alexander. opinionem****

sufficiens polle.

Septimus est casus, quando tellator *vxorem habens, dixit, &*
cau ventre parere, illum hæredem facio. Hoc in casu respondit
*Alciat. in *refus.* 3. *Duo capitula, i.e. secundum impressionem antiqua
logismorum, ceteri vocatus etiam natum post mortem tellato-*ris. Nam (inquit Alciatus) verbum, parere, comprehendit etiam
futurum, ut docuit Bartolus in *I. placet.* num. 11. *de iure co-*acordium dixit, quid verbum valent tangunt præteriti imper-*fecti, subiunctivi comprehendunt etiam futurum. Et Bartolus se-*catus est Crascat, in *conf.* 69. numer. 2. & dicit etiam super in precedente
casu.*******

Octauus est casus, quando ita dixit: Infutur filios nascituros
ex vxore sua, que ad prelens erat grauida. Hoc in casu respondit
*Corn. in *conf.* 24.9. *num. 8. lib. 2.* intelligi vocatus etiam alios filios
natos ex eadem uxore allo tempore post. Et ibidem. 9. subiunxit
Corn. illa verba, *i. quæ ad prelens grauida est, non fuit refracta-*rie, sed demonstrativa, quasi (inquit Corne.) demonstrauerit
tellator, quod erat ipsi in promptu, filios nati. Credidem re-*citu Corneum dicere potuisse, illa verba, i. quæ ad prelens pre-*gnans est, fuisse refracta non quid ad filios, sed quid ad ipsam ux-*orem, nempe quid infuturis nascituros ex uxore illa, que tota-*grauida erat, & id eo quod ad filios infuturis non est refracta, quia
fuit ex ea partu, fine ex alto intenti, omnibus infuturis fuerant.
Quo vero ad uxorem fiant refracta, significando, quod infut-*uerat nascituros ex ea uxorem autem ex alia. Quocirca si in
casu Corneli coniugii, illi nasci filios ex alia uxore, forte non respo-*dierit Corneus, illis etiam cerneret vocatos.*********

Nonus est casus, quando tellator ita dixit: Infutur ventrem
vixoris, si prægnans fuerit. Hoc in casu idem dicendum est, nem-
pe ceteri vocatus posthumum etiam allo tempore natum. Ita
respondit Bald. in *conf.* 132. *Mibi Baldus lib. 4. quoniam feci ut Boë-*thus in *q. 4. in fin.* recte a opinione lo. Amelius, qui in *conf.* seq. post
illud *ad contrarium respondit. Moris est multa rationibus Bal-*det ex præcipue quid verbum, fuit futuri temporis.****

Decimus est casus, quando tellator infutur ventrem vixori,
quoniam prægnans. Hoc etiam causa dicunt infuturus etiam alias
posthumas allo tempore, & ex alta uxore natus, ita *respondit Barb.*
*in *conf.* 1. & 2. lib. 2.*

Prædicti casus fine controverteris t' locum habent, quando in-
futuri sunt filii legimi & naturales; sed est dubitatio, quando posthumus non est legitimus & naturalis. sed tantummodo natu-
ralis, & ita confutatur vocatus? His distinguuntur sunt duo casus.
Primus est, quando tellator infutur posthumum in omni-
bus bonis, vel equaliter cum alijs, tam natis. Hoc casu tellator non
senit de posthumo naturali, ita Bald. in *I. placet.* & *Ibid. Castellio.*
Alex. nu. 2. Iaf. nu. 20. Socin. nu. 3.

Ea huius casus ratio, quia præsumitur tellatorem volu-
si vu suum voluntate esse debore conformem legi. *Iheredes mei.*
*can. ita i.e. ad Treb. & dicimus infra fin. lata. Porro lex non admittit
naturales, ut vel in totum succedant, vel saltu æqualiter cum le-*gitimis natis. I. humanitas. C. de natur. lib.* Non ergo tellator senit
de hoc naturali. Secundus est casus, quod tellator in tñtum post-
humum in aliqua re & portione, cuius capax est etiam filius na-
turalis. Hoc casu tellator præsumit sensibile, etiam de posthu-
mo naturali, ita Alexan. in *I. placet.* num. 2. & 3. i.e. ex *conf.* 6. *il. quis
rogat. num. 16. in fin. ff. ad Treb.* Tertius est casus, quando tellator
non era suscepturns aliquum posthumum, quam filium naturalem,
ut pta quia non habebat uxorem, sed concubinam, vel erat in
fæcias, ita quod non filios legitimos & naturales, sed fūlos tan-
tum habere poterat. Hoc casu præsumitur sensibile posthu-
mo, fine & eligit omnia bona, in ea partem folium modis. Ita tra-
dunt Comen. in *I. placet.* num. ... & *Ibidem Socin. nu. 3. & Iaf. nu. 17.*
& comprobatur ex his, que scripserunt Bart. in *I. barbedum.* §. vii.*

Mevis. Præsumpt.

PRAESVMPT. XXII.

493

*nam, a. ff. ad Treb. & Rijpa (vt alio omittam) in *Lex. fact.* 6. si quis
rogat. il. nu. 12. ff. ad Treb. cum dixi runt tellatores nec inno-*bilem, sensibile de filio naturali hybris a se instituti, ut in facie de-*ficere conditionem, quando is haec institutus erat talis, qui non
aliquam naturale procreare poterat, finita exempla afferrit
hunc possest, ex his, quæ omnes scribunt in d. 3. ff. quoniam reges &c. & nos
nisi loco explicabimus. Ceterum in casu nostro, an naturalis sit
sic vocatus capere posset, vel non, ad rem nostram differe non per-*tinet. Hic enim de tellatoris voluntate, non autem de potestate
disputamus.****

PRÆSUMPT. XXII.

Hærede instituto filio, vel seruo, an & quando pra-
sumitur contemplatione patris, vel do-
mini facta institutio.

S V M M A R I A.

1. *Filius non patris, sed propria contemplatione præsumitur institutus.*
2. *Edictio plenaria, regulam constituit.*
3. *Seruus præsumitur contemplatione domini institutus.*
4. *Edictio & seruus in quibus differunt.*
5. *Quod filius statim est capax, & filii acquirere possit, quod secundum est
in seru, cum capax ai pendet a capacitate domini. nu. 5.*
6. *Heres si est instituta, de cuius statu dubitari præsumuntur consim-*platae cum institutio, qui credet atque cum domino.**
7. *Homo liber bona fide possit, si præsumuntur institutus haec contempla-*tione bona fide possit.**

C V M dñe distinctor separataque sint personæ filii, & serui,
diuersi habentes rationem, duo etiam in hac disputatione
capita constitutio.

Primum est de filio, qui non patris, sed propria contempla-
tione & intuitu præsumitur institutus, *l. ritus. m. fin. C. de r. in sc. 1.*
ali. cum pleniori verisimili fit tellatorem contemplatione ma-
gis filii, quam patris, sium fructum ei relinquere. Illa dictio, i. ple-
runque, regulam sic significat, i. 2. ff. de officiis. Prefectus orbis, &
non dubitamus, *vñ ob. 9. & 10. lib. 1. de cond. & demiss. & late-*trada I. ac. I. iuris contract. 8. Procurat. nu. 20. ff. de pat. & alios la-*tes corporis in conf. 49. nu. 30. lib. 30.* Et hanc esse regularum præsum-*ptionem affirmatur Bart. Bald. Alexan. & Iaf. in *C. aliquip.* m. 2. nro. 12. C. de iure deliber. quo loci isti ipse recent rationem differ-*entia inter filium & seruum, de qua quidem dicam in subse-*quenti capite. Extremum enim caput hoc abunde explicari posuit ex his
que scripsi supra in libro 3. præsumpt. 2. ea propter hic differere su-*perficie.******

Secundum est caput, t' quando seruus fuit haec institutus. *3*
Hic est præsumitur institutus contemplatione & intuitu domi-
ni. *l. ritus. ff. de cond. & demiss. & d. 4. C. de iure delib.*
*et. 1. Bart. Bald. 1. & reliqua omnes. Iaf. in *C. canon. in fin. C. de he-*redit. & dicit. & Dicit in *la. 1. canon. C. de fiducia. vñ nou. Antiqua. P. 2. lib. 1. *ff. & regula de leg. 1.* Ne ergo iniutus sit tellatoris dispositio, præ-*sumptio fit, tellatorem voluisse institutio seruum contemplatione, *& intuitu domini. I. haec rationem sic considerare voluisse ex-*istimo Abbat. in c. Rayat. nu. 2. de reg. au. 2. de reg. au. & Iaf. in *l. C. aliquip.* nu. 2. c. 2. de delib.*******

Excedunt primò, vt t' locum habeat etiam, quando institu-
tus est haec ille, de cuius statu dubitabatur. Nam adhuc præ-
sumit institutus contemplatione eius, qui credebat dominus,
ita tradidit *Cofr. Alex. & Iaf. in *I. placet.* C. de iure delib.*

Excedunt secundo, vt t' locum habeat etiam in homine libe-
re bona fide posset. Nam & hic præsumitur institutus hec co-
munitatis fidei possessoris, ita *Cofr. Alex. & Iaf. in *I. placet.* C. de iure delib.*

Tt

PRAE-

Hæredē instituto filio, rogatoque eius patre filium
emancipare, præsumi rogatum patrem et
iam restituere hæreditatem
ipsi filio.

S V M M A R I A .

1. *Filio hæredē instituto, rogatoque eius patre filium emancipare, præsumi rogatum restituere hæreditatem ipsi filio per totum.*
2. *Testator non presumpit ut velle nisi quod exprestis.*
3. *Voluntate magis, quam verbis est impensis in omnibus dispositiōnibus præcipue in fiduciōnibus.*
4. *Testator fecit dispositiōnēs de antecedentiis, scilicet de consequentiis dispositiōniſ confiteſt.*
5. *Ex bono filio relata vſa facta acquiritur patri.*
6. *Pater non tenetur filio emancipato restituere illud, quod est filii reldum.*
7. *Filius si fuit institutus, contemplatione patri, & pater sit rogatus ei emancipare, non tamē emancipatione facta tenetur ei restituere.*

1. *D I X I M U S superiore præsumptione, quod quando testator instituit filium/familias, præsumit eum institutus contemplatione patris, & propter eam acquiri hæreditatem, vel legatum. Ceterū dubitari contingit, quando testator hæredem in institutum filium/familia et eius patrem rogat, vt cum emancipet, an præsumatur etiam verbum, quod emancipatione facta, pater ei restituere hæreditatem? Ex dicendum videbatur, de restituenda hæreditate non præsumi rogatum patrem. Cum nullum verbum de facturitate fecerit testator, qui non præsumitur velle nisi quod exprestis tradidit Bald. in l. voluntatis, in fin. c. de fiducia. & Tyraq. m. 1. legum in verba libertatis, nro. 3. c. de res. dona. Et propter eam hæreditas videtur in totum acquista patri dispositiōne legi, ut probant placenti, ff. de acq. hered. & m. l. in primis ff. quoꝝ pater facit matrem. Ceterum contrarium est verius, quia in modis præsumunt rogatus pater relatare ipsam hæreditatem filio. Ita statuerunt impp. Valeria. & Gallien. in l. quamus. 3. c. de fidei. quam confirmationem effigie singularem scriberunt Bald. & Iaf. in prime & idem lat. in l. cum filios m. 56. de leg. / sed mihi videtur similis in l. cui. vers. tui rei consequens, ff. de cond. & demon. Et ratione effe censuit Bald. ibi, nro. 3. quem factus fuit lsf. su. 1. & Padilla nro. 3. quoniam cum in omnibus dispositiōnibus, tum maximē in fiduciōnibus, voluntate magis, quam verba speciemus. l. cum matrem. C. ed. de fideicom. & l. 3. c. de liber. prater. & explicatio supra in præsumpt. sequitur dicendum, ex institutione, & rogamine de emancipando filio hæredem in instituto colligi fatis manil etiam testatoris voluntatem, vt hæreditas hæc ad filium peruenire debeat. Non enim aliam ob causam potuit testator rogasse patrem, vt filium emancipare. Est enim emancipatio antecedens quedam restituitionis, & idcirco dicimus, quod si fecit testator dispositiōnē de antecedentiis & de consequentiis dispositiōniſ dicitur, sicut ex d. quoniam, exiguntibz p. coll. alias lsf. su. 3. & multo similius exponit V. in loc. Carcas. in report. cum quod in part. in 7. notab. de reg. nr. 6. Extenditur haec sententia, vt locum etiam habeat in vñfrumento. Quoꝝ si filius hodie acquiritur patri, ex bonis filio relatis, ita Bald. in d. quoniam, nro. 7. & Salic. in vers. quarto secundo.*

- Declaratur primò haec sententia, vt locum etiam habeat, quan-*
6. *do aliquid effet elicētum patri. Nam illud non tenetur pater restituere filio deinde emancipato, cum id filio non fuerit relata, sed patri; cuius persona fuit a testatore considerata, ut declarare Bart. Alberic. & Inol. in l. s. in legatione ff. de cond. & demon. recte a opinione Acces. in ibi. Et Bart. secuti etiam sunt Iaf. in d. quoniam, nro. 2. & ibid. P. Padilla nro. 3. c. de fidei.*
 7. *Declaratur secundò, vt locum non habeat, ut quando filius suscepit institutus contemplatione ipsius patris. Nam tunc pater, & si rogatus est emancipare, non tamē emancipatione facta, tenetur ei restituere, ut declarare Cofr. m. l. quoniam, nro. 2. lsf. su. 3. & Padilla nro. 3. Eff. ratio, quia ipse pater præsumit hæres institutus, filios, ff. de cond. & demon. cum similius, quia retulit superiori libro in p. ejusmodi. 28. ad finem.*

Institutio hæredis, legatum, aliave testatoris dispositiōnē falsa ex causa facta, quando ex præsumpt. sumpta voluntate testatoris valeat.

S V M M A R I A .

1. *Hæredē institutio, legatum, vel alia dispositiōnē, an & quando ex causa facta videntur, an & quando ex præsumpta mente testatoris valeat.*
2. *Dispositiōnē causa finali si est falsa, tota dispositiōnē redditur falsa.*
3. *Causa finali dicitur regere & gubernare omnem dispositiōnē, & est substantia ipsius dispositiōnē, & actus, & appellatur forma ultima, & sensus causarum.*
4. *Et dicitur primum principium intentionis, nro. 4.*
5. *Institutionis hæredū causa finali, qua dicitur, & man. 10. & per rem.*
6. *Testator si instituit filium naturalem legitimatim, ut legitimam, & appareat legitimatio non rell. testator, corrigit testator. Idem si instituit filium ad optimum vel arrogatum, tamquam recte ad optimatum vel arrogatum, nro. 7.*
7. *Idem si manutinet legatos vero credentes eam legitimam viorem, que non est, & appareat matrimonium nullum, corrigit dispositiōnē.*
8. *Filius ex patre matrimonio instituti aperte, quo creditur eos esse ex legitimo matrimonio, effundit hæreditatem, nec corrigit institutione, & quare.*
9. *Testator si legatus, vel hæredē in institutio sub modo, quipes hæredem, vel legatum in impleri non potest, corrigit dispositiōnē.*
10. *Idem si causa finalis institutio est obligatoria, & sit falsa, nro. 12.*
11. *Divit. quia, s. natura deontat causam finalem.*
12. *Testator si dixit, Legi Titio, que ei debet, si constat cum nihil debere, non ratiæ legatum, sicut si dixit, Legi Titio decem, que ei debet, qui si constat cum eum debere, valeat tamen legatum.*
13. *Filius ex hæreditate non obstante patris errore dispositiōnē debet reduci ad aquitatem.*
14. *Testator si dispositiōnē tunc demum ex causa finali trahitur, quando ex eius expressione clare appareat de errore testatoris, seu quando expesse non constaret, sed solius tacit.*
15. *Institutionis vel legatis causa impugnata non facit corriger ipsam dispositiōnē, i.e. si fuerit causa falsa.*
16. *Causa impugnata non dicitur propriæ causa, sed motus quoddam ad dispositiōnem.*
17. *Filius arrogatus institutio, cuim arrogatio appareat deinde nulla, valeat nihil minus institutio si aliquo erat et cum hæredem factum.*
18. *Qualitas duas quando concordant in dispositiōnē, naturalis vna, & vna accidentalis, attenditur illa quia est stolidus, & quae facit aliam validam.*
19. *Institutione non debet trahiri ob errorem in qualitate persone, quando illa qualitas non inducit causam finalem.*

NON semel in dubium renocatur, quando causa falsa videntur hæredis institutionem, legatum aliave testatoris dispositiōnem. Soleo ego distinguere duos causas, quemadmodum odium & due tantum sunt causa finalis feliciter & impulsa.

Primum itaque est causa, quando t' causa ob quam motus est testator ad instituendum hæredem, vel legandum, est finalis, illaq. falſa. Hoc tempera cauſi corrigit, nullaque redditior testatoris dispositiōniſ. Si quidem ratio i finalis dicitur regere & gubernare dispositiōnem ipsius cum sit substantia ipsius dispositiōnē, & actus, ut inquit glori. in l. uirgentium, §. quod ferri ff. de patre. & alibi appellatur forma glori. in l. am. gaean. col. 1. versi. venio ad nota. C. de fideicom. quod causa finalis est fons causarum. Et idem Bald. in l. u. a. col. 1. v. 1. C. de ore dot. scriptum reliquit, causam finalem esse t' primum principium intentionis. Alius his similia memoriae. Tyraq. intrā. quod cœlestis causa effectus, in l. lim. m. 6. Quod autem institutione hæredis corrigit, si causa finalis, quia illa facta est, nulli detegitur dubium non est. Hoc enim admittunt omnes, quos statim & memorabimur. In eo tantum variatur dubitatio scire quando di causa finalis. Quia sane dubitatio sic explicari potest.

Primum, dicimus causam finalem institutionis hæredis t' esse illam, quæ exprimitur in præsumptione, vt in l. v. ff. de hæred. instit. quoꝝ

quo loci testator dixerat in prefatione institutionis? Quia harescous voluit habere mihi continere non potui. Nonius Rufus haeres esto. Ita haec causa fuit finalis, quia testator, mutato testamento illo in quo Paetum etiam haeredem fecerat, instituerat Nonium Rufum. Quia haec causa falsa detecta, properterea quod falso aperte Paetum etiam non deceperit, corrigit institutio facta de Nonio Rufonio fuit Bart. in d. vlt. n. 3. annotata ex eo textu, prafationes probare causam finalem dispositionis. Et Bart. sicut sunt Bald. Ang. Iml. & reliqua videlicet, & alij per multis conegiti a Tyr aquila in d. i. all. quod cestante causa cestis effectus. L. m. 6. Et si accedamus Bart. in conf. col. 2. lib. 5. Cest. sec. in conf. 3. Memoria recollecta Dñe, eodem. 19. verific. Quod proeamen demonstrat. De. in conf. 600. num. 1. in conf. 300. num. 6. & in conf. 5. colom. 2. Rub. in conf. 147. num. 6. & Cag. mol. in Aut. ex conf. a. 26. C. de liber. prater. qui oportet. & egregie declarat. & egregie Lodowicus Molina in lib. 3. de Hofman. primog. 5. d. m. 4. Et si causa hanc in prafatione expressa falsa apparuit, corrigit institutio, cum testator alias non esset relictus, quemadmodum annotata idem Bart. in d. vlt. num. 2. ff. de hered. iustit. Exterum idem Bart. in d. dem. ratio falso. q. 9. quod autem n. 14. verific. hoc apparuit. ff. de cond. & demonstravit docuit id contingit in causa d. vlt. ff. de hered. iustit. quia ageretur de dannno, nempe de tota ipsa hereditate, quam relictus non erat. Quod ad dicendum infra in sexta causa.

Secundo, causa finalis institutionis, vel legatus, est, quando testator obo sanguinis coniunctionem, vel affinitatem sive dispositio. Et haec causa fuit detectio, corrigit institutio ipsa hereditate & legatum quicunque alias testator illam institutionem non erat facturum. Ita Bart. in d. i. in dem. ratio falso. q. 9. quod autem n. 14. adductus text. l. si pater. nec apud. C. de hered. iustit. illi in locis annotariis omnes, in institutione hereditis de uno tantumque de filio factum, si constitut deinde illum non esse filium, omnino corrigit. Et idem Fergusonius Bald. in conf. 7.4. verba D. Cym. colom. 2. & in conf. 14. m. 1. testamento. lib. 1. Siquis in conf. n. 1. m. 13. Cest. in L. quoties. impri. lib. 1. ff. de hered. iustit. Corin. in conf. 309. col. 2. verific. item quando. lib. 1. De. in conf. 3. 2. in fin. Parvus in conf. 29. num. 13. lib. 2. Gratian in conf. 308. num. 31. lib. 2. Nec hic adhibenda est doctrina, quod fanguinis coenit etiam magna, vel modica fit, cum tempore idem dictum sit, si eam ob causam testator hereditem fecit: quemadmodum si institutio eum, quem credebat esse fratrem, & I. secund. C. de hered. iustit. & tradidit Baldwin. in L. quod. in priu. ff. de hered. iustit. & ibid. Cest. in d. i. si pater. n. 1. C. de hered. iustit. Idem dicimus quando testator hereditem fecit eum, quod nepotem esse existimat, & respondit Gratian. in d. conf. 308. num. 31. Confer etiam quod dictum, si testator institutio filium naturalium legitimatum esse legitimum, & appearat legitimatiōnem minus recte factam, institutio nō substitit: cum prelumptio sit, quod testator eum non instituerit, nisi esset vere legitimus, ita Cest. in d. Leon. quam. m. e. C. de fiducie. n. Angel. in conf. 20. m. 2. Cest. in d. I. quod Rom. 8. de fratre. n. 26. verific. non obstantib. ff. de verb. abig. d. in d. Leon. quam. num. 24. De. in conf. 27. lib. 3. & n. 26. in conf. 3. 3. & in conf. 1. verific. Parvus in conf. 3. m. 1. & 19. in conf. 1. m. 1. & in conf. 12. num. 27. lib. 2. Gratian in conf. xl. lib. 1. Socin. num. in conf. 99. num. 3. & in conf. 200. num. 3. lib. 2. & in conf. 91. num. 23. lib. 3. libro Francisci Martini. q. 89. & 88. n. 1. parte. Pertinet Imolent in conf. 3. m. 45. & Marchalburus in conf. 1. 7. Ralan in conf. 60. num. 27. lib. 1.

7. Est etiam simile, quod si testator institutio filium adoptivum, vel arrogatum, & tamen illa non valent. Nā & tunc corrigit institutio, ita Ang. in conf. 93. num. 3. & 4. I. m. 1. n. 2. prof. 6. fratre. C. de fratre. & in d. i. eam quam. num. 15. & Crotow in d. i. d. 6. fratre. n. 26. verific. sibi non obstantibus. Huc etiam pertinet, quod docuit Baldwin in d. i. Leon. quam. num. 24. C. de fiducie. n. 3. cum dixit, quod si testator legauit iuxta, vel eam institutio, credens esse legitimam. vero, si apparet deinde matrimonium nullum, dispositio corrigit. Nam praefumitur, quod si fideliter can non fuisse vxorem legitimam, non ita legaliter, vel hereditem fecerit, & Baldwin sicut fuit 1. of. 1. si pater. n. 1. & m. 10. C. de hered. iustit. Bart. conf. 2. num. 3. & 6. lib. 1. Didacus in epistole de fonsf. part. 2. 7. num. 1. & Emanuel Cest. in spes part. 1. in verb. x. x. num. 16. de teffam. n. 6. Et ipso men. dierum fuit quod si filios ex eo matrimonio putative procreatos, secundum Baldwin in d. i. Leon. quam. num. 23. Num. illi si filii institutio haeredites a testatore, qui credebat eos esse natos, ex isto matrimonio, quod tamen erat a putatione tantum, institutio non corrigit. Quandoquidem fuit quod si cuiusdam confutetur vere & propriè legitimus, & dicuntur sibi haeredites, & in pofetatis patris, quemadmodum scriperunt idem Baldwin in L. quod in tra. num. 4. C. de incipi. n. 2. Decius in e. n. tate caterat, num. 3. de rescript.

Menoch. Praefum.

Altiorum in e. & naturales. colom. 5. si de fendo fuerit canteat. inter domum & agnat. Zaluz. in epistole fenderum. par. 1. num. 18. & Emanuel Costa in d. servo. vxorem. num. 25. quo loci ad rem scripti, patrem putatio procreato, & ob id presupponit Emanuel, institutio de eo factam, quae substitutione pupillarum foler praecedere, effe validam.

Tertio, causa finalis i praefumitur, atque confutatur illa, quando testator sub conditione heretem instituit, vel legauit, vt si dixit, institutio Caenum, vel Caio lego centum, si negotia mea curarunt, vel Titus filius meus, si frater eius centum ex arca sumptum, fundum precipito. Haec causa finalis est, & ideo si apparuit falsa, corrigit dispositio. *Ad. dem. ratio falso. q. 9. quod autem. verific. si. confidit. est. Et illa in loco Bart. num. 2. quem sicut sunt Bellaria, S. S. Bologni, Comensis, Castrovisi, Lacobian, & Cicerio, quei causae m. r. ut Tyra. in trax. Quod cestante causa cestis effectus, lib. 1. t. num. 60. poi. num. 61. ratione confirmat. Et bonum traditum sicut sum in conf. 33. num. 7. lib. 4.*

Quarto, causa finalis praefumitur & atque confutatur illa, quando testator legauit, vel haeredem instituit sibi modo, qui per ipsum haeredem, vel legatum impleri non potest: tunc si quocumque testator legauit centum ei, quem credebat esse Sacerdotem, vt missis pro anima sua celebrarentur is legatarius sacerdos non erit, legatum corrigit: ex quo falsa est causa illa finalis, & modus impleri ab eo non potest. Ita Bald. in d. i. ex. quam. num. 6. & ibid. l. inf. m. 1. t. 1. idem ej. quare. C. de fiducie, qui tamē declarat, nisi testator legauerit contemplatione ecclesie.

Quinto, causa finalis confutatur illa, que est obligatoria, & ob id cohaderet dictio dispositio, vt si testator dixit, institutio haeredem Caenum, vel lego illi centum, qui mutuo mihi dedit mille, vel centum, & propter eam sicut confitit hanc causam esse falsam, corrigit institutio, & legatum. Ita Bart. in d. i. dem. ratio falso. q. 9. quod autem. num. 3. verific. sicut am. et illi causa proxima. Ita Bart. sicut sicut multa alijs sicut conserua in conf. 3. 6. num. 10. & 11. lib. 4. Et id accidit in conf. 28. num. 4. 3. lib. 2. & Tyra. in d. trax. Quod cestante causa effectus limit. 1. num. 2. qui num. 8. 3. anterioritate Cardini probat, distinctionem, quia, t significare ex sui natura causam finalem. Ceterum de ha. traditione dubitat Ruini. in d. 9. quod ante. m. 1. fin. motus lib. 1. Tito. q. 2. de leg. 4. qui faci habetur, quod si testator dixit, lego t Tito, qui ei debet, si apparuit, nihil debere, non valer legatum. Si vero dixit, lego Tatio decem, qui ei debet, & sic expri. quantitate, si confitit nil debere, valer legatum. Et tamen illa causa erat obligatoria, si vera fuisset. Respondeatur ex omnium sententiā in d. 9. vbi Tatio. 1. verific. primus est finis, differentiam esse inter expressam comitatem, & non expressam. Nam quoniam fuit expressa clarè comitatis de substantia legari, & nulla illi est incertudo, & ob id prelumptum testatore omnino legare voluisse, lec. us verò, quanto quantitas non fuit expresa.

Sexto, causa finalis est, quando testator nō erat facturus illum haeredem, vel legatum illi legariario, si scilicet causam esse falsam: vt si pater ita ingentem summam legauit, vel haeredem sic fecit. Institutio Caenum in maiori portione, puta in 8. vncis, vel cilego mille; quia Titus eius frater postlede ex arca mille surpedit. & ingentem esse qualitatibus respectu patrimonii, corrigit ipsa institutio, vel legatum: quia veri mille est, quod patern non legat etiam ingentem summam, si scilicet causam esse falsam, ita Bart. in d. i. dem. ratio falso. q. 9. quod autem. num. 1. sic intelligens. l. si legitum, ff. ecod. de cond. & demonst. quem vult procedere, quando quantitas legata est loco quantitatibus quam futreptam creditur: ecce si legavit pecuniam loco dicto, & in ita legitum procedere, quia quantitas illa era modica, ut dicum in subficiens causa. Haec tamē traditio Ruini confirmari potest responso Corneli in conf. 309. lib. 1. qui hac de facie specie respondit: Testator cum haberet duos filios, vnum haeredem instituit in bonis & huius quae habebat in Tuscia: & alterum in bonis alibi fuit, scilicet hoc modo filios ipsos

eis aquales. Deinde institutio in bonis & iuribus Tuscis exigere non potuit credita illa: quia debitos detecti fuerunt non esse foliendo, præter opinionem patris testatoris. Respondit Cornelius, quod fratres, non obstante e patris dispositione errore, redigi debent ad equalitatem, similiter & auctor respondit Decimus in cons. 349, num. 9, quos fecerunt sum in d. cons. 349, num. 9, lib. 4, vbi Tyraquellum commenmoratur. Est tamen obserendum, quod respondit Ruin, in d. cons. 162, num. 7, lib. 4, cum dixit, considerationem hanc, an testator relicturus fuisset, vel non, habere locum tantummodo, quidam ex falso causa expresseclaræ appareat de errore testatoris secundus quando expressè nō confaret de ipso errore, sed solam tacitatem. Nam tunc (inquit Ruin) non vitiorum dispositio ex capite, quod alii relaturus non est, ita refert scriptio Bartoli in d. vñ. 3, vers. 4, p. apponit ff. de b. lib. 4, inst. Et ibidem 1, lib. num. 4. Et ergo ex eius p. expedita ut ipse Ruin de quo spicere respondit.

Secundus est causas principales, & quando causa institutionis, vellegari etiū impulsu. Hoc fanè causa si appareat causam esse falsam, non corrigit institutio, vel legatum, ita Bart. in d. l. demonstratio falsi, q. quod antem, num. 3, vers. 4, quod est causa, que legato non habet ff. de cond. & demo. ff. & Bart. in d. cons. 2, num. 43, lib. 2.

Et huius sententia: ea est ratio, quia causa illa impulsu non est propriæ causæ sed mortuum quoddam ad disponentem, & inquit Bart. in d. cons. 340. Et præmito, quod istud, col. lib. 3, quem probavit Tyrtaeus, intrat. Quod certe causa est effectus, in d. limita, num. 6, & ibid. num. 6, p. Cym. & Baldam scilicet, causam impulsuam dici abusivæ causæ. Exemplum huius causa impulsu est, vt si testator legavit ex aliqua causa, que alioquin non induceret obligationem atque ita legato non coheraret: quemadmodum quando dicit: quia frater tuus centum fulfult ex arca mea, ob id relinqui tibi fundum, ita sicuti Bart. practicatus in loco, & apertus ibidem. In manu explicat securum l. sita legatum, eod. titul. de condit. & de mortuatis.

Hoc tamen exemplum secundum eundem Bartoli in d. 5, quod autem, num. 1, res ipsa p. exemplum procedit, quando summa legata est modicæ respectu patrimonij, & si filius, cui factum est legatus, est positus in aliqua dignitate, ita quod verisimile est, quod etiū testator tenuisset causam esse falsam, nihilominus adiucet legatum. Nam legatum valeret, & si causa illa appareat falsa. Idem scriptio ipse Bartoli in d. vñ. num. 5, ff. de p. inst. vbi num. 2, item senitus de hereditate institutio. Idem respondit Socin. in d. cons. 2, num. 19, 3 lib. 3, cùm dixit, quod si testator l. filium arrogatum, cum arrogatio appareat deinde nulla, valeret nihilominus institutio, si alioqui erat cum hereditate factus, & in specie scilicet intelligentia d. s. pater. C. de laff. in d. vñ. 3, lib. 4, quod antem, commenmoravit & explicavit. Hinc etiam perlinet, quod docuit Joan. Crotius in l. Gallus. & quid sit ratione, num. 73 ff. de lib. 4, & p. lib. 3, cum dixit, he respondit hoc de facti specie. Muller nepotus ex filia, quem à genere educaverat, arrogauit, deinde cum hereditate institutio, dicendo: T'itum nepotem ex filia filium meum arrogatum hæreditem institutio. Arrogatio nulla apparet, sed dubitatur, an hereditis institutio efficitur, inquit Crotius. Et si condicione, validam esse. Ea ratione motus est, quod quando concurrent due qualitates, una naturalis, & altera accidentialis, attenditur illa que est virilis: atque ita que actum facit validum. Et si ergo causa illa accidentialis, nempe arrogatio, falsa extitit, atamen causa illa naturalis coniunctionis sanguinis, erat vera, & proprieatatem debitur p. institutio. Et præterea illa causa arrogationis erat potius impulsiva, quæ finalis. Illa vero affectionis sanguinis finalis, inacta traditionem Bartoli in d. l. demonstratio, 4, quod autem, num. 1, ff. de condit. & demonstratio. Nam ad arrogandum motus sicut ob fanguinis affectionem, & ob id, quod cum educauerat. Et si ergo arrogatio nulla sicut, non tam debuit corrumpere institutio. Quocirca male à Crotto diffensio. Alcianus in tractatu de p. assumptionibus regul. 1, presumit, 30, in fin. Et causas illas Crotti in l. qui Roma, 6, duo fratres, num. 26, ff. de verbis, dicit, est longe diuerius a nobis: sicut & p. Crotton p. s. in d. 4, anno 54, frater communis am.

Huc etiam facit, quod scripsit Castrensis in d. l. quoties, in princip. numer. 2, ff. de hered. nullius quem & super a retul. cùm dixit, t' errorum in qualitate persone nō vitare institutio, quando quæ illas illa non inducit causam finalis. Item docuit Romanus in d. l. neque proficiat, num. 11, C. de respon. Quid vero fit dicendum, quando testator p. dubitatur de qualitate institutio à se hereditis, expletat Baldus in d. cons. 7, 4, verba D. Cym. column. 2, lib. 1.

PRAESUMPT. XXV.

Hæredis institutio incerta, quando & quibus coniecturis reddatur certa, ut valeat.

S V M M A R I A.

1. Hæredus institutio incerta, an & quando, & quibus coniecturis reddatur certa ut valeat.
2. Persona penitus incerta institutio, & corrigit ipso facta institutio. Idem in substitutione non fidei omniferia, num. 3. Secus in substitutione p. causa, num. 4.
3. Persona scilicet si est institutio, sed dubitatur quantum illa sit, corrigit institutio, nisi certificetur, & appareat de qua sensit testator.
4. Hæredus institutio ut constat, confitetur debet ut qui fuit demonstratum.
5. Testator vivit si ex duobus eiusdem nomine non constat quæ datum fuit testator.
6. Legatum non debetur si non appetere, cui ex duobus legatum est.
7. 9. 1. Testator si vocatur duos emblema nominis, quorum una est sive consuetuus angustus, presumuntur coniunctum vocare, nec testator institutio. Et ex duobus coniunctis magis coniunctum vocare, sive censetur num. 10.
10. Testator presumunt eos vocatos, qui alioqui sicut confessi erant ab interlocutori.
11. Et si fides habuit amicos eiusdem nominis, quorum una est sive consuetuus nomine, & vocatus censetur, num. 12.
12. Vt magis benemeritus censetur vocatus, num. 13.
13. Et prædictus hoc procedit, quando una est amicus, alter vero inimicus, num. 14.
14. Quid si unus est altero pauperior, un pauperior presumatur vocatus, num. 15.
15. Legatum alimentorum presumuntur in dubio relatum pro infano, & demente, cui magis sive necessarium prouidere, quam alter.
16. Inflatus facta de uno ex pluribus, ut quando valeat.
17. Persona incerta de certi institutio, que non certificatur, an valeat institutio.
18. Et quid si certificetur indiciis aut coniecturis, num. 19.
20. Persona incerta de incerti institutio, institutio redditur nulla.

INSTITUTIO Hæredis t' incerta sic inuisibilis est, ac si nulla. I p. prosus facta suisstentis certa aliquo modo redditur. Quocirca egregia est disputatio, quando & quibus coniecturis possit certificari, ut valeat. Quia in re distinguidi sunt multi casus vñd. cum Bart. in l. quodam relegatus, num. 3, ff. de hered. sub.

Primum est casus, quando t' infinita fuit persona penitus incerta, etiam in substitutione fidei committit, scilicet responderet Ruin, in cons. 77, num. 3, lib. 2, & Paris. in cons. 2, num. 14, lib. 2.

Declaratur hic casus, ut locum non habeat favore p. causa, & que si incerta infinita est, tamen institutio valeret, ita Socin. in d. l. quidam relegatus, num. 13. Idem de legato incerto, ut favore p. causa valeat, copiose scripti Tyrtaeus in tract. de primis p. causa p. primis, 56, 3, & discutens suo loco.

Secundus est casus, t' quanto fuit institutio persona certa, sed dubitatur, quantum illa sit. Hoc etiam casu adhuc non valeret institutio, nisi certificetur, & appareat, de quo sensit testator, ita Bartoli in d. l. quidam relegatus, num. 3, vers. 4, aut continetur personam. Exemplum affertur in casu l. in tempus. 6, 1, ff. de hered. institutio, cuius verba habet: Quocirca appetit, quicunque habentur institutio sit: institutio non valeret, quippe ensimere potest, si testator complures amicos eodem nomine habeat, & ad designationem nominis singulari nomine voratur. Nisi ex alijs appetitissimis probationibus fuerit resonatum pro quo persona testator senserit.] Hoc Modestinus. Et huius sententia: ea est ratio, t' quia, ut confitetur hereditis institutio, constare debet is, qui fuit demonstratus, l. in tempus. 6, 1, ff. de hered. institutio, s. 2, de hered. inst. Idem dictum de tutela, t' quæ tutit, ita ex duobus eiusdem nominis non constat, quis datu' fitur, l. dico autem, T' in ff. de testam. tutel. Idem est in legato, t' quod nō debetur, in nō 8 apparere, cui ex duobus legatum est, l. quassies. versi, si vero p. causa s. 7 ff. 8 ff. 9 ff.

LIBER QVARTVS.

*vñ sive vñt, & in l. qui plor. ff. de vñt, & vñt fruct. leg. & dicemus in infra
in p. vñt explicabimus, quando incertitudo vñt legatum.
Interim videtur erit T. y ræquel, in tral. de ore præmogen. quæf. 17.
eponymo sexta, vbi infinita prope familiæ consiget. Extende hunc
catum, etiam si vñt ex his duobus iuri suo renunciatur, & alter
petit hereditatem. Bart. in l. fo. quis feruam, §. inter duos, de leg. 2. Ale-
xan. conf. 2.2. m. 5. lib. 6.*

Recidetur tamen ab hac regula coniecturis, quibus declaratur
de quo testator ipse fecerit, quem heredit. sub quodam argumento.
ff. de rebus dub. vñt & in p. specie cœr. et Bald. Angel. & Iml. in m. 1. in
temp. 6. vñt. & aperte Paris. in conf. 3. m. 1. lib. 3. Romuald. feruam
conf. 3.10. m. 3.4. lib. 2. & Par. feruam in conf. 3. m. 1. lib. 2. & 1. lib. 3.

Prima est conjectura, quando vñt duorum eiusdem nominis
9. tñt fætus sanguine coniunctus, alter non: coniectura sumitur, ut
statorem vocare coniunctum illud. Ita probat l. si fætus, ff. de
reb. dubijs, a fætus contrari oportet iam in specie perpendit effectus in
vñt. & si cluentulus, m. 16. de dñis et feuis.

10. Es duobus vñt fætus magis coniunctus vocatus pre-
sumuntur. Ita post alios Ial. in l. sp. patr. m. 2. C. de hered. scilicet, si com-
dixit, prefutum si testator vocat filium, non neptem, & si com-
dixit, denique filias ipse testator ambas appellare confusus. Est
ratio, quia si vocatus prefutum, erga quem maior est affectio.
Roman. in conf. 3.8. affectione maiori affectu magis coniunctio-
res, sicut script. supra in p. argente, ergo coniunctus vocatus creditur. Hinc dicimus, tñt testatorum prefutum vocatus est, qui aliqui
successori erant ab intefato, ita l. in 1. §. sec. autem, in 2. lec. nu. 2.
ff. ad Trebel.

11. Secunda est conjectura, quando vñt est specialis amicus al-
teri. Nam tunc presumptio est fætus de amico illo speciali. Ita
Roman. in l. heredes palam, epynom. 5. ff. de test. ad ductus tex.
Lib. quis feruam, §. si inter duos, ff. de legat. 1. & 1. si ita fuerit, ff. de
rebus dubijs, a fætus contrario. Verum dissentit Comens. relatus
a Socino in l. fætus fuit, nu. 5. qui tam Comensis traditionem
non probat. Hinc respondit Anchon. Conf. 2. nu. 6. vers. 2. magis
dilectum presumptum vocatum. Ita Bald. in l. volunt. m. 1. C. de
fidei, script. magis benemeritus censor vocatus. Et proce-
dit haec conjectura, quando l. vñt est amicus, alter vero inimi-
cus. Nam de initio tanquam de odi oportet prefutum fætus, l.
Lucini. §. Lucini Titus Damiani, de leg. 2. & mulius coetilius in conf. 3.
nu. 1. lib. 1.

12. Tertia est conjectura, quando ex exterioribus paribus vñt ex his
duobus est alter pauperior. Nam de hoc testatorum fætus pre-
sumendum est. Ita simili in casu docuit Dec. in l. sp. patr. m. 1. C. de
disdi. disdi Ad. scilicet, p. 2. Angel. in Auct. de Ecclesiast. 1. tit. com. dixit,
quid si testator hereditem infinitum monasterium & duo fint
monasteria, & prefutum infinitus illud, quid laboris paupertate
& inopia. Et Decimus, fætus sum in communi usq. de actuator. res ipsi-
fione, remedium & nu. 7.8. Confert quod respondit Ruini. in conf. 6.4.
nu. 2. lib. 1. legatum alimento precum in dubio pro infano,
16. & demeute, cui magis necessarium fuit prouidere quam alteri, qui
propria industria acquirere potest.

17. Tertiis est casus, quando infinitus fuit vñt ex pluribus aut
de vñtueris, vt si testator ita dixit: Infutu vñtum ex cognatis
meis; vel vñtum ex cibis meis. Hoc in casu tñt infinitus ali-
quo eventu futuro certificari potest, infinitu valit. Et Bart. in d.
Liquid. relegatus, nu. 3. vers. 1. non contineat vocatum. Et Bartolom. secuti
fuit reliqui, vt responderit Par. fo. nec. m. 2. nu. 12. lib. 2. Et motus est
Bartolom. text. l. quidam relegatus, ff. de cond. & demonstr. ita
eo text. l. si feruam, §. huiusmodi de leg. 1.

18. Quartus est casus, quando infinita fuit persona incerta de
incertis, que non certificatur. Hoc in casu, infinitum valere
script. Bartam d. quidam a relig. 2. nu. 3. vers. 1. et persona non vñt.
Caterum à Bartolo dissentient. Socin. in d. quidam a religatus, nu.
13. vers. 1. etem in quantum Bartolom. Rom. in conf. 3.6. nu. 8. in fo. lib. 2. &
Alciat. in respons. 5.1. Gu. istiromo, m. 1. vers. 3. rati. Qui quidem re-
spondent iuribus à Bart., sua propositio adducuntur.

19. Declaratur, vt locum non habent, tñt persona certifica-
tria indivisi & conjecturis, que etiam sufficiunt, vt dixi lupi post
Parism in conf. 3. nu. 1. lib. 3. qui dixit, conjecturam colligi ex di-
spositis in eo. tñt testamento, vel quando extra testametum iam
testator ipse declarauit intentum suum. Vei per relationem ad ali-
quidem ita dixit, volo bona mea perire ad eos, ad quos percep-
terunt bona mea mei. Et example vñt eff. in conf. 3. num.
16. poli Cor. enim in cor. 16.2. lib. 3. Ita enone certificat à futuo eufu-
tu, sicquicunque testator infinitus suis aliqui, & illi deinde na-
menab. Presump.

PRAESUMPT. XXVII.

497

cuntur. Nam incertitudo certificatur ex subficta nativitate, §.4
Sic in m. m. conf. 17.2. nu. 10. lib. 2. Ita etiam, quando iuriis disponitio-
ne incertitudo declaratur, vt si testator infinitus eos, qui præter
dabat hereditem in hereditate, vt respondit Crat. in conf. 16.2. nu.
3. & nu. 5. qui subiunxit sum. 4. idem quando ex mente verisimili
incertitudo certa redditur. Et alia ad rem in lo. o. s. p. Crat.

Quintus est casus, quando tñt infinitus fuit persona incerta de
incertis. Hoc in casu non valeret institutio, n. a. Bart. in d. quidam re-
legatus, nu. 3. vers. 1. aut infinitus certum, quem fecerit sicut Cœr. C. Afr.
& S. lib. 2. & Alciat. in resp. 5.3. Granatini, nu. 1. secundum antequam
impresum in Logistiken. Ad adductus est Bart. text. §. incertitudo, id.
lib. 4. sed nec huiusmodi species. Instit. de legit.

Declaratur, vt locum non habeat fauore pice caue, vt si testa-

tor mandat bona sua distribui pro anima sua. Nam hoc casu dicu-
tur institutio pauperes & infinitatio valeret, Bald. in l. executor. m. nu.
8. C. de secut. res. lib. & alio refert, & sequitur Didacus m. 1. cum rati.
num. 10. de resp. 1.

PRAESUMPT. XXVI.

Institutio hereditis, an & quando ex presumpta testa-
toris voluntate extendatur de casu ad casum;
de persona ad personam, & de tem-
pore ad tempus.

SUMMARIUM.

1. *Infutio hereditis, an & quando ex presumpta testatoris ex-
tentio de casu ad casum, de persona ad personam, & de tempore
ad tempus.*

*Quod ex extendit de casu ad casum, quando habet tandem rationem,
& verisimili mente in testatoru, m. 2.*

3. *1. Testator §. Lucini. l. tit. ff. de lib. & postib. 1.*

4. *Infutio facta de problemate post mortem us. s. oris, trahit
ad casum si postib. non nat. att. in vita.*

5. *Intellectu. l. vita. C. de polib. heredit. s. 1.*

6. *Infutio statuta de repleto in casu mortu. filii extendit ad casum, si
p. p. p. stetit inter dictum aqua & igne vel si ew. p. p. p. 1.*

7. *Infutio hereditis illi fam. obit. & ideo extendenda.*

Idem in substitutio & dicitur.

8. *Digitur illud presumere a testatore, de quis si asset interrogatu,
reponit diffit. & se vñtisse disponere.*

9. *Sobstitutio directa extendit de casu ad casum, quando ad ipsi
sumptu. testatoris voluntate.*

10. *Sobstitutio directa secundum institutio.*

11. *Tribus uero non extendit de casu ad casum, probatur, & nu. 16.*

12. *Casus est si habet pro omni fili.*

13. *Intellectu l. commissio ff. de lib. & postib. & nu. 1. & 16.*

14. *P. ex presumpta magis diligere natura p. vino, quam natura p. um.
& mortuo.*

15. *Casu non habet pro omni, quando adeo eadem ratio.*

Institutione non inducit contellatio.

Contra. nu. 12.

16. *Infutio an & quando extendatur de persona ad personam.*

17. *Fierius: statuto traditor ad filium etiam p. test. institutum nat. &
& datur intellectu l. 3. C. de missi. testam.*

18. *Filius praeterit, quoniam pater ignorabat vñtare, an habeatur pro infi-
tio. nu. 23. & p. totum.*

19. *P. ex presumpta vñt. feruam aqua ultimam in vñt. 1.*

21. *Statutorum ex ante de persona ad personam, ex conciliatur
mentis testatoris.*

24. *Totius dato facta à p. parte filii, non extendit ad filium quem p. p.
ter ignorabat habere.*

25. *Tantum lucet si favorabilis ex parte pop. florum, quibus datur tutor,
reflexa ramen p. vñtare tñt vñt. est oport. quia continet onus.
Et in ea si fit. s. interpretatio. id.*

Totius dato certa res vñtare tutela.

27. *Infutio in re particulari facta ad.*

28. *Dipositio facta in casu fo. in p. ut. extenuatur ad casum infutum quando
agitur de conservando testamento, & bar. d. in institutione.*

29. *Tutor non poteſti dari in codicilli, nisi testator ad. & co. mentar.*

30. *Alius agentem ultra intentionem operari in his, sic quibus volun-
tas facilius conseruari posset.*

31. *Testator voluntas est interpretanda secundum id quod testator ip-
se credebat, non autem secundum quod erat in veritate.*

TT. 3

Contra

Contra num. 32.

33. Instituonem non induci consuetus aut præsumptionibus, sed verbis expressis.

DIVITARI non semel contingit, an & quando hærediti institutio extendatur ex præsumpta testatoris voluntate de casu ad casum, de persona ad personam, & de tempore ad tempus? Quia in distinguisuntur sunt tres casus; quemadmodum distinguisuntur etiam infra in præsumpt. &c. vbi explicabimus, an & quando substitutio extendatur.

2. Primus est casus, quando agitur de extendenda institutio de casu ad casum, qui haberet rationem, & verisimilementem testatoris. Hoc sane casu admittitur exercitio hæc, ut *secundum conf. 30. num. 29. lib. 3.* probat text. in l. Titius. §. Lucius. ff. de lib. & posthum. quo loci respondit Paulus: instituto hæredi eo, qui nascetur, extensionem hæri ad casum illum, quando est natus iam erat tempore codicis testamenti, ignorante ipso testatore. Est enim maxime verisimilis, quod si scissipiter testator filium illum esse natum, magis expresse cum vocasset: cum iam consuetus affectionem habuisse erga partum illum. Nec repugnat, quod scripsit Bart. in l. *si quis pro morto, nam. 3. ff. de testac.* cum docuit, in casu d. §. Lucius, esse legi fictione. Nam verius est, præsumptionem esse legi, ex testatoris mente collectam: sicut significat illius responsi verba, que hæc sunt: *Vera quidem testamentum ad eum præponetur directa videtur, qui post testamentum factum nascetur. Sed si tu proponitur eadem die, qua testamento factum est, ne ipsius testatoris antequam testamentum scriberetur, exixa esset, tunc, ignorante testatore, tamē institutio recte factam videtur.* Ut troque in loco verbum, videatur, significat præsumptionem, ut scripsit Bart. in l. 9. q. 8. Et quia præsumptio est super dubio, ut hic, fictio vero super certo, ut dixi in d. lib. 9. q. Non hic commemorandum sensum est d. §. Lucius: *quæ nouæ confidantur Ferdinandus Berengarius in l. vlt. nu. 15. C. de post. hæred. infit.*

Secundo confort simile propter responsum Iustiniani Imper. in 4. *Lvt. C de hered. infit.* vbi i. in institutio facta de posthumo nascituro post ipsius testatoris mortem, trahitur ad casum, si est posthumus nascitur in vita. Non ma latet i. tamē Christiphorum Castellionem, quem recenset & probat *l. 1. s. l. commandat. ff. de liber. & posthum.* in rellexione d. l. vlt. loqui eo casu, quo testator noluit excludere posthumum natum, le viuentem fed natum post decem mens, si mortuo. Quia interpretatio fuit prius Pauli Cyprensis, ac d'inde *Mary Salomonis*, ut docuit Berengarius in d. l. vlt. nu. 20. ac *Candens Emmanuel Colas in l. Gallus. §. & quid si tantum in parte. num. 9. ff. de liber. & p. posthum.* Dixit Cafr. in d. l. Titius. §. Lucius. ff. de liber. & posthum. testatorum in casu huius l. vlt. se referre voluisse ad certum posthumum, prout in d. §. Lucius. ob id non referre tempore nascitur. Et hunc sensum probauit etiam Dec. in conf. 39.4. num. 8. quod ibi agebatur de certo posthumo o tunc ex illo instanti partu nascituro: & cogitabatur ibi testator, se moriturum statim, ob id non fuit testatoris in eius limitare institutio: fed ab solute posthumum instituere. Non ergo mirum, si casus expressus de posthumo post mortem nascituro, comprehendit casum, quando posthumus in vita nascitur. Quia Decii interpretatione conuenit cum communis sensu, quem referit Berengarius in d. l. vlt. nu. 19. & hanc etiam explanationem probauit Alciatus in l. 3. de web. ff. gen. num. 12. supplex Decini nomine. Et ego ipse hoc secum sum. in conf. 37. nu. 26. lib. 2. & in conf. 32. nu. 23. lib. 2. Plures alios sensus ordinatum prosequuntur Berengarius in d. l. vlt. nu. 18. quos hic non repeteo, hoc tamen dixisse sufficiat, omnes in hoc conuenire, præsumptam ibi extitisse testatoris voluntatem, ratione futuram, ut casus illus ab eo ex premissis deberet extendi ad non expressum.

6. Tertiū suffragatur text. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. bi. institutio facta de nascitu in casu mortis filii, extenditur ad alium casum, nempe si filius patitur interdictio aqua & ignis, vel si emancipetur. Cum & his casibus locum habeat dispositio testatoris, qui voluit nepotem esse loco filii, quo modo est filius definit esse talis.

7. Quartū accedit ratio, i. quod hærediti institutio favorabilis est, & ob id extendi debet, in testamento ff. de reg. nr. vlt. Decim & reliquo. Idem Decim in conf. 29. nu. 2. Imo idem dicimus de substitutio belli dictis, ut dicitur Bart. in l. 1. sub conditione, num. 2. ff. de hered. infit. Et dicimus sua loco. Nimirum ergo, si in instituto facta vno in casu, extenditur ad alium habentem eandem rationem, & præsumptum mente mentem testatoris.

8. Quinto confort ratio, i. quod illud habetur pro disposito, de

quo si sufficit interrogatus testifactor, respondit se ita velle disponere, si vestrum ad me gl. m. i. tale pacium, & qui præponit autem si, & ob copiose lœf. & in specie sic argumentari finit Dec. in conf. 22. num. 10. & Decim in conf. 1. num. 100. lib. 1.

Sexto & ultimo comprobatur opinio, hac illus iuribus & rationibus, ac Doctorum auforitaribus, quibus infra in præsumpt. 64. defendimus, substitutionem i. directam extendi de casu ad casum, quando adest præsumptio testatoris voluntatis. Est finis permisus haec argumentatio, cum i. suffit studio sit secunda institutio, i. mulier. §. vlt. ff. de condignitate & traducta gl. & Doli. m. l. Gallus. prim. ff. de lib. & posthum. Quocirca recte disputatio haec vna cum illa de substitutione explicari potuisse: sicut postea Dolores & vestris coposuerunt: fed de industria ea separauit, quo clariora reddantur omnia, quantum per nos licet.

Contra i. tamē opinio, quod scilicet institutio non extenditur de casu ad casum, defendi posse videatur, sicut bene probavere Corn. in conf. 27. nu. 12. lib. 3. Dec. m. l. Quamvis, nu. 1. vers. 2. refutatur, C. de impub. & alijs subib. & Decim. in conf. nu. 146. lib. 1.

Primo text. i. commodissime. ff. de liber. & posthum. quo loci Pomponius respondit, quod si quis post humum sit institutio, si me viuo nascetur, nō intelligitur institutio post humum, qui moritum testator natura esset: sicut contra, non præsumvit institutio, qui nascitur efficit viro testatore, cum facta esset institutio, si post mortem testatoris esset natus. Et ex hoc responso furnitur illa iuris regula, si quod casus omisimus habetur pro omisito, sicut & alijs permutis congetur a Decim in conf. 39.4. colum. 1. & Secundo in conf. 12. num. 4. lib. 1. & Cratere in conf. 1. 30. num. 7. atque siens omitti. Verum respondetur primo, d. l. commodissime, loqui, quando casus omisimus effit omni modo disimilis expressio, quod ad mentem, rationem & effectum a testatore consideratur, ita Ripa in d. l. nu. 92. ff. de vulg. & popul. subib. & Decimus in d. conf. 1. num. 100. lib. 1. respondet & alijs lib. In eo enim casu (vtr prater Ripa & Decim, hoc apertius exponam) i. commodissime, non admissit Pomponius extensionem de casu ad casum: quia coniecturam fecit, patrem noluisse prouidere in vtroque casu, quando in uno solo prouidit. Si enim dixit, si viuo me natus erit, non comprehendit casum illum, si me mortuo nascetur. Ei ratio, i. quia maior affectio patris considerat erga natum se viuo, quam erga natum se mortuo. Quam quidem rationem fecit Ripa in d. l. num. 92. & eius nomine supplex Alciatus, in lib. 3. de web. ff. gen. num. 12. vers. 2. confirmatur. Et idem Ripa adiungit testatorum forte dubitatione de vxoris pudicitia, & ob id existimans, quod si me mortuo nascetur, non ex se, sed ex adultero conceptus esset. Si vero scontrari sit, si me mortuo natu erit, non continetur casus, si me viuo nascetur. Ratio est, quia de filio nato se superflue noluit prouidere. Solum enim prouidere voluit in casu necessario, in quo scilicet nullo alio tempore prouidere potuisse. Præterea, cum dixit patrem, si me mortuo nascetur, & nascatur eo viuo, fuit sua in facultate mutare testamentum, quod cum non mutauerit, præsumvit cum eo carens effectu ob præteritionem decidere, & se voluisse locum esse successione ab intestato, iuxta text. notab. l. 3. C. de viri effigie. Test. Porro in casu nolvo, in quo adest, ut iam demonstravimus, ex ratio & præsumpta mens testatoris, idemque effectus, siue natus & mortuus sit filius, siue nunquam natus, dicendum est, vnum casum contineat sub altero: vel factum ad illum extendi. Et his constat non obesse, quod scripsit in conf. 32. nu. 9. lib. 2.

Hanc etiam interpretationem vñus est probare Emanuel Cofta in l. Gallus. §. & quid si tantum in quinta parte, num. 9. de liber. & posthum.

Respondetur tertio, i. quod casus dici non possit omisimus, quando adest eadem ratio & verisimilis mens testatoris: sicut hoc in casu, ita *Curtius* fin. in conf. 51. super testamentum, colum. penult. ver. 2. confidendo ad testamento unum, quem fecimus ei. Decimus in conf. 3. num. 147. lib. 1. & præter eos videlicet Ripa in conf. 39. nu. 2. lib. 2. T. 1. quod intrat de retrahendo conf. 4. ff. glori. num. 19. & Parvus conf. 3.4. col. vlt. in conf. 3. nu. 38. & in conf. 37. in fin. lib. 2. in conf. 30. nu. 31. & in conf. 66. nu. 6. lib. 3.

Secun-

Secundò vrgere videtur, quod si heredis institutio conieclu^s s & presumptionibus non inducitur traducit Cst. Cor. Rm. & dicitur, quis co-venire ut sit p̄p̄r̄a p̄f̄. in p̄f̄. n. 19. n. 11. Ceterum responderi potest, si in institutione indui^t conlecturis, que colliguntur ex scriptis in testamento, vtricu^{la} s. Lxx. s. Luc. Titu^s ff. de hered. s. & de larv. in d. presump. s. 19. num. 2. & 8.

Secundus est casus, quando agitur de extendenda hereditate institutione de persona ad personam. Hic casus maiorem habet dubitationem, quam procedens: cum magis sit inter Doctores contentio. Vna enim est opinio corum qui scripserunt, extensem hanc esse permissam ex veritatis, & presumpta mente testatoris. Ita fidei Cst. & Imola in l. Titu^s, in p̄f̄. ff. de lib. & p̄p̄. dū rei cunctis opinionem gloriari. Idem scripserunt Cst. & Imola in l. fida recta. Et de t. i. n. 1. Aret. in d. l. Titu^s in p̄f̄. n. 19. & in s. Luc. in. n. 19. In d. l. Titu^s in p̄f̄. n. 19 dixit, eis opinione sequitur, Cossinius in Gallo. 9. & quid si tantum s. 13 ff. de lib. & p̄p̄. & ibid. Garzia in s. & Socchi in. n. 19. Eandem opinionem fecerunt Curtius seu. in eo. s. 9. D. Endoueus Rottarius colom. 10. ver. & sic qm. Part. in. n. 19. n. 3. & in conf. 56. m. 45 lib. 3. Socin. in. n. conf. 129. n. 37. lib. 2. Scripserunt prudenter institutionem a patre de aliis quibus filiis facta, extendit ad alium filium, quem viuere atq; ita se habere ignorabat.

Primo sollet affirri tex. l. 3. C. de inoff. testam. quo loci mater duos instituerat filios, & tertium vero quem post confectum testamentum peperit, non. Deinde mater in pauperio sic decedit, vt mutare testamentum non posuerit. Dubitatione fuit, an polhemus ille dicteretur praetextus, vel postius in funere vna cum alijs. Responderant Iupp. Seurus & Anto. confesi institutio, atq; ita illa institutio de duobus iam natus facta, extendit ad humerum. Repentinus enim eis suis iniquitatibus (dicuntur Iupp. & ceteri) et ceterarum maternae pietate e nend. auct. est. Quare statuerunt ipsi filio, qui nihil praeter maternum factum imputari poterat, virilem portionem tribuendam esse perinde ac si mater hæredes omnes filios in institutio fecit. Nec repugnat confidatio Alciati in lib. 3. de verb. p̄p̄. Cum dixit, ita ab illis Iupp. suffic constitutum ob iustum impedimentum, & quia nullum filii dannum inde oriebatur, ac etiam odio querela. Et Alciat consideratione non supraesse, nam non probat. Bering in in d. l. vlt. n. 10. C. de p̄p̄. hered. inf. Nam respondet Iupp. qm. confititule proprie, quod fuit quidem in animo testatrix illi testamentum addere filii deinde nisi in institutionem expressam, quod cum morte prestante facere non posuerit, satis voluisse dictum eam scriptam institutionem & hunc filium continere. Nec Iupp. ipsi filium damnatum inde oriebatur, sed folum confidetur, confitetur autem testatrix voluntatem. Quod si testatrix fuit interrogata suffit, utq; respondidit, velle vnu cum alijs duobus filiis tertium. Non omitto alium sententiam ad d. l. confidere. I.o. Marcius Aquilinus, in d. l. G. lib. 6. & quid si tantum in verbo sed ex sententiis, v. 63. fed quidam ad rem faciat alij viderint.

Secundum comprobatur hec opinio ex ratione, quam supra artigi, quod si patre ille testator suffit interrogatus, an velle & filium illum, quem habere ignorabat, esse pariter cum alijs institutum, utique respondebit, velle. Cum enī filii sit in alij alij. Ha- bens ergo pro instituto, arg. gl. d. l. testam. qm. p̄p̄. atq; quā supra retinendum. Est enim ut dixit Crot. in d. l. & quid si tantum in. s. 4. presudumentum, quod si testator feruerit voluntate inter filios, l. lib. d. l. testam. Omitto hinc dualia Croti argumenta, quippe non maxum ad rem faciunt.

Secunda fuit opinio corum qui scripserunt, institutionem heredis non extendi de persona ad personam etiam ex mēte presumptione testatoris, vt si testator instituit duos filios, & tertium que habere ignorabat, præteriuerit, illa institutio de duobus facta a testatore hinc non extenditur. Sic fidei scripserunt g. et l. Titu^s, in p̄f̄. ff. de lib. & p̄p̄. Bart. in l. p̄p̄. n. 19. s. ff. de test. testam. m. n. 19. & c. 6. quid si tantum, colom. 3. ver. & secundus addi, ff. de lib. & p̄p̄. qui enī de omnibus testat Dynas, Oldatium, Bart. Abet. & Comen. in d. l. Titu^s. Ita etiam Alex. s. fuit certi, num. 3. C. de testam. mille. & in d. l. Titu^s, in p̄f̄. colom. vtrum. & ihde in l. 19. & idem Iaph. in conf. 220. col. 2. ver. & in conf. 221. col. 2. lib. 2. Roin. in conf. 4. num. 12. lib. 2. Ropae in l. 19. n. 92 ff. de reg. & pop. subj. Soc. in man. conf. 4. num. 12. lib. 3. Alio in l. 19. de verb. p̄p̄. s. 5. & m. d. 9. & quid si tantum, in 2. led. num. 19. Ver. s. f. in tit. a. de

successione progressa in interpretatione, l. 2 nu. 9. C. de inoff. testam. Ioan. Marcius Aquilinus in d. 9. & qui si tantum in verba. sed ex sententiis, name. d. & Hieronymus Gabriel. in conf. 9. num. 13. lib. 1. Et hoc via sua sequitur in conf. 97. na. 92. lib. 1. & in conf. 17. nu. 20. ver. sexta com- prodatur lib. 1.

Primo adduci sollet, tex. l. si quis ita. s. si quis cum ignoraret, ff. de test. testam. vbi dato t testar facta a patre filiis non extenditur ad filium illum, quem pater ignorabat habere. Cum tamen mēs præsumptio, ac veritatis ille credatur testatoris, qui feciūt propositi alijs, prouidit etiam alij si testulit se cum habere.

Respondebit primò Aret. & Alex. in d. l. Titu^s ac etiam Crotus in d. 5. & quid si tantum, nu. 15. ver. & tenet d. 6. si cum ignoraret. loqui in datione testar, que licet sit favorabilita, t ex parte populorum, quod datum tutori respectu tamē ipsius tutoris est odiosum facit contineat onus, tria vena ff. de excusa. tot. Et in ea tricta sit interpretatio, I. quod si ne potes ff. de test. testam. & s. v. in fr. Quis si test. Arsp. p.

Respondent secundò Aret. & Crotus præstat in loco, in datione testar vel fari solum filii fauorem. In institutione vero veri fari non modo fauorem filii sed etiam testatoris in eius testamētum valeat. Hinc est quod si negot detur certa rei, vittarit tute- la, p̄p̄. inff. ff. de test. testam. & in d. 1. lib. 1. Qui dar. tute. poff. Et teneat in institutio in re particulari facta valere, quia trahit ad omnia bona defuncti, detraet a mentione rei particularis si institutio nullus datus est cohères, l. 3. s. f. ex fundo ff. de hered. inf.

Respondet tertio Crotus in d. 6. & quid si tantum, nu. 15. ver. vel alter. s. f. inff. inquit, quod in calo nostro totum vittarit testamētum, nūs in institutio extendetur ad alium filium non nominatūne ergo in testamētum in totum vittarit, fit interpretatio & exten- sius, ut valeat, arg. tex. l. hoc modo, m. f. s. ff. de cond. & dem. d. Hinc est quod quando agitur de conservando testamento, & hereditate institutione, dispositio facta in calo simplici extenditur ad calum fida, fida scitum ff. de lib. & p̄p̄. Diversum illi in calo, d. 3. si quis cum ignoraret. Nam illi inquit Crotus, testamētum non vittarit, nec etiam vittarit testula respectu aliorum filiorum, quos testator fecerat libe. & propter ea non fit excentio. Et interpretatiōnē hanc fidei etiam Arcelin in d. l. Titu^s, in prim. col. 3. ver. tu. de nel. u. & ibid. fecuta est l. 1. m. 1. Nec dicatur, secundum aliquos, in d. etiam in calo, d. 6. si quis cum ignoraret, etiam donationem teneat quod alios filios videri nulla & inutilis. Nam aut testamētum fuit tutore: & tunc necesse est dicere, cum quoc filium suffice in institutio, alioqui testamētum suffit nullum, & datio tutez quod ad alios filios inutilis existit, l. s. f. n. 19. ff. de test. testam. l. lib. 1. ff. lib. 1. quoniam in potestate ff. de lib. & p̄p̄. Aut vero das fuit tutor in Codiciliis, & tunc t dicendum est in utilitate dationem, cum dari non possit tutor in codiciliis, nūs in testamētino confirmetur, l. 3 ff. de lib. & testam. Bala in l. f. emancipati, name. 10. C. de collat. Socin. Socin. in conf. 23. num. 5. s. f. lib. 2. Nam vno verbo respondet, quod in d. 6. si quis cum ignoraret, concedimus tuteorem datum suffit in testamētino, inff. inutili quidem extenditur ad filium illum, quem patre testator se habere ignorabat, & da- terio vero tutelē non. Rationem differentiam iam confiderauitus, Si vero concedimus, tuteorem datum suffit in codiciliis etiam testamento non confirmatis, non tamen dato est nulla, cum a iudice confirmari potest, l. ff. de conf. tut. lib. aut in codiciliis non confi- matur. Et ibid. in annot. eu. glo. & coloni. Nec Vlpianus in d. 6. si quis cum ignoraret, dubitauit de validitate tutele aliorum, sed cum va- lidam præsupposuit.

Secundum haec pro opinione affectur argumentum, quod actus agentium non operantur ultra corum intentionem, nō omnis, in p̄f̄. ff. fixer. per. Arqui testator instituendo filios non considerauit eum quem habere ignorabat, d. 6. si quis ita. s. si quis cum ignor- ret, ff. de lib. & testam. Ergo ad eum non extenditur institutio, quia hoc effect contra intentionem testatoris.

Respondebit Crotus in d. 6. & quid si tantum, nu. 16. quod actus agentium operantur ultra intentionem in his, sine quibus voluntas suum effectuum consequit non posset, vt docuit Bart. in rep. Bart. num. 1. ver. 1. secundum app. ff. de lib. & testam. fed in calo nostro vultus testatoris non posset foriri effectum, nisi predictus filius diceretur institutio, quia vittarit filii prætestatione, tutef. inff. de ex- hered. lib. lib. 1. p̄p̄. & C. Verum dubia est illi in tradito Barto- liacum iura ab allegata, ne p̄p̄. lib. 1. & l. 1. d. 1. in modis ff. de procurat. loquantur, quando aliiquid venir in necessarium an- tecedenz, vel consequens. Nam id non dicitur ultra intentionem agentis: sed secundum causam cuius tūs meritis sicutur ecclēsē.

T. 4. omnia

omnia necessaria ad executionem dicitur, l. 2. s. de inv. fil. & omnia in iure.

Respondet secundum Croesus in d. 6. & quid sit tantum num. 56. q. s. 2. respondet, regulam illam, non omnis. locum non habere, quando ad eum voluntas impliedit, & si non explicita adesse. Nam sufficit illa sic implicita, ut actus suum effectum operetur, ita etiam declarat. Porro in causa nostro ex parte hac voluntas implicitas cum veritatem sit testatorum in genere, & implicite voluisse omnes filios suos esse institutos.

31 Tertio sic dicuntur argumentum, testatoris voluntas interpretanda est secundum id quod testator ipse credit, & opinatur non autem secundum id quod erat in veritate, l. quo loco s. 1. ff. de hered. iug. vbi tml. At qui testator iste credebat filium hunc suum esse mortuum qui tamen in veritate vivens. Ergo dici non potest, quod censetur institutus, considerata opinione testatoris.

32 Respondet Croesus in d. 6. & quid sit tantum num. 57. quod agitur, ut voluntas testatoris valeat, non autem pereat, potius consideratur id, quod est in veritate quam id, quod est in opinione, s. si quis suum in test. de legit. Porro in causa nostro agitur, ut veritas testamentum, & heredes institutus. Ergo &c.

33 Quarto & ultimo tertiū affertur argumentum, quod heredes institutio non inducitur conjecturis, & presumptiōnibus, sed verbis expressis. I sub emis. C. de testa & tradit. u. al. quos commemoratis supra in presump. 19. in prima opinione. Cum ergo hic filius, quem pater habere ignorabat non fuerit expressus verbis in testamento, non dic in iure heres institutus.

Respondet primo, nos non disputare, quod filius iste fuerit verè institutus, vel expressis verbis vel conjecturis, sed contentum, in institutionem de alijs factum extendit etia ad hunc, ex presumpta mente testatoris, atq; in extenso est, quam lex facit, sed tamen fundata in mente presumpta testatoris: sicut diximus in causa, L. ion. s. de cond. & demogr. vii. s. 10. explicatisme.

Respondet secundo, nos hic veritas in testamento conjecturo ad patre inter liberos, in quo sufficiente conjectura ad inducendum heredes in institutionem, ut declaratur in d. presump. 19. n. 2. causa ex f. tenta Emanueli Cofte.

Tertius est causa, quando agitur ex extendenda heredes institutione de reporte ad tempus. Qui sanè causa explicari sat potest ex his que dicemus in infra in presump. 6. n. 10. vbi distinximus quando substitutio directa extendatur de tempore ad tempus.

PRAESUMPTIO XXVII.

Succedentes ab intestato, an & quando ex presumpta, vel ficta morientis voluntate succedentes dicuntur.

SVMMARIA.

- 1 Succedentes ab intestato, an & quando ex voluntate sua mente, vel facta iure voluntate succedentes dicuntur.
- 2 Disponeant bonis non sicut doctri, qui intestatus decedit.
- 3 Verbum, Creditor fiducie, significat.
- Quod omni presumptionem, nu. 4.
- Diu in qua fiduciam importat.
- Nisi non imprudentem quandoque, nu. 6. & 12.
- Succedentes ab intestato verē & proprie non dicuntur substitutis testatoris, sed à iure.
- Factio isti doctri, que presumptio veritatem in contrarium.
- Lex statuit, sanguine proximiores succedentes ex qui intestatus decedit.
- Succedentes ab intestato maliter, cui vix reliquerat hereditatem hoc patre, ut post eius mortem restituere hereditatem eiusdem viri coniugino, sed de pater hereditate ad libitum disponere posset ad valorem maliter, an succedant in dicto mille, maliter predefinita intestata.
- Emphytes si ecclesiastica concessa pro se & quibus dederit, transitem ad heredes extraneos ab intestato non in succedentes.
- Descedens intestato doctri testatoris permisit, non autem dispensasse.
- Succedentes ab intestato habent tanquam heredes scripti, & sic impetrant, cum vix scriptis non sint.
- Declaratur, ut nu. 16. & 17. & seq.
- Præsumptio à iure dicitur etiam tacitum.

DISPUTAT OEST non mediocribus inter Doctores, an & quando succedentes ab intestato succedentes dicuntur ex presumpta vel ficta voluntate morientis? Prima fuit opinio eorum, qui opinati sunt, hos succedentes ex ficta quadam voluntate decedentis nullo condito testamento. Ita fungo in loco suorum, impr. ff. de hered. codicil. Jacobinus à S. Georgio in mest' tuta a Fend. di. in verbo, Marchio, in fin. & Berou in conf. i. in simb. 2. qui propterea respondit, quod si data est aliquid facultas disponendi & ordinandi inter vivos, vel in ultima voluntate de aliquibus bonis, no dicunt disponere, si intestatus decedit. Hanc est fictionem potius quam presumptiōnem dixit Anton. Padilla in. ab. co. n. 3. C. de fiduciem, quoniam & in f. referam.

Et horum quidem opinio probari videtur primo eo text. d. 1. conficiuntur, ibi. Quoniam creditur paterfamilias sponte sua his relinquere legitimam hereditatem. Verbum, i. creditor, fictionem quandam significat. Bar. in l. s. 1. qui pro empere, nu. 3. & ff. de ver. cap. & l. 1. in l. lecta, nu. 14. ff. si cert. pet. Ceterum i. facile responderetur, immo verbum, creditor, significare presumptiōnem, quemadmodum ex sententiā Curti, & Zachardi, quis infat. ferat, scip. loppa l. b. 1. & 10. n. 7. Secundum ad rem magis pertinere videtur text. l. si Tatio, & Mazio, s. 1. de leg. 2. dum Vlpianus dixit, succedentes ab intestato, qui accredit portio cu onere legitimū hereditis repudian- tis, dici quali substitutum. Illa t. dictio, qualis fictionem quandam significavit, sicut sicut Bar. in d. l. s. 1. qui pro empere, nu. ... Verum potest i. responderi, dictiōnem qualis, eo loci significare quandam improprietatem, scilicet i. verē & propriē non dicunt substitutum à testatore, sed à iure, sicuti Comen. ibi in fin. dixit, hanc esse substitutiōnem legalem. Quam tamē, ut ego interpretor, facit ipsa lex ex presumpta mente morientis. Tertiū huic i. opinioni suffragantur i. videtur, quod fictio illa est dictio, qui presumptio veritatis in contrarium. Bar. in d. l. s. 1. qui pro empere, nu. 2. & scip. loppa p. l. b. 1. & 9. n. 4. At hic veritas est in contrarium: quia defunctus iti nihil dixit, nihilque dispossit. Est ergo fictio. Respondet, quod esti hic, qui decedit intellectus, nihil manifeste dixit, vel dispossit, tacite tamen dixisse dicitur. Nam si non sicut illi succedentes, testamenti concifiser, & alios heredes fecerit, cum ergo filamentum non fecerit, volunt conferente legi, i. quod i. statutis f. guine proximiores succedere ei qui intestatus decessit, natales, s. vel maxime, ff. de collat. Bon. vbi.

Secunda fuit opinio afferentem, hos ab intestato succedentes succedere ex presumpta voluntate defuncti. Ita Baldi, Nouellus in L. cau. s. 1. s. 1. s. 1. de leg. 1. qui scriptum reliquit, se aliquando hac de facti specie respondit. Testator i. instituerat vxorem suam heredem & dixerat, quod post mortem suam restituerit viuenter, sicut hereditatem cuiusdam suo consanguineo. Et quod praedita vxor posset de ipsi hereditate ad libitum disponere, vñq; ad valorem mille. Decessit hanc vxor intestata, hoc est, nulla facta expressa dispositione de illis mille. Dubitabatur, an heredes ab intestato, qui succellerant ipsi mulieri, possent consequi illa milia. Dicit Baldi, se respondit, heredes illi potuisse consequi dicta summa: quia illi vxor fatis dictarere dispositio: : cum venientes ab intestato vocatae diceretur, d. l. concurrunt. Et maximē dicit Baldi, quia nihil ab ipsis admittit. Nam nihil admittendo, voluit eos succedere in omnibus bonis, arque ita etiam in illis mille. Et hanc Baldi Nouelli traditionem, probatum erat etiam Celsus Hugo in conf. 57. n. 4. & ego ipse dum simili in causa responderem fuius sunt in conf. 210. n. 5. & 30. p. 3. pol. Curtium Iun. v. Crat. & Iun. Crat. n. 10. quis i. testu. Et eo etiam loci, num. 49. commemorauit illud Iasonis in Rub. de lib. & poib. num. 7. & in conf. 22. sol. 6. vers. b. bene facta, & vers. 7. lib. 2. cùm dixit, quod si pater legitimū filium hac conditione, quod succederet ex testamento, ab intestato, dummodo de eius processerit voluntate, si decessit pater intestatus, nulla facta declaratione inter vivos, quod vellent filii sibi succedere ex testamento, vel ab intestato, respondit Iaf. quod is pater decedendo ab intestato fatis dicitur declararie, & vocatae ipsum filium, ut possit succedere. Et Iaf. testi fuit Alcia, & Bologn. quis retulit præstatio in loco. Et egregie respondit Curt. iun. in conf. 4. nu. 15. quod emphytes si ecclesiastica concessa pro se, & quibus dederit, transitem ad heredes extraneos ab intestato non in succedentes.

Et hæc quidem opinio secundum Curtium Iun. in d. conf. 4. nu. 15.

num. & probatur eod. text. d. conficiuntur. ibi. Quoniam creditur paterfam. &c. illud verbum, creditur, (vt attigi fupra) significat p. præsumptionem, nō autem fictionem hoc in calicu aliquo qui ellet præsumponenda veritas in contrarium, nemp. quod defunctionis ille noluerit hos succedere: cum tamen de contraria eius voluntate non apparcat.

Tertia fuit opinio corum, qui diverunt hanc successionem tacitam, non autem fictam, vel præsumptam. Ita Bald. in conf. 10. *Præsupposito, colum 2 libr. 4.*, quem fecimus esti Crav. m. cons. 76. in fin. euidentem opinionis addo Bald. in. *cultos populus*; *nu. 17. ver. finem ad secundum. C. de summa. & fidei. libr. 1. m. non iustam, name. 3. C. ad Trub. & melius in l. s. emancipati in causa operis. num. 11. de collato, qui scripti, quid decedens intellexit dictum tellari permisit, nō autem dispeñat. Nam inquit Bald. jahel tellari permittere, in quo sola causa efficiens, id est voluntas tacita morientis extar, & aliud est disponere, in quo appareat causa efficiens, formalis & materialis. Et idea succedens ab intellexo non habet (inquit Baldus) formalem titulum ab hominem sed eum. Et Baldus fecimus esti *disponere*. *C. de summa. & apertis Alexani. conf. 4.4. in fin. libr. 4. I. fin. in conf. 202. colum 2. libr. 2.* Peralta in l. s. quis in principio testamenti, name. 69. de legat. & P. padili in l. s. ab eo. num. 5. *præsumptio*. *C. de fideicommissu.* Ita quoque Comenii, in l. s. *conficiuntur, de rebus ead.* & m. *name. 3. de legat.* adixit, succedentes ab intellexo venire improprie, id est, tacite voluntate defuncti, propriè vero dispositione legis. Baldus, *secundum fuit loqu. de Garoum in audib. ext. legat. num. 3. C. de secundum, nupt. & Cephalus in conf. 13. nu. 22. libr. 1.* Et tentantibus hanc probat l. s. quis tunc testamcnum nullum, in princip. & 6. s. si de iure crede vbi succedentes ab intellexo intelliguntur, id est, habentur tanquam haeres scripsi, & sic inopriè, cum vere scripti non sint. Et in d. Tito & Meio, §. 1. de legat. appellatur quasi substituti. Non enim habet exprimam vocacionem, id est formalis & materiale, sed tacitum à causa efficiens nemp. à mortuo illo. Et huc quid opini, si recte perpendimus, non multum differt a praecedenti. Cum re ipsa nulla sit differenta, quod dicamus esse fæcutionem ex præsumpta, vel ex tacita voluntate defuncti. Quandoquidem id quod t' est præsumptu' à lege, dicitur & tacitum, l. s. *ann. 9. de condit. & de nonfr.* & *dicimus in fin. præsumptu'.* Et in hoc casu defendi forte potest opinio Berojoi in d. *conf. 1. s. in fin. libr. 2.* quod scilicet respectu causa formalis & materialis dici non posst si dispossitum, quod intellexit decellet. Et id sensit Arcetus in l. *Gallus in princip. num. 5. de libe. & polibius. quem ibi fecimus esti Marin. S. amonitis. nu. 39.* Id Arc. succedit ab intellexo venire quid: ex tacita mente defuncti, non tamen posse dici heredes instituti, & item *cepsus Blasius. ut dec. 374. lib. 1. dec. 4. Rot. Romana. 20. in præsumptu' ex quo seipsum, hoc non miri in fæcutionem ex remedio. l. vii. C. de dict. dñi Ad. i. solle. m. s. r. p. in clement. ari. de adi. p. p. p. remedio 4. nu. 69. & nu. 73. cum illud datur hereditibus instituti.**

Declaratur I primò sive præsumptio, vt locum nunc demum habet, quando ille defunctus disponere, & de rebus suis vel sibi potuisse fecit. Ita R. p. in L. *Centuria. num. 10. ff. de rug. & popul. suffit.*

Declaratur I secundò, vt procedat quando illi succedentes ab intellexo habiles sunt succedere: fecit si habiles. Non inhabiles vocati non præsumuntur: quemadmodum contingit, quando statutum excludit filias dotatas, & si enim hoc statutum non extare, succederent ab intellexo; attamen hoc casu ex quo statutum eas redditum inhabiles, non præsumuntur vocatae à defuncto. Ita Baldus in *patron. quod ist. op. 1. 2. de collato. libr. 1. s. laetare. Alexan. in lib. sp. atto. modo coceptum. 8. de vnu. 1. s. libr. 1. s. 6. Partibus in conf. 26. num. 17. & in conf. 69. num. 3. libr. 3. & Vaf. quin in tralib. de fin. ceterorum creation. lib. 2. 9. 18. in rescripto 29. num. 219. qui idem esse dicit quando inter viuor patro, & renunciante fuit excla.*

Declaratur I tertio, vt locum habeat hec præsumptio, quod venientes ab intellexo qui tempore mortis seu fæcutionis fuit in primo grado succedentes. Ita glossi & ibi Baldus in *l. s. vnu. 1. num. 3. C. ad Trebelli. Imola in l. s. Tito & Meio. 6. s. in fin. ff. de lega. 2. & idem sensit Barto. in *Lécam pater. 9. ex. f. m. 1. de legat. 2. Roma. & rubr. C. qui admittit. num. 16. & ibidem Barbat. num. 65. Angelus. Arctinus. In p. de codicilli, in princ. num. 10. & doc. autem. ff. ad Trebell. & in audib. ex causa, name. 2. & ins. C. de liber. præter. & Anton-**

nus Padilla in *l. s. vnu. 6. C. de fideicommissu.* qui dixit hanc esse communem & veram opinionem; etri ab ea diffiduntur Curiosi inquir. C. quando non pertinet part. num. 7. & in ambob. ex causa num. 73. C. de libe. præter. & ibidem Cagnolus in fine. Vafquinus in d. de fæcutionem progrefo. 6. 31. num. 65. Dicte. Courte. in l. s. & lat. natus. s. num. 8. de legat. & Arius Pinchac in l. s. 1. parte, num. 83. C. de bonu' mater.

Exstenditur hac sententia; vt locum habeat etiam in fæcutionibus prætoriorum, nemp. in bonorum posselli. Nam & ad tam dicuntur vocati, vocalevenientes ab intellexo. Ita affirmat glo. m. s. *de summa. 5. s. non quidam, in rebe, habentibus ff. de bonorum posselli. Bartolus in l. s. ff. de collato. horat. Imola in l. s. Tito & Meio. 6. s. italiam. num. 3. de legat. 2. Roman. m. n. 16. & ibidem Barto. in lib. 163. Alexan. in l. s. *confutatio. 5. s. qui autem num. 3. C. de legat. I. al. in l. s. fundam. per folio. com. 1. num. 6. vnu. 16. secundo notab. & in l. s. Titus. 6. vnu. num. 4. de legat. 2. Decius in l. s. secunda lectura, name. 3. C. qui admittit. Zuchardus in l. s. vnu. name. 37. in fin. C. de edito. Dni Adris. totam. Peralta in *had. l. s. vnu. 16. & C. de fideicommissu.* id quod dixit, esse communem opinionem. Et quidem proditor text. in l. s. quis cum testamcnum, illi, honorum & posselli. ff. de iure codic. & lati pater. 6. vnu. ff. de fideicommissu. liber. Quibus intelligentius contrariam opinionem male probabile glos. leg. & res. ff. ex duran. c. u. verbo. meruit. ff. de collat. horat. quia in fæcutionem. Alber. in num. 3. & Baldus in rubr. C. qui admittit. & in l. s. num. 16. & ibidem C. ad Trebelli. Hec tamen poltemore opinio deinde possit videatur in bonorum possellionem contra tab. Ita Dec. in vnu. 16. in 2. lectura. num. 3. C. quando non pertinet partes. & P. d. illam d. l. ab eo. num. 45. prop. fæcum.**

PRAESUMPTIO XXVIII

Exharedatio quando bona vel mala mente fata
ca præsumatur.

SUMMARIÆ.

1. *Exharedatio quando bona vel mala mente fata ex fæcutione.*
2. *Pater præsumptio boni mente exharedatio. vnu. 4.*
3. *Exharedatio oblati esti. & iste non præsumatur bona mente fata.*
4. *Pater quando præsumatur mala mente filium ex fata edisse.*
5. *Exharedatio ad tempus fæci. nemp. posselli.*
6. *Pater præsumptio bona mente filium exharedasse, quanto in isto bareficio restituere integrum bareficiatum, vel saltu legitimato q. filio ex fata.*
7. *Ei quibus videlicet has exharedatio. nu. 3. & 9.*
8. *Statim p. inter, quid filius ex fæcutione tenetur fatare omne et alicuius patris etiam si repudiatum vel absconditum ab hereditate parte: si pater exharedaverit filios hoc adiuto, quid haeres fæcutione tenetur restituere bareficiatum, vel fatus legitimatis p. filii, valid exharedatio, & liberator fatus q. ab obligatore fata.*

Cum pater filium ex fæcutione haret, an bona vel mala mente id fecerit, dubitari apud Doctores solet. Quia in varie sunt interpretaciones. Prima fuit eorum qui scripserunt, præsumit p. patrem bona mente exharedasse filium. Ita Bartolus in l. s. *infans. 5. s. libri. num. 6. vers. 10. p. or. ff. de opera libert. qui ea fuit ratione: quod tantus est amor p. pater filium præfutur. & p. præsumatur semper pro bonum confiditum sumere. / vnu. 16. in ea. ff. de legem l. s. de adit. arque ita velle eius commodis prouidere. Quia sane ratio leuis est: Cum iam constet, patrem ladere ipsum filium, ab eo auferendo succellionem commodum. Afferri etiam folet text. l. s. *patron. 6. s. qui quis ma-**

lente & sequen. ff. de bono libert. qui tantum non probat cum loquuntur in claris, quando scilicet iusta de causa id fecit pater. Secunda fuit opinio corum qui dixerunt ex haredatione præsumi m. s. mente factam. Ita Baldus in *liberti. libertas. suprime. C. de opera libert. Angel. in l. s. 1. 6. sp. p. f. a. e. d. l. s. de adit. alexand. 6. s. imp. nupt. 23. s. de vnu. 16. & p. n. 1. subsc. 1. s. libr. 3. & foliatura num. 4. s. de vnu. 16. Vafquinus quem s. in rescripto 29. num. 123. Quorum sententiam probat, telamento centuri, ff. de manumis. teta.*

Laetiam affert radio Baldi & reliquis; quod cum exha- redatio

redatio odio filii, & papa quia filium successione priuat, non potest prouidit bona mente facta. Nam re ipsa pater significare videtur, non diligere, sed odio profecti ipsum filium.

- ⁴ Tertia fuit opinio Ripa, in l. 2. in princ. name. 36. ff. de vulg. & pap. subij qui distinguunt pater aliquid legatus filii exhereditas: Et tunc prouidit bona mente cum exhereditate. Ex hoc cau potest habere locum illa prima opinio Bart. Aut nihil ei reliquit & tunc prouidit t malam mente exhereditas. Ita procedit opinio secunda Baldi. Hanc distinctionem in specie reicit, & recte Valerius in tract. de successione progreffus parte 2. lib. 2. t. 1. de populari subfutatione. & a. name. 132. qui dixit, Ripa distinctionem repugnat, & cùm quidam C. de legaris.

Quarta fuit opinio Alciati in Tract. de presumptio reg. 1. presumptio 2. num. 2. & in l. 2. in princ. name. 48. ff. de vulg. & pap. subij. qui sic distinguunt, aut pater exhereditat filium quodam cōbona, que a filio ipsi filio relinquere tenetur iure filiationis: ficut illi ius patronatus: Et hoc cau iniqui Alciatus locum habet prima illa opinio Bart. in d. 9. si libert. num. 3. Aut pater exhereditat filium quodam alia bona, que non tenetur iure filiationis ei relinquere: & hoc cau procedit secunda illa opinio Baldi & sequentia. Ceterum cūm illa Bart. necire, nec ratione proberbit, vt diximus; reicienda est hec Alciati distinctione, & retinenda secunda illa opinio Baldi.

Declaratur predicta opinio, vt locum non habeat quando aliqua confidetur colligi potest, patrem bona mente exhereditasse filium, ita Doctores quos uia referantur.

- Prima est conjectura, quando pater cognoscit filium non esse indulsum, & ob id ad certū tempus cum exhereditat, seu ei prohibet ne alienet vīque ad certū suū actū tempus. Ita Alciatus in d. presumptio 2. num. 2. vers. & probatur, adductus autoritate Bart. in l. 2. in princ. name. 48. ff. de vulg. & pop. subij. qui tamē non appellat hanc exhereditationem, sed foliū solummodo prohibitionem. Et vere exhereditatio esse non potest: cūm illa ad tempus fieri non posset, quo necesse foret ut instituti heredes post certū tempus hæredes esse detinenter, contra text. I. hæreditas ex die. ff. de hered. in lib. 1. capitulo 1. & 2. lib. 1. Est itaque sola quādam prohibitiō alienationis, quae cōsūlit, quemadmodum poli Bar. aff. marina. Capitulo 1. capitulo 77. Vñis & consideratis omnibus, column. 2. lib. 1. Comen. & reliqui in l. 2. num. 4. Dinti si de leg. idem. etiam scriptor Picardus quartaria. 51. ff. ad l. 2. Eale. Feratus in castela. 31. Alciat. in d. presumptio 2. num. 3. & Roderic. Suarez. in l. 2. quoniam in prioribus, in prima lūmat. on. num. 7. Et hæc quidem recepta est opinio, et si difuentur Aretin. in conf. 16. lib. 6. Ferdinand. Lozesius d. 5. D. lib. 1. num. 125. Conferunt ad rem nostram multa similitudine congetta à Roderico in d. limitatione.

- ⁷ Secunda est t conjectura, quando pater iusuit hæredi scripto testamento integrum hereditatem, vel faltem legitimam ipsi filio exhereditato. Nam rūs prouidit patrem bona mente exhereditasse filium. Ita in sc̄e l. 2. in l. multi noua nota. num. 1. ff. de lib. & postib. post alijs a se commemoratis, et item scripti Vñquias in d. 9. 1. num. 33. adducti ex text. d. 1. multa. & ex l. 2. Seors. Statutorum ff. ad Treb. Et hic hæres si grauitas appellatur fiduciarium, qui ob id non detrahit aliquam Trubbianicam, l. 2. num. 6. vñl. ff. 2. ad Treb. vñl. Roma. & Inola. & Iason prædicta in loco.

- ⁸ Es haec quid exhereditatio bona mente facta adeo iure vallet, vt nulla dicta querela ipsi filio exhereditato. Ita et filii & matr. & cōsug. testam. scripti vñl. post alijs l. 2. num. ... & idem in d. 1. multi no. nota. num. 5. de l. 2. & postib.

⁹ Estique vñl. t hæc exhereditatio multis in casibus, sed præstatis, quando extaret statutum, quod filii mercatorum, & li repudiauerint, vel abstinerint ab hereditate patris, nihil omnino tenentur as alienum patris solvere. Nam tunc adhiberi potest haec carecta & remedium, quod pater exhereditat filium, qui ob id euitabat statutū dispositionem. Ita docet Baldi in l. 2. in princ. name. 36. de confit. & involv. in gen. de confit. &

PRÆSUMP TIO XXIX.

Exhereditatio causa in testamento à patre expressa, an vera vel falsa præsumatur.

S V M M A R I A.

- ¹ Exhereditatio causa in testamento à patre expressa an vera vel

D E P R A E S U M P T .

falsa præsumatur.

- ² Testificari non præsumuntur immemor salutis æterne.

- ³ Falsi non præsumuntur ingratissimi probetiori, & gratae.

- ⁴ Mortuus offerens non in alterius præsumendum non est credendum.

C Vm pater t filium exhereditat, & exhereditatio causita exigitur, dubitatum est an vera, vel falsa præsumatur causa illa. Imperius antiquis ac omniū primus gloriator in orbis. & lib. C. de lib. præter. opinatus est. præsumi causam esse iustam. Nam cūm patrem summo per diliger filium, l. 2. in fin. s. quid metu causa; præsumendum est, quid nū causa esset vera, tam nō expreſſa. Et accedit quod cūm pater causa ipsam exprimerit in testamento, quo tempore cogitare de morte, non est præsumendum quid fuerit salutis æterni immemor, iusta. l. 2. in fin. s. ad l. 2. lib. repet. atque ita non præsumitur mendacium dixisse. Ceterum contraria opinio verior est, quod in modis semper præsumitur falsa causa illa exhereditatio expresa a patre: sicut scripserunt Petrus & Azo in anteb. non licet. C. de lib. præter. Bart. in d. fine igitur. num. 3. in anteb. vi. cūm de appell. cogn. Praet. Papenius in forma libelli, quo petitor hereditatis ex testamento, in vento, ac etiam realiter, num. 23. & Ioan. Ignes in aut. ex causa, num. 5. & 6. C. de lib. præter. Jonn. Dilectus in tract. de arte reglandi, in tr. canticula. Alciat. in tract. de presumptio reg. & presumptio. 16. num. 1. Quorum sententiam probat text. 9. In autem haec omnia, in authen. cūm de appell. cogn. ibi. Sive vñl. quamlibet parentes in testamento suo inferiorint, & scripti heredes nominantur, vel nominatis causas vel vnam ex his, evenit enim monsuearint, &c. Itaque ita in omnibus bene emendatis Codicibus legitim illa copularius, & scripti heredes, &c. nō sunt alternativa. Et accedit quod in L. 2. num. 4. C. de mōd. testam. dicunt, t̄ filios non præsumi ingratissimi, nisi ingratitudine probetur. & vñl. amōr. Barto. & l. 2. num. 7. Ita ergo non præsumi ut verā illa causa exhereditatio expresa a testatore. Nec si adhibenda est fides ob affectionem & amorem (vt suprā dicebatur) erga filios: quia exhereditatio ipsa contrarium significat: Nec etiam affectio t̄ morientis in alterius præjudicium credendum est, si alibi scripti.

PRÆSUMP TIO XXX.

Exhereditatio an & quando coniecturis, & præsumptionibus inducta cōsideratur.

- ¹ Exhereditatio an & quando coniecturis & præsumptionibus inducta cōsideratur.

- ² Coniectura an sufficient ad inducendū exhereditationem.

- ³ Exhereditatio quando renovata præsumatur.

- ⁴ Testificatum renovatum non dicunt solum coniecturis & præsumptionibus.

- ⁵ Testificari non præsumuntur eligere vnam ad insigendū propriam di- phrasem.

- ⁶ Invenientur & iniuria causa præsumi reconciliationem remissem.

- ⁷ Revocatio non præsumit particulariter institutionem factam sive, etiam sequuta reconciliatione inter patrem & filium.

- ⁸ Patrem exhereditare minime posse filium ob causam iniurie ei a filio illata, sequitur ei reconciliatione.

C Vm de t̄ hæredis institutione multa differuerimus; sequitur nunc, vt explicemus præsumptiones aliquas, que verān̄ sur circa exhereditatione liberorum. Et illud primum t̄ expōndendum est, solum foliā coniecturā & præsumptionē sufficient ad indūcendū exhereditationem? Hæc disputatio diffiniri facile potest ex his, que scripsumus suprā in presumpt. vñl. explicauimus, an coniectura sufficient ad indūcendū hæredis institutionem: & in presumpt. vñl. de substitutione directa idem scripsumus: & tādem diximus, verā & retinendam esse opinionem eorum, qui distinxerunt, quod aut coniectura sumi possunt ex scriptis in testamento: & tunc illa sufficiunt: aut sumuntur extrinsecus, & tunc fatis non sunt. Idem itaque dicendum est in hoc cau: ficti clavis & in pīce distinxerunt Aretin. in l. Gallus, in princ. column. 3. vers. 2. secundū illi confidētandū ff. de lib. & postib. & Rūm. in confit. 36. num. 10. lib. 2.

Hic anteī potest & illa disputatio Doctorum, an facta tex- hære-

- hierodatio presumptib[us] & conjecturis censetur resuscita, vixit & filium exhardtatus patre ob illatum ipsi patre iniuria reconciliatur fit part, in cuius redi gratiam & an exhardtatio absolta & resuscita sit, non dici existim & abolitam scrip[erunt] Baldus, Imola, Aretinus, & Alexander, in filio quem pater s[ic] de liberis & p[ro]filiis quos fecerat s[ic] idem Iason in libro 4. sic & Petrasen[er] in libro 5. ver. 22. Ver. quid tenetum & Alciat in regno 6.2. Queritur si exhardtatio, ver. sed tamen illam, &c. Secundum impressionem antiquarum Logiarum & efficac[em] quidem est huius sententia ratio: quia si resuscita & extincta diceretur exhardtatio, res ad causam interstatu redigeretur, atque ita diceretur i reuocatio relatum, quod falso elicitur contraria expressa, solemissime dispositio, l. si ure, de leg. 3. vbi Mart. & script. in conf. 176. num. 3. l. lib. 2. Prater[ea], non praeſumitur i testatorum voluntate eligere viam ad impugnandum suam dispositionem, l. 3. ff. de m[od]o testa. & script. s[ic] pro i reuocatio[n]e 10. & i test. lib. 6. praeſumpt. 4. num. 1. & his rationibus intelligimus, quantum differat reuocatio legatorum, a reuocatione exhardtacionis cum illa f[ac]iliter inimicit[er] censetur resuscita, & facit reconciliationem denuo reuocat[us] script. infra p[ro]filiis 37.
- Non repugnat quod contrariam opinionem probauerint Iason in l. in arenam, num. 7. C. de morti testam. & in amb. non licet, in fin. de liberis prater. Parvulus in conf. 3. num. 39. lib. 2. & Plotius in conf. 6. num. 17. quos fecerunt s[ic] Simon de Pratis, in tracta. de interpretatione ultimarum voluntatum, l. 3. interpretatione prima, in testa. de bio. solutio[n]e 4. num. 17. qui recensit & Baldwin, Angelum, & Salicetum, p[ro]l. in libro 3. C. famili. ex[er]c. & Alexan. in conf. 159. num. 1. lib. 7. Nam respondet Baldwin, Angelum, & Salicetum, q[ua]d his in ciptam) folium scripsisse i iniuriam & inimicit[er] causam censeri remittant per reconciliationem: non tamen affirmatur, censeri reuocatio exhardtacionem. Alexander ver. in d. conf. 159. num. 11. non affirmat hanc opinionem, & recte; quia ip[s]em alter scripsit, in d. l. filio quae[m] p[ro]p[ter]a. Non etiam repugnat nictioritatem Par[is] & Plotii: quia & i feci sunt fata locorum, in d. l. in arenam, & in d. amb. non licet, non adhucentes Iasonem alter scripsisse, in d. l. filio quae[m] p[ro]p[ter]a. Ita enim cuitator autoritas Carelian Cotta in memorabilib[us] in verbo filios am. qui & Paulum Picium recenset. Et predicta quidem sententia, quam probauimus, multo magis procedit, quando patr[us] in testamento filium in particulari. Nam tunc enim filii reuocant patrem, non censem[us] & abollita illa particularis infinitudo: sicut erg[ae]c respondit Alciat, in libro 6. reffenso 6.2. in fine. Est ratio (inquit Alciat) quia pater sic instituendo filium voluit omnino testamentum valere, & filius postulat p[ro]p[ter]a ipsum legitimam, vel (i minus reliquum) eius suppeditum. Illud erat eius obseruatione dignum, quod si filii inhu[m]e i patri inuriarum, quia pater posset, condendo testamento, illum exhardtare, & deinde reconciliat s[ic] filius patri, in cuius gratiam redaret, non potest amplius i patri exhardtari: cum iam ipsa iniuria, sicut illa exhardtacionis causa sublata & extincta sit. Ita sicut i scriptum Alexan. in l. num. 33. ver. Cex bis inservi. si soluto matimo. Iason in l. filio quem pater, num. 10. ff. de lib. & post. in amb. non licet, calom. 1. C. de liberis prater. Cogimus in tracta de date parte prima, quod 15. Carelian Cotta in memorabilib[us] in verbo 1. Filium am. qui aperte, ver. predictis accedit, qui ei[us]dem opinio[n]is recensit Picum, in dila. autem. monit. & Baldwin in conf. 12. par. 2. Queritor, lib. 5. & idem affirmatur Corrius minor in dicta autem. non licet, num. 8. Alciat in l. vltim. num. 32. C. de patr. R[ati]onem dicit l. num. 7. si soluto matimo. & in l. vlti. quod 6.2. C. de test. donatio. & Emanuel Cotta in l. Gallus 6. & quid si tantum, in tercia parte, num. 18. ff. de liberis & postib[us]. Et quidem communis est hoc omnium penitentia; exceptio hic Aret. in l. 3. ff. filium, colum. vltim. ff. de liberis, & postib[us]. & Felizum, in c. Rodolphu, num. 6. de scripsi, ab alijs dif[er]entient.

PRAESVMPTIO XXXI.

Clausulæ Codicillares & aliae similes scriptæ in testamento, an & quando praeſumuntur in testamento scriptæ voluntate testatoris. Et quando clausula hæc scriptæ non sunt, an & quando ex praeſumpta mente testatoris sub intelligentur, breuis, sed dilucida explanatio.

Clausula codicilliaria an & quando praeſumuntur in testamento scriptæ voluntate testatoris.

Ei si clausula vel similes scriptæ non sunt, an subintelligi debent ex praeſumpta voluntate testatoris voluntate, nu. 2.

Falsi qui sunt non praeſumuntur.

Testator velata praeſumuntur conformis consuetudini testandi, & sic legi.

Conſuetudo dicit lex non scripta.

Notarium, qui conſecit reſolutionem, praeſumuntur regatu[m] i testatore, vi adſcribat oris clausulas ad liberas folias se.

Clausula codicilliaria ergo modis concipiatur.

Conſuetudo non potest inducere ex aliis differenter.

Clausula in testamento opposita, omni inclinatio modo valeat, ex operis ut testamentum valeat iure codicillorum, si forte testamenti rampa testi valere.

Quid si testator dixit nella scrueri misericordia legum distinctionem, num. 10.

Quid si dixit velle testamentum suum pro legitimo haberi, num. 11.

Quid si dixit velle bona fide diffidere, num. 12.

Inventarium habet v[er]o clausula codicilliari.

Clausula in testamento, & si non valebit, &c. an habeat vim clausula codicilliari.

Miles quoque modo vult, test. si ripetit, & praeſumuntur quid[am] voluntariae clausulae valere ex modo quo poterit.

Pater praeſumuntur adhibere voluntarie clausulam codicilliari in testamento inter liberos.

Testator vocans eos, quos summoper[et] diligebat, praeſumuntur velle adhibere clausulam codicilliari eou.

Clausula codicilliari subiungi debet, in testamento ad p[ro]p[ter]as canas.

Idem fons libertatis, num. 19.

*C*um poſt testamentarias dispositiones congruum sit de Codicillaribus discire, v[er]um est hoc propone disputacionem, quia duo habent capita.

Primum est, quando i clausula ipsa codicilliari scripta legitur in ipso testamento an praeſumuntur a notario scripta voluntate & mandato testatoris. Secundum est caput, quando clausula ne scripta non fuerit, an subintelligi debent ex praeſumpta ipsius testatoris voluntate.

Primum capite dicendum est, tr. script. s[ic] p[ro]p[ter]a in lib. 2. in presumpt. 79. num. 4. & in conf. 37. num. 32. & num. 133. lib. 1. & subl. 2. de arbitr. iudicium, cap. 14. num. 9. Constatu[m] & veram esse sententiam, clausulam hanc codicilliarem proximam in testamento scriptam v[er]o habuisse & mandato testatoris. Ita sicut affirmatur Bartolin, & trevis. vi. viginti illi Doctoris, quos congregati d. conf. 37. num. 120. & 135. & si idem, num. 137. resoluta alia multas differentes, & illis accedunt alii congregati d. 120. Marci Aquilini, in lib. 3. si quis ita, num. 6. ff. de arbitr. obligat. Et hanc quidem opinionem veram esse intelligit etiam si l[ib]us & v[er]is fuit particularis illata notarii scriberit haec clausulæ codicilliare in testamento quod adhuc praeſumuntur scripta voluntate testatoris, si colerentur scripta a lib. 1. & publicantur. Ita si responderit d. conf. 37. num. 17. lib. 1. v[er]o si fuerit op[er]em contra. Ita si autem quod translatum, num. 26. de arbitr. dilig. & in conf. 6. in lib. 3. Et eodem in conf. 37. num. 50. declaratur, quando clausula haec scripta non per seca fons est clausula, ab id, quod vel testator vel patres conscientes notario sic sciens ignorans eum videntur. Quod patre scripta etiam aliquia loquitur Marci Aquilini, in libris ff. de arbitr. ob. lig. 30.

Secundum est, h[ab]et i disputationis caput, quando clausula codicilliare, & similes scriptæ non fuerint in testamento, an illæ ex praeſumpta mente testatoris subintelligi debent. Quia quidem

Prima tunc cursum, qui scripserunt, clausulam hanc codicilliarem non subintelligi in testamento, si non apparet exp[re]sio adha[bi]ta. Ita si responderit Iason in l. non codicilliari, num. 4. C. de testam. Beir. in quod 33. num. 8. Gratia in t[er]cio, 1. 02. num. 6. lib. 2. Secundum tunc in conf. 147. num. 23. & in conf. 15. num. 27. lib. 2. & Antonius Gabriel in lib. 4. em. leg[it]imorum in tit. de testamentis, codicilis 5. assertor. Quorum opinionem vere non probat text. l. 1. ff. de iure codicilis, qui ab his affectu[m] loquitur de testatore, qui clare non habet codicilos conſiderat etiam testamentum. Nos vero loquimur quando est aliquod dubium,

dubium, testatorem voluisse valere dure codicillorum. Ita etiam loquuntur textus, I. cohæredi, & cum filio, verf. quia ita locum. ff. de vulg. & pnp. subst. & L. vlt. qd. illud quoq. de codicilli. Quia re inclusi probat. I. si tunc. C. de testam. manumis. Et accedit ratio, quia adiungit clausulam codicillarem testamento eum quid fadiscit notarium est. Porro id ea que facta sunt non praesumuntur. In belli & fæt. & de capti. & p. l. s. Non ergo subintelligi potest hec clausula ex præsumpta mœte testatoris. Qui quidem si voluerit testamentum valere iure codicillorum, facile ei sufficiet adiungit ipsam clausulam. Non ergo subintelligitur, arg. I. vlt. qd. fin. a. testam. deficiente. C. de caduc. tollen.

Secunda fuit opinio corum, qui opinati sunt, clausulam codicillarem ex præsumpta mente testatoris subintelligi in testamento. Ita Alex. in conf. lib. 5. Decim. in c. 10. M. Ferriari. in 7. de confit. quae refert idem scilicet opere Bart. ut. in c. quod translationem de officio ordinarii sic etiam Decim in l. semper in stipulationib. num. 11. ff. de reg. 5. secundum. vlt. qd. ipso sensu in conf. 37. num. 28. lib. 7. vlt. alii commenstrati.

Et ratione, qd. i. moti sunt, quod clausula codicillaris apponit confituit in testamento. Et ideo si testamentum fuit oculiscriptum ab ipsorum testatore, præsumunt quod voluerit testari secundum confititudinem; & si omnia ipsam voluntatem est, conformem ipsi confititudini; iuxta ca. quae tradit post alios Riga in heredes mei. qd. C. 2. num. 7. & 7. ff. Ad Trebil. cum dixit, præsumit testatorum veille, siam dispositionem esse debere legi conformem: si ergo & coniunctudini, quae dictum est lexon scripta, & ex nō scripta, in lugl. de iure natura, gent. & cuncti. li. vero testamentum fuit con scriptum à notario, præsumunt quod is rogatus fuerit à testatore, ut adiungeret omnibus clausulis adiungatur foliatio nostra ea, qd. fieri psp. in lib. 1. in pnp. ap. 97. 79. 84. Et ceterum hanc ratio facile vel ex eo confutari potest, quod i. clausula codicillaris solet varijs modis concipi, ut scribant p. lib. 1. Riga in l. Centuri. num. 85. ff. de vulg. & pnp. subst. Et ideo i. confutando dici non potest introductio ac exitibus difformibus non inducatur, scilicet traditum Bartol. in l. 2. in pnp. num. 22. ff. folio matr. & post alias Cras. in conf. 96. num. 1. & in conf. 313. num. 4.

Receditur tamen a predicta sententia ex conjecturis ductis vel ab aliquibus verbis ab ipso testatore vel notario scriptis in ipso testamento, vel à qualitate & fauore ipsiusmet testatoris, vel insinuatis in testamento ipso, vel caute. De singulis aliquo disseramus.

Prima itaque est conjectura, qua sumitur ex aliquibus verbis in testamento scriptis. Exemplum afferi potest, quidam est testator dixit veille sua fuit testamētū valere debere omni modo. His fuit verbis significavit testator, quod valeat iure codicillarū, si iure testamenti valere non poterit. Ita Bart. Bald. Imola, Aret. Sotius. Senior. Corinii numer. Parvus Bart. quae conservatur, & fecerit est Antonius Gabriel. in d. lib. 4. Conclavem, in titu. de testamento, in coul. 5. num. 9. Quibus accedit Riga in d. l. Centuri. num. 88. Et Alciatius, in l. verbis eiusdem, num. 33. ff. de vulg. & pnp. Et secundum exemplum, quando testator dixit, nolle ferari miserae legum dispositionem. Ita Riga in l. Centuri. num. 8. ff. de vulg. & pnp. subst. motu & lib. 2. Et ideo i. Codicilli. ff. vlt. de legat. 2. vlt. i. testator dixit; veille testamentum suum pro legitimo haberi; significavit veille, quod valeat iure codicillarū; si iure testamenti valere non poterit. Et ibidem textum illum annotariorum Bartol. & apertissim Imola, & isti Bald. & c. cum. co. l. s. in. testandi. num. 3. C. de testam. scripserunt; idem esse quando testator dixit, veille bona die disponere: non autem adhibuit exacta illi iuris diligentia. Tertium est exemplum; quando testator eo in testamento prestitit iuramentum. Nam iuramentum vii clausula codicillaris habere dicitur. Ita scripserunt multi congesi ab Amone Gabriele, in d. coul. 5. in fine. Qua. de se r. supra in p. l. s. Quartum est exemplum, quando i. notarius qui conscrifit testamento, apposuit clausulam ceteratim, vlt. dixit. Et si non valebit, &c. Quia siquidem clausulam confiuit ipsomet notarius sic extenderet. Et si non valebit iure testamenti, valeat iure codicillorum. Ita respondit Nata in c. 1. lib. 2. in fine.

Secunda est conjectura docta à qualitate & fauore testatoris; scilicet quando testator miles esset. Nam cum i. testari posset quaque vlt. modo, i. ff. de test. matr. præsumunt quod voluerit suum testamentum valere eo modo quo poterit, *autem* l. 3. ff. de test. matr. Ita in p. l. s. respondit Kubem in conf. 32. in fine.

Tertia est conjectura i. sumpta à qualitate & fauore hæredū eo in testamento institutorum. Exemplum est, quando testamen-

rum fuit conditum inter liberos. Nam nunc pater testator præsumit vel voluisse adhibere clausulam codicillare: arg. ita illa subintelligit. Ita tradunt Imola, Arerius, Burrius, Alexander, Matheflanius, Iason, & alii multi congesi à Gabriele, in d. coul. 5. num. 6. Et illi accedit Boer. i. quaff. 33. num. 10. Sotius. Im. in conf. 4. 3. num. 6. Et illi in conf. 59. num. 33. libr. 4. Cart. in l. hæc confidig. ma. qd. ex imperfecto. . . . C. de testam. & communem refutat Didac. in 6. Raymone. qd. num. 4. de testam. Ceterum à predictis diffinentur Ias. in authen. nouissima num. 2. 4. ref. octaua linea. C. de testam. & Durans in tract. de arte testandi, in titu. de lib. i. infra. Autela. 1. num. 7. Natta in l. b. test. confidig. ma. qd. ex imperfecto. num. 23. C. de testam. Alciat. de præsumptib. reg. 1. præsumpt. 28. num. 27. Tyraq. in l. vngu. in verbo. libert. num. 36. C. de resuca. dantio. Dida. in rubr. extra de test. parte 2. num. 20. & Valquier. in tract. de successib. 3. titu. de codic. 6. 30. num. 3. vers. contraria. Et ceterum exemplum, quando i. testator vocavit eos, quos summo perire diligerat. Nam tunc eo in testamento subintelligit ex præsumpta mente testatoris clausula ipsa codicillaris. Ita Bald. & alii personis commenstrati à Gabriele, in d. coul. 5. num. 2. Quibus addo Gramma. in decip. 6. num. 27. Cephal. in conf. 29. num. 16. libr. 2. Et predicti quidem intelligunt, clausula hanc Codicillarum hoc in casu solum operari quo ad legata, vt illa debeantur, non autem quod hæres institutio-

17
Quarta est conjectura, qua i. sumitur fauore cause, ob quam testator ipse dispositus. Exemplum est quando reliquit ob causam piam. Hoc fuit causa subintelligit clausula codicillaris. Ita Bald. in l. 5. iure. C. de test. matr. Secun. in l. c. i. num. 13. ff. de confit. & lib. 1. in l. s. in. dubium. colum. vlt. vers. 7. sit in casu singulari. C. de leg. Gabr. in d. coul. 5. num. 5.

Et istam i. exemplum, quando libertas relicta est ei, quem testator diligebat. Ita Bald. in d. l. si iure. C. de testam. & alii supra rememorati.

PRÆSVMPTIO XXXII.

Codicillaris clausula, an & quando fideicommissum operetur, ex præsumpta mente testatoris in filio ianuato, & in posthumo scienter, vel ignorante præterito.

S V M M A R I A.

Clausula codicillaris, an & quando fideicommissum operetur ex præsumpta mente testatoris in filio iam natu, & in posthumo scienter, vel ignorante præterito.

Pater si scienter præteri filium iam natu, quid præsumatur ipsam veille operari clausulam codicillarem.

Et quid si scienter posthumum in testamento, in quo apposuit clausulam codic. conceptum verbo p. l. s. Extra tempus, si non valit, &c. an ne post humum rompat testator, cetera. an. num. 3.

Fideicommissum conservatur per clausulam codicillarem, quidam est concepta verbo futuri temporis.

Verba præsumptio non important conditionem, & ideo non trahuntur ad futurum, sed operantur circa vires presentes.

Pater si scienter præteri posthumum adiicit clausula codicillarem testamento concepta verbo futuri tempori: an præsumatur voluntate gravare posthumum restituere fideicommissum hæredi scripto in testamento.

Et quid si pater registravit in specie tantummodo de posthumo, quem præteri, apposuit clausulam in testamento ut supra. num. 3.

Et quid si pater ignorante præteri posthumum cum calamine clausulam supra. num. 9.

Pater ignorante præteri posthumum adiicit clausula in testamento, si non valitet, &c. si exsistat conjectura, ex quibus colligi potest ipsam veluisse gravare autem fideicommissum, si tempus testamento, accepta præsumatur gravare.

Testator præsumit veille familiam suam conservari.

Pater, qui ignorante præteri posthumum adiicit clausula, si non valebit, &c. si nato posthumo tamdu supererit, quid potest muta-

mutare & testamento, & non mutantur, in præfumatur gravasse ipsius filium, vel potius velis sic decedere intestatim.

Et quid si post mortuum pater munus preuenientis non potius immutare testamento? num?

Quid si pater non modo non cogitavit de post mortuum, verum nec vult posse et, quid nascetur, en illas las, operatus omni fideicommissu. n. 1. 4.

15 Eventus tristis non habentur in consideratione.

16 Testator præsumt ut velle deceperit intestatum, quando inter testamento & codicilium conceptum & post mortuum nativitatem tantum tempus intercessit, quod posset esse inducere oblitio dicti testamenti. in quo præterius est ipse post mortuum.

Idem quando testator iam conditum testamentum, & nato post mortuum, sive operatus non mutare testamentum, sed tamen declarans velle post mortuum nisi esse hereditatem vel vice, vel scripto. n. 17.

Idem contra si declarans cetera in testamento velle habere locum, ibid. vbi alia conveletur & considerantur in vestig. capo.

18 Clauſula codicillaris, an operatus fideicommissum, quando testator cedit & testamento adiecta dicitur deceptus, & deinde natu est post mortuum, qui ante aditam hereditatem in mortuis est.

19 Clauſula codicillaris, que in testamento subintelligitur, an operatus fideicommissum.

20 Legat a manuq[ue] debet auctor a filio iam nato scienter præteriat a patre in testamento.

Quid si pater scienter præterit post mortuum adiecta clauſula si non valuit. &c. n. 21.

Quid si ignoranter præterit post mortuum. n. 22.

Et quid si legatum est cum amplexu causa. n. 23.

Declaratur. n. 24.

GRATIS admodum, & perplexa est disputatio, an & quantum præfumatur patrem, qui conditum testamentum præterit filium, vel iam natum, vel nascitum voluisse clauſulam codicillarem, eo in testamento adiectam operari, vt rupto ipso testamento, vel filius ipso vel ei ab intellato succedentes restituit per fideicommissum bona ipsi scripto hereditati, ac etiam legatis reliqua legitima præferent. Est disceptatio hæc tota conjecturalis, quemadmodum scribunt omnes, quos longa serie commemorabimur, admittunt. Exultime clarioris doctrine gratia distinguenda etle plurimum duo capitula, quorum unum est quo ad fidem communia vniuersalitati: Alterum est quo ad fidem communia seu legata particularia. Quo ad primum caput distinguo, atque constituemus plures causas.

Primum est, quando pater & scienter præterit filium iam natu. Hoc in caſu præfumatur, patrem voluisse clauſulam illum codicillarem, si non valeret, vel valebit iure testamenti, valeat iure codicillorum, operari, vt filius ipse teneat reliquerit per fideicommissum bona ipsi scripto hereditati. Ita scripturam infiniti propositi Dociles res cogitab. Antono Gabriele, in lib. 6. conciliorum, in tit. de clauſula, in conclus. n. 3. quod envenientur Belusinum, Avernum, Dynum, Tatalum, Caffrensem, Ange, mon. Salicatum, Imalan, Fabrum, Angelam, Arretinam, Parism, Alexandrum, Barbarianum, Corneum, Lasonem, Decimem, Capelam Tolosanam, Cisfancum, Guadianam, Cartium ionensem, & Nicellum. Huius addit. Compend. in conf. 126. Rimen fin. in conf. 4. n. 20. lib. 1. Secon. fin. in conf. 93. n. 31. finis. lib. 4. Zuchardinum, lib. 1. pollo. n. 30. C. de baron. posse. contra lib. 2. Guel. Benet. ac. Raym. in verbo. In eodem testamento. s. 1. n. 24.2. de testam. Parism. in conf. 30. n. 11. lib. 3. Socin. mon. in conf. 107. 2. lib. 1. & in conf. 29. n. 7. lib. 3. Cognolim in auth. ex conf. n. 158. C. de lib. pater. Tirag. in lib. 1. fin. in verbo. donante. n. 27. 3. de reuec. and. donatio. Empuratus in conf. 5. 1. lib. 1. Iulianum Claram. in 9. testamento. q. 46. col. 1. tenenda est ergo. & Hieron. Gabriel. in conf. 3. n. 7. lib. 1. Et haec quidem receptimista opinio ratione fulcitur, quod cum adit manifesta membra testatoris, qui præterire voluit filium, clauſulam codicillaris sum operatus effectum, ut cum heredes instituerit, quæ est caput testamenti, valere non posset directe, valere per obliquum, atque ita iure fidicommissi, quod filius ipse tanquam ab intellato succedens grauitas confirmetur iphi herediti scripto. n. 17. lib. 1. ex ea. j. 1. de testam. coheredit. s. 1. cum filie. ff. de vulg. & purp. ful. 1. queritur, in fine princip. ff. de milit. 1. Scenola. & l. sp. trans. h. 1. lib. 1. Ange. ff. de Trub. 1. vte. lib. 1. de codic. 1. e. quam. & Lex testamento. vñ. gl. C. de fidicomissum. Et haec quidem opinio retinenda est, & lib. 12. ea diuidentia ali multi cogelli a Gabriele, m. d. auſt. 7. num. 2. Et huius scilicet summa est vtilitas. Nam filius, qui tenetur sic restituere dethabit solum legitimam, non autem T'rebellianam, ex quo pure grauitas. Ita scripturam Gabriele, in d. Accus. Præmpt.

astem. ex cas. cl. 1. v. 1. alio. col. 7. & Curt. iun. in col. antepen. & 1. 2. Cagnolim. n. 10. qui excoenf & Dec. in conf. 32. n. 1. qui alios cōmemorat. & his cedunt Crot. in conf. 66. num. 29. lib. 1. & Crauet. in conf. 29. n. 2. 1. v. 1. ser. tertium dubium. & Hieron. Gabr. in conf. 13. num. 3. lib. 1. qui declarat non procedere, quando mortuo testatore nactur post mortuum.

Secundus est casus, quando pater scienter, vel ignoranter præterit post mortuum in testamento, in quo apposuit clauſulam codicillarem conceptum verbi præfentis temporis, si non valet in aliis, valeat iure codicillorum. Hoc caſu non post mortuum ademptum rumpit testamentum, vt nec quidem iure codicillorum, atque ita per fideicommissum suffineatur. Ita Bart. in l. 1. q. 6. mon. 1. ff. de fidei codicillorum. in lib. 1. ita si scripturam de leg. est. & lib. 1. cum. 1. ff. de fidei. & lib. 1. cum. 1. cum. 1. lib. 1. scripturam ff. de verbo oblig. Bald. in Lex. c. 9. 1. ff. de testa. & 1. mon. 1. lib. 1. & C. de pol. her. infat. & in conf. 200. Claram est in 3. dub. lib. 1. & in conf. 1. Incepit a secundo quaſta lib. 2. lib. 1. lib. 1. in conf. 1. col. pen. C. de lib. grata. & in Lvt. 6. col. 1. C. de cod. Alex. in d. 6. c. 2. lib. 1. scripturam. Ang. Aret. & Portius in iſſit. de codicilla. col. 2. & 1. 1. 1. lib. 1. lib. 1. in conf. 1. col. pen. Et predictis recentes, & viii. 1. ff. q[uo]d Anti. Gabriel. in d. lib. 6. concil. sionum. tit. de clauſula, in conclus. 8. num. 1. sic & Decio in conf. 2. 1. n. 3. alias retulit Crauet. in conf. 69. n. 1. qui quidem in 21. ex sententia Bald. fabiunx. idem est in vel tempore presentia submetit, si non valet.

Nec repugnat, quod Ant. Gabriel. in d. conclus. 8. n. 1. scripsit, à predicta communia opinione recellit. Bart. in lib. 1. qui filium, in fine de lege. 1. mon. in conf. 1. lib. 1. col. pen. in conf. 1. lib. 2. & Paris. in conf. 66. col. 4. mon. 2. 1. & in conf. 6. n. 1. lib. 2. Nam Bart. loquitur non de fideicommissu, vniuersali, fed de legis particularibus. Corneus vero, vixid sentit: cum quodammodo per translatam dixerit, quod per fideicommissum conferatur per clauſulam codicillarem, maximè, quando fuit concepta versus futuri temporis. Itetiam Parilis re non perpenitus, sed perfurio locutus est. Quocirca retinetur est communis illa & vera sententia. Que quidem est ratione fulcitur, quod cib. verba hec si non valeret, sint præfentis temporis, non important conditionem, & propriae ad futurū non trahuntur sed operantur circa virtutem prælens. Ita Bald. in l. 1. n. 1. C. de Codicilla.

Tertius est casus, quando pater præterit post mortem in testamento, in quo apposuit clauſulam codicillarem conceptum his verbis, qui non valeret, quod sunt præteriti imperfecti subinuenti. Hoc in caſu dicendum est, quod præteritum hoc imperfectum includit duo tempora præfensa, scilicet & futurum, secundum Bald. in l. vlt. num. 21. C. de codicilla. Nam cius verbū significatio parvissit: inde dicitur præteritum, quod etiam ad præfens extendit, cum non sit præteritum finitum, sed est in heri. partem etiam est in fieri. & Ideo inquit Bald. in cludit futurum: cum omnem imperfectum tendat in futurum. Et ideo (subiungit Bald.) id est, ac si testitor ita dixisset, & si non valeret, vel nō valeret, iure testamenti valeat iure codicillorum. idem illo in loco (scripti) Salvet. n. 19. Et respondit Bald. in sensu Lectionis de Arena, Nicolai Matterellam, & Bart. in l. 1. q. 7. ff. de codicilla, qui quidem Bart. satius perplexus, & obscurè loquatur. Erit ergo huius clauſulæ effectus secundum Calfr. in l. cum. 1. lib. 1. ff. de verb. oblig. quod si testameſtum de præfensi et nullum, vtrum præteritione filii iam natu, & predictum verbum præteriti imperfecti verificabitur solum de præfensi, vt testamento valeat iure codicillorum, atque ita si filius censebitur gratuitus onere fideicommissi, erga heredes scriptum. Nō autem hoc præteritum imperfectum verificabitur de futuro, vt si filius iam natus præterit decideret superflite parte testatore, qui alium filium post mortuum fulciperet. Non inquit hoc præteritum imperfectum verificaretur in hoc futuro: cum fatus sit, quod habuerit locum in illo præfensi, si verò tempore conditum testamento nullus existit filius, sed postea esset pars, & conseq[ue]nter reperitur præteritus, illud futurum, si non valeret, præteriti imperfecti, verificaretur in hoc futuro, & ob id post mortum dicetur gratuitus per fideicommissum restituere bona. Ita Calfr. in d. l. cum. 1. lib. 1. scripturam. num. 1. & ibi, prius Angel. & Imol. eti non ita claret. Et fecit fumt ibid. Alexand. num. 2. & Ias. num. Idem responderunt Capra in conf. 16. in fine. Corne. in conf. 32. in lib. 4. Paris. in conf. 30. n. 2. lib. 1. Hiero. Gabr. in conf. 3. n. 1. lib. 1. & Crauet. in conf. 69. n. 2. eti ipse Crauet. dixerit, in diu hoc præteritum imperfectum referri, & verificari in præfensi, idem fecit Corn. in conf. 34. n. 2. lib. 1. Ceterum a predictis difſentient Bart. in l. 1. q. 7. ff. de testam. codicillorum. Aretin. in d. 1. cum. 1. lib. 1. scripturam. & id. Alciat. n. 1. & idem respodit Dec. in conf. 2. 1. 1. n. 3. qui & Cornicum commemoat, at. sibi manentes hoc præteritum: im-

perceptio, si non valeret, verificari non solum in presenti, si tunc adest virtus præteritionis, vel aliud: sed etiam in futuro: ex quo visua complectitur vtrumque tempus: sicut probant 1.2. lib. liber. ingen. sive dicitur. & autoritate Rom. in conf. 33. & accedit Bald. in d. 1. vlt. num. 21. C. de codicil. & licet postrema habeat opinio ob via verbis propriammodo eius significacionem verior videatur: atamen ob præsumptam memorem testatoris, ne contra pietatem paternam filius, fine aliqua culpa, priuetur bonis paterni, illa prima opinio tanquam humanior sequenda est.

Quartus est casus, quando i pater scientia præterierit posthumum eo in testamento, in quo adiecit clausulam codicillarem conceptum verbis futuri temporis, & si non valebit iure testamenti, valeat iure codicillorum. Hoc: cau preefumitur, testatorem voluisse, quod ipse posthumum sive grauatum rellittere fidelis committit hanc hæredi scripto in ipso testamento. Ita scribit Bald. in d. 1. vlt. num. 20. q. 6. ff. de iure cod. & manifissu. Soc. feni. in conf. 92. n. 32. lib. 4. Dec. in conf. 49. n. 14. Ruru. in c. 2. an conf. 60. 3. Par. in conf. 60. n. 24. & n. 26. ead. vlt. 6. & in conf. 51. n. 24. lib. 2. Gal. in d. conf. 3. n. 6. & 1. lib. 1. Clas. in d. 6. testamento. q. 4. 6. vers. 16. idem. Et ab hac quidem lenitentia non est qui difficiat. Quia ea ratione fulcitur, quia si fideicommissum vniuersale iniunctu hæredi scripto, rupto, testamēto ex ea fideicommissione, vel excluderetur hodie conferuntur per diem autem ex causa. C. de lib. præter. propterea, quod præsumuntur testatorum voluntate grauatae videntur intellato rellittere ipsi hæredi scripto, ex 1. lib. præter. ff. de iure scripto & iurato testi. multo magis dicendum voluntate rellitteri hoc fideicommissum ipsi hæredi scripto, quandoero in testamento apposuit clausula in codicilliare verbis futuri temporis conceptum, si non valebit. &c. Nam expeditius suam declaravit voluntatem, ut fideicommissum debetur à videntibus ab intellato, l.e. in quam & l. ex iure C. de fidicem.

Quintus est casus, quando pater cogitauit in specie tantummodo de posthumo, quem præterierit eo in testamento, in quo apposuit clausulam codicillarem in verbis futuri temporis, si non valebit. &c. Hoc etiam in causa preefumitur, testatorem voluntate rellitteri fideicommissum ipsi hæredi scripto. Ita manifissu. Aug. in conf. 10. lib. 1. ff. quæst. Dec. in conf. 49. n. 6. 5. lib. 2. Berri. in conf. 20. col. 7. lib. 3. Soc. in conf. 28. n. 72. lib. 1. Gabr. in d. conf. 6. n. 22. & fine contraria. admittit 1. lib. 1. Clas. in d. 6. testamento. q. 4. 6. in ff. qui a fortiori id est eff. volunt. quædo non cap. tant. Et huius scilicet sententia ex ea ratio, quæ & superiori causa cōmemorauit haec ipsa cogitatio, cādē sc̄ientia preffupponat, et si non ita claram. Porro tūl'atōre de posthumo cogitasse colligitur, quid in alia eiusdem testamenti parte posthumum mentione fecisset: sicut in maduertunt Cor. in conf. 105. n. 7. lib. 3. & Dec. in d. conf. 49. n. 6. res sc̄ela confideratione Are. in conf. 10. col. 1. p. 1. vers. 3. ad 3. dico.

Sextus est casus, quando pater ignoranter præterierit posthumum in testamento, in quo adiecit clausulam codicillarem conceptum verbis illis futuri temporis, si non valebit. &c. Hoc in causa magna est inter Dd. cōtentio, an testator præsumatur voluntate, clausulam illam codicillarem operari rellitionem fideic. ipsi scripto hæredi a posthumo, seu a succeditib⁹ ei ab intellato. Vna eī opītio eorum qui scripferunt, præsumunt testatorem voluisse rellitteri fideicommissum, atq; ita clausulam codicillarem operari fideicommissione, atq; ita clausulam codicillarem operari rellitione, non poterit mutare testamentum, & in ea regione non cōsidererim homines testari, nisi infirmitate grauati. Hoc sane cau preefumitur, quod si testator illa non ita repente decellet, testamentum mutatis: & consequenter non præsumtur voluntate illi iam constito decedere. Ita ex d. conf. 10. lib. 3. n. 7. s. pot. etiam ista & colligunt Cap. in d. amb. ex causa m. 109. vers. 1. etiam. & Decian. in conf. 37. n. 36. lib. 1. idem. ex p. 1. P. in conf. 2. 3. lib. 3. & confert 1. 3. C. de missa p. 1.

Decimus est casus, quando tūl'atōre non modo non cogitauit de posthumo nascitu: verum etiam nulla erat spes, quod nascetur, quippe quod habebat: si testator vxorem steriliem, vel admodum anum. Hoc sane in causa clausula illa codicillaris, si non valebit, potius in testamento, non operari operari non fideic. rellittere hæredi scripto. Ita Alex. in conf. 12. col. pen. n. ... lib. 1. Corn. in conf. 13. col. 4. in 4. lib. 1. & in conf. 15. n. 3. & 4. & in conf. 19. 4. lib. 1. & in conf. 22. 5. col. pen. lib. 3. quos cōmme non warat, & fecerunt p. 1. Aut. Gabr. in d. conf. 6. n. 23. Et ibi accedit Purpur. in conf. 4. 5. n. 2. vers. 1. etiam: qui respondit de testatore, qui tunc vxorem non habebat. Crat. in conf. 7. n. 3. lib. 1. n. 7. ad 1. ad 1. funde de donatione. Nec dici potest, testatorem cogitare potuisse, quod vxor sterili decederet, & aliam secundum clausulam cōsidererim respondere tritices. I cœntus non esse in confideratione immo impeditre hunc effectum clausulam codicillarem. Ita in termino confideratione Rom. in conf. 6. n. 2. lib. 2. qui sic de lata. I. lib. 1. vlt. responde. ff. si que om. ansa testa. Ita Crat. in d. conf. 7. 18. n. 23. qui alia ad rem confidet. & predicit secum sum in conf. 49. n. 16. vers. 3. p. 1. p. 1. p. 1.

Vindictum est casus, quando tūl'atōre confidet, & posthumū manutinet, intercessit tam lögum tempus, quod potest esse in dūa oblitio prædicti testamenti. Nam tunc non præsumunt testatorem velle cum eo testamento decedere. arg. 1. Secunda est conjectura, quando posthumus ignoranter præterierit talis, quem verisimile est patrem fuille grauatum ad communum hæredis scripti, si de eo posthumo cogitat: veputa si fecimus nascetur, & inlinuit essent agnati, quos testator hæredes fecit, ut cognitos, & familia posset conferuari. Ita respondit Caſtr. in conf. 15. lib. 1. accedit 2. col. pen. lib. 2. quem retulit Gaſriel. in d. conf. 3. n. 20. & Gaſriel fecit sum Pancrioles in conf. 9. n. 20. lib. 1. & Hiero. Gabr. in conf. 13. n. 20. & 22. lib. 1. quo loci m. 22. cam subsequenib⁹ respondit himili in causa egregia, & notabilis, quod cum patr. filii carēt arrogasset aliquem in filium, eumque hæredem feciterit in testamento adiecta predicit clausula codicillari, deinde filiam posthumam suscepit, consuleat Gabr. ex præsumpta mente testatoris, filiam illam fuille grauata rellittere filio arrogaret, quem ea de causa arrogauerat patr., vt agnationem & familiam conferuaret.

Octauus est casus, quando tūl'atōre ignoranter præterierit posthumum eo in testamento, in quo adiecit clausulam codicillarem conceptum verbis futuri temporis, si non valebit. & c. & ratio posthumum, tam diu superiurixit ipse testator, quod mutare potuit testamentum, & tamen non mutauit. Hoc in causa sum Doctorum opiniones, quemadmodum copiose diffruerit Bald. in d. conf. 49. n. 20. lib. 5. quo loci fecitus sum illos, qui scripferunt, præsumunt testatorem voluntate decedere omnino intellato, & clausulam illam codicillarem non operari aliquod enus rellitionis fideicommissum. In ipso posthumo erga hæredem scriptum. Et illo in loco confutauit nō leni studio ratiōnes, & argumenta contraria opinionis: & predictus accedit Testam. in d. conf. 14. n. 20. qui multi bunt & miles refert.

Nonius est casus, quando tūl'atōre non poterit patr. testamento mortuus fuit, vt non potuerit mutare testamentum, & in ea regione non cōsidererim homines testari, nisi infirmitate grauati. Hoc sane cau preefumitur, quod si testator illa non ita repente decellet, testamentum mutatis: & consequenter non præsumtur voluntate illi iam constito decedere. Ita ex d. conf. 10. lib. 3. n. 7. s. pot. etiam ista & colligunt Cap. in d. amb. ex causa m. 109. vers. 1. etiam. & Decian. in conf. 37. n. 36. lib. 1. idem. ex p. 1. P. in conf. 2. 3. lib. 3. & confert 1. 3. C. de missa p. 1.

Decimū est casus, quando tūl'atōre non modo non cogitauit de posthumo nascitu: verum etiam nulla erat spes, quod nascetur, quippe quod habebat: si testator vxorem steriliem, vel admodum anum. Hoc sane in causa clausula illa codicillaris, si non valebit, potius in testamento, non operari operari non fideic. rellittere hæredi scripto. Ita Alex. in conf. 12. col. pen. n. ... lib. 1. Corn. in conf. 13. col. 4. in 4. lib. 1. & in conf. 15. n. 3. & 4. & in conf. 19. 4. lib. 1. & in conf. 22. 5. col. pen. lib. 3. quos cōmme non warat, & fecerunt p. 1. Aut. Gabr. in d. conf. 6. n. 23. Et ibi accedit Purpur. in conf. 4. 5. n. 2. vers. 1. etiam: qui respondit de testatore, qui tunc vxorem non habebat. Crat. in conf. 7. n. 3. lib. 1. n. 7. ad 1. ad 1. funde de donatione. Nec dici potest, testatorem cogitare potuisse, quod vxor sterili decederet, & aliam secundum clausulam cōsidererim respondere tritices. I cœntus non esse in confideratione immo impeditre hunc effectum clausulam codicillarem. Ita in termino confideratione Rom. in conf. 6. n. 2. lib. 2. qui sic de lata. I. lib. 1. vlt. responde. ff. si que om. ansa testa. Ita Crat. in d. conf. 7. 18. n. 23. qui alia ad rem confidet. & predicit secum sum in conf. 49. n. 16. vers. 3. p. 1. p. 1.

Vindictum est casus, quando tūl'atōre confidet, & posthumū manutinet, intercessit tam lögum tempus, quod potest esse in dūa oblitio prædicti testamenti. Nam tunc non præsumunt testatorem velle cum eo testamento decedere. arg. 1. faciuntur

suscima. C. de testam. Ita sensit Cagn. in d. amb ex caufa. n. 24. verf. 2. poffer, qui tam benfibuntig, quod hæc obliuio non prefumitur: ex quo factum est notable fucus ego etiam scripsit in libr. 2. de arbit. u. d. caufa 26. nro. 6.

*17 Duodecimus est casus, quando testator iam condito testamento, & nato posthum. diu supererit, & non mutauit testam-
tum: sed tamen declarauit, vel voce, vel scriptis, nello posthu. fibi
elle heredem. Hoc caufa clausula codicillaris non operatur fidei-
commisum ad communum hæreditum scriptis. *Ita in specie reponit &
Dicitur in conf. 27. nro. 2. & num. 2. libr. 1. qui nullius conformatur, & illius
fecitus fuit in d. conf. 49. lib. 5. Ita contra dicendum est, quando
nato ipso posthu. testator declarauit velle disipata in testamen-
to habere locum. Ita Ang. in conf. 29. col. 8. verf. 2. caufa præcip. pati.
quem fecitus est Panciroli, in conf. 93. nro. 32. lib. 1. qui cum 36. con-
siderat alia conjecturam confirmatim fideicommissum. quando fe-
cilius testator voluit confidere aliud testamentum nato ipso posthu-
mo, & hæredem facere iam scriptum in primo testamento:
sed illud secundum non perfect. Et alia conjectura secundum eundem
eundem Pancirolium, in d. conf. 97. num. 33. quando testator nato
posthum quod acquirebas, dicebat se suo, & nomine illius nati-
tuti acquirere.**

*19 Decimus tertius est casus, quando condito testamento adiecta
predicta clausula codicillari, decessit testator, & deinde natus ell
posthum. qui non adita hæreditate mortuus est, ita quod factus
est loco secundo gradu ventientum ab intestato. Hoc sanè casus,
clausula codicillaris non operatur fideicommissum. cum i. secundum
gradus successores non prefumantur grauata restituere scriptis
hæredi. ut inquit glori. s. l. non iust. C. ad Trebil. quam ibi Angel.
probavit. ut in specie nostris casis affirmavit Arge. Ares. in inf. d. de Codicil-
la. in prim. qui dixit, ita ipsa practicabit. *Ita in d. aut. ex caufa in fin.
C. de lib. præter. & in l. 1. lib. 2. & lib. 3. & lib. 4. & lib. 5. Socin. senatus. 152.
col. 1. lib. 1. & hoc secundum sum faga in presum. vbi de successione sum in
i. statu differunt. Ceterum ab hac opinione in specie dissentit Cagn.
in d. a. ex caufa in fin. qui dixit, d. g. l. Iust. reprobari à Doct.**

*Decimus quartus est i. casus, quando agitur de clausula codicilliari, qua in testamento tacite subintelligit, utputta in testa-
mento condito inter liberos. Hoc sanè casus clausula hac tacita nō
operatur fideicommissum. Ita in specie Craui, in conf. 3. col. 2. verf.
perera quanto. Alcibi. m. coh. 1. q. cum script. num. 12. ff. de vñig. &
pa. subl. in 1. lib. quinque postea. nro. 32. & in 1. Galus. 9. quidam recte.
nro. 19. ff. de bero & poib. & idem fecit Didae. t. Raymuni. 6.1.
num. 1. & s. concord. i. men. de testa. Cum dixit, clausula codicilla-
rem subintelligi in testamento inter liberos, quando eis ei vtile
fecerit sibi dammolum, & comprobatur tradizione egregia Romani.
in conf. 29. num. 16. verf. 2. quod & poib. & in conf. 33. nro. 5. dum
post Speculatori scripti, priuilegia quaecumque concepta te-
stamento condito a patre inter liberos locum habere, quando
pater prius habens filios, in omnium fauorem vnius, & in o-
cium & diamnum aliorum. & Romanae iuris fuit Deic. in conf. 5.
num. 1. & in conf. 6.1. Crat. in conf. 6.1. num. 49. lib. 2. Socin. num.
in conf. 27. num. 19. lib. 2. & in conf. 27. num. 4. & in conf. 29. num. 37.
lib. 2. T. s. q. in tract. de interpr. gen. q. 8. num. 4. & Petrus Anton. An-
gofol. in conf. 29. num. 1. lib. 6. & his intelligimus male respondere
Purpuratum in conf. 3. num. 12. Cum dixit, in testamento con-
dito inter liberos, subintelligit clausula ut operetur fidei-
commisum rite & non laeti bene respondit Pancirolius in d. conf. 1. lib.
caufa, cum scriptis, in testamento, in quo non adiit clausula codicilliari, illarum esse suppendamus ob id, quoniam apponi coosuevit: &
deinde in secundo dubio respondit, predictam clausulam sic sup-
plementar operari fideicommissum.*

*Decimus quintus est casus, quando testator præteriuit enim, & in eo tempore condito testamento non era necessario hæres in-
stituendus, vel extrahendens: & pura si præteriuit neponet ex
filio supererit. Hoc in clausula codicillaris verbis futuri
temporis concepta, operatur, ut venientes ellis testato sint gra-
tiani onere fidei: omnibus erga scriptum hæredem, ac etiam pa-
stare legata & testatore relata. Ita ex sententia Oldridi & Rad. in l.
T. s. ff. de morte testa. & respondit Alexan. in conf. 142. nro. 3. vel. 143.
al. 2. & Decimus in conf. 242. column. 2. verf. & dem. specia-
liter.*

*Decimus sextus est casus, quando testator non vocuit, sed su-
lummodo in conditione posuit eos, qui non erant successori ab
inheretato. Hoc in clausula ipsa codicillaris non operatur, ut ve-
nitentes ab intestato restituere illis sic in conditione pos-
sunt. *Ita declarando Bar. m. 1. q. q. 1. ff. de urend. & respondit Deus-
Mensis. Præsumpt.**

in dico conf. 2.2. column. 2. unda & verf. tercio in isto caufa.

*Secundum est huic disputationis caput, quod pertinet ad le-
gatu. & fidei commissi particularia, an scilicet, & hec ob vim clausu-
lae codicillaris ab eccl. in testamento, in quo iam natu, vel
posthumus fuit precessit, praestanda ac restituenda fuit? Hoc
etiam in capite distinguendi sunt aliquor casus.*

*Primum est, quando pater scilicet præteriuit ipsum filium iam
natu. Hoc caufa dubitandum non est, quia praetenda sunt legit
ab ipso filio suo edente, irritato testamento: quia si censetur gra-
uatus restituere fideicommissum vniuersale, cum scilicet præte-
ritus est, fieri diximus supra in primo caufa precedents capit. 20
multo magis tenetur præfare legata.*

*Secundus est casus, quando pater scilicet præteriuit posthu-
mum ex i. in testamento in quo adiecta clausula codicillare
conceptum verbi futuri temporis. Ex si non valebit ure testamen-
ti, valeat iure codicilorum. Hoc etiam caufa presumitur, testa-
rem voleuisse præstari legata: quia si prefumitur hoc in caufa
voluisse restituere fideicommisum vniuersale: quemadmodum diximus supra
in tertio caufa precedents capit, multo magis presumendum
est voleuisse præstari legatis.*

*Tertius est casus, quando pater ignoranter præteriuit posthu-
mum ex i. in testamento, in quo adiecta clausula cum illi clausula
verbis futuri temporis conceptum: si non valebit, &c. Hoc in
caufa, est magna sit inter Doctores contentio de fidei commis-
sum vniuersale, sicut differtur in quinto caufa precedents capit. 21
ut ambo quo ad legata particularia recepta est omnium pene fe-
tentia, illa conturi. Ita in specie clausula codicillaris statu-
mentum Beluinius in d. sua sp. statu. quae Dolores ratione feruntur.
Nicolaus Matherellus in d. authen. ex caufa. Arctini. in l. T. s. in prim.
de libe. & poib. & m. os. 9.2. nro. 6. Alex. in conf. 4. lib. 2. respectu
in conf. 3. col. 2. lib. 3. & in conf. 5. lib. 6. Corn. in conf. 58. num. 36. lib.
2. & in conf. 52. col. 1. lib. 3. Socin. len. in conf. 93. c. 5. nro. 4. lib. 4. Af-
ficit in commento ijs. ad confutatione Neapol. intit. de condemnata
profala moneta. incipit, se hametum nro. 6. Paris. in conf. 6.4. col. 2. nro.
... lib. 2. hos referit, & sequitur Anton. Gabr. in lib. 6. consilium
iuris de clausula, m. 1. l. m. 9. Et hic accedit Beitractus in conf.
150. col. 2. lib. 3. qui idem estime dicit, quando legata fuerit repetita
a venientibus ab intestato, & idem estime dicit, de infinituone facia
in particulari. Ita & Crotius in conf. 66. num. 26. cum dixit, testa-
torum cogitate in genere de poib. sic & Ruini. in conf. 6.3. col. 3. 2.
dicit hoc maxime locum habere, quando aliqua adele conie-
qua, quod si estet reliktus, etiam rupto testamento. & Iul. Clarius
in d. testamento q. 6. inf. 1. Conseruantur etiam hæc legata dispo-
sitione fol. d. a. auth. ex caufa. quem ad modum scripti ibid. a. ex d. v.
peib. lib. 1. s. lib. 1. in vñero. C. de testa. motu & C. de
peib. hñr. lib. & respet. Gabr. in d. cauf. 8. nro. 6.*

*Caterum Cagnolus in d. auth. ex caufa. nro. 13. p. 90. Battolom. ex
alio testator, communem esse opinionem, quod clausula codicilli-
laris non operatur, quo ad conferationem legatorum: fed illa
conferunt solum dispositionem. d. authen. ex caufa. Id quod min-
concurrit i. favor periori & legatarii, vt putat i. pia caufa factum
est legitum. Nam tunc fine controvergia debet prepartari. Ita Bart.
in conf. 2.2. col. 2. lib. 1. Ciat. in conf. 200. Clarius. q. col. 2. lib. 1. Corne-
lius in conf. 51. col. 2. lib. 3. num. 7. lib. 2. & Gabr. in d. conf. 150. num. 10. Et hic acci-
ditus Beld. in l. s. in præterita, ff. de ma. ff. trop. eti. Angel. & Iul. in
L. T. s. in præterita ff. de libe. & poib. & m. os. 9.2. nro. 6. Alex. in conf.
66. num. 23. Et idem est in specie disputationis d. auth. ex caufa. vi
illa conseruantur omnino legitam ad pia caufa facta, & vel etiam
alteri, ut verisimile sit, testatorem sic fulse relikturum. C. de
peib. hñr. & respet. Gabr. in d. cauf. 8. nro. 6.*

*Declaratur huc casus, vt locum non habeat, quando legata
est certa. & tanta, ut verisimile non sit, quod si pater scilicet, fi-
lium illi instituerit, non reliktus. Ita scripturam Ares. in d. l.
L. s. in præterita. ff. de lib. & poib. & m. os. 9.2. num. 6. verf.
f. 2. Parfait. in conf. 66. num. 2. & in conf. 66. num. 22. lib. 2. Ali. iat. de præfomp.
reg. & p. 150. & Gal. in d. coelus. s. num. 14. Hic accedit Socin.
in conf. 1. q. 2. num. 25. q. 1. lib. 1. Beld. in l. s. in præterita ff.
2. Parfait. in conf. 66. num. 2. & in conf. 66. num. 22. lib. 2. Ali. iat. de præfomp.
reg. & p. 150. & Gal. in d. coelus. s. num. 14. Hic accedit Clarius in d. s. in præterita
ff. de libe. & poib. & m. os. 9.2. num. 6. qui idem estime dicit, quando legata estem
per. His accedit Crotius in conf. 66. num. 24. qui idem estime dicit, quando
legata magna est reliktus pia caufa, si modo exhaustum vlt
tra diuidam ipsius hæreditatem, vt subiungit eadem loca Clarius in
vñero. C. de testa. motu & C. de peib. hñr. & respet. Gabr. in d. conf. 150. 23*

*Et præterea Ruin. in d. conf. 50. nro. 3.
in fin. lib. 2. respondit, relinquere iudicis arbitrio, un legata cuiusmodi
tum, quod testator esset, vel non esset relicturus.*

PRAESUMPTIO XXXIII.

*Patrem & ceteros ascendentem, presumi velle reli-
queret hereditatem, praesertim in portionem legi-
timæ filij & de descendentebus, & cibidem
de ipsa legitima plura no-
tata digna.*

S V M M A R I A.

- 1. Parentum successio est quod ammodo natura ratione descendenteibus debita, & bona ascendentibus descendenteibus sua bona relinquere velle presumitur.
- 2. Legitima in bonis parentum filii iure naturæ, Parentibus verò in bonis sive legi causa debita est.
- 3. Legitima parentum debita, ut in totum per statutum sed posse.
- 4. Legitime detractione, & supplementum fieri dicitur ex presumpta vole-
litate testatorum.
- 5. Secundum generacionem filium relinqueret hereditatem nulla legitima
mentione facta, nro. 1.
- 6. Legitime filii debita quantitas commensuranda & estimanda est,
intra tenor mortis patris.
- 7. Id est, procedit etiam si mortuus pater boni illius auctoritate facerint sine fa-
cienda hereditate, quia non augeretur legitima.
- 8. Nec etiam si ex causa antiqua, & de præterito, auctoritate facerint, nro. 10.
- 9. Illudque, nihil magis obtrinet quando pater instruit filium inter certa
pro omni & tuto eo quod habere posset, & cum probatio aliquid plus
petere, nro. 11.
- 10. Quod autem si augeratur quantitas bona erat, vel estimatio, vide sub
nro. 3. & 9. vbi distinguuntur.
- 11. Legitima quam pater vires quasi testator de agro, aut filio, si deinde
post mortuum tempore mortuus patru aliquam reperitur.
- 12. An & augeri debet & nro. 11. 14. 15. & 17.
- 13. Latus considerari debet tempore contrahendi, & restituendi omni locu sit, non
autem ex nre supervenienti.
- 14. Latus dicitur quis quando aliquid se habet ad lucrum & dannum,
si caliginosus contingat a causam.

CV ratione quadam naturali parentum successio si quo-
dammodo descendenteibus debita est, cum ratio dñe, de bona
danno, factum hinc est, ut presumatur ipsi ascendentibus vel
le ipsa bona descendenteibus relinquere quoniam modum presu-
mptionum boni sui ducit Alciat. in tr. de presump. reg. i. presump. 8. Quid
circum sub inferi ipse Alciat, quod liquet aucto & ex equiparatione
legitimæ, quo debetur ipsi in bonis paternis illi, que debetur in bonis filij, nam est parentis, cf. de donis. tef. Attamen ex equiparatione non
est generalis, quia magis debetur filio hereditas patris, quam è
conuerso, l. scripto in lib. 7. tñ. liber. Hinc dicimus (inquit Alciat.)
legitimæ deberi filii naturæ parentibus? verò lege cuiuslibet rati.
Quo fanè Alciat tradidit non fatis vera est, cù nō à lege naturæ sed
ratione quadam naturæ dicitur quoniam modo debita, ut dixi
supra, & anteriora aliorum explicavi in lib. 2. de arbitr. ad casu 14. nro.
12. Quod vero subiungit Alciat, statutum poli in totum tollere
legitimam patri debitanam dubitationem non caret. Nam esti. Alciat
præcipito in loco, & Ripa in lib. 7. nro. 7. affirmans; tolli omnino
poste; attamen egregia ratione aliis disserit Didac, in E-
pito de sponsal. part. 2. c. 6. §. 6. nro. 3. Hinc etiam inferitur, legitimam
filii in bonis patris, ipsi filio praestari ex presumpta & conœdu-
ta mente ipsius patris, eti lex ipsa constituit ipsi iure presumpta
est. l. omnimodo, & l. quoniam ipsorum, c. de moff. testa. si quide
presumptio & conjectura est, patrem voluisse suam ipsam voluntatem
eis ipsi legi conformem, l. heredes mei, & c. i. nro. 4. ff. ad Tre-
bell. & discimus infra in prelo p. 20. Praesumptio etiam voluisse fa-
tisceretur illi rationi naturali sive commemorare. Hinc etiam fa-
cit, quod replecio & supplementum legitima fieri dicitur ex presu-
mpta voluntate testatorum: sicut scribitur in lib. 2. de arbitr. ad casu 17.
c. 5. vers. 7. qui pertinet suppositionem. Secundum in lib. Galius. 6. & q. id si
caut. nro. 16. in p. 20. de labore & pecc. & in conf. 25. nro. 8. lib. 2. &
caut. nro. 17. in p. 20. de labore & pecc. & in conf. 25. nro. 8. lib. 2. &
huius quidem traditionis ratio est; quia testatoris voluntas talis

esse presumitur qualis de iure esse debet, l. heredes mei, & c. i. nro. 4. ff.
ad Trebell. discimus infra in presump. 20. & hoc recepta est sententia
est aliter sensit Alex. in Lustratione lib. 2. nro. 6. infra c. de leg. Falid.
post Salic. quem probatur, cum verò pater grauit filium reliqueret,
hereditatem; non la legitima mentione facta, si filius vult deca-
dere legitimam, et facit contra presumptum patris voluntatem.
Ita post aliis Ripa lib. 4. nro. 11. ff. ad l. Falid.

Pender etiam à conjecturata & presumpta mente patris, quod
tempus sit spectandum in sellimanda seu commenuranda quan-
titate & legitime. Et quidem pro regulari traditur est, spectandum
est tempus mortis patris, non autem ante, vel post. L. cura queritur
& authem non summa vbi in fin. nro. 4. C. de officio testa. Politus in l. filium
quoniam habentem, nro. 16. C. famili. erit. Testatoris libertas ergo in l. in
quartum, in 2. pars. nro. 10. ff. ad legem d. et statutum M. Antonius Cratius
in tract. de legitima, in it. legitima au augustinus aucto patrum patrimonio,
imp. Michael Cratius in tract. de successione tam ex testamento quam
ab intestato in it. de legitima a. q. nro. Rota Roma. in decif. 5. 47. nro. 1. m.
part. in novissima.

Exstendit primo haec regula, vt locum habeant etiam si hered-
ita & bona patris, mortuo ipso parte, aucta fin. in quæstione, vel
ad summatione & valore sine factu & industria fieri hereditis scripti
in testamento. Nam adhuc ita spectatur estimatio & valor temporis
mortis ipsius patris, ut illud augmentum non habet probatio
de ipsi filio, cui legitima est praestanda. Ita traditum Bal. in conf. 22. Pun-
tum quoniam in fin. lib. 4. C. de officio testa. in Lustratione lib. 2. nro. 10. ff.
ad legem Falid. Sicut etiam in l. filium, & replecionem. C. de moff. testa.
Roma. nro. 5. ff. C. de officio testa. in conf. 20. nro. 20. C. de officio testa. in conf. 11.
2. I. in auth. missione nro. 7. C. de officio testa. qui dicit, nem. non
a tradizione haec differit. Dic. in conf. 6. nro. 6. C. de officio testa.
in fine. R. in l. in quartum, nro. 4. ff. ad legem Falid. & in cap. 2. cap.
M. nro. 24. de consta. Paulus Pitius in conf. 9. nro. 2. Boer. nro. 6.2. nro. 3.
& q. dixit, non habere dubitationem. Part. in conf. 5. nro. 25. lib. 2.
& in conf. 12. nro. 9. lib. 2. Coriolanus in fin. l. filium, quem habet nro. 11.
C. de officio testa. Rota Roma in decif. 5. 47. in 1. parte, in novissima. Cap.
lib. 1. Papia. 8. quarta. nro. 3. ff. de officio testa. N. ita in conf. 16. 12.
6. dicitur in repon. 10. nro. 1. & in repon. 20. in fine. lib. 9. secundum na-
tum impugnatur Venetian. Michael Cratius in d. t. legit. ad augustinus
aucto patrum patrimonio, nro. 2. Roland in conf. 3. nro. 14. lib. 1. Bon. vold.
bon. in conf. 1. nro. 1. lib. 1. & in conf. 2. 27. nro. 25. lib. 2. Paul. in conf.
12. nro. 30. lib. 3. & Simon de Prete in tract. de presump. & legitimæ
volum. statu. lib. 3. dubio 5. solutione 6. nro. 11. & c. i. nro. 10. habet
proponere repondi in conf. 21. lib. 9. super testamento Sebastian Florido
in Florentia. & quidem ea ratione præcipua fultum tradidit haec
quod legitima in portio bonorum, quia filii fuerit habentur ex
substantia patris, li intellatus decellulisti. L. apia. 9. q. si pater mortuus
est, p. de officio testa. Et idcirco huius portions computatio re-
ferri debet ut tempore mortis ipsius patris, l. cum queritur. C. de offi-
cio testa. Illud ergo argumentum, quod mortuo patre, accedit
his bonis, non potest considerari in computatione; quia esset de
his que tempore mortis patris non exstabant.

Nec repugnat quod aliqui obiectum, quod si admittimus hanc
argumentationem, fieri posset, quod aliquando filius non habe-
ret revertentem, vel seneffem bonorum, quia fuerit tempore mortis
ipsius patris. Nam responderunt, quod si patrimonium defini-
t patris culpa & dolo hereditas minuerit, falsa erit portio vel lo-
mills, vel triennius ipsius filii. Si verò minutor mala fortuna, ad-
scribendum erit damno filii, qui in petenda legitima, mortuo pa-
tre moratur fecit.

Praetermitto hic alias argumentationes, quibus tradidit haec
firmari potest. Nec mali fatus probatur distinctio illa Ioan. Baptis.
A. ym in tract. de Aliatione inre lib. 2. c. 20. nro. 37. vers. hodie. q. dum
dil. inq. argum. quantitas ab augmentatione alliminationis.
1. Quando aucta est quantitas (inquit ille) non augetur ipsa legitima.
Ia procedit predicta communis opinio, quia & ego facile
admitto. Quando vero aucta est estimatio ipsorum bonorum,
augetur etiam (inquit Aymus) legitima. Ea ratione via est
Aymus nro. 49. quod cum legitima præstanda sit et ipsi metit
corporibus bonorum à patre relictorum. l. finis. & replecionem. lib.
ex ipsa fabliau a patre. C. de officio testa. & post R. in l. in quartum,
nro. 22. ff. ad legem Falid. scripti in commentariis de arbitr. radice lib. 2.
cap. 15. nro. 8. & nro. 17. sequitur dicendum, præstat. um. eis trien-
tum vel senefem quantitas ipsorum bonorum, non autem alli-
minationis. Verum respondeatur præstandum esse quantitatem ex
ipsius corporibus de tam luxa valore & estimationem illius temporis, quo pater ipse vita functus est. Si enim statim
mortuus

Potius parte petijet filius legitimam filii praeflari, computatio
tientis, vel feminis fieret hoc modo, bona omnia (non enim ali-
ter fieri potest) affirmatis, deinde tot corpora ex affirmatis
traducuntur, que efficiunt valoris trieniam, vel feminis. Non ergo res
plus valoris quam ferre potest affirmatio illius temporis mortis
ipius patris preflanda est filio. Crediderim distinguere posse
tres calus, quorum primus est, quando res aliqua reliqua fuerit a pa-
tre filio pro eius legitima; deinde non ipsa res filio reliqua sed a
lia tantummodo patris bona ad hereditatem peruenient fuit in valoris
& affirmatione aucta. Hoc sane filius non potest consequi a
liquido augmentum legitimam; cum iam perfecte portionem suam
sit consequitus. Hoc in causa fine controveria procedit communis
opus opinio.

Secundus est causus, quando pater simpliciter reliquit legitimam
filio, & filius sua culpa diffidit petere & consequi legimam ipsam.
Hoc sane filius conspicuus non debet aliquod augmentum: cum
cum eum steterit, quominus ei alignaretur portio ipsa legitimam.
Ita quoque procedit communis ipsa opinio.

Tertius est causus, quando pater simpliciter reliquit legitimam
filio, qui sine aliqua fui cu' pro distilit cam petere & consequi. Hoc
sane in causa filius obtinere debet: cum auctor sit totum corpus
hereditarium, & quo descendat ei legitimam nec aliquod potest ad-
scribi filio, quare non petierit portionem iam sibi debitam. At-
que ita potrem illa Aymo opinio hoc in causa sustineri posse vi-
deatur.

Ceterum probata communis illa opinio, dicendum est, fortius
locum habent etiam si augmentum predictum originem
haberet ex causa antiqua, vtpuia, si debitor hereditarius tempore
mortis testatoris non erat foliendus: deinde factus est dies. Hoc
etiam etiam cuius est hereditas ex causa de præterito: f' attame
non augetur legitimam, scilicet non capi. In lib. in tractatione la secunda in
princ. n. 4. ver. & quod plus est, si ad legem Falcidiam, quoniam fecit sicut
Alex. idem num. 4. ver. & in quantum dictum est. Salicetus in l. 5. num.
§. repetitione C. de in fecho test. sic pariter Afficti. In decr. 32.
qui decidit, quod si aliquod feudum non est in bonis patris
tempore eius mortis: sed pendet lis, & eo mortuo lata est sententia
pro ipsa hereditate, non tamē eo feudo amictis patris facultibus,
augetur legitimam. Hanc quoq; traditionem probavit M. Ant. Cuchus in
tract. de legitimis in iur. legitima an auctor aut post patrum, nro.
1. ver. quod per utrum trax. Et iij quidem motu tunc sunt. I. si patro-
num ex debito, §. si ex dubiis digest. de bono, libero. Verum si
predictis dislinuentur Vrtilis in additionib; ad affidit. in d. decr.
32. Ioan. Baptif. Ay musin lib. 2. de alienacione e. cap. 20. num. 42.
& Raudensis in tract. de analogi. 19. num. 7. qui euidenti opinio-
nis recentem cendem Afficti. In commentar. ad Confut. Ne. capit.
1. s. de fidei oblig. ent. b. num. 12. & Lucam de Penna in l. 2. in fine.
l. de predi & agri res nautic. lib. 11.

Ceterum ita recte perpendant scripta Afficti in d. rubric. 14.
de fidei oblig. num. 12. Nil si scribit, quod ad rem non pertinet pertineat:
sed fidelium de filia dotata a patre, que mortuo patre, vel eo etiam
vino, ac si eius bonus petere non potest augeri dote. Qua de re
in ijs a suo loco dicimus. Lucas vero de Penna fidelium scribit filiam do-
tarum a patre fundum vires patrimonij tunc existens, tunc
posse petere augmentum, ac si filius plomer patre facultibus.
Qua de re dicimus infra in vlt. casu. Ay mos verò motu est text. d.
si patronum ex debito, §. si ex bonis, ff. de bonis liber. quem pro
contraria opinione supradicimus. Cum virgit confidatur Aymo
in d. c. 20. num. 32. ver. confitetur. Cum dicitur, dictum §. si ex bonis
loqui quando libertus debitem portionem patrono reliquit. Nil
inquin hoc virgo: cum intelligatur debita portio, non compu-
to seruo illo absente qui potest mortuo liberto reuersus est.
Ad rem magis facere videtur respondum Pauli in l. ferni qui j. ad
legem Falcidiam, vbi fidelium ab holibus reuersus post mortem
testatoris ita auger hereditatem, ut Falcidius deducit possit, eo etiam
computato, & consequenter minus rescapientur legitima.

Verum responderemus secundum interpretationem Calren. in
l. in quinque s. ad legem Falcidiam, quoniam fecit sicut Alex. in d. Im-
pati. num. 6. ff. zedem l' o'm in auctor. vob. sona. num. 3. C. de r. f. l. f. f.
Certe son. in e. in f. & in f. & 10. Cor. in l. f. l. p. num. 36. C.
son. & c. c. c. Consilium Calrense differentiam inter legata &
legitimam: cum enim detributur legitimam fit contra patris vol-
untatem. Ex quo ad eum folis iustus legit. Legata vero preflantur
ex testatoris voluntate. Et rursum predicta extensio locum habet
multo magis, quando pater int' illius filium in re certa, pro om-
ni & t' o' co., quod petere & cōsequi posset ipsi filius, quem pro-
Menoch. Praef. imp.

hibuit aliquid plus petere. Hoc enim causa dicendum est multo
magis, argumentum superueniens post mortem patris in alijs bonis
non augere ipsam legitimam filii. Ita Cattori fess. in conf. vlt. vol.
jen. quem sequitur est Raudensis in tract. de analogi. cap. 19. num. 49. qui
etiam in e. opus recentes Ioan Petri Surdam in conf. 12. cap. 1. qui per
menos in codice hoc non scribit. Et huius quidem traditionis ea est
ratio quia pater folum tenetur relinquere legitimam filio ex his
bonis, quae fuit mortis tempore habet, d. l. cum queritur. C. de m. off.
ref. & e. quod ergo superuenient ipso patre mortuo est in libera
patris facultate, vt de eo tanquam de re hereditis disponat, & pro-
prietate prohibiendo filium, quid plus petere, cum remouet à con-
sequenti illius augmentum.

Comprobantur predicta, quia filius ille haberet rem illam filii
reliquit, quae si valoris & affirmationis recipere augmentum
id totum eius commodo & utilitati cederet, sicuti est contra, si
mortuo ipso patre & re illa acceptata, efficaciter deterior, cede-
ret eius damnatio. Ita declarando Paulum Castrensem in d. tractatione.
la secunda in princ. num. 6. ff. a legem Falcidiam tradidit M. Anton. Cuchus
in tract. de legitimis in iur. legitima an auctor aut post patrum.
num. 3. ver. hinc quasi solet. & Ioan. Bapt. s. a dyuini in lib. 2. de alia
auctoritate cap. 20. §. num. 3. Predicta intelligi debent, quando bonis
patris aucta fuit sine opera & industria hereditas, fucus si eius
industria. Nam tunc sine fine controveria non augetur legitimam filii.
Ita & Parisius in conf. 19. num. 8. lib. 2. Canalicum in decr. 3. num. 16. & Rau-
densis in tract. de analogi. cap. 19. num. 4.

Dubitum etiam lolet, quando pater (telfando quadommodum)
viuens assignavit filio legitimam, & deinde patrimonium auctu
maxime respectu tempore mortis ipsius patris, an & ipsa legitimam
augeri i debet? Distinguendi fuit aliquot casus.

Primum quorum est, quando filius acceptit portionem auctam
tempo ipsam legitimam, & non renunciavit ipsi bonis paternis. Hoc
in causa filius non censetur exclusus ab illo augmento, quod
post acceptationem superuenient. Ita in specie tractus Cuchus in d.
de legitimis in iur. legitima an auctor aut post patrum.
num. 4. ver. primum in filio, qui dixit haec de re esse text. i. si quan-
do §. & generaliter. C. de in officiolo testamento. Et accedit ratio,
quia filius ille dicitur acceptasse portionem illam, rebus ita
flabitibus, iuxta traditionem glo. Bart. & aliorum in d. quod Seruus. ff.
de condicione ob causam, & conforto doctrina Bart. m. qui Rova. 6. dis-
siat. quod §. num. 8. de verbis obligat. Cum dixerit, renunciacionem
iuriis, quod habet vel habere spera, intelligi ex causa de
presenti, siue rebus sic stantibus. Qua de re copioz. script. sop. lib. 3.
in pr. num. 17. num. 37. & 38.

Secundus est causus, quando pater viuens assignavit portionem
minorem legitima ipsi filio, qui simpliciter renunciavit
ipso legitimam & eius supplemento. Hoc sane filius petere &
consequi poterit quod minus ipsa legitimam accepit, & augmentum
in ipsam. Ita in specie Cuch. practicato in lib. 2. ver. altera causa est,
qui dixit probari eodem text. l. si quando §. & generaliter C. de
in officiolo testamento.

Tertius est causus, quando pater viuens assignavit legitimam
filio, qui renunciavit bonis & hereditati patris, adhibita etiam
promissione liuata, se nil plus petitorum. Hoc sane filius auctis
ipsiis facultibus paternis post alignmentem illam non augetur
legitima. Ita in specie Baldus in l. 3. quando. §. l. C. de in officiolo test.
Cuch. in tractatione, la secunda in princip. num. 5. ff. ad legem Falcidi-
am. & idem Alex. in f. & in f. & idem in conf. 12. num. 3. & in cons.
1. num. 2. lib. 2. lib. 3. f. in auctor. nouissima. num. 10. ver. sed tamen
verum est, C. de in officiolo testamento. Redivivus Swartz in liquorum in
prius bus. C. de in officiolo testamento, in declaratione lego Regni, de-
claratio e. num. 2. Cracca in conf. num. 16. & in conf. 14. num. 16.
Grammat. in decr. 37. num. 31. & 32. Didacus in cap. Op. Regni. 6. num.
8. de testamento. & in cap. quatuor, parte 3. 6. r. num. 2. ver. posset profes-
sio. de patre in b. & Cuchus in tract. de legitimis in iur. legitima an au-
geatur aucto patrum patrimonio. num. 4. ver. & egregie lib. 4.

Eritis confit hanc esse receptam & veram sententiam, & si ab
eis dissidentibus Baldus in cap. 1. num. 3. de cognoscendo. & Crot-
tus in conf. 12. num. 4. & 10. Et quidem communis illa opinio,
predicta ratione pallum a Doctoribus perpetua, fulciri & hac pos-
tulat, quia si Cracca in d. conf. 11. num. 17. quod lacus fit restituenda, non
autem ex hinc superuenient, vt multorum auctoritatibus comprobab-
tur Cracca.

Porro tempore illo assignationis & renunciationis facta nulli
la in-

la intercesserit h[ab]eo: cum pater in tam aliquis auctoritatem portionem, ob id n[on] plus filio debetur, aucti[us] potest a patris facultatibus.

Quartus est casus quando pater ipse viuens sibi integrum legitimam assignavit pro modo & quantitate bonorum, que tunc polidebat: & filius ipse multipliciter, i nullo officio adhibito h[ab]itamento, renunciavit ipsi hereditati paterna, qua posse ipsam renunciationem auctoritatem ait. Hic casus est valde controversus. Et prima quidem fuit opinio corum, qui dixerunt h[ab]iliter petere non possit aliquod legitimam augmentationem. Ita omnium primus docet Jacob. Butrigarius in l. p[ro]l[oc]om quod dicitur. C[on]d[ic]tio[ne] qui esti paulo supra loquuntur erat de pacto h[ab]itamento firmato: attamen quando[rum] de re nostra verbis fecit, nullum verbum de ipso iuramento sed alia ratione, quam mox referant, v[er]bi est. *B[ea]t[us] r[ati]o[n]is v[er]bi sunt reges Balduini in l. 2. C. de his in iuramento credi. Angel. in l. 6. proposuit, §. 1. & in l. 11. mortuorum f[ac]tis in iuramento, & in l. 1. C. de collatione, & in l. 1. f[ac]tis atque hoc modo conceptis v[er]bi bonum, si de verbis, alig. & manefolle. Cartina sen. in consil. col. 3. ver. 1. & iter male. George Natta in cap. quatuor. et cetera secunda deputatio in cap. Raymuni, in verbis duas habent, num. 2.2. & de refut. Boerius in quodl. 8.2. nom. 8. & Modernus Pat[ri]f[ili]us in additio ihu ad deput. in con. 189. l[ib]. 5. qui refutatur h[ab]et e[st]e communem opinionem. Ita ratione v[er]bi est Butrigarius, quia fuit assignata portio non minorem, si habere ditas ipsa aliquip ex parte periret: Ita est contra: aucti[us] sibi hereditate post assignatam legitimam, non debet augeri legitimam. Verum huic rationi satisfecit Calixtus in l. 1. ratione, la secunda, num. 5 ff. ad legem Falcid. quod minus d[icit] debet legitimam diminutus facultas tib[us] patris. Etia Calixtus non differat Alex. ibidem in fine. & si minus recte cum alter intellexit Aymus in l. 2. de alienorum iure, cap. 20. §. 1. n[on] 1. Nam semper habebat relationem ad tempus mortis iplus patris, sicut habetur in casu in quantitate. Et ad legem Falcidiam, vbi legit[ur] refutatur si tempore mortis testatoris non erant eius bona, vt posset tam largi legare, sicut est contra non refutatur, si in eo tempore mortis testatoris legari tanta quantitas potuit: & si deinde hereditas ipsa fu[er]t valde dinanaria. Secunda asserti fuit confiditio pro Butrigarius opinione, quod quando[rum] aliquid se habet ad lucrum & damnum, h[ab]et facultatem contingat dannum, non tamen dicuntur ladi. L. de fideicommisso. C. de translatio v[er]bi capitulo Decimo. Non ergo aucti[us] patris facultatibus conqueri potest filius, petendo supplementum legitimam. Ceterum facile responderet, filium non conqueri ob id quod fit h[ab]itus: sed petere illud augmentum, quia non habuit animum illud remicandi, vt flatim dicentur. Altera atque ita secunda est opinio corum, qui adiutor Butrigarii scripserint, immo filium petere poste legitimam augeri debere. Sicut sibi p[ro]p[ter]e consuevit. Sed hoc in cap. 20. n[on] 1. 2. de constituto. In aliis, si post hoc modo concepta de verbis, ad legem Falcid. & ibidem. Alexander impone: quia ita in eius loco Baldum in Grammatica, C. de fidei commissio, id est Alexander in consilio iste, cap. 2. & in consil. l[ib]. 5. I[ust]is in iuribus non solum, num. 9. & in l. 1. si quod. §. 1. C. de i[uris] officiis et f[ac]tis, & in l. 1. quod Seranus, si de cunctis iob. 1. ob causam. Rediviva Suarez in grammatice prioribus amplioris, C. de invenientia testamento. Ioan. Logio inc. de verbis si intercessio. l[ib]. 6. 2. de donis, inter verum & x[er]oem. Godelemon Benedictus sibi parum confitit in d[icit]e Raymuni in edendis primo, non 220. de testament. Grammatica in decisio. 37 num. 30. Didacus in l[ib]. 14. Raymuni. 4. 2. numero 5. de testament. & in cap. quantum. in p[ro]p[ter]e. 9. primus num. 2. vers. Ne videtur de p[ro]p[ter]e. 6. V[er]ba in traxi de successionem testacionis l[ib]. 1. et 20. num. 2. 2. M. A. tenui Carbini in tractatu de legi- m[on]iari. Legima au[tem] auctoritate patris partem, non 20. 2. 2. ver- teremus causa ejus. Ioan. Petrus Sursum in consil. 22. num. 12. & Raudensis de Analogia libra. 3. cap. 19. num. 4. & Iudaeus q[ui] ope f[ac]tis lib[er]to. 2. de arbor. inde. et u[er]o 1. 2. 9. num. 8. Quia quidem recepta opinio facti probatur ex textu l[ib]. 1. quando 5. primo. C. de inoficio testamento. & conferit in similis texti capite, cum M. de constituto. & accedit ratio, quod assignatio ita facta a patre conferit collatarum tenetum mortis sive: atque ita confiditio fuerit facultates exiefantes tempore mortis paterna, arguunt. I[ust]er. §. 1. si seruo, verific. ceterum. §. de bonis libertatis, quia pat[er] si d[icit]e hoc ferre. Quintino tradit. Dicatus in cap. Raymuni. §. primo. numero 8. v[er]bi prima v[er]dicatione, de testament, post latitum, & ap[er]tum idem est, quando filius ipse ea portione accepta renunciavit in specie ipsi legitimam. Nam adhuc (inquit Dicatus) petere poterit augmentum, quod deinde contempsit patre v[er]o superuenit. Ita etiam de dotois augmentis loquiatur Lucas a Penna in l[ib]. 2. in fine. C. de gradis nascient. l[ib]. 10. quem sup[er]stitio.*

38

revelu. Substitutione substitutio quibus conjecturis facta est. stare possit, diligens & accurata explanatio.

SYMMARIA.

Pupillaris substitutio quibus conjecturis facta est.
Stare possit, diligens & accurata explanatio.

1. Substitutione pupillaris quibus conjecturis facta est possit.
2. Substitutione pupillaris, verbo singulariter facta, quando est dictata, & res seq.
3. Pupilla non successit per vulgarem substitutionem, sed solam i. s. efflator.
4. Substitutione pupillaris expressa dicitur, que hoc modo est concepta. Et quandores, filius meus deceperit, ei substitutio Cauim. Declara etiam n[on] 6.
5. Qui est restatur illi i. dictio, et n[on] 7.
6. Substitutione hac, Ca[us]um filium meum habet esse instituta, & Semproniu[m] an nisi pupillaris. Quod si testator instituta filia est certa, & filium pupillam in reliquo bona, & filia sua i. substitutio, filii mei filia mea habet esse sit, n[on] 9. Et quid si testator dixit, si filius meus deceperit in pupillari etate bona mea i. restatur autem, si filius communis i. substitutio, n[on] 10.
7. Substitutione de celsis, ex verbis obliquis fieri potest.
8. Substitutione filius meus in pupillari etate deceperit, Semproniu[m] si nihil habeat, an ceteras pupillarias, & n[on] seq. v[er]bi quemodo interpretari illa dictio.
9. Habet hereditas dictor etiam h[ab]ere testatoris.
10. Cancelleria due i. v[er]ba sola sunt pat[er] iure, & preuale debent.
11. Hereditas i[ust]itiatione in re certainam valit, & si conflat i[ust]itiatione i[ust]itiatione, ceteras i[ust]itiationes in re certam.
12. Substitutione filius meus in pupillari etate deceperit, bona mea deceperit in Semproniu[m], an si pupillaris.
13. Et quid si filius ex parte deputatus habeat substitutionem fecisset, vel deceperit, nihil habet sit.
14. Filius non potest i. exenti, qui non fuit honoratus.
15. Substitutione, filius meus in pupillari etate deceperit, si fuisse, comprehendit, an nisi pupillaris.
16. Improbatur posse filios procreare malitia super ante et atem: & quod non enim annorum matr[is] i. suam gravida reddidisse.
17. Substitutione, filius meus in pupillari etate deceperit, Semproniu[m] nihil i. habet sit, an si vulgare, vel pupillaris ex pref.
18. Quod si testator i. substitutio: in isto filium meum incepitorem, & si ipse deceperit in pupillari etate, substitutio Semproniu[m], n[on] 10. & sequens.
19. Verbi sunt ratio nesciunt animi.
20. Non sufficit vulgare quod dicitur.
21. Dolio si condicione importat, & condicione formam.
22. Verba quando significare possunt aliquam ipsi filii iusticiam, & personam sibi substitutio competit, talis praesumptio ex iustificatione.
23. Dispositio facta praesumitur in favore in eis, cui qualia si dispositio naturaliter convenit, quando nonen non exprimitur.
24. Baldi & quāplurimi Doctorum opinio refutatur.
25. Substitutione quaque plures substitutiones co[n]veniunt, & quae habent in omnibus temporibus iustitiam, an dicatur compendiosa, resoluta Baldi sententia.
26. Substitutione compendiosa quae dicitur.
27. Verba si deceperit in pupillari etate, an si opa comprehendere vulgariter substitutionem.
28. Exponit id dicitur, quid in generalitate verborum continetur. Tamen dicitur quid nec ex verbis nec ex nomine colligit, sed tacit[er] a legi subtilitate.
29. Argumentum de substitutione vulgariter ad pupillarem & e[st] contra, & quod non procedat.
30. Substitutione instituta filium meum, & si ipse habet sit, & in pupillari etate deceperit: si substitutio Cauim, cum habeat duo capita, ex parte vulgare pupillaris.
31. Quod autem si continet manu conditionem tantum illud.
32. Substitutione vulgariter, quae continet causam impudente, dicitur illud: interius sive ille causa est ut vnde testatur sine morte.

66 sub*

- 56 Substitutio his verbis, si filium meum decesserit in pupilli state, debet substitutus habere conditione causalitatem: nam Substitutus omnis decesserit, nisi conditionis instituta.
- 57 Substitutio, filio meo impuberi, quandoconque decesserit, substitutio tamen, & suadetur compendiosa, dictar tamen expressa pupillare.

Declarata, et non est.

- Quia si testator dicat, & si filium meum decesserit in pupilli state in eam hereditatem substitutio Sempronium, an sit manifeste apillaris, 39. Et quia si testator ita substitutio filium meum in pupilli state decesserit, Tamen per hanc haec infinito Sempronium num. 40.

- 41 Verbi autem destractis, in institutione, vel substitutione, et sit permissa.

- Quid duorum verborum destratio, non sit licita. num. sequuntur. nec suppletio.

- 42 Verborum geruntio efficiuntur operas.

- 43 Verbum enim directum non traducit ad obliquam significacionem.

- 44 Substitutione hac, & si filium meum decesserit in pupilli state, volo bona mea a commissariis meis vendi, & inter pauperes distribui, an sit pupillari.

- Quid si hanc modice sit, filium meum (impuberi ipso presupposito) vimam & mortuum cum omnibus bonis suis fratres meos et ceteros, an sit pupillari. num. 45.

Et quid praesumatur testatorum voluntatis differere. ibid.

- 45 CVM de substitutione t' pupillari affiduis studio si quis auditoribus differetur admonuit, eam aliquid fieri verbis claris, & expressis, ali quid vero conjecturis sumptis ab aliquibus verbis a testatore prolatis, singulos hic casus difficitur recedere ut facilius & planius intelligamus signa, quibus substitutione pupillaris facta intelligatur.

- 46 Primus est casus, quando t' testator ita his verbis vobis est, instituto Caumu filium meum impuberi, & si ipse haeres erit, & in pupilli state decesserit, ei pupillaris substitutio Sempronium. Hic confatur verbis singularibus facta est substitutione pupillarem 1. s. de vulg. & paula. substitutio. vbi omnes, & tradit etiam Didacus in c. Raynatus 6. s. num. 4. vers. finit de testam.

- 47 Secundus est 1. casus, quando testator ita dixit. Et si filius meus intra pubertatem decesserit, Sempronius ei haeres sit. Hic casus est eius verbis claris, et si pupillaris substitutio Sempronii substitutione pupillarum facta, in parte certior, et in parte dubius. Et hoc est. C. de impuberi. & alii substitutio. s. app. ff. de vulg. Castrum in Iam. hoc nre. 6. i. num. 5. ff. sed. in d. p. precibus. s. 1. a. lex. m. Gallo. s. c. 2. r. p. presidio adde. ss. d. lib. & p. lib. & dec. in d. p. precibus. same. 15. ver. allegatam contrarium. R. p. m. d. Centurio. n. 149. & lat. Emanuel Coflani. s. pater. interior. per inv. pupillares. s. 1. 14. de testam. n. 6. & imprimita in verbo si decesserit, num. 7. eadem probant Didacum in cap. si Raynatus 6. j. num. 4. de testam. Nam conditio qualitas; perfore cui facia est substitutione, hoc suscit. It probat t. x. l. quia. C. de impuberi. & alii substitutio. vbi reciproca his verbis facta, duobus impuberibus instituto Caumu & Sempronium filios meos, & inimicem substitutio, continet vir garem & pupillarem verbis generalibus expressas. Et affirmant Alex. in l. Tunc. numer. 12. ff. de vulg. Et simile docuit Baldi in l. humanit. col. 6. ver. secundum queritur. C. de impuberi. & alii substitutio. Cum dixit, quod si pater substitutio his verbis, filio suo iuratio, Caumu filium meum institutio & Sempronium substitutio, hoc substitutio ob qualitera personam filii, cui fit, dicitur ex pluribus. Ceterum a predicto Bart. & sequacum sententia dissentit Baldi, in d. p. precibus. s. 4. inf. dum a fortiori scribir pupillarem ex expressis verbis generalibus, non dici etiam si testator dixit. Caius filio meo impuberi filio Sempronio. Et Bald. secundum ell. Fratruis. s. pater. in. 17. de testam. n. 6. Nam dicebat Baldi. illa dictio, impuberi, fuit demonstrativa, & non difficiatius sicut in dubio demonstrativa stare praeexistens, s. 1. caput. s. 3. parte. & fortiori. Et hoc cumen Baldi tradidit rejecit ab Alex. in l. 2. num. 26. ff. de quo qui quidam in casu Baldi ueniuntur. Et Alexander secundum l. 1. in. Centurio. numer. 55. Collelmus Benedictus in ca. Raynatus, in verbo, s. abr. liberio il. 2. numero 17. de testam. & Emanuel Coftani. cap. s. pater. in 3. parte. in verbo, pupillares numer. decima tero de testam. in. 16. Excedunt hic casus, vt locum habeat etiam, quando testator ita substitutio. Instituto Tintum & Sempronium filios meos, & eos inimicem substitutio si ambo iij filij erit impuberis, & pupillaris inimicem substitutio. Et dicitur pupillaris, conceptus verbis generalibus, ita in Didacum in d. c. Raynatus 6. s. num. 4. etiam s. de testam.

- 48 Extenditur hic casus, & conjectura, vt locum habeat quidam predicta verba prolati sunt in substitutione habent formam comprehendiosa, vt si testator instituto filio impuberi, sic dicitur. Et quandocumq; filius meus decesserit, ei substitutio Caumu. Nam & hoc cau dicunt facta substitutio pupillaris expressa facta verbis generalibus. Ita Fulgo in confil. 15. num. 7. lib. 3. Francus in s. pater col. 5. num. 20. vers. iste add. de testam. num. 6. Ripa in l. Centurio. n. 139. & thudem Alciatus num. 90. & Sforzio in tract. de comprehendiosa in s. pater. s. 3. p. 159. a. rego. ref. substitutio s. testam. qui recedit, & recedit opinione Beroj in confil. 15. num. 15. lib. 2. qui non admittit traditionem hanc in verbo, succedit eti quo ad verbum substitutio, idem cum alijs senfirerit. Cum vere dicunt s. dictum. Et haec ostendit recepta est opinio, eti differentia Decin. in confil. 15. num. 32. lib. 3.

- 49 Declaratur predicta extensio, vt locum non habeat, quando predicta verba possent etiam referri ad personam testatoris, vt

50 sit notarius in testatoris persona loquens ita dixit. Et predictus testator voluit, vt quandoconque filius eius decesseret, succederet ei Titus. Nam tunc non pupillaris, sed vulgaris substitutio facta praefutur. Ita s. foris m. o. preallegato in ver. refringit secundo, quoniam ipsius retulit Bal. in confil. 2. Quidam nomine Angelinus lib. 2. & Cofi. in confil. 2. 2. Vito rofamente ser. Sofiani. num. 2. vers. vnon. 15. men in casu lib. 1.

Ex illo t' declarationem esse veram, & si Baldus solum loquar, quid dictio, ei, refutetur ad personam pupilli, vt dicatur pupillaris. In alio autem casu, de quo respondit Baldus, non adest dictio ei. Calfrestris vere loquitur de dictione, sibi que melius concmet & adaptatur ad personam testatoris. & idem opere. Corinus in m. in confil. 19. num. 12. Præterea aduersus Calfrestrum sensit Corneus in confil. 19. Videatur in hoc num... libr. 1. qui respondit dictione hanc, sibi, referri ad proximum nominatum: & ergo in tali Cofl. ac hoc nostro, persona pupilli est proximum nominatum, ad eam videtur dictio haec referenda. Ex illo rectius sensit Cofl. pro quo facit, quod post alios tradit Ripa in L. f. s. 8. n. p. 1. num. 5. ss. ad Trel. cum dixit verba que referri possunt ad t' credem & ad testatorum, in dubio illi referenda ad testatorum. Et item quid Rop. s. fr. 1. q. 1. quos cogitare in confil. 19. lib. 2. 12. lib. 2.

51 Tertius est casus, quando t' testator ita substitutio, Calum filium meum haeredem infinito, & Sempronium substitutio. Hoc etiam casu substitutio est pupillaris expressa verbis generalibus, s. filium Caumu erit impubes. Ita Bartol. in l. Centurio numer. 32. inf. versi. 2. app. ff. de vulg. Castrum in Iam. hoc nre. 6. i. num. 5. ff. sed. in d. p. precibus. s. 1. a. lex. m. Gallo. s. c. 2. r. p. presidio adde. ss. d. lib. & p. lib. & dec. in d. p. precibus. same. 15. ver. allegatam contrarium. R. p. m. d. Centurio. n. 149. & lat. Emanuel Coflani. s. pater. interior. per inv. pupillares. s. 1. 14. de testam. n. 6. & imprimita in verbo si decesserit, num. 7. eadem probant Didacum in cap. si Raynatus 6. j. num. 4. de testam. Nam conditio qualitas; perfore cui facia est substitutione, hoc suscit. It probat t. x. l. quia. C. de impuberi. & alii substitutio. vbi reciproca his verbis facta, duobus impuberibus instituto Caumu & Sempronium filios meos, & inimicem substitutio, continet vir garem & pupillarem verbis generalibus expressas. Et affirmant Alex. in l. Tunc. numer. 12. ff. de vulg. Et simile docuit Baldi in l. humanit. col. 6. ver. secundum queritur. C. de impuberi. & alii substitutio. Cum dixit, quod si pater substitutio his verbis, filio suo iuratio, Caumu filium meum institutio & Sempronium substitutio, hoc substitutio ob qualitera personam filii, cui fit, dicitur ex pluribus. Ceterum a predicto Bart. & sequacum sententia dissentit Baldi, in d. p. precibus. s. 4. inf. dum a fortiori scribir pupillarem ex expressis verbis generalibus, non dici etiam si testator dixit. Caius filio meo impuberi filio Sempronio. Et Bald. secundum ell. Fratruis. s. pater. in. 17. de testam. n. 6. Nam dicebat Baldi. illa dictio, impuberi, fuit demonstrativa, & non difficiatius sicut in dubio demonstrativa stare praeexistens, s. 1. caput. s. 3. parte. & fortiori. Et hoc cumen Baldi tradidit rejecit ab Alex. in l. 2. num. 26. ff. de quo qui quidam in casu Baldi ueniuntur. Et Alexander secundum l. 1. in. Centurio. numer. 55. Collelmus Benedictus in ca. Raynatus, in verbo, s. abr. liberio il. 2. numero 17. de testam. & Emanuel Coftani. cap. s. pater. in 3. parte. in verbo, pupillares numer. decima tero de testam. in. 16. Excedunt hic casus, vt locum habeat etiam, quando testator ita substitutio. Instituto Tintum & Sempronium filios meos, & eos inimicem substitutio si ambo iij filij erit impuberis, & pupillaris inimicem substitutio. Et dicitur pupillaris, conceptus verbis generalibus, ita in Didacum in d. c. Raynatus 6. s. num. 4. etiam s. de testam.

52 Quartus est casus, quando t' testator institutio filium in re certa & filium pupillum in reliquis omnibus bonis deinde ita filio substitutio. Filii mei filia mea haeres sit vel filio meo filia mea haeres sit. Hoc in casu vero sunt interpretum opiniones. Verum magis recipit eti, quod sit expressa pupillaris. Ita Fulgo. in 6. qua ratione engl. iff magna in inst. de popul. Bart. in l. numer. 16. & in. 1. qui lib. 6. hoc verba. num. 1. ff. de vulg. & pop. substitutio. Comenii & Carnevi in l. 1. lib. 1. s. 1. numero 5. istemus 5. Alex. in d. c. verbo, ciborum, ciborum, p. s. de vulg. & aperto ac latu haec tuetur Emanuel Coftani. s. pater. in 3. parte. in verbo, pupillares. s. 15. ver. s. p. resolue. istemus in 6. q. p. p. s. de vulg. Et eadem in loco Coftani numer. 15. ver. s. p. resolue. iste alia ad rem docuit. Et secundum hanc opinionem ergo quod responsum in confil. 16. num. 22. lib. 4. vbi quidam plus estifici agnoscere.

- ¹⁰ Quintus est casus, quando testator ita dixit si filius meus decellerit in pupillari estate bona mea. Tunc relictum. Hoc in a-
fuit opinione Doct*or*is. Non quod sit pupillaris expressa ver-
bis generalibus ex Aretini & Socini sententia affirmarunt Ripa. *Li. num. 40 ff. de vulg. & Rube. in l. Gallu. 6. i. num. 25. ff. de li. & pofib.
Diffinitam est Emanuel Colla in d. verbo. pupillares nu. 17. afferens
hanc esse fiduciam commilliarum, ex sententia Alex. in l. Ceteris. nu. 87.
verbi. sed contra. Bald. & ibid. Gallu. 5. 35 ff. de vulg. & pop. sub-
fir. Et subiungit Costa prae*citat* in loco nu. 17. quod dicta opinio
Areti. & sequacum procedere potest, quod testator ad leipsum
re*culp* illud verbum refutato, ut propria si dixerit, si filius meus
in pupillari estate decellerit, refutatio Tunc haretatem mean.
Ita prolat*ur* finaliter traditione Baldi in l. *b. boni natus mon. 53. 187.*
invitabilis d. a. m. C. de impub. & alijs subfictis qui dicit, testator substitu-
tione directe fieri posse verbi mere obliquis: ut si testator ita di-
xit, si filius meus in futuro decellerit, ego testator haretatem
meam Tunc refutio. Hac est directa, quia non significat mediū
hominem relittuentem. Et Baldi sententia Coru. in l. precib. num. 33.
*C. de impub. & alijs subfictis & Ripa. in l. Ceteris. nu. 87. ff. de vulg. &
pop. subf.* Et dixerim Bal. & reliqui hoc mirabile.*
- ¹¹ Sextus est casus quando testator sic substituit. Esti filius meus
in pupillari estate decellerit, Sempronius sit mihi haeres. Hoc fuit
cau*sus* substitutio adiutio erit pupillaris. Ita *cavus* hoc in *verbis* & clare
app*are* *est*, *gl. in l. i. verbo. Causa. ff. de vulg. & pop. subf. Rom. in
fig. 29. Caccalupi in l. precib. num. 23. ff. de impub. & alijs subf. La-
serini. ff. qui ipsa in l. prouinc. nu. 3. de leg. 2. Cori*bus* in l. propria. 7. Pa-
tricu*li* in cons. 7. nu. 5. lib. 2. Soim. nu. 107. nu. 22. nu. 23. libro primo
Rabe*ni* in l. Gallu. 5. quidam relit*tu* me... ff. de liber. & proprium. Aleia in
dicta. i. num. 63 ff. de vulg. & thudem Ropanu. 33. Parfisi*us* in cons. 38.
ad fil. lib. 2. Did. in l. Ropanu. 6. i. num. 5. vers*us* ex quib*us* infero. de testa.
Emanuel Colla in c*ap.* sp*ec*er. in 5. parte, in *verbis*, pupillares. num. 2.
de testa. in 6. Huius sententia ratio prima alteri foli*re* quod cum
impubes filii*sc* cui fac*ta* est substitutio, fuerit iam heres institutus
a patre: *is* pupillo substitutio fatis dicetur etiam haeres testatoris. I. pa-
ter*sem* ff. de vulg. & l. quis filiu*m*, ff. vltim*o* ff. de acquir*end*. hered.
& l. vltim*o*. C. de her*em*. secunda est ratio teri*tor* & probabilit*er*
quod faciliter illa a dicto, mihi, tollitur tanquam vitios*us* col*le*re*ti*. Col*le*re*ti*,
qui ff. de vulg. & man*u* ff. filiu*m* in l. f*la* scripta, qui filiu*m* ff.
de bene prof*it*ur. secund*u* tab. & idem prob*at* l. pen. C. de impub. & alijs subf.
Dux ratios in i*nc*ipi*re* pugnare videtur. Cum prima defen*dit*
dicitionem, mihi, recte polite esse: Posterior vero pra*ep*onit
dicitionem, mihi, abhorre*re* a pupillari, & prop*ri*et*ate* der*ata*.
Costa tamen *prae*citat** in loco *verbi* trang*at* rationem lim*u* concilia*re*
conatur. Ceterum fatis super*er*e esse debet, quod illa *secundu*m** i*sc* f*u*ca*da*
f*er* *vera*, & omnino retinend*u* *sc* (ut Alcia *prae*citat** in loco) ex
Iure*confut*orum *verbis* & sententia decel*la*. Ratio autem, qua
Iulianus in d. 6. qui *sc* respond*it*, perinde esse ac si illa dictio, mihi
adiecta non eff*et*, considerari tec*to* potest. Illius testatoris n*on* m*is*
animus fuit facere substitutio*nem* pupillarem, non autem vulgar-
rem. Non duc*it* conjectura hoc sicut*er* vna ei*du*c*ta* a *verbis* illis,
si filius meus decellerit priusquam in fiam et *telam* venierit. id est
priusquam factus sit pubes: quemadmodu*m* in infra demon*strab*i-
mus in nono cau*sus* alter*u* est conjectura sumpt*u* a conditione per-
son*ez*, cui facta est sub*stitutio*, n*on* a pupill*o*, cui pupillaris co*ue*-
nit, ergo*m*. & proprier. & te*flam* in 6. Quod vero vulg*ar* substitutio
re*voluerit*, vna est *la* conjectura d*u*c*ta* a illa dictione, mihi.
Quidem dubia etiam est, ex*que* potell*intellig*, mihi fit *luz*
res mediante persona filii*m*. Illa ergo *du*e conjecture*prae*par*at*
lere debent*ur* foli*re*, ut tradit*u* mult*u*, quos cor*re*go*sp*al*l*ib*o* & quiest.
59. num. 1. cilm ergo confit*re* testator volu*it* facere pupillare*re*,
vra ips*af*vo*luti*o** & dis*po*s*itio* *fin*it*u*re*re*, *interpretat* Julianus
in d. 6. qui filiu*m*, dictio*nem* illam, mihi, habeti pro*n*on adiecta. Ita
enim dicit*ur* quod quando confit*re* testator volu*it* testari,
sic in testamento haretam*in*fund*it* in fundo, vel in certa aliquo*re*,
verba*li* *pa*ro*n*o no*n* o*d*icit*re* habent*ur*; qui ita detract*u* f*u*nd*it* me*re*
c*en*te*re* facta*re* in*st*ituto*re* in*vin*u*er*iu*m* 1. & ff. ex*fun*to, ff. de
hered*inf*ir*at*. Id quod factum est si*tu*re *vi*l*u*re*re* voluntari*s*, & si*tu*re
voluntari*s*, ut *de la* Com*en*si*m* l. 1. nu. 5. ff. de*cond*. inf*ir*. Et haec
quidem con*uenit* cat*u* nostr*o*. Nam cum testator si*tu*re voluntari*s*
proprial*iter* det*ra*her*et* illa dictio, mihi, qui *significat* sub*stitutio*
succedere debere pupillo non quidem in*vin*u*er*iu*m*, sed in*bonis* testatoris r*ati*um.
Ceterum aduertendum est Ropanu*m* in l. num. 9. ff. de vulg.
nouani in*u*ers*is* opin*ion*em, quod tec*to* i*sc* hac non *ne* *vulgaris*, nec pupillaris: sed sit, *et* in*lin*u*m* *com**
- ¹² in primo gradu, quia testator dicit*ur* ded*ic*re *coherere* filio suo.
Et illo in loco alter*u* explicat*d*. 6. qui filio. Est quo*q* confiderant*ur*,
quod Soci*ci*. in l. d. l. nu. 36. ad*si* dicit*ur*, hanc esse quidem pu-
pillary*s*, sed tam*en* contine*re* exp*lam* vulg*ar*em ob illa *verbis*
bit*er*. Et *so*ci*ci* *sc* i*sc* ell*Dida* in l. Raym*on* 6. 5. *ver*ific*at*. Ex*equo*.
Extenditur hic casus, vt locut*er* habeat, quod testator ita dis*pu*
ter*et* *fit* filios meus in pupillari *estate* de*co*scr*it*, Sempronius sit ha-
res meus. Nam adhuc det*ra*her*et* debet illa dictio meus. Ita Aretus &
Iason*m*, si quis *ff* al*li* *ff* leg*at* ex*de* testa*m*. Et idem *sc* Emanuel
colla*m*, si proprier in 3. parte, in *verbis* pupillares, nu. 2. *pro*prier de*co*
scr*it*, *ff* de vulg.
¹³ Extenditur testator, vt procedat etiam quando testator di-
xit. Esti filius meus decellerit in pupillari *estate*, bona mea de-
venient in Sempronium. Nam adhuc pupillaris substitutio*di*
c*it*ur. Ita Baldi in l. d. l. *tit*. 6. qui filio. ff. de vulg. *ff* *sc* und*at* talu*m*
quoniam *sc* i*sc* Boerius in qu*is* 28. num. 16. Secim*us* in cons. 95. nu-
mer. 26. & 102. num. 10. *libr* 1. *Soc. Seu. in l. nu. 11. in l. 2. cap. 1. ff. de
vulg. & 2. *libr* 2. *tit*.
¹⁴ Ex*equo* testator, vt locut*er* habeat, quando testator si*tu*re
filium habere bona propria. Nam adhuc est pupillaris, det*ra*
her*et* illa dictio, mihi, non detrah*it*, sed substitutio*ip*sa insula*m* omni*re* om-
ni*re* est. Si quidem non valet, vt vulg*ar*is, quia ex*chare*der*at* fier*et*
non potest. Non etiam vt pupillari*s*, quia si substitutio*non* potest ex*p*upilli*r*
cap*ere* bona testatoris, sed filius pupilli*s*, qui *sc* filium, in *testa*m**, de*pop*. sub*f*il*s* *stat*. Non etiam vt fide*comm*ili*ar*ia,
qua*1* i*grau*ri non potest filius, qui honoratus non fuit. L. ab*es*.
¹⁵ C. de *fideicomis* *ff*. Ita declar*at* Cossen*us* in l. num. 9. ff. de vulg.
& in l. precib. numer. 13. C. de *in proper*. Et illum sc*it* i*sc* Iason*m*. L. nu-
mer. 12. & Rina. numer. 40. Cori*bus* in l. *cum* quad*u*num, numer. 7.
C. de *impub.* & Costa in *de vulg. verbis*, pupillares, numer. 2. Ceterum
ap*redic*at** differ*ent* Caccalupi in d. 1. precib., numer. 24. Ropanu*m*
in *dicta* l. 1. numer. 33. & *videm* Alciatu*m* numero 169. ff. de vulg.
rib*us*.
¹⁶ Septimus est casus, quando testator ita dis*pu**ter*. Et si filius
meus in pupillari *estate* linea liberis decellerit, substitutio*Se*mpromiu*m*.
Hoc etiam cui *sc* i*sc* *dec*ller*at* pupillaris substitutio*Se*mpromiu*m*. Ita scri*pe*
ret *Com*en*si*m** l. num. 6. C. de *impub.* & alijs subf*icit* Ripa*m* l. nu. 42. &
i*libr* 1. Alciatu*m* 165. ff. de vulg. & Emanuel Colla*m* in 4. c*ap*, proprier in 3. par-
te, in *verbis* pupillares, nu. 12. de*te*flam** in 6. I*sc* etiam etiam *exp*l*ic*at** vulg*ar*em
in *cau*sus** *cal*us sup*er* relati*re*, dixerim Socin*m*. in d. l.
nu. 36. m*f*. & Dida*m*. & Ropanu*m* 5. i. num. 5. ver*ex quib*us* infero*, de
te*flam*.
¹⁷ Nonius est casus, quando testator ita substituit, si filius meus
deceller*it* in pupillari *estate*, Sempronius mihi & illi haeres fit.
Hoc etiam cui *sc* i*sc* *dec*ller*at* pupillaris substitutio*Se*mpromiu*m*. Ita scri*pe*
ret *Com*en*si*m** l. num. 6. C. de *impub.* & alijs subf*icit* Ripa*m* l. nu. 42. &
i*libr* 1. Alciatu*m* 165. ff. de vulg. & Emanuel Colla*m* in 4. c*ap*, proprier in 3. par-
te, in *verbis* pupillares, nu. 12. de*te*flam** in 6. I*sc* etiam etiam *exp*l*ic*at** vulg*ar*em
in *cau*sus** *cal*us sup*er* relati*re*, dixerim Socin*m*. in d. l.
nu. 36. m*f*. & Dida*m*. & Ropanu*m* 5. i. num. 5. ver*ex quib*us* infero*, de
te*flam*.
¹⁸ Nonius est casus, quando testator ita substituit, si filius meus
deceller*it* in pupillari *estate*, Sempronius mihi & illi haeres fit.
Hoc etiam cui *sc* i*sc* *dec*ller*at* pupillaris substitutio*Se*mpromiu*m*. Ita scri*pe*
ret *Com*en*si*m** l. num. 6. C. de *impub.* & alijs subf*icit* Ripa*m* l. nu. 42. &
i*libr* 1. Alciatu*m* 165. ff. de vulg. & Emanuel Colla*m* in 4. c*ap*, proprier in 3. par-
te, in *verbis* pupillares, nu. 12. de*te*flam** in 6. I*sc* etiam etiam *exp*l*ic*at** vulg*ar*em
in *cau*sus** *cal*us sup*er* relati*re*, dixerim Socin*m*. in d. l.
nu. 36. m*f*. & Dida*m*. & Ropanu*m* 5. i. num. 5. ver*ex quib*us* infero*, de
te*flam*.
¹⁹ Nonius est casus, quando testator ita substituit, si filius meus
deceller*it* in pupillari *estate*, Sempronius mihi & illi haeres fit.
Hoc etiam cui *sc* i*sc* *dec*ller*at* pupillaris substitutio*Se*mpromiu*m*. Ita scri*pe*
ret *Com*en*si*m** l. num. 6. C. de *impub.* & alijs subf*icit* Ripa*m* l. nu. 42. &
i*libr* 1. Alciatu*m* 165. ff. de vulg. & Emanuel Colla*m* in 4. c*ap*, proprier in 3. par-
te, in *verbis* pupillares, nu. 12. de*te*flam** in 6. I*sc* etiam etiam *exp*l*ic*at** vulg*ar*em
in *cau*sus** *cal*us sup*er* relati*re*, dixerim Socin*m*. in d. l.
nu. 36. m*f*. & Dida*m*. & Ropanu*m* 5. i. num. 5. ver*ex quib*us* infero*, de
te*flam*.
²⁰ Nonius est casus, quando testator ita substituit, si filius meus
deceller*it* in pupillari *estate*, Sempronius mihi & illi haeres fit.
Hoc etiam cui *sc* i*sc* *dec*ller*at* pupillaris substitutio*Se*mpromiu*m*. Ita scri*pe*
ret *Com*en*si*m** l. num. 6. C. de *impub.* & alijs subf*icit* Ripa*m* l. nu. 42. &
i*libr* 1. Alciatu*m* 165. ff. de vulg. & Emanuel Colla*m* in 4. c*ap*, proprier in 3. par-
te, in *verbis* pupillares, nu. 12. de*te*flam** in 6. I*sc* etiam etiam *exp*l*ic*at** vulg*ar*em
in *cau*sus** *cal*us sup*er* relati*re*, dixerim Socin*m*. in d. l.
nu. 36. m*f*. & Dida*m*. & Ropanu*m* 5. i. num. 5. ver*ex quib*us* infero*, de
te*flam*.*

parvus est Titus hores esto. His sane verbis concipi papillarem. Cum ergo teflator vobis est his prae sumfumis volupi papillare substituerit: cum verba sint note pafionum animalium, I. Lat. & ff. de sapientia leg.

Secundum accedit, quod si pupillar is dicitur illa, qui sit pupillo reflectrice vloq ad certum tempus, nempe pubertatis, I. fit. tene. C. de impub. & alijs fibit. Atqui eiunmodi est hoc ipsi cum teflator conditionaliter dixerit. Si deceperit in pupillariate. Ille in dictio, si, conditionem significat, leg. i. ff. condic. & transfr. Et conditio importat formam. Bald. in Auctori, matri. & aqua. C. quando, mutat tutela officio fung. potest. Est ergo pupilaris.

Terti o confert tex. d.l. precib. C. de impuber. vbi substitutio, qui in secundum casum fieri dicitur, his verbis fieri solet: intra decimum quartum sui atatus annum deceperit. Et tamen paulo infra ipsius Imperatores appellant hanc pupillarem exprellam definitionem a compendio, qui non reficit ad certam atatus fieri dicitur.

Quarto a fortiori probat text. I. pen. C. de impub. & alijs substitutio teflator duos habens filios impubes, ita substituit. Si veterque impubes deceperit, Semproniu substituto, uno filiorum tam mortuo in pupillariate, alter superetes ex reciproco pupillari tacita succedit excluso Semprionio. Est ergo pupillaris substitutio his verbis concepta, si impubes deceperit.

Quinto suffragatur tex. a fortiori in l. sita scriptum. q. qui dicitur his verbis. Si filius meus moriatur priuilegium in fiam tutelam veniat (hoc est, in pupillariate) tunc Titus mihi fixeris esto. Est fons pupillaris, nam eti adiecta illa dictio, mihi, qui aliquo vulgare substitutio nescit factum arguit, ut diximus supra. Ergo a fortiori dici debet pupillaris hec, vbi non est apposita illa dictio, mihi.

Sexto accedit tex. I. pen. ff. de pruili. cred. vbi substitutio his verbis facta. Si intra decimum quartum annum deceperit, confirmatur existentia futuris, pupillo repudiante: ergo est pupillaris: quia si est vulgaris, ille substitutio vulgariter tolleretur futuram, I. si filii hares. ff. de liber. & pafsum. Nec repugnat, quod inquit supra m. d. l. precib. numer. 43. Illa est verba irreconfutati, non autem teflatoria: quia responderet, est qui elemirentur confutati dantis formam conficiendi substitutionem pupillarem. Alio ratione responsum hoc non probare sententiam hanc existimant Ruitus in d. l. numer. 41. ff. de vulgar. & Cagnoli in d. l. precib. numer. 13. & Iacobus Emmanuel Costa in d. l. cap. 51 pater. in 2. parte, in verbis, pupillares numero 10. de segm. in sex.

Septim o non parum confert, quod si quando verba significare possunt aliquam speciem substitutionis, & persona, cui sit substitutio, ita patitur, tunc prae sumfumis, & interpretari, cap. 1. pater, ad fin. de testam. in 6. & docet Bald. in l. iam hoc inter. ff. de vulg. & pop. substit. Atqui verba haec, si filius meus deceperit in pupillariate, significare possunt pupillarem, ut dixi supra. Et qualitas per se, cui facta fuit, conuenit. Ergo dici debet pupillaris.

Octauo & vltimo virgo non mediocriter egregia illa ratio, qua vobis est Aretin. in l. Centuri. colum. 7. ver. secunda conclusio. ff. de vulg. Quando in aliqua i dispositione, cuius non enim ex primitur, qualitas aliqua apponitur, que conuenit vni dispositioni fui natura, & clementia, altero vero dispositioni non adaptatur fui natura, sed disponitum voluntate adiuti potest, semper illa dispositio facta prae sumfumur, cui qualitas illa naturaliter, & essentialementer conuenit. Ita probat I. cum domet. C. de iure dot. quo loci Bal. num. 2. scriptis, puctum appositum in astimatione rei dotalis, quod periculum speciet ad maritum, offici vi prae sumfumatur celebratio emploio, & venditio: cum hanc qualitas fui natura conueniat emptioni & venditioni. Hic partum contentio ne alteri contraria, & promulgatio adiutori potest, sed & si quis, & confirmat, ff. si quis caro. Atqui qualitas pupillaris atatus, quam ap- posuit teflator in hac substitutione, fui natura, & clementia conuenit pupillari substitutioni. Ergo prae sumfumata facta pupillaris, non autem compendio, cui qualitas ita naturaliter non conuenit.

His constat, malè sensibili Bal. in d. l. precib. nu. 42. cum dixit, quod immo substitutio hanc dicitur compendio, resticta tamen ad pupillarem atatus, & idea contingit etiam vulgarem exprellam verbis generalibus. Et idem vobis natus present Bald. in cons. 122. verba

testimoniari, I. i. & in cons. 109. quidam Nicolaius, lib. 7. item affirmans Cogn. in d. l. precib. num. 10. ver. fed adduci. & ibid. alex. numer. 6. & Corp. num. 1. & 9. Soc. Sen. in l. col. 61. vers. fed hinc communem. lib. 10. et. vlt. ff. de vulg. & pupill. substit. Gallianus in l. Centuri. ff. eadem. Et accedit Zabellus in c. Raymatus. q. 30. de tefl. vobis. & Corp. num. 183. Corp. lib. in d. l. precib. num. 36. & Corp. numer. 129. & alijs nominati, quae scilicet omnia, & sunt male fesserata. Extratio qua motus est Baldus, vera non est. Illa tamen substitutio, que (incipit Baldus) plures substitutiones continet, & que habet tractum temporis in futurum, compendio est. Bartol. in l. Centuri. num. 32. terfa. 2. oppo. ff. de vulg. Atqui hoc substitutio habet tractum temporis in futurum, nempe tempus ante aditum hereditatis & post aditum, rite ad pubertatem. Continet etiam plures substitutiones, vulgarem scilicet & pupillarem. Ergo est compendio.

Hoc sane consideratio diluitur primum à Dec. in d. l. precib., numer. 15. ver. nec obstat, quod habeat, quod immo hoc post tempus est vobis, quod recipit solam atatem pupillarem: alioquin dicendum est, quod omnis pupillaris foret compendio: ta: cum omnis compendio habet tractum temporis in futurum.

Ceterum Socin. Sen. in l. 1. num. 36. colum. 63. ver. nec obstat, quod talis scribit, nisi referre, quod hoc substitutio non comprehendit plura tempora, hoc est, pupillaris, & non pupillaris: cum satie videatur, quod habeat tempus succellum, sicut quando substitutio sit maior, qui non comprehendit plura tempora, & tamen dicitur compendio, ut docuit Bart. in d. l. Centuri.

Alla response conatur satisfacere Cagnol. in d. l. precib. num. 120. ver. 3. quia, quod immo compendio est non potest: cum illa non sit, nisi ob tractum temporis continet fidicem immillari, d. l. precib. num. 1. & pupill. substit. Porro, cum hoc fideicommissarium non continet, dici non potest compendio, & per consequens erit sola pupillaris. Hoc confidatio vero non est quia et dicitur non potest simpliciter, & absolutè compendio, atamen appellari potest compendio, resticta ad atatem pupillarem. Nam tamen compendio est, andate Bart. in l. Centuri. num. 9ff. de vulg. quia sub compendio complectitur plures substitutiones, seu pluram, sicut potest hoc ipsi, qui continet pupillarem, & vulgarem. Recitus responderet potest, secundum En. au. Cogn. in d. l. cap. 1. pater, in 3. par. inver. pupillares num. 10. ver. sec multorum, non esse compendios, quia est per ipsa verba ad littere potest etiam vulgariter, causu quo filius deceperit, viuo patre, ut frater Bart. in d. l. Centuri. num. 52. et 53. atamen verbi non continetur vulgaris ob def. Eum intentione. Verba enim tamen aliquando admittunt specimen & casum, qui intentionis defectu excluduntur, l. in en. vulg. num. ff. de verb. sign. comunit. 1. quifistibus de leg. 1. verbi cunctis in fin. ff. de vulg. & l. si quis ita. ff. si quis cito ignorare. ff. de vulg. tutel. At conditio pupilli arguit teflatorem sensibilem de sola pupillari. Cogn. in d. l. precib. num. 11. Polit. in trah. de subf. intit. de pupillis, numer. 11. Confert quod scribit Albert. in Ruit. ff. de vulg. numer. 57. verbi & de testator.

Quicquid tamen hanc verborum formula continet solam pupillarem, dici non potest, quod sit compendio. Praetereo hic sciens distinctionem illam, quam fecit Soc. Sen. in d. l. col. 5. 2. num. 36. ver. vnde pro solutione. Quandoquidem in hanc reincidit opinionem, quod substitutio his verbis concepta, si filius meus in pupillare atate deceperit, sit compendio.

Secundo pro Baldi opinione virge magis videtur, quod substitutio his verbis concepta. Si filius meus deceperit in pupillariate, habet cunctum effectum, quem habet compendio respectu vulgaris, & hinc continet vulgariter exprellam verbis generalibus, sicuti compendio. Ergo respectu effectus dici debet compendio. Quod vero hoc continetur etiam vulgariter exprellam verbis genere aliibus, cum Bal. in d. l. precib. nu. 42. senfirant ibi. Alex. & Iaf. Cogn. Jun. nu. 37. & Saphia nu. 43. Cogn. nu. 132. & Rumin. Jun. nu. 27. 2. Et hoc accedit Soci. Sen. in l. col. 5. 2. num. 36. verbi, secundum conditorem, qui communem & persimilam esse afferit. & ibid. Rumin. nu. 41. P. in l. 1. num. 8. 4. & in l. 2. num. 11. ff. de vulg. Acta. in d. l. numer. 21. & in d. l. Centuri. num. 56. ff. de vulg. & Dida. in c. Raymatus. q. 3. nu. 4. de teflam.

Venit respondeatur, quod immo hoc vulgaris comprehensa sub hac formula est omnino tacita, & a lege subintelligita, inter aliam hoc iste. ff. de vulg. Et hanc quidem sententiam manu scilicet probavimus gl. in cap. Raymatus, extr. de teflam. & in c. sphaer., de teflam. in 6. Invo. in d. l. 6. 8.

in d.c. *Reynemus*, p.m.r. & *Hoffm.* in *verbis*, secundum *Albert.* in *Rubr.* ff. de *vulg.* n. 17. *Causal.* in d.c. *principiis* sum. 20. & 21. & *Ibid.* *De n. 17.* ver. sed *dificiliter*. *Guilielm.* *Benedict.* in d.c. *Reynemus*, in *verbis*, si abiz liberis, lib. 2. de *pupillariis* n. 15. & *Eman.* *Cofstan.* in d.c. *spatier.* in s.p. art. *verbis* *papillariis*, n. 9. *vers.* *sed certe.* Et veriorem habeat eligit *exstimo* *xametationes*, & *argumenta*, quibus vius est *Ducus*, non *concluunt*, ut etiam *annuauerint* *Ranwald.* *Iam* in *dicitu.* *principiis*, *numer.* 77.

Exstimo, quia verois esse, quid hoc *vulgaris* sit tacita *tutum modis* liquide *hac formula*, si filius meus in *pupillarii* *estate* *decesserit*, *Seius* *substituto*, vel *Seius* *haeres* sit, dicuntur sola expressa *pupillaris*. Sicuti *demonstrauimus* supr. & clare probat *tex.* lib. qui *liberis*, in *princ.* *ff. de vul.* & *pap. subit.* *Cuius* *verba* *sunt*: Qui *Liberis* *impuberibus* *substitutus*, aut *purè*, aut *sub conditione* *folet* *substitutus*, purè sic, si filius meus in *pubertate* *decesserit*, *Seius* *haeres* *erit*. *J* Hic significatur, haec *pupillare* *propriet*: quia aliquo minus recte *eam* *Julianus* *demonstraret*, si etiam *vulgaris* *comuneret*. Et eadem *sententiam* *probat* 1. *Ita scriptum*, q. qui *filio*, ff. *de bono*, *posse* *subit.* *cub.* *quam loci* *furi* *confadet* *pupillare* *propriet* *hanc* *ele* *dixit*, ut etiam *rejici* *debet* *relinquit*, *enim*, que videbatur *eara* *redere* *vulgaris*. Cum ergo *hac* *sol* *expressa* *pupillaris*, *dicendum* *est*, quid illa *vulgaris* *subt* *ca* *comprehensionis*, *si tacita*, *non autem* *expressa*, 1. *Iam* *huc* *ire*, ff. *de vulg.* Præterea *faudetur* *hac* *opinio* *ex ratione*, *quod* *vi* *di* *caup* *pupillaris* *expressa*, *suppleri* *debet* *solum* *verbis*, *ne clausula*, si *haeres* *erit*. *V*ero *si etiam* *vulgaris*, *suppleri* *debet* *due*, si *haeres* *non* *erit*, & *si haeres* *erit*. *A*utem *verbis* *vnum*, non *plura* *suppleri* *debet*, *la. 6. *vers.* *de vulg.**, ff. *de hered.* *instans*, vni *l. *Imago* *colom.** & *scriptis* *in conf.* 370. *numer.* 2. *liber* 4. *Sicuti* *duo* *fi* *clones* *non inducuntur*, *la. 1. C. de *principiis*.* *P*ropter *suppletio* *fit*, quando *alia* *verbis* *causam* *funderet*, quando felicitat illa *collegi* *potest* *ex antecedentibus*, *vel subsequentibus*. *Ripam Rubric.* ff. *ad Trebellian.* *numer.* 1. *Exprobati. verbis vno. C. de *affectionem* mif.*

Porrò in *casu* *nostro* *colligitur* *ex antecedentibus*, *vel subsequentibus* *potest* *suppleri*, *si haeres* *erit*, *ex testo* *testatoris* *dixit* *institutio* *filium meum impuberem*, & *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, &c. Non autem *colligitur* *potest* *suppleri*, *si haeres* *non* *erit*: *cum* *nullum* *verbum* *de* *testate* *adulta*, ergo & *eo*.

Nec obstante *illa* *argumenta*, & *confiderationes* *Socini* *Seni*, in d.c. l. *numer.* 36. *ver.* *principiis*, *principiis* *ff. de vulg.* qui ita argumentatur. Et primò *distinguuntur*, secundò *conatur*. *Si alii*, *hac* *verbis*, *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, *sunt* *aptam* *comprehendere* *vulgaris*, *qua* *possunt* *intelligi*, *si deceperit* *impuberis* *non agnitus*, *ted* *repudiata* *hereditatem* *atque* *ita* *dicti potest* *expressa* *in genere*, *scilicet* *illa*, *qui continetur* *sub brevi* *quoque*, *vel* *compendio*. *R*espondetur, *veritate* *quod* *continet* *solam* *pupillare* *expres* *sione* & *pro* *precepta* *alii* *vulgaris*, *ad quam* *hac* *pupillaris* *extenditur*, *est tacita*, *d. Iam huc*.

Secundo sic argumentatur *Socini*, in d.c. l. *numer.* 36. *ver.* *principiis*, illud dicitur *falsum* *in genere* *expressum*, *quod* *in generali* *verborum* *continetur*. Illud vero dicitur *racuum*, *quod nec ex verbis*, *neceps mente* *colligitur*: *fed tacit* *allego* *subintelligi* *tex. 3. l. 1. n. 17. ff. de vulg.* & *ibid. Ripam.* Atqui *sub his verbis*, *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, *potest* *euuenire* *causis mortis* *vniue* *testatoris* & *co mortuo*, *nam non atra*, *quæna adita* *hereditate*, *qua* *causis* *vulgaris* *substitutionis* *erit*. Ergo *hac* *vulgaris* *expressio* *dicitur* *verborum* *generalitate*. *R*espondetur *potest*, *vel sapit*. *E*t præterea, *hicit euuenire* *postis* *causis* *non adita* *hereditatem*, *atque* *non* *featur*, *quod* *fit* *expressa*: *qua* *potest* *etiam* *est* *ca*.

Tertiò motus est *Socini*, in d.c. l. *numer.* 36. *ver.* *secondi quis.* & *terti* *ratione* *quam* *subobscure* *admodum* *ille* *deduxit*. *A*rgumen

33 tari licet *à substitutione* *vulgaris* *ad pupillarem*, & *contraria* *in* *hac* *materia*, *quod* *vna* *expressio* *continet* *alteram*, *Barol.* in d.c. l. *numer.* 3. & m.l. *numer.* 15. *ff. de vulg.* Arqui *hac formula*, *filium* *substitutio*, & *Caius* *substitutio*, *significat* & *comprendit* *vulgaris*, *gloss.* in *Gallu. 4. 1. ff. de heret.* & *peplum*. *Quia* *sanè* *vulgaris* *si fit* *impuberis*, *continet* *pupillare* *expressum*: *cum* *comprehendit* *potest* *causis mortis* *aditam*, *adita* *hereditatem*, *erit* *expres* *ta* *Cofren.* in d. *leg.* *principiis*, *numer.* 12. *C. de impuberis*, & *in laic.* *haec* *ire* *la. 6. numer.* 1. *ff. de vulg.* & *Alexand.* in d.c. l. *Gallu. 4. 1. colom.* 2. *verificati.* *prædicti* *adde*. In modo *etiam* *comprehendere* *potest* *exemplarum*, *si fiat* *furioso*. *Bald.* *met. laic.* *haec* *ire*, *quasi.* 7. *C. de impuberis*. *Quemadmodum* ergo *hac formula* *substitutionis* *vul-*

garis *continet* *expressiam* *pupillare*, *ita* *converso* *hac formula*, *si filius meus* *in* *pupillarii* *estate* *decesserit*, *substitutio* *Caius* *qua* *pupillaris* *est*, *contineat* *dicitur* *vulgaris* *expressum* *sub generalitate* *verborum*. *R*espondetur, *quid* *simplex* *hac formula*, *institutio* *filium meum*, & *substitutio* *Caius*, *et* *communis* *ta* *vulgaris*, *qua* *pupillaris* *ex quo* *nullum* *habet* *signum*, *qua* *plus* *vulgaris*, *qua* *pupillaris*, *vel* *contra*, *debeat* *judicari*: *si sancti* *Ducus* *in d.c. l. *principiis* numer.* 15. *ver.* *allegatis* *contrarium*. *V*erum *si* *aliquid* *signum* *ei addatur*, *ut si dicatur*, *institutio* *filium meum* *pupillum*, *declarator*, *aque* *ira* *eficaciter* *pupillare*, *ita declarat* *Alexand.* in d.c. l. *Gallu.* 4. 1. *colom.* 2. *ver.* *prædicti* *adde*. *S*i vero *dicatur*, *institutio* *filium meum*, *etiam* *haeres* *non* *erit*, *eficaciter* *vulgaris*.

Quarto sic argumentatur *Socini*, in d.c. l. *numer.* 35. *ver.* *confutatur* *magis* *quam* *defensio*, *diffingendo* *duos* *casus*, *quorum* *primus* *est*, *quando* *testator* *ita* *dixit*, *institutio* *filium meum*, *et* *ipse* *haeres* *erit*, *et* *si* *pupillarii* *estate* *decesserit*, *substitutio* *Caius*. *H*ec *substitutionis* *titulus* *componit* *confusione* *testatoris*, *vnu* *si* *haeres* *erit*, *aliter*, *si* *in pupillarii* *estate* *decesserit*: *vtrunque ergo* *debet* *concurrere*, *1. si heredi plures*, *ff. de hered.* *infis.* *A*rticulatio *ita* *substitutionis* *non admittitur*, *ni* *sub* *hac* *verificatur*. *E*t *proprietate* *per* *solam* *pupillare* *ex testatoris* *dispositione* *succedit*. *L*ege *maxima* *interpretatione* *admititur* *etiam* *per* *vulgaris*, *si* *caus* *et* *erit*, *inquir* *Socini*. *T*estator *ita* *dispositio*, *institutio* *filium meum*, & *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, *substitutionis* *Caius*. *H*ec *substitutionis* *cominet* *vnu* *solam* *conditionem* *voluntatis* *testatoris*. *H*ac ergo *verificatur*, *vel* *adita* *non adita* *hereditate*, *substitutionis* *admititur*: *& ita* *tam ex vulgari*, *si* *caus* *venit*, *qua* *ex pupillarii*, *si* *adita* *hereditate* *in pupillarii* *estate* *decesserit*: *et* *hicit* *verificatur* *polite* *tam ante editam*, *quam post editam* *hereditatem*, *attamen* *quando* *ante editam*, *quam post editam* *hereditatem*, *vulgaris tacite* *sunt* *illa* *pupillarii* *expressa*, *qua* *vulgaris tacitum* *compre* *hendit*.

Quinto idem *Socini* in d.c. l. *numer.* 36. *ver.* *prædicti* *substitutionis*, *sic arguebat*. *S*ubstitutionis *à vulgaris*, *qua* *continet* *causam* *imponit*, *1. 3. C. de hered.* *infis.* *dicitur* *contineat* *causam* *illum* *vnu* *euuenit* *vnu*, *ve mortuo testatore*, *1. Vnu. 5. ff. pro seculm.* *C. de cad. tol.* Ergo idem *dicendum* *etiam* *in* *nos* *caus*, *quod* *hac substitutione*, *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, *ita* *verificatur* *adita*, *vt non adita* *hereditatem*: *& consequenter* *ita* *est* *vulgaris*, *ve pupillaris*. *R*espondetur *diuersum* *esse* *causam* *d. 5. pro seculo* *à causa* *ne* *testo*. *I*llis enim *causam* *imponit* *etiam* *causam* *comuni*, *qui* *caus* *conuenit* *illig*, *ve mortuo testatore*, *ve & illi*, *qui* *contingit* *testatore* *ipso mortuo*, *qua* *nullum* *extet* *signum*, *qua* *denonstrare* *poteris* *plus vnu*, *qua* *alteri* *conuerit* *ire*. *Diversus* *est* *caus* *nosfer*, *in* *quo* *extat* *signum*, *qua* *demonstratur* *sola* *pupillarii* *expressa*. *E*rit ergo *pupillarii* *expressa*, *qua* *vulgaris tacitum* *compre* *hendit*.

Sexto morbo est *Socini*, in d.c. l. *numer.* 35. *ver.* *sofrem*, *caritio*, *que* *substitutionis* *hicit* *veris*. *S*i *filius* *nosfer* *decesserit* *in pupillarii* *estate*, *dicitur* *titulus* *sub conditione* *causalis*, *qua* *omnis* *directa* *substitutionis* *et conditionalis* *institutio*, *vv. *scriptor emes**, *in Rubri.* *ff. de vulg.* Atqui *clarum* *est*, *quod* *si* *conditio* *causalis* *in* *loco* *non invita* *testatoris*, *vel* *co noctu*, *substitutionis* *admititur*, *1. si qua bares in C. de inf. & subit.* *qua* *vtrunque* *causum* *testator* *diuerso* *est*. *E*rgo *idem* *dicendum* *videtur* *in* *hac substitutione*, *hicit* *conditio* *et communis*, *et* *ita* *vnu* *causum* *conuenit*, *vt & alteri*, *fed* *diuers*. *E*t *propter* *terea* *in* *causam* *dictum*, *scit* *et altera*, *fed* *diuers*. *F*ilium *est* *in* *causam* *nosfer*, *in* *quo* *hac substitutione*, *si deceperit* *in pupillarii* *estate*, *solum* *conuenit* *pupillarii*, *et* *ideo* *sola* *pupillarii* *est* *expressa*, *vulgaris vero est* *facila*. *V*erum *considera* *si potest* *tex.* *de leg. scriptura* *fit*, *qui* *filio*, *ff. de boni*, *posse*, *fecit*, *tab. Iacobini* *senioris Rantini* *l. 1. numer.* 10. *ff. de vulg.* *V*erum *responde* *re*, *et recepto intellectu* *supra* *commemorato* *recedendum* *non* *est*.

Excedunt hict *caus*, *vt locum* *habent* *eris*, *quando* *testator* *titulus* *de* *dixit*. *F*ilio *meo* *impuberi* *quodcumque* *decesserit*, *substitutionis* *Titulus*. *H*ec *etiam* *caus*, *et substitutionis* *formula* *videatur* *co* *pendere*, *attamen* *et* *hicit* *expressa* *pupillarii*. *I*ta *senit* *Barol.* in d.c. l. *Centurie*, *etiam* *si ff. de vulg.* & *pup. substit.* *scali*, *quos reflo-*

LIBER QVARTVS.

Hoc infra in præsumt. 47. vbi explicati, quidam compes "ea vero
ho cum pupillæ facta a pagano continetur pupillarem ad matrem
exclusionem, ibi enim inq. 9. comeditur et commemoratur a iis, qui
sicuti sunt Barto. in d.l. Centuria, num. 31.

38 Predicta verò t extensio declaratur, vt locum non habeat
quando testator nullam penitus mitionem pupillaris traxit te-
cet, sed solum dixit, Et quandoque filius meus decelerit.

Hoc sane cuius non profunditur, testator voluisse facere pu-
pillarem. Ita de Lar. Declar. in conf. 2. mon. 24. lib. 3. autentia. Ar-
gel. & Aretus. Quia de re dicimus infra in præsumt. 46. vbi expli-
cimus quidam substitutio facta a pagano verbis communibus pu-
pilli, comprehendat pupillarem, in quinta conjectura.

39 Decimus est casus, quando? testator dixit, Et filius meus de-
celerit in pupillariestate, in eius hereditate pleno iure subfutus
Semproniano. Hoc in casu dicuntur facta evidens, & manifesta pupil-
laris. Ita Cor. in conf. 32 e. m. 8. libr. 3. quo refert se sensisse Bar. in d.l.
Centuria ff de vulg. & pop. subl. Et in p[ro]posito etiam secunda Gra. in
conf. 1. s. 1. num. 13. lib. 1.

40 Videbimus est t[em]p[or]e casus, quando testator ita subfutus. Si filius
meus in pupillariestate decelerit, Titus fit mihi heres in fundo
Semproniano. Hoc in casu etiam pupillaris substitutio nem fer-
p[ro]p[ri]o Moder, quem refert Ripa, nonne remaneret, adducit[ur] rex
Loharensis. s. vltm. ff. eod. titul. Ceterum aliter responderunt
Ancharian, in conf. 43. super præsumptio[n]e, numer. 3. & Corn[elius] in conf.
44. colou. 1. libr. 1. & thid. num. 3. ref[er]it etiam Anchar. in cap. ff. p[re]ter de-
claratio n. 6. Idem Corn. in conf. 55 numero 4. libr. 2. Ripa in d.l. r.
num. 56. & in d.l. Centuria, numer. 73 ff. eodem de vulga, ex ratione du-
bitavit, quid abicienda fuit illa verba, scilicet, & in fundo Sem-
proniano. Id quod est deservire totam substitutionis formu-
lam.

41 Est enim t[em]p[or]e permisus est vnius verbi, vel nominis detractio
ex substitutione, vel substitutione, vt in l. 6. si ex fundo. ff. de he-
red. inib[us] vbi ex substitutione detrahit fundi nominatio[n]e, & in d.
Loharensis. s. vltm. ff. de vulga, abiciatur ex substitutione pupilla-
ris, scilicet enim dictio, mihi, de substitutione illa pupillari abici-
tur, vt diximus supra in b.c. Non tamen (inquit Ripa) duo ver-
ba, non detrahitur: cum t[em]p[or]e geminatio efficacius operetur,
l. Religia. ff. ad Treveri. Non enim iure cautum reperitur, quod
duo verba detrahit possint, quodnammodum ergo, & ad rem do-
cunt Balz. in d.l. 1. s. 1. ff. de hered. instant. duorum verborum
suppleremus in heredis substitutione non admitti, argu. l. 1. de
det. promiss. & iudicem Balz nomine sapientissimo in d.l. num.
166. & Barba in conf. 5. col. 2. infib. 1.

Nec obstat, si dicatur, immo esse non posse fiduciaria[m],
43 quia verbum, cuiuslibet directum, non trahit ad obliquum signifi-
cationem, i. verbu[m] cuiuslibet ff de vulg. & pop. Nam refondetur, ver-
bum hoc, heres sit, directum cuiuslibet ratione aliorum verborum,
quæ adiunxit testator, inlecti, & ad fiduciaria[m] trahi,
vis contigit post aliis idem Ripa in d.l. Centuria, num. 73 ff. de vulg. & pop.
subdit.

44 Dodecimus est casus, quando testator ita dispositus. Et si fi-
lius meus decelerit in pupillariestate, vlo bona mea à communi-
farijs meis vendi, & inter pauperes distributi. Hoc etiam casu di-
citur pupillaris substitutio. Ita in p[ro]posito Matth[ew]. in nob. 152. in
fin. & Gallia. in d.l. Centuria, num. 549. & 550. ff. de vulg. & pop.

Ceterum, cum casus iste pertinet ad disputationem illam gram-
icum de compendiosa substitutione, quia permulsi eiusmodi esse
scripterunt, ea propter nunc plurime dicere supercedimus.

45 Decimus tertius t[em]p[or]e casus, quando testator ita dixit, Fi-
lium meum (in parib[us] hunc sive præsumptio[n]e) viuum,
& non ortuum cum omnibus bonis suis fratre meo relinquo. Hoc in
casu testator filio sui pupillaris substitutio respondit, & scripti Socini. Seni. in conf. 23. colum. 2. versi. circa secundum a.
libr. 1. & in l. qui dux. in 2. metab. ff. de relin dub. quem sicuti sunt So-
cini. In d.l. Centuria, numer. 343. ff. de vulg. & pop. subl. &
videtur nouissim loam. Marcus Aquilius in fine, & con Socino sim-
pli[er] & translat. Baer. in question. 124. numero 6. sed diligenter Sfor-
tia Oddi in testator, de compendiosa substitutione, in quarta participa-
tione, in verbo, moratur, in fine que sunt sensit, esse compendio-
sationem.

Ceterum à Socino dissentunt Gallianus in d.l. Centuria, nu-
mer. 349. & iudicem Ripa num. 197. Alcibi. in vulg. & vltm. ff. de ver-
bo sive p[ro]posito & Emanuel Costa in cap. ff. p[re]ter, in parte, in verbo, nute-

PRAE SVMPT. XXXV.

rest, num. 6. in fin. ij. sine existimarent, testatorem voluntie vito-
filio reliquiae tutorem ipsum fratrem, frat[er] Socini respondit:
eo autem mortuo, eidem fratri committit curam sepulchra.

(vt inquit Ripa) vel etiam electionem (vt scripti Gallianus)

sepulchra. Que sane interpretatione non latius concubit illis ver-
bis. Cum omnibus bonis suis. Hac si perpendatur diligenter,

conlegerunt non leuem faciunt, testatorem voluntie fratrem
suum (vt dicatur Socinus) substitutere filio suo. Et hoc fine con-
trouersia habet locum, si secundum Ripam adi[st]ceret testator,

qui liber decedat substitutio, ita concepta essent verba, Filium
meum viuum, & mortuum filii tamen relinquunt fratri neco cum
omnibus bonis suis. Ille sane verbi, fine filii, significaverit testa-
tor, inquit Ripa, sic non curam sepulchra filii relinquunt fratri, sed

fratrem ipsam ei substitutio. Non dixit Ripa, testatorem substitu-
tio pupillaris, sed simpliciter substitutio, sentiens esse com-
pendio, vt fio loco dicimus. Quod si contendimus, Ripam
lenitatem de pupillari, nil refragant illa verba, fine liberis: cum
non impediat pupillaris esse substitutionem, sumus diximus su-
pram 7. q[ui]d.

PRAE SVMPT. XXXV.

Substitutio tacita pupillaris comprehensa in ex-
pressa, an præsumatur, vel a lege
figatur.

3 V M M A R I A.

1 Substitutio pupillaris tacita comprehensa in expressa vulgari, an præ-
sumatur, vel a lege figatur per tet.

Præsumptio am e[st]e, num. 2.

Contraria, num. 3.

Quod si præsumptio in iuri tantum Bar. sententia, m. 4.

3 Fiducia non admittit probatum in contrarium, cum veritate adver-
setur.

6 Præsumptio iuri admittit probatum in contrarium.

7 Præsumptio admittit contrafictio[n]em, quod si fundata super dubio,
aut incerto.

8 Substitutione in pupillare tacita in legi auctoritate, non autem præsum-
tio.

9 Verbum intelligetur sicutam importare accidens de verbo videtur.

10 Intelleximus i. cum hoc iure ff. de vulg. & pop. subl.

11 Verba, intelligetur, & videtur præsumptionem significare, vel tacita
subiecta ad ipsam disputationem.

12 Fiducia quod prædictum dicatur.

13 Lex præsumptio nunc scriptum in testamento, quod à testatore ipso di-
dicatum & cogitatum.

14 Lex aliquod subiectum in disputatione humana, id facit, quia si
præsumit illam sic vulgatur.

15 Substitutio pupillaris tacita dicitur per extensionem contineri in ex-
pressa vulgaris ratione ecclesiastica.

16 Verbum, porrigo, non importare extensionem, & quando & mo-
der. 2.4.

17 Substitutionem pupillare tacitam esse quidem præsumptio[n]em, sed
quid magis in ea operare legi dispositio quam voluntas testator u[er]o.
seq[ua]ntur.

18 Substitutione tacita pupillaris quare a lege introducta.

19 Pro dispositio habetur id, de quo si contrahentes cogitassent, it. & dis-
positio.

20 Præsumptio cum fictione formalis esse non potest.

21 Testator præsumptio dispositio secundum qualitatem, & conditionem
per son, cui volsit prævalere.

22 Substitutione populi aucta tacita an sit fundata in eo, quod si testator no[n]
cogitavit, vel potius in eo quid cogitavit de ipsa.

23 Substitutione vulgari expressa ceteram tacitam pupillarem per interpre-
tationem a lege fallit.

V An i[st]a fuit i. Dd. opinione, an substitutio illa pupilla-

ris tacita que continetur in expressa vulgari, a iure præsum-
tio, vel figuratur? Sunt enim quatuor opiniones: Pri-

ma quaram est, elle i præsumptio[n]em non solum iuris, sed etiam

de iure. Ita loam. antea in auctor. Specul. in ritu, de præsumptio[n]e, q[ui]

specie, num. 3. in verbis in predictis concord. vers. num. præsumit.

Quæ sane i opinio falsa omnino est: cum hic admittitur probatio

contrarium: si ceteri manifestum est, dicens statim, & in fab-

fequenti

- sequenti præsumptione, id quod repugnat natura præsumptionis iuri, & de iure, ut diximus supra lib. i. cap. 31. nro. 1.
- 4 Secunda est opinio, et corum, qui scripserunt, hanc substitutio-
nem esse præsumptam iuri tantum. Ita Bar. ml. 3. nro. 5. de leg. i.
Aret. ml. 3. an. hoc iure, nro. 2. ff. de vulg. & pop. subf. Soc. Sen. ml. 1. nro.
38. ff. cod. & ibi. Ratione nro. 7. Poloni in tractat. de substitut. i. titul.
de vulg. par. i. inf. Rop. in leg. i. nro. 31. 3. 4. & nro. 16. i. l. Centurio,
nro. 3. 4. versicul. sicut et propono, & ibidem teat. Bolog. nro. 90. ff. cod.
de vulg. & pop. subf. Cagno. in Lyc. i. nro. 111. & ibid. Cor. de nro.
40. C. de impone. & alijs subf. Bart. in cap. Raymon. nro. 1. 4. 7.
de testament. Zaf. in tit. de substit. in titul. de vulg. nro. 2. & nro. 23.
& Bello. in lib. 4. suppos. nro. 5. 17. nro. 19. Quorum veram senten-
tiam manifeste factis probat responsum Modelinum in l. i. iuri
iure, ff. de vulg. & pop. subf. acutum Con. statuto lufianum.
in l. l. C. de inf. & subf. dum vitro; in loco appellatur has volu-
tatis quartilio. Et manifelis Alex. Seuer. in l. quoniam. C. de impa.
& alijs subf. in illis, [si modo non contraria voluntate testa-
toris, &c.] Que sane verba aperte significare hoc totum pendere
à voluntate testatoris. Nam conjectura confitit testatorum huius
fusile voluntatis, vt non folium filii, fed & filio imparibus, cui vul-
gariter subfistit, iuxta legis permissionem prouideret. Et ideo
lex præsumit, testatorem ipsum voluntie pupillarum subfisti-
tuere.
- 5 Accedit vrgens hac ratio, quod fictio huius est natura vt non
admittat probationem in contrarium, vi scribit glof. svt. l. ff. dno.
ff. de aqua. Bald. in auth. sed iam necesse. nro. 2. de donat. ante nro.
& Felm. in cap. quanto, infin. de præsumpt. quo alios recensent. Nam ve-
ritati fictio adqueratur, vt multorum autoritate tradita iustitia in l. i. is
quipro emptore, nro. 16. ff. de vulg. & de emptore. Præsumptio ve-
ro iuriis & contraria probacionem admittit, l. dmo. ff. de in-
tegr. & docuit Felm. in cap. 3. nro. 3. de præsumpt. & fuit locis ppr.
dictum fuit. Atque nolite in cfa probatio admittitur contra
hanc tacitam pupillarum, quod scilicet testator noluerit eam
contineri sub vulgari explesia, fictio probat l. quoniam. C. de impa.
& alijs subf. & ibid. Coraf. nro. 1. annotat. Ergo haec tacita
pupillaris non finguatur, sed à legi præsumptio. Nec obstat, quod ad rem scribit Barb. ml. 3. can. acutum, nro. 15. C. de fiducion. & Bald.
7 mldo. C. de revend. cum fai. probacionem admitti cōtra fictio-
nem, quando ei fundata super dubio & incerto: Nam responde-
tur, illam non dici fictio, que fundata est super dubiosius pro-
prie præsumptio. Sic etiam tollitur obiectio ex Socin. Iun.
in l. 4. 5. cote. nro. 36. de verb. obliga. dum declarat l. cum quid. ff. li-
cert. pet.
- 8 Tertia fuit opinio, hanc tacitam pupillarum fingi à legi, non
autem pretium. Hac in opinione fuerunt Corn. in l. quoniam. C. de
impone. & alijs subf. & eo loxi. Curt. Iun. nro. 6. Dec. in l. precidum. col.
2. vers. 20. de difficult. & se ihud. Reginmald. Iun. nro. 70. & nro. 64. C.
de imbu. alijs subf. & Vacon. Rom. lib. 4. declar. nro. 2. Ethis ac-
cedit Bald. ml. vlt. nro. 5. C. de inf. & subf. qui appellat hanc sub-
stitutionem interpretationem, id est fictio. Et primo vntur argu-
mentum ex verbis l. i. hoc iure, ff. de vulg. quae dum loqui-
tur de hac tacita pupillari comprehensa in vulgari explesia, subfici-
git in hac verba: [In virtute causa subf. i. iure intelligitur, &c.]
- 9 Et paulo post ait, quod substitutio videtur. J Verbum, i. inrelli-
gitur, fictio nomen significat. Ias. ml. si quis pro eius empote, nro. 93. ff. de
vaca. & docuit Bart. in l. quoniam. & in l. furti. ff. de yis qui non infra. Ver-
bum, videtur, fictio nomen significat, l. vlt. in pr. c. de re-
v. vlt. & 11. tradit. Bart. in d. si qui pro eius empote, nro. 1. de vulg.
- 10 Ceterum facilis responderem, immo l. i. iuri, contraria
probare, vt iam sup. demonstracionis dicti, ex voluntatis que-
stionem. Nec repugnat illa verba intelligitur & videtur, quia co-
loci significant tacitam dispositionem filiobauditatem, non autem fi-
ctam, vt eo loxi declarat Aret. nro. 2. Nam lex ita subaudit ex con-
iecturam testatoris voluntate, ac si expriberet ita dispossidet. Pra-
terea, verba hinc intelligitur, videtur, ex subiecta materia pre-
sumptionem significant. Quemadmodum de verbo intelligitur, pro-
bat cap. ex studijs, de præsumpt. & scribit Alber. in Dilemaro, in verbo,
videtur. Et impie nra declarat Bart. in cap. Raymon. no. 4. 7. in p. de
testa. Quibus accedit tex. l. i. patera. Titulus. ff. de bate. infit. nro. 1.
cum propos. C. de her. in fil. quidam testamento, in fil. ff. de vulg.
& in l. i. qui loxeps, in fil. de inanumis. testa. & diximus supra lib. i. in
pr. 9. nro. 13. & nro. 6.
- 11 Secunda tamen haec argumentatio magis vrgere videatur, si-
cifolia dicitur, quae inducit aliquid vt iactum, dum factum
non sit, ita glori. ml. vlt. nro. 5. accedit. C. de revco. s. & l. f. ml.
- 12 In qui pro emptore, numer. 16. ff. de vulg. ap. Atqui hoc in casu
in vulgaris expressa nihil est à testatore de pupillari acutum, immo
ne cogitatione, vt Bart. & alijs multo, quos infra referamus, scribant. Ergo
hac pupillaris est fictio, non autem presumpta.
- 13 Verum ita confutari potest: haec argumentatio negando mino-
rem illam propositionem esse veram. Nam licet aperte sit verbis à
testatore nil dicendum fuerit, attamen cum eius mens talis exiret
& verè sic cogitauerit, vt infra denunciatum. Lex! præsumit minus
scriptum quam à testatore ipso dicendum: si enim probat simili tex.
Lyon. ann. ff. de co. di. & demoult. ibi, minus scriptum, quam dictum.
Quo fatus responso adducto ad Trebell. quoniam quando t. aliud fuisse
teligit in dispositione hominis, id facit, quia præsumit hominem
ita voluntate. Et cum Bart. sententia ibi Ang. & Iuval. Socin. Sem. enq. 12.
col. 1. lib. 2. & Des. in l. generaliter, & cito autem, colum. vlt. C. de infit.
& subf.
- 14 Tertiū vrgere t. videtur, quod tacita haec pupillaris dicunt
per extensionem contineri in expressa vulgari, & quoniam, nro.
portig. C. de impone. & i. in r. admet. Iaf. nro. 7. Dec. nro. 4. Ergo est si-
cum, præsumptonat re vera non sufficere dispositum à testa-
tore, sed legem sic extenderet. Respondetur primo, quod immo
pupillaris tacita continetur in expressa vulgari, non autem vul-
garem ad cum pupillare extendi. Ita scribunt multi, quoq. infra
referunt. Præterea & secundū respondetur, secundum Cart. Imm.
ml. 1. quoniam. nro. 10. verbum, portig., non significare exten-
sionem.
- 15 Quarta fuit opinio, quod haec tacita, pupillaris sit quidem
præsumpta, sed magis in ea operetur legis dispositio, quam vul-
garis testatoris. Ita sensit Bartol. in d. i. iambus iure. & b. Cod. Cof.
& Iaf. nro. 2. ff. de vulg. & pupill. Iam. Bapt. & S. Severe in l. preci-
dum nro. 3. C. de impone. & alijs subf. & apertus l. in l. nro.
13. ff. de vulg. Bolog. in l. Centurio, nro. 90. ff. cod. Hanc quoque vi-
sus est probat Vigilus in Infit. de pop. subf. in prim. nro. 17. cum
dixit, hanc substitutionem non esse secundum voluntatem, nec
contra voluntatem testatoris. Se & Duaren. in tit. de vulg. & pop.
subf. vlt. agit de substitutione tacita & expressa. Scribunt ije-
gem introductio haec t. tacitam pupillarem, non ob id quod
testator re ipsa cogitauerit, sed quia si cogitaret, ita dispo-
siter.
- 16 Quae sane opinio probari videtur tex. simil. l. tale puctum. ff.
vlt. s. de p. vlt. vbi copioso Iaf. cito responto illo dicimus, quod
habetur per dispositio, id quoq. si testator vel contrahentes co-
gitassent, verè dispossident. Simile est quoq. scribit Bartol. in l.
in acut. nro. 11. infin. & nro. 12. C. de fiducionem. Est et-
iam simile, quod post alios tradit Socin. Iun. in rep. l. 4. 5. Col.
156. de volunt. obliga. dum explicat cum quid. ff. si cert. per.
Ceterum nec placet opinio hoc: quandoquidem negare non
potissimum, quin testator cogitauerit, ex quo, vt hinc iam citata af-
firmant, voluntatis est quidam. Etsi recte reprobatur, à secun-
da opinionis haec ipa non differt, quod hactenat a legi fictio.
Fingit enim haec t. testatoris dispositio, cum verè non sit, nec co-
gitatum quidem. Quocirca sequitur, nulla ratione dici posse,
quod etiam l. p. præsumpta. Nam via simil. est fieri ficta &
præsumpta: cum tamen t. præsumptio cum fictione simili estne
potest, l. similitudo, ff. de lib. & popl. & scribit Talon. l. si.
quipro empote, nro. 16. ff. de vulg. & diximus supra lib. 1. quod.
vlt. Non repugnat simile ex l. tale puctum, & vltim. quia procedit,
quando id quod à legi induatur, non est omnino ab ho-
minis omnius, sed ex praecedenti dispositio aliquid colligitur
sive declarat Bald. in l. vlt. nro. 10. in l. C. de yis, qui ante ap-
er. tab. & egregie Rauis consil. 7. 4. num. 10. lib. 1. Id quod contingit &
in casu nostro. Nam & hic expressa vulgari substitutione inca-
conditio impuberis, cui fit substitutio, colligitur, testatorem
voluisse pupillarem ipsam includere: cum præsumatur t. testator
dispositio secundum qualitatem & conditionem perfixa, cui
voluit prouideret, argu. pleon. & equit. ff. de vulg. & habita. Et igitur
retinenda secundilla illa opinio, quod substitutio haec tacita t.
in iure præsumpta.
- 17 Ceterum dubitari hinc potest, quia t. ratione fundata sit
dispositio, quoniam in ea, quod testator non cogitaret, vel potius
in ea, quod cogitaret de hac tacita pupillari? Bartol. in d. i. l. a. l.
hotare, nro. 1. ff. de vulg. Scripta ita constitutum, quia testa-
tore non cogitat de pupillari substitutione, seu quod filius pos-
set mori in pupillari iure: & si cogitaret, talem fecisset subli-
mitio.

LIBER QVARTVS.

cionem. Lex ergo statuit, quod illa habeat pro facta. Et Rar. 17. scilicet fuit alexand. idem. & idem / in quantum C. de im-
pabat. Et alij substitut. & iud. Dec. numer. 2. Secur. Sec. in I. n. 1. n. 39. verific. non limita si de vulg. & pop. substit. & idem Rann. n. 7. Alcibi. libr. 3. de verbis signis. num. 24. Et simile, quod habetur in l. generaliter. §. cum autem in illis verbis, § Non est verisimile pa-
trem, si de non possumus cogitare, talem significi substitutionem.] C. de
instituta. & substituta interpretationem Corn. n. 9. Hac ratio ve-
ra non est, quandoquidem si foret vera, hac dispositio non effet
fundata in presumpta voluntate testatoris, sed potius in ficta quoque
aduersus veritatem, hoc constitutum sufficit: cum testator non
solum ita voluerit, sed nequid cogitare. Et tamen fallitur in l.
est (et demonstratur) quod hoc sit fictio. Ex illo itaque ver-
ius esse, dispositionem hanc fundantem esse eam ratione, quia
testator conatus est de ipsa pupillari substitutione, & prouidens
atque confulere volunt filio, sed tamen non expressit: ita quod
dicere possumus, minus scriptum, quam cogitatum, & dictum,
iustitia, cum anim. ff. de condito. & demonstrat. Qua de seculo loco

PRAESUMPT. XXXVI - 36.

Ex predictis dicendum est pariter hanc esse comprehensionem
non autem extensem, ut supra artigimus. Est enim versus Iu-
risconf. & Imperatorem in d. i. am. hoc iure & d. i. quamus, taliter,
hanc tacitam pupillarem continerit sub presumppta vulgaris. Id quod
affirmari communiter Doctores, vt testator Cur. lun. in d. i. quā-
m. 10. & Dec. n. 9. & Rep. in d. i. n. 169. ff. de vulg. dum inquit
quod vulgaris expressa continet tacitam pupillarem, per inter-
pretationem a lege factam.

Nec repugnat d. i. quamus in illo verbo, t. porrigi, quod ex-
pressione significat, vt idem in am. aut in fa. n. 2. quia (vt dixi supra)
respondet ibi Cur. Inn. n. 10. verius esse, immo non significare
extensionem illo in loco, sicut nec significat in l. 2. C. cod. tit. de
impub. & alij substituti.

PRAESUMPT. XXXVI.

Substitutio vulgaris expressa, quando & quibus casis
bus continet tacitam pupillarem, egre-
gia & diligens expla-
natione.

S V M M A R I A.

1. Substitutio vulgaris expressa, quando & quibus casis continet ta-
citam pupillarem.
2. Extensio non admittitur de casu in substitutionem.
3. Pater nequeunt resuere sumere & bonum consilium proposito.
4. Substitutio non natura habet conditionem propriam.
- In interpretatio. i. iam hoc iure ff. de vulg. & pop. substitut. Bartoli, non
recta.
- Substitutio vulg. resuere facit, si in popillare, secundum propriam conditionem, & necessitatem opus
vulgaris, sed ex presumptione mente testatoris.
- Interpretatio d. i. iam hoc iure ff. de vulg. Decy, non recipienda, &
quia:
- Casus limitatus, limitatum parit effectum.
- In infinitum sit latior interpretatio, quam in substitutione.
Exteriorum admitti in substitutione ostenditur.
- Extensio in substitutione admittitur, & non admittitur, ex pre-
sumpta mente testatoris in aliquo verisimilitudine fundata.
- Pater presumptus magis diligenter habet filium se vino, quam natura
se mortuo.
- Si in testamento igitur dicat, Si me mortuo naescetur, & naescatur ea
vino, & non mortuus testamentum cum patre, presumptus velle
decessere interpretatus, n. 11.
- Substitutio vulg. resuere impeditur facit, continet tacitam popilla-
rem, ex presumptione mente testatoris.
- Exinde, etiam si vulgari fuit expressa in unum casum tantum,
num. 12.
- Exinde secundum, si habet locum non solum in tota ipsa vulgari, sed
etiam in eam parte, n. 14.
- Secur. quando couidit de contraria testatoris voluntate, n. 15.
- Testator contra voluntatem, quod resiliunt probari posse.
- Et quod ad declarandum eisdem dabant voluntatem require-
tur.

Meno. Presump.

Substitutio vulgaris expressa non continet tacitam pupillarem,
quando testator expressa substitutio pupillarerit ei, cui virg. alter substitutetur.

Dispositio homini expressa facit cessare tacitam legem dispositionsorem.

Substitutio vulgari tunc non continet tacitam pupillarem, quia testator sub-
stitutio vulgari testator.

Bartoli, taxatima, excludit casu de famulis: non excludit autem familes.

amplia, vii n. 22.

Ibi accrescit, quod proueniat a presumpta mente testatoris, n. 16. habet
locum, quando taxatim testator dispositio.

Ici. si vnu, ell. alterum excloxit, secum in conexu.

Testator & heres idem reputantur, & duo connexa censentur.

Codicilia duo familiare non possunt.

Verba, si habet uniuersitate, quam interpretationem recipiunt.

Substitutio vulgari expressa, an continet tacitam pupillarem, quia testator ipsa est verbum, tunc & eo casu.

Et quod operantur huiusmodi verba restringuntur, ut excludant casu familes.

Quod dicta verba sunt declarativae rei, cui adiunguntur, vii. 27.

Substitutio vulgari tunc non continet tacitam pupillarem, quando testator
pro ipso substitutio dubius filii, quoniam vnu est impossibile, alter vero
probatur, ut substitutio impudens.

Idem quando pater habens duos filios impudentes, vnu substitutio vul-
gariter, alter: vero vulgariter est pupillariter, n. 29.

Pater tres habens filios, si duos tandem heredes fecit, & tertium
quem solebat habere, non nominavit, presumptus ipsius tacitam exhibe-
redisse.

Secur. si pater vel mater non cogitaret de tertio filio non sic tunc, nos potius
tunc mortuus parentus mutare testamentum.

Substitutio vulgari dubius impudens facit, si pater filicet et im-
pudens, ut in causa testatorum pupillarem.

Substitutio si facit, si impudens in una oratione, verbum, substitutio, re-
fertur equaliter ad duos, & equaliter determinare debet.

Secur. si diversa oratione.

Et quando sunt duo substitutio in omni in endemate, consideran-
tur tanquam una persona & vnu corpus, n. 32.

Secur. si separatis facta est substitutio, id.

At qualiter si inter fratrem omnino separanda.

Ratio eadem vbi mol. tab. idem ne pluri debet.

Verbum resuens plus a determinabilis aquidetur determinat, an &
quando non pro eius de regula.

Testator prefatur ex parte voluntate equaliter in inter filios.

Substitutio vulgari qua ratione tacita contingatur sub vulgari.

Et manu comprehendantur, quando in verbo facta est illi, si heres non
erit, n. 39.

Substitutio vulgari expressa tunc non continet tacitam pupillarem,
quando duo impudentes facti in uno substitutio in eadem oratione.

Plus autem refertur in plures singularitates, quando in eis refertur plures
& separatis effectu. Secur. si refertur vnu & cum effectu. Con-
tra namque opinionem resolutarum in plures singularites etiam quad-
rum effectu non nisi proficiat coram contraria voluntate testatoris.

Substitutio vulgari tunc non continet tacitam pupillarem non comprehendendi, quando
pater cum eius, quid intervenerit fermentum ad latere prost incert
alij alij in interpretatione n. 35.

Et secundum quando propter hoc interpretationem fieri, intelligitur, de in-
terpretatione finali, & consequent interpretationem homini renun-
cie, non autem lega.

Statutio & recept interpretationem passim a iure communis.

Littera illi adiutor, quae nulla legi potest.

Mafinianus tunc familiam non compreendit quando statutio fa-
vitur, quod verba testatorum inveniuntur ad latere am.

Contra duo familiare non possunt.

Substitutio duo familiare non possunt, & si dece-
re impudenter alii, substitutio Curia. vulgari & pupillarum confe-
deratur.

Substitutio vulgari non continet tacitam pupillarem ex presumpta
mente testatoris in testamento nullius. Quia.

Mafinianus & testamento cognitare & presumptiones, & eis di-
positio debet intelligi, si in scripto est.

Substitutio pupillarum non continetur in vulgari, quando testator ita
dicta, inflexio Curia. plurimum impudenter, & si heres non erit, vel
fideicommissum.

- D**ISSE RIVM VS superiori presumptione, pupillarum subtilitatem tacitam comprehendendi sub expressa vulgaris ex me-
te presumptuosa teflatoris. Num & explicandis causa-
li, in quibus vulgaris illa expressa contineat pupillarum haec tan-
ciam. Est pro regula hoc traditum, vt continetur, l. 2. §. vltm. ver-
sion. Sed & si exalteratur, & iam hoc iure, ff. de vltm. & pupil. subtil. &
l. quamvis. C. de mptu. & alijs subtil. Ceterum hinc regulam re-
pugnare videtur. I. commodissime, ff. de libr. & potiss. vbi ex-
tentio & non admittitur de casu ad casum. Obiectio: sibi face-
re constat sunt permitti. Et primum Cynus in l. preciosa. C. de
impulso. & alijs subtil. quem fecerit Curnius in d. 1. quamvis.
num. 6. ta confutatim suisse in his expressa vulgaris, ut compre-
hendatur tacita pupillaris fauore subtili, cui pater sustinendo con-
fusore & prouidore voluit etiam casu, quo filius effectus hys de-
cederet in pupillari atque. Cum & presumptum patrem voluisse
fuisse bonum confitum pro filio, Lvtius. C. de iuris. Et quam
quanta ratio hoc (vt diebat Bart. aduersus Cy) non habet
locum in tacita vulgaris comprehensione sub expressa pupillariatu-
men (vt recit aduersit. Curt. in d. 1. quamvis. nro. 6.) alia extra
eo in casu ratione, tempore quae pater subtili etiam prouidere & com-
movere, arguit. C. de iuris. C. de fer. & aqua. Repugnat magis Cy-
no, quod etiam in casu d. 1. commodissime, agitur de fauore fi-
lii, immo & rotius testamento, ut filius praeceptor dicatur, & te-
flamentum irritum sit, & tamenvis casus ad alium non exten-
ditur. Respondeat itaque secundum loco obiectio Bart. in d. 1. Iam
hoc iure, num. 1. Substitutionem fuit natura & necessitate habere
conditionem propriam: Et id est teflator subtiliter in vnum
casum, conditionem illam necessitate quadam posuit, ob id non
videtur excludere alium casum. Presumit ergo lex, quod tef-
lator de alio cogitaret, eodem modo subtiliter. Ita procedit
d. 1. iam hoc iure. & alia supra relata. Illud vero respofitum l. com-
modissime, procedit in substitutione, vel alia dispositione, que
de necessitate nullam habet conditionem. **Hac Bartoli interpre-
tatione probatur Alciatus in lib. 3. de verbis. signif. numer. 14. &**
**Catullus d. 1. quamvis. numer. 10. Catullus Dec. Meadensis. quamvis.
numer. 1. dissident, & recite quidem, eti ratione non affect. Ex-
famo Bartolini in ea ratione malè sensile: quia in casu d. 1. iam
hoc iure, quod expressa t vulgaris extendatur ad tacitam pupil-
larem non prouent ex ea, quod illa in t vulgaris ex necessitate:
aliogit fallitur efficit quod scriperunt Dd. in *in seorsim presump-
tione consummati*; Cum dixerint inesse expressa presumptione mente
teflatoris. Concedimus quidem, quod vulgaris subtiliter habeat
in se conditionem propriam & quidem necessariam; vt si dis-
tituto Caius, & si Caius haeres non erit. &c. vt inter-
temur, si haeres non erit, vel quia noluerit, vel quia non poterit:
hinc declarat Bartol. & religio amicorum in lib. Gallo. 6. & quid si
testam. ff. de liber. & postulum. Sed quod vulgaris expressa facta
filio impuberi continet tacitam pupillarem, non est secundum
propriam conditionem & necessitatem quandam ipsius vul-
garis.**
- 6.** Tertia fuit & interpretatio Decij in d. 1. quamvis. num. 1. quod in
casu d. 1. iam hoc iure. & similius, id factum est per extentionem:
ut significavit verba d. 1. iam hoc iure. & apertius d. 1. quamvis. ibi,
[parva] Vnde ait Decius: si talis extensio facia non sufficeret, ha-
beret locum d. 1. commodissime, quia limitata est causa limitatum
effectum part. Linagr. ff. de acquir. rerum dom. & similiter in casu
tradit. Bal. in l. 1. vers. lat. patere. C. si rector. prouen. Nō est recipienda
hanc interpretationem, tunc quia in casu d. 1. iam hoc iure & d. 1. qua-
muis non est extensis, fed interpretatio voluntatis teflatoris; tunc
qua & si concedimus, in casu d. 1. iam hoc iure & d. 1. quamvis. fa-
ctam suisse extensionem, & in casu d. 1. commodissime, non statim
nam non dilutorum dubitatio, que in eo velut in quare iuris
& Imperator admiratur extensionem illam in responsis: & non
in d. 1. commodissime. Quarta fuit interpretatione clausum De-
cij in d. 1. quamvis. num. 1. ver. secundum & respondens, quod rex d. 1. com-
modissime, loquitur in substitutione, quae attendatur, sicut dispo-
nita est a teflatori. Non enim (voluit dicere Dec.) in ea inducen-
ta admittuntur coniectura & presumptions, ve scribunt possi-
alios.

Illi vero rex d. 1. iam hoc iure. & d. 1. quamvis. loquitur in sub-
stitutione, In his apparet, teflatorum voluisse precludere in loco
instituti. Et id est substitutionem illam late interpretatur, ex-
tendendo secundum proximam voluntatem teflatoris. Et idem
semper Curn. in confil. 2. 6. numer. 12. lbd. 5. & Decian in confil. 1. nu-
mer. 14. lbd. 1. Hac concordia nihil non probatur; quandoequi-

D E P R A E S U M P T.

dem inca in instituti uite teflator voluerit prouidere in sui
locum, sicut enim per substitutionem voluit ad sui commodum
prouidere in locum instituti, & sic medietate per institutionem
immediate voluntati ipsi consilere. Et in institutione fit hanc
interpretatio, & quam in substitutione, vt scribitur Dd. in l. 1. in-
stitutione, de regal. iur. & id est ex presumpta mente teflatoris etiam
in institutione admittitur extensio, vi l. 1. vltm. C. de postulum. he-
red. instit. & iul. Gallus. §. & quid si tantum, & §. quid si. ff. de
lib. & postulum. & in l. Tatius & Sav. ff. de hered. instit. Quintam &
vltimam interpretationem & conciliationem aliquando sic con-
siderabam, praetipponendo prius extensionem in substitutione
nihil admittit & non admittit de casu ad casu ex presumpta & co-
erata mente teflatoris, aliena in ratione verimili fundata; si
est propter predicta iur., & fortius omnes in d. 1. Gallo. §. & quid
si tantum, & fortius dicimus. In cafo quead l. iam hoc iure, Mo-
destinus admittit extensionem illius casus substitutionis vulgaris
expressa ut casum pupillaris tacita quia coniecturam fecit, pa-
trene sic substitutio voluisse, ob id quod affectatione paterna con-
fusore voluerit etiam filii, qui subtiliter, & cum filius esse im-
pubes, secundum personae qualitatem sic item disponere vo-
luit, arguit. l. plenum. §. ex quin. ff. de ryt. & hab. Bald. in. predict. m.
39. & lib. Dec. numer. 20. C. de robo. & alijs subtil. & Gud. Pap.
§. 333. Condito itaque feugitatis ipsius filii funder, patrem vo-
luisse etiam pupillaris substitutio: & id est dicunt minus scri-
psum cum dictum; vt simile est in l. cim. ann. ff. de cor. & de
mostr. Et praeceps verba ipsa vulgaris non omnino repugnant,
secundum dictum in l. num. 133. ff. de vltm. & in libr. 3. de verbis. signif.
numer. 14. Cum illa condito, si haeres non erit, potest intelligi
immutabiliter. I.ei qui ff. de cond. institut. & id est adtra h. ereditate
a pupillo, non extinguitur ipses substitutio: qui quamvis haeres sit,
potest nula voluntate vltimam ad pubertatem ablinere, animum
que mutare. Linigerius. & Negefari. vbi glori. de aqua heret.
Quia ramen de re suo loco alia dicemus in cafo vero. d. leg. com-
modissime, non admittit Pomponius extensionem, de calidu-
squam quia coniecturam fecit, patrem noluisse prouidere in vitro
que casu quando in vno solo prouidit. Si enim dixit, si vno me
natur etiam comprehendit casum illum, si me mortuo se-
tur. Ea est ratio, quia maior affectus patris consideratur erga
natum, se visu, quam erga natum, se mortuo. Quam quidem ratio
nen fuit & Ripa in l. numer. 93. ff. de vltm. & popl. subtil. & ei
ius tacito nomine Alciat. in libr. 3. de verbis signif. numer. 2. con-
firmatur. Et Ripa illud etiam adiungit, teflatorum forte debilitas
de vxoris predictis: & ob id existimat, quod si se mortuo na-
scetur, non ex se sed ex adultero aliquo conceptus esset. Si ve-
re econtra dixit, si me mortuo natus erit, non continetur casus,
si me viuo nascetur. Ratio est, quia de filio nato se superflue no-
lit prouidere. Solum enim prouidere voluit in cafo necessario,
in quo scilicet nullo alio tempore prouidere posset. Præterea,
cum tñ dixit patet, si me mortuo nascetur, & nascatur eo viuo, sicut
sua in facultate mutare testamentum & dispositionem: quid cum
non mutauerit, presumit cum eo carens effectu ob prater-
itionem decadere; & sic voluisse locum esse successione ad in-
stitutio, nostra testa. nro. 1. l. 3. C. de mptu. resam. Disoluta itaque dif-
ficulitate, stat regula & iuris sententia; substitutionem expe-
cial vulgarem impuberi factam continere tacitam pupillarem,
d. 1. 2. vltm. & d. 1. tam hoc iure, ff. de vltm. & d. 1. quamvis. C. de m-
pat. & alijs subtil. & illib in loco Dd. Qui quidem crebris suffici-
ant id posse ex presumpta mente teflatoris, sicut si lo-
co explicamus. Extenditur primò has regulas & iuris prae-
sumptio, vt locum habeat etiam quando vulgari ipsa substitutio fuit
expressa in vnum casum tantum; vt si teflator dixit, infinito
Calum filium meum: et si filius meus haeres esse noluerit si substitu-
to loco dobit ab his. & Dridac. C. Ray. §. 4. numer. 6. ver. est autem expre-
sa. Vt quis intrat in factum & presumptum progress. 6. 18. numer. 4. & dis-
cimus infra in præcepto. 6. numer. 6. Extenditur & secundum, vt lo-
cum etiam habeat non solum in tota ipsa vulgaris, sed etiam in
iis parte, quae etiam tacitam pupillarem continet. Ita Bald. in
Lvtius. num. 4. C. de mptu. & subtil. Declaratur primò predicta
regula & iuris presumptio, vt locum non habeat, quando conilar
de contraria teflatoris voluntate. Ita popl. Bald. & alijs scrip-
tis.

Si grant Sol. S.m. in d. l. iun. 32. verf. 3. l. iun. ff. de vulg. & Det. in l. quan-
na. n. 1. vers. & regula. C. de impub. & alijs subft. Et lati manefite pro-
bant d.l. iam hoc iure, verbi finitima imputabiles. Ibi [in voltis] non contraria-
dilectum voluntatem extixisse probetur.] Concl. & l. in teftato-
mento. L. i. in fin. C. de tefato. Ceterum, dubitamus praetatis inter-
pretes , quod tefatibus contraria hactefatoris voluntates probari
Potest. Et quibus posse probari affirmarunt Bartol. in l. 2. in pru-
n. num. 39. ff. de vulg. & idem. Salis. & Alex. m. n. 1. quanm. Ruin. in d.
2. nov. 61. & ibid. Rup. num. 51. & Socin. Sen. in d. l. nu. 38. Ea ratione
vii fuit quod hic agitur de declarandate tefatoris voluntate & ad
declarandam dubiam voluntatem duobus sufficiunt. Bartol.
m. 1. de tefato palmo. 5. ff. quod p. l. num. 4. ff. de vulg. & Hidem. Coffr.
& tefato Decim. 1. edita. num. 49. C. de eden. Nec obstat quod scribi-
bit idem Dec. in d. l. quanm. num. 4. & in conf. 315. num. 4. verf. quarta
& vltima, quod in uno nro in cau agitur de probanda tefatoris
voluntate. & idem requiri septem tefatos. Nam responderunt, mo-
non agi de noua voluntate in totum inducenda. Nec repugnat d.
Liquam perpnsa, quia loquitur de voluntate dubia, incumen-
a legre conccurra. Allatione vltis est Ruin. in d. l. 1. num. 60. ff. de
vulg. quam minimè venit esse exstimo, & idem. Ruin. m. l. quis
in fundo rovabilo. num. 42. de leg. 1. alter vius est sentire. & ad rem
hanc multa scribit. Declaratur i. secundu, vt locum non habeat
quando tefator exprefe subtitutio p. p. illariter eti, cui volga-
rize subtitutio, vt p. p. si pater ita dicit. Inftituto Caium filium
meum, & si ipse hares non erit subtitutio Sempronius. Etsi Ca-
ium filius meus hares erit & in pupillari aetate deceferit, si subtitu-
tio Titi. Hoc in cafa illa verba, si hares non erit, quibus
subtitutio fuit Sempronius, non comprehendunt tacitum pu-
pillare ad communem dictum Sempronius. Ita declaratur Bal. in conf.
190. Sempronius Manefit column. 2. & in conf. 42. in can. Prisori. col.
2. lib. 2. Freider. de Sena in conf. 32. column. 2. Roman. conf. 32. column. 1.
verf. 3. quia. Socin. Sen. in d. l. num. 38. verf. quartu limita ff. de vulg.
peſi Bar. abnum. 3. & ita & idem l. quanm. column. 1. verf. secundo limita,
C. de impub. & alijs subft. & ibid. Deci. num. 2. verf. & finis at. Ruin. in
conf. 32. in fundo. 2. C. Aucter. in conf. 32. num. 3. lib. 4. & idem ego affir-
mam in conf. 32. num. 15. lib. 3. Quam fententiam probat. I. Cum e
filio. 5. vbi gl. ff. de vulg. & accedit ratio, quod exprefa t homi-
nis dispositio effare facta tacitum legis prouisionem. I. maritus. C.
de prout. & l. v. C. de pali. conuen.

19 Declaratur tertio, vt locum non habeat, quando tefator sub-
 titutio vulgariter taxatissima. Affert primum exemplum, vt si di-
 xit tefator. Inftituto Caium filium meum , & si hares non erit,
 tacitummodo subtitutio Sempronius vel si dixit. Subtitutio Sem-
 pronius vulgariter tantum. Hoc sene cafa subtitutio hac vul-
 garis expressio non continet tacitum papillare. Ita scribunt Rayn.
 Fulgoſius & Salic. quos refert & sequuntur Socin. Sen. in d. l. num. 38. verf.
 vltim. ff. de vulg. Rup. num. 51. ff. de vulg. & C. de impub. &
 alijs subft. & ibid. in d. l. num. 38. verf. & finis at. Ruin. in
 conf. 32. verf. 2. Et idem l. quanm. numer. 1. verf. primu
 m. C. de impub. & alijs subft. & ibid. Deci. numer. 2. & idem in conf.
32. numer. 3. & Cor. auct. in d. l. quanm. num. 4. Eadem probat Ca-
fadorum in deci. 1. num. 1. in fin. de tefato. qui dixit, ab hac opinione
non esse recendendum. Et i. quidem metu fuit ex textu d. l. iam
*hoc iure. ver. Sed si aliter, ibi, [in vulgare tam tummodu] ca-
 sum.] Verius nro ad rem locum ille pertinet: cu [vt recte] animad-
 vertit laf. verba illa fint legislatoris, non aut tefatoris, qui ta-
 xiuit non disfutorum. Ita etiam euitatur tex. precib. C. de im-
 pub. & alijs subft. ibi, [primo cautione cafa habuit subtitutio.]*

20 Recens probat videtur haec declaratio ex ratione, quod taxati-
 us excludit alias causas difimilius. L. 2. C. de parib. quod si difix.
 l. ob. 1. C. de predig. min. & Clement. exsu de Parado. de verbo. si-
 gnis. & lat. exsic Eardwulf in Cenfus legal. in loco. anatara di-
 gionum taxatissimam. Cum ergo pupillaris difimilius sit a vulga-
 ris, excludit dicimus per illam taxatissimam. Et simile quod dicimus,

21 I. sacrefendi , quod ponemus a presumpta mente tefato-
 ris, locum non habet, quando taxatissima tefatoris difix. I. In-
 cinc. 6. qui e habebat. ff. de Trebell. Bart. in l. re contuatu. 9. 7. de leg. 3. &
 alijs quos in specie miftrarecent Rup. in d. l. num. 169. ff. de vulg. &
 ibid. Aucter. numer. 15. Ceterum redit videtur dubia haec decla-
 ratione ex eo, quod fuit taxatissimum excludit causas similes, d. l.
 ob. as. C. de predig. min. multi minus excludit caſum, qui con-
 cens illi expellit & qui idem eſi cum ipso expellit. Id quod

22 demonſtratur: quia sic dicimus, quod inclusio t. vniuers. operatur
 exclusionem alterius. I. com. Prost. ff. de vulg. fuit exclusionem
 operatur taxatissimam in quaum inclusio vniuers. non excludit quod

el connexum, vt scribunt Socin. C. tefato in singulari, in verbo, & gen-
 mentum incipit tu habes, & Deci. m. l. num. 6. C. de bon. poff. contraria.
 Et confort simile , dum dicimus, quod cum tefator & hares
 sint idem & duo connexa. In Autore de tefatore ambo tefato
 in prima, tefator in alienatione, rei iam se fuit promota
 pro suo dato & facto tantum, non ramet excludit factum ha-
 redis. vt scribunt Bart. Bald. & Reliqui in l. ff. feraus figurina. ff. de canth.
 fortia. Ita dicimus, quod si venditor fecit pactum, quod sibi tan-
 tum licet redimere rem venditam, non excludit tefator. I. si
 necessari. 6. ff. de vendendo ff. de pgn. ali. & traduct. Bart. in leg. fi-
 pulatio illa habet in prima. ff. de verb. obligat 14. fin. l. 2. 6. item fin. fa-
 cto. column. 2. ed. st. & Deci. m. l. hardem. de regal. int. Cum itaque
 tefatoris pupillaris sit comprehensa in exprefa vulgaris, sieque fit ei
 connexa, vt scribunt Deci. in d. l. quanm. num. 4. & C. C. l. num. 6.
 C. de impub. & alijs subft. dicendum est, vt illam taxatissimam
 non excludi. Nec obstat quod cura sint duas tefatissimae con-
 traria, non possunt stare simul. I. vbi repugnativa , de regal. irr.
 Nam responderunt primò non repugnare fecund. Alciat. in d. l.
 num. 15. ff. de vulg. & in libr. 3. de verbis. figur. numer. 14. quia illa
 verba, si hares non erit intelligunt immutabiliter, vt declarau-
 iui supra. Preterea & fecundo responderunt, verba non repugna-
 re, si intelligimus plus dictum , & minus scriptum : fuit deci. ar-
 min. supr. Rursum non repugnarent verba, si ita suffit conce-
 pta. Inftituto Caium filium meum, cui subtitutio Semproniu vul-
 gariter tantum. Nec dicatur, illam taxatissimam effe superflua:
 quod non responderunt, non effe superflua: fed excludere indecom-
 missariam. Cogitandum tamen est cum sit noua aduersus omnes.
 Et forte responderi potest huic considerationi, pupillarem
 tacitam effe connexam vulgaris exprefa , quando simpliciter fa-
 cta est ipsa vulgaris : fuit vero quando separavit vna ab altera:
 fuit dividunt vulgaris subtitutio taxatissime facta. Secundum
 hunc & declarationis exemplum afferunt, quando tefator vltis
 et illis verbis tunc & eo caſu. Nam tunc exprefa vulgaris non
 continet tacitum papillare. Ita Dec. in d. l. quanm. numer. 2. C.
 de impub. & alijs subft. in l. litim. col. vlt. C. de inf. & foliſt. &
 in conf. 32. num. 2. & in conf. 315. quem fecit fuit Socin. Socin. in conf. vlt. m.
 10. libr. 2. Qui quidem Dec. dicitur est auctoritate Anchar. in conf.
 317. verf. num. 3. qui etiam respondit, verbo hoc, tunc & eo caſu
 impedire extentionem subtitutioſis de caſu ad caſum, nempe
 quod si tefator subtitutio in caſum, quo aliquis nascatur &
 moriat, non extendatur ad caſum, si ille est causa, quia [in]
 quod iti Anch. hæc verba tunc & eo caſu, sunt refractia, & ob id
 excludunt aliquis caſus. Et excedit Bald. in conf. 17. Item inftituto.
 col. 2. verf. tertio eti confidetur andrum , libr. 2. qui manifeste dixit haec
 verba, eo caſu refringere , & ob id impedire extentionem de
 caſu ad caſum. Quia de differentiis etiam infra imprumpto, dum
 explicabimus , quando & quibus in caſibus subtitutio exten-
 datur etiam de declaracione illa. Et in specie idem quod Decius fuit Rom.
 in conf. 32. col. 1. verf. secundo quia, eo enim in responſo erat
 etiam diſputatio an exprefa vulgaris continet tacitam pupil-
 lam.

Ceterum ab opinione Decii in specie receruerunt, Rot. Ro-
 mana referente Caſafador in deci. 1. initial. de tefamento. Rup. in d.
 numer. 169. ff. de vulg. & pupill. subtitut. Ita ratione prima vlti sunt
 quia t. verba taxatissima, ex caſo non fuit taxatissima: fed solum de
 monstrativa, declaratio rei, cui adiunctur , & in tem-
 pore extremitatem declaratur, libr. 4. 6. rituum ff. de cond. & demon.
 & malis coprobat Boeri. in quafion. 53. inſin. & respondi in conf.
 16. numer. 333. Non referunt hic altas rationes , quas commi-
 morat praetatio in loco Caſafadorum, cum apud eum legi facili pos-
 sit.

Declaratur quartu, vt locum non habeat haec regula & iu-
 ris prefumptio , quando pater reciprocè subtitutio duobus caſi-
 lij, querorum vlti alijs impuberis, altero vero pubes. Hoc caſu vul-
 garis illa exprefa comprehensa in reciprocā non continet tacitum
 pupillarem etiam respectu impuberis. Ita probat textus claus.
 d. l. iam hoc iure. ver. quod i. aliter. & idem scribunt Bartol.
 & Reliqui. & Socin. in d. l. numer. 38. verf. secundo limita ff. de vulg.
 & pop. subft. Et hinc declaratione conuenit quod intrā dicimus
 in declaracione sexta. Et fulius de hac reciprocā differimus suo
 loco.

Declaratur quinto, vt non habeat locum haec prefumptio ,
 quando pater habens duos filios impuberis, vni subtitutio vul-
 gariter, altero vero vulgariter & pupillariter , vt p. p. dixit hoc
 modo. Inftituto Caium & Semproniu filios meos. Et si Caſa

heres non erit, substituto Maximi. Si vero Sempronius heres erit, & in pupillari estate decelerit, substituto Titum. Hoc in casu illa substitutio vulgaris facta. Cato non continet tacitam pupillarem in eius perfam. Ita scripulit Ripa m.l. num. 171. ff. de vulg. Politus intrat de substitutio in tit. de vulg. cap. i. num. 25. num. 43. Zalius intrat de substitutio in tit. de vulg. cap. i. num. 25. & Socin. Iur. in conf. 129. num. 45. lib. 1. Et si quidem moxi sunt argumento dulce a celsante ratione legis. Hoc enim in casu ceterat illaratio, in qua fundata est dispositio d.l. iam hoc iure. Est sane ratio, quia testator non cogitaret de pupillari substitutione. Et si cogitasset eam fecisset. Hoc ratio ceterat illo in casu, in quo constat patrem cogitare de pupillari ipsa substitutio, ex quo vni filiorum eam fecit, iliam enim pro oculis habuit: sicut ergo vni filiorum eam fecit, sicut fecerit & alteri, si eli par modo substitutio voluerit. Quia confidatio probatur in famili ex l. licet certi. C. de testam. milit. vbi pater 7 miles tres habens filios, duos heredes fecit, tertium, quem sciebat habere, non nominauit, praeferuit, hunc tacite excluderet: quia vocando & disponendo pro duobus illis, dicitur de aliis cogitare, & excludere de eis voluerit: cum si crederet ita esse filii silium ut duos alios. Similis est tex. in l. 3. C. de inofic. testam. mater tres habebat filios tempore mortis, duos iam instituerunt in testamento, tertium vero non nominauit nisi mater (aut Imperator) decedet in puerperio, ita quod non potuerit mutare testamentum; lex coneturam facit: quod hic etiam testator institutus: qui si mater ipsa vivisset, eum hardorem cum aliis fecisset si vero non decedit in puerperio, & sic potuit mutare testamentum, & non mutant, dicitur voluntate cum eo testamento decedere. atque ita illum excludere. Et testatrix voluntas colligitur ex institutione equali. Et simile quod docuit Bartol. in l. num. 32. in fine ff. de vulg. Cum dixit, patrem non posse dicere non cogitare de filio, ex quo eum pro oculis habuit. Et Bartol. securus est Laf. in Anth. ex causa. colum. pen. res. & scivides. C. de iur. brutorum. Ita quoque & nostro in casu dic non potest, patrem non cogitare de morte alterius in pupillari estate, pollicaciam de vno cogitat & patris ne prouidit. Et propter lex non dicitur voluntile supplerre patris negligientem, vel quid contra eius voluntatem inducere. Nec hic virget illa confidatio Socin. Seni. in d.l. num. 39. verf. 10. ff. de vulg. Cum dixit, testatorum forte cogitatione turbatum, non potuisse alteri substituire. Et enim leuis haec confidatio quia / vt dicebat Deci. in d.l. quoniam. numer. 2. / restringeret casum hunc ad eum solum quando in extremis ageret; altero vero in casu non procederet; id quod omnino nullum est. Et etiam leuis, quia si est in extremis labors habuit vnum & alterum pro oculis, & vni prouidit, facile etiam si fuit alteri prouidere: Cum duobus tantum additis verbis substituere etiam si pupillariter potuit. Non pariter reuinenda est illa ratio perpenna a Decio d.l. 1. quoniam. numer. 2. verf. melior. C. de impv. & alijs substitut. Cum dixit, quod cum testator iam viderit a legi fulle cauteum & dispossitum: quod sub expresa vulgari continetur tacita pupillaris, & contra, nec substituit illi filio pupillariter, cogitans quod lex ita suppleret, atque ita ab ea dispositione legis noluit recedere, sed potius voluit ipsam voluntatem illi confirmandam, iuxta l. hardores mei. 6. Com. ita, vbi Rip. num. 74. ff. ad Trebell. Haec finis confidatio Decij vera non est: quia sicuti testator non cogitauit, quod lex suppleret pupillare in eo cuius expressis substitutio pupillariter, ita nec cogitauerit de altero. Et sicuti noluit respectu viuum voluntatem cum legis dispositione conformare, ita nec voluit respectu alterius.

Secundum sententiam hanc comprobo traditione Socini. in l. cum ann. num. 36. verf. & per hoc, ff. de cond. & deuot. dum post Comensem scripta, dispositionem illam Lcum ait, que fundata dicitur ea in ratione, quod pater substituendo filio non cogitauit de nepotibus, de quibus si cogitasset eos substitutio praesulset. Hac sane ratio & dispositio inquit Socini. locum non habet, quando pater habens duos filios, quos instituit & grauauit, vni eorum adiecit conditionem, si decedat sine liberis alteri vero non adiecit. Nam tunc in perfam eius, cui non adiecit, non subfinigitur, nec suppleri debet dispositio d.l. cum ann. quia testator voluerit, ita potuerit eam exprimere, sicut exprefit in altero cum de co cogitaret. Et hanc Comen. & Socini traditionem probauit Deci. in conf. 129. num. 5.

Et his confit male à predicta sententia diffensisse Guillielmu Cun. in prestat. C. de impv. & alijs substitut. quem securi fore Alexan. in l. iam hoc iure, ff. de vulg. Socin. Seni. in d.l. num. 39. verf. de decimo &

vitio, ff. eod. & ibidem aliat. num. 139. Deci. in d.l. quoniam. num. 2. & parsitio, & ruinam confi. 139. num. 2. vers. & fid. lib. 3. Et si quidem motu fuit ex te. Iam hoc iure, quem (omisit) alio, ruin confidatioibus) perpendo vna cum ruin. præcato in lato, dum Vlpia. ibi in verbi hoc itaque casu dixit, quod si pater separatum substitutio filio puberi, si heres non extiterit, que forma substitutiois vulgaris est: & deinde impuberi sic substitutio si ipse impubes heres extiterit & intra pubertatem decelerit. &c. Hac postrema substitutio, pupillaris expresa dicitur; & tamen continet etiam tacitam vulgarem in personam dicti impuberis facta ex testu colligitur & admittunt omnes. Et tamen ibi de ipsa vulgari iuria fuerat à testatore cogitatum, ex quo illam excepte fecit illi filio puberi. Quemadmodum ergo expresa pupillaris facta vni continet tacitam vulgarem; tamet iusta ipsa vulgaris expresa facta est alteri, atque ita de eis testator cogitauit. Ita & contra substitutio vulgaris expresa facta vni impuberis continente debet pupillarent tacitam, tamet alteri impuberis facta ex propria vulgaris & pupillaris. Ceterum respondetur, diversum esse eam hinc, de quo disperamus ab illo d. l. quoniam. Nam illa expresa pupillaris de qua in d. l. quoniam, in necessarium antecedens præluponis vulgarem, que est dispositio & testamento ipsius patris, fine quo fieri non potest pupillaris. l. 2. ff. ad d. l. ff. de vulg. & lib. 3. lib. 3. in l. inff. de pupil. subst. Et propterea illa pupillaris omnino-eam vulgarem continet. Et præterea in casu d. l. quoniam, vbi sursumconatur, Bartol. in prob. c. de test. & substitutio puberi & impuberi, efficeret, vt in pubere vna sit substitutio tantum, id est, vulgaris, in impubere vero duplex, hoc est vulgaris & pupillaris, consilium sane præbet, ut separatis facias substitutiones, & puberi substitutio expresa vulgariter, impuberi vero vitroque modo, vulgaris tamen formam non exprefit, quasi quod eam paulo suprad. de pubere verba faciens, exprefserat. Hanc tamen declarationem intellexit Pollio in d. l. partia prima, numer. 43. non procedere, quando confitetur testator vel errore, vel oblitio lapsum omisit substitutio vulgarem in alio. Nam vbi de errore, vel oblitio lapsum confitetur, in quo prouidere quodammodo non potuerit, dicitur voluntile substitutio. argum. d.l. 5. C. de inofic. test. & l. tradit. atq. d. l. de testament. & quod contradit. 14. in turbare ex causa, num. 25. C. de lib. præter.

Declaratur sexto, vt locum non habeat haec presumptio & conjectura, quando duobus imparibus facta est vulgaris substitutio, hoc est puberi & impuberi. Nam tunc, vt feruerit aquilas, nec in perfam impuberis sub illa vulgari continetur pupillaristica. Ita probant, d. l. sam hoc iure. verf. 2. autem. & ind. leg. quoniam, & verf. 3. in l. o. D. omnes. & seruantes. Bartol. in l. num. 170. Ceterum declaratio hanc intelligitur & procedit, quando pater his imparibus coniunctum substitutio vulgariter, fecit vero si separatum: vt si ita dixit. Infructu Caius & Sempronium filios metu, at si Caius (huc impuber erat) heres non erit, substitutio Sempronium: si verò Sempronius heres non erit substitutio Caius. Hoc enim casu illa vulgaris expresa facta Caio impuberis continet pupillarent tacitam, tamet illa facta Sempronio continetur non possit. Hanc tamen probatur off. Dyn. Bas. Bald. Imol. & Colfr. in d.l. sum hoc iure Sic & Iacob. Bald. Angel. & Fulgo. in d.l. quoniam, quod si cognit. Socin. Seni. in l. num. 3. verf. 3. lumen. ff. de vulg. qui enīdū sententia est inceptio. Salic. & Fulgo. in testamento. l. a. C. de test. subl. His accedit 104. Fab. in 5. qua ratione. num. 21. inff. de pub. subl. Riman. Seni. in d. l. 109. testamento. num. 3. Aut. in c. 5. pater. num. 4. de rota. in 6. Corn. l. 2. num. 4. in fin. C. de impv. Primo motu iij sunt illo text. d.l. iam hoc iure, verf. ita enim in altero vrteq; substitutio intelligitur, si voluntas parentis non refragetur. Secundo perpendit idem text. d. leg. iam hoc iure, verf. quod si alter, ibi, [communi verbo,] à sentiu contrario.

Tertio suffragari t' videtur, quod quando substitutio facta est imparibus in vna oratione, verbum substitutio referuntur ex qualiter ad duos & idem equaliter debet determinare, ne diversimodo intelligatur contra. l. cum. qui ades, ff. de vscap. sed die sum eft quando substitutio facta est duobus imparibus in diversa oratione. Nā tunc celat ratio illa. d.l. cum quod ades. Verum responderet potest, id non esse factum ratione verbi substitutio, vt qualiter reuinatur ob aquilitatem feruandam inter fratres, vt ducimus iufi.

Quarto, & melius ea ratione, & argumento vnius est Bartol. quod

LIBER QVARTVS.

quod quando dno fuit substitutus in iunctem in una oratione, considerantur tanquam vna persona, & vna corpus in unam quae qualitatem reducit, organa, & virtus, & huius c. deo. id est. Id eadem in uno censetur in alio reperitur, arg. l. 5. 6. Cain fide fundo infraferunt infernem, legato, & I. maleri. & Tuo fide conditi & deueni.

Diversum est (inquit Bart.) quando substitutio separatum de quilibet fuit. Nam tunc de qualibet dispositione, vt de dispositio ne separata, dedicatur ob id de vno ad alium non inferior, *I. lxx. ff. de morte & resurrec. & trinit. ff. 1. pater. 5. ultim. ff. ad l. Ecclid.* Et substituti illi considerantur tanquam diversa personae: & tunc non est inconveniens, quod diversa qualitates considerantur in eis, vt felicitate impulsi dicatus pubes substitutus etiam per pupillarem tactim impubes vero puberis folium vulgariter. Et haec quidem ratio pars solidi est, & a nomine, quod iesum improbarunt. Quibus confabat haec sententia male differentia Petri. Pet. ticens, & Iacobini. Ramenn. quos refert Ruin. in d. l. 1. leg. 2. ar. 2. m. 5. ultim. & Bulgaria. relatum a Ruin. in d. l. 1. num. 10. ff. de vulg. & ceteris. D. l. 1. num. 12. verf. quod autem & Soc. Iust. in ceteris d. l. 1. num. 14. & 15. verf. 12. num. 6. lib. 1.

Primo motu fuit ratione ducta a d. l. iam hoc iure. Quod enim illa vulgaris facta duobus imparibus non continet pupillarem, non prouenient ex simplici oratione, sed a ratione aquilatris feruanda: quae inter fratres feruari debet. *Lempar. 5. d. l. 1. leg. 2. & l. ultim. C. communia virim. iudic. 5. ultim. & Bulgaria. relatum a Ruin. in d. l. 1. num. 10. ff. de vulg. & ceteris. D. l. 1. num. 12. verf. quod autem & Soc. Iust. in ceteris d. l. 1. num. 14. & 15. verf. 12. num. 6. lib. 1.*

Secundum ratione aquilatris feruande probare videtur. d. l. iam hoc iure. verbi inconveniens enim videbatur in vno duplex substitutio, & in altero tantum vulgaris. Atqui haec aquilatris feruande ratio militat, & locum habet etiam in hac substitutione separatum facta: Ergo idem ius statu debet. Verum responde Ruin. in d. l. 1. num. 10. verf. sed ad istud, ff. de vulg. & pop. substitutio, negando, esse inconveniens, quando substitutio facta est ambo bus sub diversis orationibus: & si inconveniens est, quando facta est sub vno oratione. Et ratio diversitatis est secundum Ruinum: quia quando iunctem sunt substituti in vna oratione, reputatur tantum vna parola. *Plane de l. & lxx. 5. h. vita. C. de causa teller. Debet ergo effe eiusdem qualitatis, non autem diversa, d. l. emm. qui ades ff. de vñca. sed diversum est, quando fuit substitutus sub diversis orationibus. Nam tunc fuit diversa personae, qd ita in eiusdem possunt diversa qualitates. I. plenum. 5. equity. ff. de vñca. & h. vita.*

Secundum perpendebat Bulgariu[m] d. l. iam hoc iure. in ver. hoc itaque casu, dum iureconfutus prebeat consilium patri, quod si vult substitutio impuberi in vtrumque casu, & puber in vnu tantum, debet facere substitutionem separatum, vtpuia, si pubes haeres non erit; tunc impubis fit haeres, quo calo hi impubes non erit substituti, nisi vulgariter tantum. Et si pubes haeres erit & in pupillari estate decelerit, pubes in sua portione substitutio. Nam tunc habebit in vtrq; casu substitutio. [Ne substitutio Modellinus] si vulgar modo impuberi substitutio, sic voluntatis quaffio.] Ecce ergo quod quando impuberi vulgariter substitutio, & voluntatis quaffio an voluerit in vno calo tantum, an in vroco; substitutio. Atq; ita verum non est, quod quando substitutio vulgariter pupillo, illa vulgaris continueat tacitam pupillarem: quia Modelle dixit, effe voluntatis questionem. Responde Ruin. in d. l. 1. num. 10. verf. sed ad hoc: imo magnum esse differencem, quia quando testator substitutio vulgariter iter separati formandu[m]. d. l. iam hoc iure, dicitur inducere deformitatem & disperdatem. Inducit inquit deformitatem, quia sub vna forma substitutio puber & sub alia impuberi. Inductus est disparitatem: quia impuberi substitutio in vtrumq; casum; puber vero in vnum tantum. Et propterea locum habere non potest ille la la iuri regula quod verbum recipiens plura determinabilis, qualiter determinet: Cum testator recusat a paritate, disperderet loquendo.

Tertio argumentabatur Bulgariu[m] vt refert Ruin. in d. l. 1. numer. 10. verf. ultim. & h. mago, perpendendo tex. d. l. iam hoc iure. ibi. [Ne si vulgar modo substitutio impuberi, relinquantur voluntatis quaffio.] Hoc ergo casu quando vulgariter substitutio ad indicem separatum quo ad impuberem vel voluntatis quaffio, an voluerit testator in uno calofantum vel in duobus substitutio. Nec obstat (inquit Bulgariu[m]) quod si relinquatur quaffio voluntatis, ergo eti[us] dubium, an continetur, vel non: atque ita illa texus nec pro, nec contradicunt facit, quia responder Bulgariu[m] quod in eo probat: quia si tu pubes visue.

Mixtus Proscript.

PRAESUMPT. XXXVI.

cedere ex pupillari comprehensa sub illa vulgaris facta in puberis, fundando intentionem tuam; quod talis fuerit testatoris voluntas, qui testifici cogitaret, debet hoc probare cum sit tua intentionis fundamentum. I. es qui. ff. de prob. si ergo non probas, stat solidom, quod testator voluntariae pupillarum substitutio.

Respondet idem Ruin. in d. l. 1. num. 10. verf. ad istud etenim, regulam est, quod sub vulgaris expresa continetur pupillaris ratio, a qua non videtur recessum, nisi quando reciprocum est facta imparibus in vna creatione: ne vnum verbum diversum mode intelligatur que ratio cessat, quando facta est in diversis orationibus. Nec repugnat quod sit quoddam voluntatis: quia id procedit ob personam qualitatem, non autem ex verbis. Nam praeiunxit testatorem voluntile feruare equalitatem inter eos. Cum fuerint aequaliter dulci. Es ratio hinc est quod faciebat voluntatis questionem, nam non erant satis sufficiens, sicut ea censetur gl. in d. l. iam hoc iure.

Quarto motu baru[m] Bulgariu[m] hoc argumento. quod brevius, & dilucidius deduco, & considero quam fecerit Ruin. Ratio (at Bulgariu[m] unde factum est, vt si pupillaris continetur sub his verbis, si haeres non erit, quod vulgariter solam significant, ea est; quia si testator cogitaret de pupillari cam fecisset expressum. Illa ergo ratione quod pupillaris continetur sub illis verbis, eadem quoque ratione, immo fortiori dicendum est, contineri debere sub his, vos inicem substitutio. Cum haec non repugnat natura pupillaris, sicuti repugnat illa, si haeres non erit. Hac est summa argumenti, quo vius est Bulgariu[m] & si Ruin. in d. l. 1. num. 10. prolixioribus obscurioribusque verbis referat.

Ceterum (omissa citendum Ruinum subiecta) & minus conclusi respondere. J. sic respondere, & confutari potest argumentatio hanc. Concedimus, quod quando nil repugnat, ita immo fortiora tacita pupillaris continetur sub illis verbis, vos inicem substitutio: sicuti continetur sub illis simplicibus verbis, si haeres non erit: sed valde diversum est, quando aliud repugnat: Id quod facile declarari potest, constitutio tres calo. Quorum primus est calo, quando facta est substitutio vulgaris vni, hi verbis; si haeres non erit. His enim sub verbis continetur iam pupillaris, si pupillus est fuit, cui facta est substitutio. Nam illi qui repugnat quam ipsa forma verborum: sub quibus tamen lex voluntate pupillarem ea ratione continetur; quia patet dictio substitutio filii secundum eius qualitatem, & conditionem, ut supra declarauimus. Secundus est calo, quando duobus imparibus facta est substitutio his verbis. Instituio Calum, & Sempronius, & eos inicem substitutio. Hoc in calo verba quicquid possunt conuenire etiam pupillari: attamen aliud repugnat nempe imparitas, quod effectus, ne in pupillo fintelligatur. Cum nec posse subintelligi in pubere, & id quidem causa feruande aquilitatis. Tertius est calo, quando duobus imparibus facta est substitutio separatum, vt in calo nostro. Hoc calo verba non impedirent pupillare: sicuti nec impedit in substitutione simplici vulgaris. Non etiam impedit personarum inequalitas: qua patet separatum substitutio, eam pro oculis habuit: sed aquilitatem feruari noluit; quia aliqui vnde hoc verborum constructu, vos inicem possunt, vñscus iudicet.

Quinto & ultimo tñ affert hoc argumentum, quando duo impari sunt iunctem substituti, sub eadem ratione, pupillaris tacita non continetur sub expressa vulgaris. d. leg. iam hoc iure. Atqui nulla est differentia inter vnicam orationem & plures. At quo ergo est flattum de pluribus in vna oratione, conferi debet flattum de substitutis in duabus. Illa minor probatur: quia quando plures substituti sunt sub vna oratione, illa oratione refolutor in plures singularitatem. l. falsa. 5. ultim. ff. de cond. & demerit. et perinde illi si dixisset testator. Calum, & Sempronius instituto: & Calus haeres non erit substitutio Semproniu[m], & simili. Iterum si Sempronius haeres non erit, substitutio Calum. Reponendus hinc argumentationi Socin. Sen. in d. l. 1. num. 32. verf. & ad l. falsa. quod allegando plurimalia respicit plures, & separatos effectus: nunc refolutor in plures singularitatem, vt in d. l. ultim. Quoniam vero respicit vnum, & eandem effectum, hoc est vnam hereditatem, & tunc non refolutor in plures singularitatem, vt in calo nostro. Caterum retinenda non est hac responso: cum communis sit Doctorum opinio, plurimalia in relevantia singularitatem testatur. Zanchius in leg. brevissimum. 5. cap. numero 6. ff. ad Trebell. Respondebat itaque secundo loco

31

38

39

40

41

42

- Idem Soein pluralem refolui in singularitatem, nisi praesumatur contraria voluntas testatoris, ratione aequalitatis feruenda inter eos, quibus simili facta est substitutio, secundum Bald. inl. per. verbi. mod. generis alter queritur. C. de imp. & alijs suis. Zancho in loco scripto. nro. 6. Rorbus tertio loco responderet Soc. pluralis locutionem refolui in singularitatem ciuidem tamen conditionis & naturae, quales erant tunc ipsa plurali locutione. Atque sub plurali fermoni vulgaris facta impuberi non comprehendit pupillarem. Ergo nec refoluta in singularitatem comprehendere poterit.
- Declaratur tertiis, ut non inibet locum hoc presumptio, & coniectura quando cauit est statuto, quod testamenta seruerunt ad literam prout iacent, sine illis interpretatione. Hoc calius expressa vulgaris non continet tacitam pupillarem. Ita Bald. inl. precibus, numer. C. de imp. quem feci sunt ibidem Cacciapus num. 10. & communem testatur Soc. Sen. in d.l. num. 39 ff. de vulgar. Taf. in d.l. iam hoc vere. nro. 1. & in L. Aquin. num. 7. & idem Dec. nro. 2. Idem affirmavit Corn. & Barb. & Brun. quis commenstrat in tractatu de adipiscenda possessione remedio. nro. 22. His accedunt Alten. in d.l. 1. mon. 2. ff. de vulg. & pop. suis. & in lib. 2. de vulg. & pop. suis. & in lib. 3. de vulg. & pop. suis. & in lib. 6. lib. 1. & in conf. 62. num. 57. & in conf. 51. num. 19. lib. 3. quis feci sunt in conf. 215. numer. 17. dicitur.
- Ceterum a predictis discentibus Imol. in. Rgn. num. 129. de test. Rip. in d.l. nro. 172. vers. daru nobis. ff. de vulg. Curr. Iun. in d.l. quatuor. nro. 8. & ibid. Coras. numer. 1. Ita quod digestum est libra. inl. cum acutissimi. nro. 167. & num. 179. C. de fideicom. & Zuchar. inl. viti. numer. 190. & numer. 334. C. de edicto Dni. Adr. vlt. quos visu sum sequi in tractatu de adipiscenda possessione remedio a numer. 225. Probabiliter est disfingit, quam fact. Soc. in d.l. num. 39. rectif. sed in loco concordia ff. de vulg. & pop. suis. & similiter fact. Vener. Soc. in d.l. cum acutissimi. nro. 18 ff. de cond. & deneg. Distinguunt in quinque Socin. duos casus. Primum tunc quod est, quando statutum simpliciter dicit, quod verba testatoris intelligantur sine interpretatione. Hoc calu procedit affirmativa illa sententia Inol. & fcc. scilicet aduersus Bald. vt scilicet adhuc pupillaris tacita continetur sub vulgaris expressa. Et hoc quidem opinio firmatur primo ex ratione, quia statutum removet solum interpretationem fruoliu Bartol. inl. omnes populi. numer. 65. ff. de test. & crite. & alijs test. in tractatu. de adipiscenda possessione. remedio quarto. numer. 226.
- At quo hanc interpretatio non est fruoliu sed magni ponderis & maximè utilis. Non ergo confiteretur reiecta. Secundo accedit quod statutum reijicens interpretationem dicitur removere illum hominis, non autem legis. Bald. in d.l. omnes populi. num. 35. de iust. & iure & scriptis in dicto quanto remedio de adipiscenda possessione. nro. 225. Cum itaq. huc sit interpretatio legis, d.l. iam hoc iure dicendum est, non conferi reiectam. Recipit enim statutum interpretationem passim à iure commun. l.s. §. lect. 2. dicta. vbi Bart. & Alex. ff. ad Falci. Tertio confert, quod quando verba habent certam significacionem, illi nunquam dicitur reiecta. Bald. in l.s. 3. domini. 3. ff. ad Syllam. Et illa non immutatur. Bald. in Auth. si qua mulier. in fine. C. de faccio. eccl. Atrivit. hoc est certa significatio à lege sumata: Ergo dici non potest à statuto reiecta.
- Secundus est casus, quando statutum disponit quod verba testatoris intelligentur ad literam, sicut scripta leguntur. Hoc in calu refutetur procedit sententia Bald. in d.l. precibus. nro. 15. & sequitum, ut scilicet vulgaris expressa tunc non continetur pupillare tacitam. Primo quia litera illa dicitur, quae oculis legi potest. l.s. 6. ff. de bia que in testam. del. Bald. in l.s. 1. num. 8. C. de patrib. & fcc. hab. d. fcc. & scriptis in d. tractat. de adipiscenda possessione. in quarto remedio. nro. 225. Porro cum tanta hac pupillaris legi non possit in testamento, in quo scripta non apparet, sequitur dicendum hoc calu non contineri sub illa vulgar. Tertio accedit t summe, quod quando statutum vult verbare testamentum debere intellegi literam, masculinum non concipi femininum. Dec. in l.s. 2. num. 10. ff. de regal. iur. & pol. d. nos. p. f. p. m. conf. 215. numer. 16. lib. 2. Non enim sexus ipse femininus legitur scriptus in ipso testamento. Quartu confert similex Bald. in l.s. 1. 3. vers. 6. & idem. de conf. cum dist. 1. statutum triubus exceptione testamentis extra ordinem factis, non comprehendit substitutionem tacitam, cum dici non possit testamentum, sed fpplicit ad testamento. Et Baldum feci sunt in d.l. 4. remedio. nro. 225. Quod comprebarunt predicta ex ratione, quod tacita ipsa pu-
- pillaris comprehensa sub expresa vulgaris conceptis secundum formam d.l. tam hoc iure. & c.d.l. quatuor. nempe hi sibi servis: Et si haeres non erit &c. non folium non legitur scripta, sed nec etiam legi potest videtur: cum forma ipsa verborum repugnare videtur. Vulgaris enim verbis illis negativis, si haeres non erit, concepit: Pupillaris vero his affirmatiu, si haeres erit & in pupillariitate decellerit. Quemadmodum ergo t duo pugnantia simul stare non possunt. Ut & repugnare, dregas. & t. Dei. & reliqui: in partibus sub eadem verborum formula duo contraria legi non possunt. Nisi hic dicamus via. cum Alciatus in l. 2. numer. 135. ff. de vulg. & iudicio 3. deverb. & genit. numer. 14. verbalibus, si haeres non erit, non repugnare pupillari: quia haec conditio, si haeres non erit, potest intelligi irreconciliter. Disentiant tamen ab Alciato reliqui interpres omnes.
- Hic secundus casus locum habet, quando vulgaris substitutio est concepta (vix) secundum formam d.l. tam hoc iure. hoc est, si haeres non erit, ob repugnanti, quam consideratur secus verò quando concepta legitur sub forma, que non modo non repugnare pupillari, sed illi etiam possit concire. Exempli gratia, testator ita dicit: Infinito Caenum filium meum, & subfinito Sempronius. Haec enim forma vulgaris substitutionis est, ve scribitur Caffer. in d.l. iam hoc iure. §. 1. numer. 5. ff. de vulg. & in presibus. numer. 12. C. de impub. & ibidem Dec. num. 13. vers. allegatus contra vir. Alexander in l. Galia. §. 1. colum. 2. vers. predicti addit. ff. de liber. & p. f. & idem l.s. 1. numer. 14. & ibidem Par. 1. numer. 13. ff. de vulg. Non repugnat tamen haec forma ipsi pupillari, sed ei concurrenti, cari sic explicando. Infinito Caenum filium meum, & si ipse haeres non erit, vel haeres erit & in pupillari ate decesserit, substitutio Sempronius. Cum itaque concunere possit, dicendum est, eo modo quo legitur vulgaris, sic & ipsa pupillaris, & properet à statuto non plus dicunt reiecta quam illa vulgaris. Et hie quidem casus multo magis probatur, quando in ipsa forma vulgari extant aliqua verba significativa testatorem voluisse substitutere etiam pupillariter, ut si dixisset: in statuo. Caenum filium meum impuberem, cui, vel, & ei subfinito Sempronius. Haec enim forma significare etiam pupillare substitutionem, ne frustra videatur testator protulisse verbi illa, filium meum impuberem: & illa, cui, vel illa, & ei: in l.s. 4. quae scribunt glori. & Dolio. ml. precibus. C. de impub. & Rom. ml. numer. 11. numer. 13. 15. & 17. ff. de vulg. & suo loco explicatur. Et in specie non licet fuisse in l.s. 1. quatuor. nro. 3. C. de vulg. & alijs suis. dum exemplum apponit, ut testator t. ita dicit: Infinito filium meum pupillum, & si decesserit in pupillari state substitutio Caeti. Inquit lat. ita his verbis exprimit pupillares, sicuti vulgarem. Cū sententia Bald. & Caltr. inl. ml. precibus. C. de impub. hoc sit compedium bius limitata ad tempus pupillaris attatis, quod aliquando explicabimus.
- Declaratur octauo, ut locum non habet haec conjectura & presumptio in testamento militis, in quo vulgaris expressa non continet pupillare tacitam. Ita Alciatus in l.s. 1. num. 14. vers. 1. rectific. addit. 2. inl. Cetero. num. 55. infine. ff. de vulg. ex sententia Catonis Sacc. idem scripti Vattonus lib. 4. declar. nro. cap. 40. m. 11. Ea ratione t. mox fuit, quod in testamento militis non admittuntur conjectura & presumptions: sed eius dispositio intelligi debet, sicuti scripta est ad literam. Verum demonstrauit fuit in presumptione, quod imo & in testamento militis admittuntur presumptions, præferunt illas, que coram favorem, vel filiorum suorum recipiunt.
- Declaratur nonno, ut non habet locum haec conjectura & presumptio quando testator sibi dicit: Infinito Caenum filium meum impuberem. & si ipse haeres non erit, haeres erit & in pupillari atate decesserit, substitutio Sempronius per fidei consilium. Hoc concreta vulgaris illa expressa non continet tacitam pupillarem. Ita in p. f. & band. 8. in conf. 103. ml. lib. 2.
- Declaratur decimo, ut non habet locum haec conjectura & presumptio quando testator sibi dicit: Infinito Caenum filium meum impuberem. & si ipse haeres non erit, haeres erit & in pupillari atate decesserit, substitutio Sempronius per fidei consilium. Hoc concreta vulgaris illa expressa non continet tacitam pupillarem. Secundum fuit in conf. 98. num. 10. & alijs quos referant in illa: Vbi de com. p. f. & difserunt. Ille facit quod dicimus infra in p. f. & alijs in fin. quod exemplaris substitutio, que similis est pupillari, non presumitur, facta, quando testator res ipsa se ad bona sua.

P R A E S U M P T I O XXXVII.

Substitutione vulgaris facta à testator parte exprimata & partim tacita, quando mater excludatur, eueniente causa ipsius tacite, copiosè & diligenter explicatur.

S V M M A R I A.

1. Substitutione vulgaris facta a matre excludatur.

2. Substitutionem vulgaris facta successit testator.

3. Mater ex & quando excludatur per substitutionem vulgaris partim tacita & partim expressam, eueniente causa ipsius tacite per testatorem.

4. Substitutione nuncupata in causa l. vlt. C. de infit. & subf. excluditur matrem.

5. Verba legia in debito semper aliquip operantur.

6. Distio, ausquid magis significet dictione sua.

7. Hereditas in lucrum dictum illa sibi, non autem in vita.

8. Suntus mequid tollatur datioe coheret ex ea nota.

9. Substitutione causa a non impedit nec aferret.

10. Matrem relinquenda partem hereditatis fuerit, an multo magis fecundatorem, quod si reliquiae velut in debito hereditatem.

11. Tunc sibi fuit magis debita matris quam bona mariti.

12. Pater presumitus delgere filium plus quam seipsum, & dicuntur eadē persona confusa.

Hereditas ad patrem et filio quasi debita.

14. Pater non conferat extramēmā propriae nobis velles praeserere.

15. Substitutione velut a patre expressa & partim tacita, de qua in l. vlt. C. de infit. & subf. an excludatur matrem.

Et quid de populari partim expressa & partim tacita ibid.

Et quid de populari tanta, nam i. m. 10.

17. Bartolom. & religiosi Logio in interpretatione l. vlt. C. de infit. & subf. cui dantur plures interdictiones plurib. m. seq.

18. Papinius tempore Septimi Seueri visus, qui anno salutis 195. impetrare cepit & item per officia Praetorio existit, deinde in effectuus infra Caracalla.

19. Vipinius tempore Papinius floriuit sub Septimo Seuero, & vna cum

Paulo eiusdem Papinius officia fuit.

20. Discretione & Maxima superiorum anno salutis nostrar. 287.

21. Substitutione populari adiunctionem pupilli regatur.

Contraria m. 22.

23. Disputatione quando adit super rno, cetera a presupponentibus illis.

24. Substitutione populari ut tacita non dicuntur fieri à testatore, sed à legi fungi.

R E C E P T A est apud omnes sententia, matrem excludi per substitutionem tacitam vulgarem. Ita senex Bart. m. l. i. m. 41. ff. de vulg. & pop. subf. & subf. Soc. sen. et al. R. p. num. 157. & Alc. m. 12. Cor. s. 1. precius. m. 15. C. de impub. & alijs subf. Ea est ratio, coram vulgari successit testator, l. vlt. ff. de vulg. & de infit. & subf. in pr. & in infit. de vulg. & in pr. & ideo nulla sumitur contentura à lege, sicuti sumitur in tacita pupillari, quod testator pietate ducit matrem filij vocavit voluntari anteponebat substitutionem. Non enim hic excluditur mater a lucro filii hereditate.

Ceterum tamen est contentio, an excludatur mater per vulgariter partim expressam, & partim tacitam, eueniente causa ipsius tacite. Et idem dicendum est ex omnium penè sententiis, quam probare soleamus nulla differentia ratio probabilis affectri posse videatur inter tacitam: vulgarem, de qua supradiximus, & hanc tacitam: que verè tacita dici debet postquam euenit causa. Imò (vt infra dicimus) maior est ratio, quod mater excludatur per substitutionem hæc vulgarem partim expressam, & partim tacitam, quam per solam tacitam. Et vere hoc in sententiis fuerunt. Bal. Ang. Calic. Afr. I. 1. Decim. l. vlt. C. de infit. & subf. Ang. etiam & Imola in l. vlt. ff. de vulg. & pop. subf. & subf. Soc. sen. et al. vers. fed admette, qui scriptis, ab hac non esse recessendam in indicando & confundendo. Et communiter quoq. affectri R. p. num. 156. ut tandem probauit Raw. in cons. 93. m. 15. vers. sed non obstante. lib. 2.

Dissentiat ab his Bart. in d. l. m. 43. ff. de vulg. & pop. subf. quem vltis est sequitur ibidem Ruin. in l. 124. & 126. Dixit Bart. imo matrem non excludi per substitutionem hanc vulgarem partim expressam & partim tacitam, eueniente causa ipsius tacite. Et inequitat hæc de re figurarem aille Iustinianis constitutionem in d. l. vlt. C. de infit. & subf. Quam quidem Bart. ipse intellectu diffinire causam tacita vulgari, qui ex facto euenierat. Verum, qui Bart. adverfantur, interpretari sunt, d. l. vlt. diffinire causam tacita pupili-

laris, quem euenisse ibi contendunt. Et ergo i. ergo haec disputatione, an in casu d. l. vlt. eueniret causa tacita vulgari, vel tacita pupillari. Et vere concordatissima est illa sententia. Ego cum recepta a liorū sententiis perfito, in d. l. vlt. euenisse, & diffinimentum stilem causam pupillaris tacita, sicut multis confirmabo; sed prius facti speciem commemorabo. Testator habens vxorem pragmatenem eam pro dimidiis heredem fecit, & pro altera dimidia in infinitum postulum, cui ita substituit; & si non nascetur postulum substitutio Caium. Natus est postulum, qui tamē decessit, matri superflue. Doubtum fuit, an locus esset substitutioni: atque ita an Caius debet succedere ex causa matræ, vel mater exculo substituto. Hæc enim fuit substitutio vulgari partim expressa, & partim tacita. Expressa quo ad causam exprimel, si non nascetur postulum: tanta quo ad causam, si nascetur & heres non erit. Et hic quidem causa tacita duo complectuntur, si heres esse noluerit; et si heres esse non ponatur: condinet etiam tacitam pupillarem, ex quo facta sit postulum atque ita impuber quodammodo, invenit. I. ambo m. 15. ff. de vulg. & pop. subf. Et ideo perinde est, ac si dixit, in infinitum postulum, si & non nascetur, vel nascetur & heres facta decelerit in pupillari etate substitutio Caium. Papinius itaque & Vipiani quos commemorabam Iustinian. in d. l. vlt. dubitabam, an in illo caso substitutio excluderet matrem, vel non? Et quia euenierat causa tacita pupillaris secundum Papiniian sententiam distinctum Iustinianum, marmora non excludi, sed admitti. Quod autem ibi euenierat causa tacita pupillaris, multis ita demonstratur. Prius tamē scientiam est: quod in dubio verba legis, immo & syllabis statu cum mysterio aliquo, atque ita aliquid significante & operantur, ut p. gl. in l. 1. ff. quod mortuus casu, tradent l. 1. m. 1. num. 3. ff. de translat. R. p. in l. 1. Soc. Romana. m. 4. de rescript. & Cons. in l. 1. m. 1. p. 1. num. 17. in l. 1. m. 1. de alio.

Primo tamen perpenditur toties repetita verba, quod natus usque postulum decelerit in pupillari etate, ibi. [Postulum] sursum impubes decelerit. Et paulo post ibi postulum natu & impubere defuncto,] & ibi. [vbi postulum natu impubes decelerit. Si enim euenierat causa tacita vulgari, atque ita aliquid significante & operantur, ut p. gl. in l. 1. ff. quod mortuus casu, tradent l. 1. m. 1. num. 3. ff. de translat. R. p. in l. 1. Soc. Romana. m. 4. de rescript. & Cons. in l. 1. m. 1. p. 1. num. 17. in l. 1. m. 1. de alio.

Secundo perpenditur, quod dicitur, matrem magis ad eius versus successione & paulo post; ibi. [& lucrum filiorum hereditatem ad matrem venire.] Dicitur, matrem, quod est correlative filii, l. vlt. C. de infit. adi. tollen. Volut ergo significare, eueniente causa successione filii, non autem maritali, quo dixerit, vxorem.

Tertio considerant illa verba, [ad eius venire successionem.] Illa dictio, eius, [referunt ad personam postulum, de qua supra immediate dixerat. Et si significare voluerit personam testatoris dixerit, ad suum venire successionem. Nec repugnat consideratio Soc. sen. m. 1. l. col. 72. vers. ad primam, ff. de vulg. cim. dicit postesse post eius, id est, id est, in qua ipse postulum fuit inlinutus. Nam & sensus & terminus proprietas repugnat.

Quarto dicitur, ad lucrum filiorum hereditatem, lucrum hereditatis propriè dicit illa filii, natal. l. vlt. C. enarratio de successione. Non autem illa mariti. I. pater Severianus. ff. Scrit. ff. de conditio & hereditate. Nec repugnat consideratio Soc. sen. m. 1. l. col. 72. vers. ad textum, id est, cum illa peruerterit ad mulierem post mortem filii. Non inquis hoc repugnatum ordinario iure lucrum hereditatis matris dicatur illa filii, non autem mariti. Eadem ratione constitutam alia eiusdem Socini expositio, dum dicit, lucrum dicit hereditatem mariti: quia heredem pro parte fecerat ipsam vxorem, atque ita cum diligitur.

Quinto dicitur, hereditatem, significans, successionem totam filii, aliqui dixerit, portionem hereditatis; cum iam vxor aliam dicit lucrum filius ex sua persona conlecta, natal. l. 1. L. Lucina Tertius in prim. in l. 1. ff. de leg. 1.

Sexto accedit, quod ibi in fine dicitur, quod si matres decederint aucto pupili, substitutus admittetur, si pupillus in pupillari etate decederit. Si ergo ibi tractaretur de tacita vulgari, ille subfutus, etiam substitutus matris non admittetur: quia illa pupillus ex potentia futuri transmiceret hereditatem ad quicunque fuos heredes. I. apud Boles. C. de fam. & leg. & tradit. Bart. in l. 1. m. 1. vlt. n. 12 ff. de aqua, her. & tamē textus d. l. vlt. in fine, nequit, quod matre de medio subfuta substitutus admittetur. Ergo debemus dicere, admitti ex tacita pupillari: cum ex vulgari non possit: quod ius transmissiois excludit substitutum vulgarem.

Nec obstat si dicatur, quod fuitas fuit sublata per dationem cohæredis extranci: quia responderet, datione cohæredis extranci non tolli fuitatem quo ad transmīfūmōnē. l. 3. C. de iure debet. Bart. in *scripto* qui patr. n. a. ver. 20. a. b. c. de r. & p. p. subl. & idem *Bald.* col. 1. v. 15. et *versus* extra. Non citam obstat: confidatio Rūni in *L. I. m. 26. v. 15. non obstat etiam. ff. de vulg.* cum dixit, quod etiam iste causus virgarii deciditur ius, ob illam taxationem tamummodo. Nam huc obiectio fatis faciat in tñ, dñ explicabo quid dictu' illa, tamummodo, operante illo in causa. Non etiam obstat secundum Alcianum in *d. I. m. 150. vers. 20.* ergo *ff. de vulg. & pop. subl.* quod si verum hoc esset, nec hic sola mater potuisse iure transmīfūmōnē succedere, ex quo & ad alios quocunque suos heredes transmīfūmōnē succederet, *d. I. 3. C. de iure delict.*

Nam responderet Alcianus *d. denum. 131. & 132.* quod immo sola mater fuitis admisita, quia cum cohortes esset cum filio, iure accrescendo totum suffit consecuta. Nec substitutio hoc i. causi impedire posuerit ipsi sum acrescendi: quandoquidem id procedit in substitutione ex profesa, non autem in tacita, quia non impedit ipsum ius acrescendi, *agamen. I. preb. C. de r. & p. p. subl. & pr. part. substitutio non impedit ius acrescendi ex cōsiderata voluntate testatoris. l. 3. v. 15. & 20. ff. de vulg. & pop. subl. & tradit. Bart. in *re communi. xam. 33. de leg. 3. & d. c. d. c. m. 15. in presump.**

Hic autem extat coniectura ob id, quod testator prædictus vxorem substitutio: Necesse transmīfūmōnē quilibet pupillo proximissimis successerit: quandoquidem substitutus vulgariter excludit transmīfūmōnē, que substitutio contemplatione matris cessat, ob id sola ipsa mater ex ipso iure transmīfūmōnē successerit, *ff. Alcian. sive 20. c. de iure confid.*

Septimò plurimum virgo ratio illa, quia vrebatur Papinius eum dicebat; quod tñ si testator parte sua substitutio reliquit vxori, multo magis credendum est, quod ei relinqueret voluerit lucretum hereditatem. Quae sane ratio à fortiori non conculdet, si de hereditate folius testatoris suffit contentio. Eft enim certum matrem ipsam fuisse cohæredem cum filio, & ob id deficiente ipso filio, & substitutione sublata, locum esse iuri acrescendi, *l. 3. v. 15. d. 1. v. 15. & L. I. v. 15. & 20.* et *versus* non potest. Et etiam certum in d. l. v. relectam fuit substitutionem ullam, quippe quia non euenit secundum testatoris dispositionem: si ergo fuitis in causa d. l. v. contentio de successione & hereditate testatoris, ratio non conculdet à fortiori: quia vox ipsa succederet ex ipso iure acrescendi, quod venit ex tacita voluntate testatoris: & ita est minor ratio in excludinge substitutio. Nam respectu primis partis fuit mulier expresa vocata, & respectu alterius est tantum tacite, hoc est, ex iure acrescendi. In prima dimidia fuit expresa prædictus, in secunda vero dicetur tacitacum. Et tamen Papinius argumentabatur à fortiori. Ut erga vera fit argumentatio, dicendum est, disputationem suffit de hereditate lucretu' filii mortui in pupillari atate. Nam fuit recte procedere argumentum à fortiori: si testator vocavit vxorem ad bonis sua vna cum filio, multo fortius can' vocare videtur ad bonis filii, quia magis fuit debita matris, quam bona matris. Et licet Socin. *sen. in d. I. col. 27. v. 20.* ad *second. au. respondet. ff. de vulg. & pop. subl. sc. scripto*, quod immo tamen loquuntur de hereditate testatoris matris, adaptari potest argumentum ita dictum à fortiori.

Cum tñ presumatur patrem plus diligere filii quam seipsum, *L. I. quidam. in fine ff. quod matru' causa.* Et pater ac filius eadem personam dicitur. *J. v. 1. C. de impariter. & alijs subl.* Et hereditas patris est quasi debita filio. *I. scripto ff. vnde libri. & L. I. ratione. ff. de bona domina.* Et non censetur i. patre velle extraneum proprii posteritati preferre. *L. I. m. 20. ff. de condito. & denuntiatio. & l. 1. cum acutio. C. de fidei canon.* Ergo pater, filii extante, voluit vox ipsa succedere in dimidia sua hereditatis, & proprium filium ei portione priuare, fortius videtur voluisse 'xorem ipsam succedere in alia dimidia sua hereditatis, nullo extante filio. Atque ita maior supererit ratio pietatis propter lucretum filii mortui. Et propter et inquit Socin. *procedere argumentum dictum à fortiori.* Hanc Socin. explicationem constitutio *I. in d. I. v. 1. col. 1.* cui satisfaci Dec. *ibidem col. 3. vers. Moderni. lib.* Et alia efficacia ratione Socin. reprehendit Dec. *ibidem v. 1. respondet.* *ff. argumētum à maiori nō procedere in hereditate patris, ut ipse Socinus arguit.* Nam procedere quando testator non dedit filium in hereditate. Cum enim substitutio in ea dimidia dederit, in qua substitutus filium, coniecutra sit noluisse testatorem, cum parcer ad vxoretur venire: cu-

mari dederit portionem, quam voluit, dum eam in altera dimidia hereditate fecerit. Verum fortè eustari potest hoc Decij consideratio. Quandoquidem testator noluit dimidium filii reliqua parerent ad vxorem, siue matrem filii, euentientem casu à dispensatione eo in causa substitutum dedit filio: sed non euentientem causa propria disponit, viuis est magis diligere vxorem quam illum substitutum, ratione iam supra commemorata. Recitatur: Socino replicari potest, argumentum à fortiori esse dicendum, vt nos supra deducimus: & propterea ipsa Socini consideratio est falsa. Non enim virginalia interpretatio *I. in d. I. col. 1. v. 15. pecc. vnde libri. & alijs subl.* quod argumentum à fortiori nō sit in eo textu, refutetur magis debet: sed magis præsumptio voluntatis testatoris. Non enim fit argumentum ex eo, quod hereditas filii sit magis de la tamar, quam hereditas matris ipsi vxoris: sed fit argumentum à maiori coniectura præsumptio voluntatis. Quae sane conjectura sumitur ex hoc, quod magis pivedit vxorem quam extraneum substitutum; cum ipsi vero reliquerit partem sue substitutis, eamque aqualem & cohæredem cum filio fecerit: atque ita ita cum prætextu extraneo substitutum. Ergo à fortiori præsumptio voluntis, quoniam alia pars filio reliqua, & qui ipsi matris, mortuo filio, lucretio dicitur, mater ipsa præteriret substitutum. Hec ita consideratio resurget à Decio in d. I. v. 1. col. 1. *pecc. vnde libri. & alijs subl.* Et ratione, quia testator in ea parte vxori relata prædictus ipsam vxorem: in ea verè reliqua filio magis dedit substitutum, quem vocavit expressio. Ceterum, minus recte, in ea quidem opinione potest Dec. Nam testator in ea parte, quam filio reliqua, magis quidem dedit substitutis eueniente causa si de disponit, sed in causa non disponit, in quo argumentum Papinius consideratur, migratione à nobis supra perspicua dilexit vxorem. Non quidem argumentando vt facit *I. in d. I. v. 15.* sed vt nos supra considerauimus.

Ostendo & v. 15. in dicitur Bart. opinionem me plurimum mouet; quod Bart. *v. 15. iam retulimus* coniuncta affirmat, substitutio, de qua in d. l. v. 1. C. de infinitu'. & substitutio suffit vulgare partim expresa & partim tacita: & proptere eo in causa non excludere matrem. Cùm tamen, ni ego fallor, contraria dicere debuissent: si illa suffit ut ipse dixit, vulgariter parum expressa & partim tacita. Nicerū est, quod ad exclusionem matris potestio est tacita vulgariter, quia tacita pupillaris tacita vulgari sensu contruicta, ut supra dicimus, post eundem Bart. in d. I. v. 1. *ff. de vulg. matrem ipsam excludit.* Et tamen de tacta pupillari magna est disputatio: & recepta magis est sententia non excludi: *scilicet communem testator. Dic. v. 1. precib. in 20. notab. C. de infinitu'. & alijs subl. & d. c. d. c. in foliog. pra. assumptione.* Et etiam certum, quod ad exclusionem matris potestio est substitutio pupillaris partim expresa & partim tacita, quam tacita tantum: cum illa verè tacita non excludat matrem secundum communem opinionem: & tamen pupillaris partim expresa & partim tacita cum excludit, *secundum eundem Bart. in d. 2. in præc. nu. 33. ff. de vulg. & pop. subl. ut quo relinquuntur qui reliqui secundum sunt.* Hoc posito dicimus nunc, quod scilicet matrem excluditur per vulgare mere tacitam, à fortiori excluditur per vulgarem partim tacitam & partim expressam: cum (vt diximus) magis excludatur per vulgarem partim tacitam, quia matrem facilius per tacitam. Et proptere dicendum est, in causa d. l. v. 15. ut ipsa dicitur. Et testator, qui matrem excludere non solet. His patet ea veritate & sensu genuino dico legi vltimis, superest vt dilatamus rationes & argumenta Bart. in d. I. m. 20. ff. *de vulg. & pop. subl.* quem ibi fecerit est *Rūni. num. 12. & 20.*

Disputatur itaque Bart. *prædicto in lega.* quod immo in causa d. l. v. 1. C. de infinitu'. & substitutio, euenienter causa vulgari substitutio tacita: atque ita quod ibi agebatur de succedendo testatoris, nō autem filio impetrari per tacitam pupillarem.

Primita ratione motus est Bart. quod textus d. l. v. 1. oquid non potest de tacta pupillari, cui matrem non excludit. Cum is causa ante suffit filii in litibus à Diocletiano & Maximio in d. I. precibus, *vers. non incert:* *car. non off. C. de impariter. & alijs subl.* Non ergo est credendum (inquit Bart.) *Vlpijan. & Papini. dubitale*

- valeat de tacta papillari de qua exstabat clara constitutio d.l. precibus & idem verius est inquit Bart. eos dubitantes de tacta vulgaritate sunt aliorum interpretatioꝝ quia Bart. vno ore discentient responſiones & interpretationes. Exstititque Fulgoſ. in d.l. 12 precebus, diffinſam non fuile, tacitam pupillare non excludere matrem. Sed à Fulgoſo (vt ſuo loco dicimus) discentient relata qui omnes. Rechtis forte vtilis eti dicere Socin. Sen. in l. 1. col. 69. verſ. non obſ. at ratio Bart. ſi de vulg. & pupil. ſubſtr. &c. Socin. nomine ſuppremo Politus m tr. all. de fulſi. interr. de vulg. part. 6. nr. 23. Cum dixerint, muta à Iuſtinianuſ fuile in d.l. vlt. diffinſa, quæ non fuerant decifa à Dioclet. & Maxim. in d.l. precebus. Quæ finguſa fide diligenter enumerat. Veraneſc multa ſufiſtaꝝ hoc interpretatioꝝ. Quidquid Iuſtinianus precipuim illiſ Papiniā & Vlpiāni cōtentioꝝ diffinſam inſcepit, quæ certe nō ſuceptiſer, ſi tam diſtinguitur à Dioclet. & Maxi. videtur. Ego certe
 27 (vt omitterit aliam interpretationem Polici. loco utriſcunq;. nr. 29.) opinor vna cum Caſſi in d.l. vlt. col. vlt. Bartolom. & reliquo laſploſ eſſe cum aſſeruerunt. Papiniā & Vlpiāni non dubitaffe de tacta papillari ex quo iam id fuerat decifum ex d.l. precebus. Nam nemo eſſet ita medicodictor in hitoris verſus, quæ nō intelligat. Papiniānum & Vlpiāni vixiſt octuaginta plus minus annisante Diocletia. & Maximia. Vixit ꝑ Papiniā. Sub ſepulture Seuero, qui anno 295. noſtra ſalutis copi imperare, & illionis Praefectus Praetorio extitit. Deinde interfecit fuit inſuſ Caracalla, qui ſolus anno Chrifi 211. fimplici imperio. Et tadem etate floriuit Vlpiāni, qui vno cum Paulo Papiniāni Praetorio affilioſe fuit: quēmadmodū memoriz proditum eſt ab Aelio Spartiaco in Caracalla, & Lāprido in Seuero, & ex noſtris ſcripſit Franci. Hotomanoſ in iuriſconfutatorum descriptionibus. Diocletianus autem & Maximia imperarunt anno 287. noſtra ſalutis. Non ergo Papiniāni & Vlpiāni cognoverunt horum Cæſarum constitutionem. Nec hic mihi quis dicat id quod aduerterit etiam Cafrenſ. in d.l. vlt. col. vlt. quod enim constitutio Diocletia. & Maximia, non fuit cognita Papiniāni & Vlpiāni, ſalem cognita fuit ipſi Iuſtinianuſ, qui multos poſt annos impereſt. Nam repondetur, preter Cafrenſ. in d.l. vlt. quod aut Iuſtinianus habuit præ oculis d.l. precebus, aut nō habuit. Si habuit, faris ſignificavit hua conſtitutioꝝ. Et vlt. diſputatione Papiniāni & Vlpiāni diffinſam ab illa. d.l. precebus. non fuile. Si vero præ oculis cam non habuit, non ſequitur argumentum Bart. quod ſiciliſ, Iuſtinianus diffinſe noluerit iam decifum à Diocletiano & Maximia, quia ſtar filium, quod id fuerit decifum ab illis, & Iuſtinianus inſuſ illius conſtitutioꝝ idem diffinſerit. Et propter ea in caſu d.l. vlt. ſubſtituſ fac̄ta fuerat inuolue & ſubſobcurue, nemp̄ in vno caſu, qui non euenit, & diſtributabatur, an admittetur extenſio, contereturque caſus pupillariſ tacit., & idem diſfinſus eraſt apertus caſuſiſ, quār̄ forte fuile diffinſus à Diocletia. & Maximia, apud quod diſtributabatur de ſubſtituſo facta à mi te, in caſu verò d.l. vlt. agebarūt de ſubſtituſo fac̄ta à pagato. Nec etiam dicendum hic eſt, & ante ipſos Diocletia. & Maximia, fuile diffinſum, tacitam pupillare non excludere, matrem ſicut significavit illa verba in d.l. precebus. ibi. [Nam incerti iuriſ non eſt.] Praſupponunt enim Dioclet. & Maximianum ante ſe hoc clarum fuile. Repondetur, hinc non inferri neſſario, quod ea etate, qua vixerunt Papiniāni & Vlpiāni certum hoc eſſet.
- Secundo itaque perpendit Bart. ipsam conſtitutionem L.vt. in qua non legitur, pupillum illum adiuiſe hardeſtatem ante quan diſcederet. Cum tamen ꝑ pupilli ari ſubſtituſo additionem eis pupilli requirat d.l. in p.m. verſ. adeo ſi de vulg. & pupil. ſubſtr. Non ergo in ea. vlt. agitur de pupillari ſcie de bonis pupilli. Verum reſpoſtione primo ex tentiōne Iafonis in d.l. vlt. col. 1. verſ. ſecondo monſtrat, † additionem hardeſtatis necessariam non eſſe ad pupillari ſubſtituſo, ſicut doct. B. in d.l. 1. nr. 39. verſ. quæ ſuſt. eff. & in l. 2. apriſ. nr. 23. ſi de vulg. & pupil. ſubſtr. ex l. 1. ſi pupil. ſi de acquir. hered. Quia ſame reſponſionem probauit & Politus m tr. ſubſtituſo ſuſt. de vulg. parte 6. nr. 21. Præterea & ſecondo reſpoſtione ex ſententiā Socin. ſen. in d.l. col. 70. verſ. 20. ſi ſubſtr. at ſententiā Bart. ſi de vulg. & pupil. ſubſtr. quod eti in d.l. vlt. non dicari, pupillum adiuiſe hardeſtatem: attamen nec nego, tñ adiuiſo. Quo fit, vt cum agitur de pupilli hereditate, ſcie eit dicere, pupillum adiuiſe. Nam cum de vno ſi diſputamus caſeta prefipſiſtunt habiliſ, macta eſt, qui reſtamto ſi de teſta. & c. de etate & qualitate. Et hanc Socin. reſponſionem ſc̄le probauit Politus preſcrita in oco, nec non & Ripa in d.l. nr. 176. verſ. 2. quod ſi de vulg.
- Tertiū argumētatur Bart. quod d.l. vlt. vlm in eo facit, quod effit inſtituta vna cum filio, atque ita colares, minirum, ſi non excludit. At ſecondum aliorum interpretationem idem ſuſt in tacta ipſa pupillari, etiam non inſtituta a matre, vt in d.l. precebus, C. de impub. quod tamē fulſum eſt. Ergo ſequitur in d.l. vlt. agi de ſubſtituſone tacta vulgari. Et hanc argumētū rencidit illam, quam perpendit Iafon in d.l. vlt. col. 8. verſ. ultra ſtat. in d.l. col. 70. verſ. non obſtr. terciā ſi de vulg. Et alia re ſponſioꝝ vſus eſt Iafon in d.l. vlt. col. 8. & ex tacto Politus in d.l. parte, nr. 39. Rechtis dicere poſthumus, Iuſtinianum ex Papiniāni ſententiā coſideraſt, vxorem illam faciūt ſuile coheredem, ad lignificandum ſuile magis dilectam ſtām respectu alterius portionis, quā ipſe ſubſtitutus, non euſentie caſu ſuſtitionis: ficiſtū caſu non euenit, ſed potius tacite pupillari, ex quo eſt poſthumus eſt ratoſ & deſcēdit in pupillari etate, matre ſuperſerit.
- Quarto motuſ eſt Bart. quia d.l. vlt. dicitur, ſubſtituſionem admittimus, numero ſingulaſ, atque in ſigillat, vnu ſtām ſuile ſubſtituſionem vulgari, ſi poſthumus non naſcetur. At ſecondum aliorum interpretationem duæ effiſt ſubſtituſiones, vna vulgaris exprefſa, altera pupillari tacita, quod eſſe non potest. Ergo erat illa vulgari. Ceterum repondetur Socin. ſen. in d.l. nr. 70. verſ. non obſtr. quartā ſtām ſi de vulg. Iafon in d.l. vlt. col. 5. verſ. ſolū in monſtrat. & Politus m tr. all. de ſubſtituſo anta. de vulgari particeſta ſexta, num. 50. verſ. non obſtr. quaſa. & ante eos idenſit Cafrenſ. in d.l. vlt. quod Iuſtinianus in ea, l. vlt. confiderauit formam & conceptionem verborum, ſtām quā vna tantum erat ſubſtituſio, vulgaris ſilicet: & ſi effecit, ſecondum legi interpretationem etiam pupillari comprehend. retur. Vel, ſecondum Politum, vna tantum era ſubſtituſio quo ad effecit. Nam non concurred vulgariſ, & pupillariſ, ſed vna fola, hoc eſt, vel vulgariſ, poſthummo nato, vel pupillariſ, eo nato, & in pupillari etate mortuo.
- Quinto argumētatur Rips in d.l. nr. 176. verſ. ſexto ultra ſf. de vulg. & pupil. ſubſtr. ex verbis d.l. vlt. ibi, [ſubſtituſionem non admittimus. Itēbi, [reſtator magis volūſſe, &c.] Quæ ſane verba (inquit Rips) nullo modo conuenient tacita pupillari. Nam ſi non admittitur ſubſtituſio ergo fuit facta. l. num. 51 ſi ſuſt conditio. verſ. poſt ſecondum ſf. de vulg. ſuſt. & vlt. reſtauerit. At hoc non conuenit tacita pupillari, qui non dicitur de teſtatore fieriſſid. l. ſingi. l. lam hoc iure. ſf. de vulg. Ergo non eſt pupillari ſed vulgariſ.
- Verum reſpoſtione ex mente eiusdem Rips in d.l. 1. nr. 51. & in l. centurio num. 54. ſi de vulg. pupillare tacitam dici praſumptam elle ex mente teſtatoris ſicut copioſe ſuprā diſferat. Et praeterea ſi vera eſt conſideratio Rips opus eſt etiam dicere, quod nec ibi pariter agebatur de tacta vulgari: cum & illa praſumpta ſit, Rups, negat Iuſtinianus in d.l. vlt. admitti ſubſtituſio, ex quo non euenit caſus ſubſtituſionis facta de teſtatore, atque ita recte exprimitur factam ſuile ſubſtituſionem, alio in caſu quam illo, qui euenit.
- Sexto & ultimo mouetur Rips in d.l. 1. nr. 121. verſ. alijs com. numer. & p.m. 124. ex verbis d.l. vlt. in fine ibi, tantummodo vlt. bi diuſiſ ſi illiſ in caſibus ſolum excludit matre, nemp̄ quando natus non eſt poſthumus, & quando natus eſt, ſed mater admittiſt ante ipmu filium. Ergo ſubſtituſio, non excludit matrem in alijs caſibus, hoc tamen quando euenit caſus tacita vulgari, quam tacita pupillari. Ceterum repondetur, quod illa cariſtia: que excludit alios caſus refert ad caſus, de quibz eſt ibi diſputatio. Ibi autem ſolum erat contentio de caſu tacita pupillari, vlt. ſuſt. de monſtrantur: & eam ergo refert exclusio ſignificata ex illa diſtinctio tāntummodo.

P R A E S U M P T I O XXXVIII.

Pupillari ſubſtituſionē expreſſa matrem excludi: Et an a legitima excludatur, diligenter diſputetur.

Et quando etiam excludatur ſubſtituſione pupillari partim expreſſa.

ſa & parti in tacita, ex-
plicatur.

S V M M A R I A.

Subſtituſio pupillari partim expreſſa & partim tacita an & quando excludatur matrem.

- ² Substitutio populi omnius expressa matrem excludit.
Et non excludat eam à legitima. n. 3.
- ³ Et siquid ipsam excludat à legitima sibi debita ex bonis filii. n. 4.
- ⁴ Legitima, que debetur matre boni filii, ut ex filio debita, sicut illa, qua debetur filo ex boni patru matri.
- Legitima debet a filio in boni patru efi. sicut debet a iure nature. & communi voto parentum: legitima autem debet a parentib. ex bonis filii, misericordia causa debetur.
- ⁶ Matr. ita dat quælora contra testamentum filii, sicut econtra.
- ⁷ Substitutio populi sicut propriæ & principaliæ testamenti filii quod eam nomine faciat pater: inpropriæ vero dicitur patru, cum agatur de hereditate filii.
- ⁸ Faceret qui non potest per se, nec etiam potest per alium.
- ⁹ Creditor sivevidetur tempopli suo oblitus, non requiri sur illa sicut communis, quæ aliquis requiritur quando popili sibi vendit.
- ¹⁰ Pater non potest rem filii sine decreto alienare.
- ¹¹ Filius non potest sine causa priuare matrem in legitima sibi debita, sicut ne pater potest debet.
- ¹² Iure suo aliquem priuare ex alterius facta sine iusta causa iniquum & impium est.
- ¹³ Patri factum non debet obesse filio.
- ¹⁴ Privilegium patri, ut possit testari pro filio, non debet usq; ad præiudicium alterius.
- ¹⁵ Matrem excludit à legitima per pupillarem expressam iure. C. f. c. eo inspeccio, male senetur Bart. & quamplures ad Deum relati.
- ¹⁶ Matr. andet querela contra testamentum mox, si non conditiona patre filio sui nomine, & si præteritum reperit.
- Et quomodo tali causa conseqvitur legitimam. ibid.
- ¹⁷ Frater & soror habent querelam contra testamentum quando eis infante turpa persona, iacet non consequantur legitimam ex bonis fratrum defuncti.
- ¹⁸ Filius habet querelam contra testamentum patris, etiam si conseruit legitem, quando pater illam filii recipiuit titulum legati, & non in situatione.
- ¹⁹ Filius aditio hereditate salvo quo ad vulgarem substitutionem, mutuus ex decedente in pupilli estate transmittit causam matrem, ita ut substitutio excludatur.
- Vbi datur intellectus. I. L. c. ff. de vulg. & pop. subst.
- ²⁰ Dare nemo potest quod ipse non habet.
- ²¹ Hereditas est successio in eiusmodi iure defuncti.
- ²² Mater nonquid censeatur excludi à successione filii, in casu humana, ita. C. de impub. & alijs substit. quando sicut pater substitutus filio suo fraterno, sive non extant eius filii substitutus fratris suis, n. seq.
- ²³ Substitutio exemplarum introducta est ad instar popularis.
- ²⁴ Documentum ad inclusione viuus ad exclusione alterius quando nō procedat.
- ²⁵ Mater excludit erit à legitima in causa exemplari substitutionis communis opin.
- Et quid in populari expressa, n. seq.
- ²⁶ Intellexit l. precib. C. de impub. & alijs substit.
- ²⁷ Matrem excludit à legitima, citam per expressam pupillarem, iure. Bart. causam est.
- ²⁸ Intellectus l. 6. f. de test. in 6.
- ²⁹ Iusta adiutio filii & legitima sibi debita à patre priuaria, nec in ea confundenda est a differentiâ.
- ³⁰ Dime fuit viuu ex compliciteribus lib. 6. Decretal.
- ³¹ Legitimam matri non debet in foro conscientia.
- Lex humana, quæ diuinam non repugnat, feruari debet etiam in foro conscientia.
- ³² Mater nops & ebena non potest nec debet primari legitima. Idem quando substitutus habetur conscientiam laesam, quia tenetur eam restituere. n. 33.
- ³⁴ Mater excludit a successione ex substitutione pupillari partim expressa & partim tacita.

² POS T E A Q U A M superiore † præsumptione explicauimus matrem excludi per substitutionem vulgarem tacitam, & partim expressam ac partim tacitam, differimus nunc, quando quibuslibet in causis excludatur per pupillarem expressam, & partim expressam & partim tacitam. Duos itaque causas constiuit.

² Primum est quando est substitutio † pupillaris in totum expressa. Hoc causa receptissima est sententia, matrem excludi. Ita Bart. in l. 2. impr. n. 3. ff. de vulg. & pupil. substit. & ibid. interpres.

mu. Non enim est qui dissentiat.

Et hanc sententiam affirmant prædicti probari ex l. Papin. §. sed neque impuberis. ff. de inoffic. tell. & l. I. u. ius. ff. de vulg. & pup. feb. & iure nouo ex l. precib. C. de impub. & alijs substit. & apertius ex c. de telam. in 6. de equorum interpretatione aliqua mox dicemus. Ceterum † dubitata hic contingit, an etiam à legitima excludatur mater? Hoc de re maxima est inter nos. tres discordatio. Ego soleo distingue duos casus, sicut vii sunt distincti: quære Politus & Zaius, quos infra commemorabo. Primus est, si loquimur de legitima debita matri ex omnibus bonis reliquis à patre filio ultra legitiman filii, ut puta, haber pater in bonis centum quinquaginta, & quinquaginta sunt pro legitima filii. Residuum vero est omnino patris Modo si pater totum ipsum patrimonium, hoc est centum & quinquaginta relinquat filio hereditate ex illis centum, quæ adhuc hereditate effecta sunt filii, debetur etiam legitima mati. Hoc in casu, si pater filio suo impuberi substitutus, & matr ipsius impuberis ex illis centum nihil relinquat, sed in toto pupillarum substitutio, conqueri non poterit mater: cum id pater suo iure fecerit. Nam potuit pater illa non relinquere: sed id etiam licuit a fortiori matrem priuare ex portione, quæ ei obuenieret, filii ab intellegito vel absolute & simpliciter ex testamento omnium harres patris extitif. Est enim hoc testamento & dispositio patris & non filii. Et hinc recte convenientia rationes c. si pater, in fin. de tell. in 6. & alijs quæ noslta refutant, ut infra subiiciunt. Et hoc in causa fine controueretur procedit recepta opinio interpres, q. diu erunt matrem excludi per pupillarem expressam à legitima filii.

Secundus est, casus, tñ loquimur de legitima debita matris ex bonis, quæ propriæ filii sunt, & que vel aliuscum quæ pater proutenerunt, vel proutenerunt à patre, fed ex debito nature. Exempli gratia, haber in bonis pater centum & quinquaginta. Hoc in quinquaginta sunt pro legitima filii. Ex his quinquaginta debet legitima matr. ut in specie reponit Corne. in cons. 277. n. 2. id. legitima autem l. b. 1. Dubiatur num, an mater ab hac legitima filii debita ex bonis filii excludatur per substitutionem expressam pupillare. Hic causus est maximè dubius si diligenter & ratio & aquitas spectetur. Vix fuit opinio antiquorum, nempe Iacobi de Arena & Martini Silmani, quos recenset Bart. in l. 2. impr. n. 3. ff. de vulg. & locuti sunt Lanfranc. Orianus in l. Centuria, n. 58. vers. 2. conl. ff. co. & Coral. in l. precib. n. 43. C. de impub. & alijs substit. Et hec vt fatear ingenue, iure C. f. c. eo inspeccio, nihil maxime probatur. Verum præiudicium commemorem rationes & argumenta, præmitto nonnulla. Et primus, q. legitimam debet matr ex bonis filii ita esse ei debetur, sicut illa, que debetur filio ex bonis patris, vel matris. Et illa debita filii sit debita ratione naturæ & communivoportiarentur illa vero debita parentib. ex bonis filiis substitutionis causa debetur. L. scriptio in fin. iure liberi. §. 1. vers. primo & ag. in Aut. de hered. & Fal. & C. si pater de test. in 6. & in specie tradit. Fabia. in Aut. nov. 19. n. 19. C. de mort. test. & resicla traditione Baldi. in emend. C. de legit. hered. Quæ ex re sequitur, quod filius ab illa causa non potest matrem ex legitima portione priuare, ut ipso dixerat l. 2. C. de episcop. & cl. Et propterea i matr ita datur querela in officioli testamento contra testamentum filii ficti contra, l. nō estipulare. b. ff. de inoff. test. l. 6. filium tuum. C. de mort. dobit. & §. alijs quod, capitulum & fin. & fin. autem, p. s. f. sancius, in Aut. vs. capell. leg. & tradit. Lat. in d. Aut. nov. 19. n. 37. C. de in fin. testa. Præmitto secundum, quod i substitutio pupillaris dicunt testamentum propriæ & principaliæ filii, quod eius nomine facit patre: inpropriæ vero dicuntur patris cum agatur de hereditate filii. §. 1. in finit. de pupill. His præmissis, sic argumentor.

Primum, q. non potest aliquis facere per se, nec etiam potest per alium. l. neq; per se. vulg. C. de hered. in finit. Dyna in. 2. quod dividit. de reg. ut in 6. Bart. in l. Aut. nov. 19. fin. p. s. f. sancius, in Aut. vs. capell. leg. & tradit. Lat. in d. Aut. nov. 19. n. 37. C. de in fin. testa. Præmitto secundum, quod i substitutio pupillaris dicunt testamentum propriæ & principaliæ filii, quod eius nomine facit patre: inpropriæ vero dicuntur patris cum agatur de hereditate filii. §. 1. in finit. de pupill. His præmissis, sic argumentor.

Nec repugnat quod scribit Bartolus in l. Papinianus. §. sed neque impuberis. n. 3. ff. de inoff. test. aut. C. de hered. in finit. Dyna in. 2. quod dividit. de reg. ut in 6. Bart. in l. Aut. nov. 19. fin. p. s. f. sancius, in Aut. vs. capell. leg. & tradit. Lat. in d. Aut. nov. 19. n. 37. C. de in fin. testa. At illi filius non potuisse, condire à se testamento, matrem sua legitimam priuare, vi iam dictum fuit. Ergo nec iam potuit priuare per alium, hoc est, per patrem, qui pro eo testatus est.

vescicularia, quando pupillus ipse vendit, *i. pupillorum. 6. i. de rebus coram.* Nam respondetur primo, illud simile confidatur à Bartolo ad rem nō pertinere, siquidem illud procedit ea ratione, quia quando ipsi creditori res pupilli auctoritate fuit, adhibitis fuerint necessariae sollemnitates, sicut probat textus d. l. pupillorum 6. i. in illis verbis, [permisus Pratoris, &c.] Et eo locum annotavit Baldus, quem fecutus est Iason m. 1. 6. item acquisitum, nu. 6. ff. 10. *d. aqua q[uod] p[ro]p[ri]o, quo locu[m] in specie sublinig[it], patrem non posse t[em]p[or]e decreto alienare rem filii, & declarat in lib. 2. de arrib. ad iuste. cap. 17. n. 14.* Et ideo quando creditor rem ipsam vendit, id facit quantum dominus rel[ax]et, seu ex sua persona tantum: hic verò pater facit ex perforni filii.

Reipondetur secundò, confidationem Bartoli nil ad rem pertinere. Nos enim loquimur de subfuntia, nempe de potestate, quae caret filius etiam si maior esset cum sine causa priuare nō possit matrem legitime ei debita, ita nec patre posse debet, ex quo filii personam fulmine. Illud vero simile à Bartolo adductu[m] veratur circa solum folmentarium al. requiritum. Pratoris & tertio respondetur, quod in cufid. l. pupillorum, 6. i. solum agitur de detramento ipsius minoris, quia si non potest per se, potest per alium alienare, neque de his fit agatur. In cau[m] vero nolite agitur de detramento tertii, nempe matris, que confessum vel patris vel filii taliis praeberet, ut excludatur a legitima ibi debita.

Secundò comprobatur t[em]p[or]e sententia, quod aliquem ex alterius factu sine iusta causa priuare furet et iniquum & impium. *L[et]ter. famili. ff. de heredit. infam. & scrib. Roman. in finit. m. & ad reu[n]d. nostram Bald. in l. precibus. nu. 14. C. de inoff. testam. & libidin. Cort.* 15. Nec factum patris foleret, vel potest obesse filio. *l. adoptum. 6. patrum ff. de in uacan.* At qui mater sine iusta causa priuaret sua legitimata alterius factu, nempe patris. Ergo &c.

Tertiò accedit, quod priuilegium datum patri, vt pro filio testari possit, non debet esse ad praesudicatum alterius, *i. impuberi. ff. de admis. testo. & l. con filius ff. de infam. aliter.* At hic est ad praesudicatum & iniuriam matris: Ergo &c.

Nec repugnat, quod dixit Riminalius iun. in d. l. *princip. num. 27.* regulam, d. l. impuberi, intellecti religpsi danni, quod quis ob rerum fuarum amissionem patetur: fecus si ob lucru, quod perderet, vt h[ab]et. Nam respondetur, matrem damnum pati, ex quo perdit quod sumum est. Et enim mater quodammodo huius legitimata creditrix. *Bald. in silvam quem habentem. nu. 4. C. fratres. ergo & Fabian. in Auth. non solum. nu. 232. C. de inoff. testam.*

Contraria itaque opinione male t[em]p[or]e tenuerit ceteri, qui scripserunt matrem exclusi à legitima per pupillarem exemplif[ic]ant, iure ipso Casare inchoato. *Hoc sane in opinione fuerunt Bart. in l. 2. nu. 3. ff. de uerb. & in cons. ff. & also responf. dec. in l. precib. in l. v[er]it. n[on] ab. C. de impol. & alijs foliis. affid. in decil. 3. num. 3. & alias plures ibid. Riminal. iun. gr. illa accedit multi alijs concepsi à Didaco in c. sum effec. num. ... Non enim etiam ad *Roldandum in cons. 69. nu. 23. lib. 1. & Leonum in tra. substitutione. m[od]is de populari. 236.**

Primum affectur text. *l. Papinius. 6. fed neque impuberis. ff. de inoff. testam.* locu[m] loci *Vlpianus ex Papiani tentativa, respondit, locum non esse querelæ t[em]p[or]e matris, quia dicere possit in officiolum tetum, utrum conditum à patre filii sui nomine, si preterit, reperit. Ecco iurit quod recte mater in totum excluditur. Caterius respondet *Coralus in d. l. precib. nu. 42.* quod licet Papianus, & Vlpianus velint matrem non habere querelam aduersori t[em]p[or]e amittens illum, eo quia tibi ibi responsum est, pater illud fecit, atnam non negat Papianus, & Vlpianus, quin mater legitimata petere possit. Nam (ait Coralus) quod in officioli querela loci Papianus, & Vlpianus confluierunt, id factum est quia filius ipse n[on] contra officium pietatis erit: quippe qui testatus non est, sed pater. Non habet itaque mater querelam, t[em]p[or]e confidatione tamen legitime non repellitur. Illam namque conlegeri poterit condicione ex l. iusta l. omnimodo. C. de inoff. testam. & auth. presb[iter] tero. l. 2. 3. C. de episc. & cler. Hunc sensum prius habuit Hieronymus in *Verbi interpret. loc. scilicet nu. 23. ff. de iure.* Et si diligenter perpendatur, idem prius sententia Gulelmus. Cuneus & alij antiqui, *q[ua]n[do] recuerdet Bart. in d. l. 2. num. 31. ff. de vulg.* Cum dixerint hinc matris deberi legitimam conditionem ex l. iusta l. auth. presb[iter] tero. l. 2. 3. C. de episc. & cler. & simile egregium tradit *l. auth. scilicet nu. 22. C. de faciliat. eccl.* Et horum quidem interpretatione & sententia comprobatur ex eo quod querela in officioli non praesupponit debitum legitimam, nec ci[us] connexum est. Non enim sequitur, habet querelam, ergo & legitimam conseq[ue]ntur debet, & econtra non licet ita argumenta-*

ri. Non debet legitimam, ergo non habet querelam. His parenti in fratre & forore, qui t[em]p[or]e habent querelam, cum instituta fuit turpis persona *I. fratres. C. de inoff. testam. & 6. foror. Institut. 20.* & tandem non habent legitimam ex bonis fratribus defunctis. Non enim argumentari sic licet. Non habet querelam ergo nec legitimam conseq[ue]ntur potest, quia est iam mediante querela habere non potest, is, cui debetur, vt pater, mater, vel filius: atnam conseq[ue]ntur eam potest condicione ex lege, vt in casu nostro: & in cufid. l. omnimodo. C. de inoff. testam. Et accedit quod t[em]p[or]e si filius confeccus est legitimam, adiuvio tamen querelam habet sequitur admodum contingit quando pater ei reliquit legitimam titulo legati, & non institutionis. Et si enim conseq[ue]ntur possit legitimam illam, attamen querelam potest proponere ex quo titulo institutionis illa relicta non fuit: *l. 1. dictata in l. 5. filius qui in post[er]atu, nu. 11. ver. primus, quod ff. de libert. & post[er]atu. & apertus M. Antonius Cucubae in tract. de legitima, in verba. Quaeque redit titulo, num. 9. Et probat l. commodio. & hoc quia. C. de inoff. testam. multo textr. 6. aliud quod, capitulum in auth. vi. causa de app[lic]at. cognosc.*

Non ergo legitima & querela sunt duo connexas quia aliquo locu[m] non esset querela: statim quod habere possit legitimam. Nec hinc sententia repugnat si dicatur, quod aut mater vult consequi hanc legitimam tanquam quod filius deceperit testatus, atque ita firmo manente testamento & non potest, quia omnia bona, ea praeferit, alteri relinquere filius. Aut vult consequi legitimam tanquam filius deceperit testatus, & adhuc non potest, quia iam confitit ipsius filii nomine patrem condidisse tulamentum. Non inquam hoc repugnat, quia dicimus, testamentum confitire (vt etiam infra dicimus) > led tam legitima deberat matri conditione ex lege.

Secundo adducitur t[em]p[or]e textus l. *Lucius. ff. de vulgar. & pupill. subdit.* quo loci scriptum est in primo responso, quod si locu[m] nō est reciprocus substitutioni pupillari, sed solum vulgaris, & filius pupillus ad eam hereditatem, coedentem in pupillari arta, hereditas ad matrem spectat: acque ita substitutus in totum excluditur, subiungit deinde iure consolutus quod si locu[m] fuit in l. illi substitutione reciproca pupillari altero moriente, fuisse s[ic] ad alterum spectat, matre exclusa: sicut ergo in primo illo calu[m] mater in totum excludit patrem naturalem pupilli filii fuit, ita etiam e[st] contra in fecundu[m] calu[m] mater in totum exclusu[m] dici debet.

Vermis respondetur quod cum d. l. *Lucius. legitime mentionem non faciat, eam non excludit, iuxta l. si quande. 6. & generaliter. C. de inoff. testam.* Nec repugnat quod d. l. & generaliter, loquatur in dispositione hominis, non autem in dispositione legis, vt considerat Riminalius in l. precib. num. 90. C. de cyp[her]. & alijs substit. ex sententia *Socina & Rufo quibus accedit Tefon in d. 6. & generaliter.* Non inquam hoc repugnat, quandoquidem & nos veramur in dispositione hominis, nempe in substitutione facta à testatore, quia quidem lex interpetari potest videtur, vt testator reveretur voluntate legitimam.

Cum l[et]to nemo dare possit quod non habet, *l. redditio. ff. de acquir. rebus.* Non enim patr[er] sicut nec filius est dominus illius legitimam tamen debita, vt *ff. de dictum.* Nec obstat quod in primo calu d. l. *Lucius.* mater in totum admittitur, sicutque substitutionum illum in totum excludit. Nam respondetur, id euenire, quia nulla super[est] perfici portio aliqua referuntur debet, sicut super[est] in secundo casu, quando scilicet admittitur substitutionis. Esti enim hi heres efficiunt, & ihereditas sit successio in viuis etiis ipsi, l. heredit. ff. de debet. Nam attem primit debet deduci legitimam, quia vt aliam alienam debetur matri, vt *sopra denunciatur auias.* n[on] ex ag[o] ad rem nullam pertinent illud responsum.

Tertio allegari t[em]p[or]e text. *l. humanitatis. C. de impub. & alijs substit.* quem ita filio perpendere. Quando patr[er] substitutus filio furioso, si furioso habeat filios, debet testator filios illos substituire, si vero non extant filii in suis furiosis sed solum eius fratres illi substituti debet. Nullum ibi verbum de matre. Ergo hinc intelligimus liberis licet patre excludere matrem ab ea filiis successione: sicutque non teneri ei relinquere aliquam portionem. Atqui substitutioni exemplaris est introducita instar pupillaris. *l. quaternaria. in Institut. de convilla. substitutio.* Ergo & in substitutione pupillari mater excludi potest in totum. Ne rippondetur non licere humere argumentum in dicta lege humanitatis, hoc modo, filii & fratres furiosi substituti & admitti debent. Ergo mater, que inter illos non connumeratur, excluditur. Nam t[em]p[or]e hoc argumentum est ab inclinacione viuis ad exclusionem alterius: quod genus argumenti cestas, quod illud quod exclusum videtur, alia dispositio-

- ne includitur. *Decim in l. i. 3. de lata. m. 3. ss. sicutum p. et. & i. 4. v. 10. non. 8. quia a declarat León Prator. in p. f. de iudic. Hinc non mater quoad legitimam ibi debitam alla iure inclusuram cum filii et iam fata. constituent. eum confitetur debere in honesto. Non ergo in casu d. humanitatis, dicitur exclusa mater sua legitima. Etsi dicatur, receperant esse Doctores opinionem, quod in casu exemplaris substitutionis mater excluditur etiam a legitima, sicut communem esse opinionem tez. star R. p. m. ex falso. p. 25. ff. de vulg. Respondent Doctores illos, qui probabant opinionem illam, esse illogitem, qui & hanc de pupillari affirmarunt. Cuius ergo haec resocet in dubium, illam pariter pro contant precepisse non debemus.*
- 26 Quarto perpendi foliex. 1. precib. C. de impube. & alij subfili, qui dum loquitor de pupillari expressi fabiuntur hac verbis: [si quidem si intra pubertatem decellerint, eos habent heredes, quos pater ei institutus, si adierit hereditate] Ecce quod pupillari expressa mater excluditur: nec ei legitima referatur: cum in totum pater ipse alium heredem fecerit. Perpenditur & secundum t. ita à Riminali. l. m. 97. Cum haec constitutio de substitutione vulgi loquitur, statut. successione pertinet ad matrem omnimodo, id est, in totum: sicut est huius dictio-
nis significatio. *laf. in leg. Imperi. n. 2. ff. de iurisdict.*
mon. adie. In casu itaque sopia vulgaris mater habet totum, sique cum residuo patrimonij legitimam suam. Ergo dum sub-
iungit de pupillari expressa per adiatheratum verum, fine copula
re et cetera adiatherum in iure & in facto, *vulg. foli ex l. pri. ff. de*
pet. bar. d. vii. Caffren. & relatio dicendum est, matrem excludi in
totum: sique filius eos habet heredes, etiam quod ad legitimam,
quos pater ei constituit. Ceterum responderunt d. l. precibus, nil
probare. Nam illa prima conferatio modo dissoluitur, quo
& illa ex d. Lucius. ff. de vulg. de qua diximus supra. Etsi enim
pupillus eos habet heredes, quos si pater constituit; attamen in-
tellegimus deductio ex alieno, nempe deducere legi una debita ma-
tri. Non etiam repugnat illi secunda conferatio Riminali: di-
cendum quod diueris admodum est casus, quando hereditas
spectat ad matrem, excluso substituto, ab eo casu quando her-
editas spectat ad substitutum, matre exulta. Quando ad matrem
spectat, nisi penitus referatur substitutus, co quia nihil ei vel dis-
positione testatoris, vel legis debetur: sed alterius est, quando
hereditas spectat ad ipsum substitutum: Nam tunc etiam in totum
non defertur, sed legis dispositione referatur legitima matre, qui
tanquam ex alieno debetur. Et rideo quando pater nomine filii
testatur, de ea testari non videtur. Cum (ver. dix. supra ad l. Lucius)
nemo dare posset quod ipse non haberet. Ita etiam confutatur illa
tertia conferatio, quam facit idem Riminalis, *praecepto in loco.*
- 27 Lire Pontificio, aperte difinitum est in cap. 1. vlt. de testa.
in 6. matrem excludit etiam a legitima per expressam pupillarem.
Exstituitur tamen *Lancelotus Politus m. 11. de substitutione*
n. 4. v. 1. lo de substitutione pupill. num. 25. & Zaf. 1. s. 1. de testa
de substitutoribus in titulo de pupillari. num. 20. d. 4. v. 6. r. poli posse in
intelligi, quando pater relinquit bona sua filio impuberi, cui
pupillari substitutus: fecit vero quando est filius haberet bona
alium, ut putes adiatherum de quibus deduci debet legitima ma-
tre. Nam in his pater substitutus non potest, exulta matre a le-
gitima. Ego vero credimus, nullam esse constitutandam differ-
entiam inter bona adiatherum filii, & legitimam debitam filio ex
bonis patris.
- 28 Etsi enim eadem ratio, quia supponito, quod effects sint bona
filii, ita pater caret priuandi matrem in viva bonorum
specie, sicut in altera. Et forte incongruit non est dicere, Bo-
nificatum oculatum ita statuisse et in c. 3. vlt. de testa in 6. quod
fecerat fuerit opinione communem, quae fuit & Dyni, qui t
exitius unus compilatorum illius libri texti Decretalium quem
admodum scriptum reliquit Valentinus Forsterius in his istius
causa. vbi de Bonificio 8. differit. Et hec quidem diffinitio ob-
servarit etiam debet in foro conscientie. Nam & ex iure non de-
betur haec legitima matre: ex quo lex humana, que legi diuina
non repugnat, seruari debet etiam in foro conscientie. Hanc fe-
tentiam in specie probabant Franciscus d. l. 1. de testa. m. 6. Socin.
seni. l. 2. num. 21. ff. de vulg. & idem. Ripa. m. 6. Galli. m. 1. Cen-
tavio. num. 3. ff. Crotus. m. 2. de testa. l. 6. & idem. Rubecus in confor. in fin. & Riminal. tun. m. l. precib. num. 43. r. de
impube. & alij subfili. Et horum sententia minime probatur,
reiecta opinione Corneli, Decii & allorum quorundam quos re-
fert & sequitur Curt. l. m. d. precib. num. 43.

Declaratur primo non habere t. locum quando mater ipsa est per
se valde inops & egena. Hoc sane casu legitima priuari non potest
noce debet. Ita in p. c. declarant R. p. in d. 1. 2. num. 42. Zaf. in d. 1. de
pupillari. num. 22. Didac in cap. cum effig. m. 1. r. de testa. & Antonius Cor-
doba in l. s. 1. q. 1. de iure. q. 1. item rescriptum. m. 10. ff. de b. agn. & testa.
d. 8. item rescriptum, adults, & argumento funqto a cap. non satis. 16.
diffinit.

Declaratur t. secundum prædicta sententia, vt locu non habent,
quando ipse substitutus habet conscientiam testam, quippe qui
exilimatur sibi non licere cum legitimam retinere. Nam tunc in
foro conscientie tenetur eam restringere. Ita declarant Sapias &
Riminali. tun. in d. 1. precib. C. de impub. & alij subfili. l. 1. num. 12. ff. pte.
num. 140. addicti autoritate Alex. I. item potest. num. 22. de leg. s. qui
finit. in sua loquac. & idem R. p. m. 10. Quorum sententia co-
probatur ex Dioto Paulo ad Romanos. c. 1. cum dixitione, quod
non est ex fide peccatum est: quasi disciri: id non solum esse pe-
ccatum, quod est contra conscientiam sui fidem, quae credimus ali-
quid esse peccatum: sed etiam quod non procedit ex fide: id est,
iudicio, quo potest inducere. Ita scripti in commentariis, de arbitriis
iur. com. 2. 2. 5. ff. 49. m. 19. pof. *Nearum lib. commentarii.*

Secundus t. est huius disputationis casus, quando pupillaris
substitutione et partim expressa & partim tacita, an mater a legitimi-
tate excludatur. Et adiutori affirmant Bart. in d. 2. prim. num. 33 ff.
de vulg. qui ita diffinit. Aut eti partim expressa & partim tacita
qua ad verba, sicut illa, quo continetur in brevi loquac. Erit tunc
ratione mater excluditur, quia substitutio haec ex verbis testato-
ris sumitur, & continuatur. Et propterea veribus testatoris mater
excluditur. Aut vere est pupillaris partim expressa & partim tacita
quia secundus casus. Et adiutori idem est dicendum, vt. f. mater ex-
cludatur. Ex ratione motus est Bart., quia si testator volunt matrem
excludi in causa, nemp, si filius haes erit, & intra pu-
pillarym iterum decellerit; eadem ratione ex conjectura mente
excluditur mater, si filius non erit, & in pupillari azze
decellerit. Hunc Bart. traditionem probarunt relatio[n]e sententia
testar. socia. m. d. 1. 2. num. 49. ff. Et secundum loquac. de Arancon.
6. ff. ol. p. 1. ver. 2. ff. adiuterat dom. R. p. in c. 1. num. 19. l. 2. num. 1. ff.
62. num. 3. ver. 2. ff. l. 1. num. 2. non obstat. in cons. 2. num. 9. in cons. 2. num.
10. l. 3. ff. in cons. 2. num. 9. lib. 5. Ceterum opinio R. p. in 1. v. 2. num. 33 ff.
de vulg. dicitur. De substitutione pupillari tacita, an f. p. cum ma-
ter excludatur, sequenti in presumptione differemus.

P R A E S U M P T I O XXXIX.

Substitutione pupillaris tacita quando, & quibus in ca-
bus excludat matrem, parrem, & autam co-
pia & diligens explanatio.

S V M M A R I A .

- Mater nonquid excludatur a successioni ex tacita pupillari substitutio-
ne.
- Filio intra pubertatem definita, matrem excludit, admittit substitu-
to, & autem post pubertatem decelit mater per fiduciam sa-
tiationem.
- Substitutione pupillari tunc incipit habere vim, quando adiutare heredi-
tate vulgaria autem adiuta a hereditate exprimitur.
- Datus taxatus tenuem excludit, alios & animales.
- Substitutione pupillari tenuem comprehendatur in vulgaria expressa.
Qu. 1. f. 1. fol. 1. milite. no. 27.
- Incisio tenuis est adiutare exclusio, ne quia haec non habet locum in con-
venientia, que fuit, autem ex eis, includit omnia.
- Diffinitio multa sic in vulg. debet, ut scripta est, & in eas non conve-
niuntur, excepta illa, quae ex am scriptu & prolatim verba colligit pos-
sent.
- Laboribus fusi nervos franguntur debet.
- Mater dicitur a. & partim universalis, in part. laboris. pol. partum
laboris. & q. p. lab. mortuis locut. a. lab. res pramo d. g. i. statua
1. per. 1. Jud. C. qui pot. se p. hab.
- Mater doct. convit. fusa per pupillari tenuis expressioni causatur excludit.
- Lex quando in casu patris, ut pupillaris fusa substitutus, id differen-
tiatur.
- Differentia tamen in obiecto sit ad modum summa interpretanda:
scilicet in diffinitione sive tabili.
- Differit & in iustitia mandatissima vel odiosa pendet principaliter ex inter-
pretatione lega.
- Salvif.

- 15 Substitutio popillaria tacita est quodam filia substitutio à lege introducta. C. iur. mis. 12.
- 16 Filius o. uel operari, quando a quiete desicit.
- 17 Mater ex exclusione filii non suadet a quiete.
- 18 Lex & familiam inquit esse matrem primari filii successione, eadem disponit filios canones p. ex exclusi per popillarem expressam, & tamē contraria determinat.
- 19 Lex inquit magna concedere, cū sit art. boni & aquae.
- 20 Mater non debet sive iura privata, nisi sit expressum à lege, vel à testatore.
- 21 Causa testatoris dubia declaratur & regulatur à causa intestati.
- 22 Lex & familiam ex profecto portingerit ad popillarem.
- 23 Substitutio popillaria tacita tunc denuntiatur excludit matrem, quan- do illa reponitur iustitia & dala cibos filio popilli. *
- 24 Argumentum à contrario sensu non procedit, quando alia iura reprae- gressant.
- 25 Mater nonquid excludat substitutum, si testator instituto posthumo nasciuro dixit, & si non nascetur posthumum, ei substitutus Cauim : si nascetur illi posthumus, quo decipit impubes.
- 26 Mater successit filio ab intestato.
- 27 Hoc etiam lucifera fuit ratione miseriarum ad matrē peruenire debet.
- 28 Intelleximus hanc hoc iure est. & iure.
- 29 Actio subdicitur subtilitate, non sed ex ipsius effectu disputandum.
- 30 Nouentis sunt quatuorstat.
- 31 Argumentum à contrario sensu summa debet ad limites verborum.
- 32 Extempore quando fieri debet cum omnibus suis qualitatibus.
- 33 Substitutio popillaria tacita licet sua natura continetur in expressa vulgaris, tamenque, tamen summa natura & qualitate retinet.
- 34 Substitutio comprehendit plures substitutiones tamenque, tamen summa natura reminet, nec una alteri communica.
- 35 Prædictio in primo casu, præsumit etiam prædictum in se- cundo.
- 36 Testator præsumit difficultatem discernere de rebus hereditatis, quam de propria.
- 37 Substitutione popillaria tacita interpretatur eadem modo quo expressa, & coniuncta, pronuntiat a voluntate testatoris.
- 38 Taxis & expresso non oīl pro virtute.
- 39 Matrem excludit per talium pupillarum multa affirmant concilia- rium, seq.
- Prima colligunt extra testamentum, num. 41. vel à verbū ante testa- mentum probant, &c.
- 40 Mortuorum voluntates ex voluntate & arbitrio viventium colligi solent.
- 41 Verba in dubio interpretari debent in meliore ac benigniore sensu.
- 42 Voluntatis mutatio non præsumitur ex intervallo, sed continuata cen- seatur.
- 43 Verba prelatas a testatore ante testamentum ad matrem exclusionem, facta probantur non ut testimonio.
- 44 Verba in dubio interpretari debent in meliore ac benigniore sensu.
- 45 Voluntatis mutatio non præsumitur ex intervallo, sed continuata cen- seatur.
- 46 Verba prelatas a testatore ante testamentum ad matrem exclusionem, facta probantur non ut testimonio.
- 47 Mater tunc denuntiatur excludi, quando testator dixit, quid nil amplius in bonis suis petere posset, vel reliquias excentū, dicit, volo quid, sit tacita & contenta, &c. & preferit substitutum ei. Contr. iur. 50. Et quid operatur dicta verba, quid sit tacita & contenta, num. 48. & 49.
- 50 Legitima petitio non excludit verbis quantum generalibus.
- 51 Testator legato creditoris præsumit non amico compendians facere, & ex causis necessaria.
- 52 Legitima facit matris est minima, quidam sua legitima, petere pro- teri supplementum ipsius legitimam.
- 53 Pater potest filio popilli substitutio ex quadam dispositione contra communia iura regula, quia tamen est favorabilis, num. 53.
- 54 Difficultates sunt obscurae, & vobis id difficile interpretanda.
- 55 Verba testatorum differentia de propria hereditate, anfis inconveniens quod traducunt ad hereditatem & bona hereditatis.
- 56 Verba de bonis suis, prolatas a testatore ad exclusionem matris, quo- modi intelliguntur.
- 57 Mater tum centrum legato & successione primaria, quando testator dixit, Relinquo ceterum uxori, deinceps vitam vidualem fernauerit, testator non habet.
- Idem si testator dixit non noscitur, ibid.
- 58 Iuratio subdicitur, non a me existente testator ademptum.
- 59 Concessum ad tempore, post tunc non confitit poterit.
- 60 Matris exclusio a successione filii popillaria pender a voluntate testa- toris. Presumpt.
- terum factum exclusio à legato.
- 62 Successio filii dicuntur quid quodammodo matris dotum.
- Legatum dicitur nre in iuram.
- Argumentum de successione filii popilli ad legatum ad procedat.
- 63 Pater substitutio filio eius personam substituit, & dicuntur facere, quid filii filium fecerit.
- 64 Mater transfigurata ad secundam vota ita dicuntur inserere in iuriam filia facta priori mortua.
- In legato generali non confitetur comprehensa persona obitua restituari.
- 65 Mater per tacitam pupillarem excludi confitetur transfigurando ad secundam vota, etiam si testator nre dixit de secundis nuptiis in testamento.
- 66 Verba Pleno iure substitutio filio meo, habent vim excludendi matrem per tantum popillarem: significant enim in totum, integraliter, & si- ne aliqua distinctione.
- 67 Mater per tacitum popillarem tacitam confitetur excludi, si eme- flator odio propequeatur in filio de causa: Odium & inimicitia inter testatorem & legatarum faciunt primum resuscitatum legatum.
- 68 Filius de matre vel substitutio debet, & cum persona saudia & honesta eviderit debet.
- 69 Odium testatorum erga vox testimonia duorum, scilicet probati po- test.
- 70 Mater primum successione filii per tacitam pupillarem, si transfigurata secundis nuptiis non petet iuramentum dari filii, etiam si a patre ipso sit ipsi filio impetrari substitutus.
- 71 Impedimentum causa ceſante ceſare debet & impedimentum.
- 72 Mater confitetur excludi a successione filio per tacitam pupillarem, si ipsa post matrem pupilli aliquis subrogatus est, nra. seq.
- 73 Iuramentum facilius auctoritatis quam iurare quiescitum.
- 74 Matri obsequium efficit ut indigne, & ob id perdit iurum quiescantem & fortiori iurum quareendum.
- 75 Dispositio id confitetur a testatore, de quo si contempore cogitaret, ve- re disponit.
- 76 Substitutione vulgaris expressa confitetur tacita pupillarem ex legi dispositione, interpretatione tamen suopat à conceitata mente re- stitutorum.
- 77 Substitutione à testatore in causa tacita pupillaris tunc confitetur matrē excludere, quando usit magis dilectione a testatore quam eius uxori, pupilli mater.
- Distingue ut num. 73. & seq.
- 78 Frater virum, communis substitutus, excludit matrem ex tacita pupilli.
- Succedit enim ab intestato fratri equaliter trahit cum matre unde cum si vocata ex tacita pupilli, dupli iure votatus confitetur, & ideo præstiter matrē iure tantum sufficiat, nra. 50.
- 79 Pater substitutio non ut præsumitur disponere sicut disponit filii si testator non patet, nra. 53.
- 80 Frater communis ex latere patris cui substitutus fuit, an excludat matrem ex tacita pupilli.
- 81 Iuris accessio est quodam tacita substitutio ex testatoris voluntate.
- 82 In substitutione popillari interpretanda, an magis conciuncta admittatur nec non attendatur maior affectio testatorum, sed quomodo aquiliter quis successus sit ab intestato.
- 83 Mater excludi non confitetur ex tacita pupilli, quando testator sub-stitutione pupilli ex parte sua via cum altero cum filio.
- Quod si testator substitutio filio pupilli fratrem suum, nra. 57.
- 84 Testator si vocata duo fratres suos, & propriam uxorem, firmi fa- citione reputat portionem suam, illa accrescit tam uxori quam alteri fratris.
- 85 Testator mater ab ipso substituta pupillariter tacite, an excludat ipsum uxorem, & matrem pupilli.
- 87 Causa nonquid excludat matrem pupilli ex tacita pupilli.

DIFICILIS admodum & valde controversa est illa Do-
citorum disputatione, an pupillari substitutione tacita, mater
excludatur? Nam permulte sunt interpretationum auctoritates,
quibus firmatur haec sententia, non præsumit testator volunti-
bus excludere matrem. Hanc probabant Calt. Alex. & Iaf. quos com-
memorat Decusianus p. c. col. 5. an 4. notab. C. de impube, & alijs
substit. quo loci Criminal. Iun. nra. 4. & nra. 27. eti communis senten-
tiam affuerit; sicuti pariter communem testatum est Ripa in l.
2. m. prim. nr. 16. ff. de vng. & pup. substit. sic & Bero. inc. Raynor. nra.
452 de testam. & Soc. Jun. in l. Censurio 10. m. 1. ff. ex. Eadem viñis est
probata.

probare Vaconius. *I. de clarat. iuri. c. 55.* I. mō & Decius ipse in consilio 313 sic respondit: & si in ea. p. precius alter senescal. Hanc quoque opinione probatur Emmanuel Cohn in *C. sp. patr. in 2. part. m. verbo superfluo mare, quod a de test. in 6.* Et iij quid ad eum dicitur: *Item d. l. precius. C. de impetu & alijs subtilitate. quam perpendunt, dum ibi statutum, quod si in primorum casu facta est subtilitas, siccio vulgaris, & filii hereditate adhuc, vulgaris ipsa exprimitur, ipsa ad 314 aditam C. de impetu & alijs subtilitatibus. Et solum fit locus tacite pupillari. Et nihilominus eo filio definitio ad matrem pertinet omnimodo. *I. in distinzione, et omni casu, iuxta l. c. 313 exceptio. 9.* quatenus si quod non tunc sit omni casu facte, indicat in eis mater admittitur, ergo per tacitam pupillarem non excluditur. Nec hinc argumentatione in repugnat consideratio *Decipriscato in loco*, quod dictio illa, omnimodo, non intelligitur habitus respectu ad primum casum, in quo agitur de vulgaris, quae facta adiunctione exprimat. Et sic indistincte intelligitur non habitus respectu ad tacitam pupillarem, de qua nihil in text. dicitur: sed ad quod dicitur in secundo casu, de expresa pupillari, & de compendiaria. Quo fare in locu adhuc adiutorio, aut *decessit* intra pubertatem, & tunc mater excludit, adiutorium subtilitatis: aut post pubertatem; & tunc mater facit per fidicem commisariam. Non inquam repugnat haec confederatio, quia facile concedimus in expresa vulgaris non adhuc distinctionem, quae fit in expresa pupillari, & in compendiaria, quae illa exprimat aditam ipsa hereditate: atque ita omni casu mater admittitur. Sed modo dicimus in ea vulgaris expresa continetur tacita pupillare in sua natura, ducta conjectura a voluntate testatoris, *d. l. sem hoc iure. ff. de vulg.* que facta pupillaris *incipit* habere vim ad ipsa hereditatem non autem exprimat, ut ipsa vulgaris, si ergo tacita pupillaris continetur in expresa vulgaris, & mater omni casu admittitur, intelligitur non exclusa per tacitam ipsam pupillarem. Erat itaque opus, quod Decius demonstraret, in primum illum casum, i.e. in expresa vulgarim non nulli comprehendunt pupillare factam; vel illam exprimate ipsa ipsa vulgaris, quia nullo modo demonstrare potuit Decius. Praeterea illa dictio, omnimodo, referatur ad praecedentiam, & inclusa est in eo primo casu, de quo Imp. loquuntur, non autem referri potest ad sequentiam. Re-*Etius* itaque viti facta sententia Salicetus, & alij consimilares *Ca-*
gnolo in d. l. precius. name g. 2. vers. nec obsf. & ibid. l. Eimund. Jun. nr. 219. Quibus accedit *Conna. lib. 10. commenta iuri. c. 5. lib. nr. 5. cum dixerint in d. l. pr. in primum illum casum, i.e. vulgare tam expressum factum suffit, non autem tacitam pupillarem.* *T. Hoc significat illa dictio, ramen, quae excludit alias causas, cum fixa taxatione, i. ob. as. C. de pradys misso. vbi gloss. & Bart.* Ceterum dilui faciliter videtur haec confederatio ex ea, quod cum pupillaris tacita 4 dicatur comprehensa in vulgaris expresa, non confitetur exclusa per illa taxativa tamen quia dum dicitur facta suffit expressum vulgarem tamen non dicitur exclusa tacita pupillaris, qui in ea includit. Cum illa regula, vniuersaliter, et alterius exclusio, i. c. pr. in primis facta suffit, vulgaris expresa verbis, ut in secundo facta pupillaris expresa, sed sicut illa expresa pupillaris continebat tacita vulgarem: ita & in illa prima expresa vulgari continebat pupillaris tacita. Respondebit itaque, secundum extremitatem: ne quam probatum Cato facetus in d. l. precius, quem fecunt sum Alcibi. m. 1. vni. 12. m. 1. *Centurio. m. 20. & I. Licius. m. 20. ff. de vulg. & pupill. subtilit.* Vaconius. lib. 4. *de let. sart. & de sum. 11. & Vigilius. in trist. de pupill. in prim. sum. 16.* existimatur illi tacitam pupillarem comprehendens nam si suffit in ea expresa vulgaris facta a militie, quia quid pupillaris tacita continetur in expresa vulgaris pendit a coniecturata voluntate testatoris, *d. l. sem hoc iure. ff. de vulg. & pupill. subtilit. & explicanum. sopra.* At in dispositione *1 militis* coniecturata ipsa cessantur ad literam scripta legitur, sic intelligi debet. *Item Cfr. l. 1. lib. 10. iure. & Cart. m. 1. l. quatuor, C. de in popl. & alijs subtil. serpentes.* Nec dicendum est, etiam in testamentis militum locum esse coniecturata, *l. u. testamento. C. de test. etiam. quia distinguendu est. coni. Cetera alijs esse, quae ex iam scriptis & probatis verbis colligi possunt:* & hanc locum etiam habet in testamentis militum, ut cojiciamus quid illi dicere voluerit. Alio vero fuit, que ex voluntate testatoris a iure, utrū dicimus, imaginata sumuntur: sicut in casu, cum auctoritate condit & demissi, vbi plus dictum quam scriptum a testatore suffit lex coniecturam*

facit. Haec res tantum in dispositione militis testatoris. Inter has postea maxime haec dicitur, quod pupillaris tacita comprehendetur sub vulgari expresa, cum nullum verbum pupillaris factum sit. Hac tamen consideratione dubitationem habet ex his, qui scripti supradicti in presumptione, dum expliciti in testamento militis administrant presumptions. Dixi etiam in precedenti presumptione in fine, pupillare tacitam inesse vulgari expresa etiam in testamento militis aduersus Caronem, Alciatum & Vaconium.

Secundo itaque loco argumentantur *Caccialup. & Ias. in d. l. precius. & Soc. Sen. d. l. 2. m. 1. propria. 22. ff. de vulg.* quod imo in d. l. precius, pupillaris tacita fuit comprehensa in expresa vulgari, atque qui Imper. illi, qui enumerare voluerint omnes causas, in quibus mater vel admittitur, vel excludatur, vel non admittitur, non eos oculi enumerant, sed subtiliter hoc tacite pupillaris. Ceterum respodetur Dec. in eis. l. precius. m. 4. n. 6. non confitare, quod Dioclet. & Maximian. in eis, precibus enumerare voluerint omnes causas, cum veritas sit, voluisse complecti duos tantum, nempe subtilizationis expresa vulgaris, quae aditam hereditatem exprimat, & pupillaris, quae locum habet aditam hereditatem, mortuo deinde pupillo in pupillare estate.

Tertio addicatur argumentum, haec quod nemo fraudari debet suis laboribus. *L. pen. s. illo. C. de recusa. frvnd. bret. in 11.* Atqui si mater excluderetur per tacitam pupillare subtilitate bonorum filii, priuater multis illis laboribus, quos caeli filii fulminunt, cum ante partum fuerit onerosa, in partu dolorosa, post partum labioriosa, & post filii mortem lacrimosa. Quos sane labores premio dignos esse statutum Imper. in l. *adusti. C. quipatio. in sign. habet.* Ergo dicendum est, matrem non censer per hanc tacitam pupillare exclusum. Hac argumentatio leuis admodum est, quia idem electum dicendum in subtilizatione pupillari expresa. Nam & ea indebet priuaretur mater suis laboribus: Et tamen falsum est, cum sine 11 contraria re per pupillare expressam mater excludatur.

Quarto addicatur, quod *lex concedendo patri in vesti pupillari filio subtilitas, id d. l. penitentia facit, l. 2. m. 1. p. ff. de vulg. & pupill. subtilit. & pr. contra matrem, c. 1. s. 1. vlt. de test. in 6.* Atqui diligenitatione *l. tangunt odiole* stricte admodum interpretatur, et *l. m. 1. s. 1. de filiis presbitero. in 6. ordinary. de officio ordinis. 6.* Ergo concepita haec diligenzia, ut posset pater subtiliter expresa pupillariter & per eam excludere matrem, non extenditur ad ipsam pupillarem tacitam. Verum respondet Galliatus in *Centurio. m. 19. ff. de vulg. & pupill. subtilit.* in dispensationem hanc esse favorabilem, ut respondeat *Soc. Sen. m. 1. c. 15. nr. 10. in cons. 121. nr. 12. lib. 1. & m. 1. c. 15. nr. 11. lib. 3. & Sigismundus. Lodus in ch. 7. nr. 3. 12.* Nec repugnat quod dicit R. in *Centurio. m. 1. c. 15. nr. 12. in cons. 121. nr. 12. lib. 1. & m. 1. c. 15. nr. 11. lib. 3. & Sigismundus. Lodus in ch. 7. nr. 3. 13.* Nec repugnat quod dicit R. in *Centurio. m. 1. c. 15. nr. 12. in cons. 121. nr. 12. lib. 1. & m. 1. c. 15. nr. 11. lib. 3. & Sigismundus. Lodus in ch. 7. nr. 3. 14.* Nec repugnat quod dicit R. in *Centurio. m. 1. c. 15. nr. 12. in cons. 121. nr. 12. lib. 1. & m. 1. c. 15. nr. 11. lib. 3. & Sigismundus. Lodus in ch. 7. nr. 3. 15.* Primum autem intentio legis est, ut faciat patrem patres tenui nomine filii, atque ita subtiliter ei pupillariter, ut fauauerit ipsi filio, dum feliciter, permisit eti exclusio matris, administratio extranco subtilitudo. Non equidem hoc repugnat, quandoque dum ad iudicandum est vel fauorabiliter vel infelicitate. Nec considerante quod est ad iudicandum est de fauorabilitate vel infelicitate. Nec considerante quod est ad iudicandum est de fauorabilitate. Responderet rectius, praeferre alios, potest argumentum respicer potestatem, de qua nos non loquimur: sed de voluntate verbi faciamus. Lex enim, quae tribuit potestatem patris subtiliter filio pupillariter, interpretatur etiam facta cum amittere potest, vel non excludere matrem pupillari per subtilitatem, nem haec tacitam pupillarem penderit, a coniecturata ipsa voluntate ipsius patris. Et propter ea argumentum nil virget.

Quinto Socin. Sen. & alij nonnulli sic argumentati sunt. Pupillaris subtilitudo tacita est *l. facta quadam subtilitudo l. introducta, l. ian. hoc iure. ff. de vulg. & pupill. subtilit.* Atqui si hoc tunc operatur, quando aquitas deficit, *l. postillumin. 6. transfig. ff. de captiuo. & postillumin. 6. transfig. ff. de captiuo.* Ergo nil operari debet subtilitudo haec contra matrem: quia tacita non suadet tam excludi successione facta, l. nam est parentes in primis ff. de maliis testam. & l. ff. tripla. m. 1. ff. venit.

Ceterum est facile responderet, veram non esse maiorem illam argumentum propositionem, quod tacita haec pupillaris sit facta cum vere presumptam esse supradicta suo loco demonstrauimus.

Et praterū dicitur, quod si verum esset, legem exsuffitam
si, inquit omnis esse matrem priuari successione filii, idem esset dicen-
dum, cum excludi per pupillarem expellam : cuius tamē cōtra-
rium verius est, ut iam diximus. Non enim flex iniqua concedit,
cum sit ar boni & aqui. Et quod dicitur in d.l. nam & si parentes
bus & illi filiibus, intelligitur, cum nullum est factum testamen-
tum vel a filio, vel a patre filii nomine : vel etiam cum factum est
ne legitima portione prouentur parentes, non autem respetu re-
fidu honorum.

Sexto & rectius vñus est hoc argumento Socin. Sen. quod si
cui fuitabilito vulgaris non extendit de cau si acu in fau-
rem extranei ad exclusionem eius, cui successio debetur, vt tradit
Barro. in l.i. s.mater. §. vlt. & m. qui habeat, in prima opposit. ff. de vulg. &
popl. subtil. quē reliqui sentunt. Ita pariter casus pupillaris expel-
ta, qua mater excluditur, d.e.t. §. vlt. de teſta. m. nō debet exten-
di ad pupillarem tacitam, vt mater, cui filii successio debetur, ex-
cludatur.

Vltimum accedit, quod cum contraria opinio, vt mox demon-
strabimus, iure non probetur, auferenda non est matre successio-

21 fibi ex filiis bonis iure quadam debita, d.l. scripto, in fin. ff. vnde liberi.
Non enim priuari debet mater suo iure nisi expressum est, vel a
22 tellatore, arg. l. at. s. quis. Diuina ff. de relig. & fam. pse. & g. c. in
tur. in Asht. de non eligendo secundo nob. & scripto in commentarij, de ar-
bitriis indicum, libr. 2. cap. 276. Est ergo matrix intentio fundata,
quod exclusi filii, nisi a substituto probetur iure cautum eam
23 cōfieri & hoc cau exclam. Et cum tellator expresa pupillar-
iter non subfuerit, credendum est, quod voluerit suam voluntatem
eile debere conformem debito filii, cuius personam suffi-
nit, vt scilicet filius non excludatur matrem, ita nec ipse patre exclu-
dere cam voluerit. Et demum cum dubia sit hac substitutio, an
scilicet, patre ita substituendo excludere voluerit matrem filii,
vel non, ob id interpretari debet secundum legis dispositionem
24 deferentem successioneb̄ ad intellexit: cum t̄ causa tellata dubia
declaretur & reguletur a causa intellexit, vt scribit glo. & omnes in l.
cium a. 6. in fiduciam nūfia, de leg. & de cōf. 186. col. 2. & alias
concessioneis, 106. nr. 8. l. 2.

Et ergo interpretanda quod noluerit excludere matrem: quia
si voluerit, facile ei suffit exprimere, ut a. vnicam. g. fin. autem ad
deficiens, C. de cada. toller.

Contraria opinione, quod imò tacita pupillaris excludat
matrem, sicuti expresa, probauit Fulgoius & cum eo Decius in d.
L precip. in 4. notab. Quibus addo Salicetum, C. de cōf. & Catena
Sacrum ibidem, Vigilius in fin. t. de pupillari justificat in prim. nr. 16. Con-
nunam libr. nr. communia. uris similes, cap. vlt. nr. 13. Paulus Leoninus in
tral. de subtit. in tit. de vulg. u. 18.

Primo perpenditur tex. d.l. precip. ibi. [Nam non est inter-
ti iuri, &c.] Hic refertur causis dubitatione carens. Qui fan-
cius est vulgaris tamē substitutions, non autem pupillaris, quia
praproposit illud, quod hic dicitur repeteri iure cautum: cum di-
catur. [Nā est mortuus iuri.] Sed vñbia reperitur iure cautum ante,
d.l. precip. quod pupillaris, hec tacita non excludat matrem? Nulli
libi certe, sed potius contrarium, quia vulgaris expresa porrigitur
ad pupillare, quānū. C. de cōf. & sly. suffit. Et admīlo, quod
iure antiquo hic cau non suffit decisus tantum credendum nō
est, quod ita sine prelatione cau sum. Imperatores diffiniū-
fene. Nam solent legumlatores cum nouam aliquam edunt conſi-
tutionem aliqua prefatione vti, scilicet proferunt multi quas referant
iñ lib. & de prefacto i. Rursum perpenditur d.l. precip. in eorū
vel compendio, quod sub compendio continetur & pupilla-
ris, quia tacita dicitur, vt ex illo textu colligitor, dum ponit com-
pendio ad differentiam expressa pupillaris. Cum autem per
compendio excludatur matrem, l.Centru. ff. de vulg. idem est d.c.
dendum excludere per tacitam pupillaram comprehendam in ex-
prelia vulgaris à Decio hinc s. istab.

Ceterum prætermittimus aliorum interpretationibus respon-
detur, immo loqui etiam de pupillari, vt demonstrauiimus suprà. Et
admissa confideratio Fulgoji & Decij, non ex eo sequeretur
quod d.l. precipius probaret. matrem non excludi-
tur autem responso demonstratur.

Non etiam reputamus quod dicebat Fulgoius in d.l. precipius. &
referit Socin. Iun. in d.l. Centru. nr. 112. ver. & propterea opinione, cum di-
xit, quod si decimus suffit in eal. precipius, matrem non excludi-
tur, inobilitatus suffit illa decimo Iustinianu in l. vlt. C. de vulg. & sub-
stit. Hac confideratio diluitur ex his quæ inīrā dicemus. Non etiam obstat illa secunda confideratio ex illo verbo, vel compendio-

fa, &c. quia prater Socin Iun. in d.l. Centru. nr. 114. faciliter respon-
detur, illam pupillarem comprehendam in compendio cōfieri
expresum verbis generalibus, & ob id effectum exprefie obtine-
re, faciat tradant Bar. in l. 1. in prim. nr. 32. ff. de vulg. & Caccat. in d.
l. precip. nr. 18. Ita enim dicimus pupillarem comprehendam sub
breuiloqua dici expresum verbis generalibus, & ob id excludere
matrem, ut probat tex. Iun. ff. de vulg. vñgio. & videm Alex. & Ia-
sen nr. 15. qui communem esse oponemus telamur.

Secundo affectur tex. d.l. vlti. C. de inlit. & substit. qui pro-
batur, tunc demum tacitam i pupillarem non excludere matrem,
quando illa reperitur instituta & data cohæres filio pupillo. Id
quod significat Iustin. qui ex ratione vñus est, si enim (dixit ille)
& sua subflanzia partem vxori dereliquerit, multo magis i lucuo
fam harreditatem ad matrem venire curset, & ergo a tensu con-
trario quando matrē non suffit instituta cohæres, tacita pupillaris
et cōfilius, sicuti expresa. Nam tunc classifat illa affectio, quā
priore cau testator ostendit, et institutio in dimida. Respon-
det Rimaldi. Iun. in d.l. precip. nr. 77, cum dixit, t̄ argumentum à
ficti contrafido non posse sumi. Quando alia iura repugnant,
ficti scribunt omnes in l.s.m. prime. m. vlt. nr. 20 ff. de off. ius cui ma-
trem est. Repugnat inquom d.l. precipius.

Praterē & secundū respondetur d.l. vlti. non probare op-
tionem hanc non satis manifeste sic demonstrari potest. Tētator
pro dimida in itineris posthumum nascitum & pro alia
dimida matrem ipsius posthumum: Deinde dixit, & si posthumus
non nascetur, ei substitutio Caium. Euenit, quod posthumus illa
natus est: & qui quidem decepsit impubes. Substitutio fuit, an sub-
stitutus deberet admittivi matrē. Diffinitus Iustinianus matrē ad-
mitti debet eo in cau. Et quo clarius controverserit terminaret
ipse Iustinianus tres causis propofuit & diffinuit. Primus est, quan-
do ille posthumus non est natus, eo caſi substitutus succedit, quia
caſi evenit secundum dispositionem testatoris. Secundus est caſi,
quando posthumus natus est, sed mater ante eum decedit. Hoc e-
stiam caſi locus ei substitutio. Duo iſi caſi diffinuntur eueniunt
a Iustiniano in vñtimis verbis d.l. vlt. Tertijs est caſi, quando na-
tus est posthumus, qui adhuc harreditate, decelsit impubes matrē
coherede superflue. Hoc caſi decidit Iustinianus matrem de-
re admitti exilio substitutio. Et multiplici ratione diffinuitur Iu-
stinianus substitutum excludi, & matrem admitti. Vna fuit, quia
non eniū caſi dispositus à tellatore, secundum quem vocatus
fuerat substitutus, ob id fundata erat intentio matris, t̄ ab
tellato fuissecedere filio. I. scripto, in fin. ff. vnde liberi. & l.s.m. &
ff. p. a. precibus, in prim. ff. de vulg. & substit. fatis ergo fuerat matrē dicere
illū, tu non es hoc in caſu vocatus: & propterē quo ad te liberas
ades haec: iuxta infil vulgatum, I. scripto, g. p. f. ser. vñd. vñd.
Hac itaque ratione impedita caſi d.l. vlt. ad causam hanc substitutio
tim pugnare non pertinet: quia illa substitutus non fuit sub-
ita vocatus. Secunda ratione vñus est Iustinianus, quod si concedimus
substitutum illum dici potuisse vocatum tacite, ex papilla-
ri tacita comprehensa in illa vulgaris expresa, si posthumus natus
est, & haec non extitit, atamen mater magis dicitur fuisi co-
qua fuit cohæres instituta cum ipso posthumo nasciſto, & ex
consecutur voluntate testatoris mater praefatur. Tertijs est caſi,
quod agitur de lucuo harreditate filii, que ratione miferaria
ad matrem peruenire debet, d.l. scripto. In hac postrema
ratione fundamentum etiam fecit Iustinianus, etiam si matrē data
non suffit posthumo cohæres. Quandoque dixit Iustinianus
argumentando à fortiori, id est, quando testator nō reliquistus vxori fuit: atamen
fumetur argumentum à positiuo, hoc est, quod testator relinquit
magis matrem admitti ad lucuofam filii successorum, & quā
substitutum illum. Et rursus cum tres sint ratios, etiam si vna fo-
la, ceteris celantibz adebet, locus cedit dispositio, §. affinitati, in
inf. de vulg.

Tertijs perpendi solet tex. l. iam hoc iure. ff. de vulg. & pu-
pil. substit. vbi duos tantum caſi excipiunt Vlpijanus, in quibus ta-
cita pupillaris non comprehenditur. Vnum ob personarum im-
patitatem alterum quādū conflatet de testatoris voluntate. De ma-
tre autem nullum verbum, ex quo significatur, cum contra matrē
locum habere debere.

Ceterum omnia responſione Socin. Iun. in d.l. Centru. nume-
ro. ac etiam illa Rimaldi Iun. in d.l. precip. nr. 76. responde-
retur, quod nullum verbū de matre fieri potuit, ap̄ scilicet exclude-

T A C O B . M E N O C H . D E P R A E S V M P T .

- 539
 r. t. r. vel non per pupillarem tacitam : quia de effectu pupillaris non agebatur, ex quo nulla est testatora facta fuerat , sublata enim 1. subtilitate t. actus , non est de effectu ipsius disputandum. Haec interpretatio manifestius probatur ex l. 1. & L. quatuor. C. de impube. & alijs subst. vbi mater fuit superflues filio pupillo, & ob in aquilitatem , responsum fuit testatorum pupillariter non substituisse, atque ita matrem non fuisse in consideratione. Non confidatur ibi qualis sit effectus tacita pupillaris, quia non entis i. multa sunt qualitates. I. c. q. w. ff. et cetera pet. Nec sequitur quod dicebat Decius , quod si filii sunt omnes impuberes , pupillaris tacita fuisse cum prehensa sub vulgari expressa ad exclusionem matris. Non inquam hoc sequitur. Nam si fuisse omnes impuberes, facta diceretur & tacita pupillaris , sed non hinc inferitur, quod mater fuisse exclusa. Argumentum enim i. f. sensu contrario sum debet ad limites verborum, f. sensu docuit idem Deci. m. l. 1. 19 p. m. v. l. n. s. n. d. o. o. e. n.
- Quarto argumentantur aliqui ex practicata. I. iam hoc iure. ff. de vulgari. & L. quatuor. C. ced. vbi vulgaris expressa extenditur ad pupillarem tacitam. Atque extensio i. f. cum omnibus suis qualitatibus. I. f. s. f. manent & ff. de precario. Ergo haec tacita pupillaris habet naturam vulgaris expressa , cuius quidem natura est, vt mater excludatur.
- Vetus responderunt, prater Ripam in d. l. 2. in prime. num. 46 ff. de vulgari. & Riminal. Iun. in d. l. 2. in prime. num. 78. C. e. pupillarem tacitam continet fons fiduciae nisi naturam in expressa vulgari; nec natura nec qualitas viuis alteri communicari est, fed vniuersaque suam ipsam retinet, sicut videmus i. compendio fam. substitutionem comprehendere sub le plures substitutiones, quarum natura & qualitates inter se differunt, nec vna alteri communicari. Et sicuti ex eius tantum singulis earum spectatur, ita & in his vulgaris scilicet expressa & pupillari tacita. Et quod natura vulgaris non sit communicata pupillari ostendit Socin. Iun. in d. l. Centuria. num. 15. Nam aliqui substitutus per pupillam succederet testatorum, nec bona pupilli traheretur, & expiraret ad ea hereditate. Quia omnia repugnant natura pupillaris. Nec repugnat d. l. sed i. manente. ff. de precario: quia (vt dicebat idem Socin.) non est illa extensione, sed folius temporis prorogatio , manente eadem natura contraria. Precarij.
- 540 Quinto affert i. foliet & huc argumentario, quod predelectus in primo casu prefumitur etiam praelectus in z. l. Publ. 9. s. ff. de cond. & dem. qf. Atque extraneus per vulgarem substitutum in eo primo casu, in vulgaris scilicet, praelectus est, arte ita antepositus ei. Marti. Ergo prefumitur etiam praelectus in secundo caseo, scilicet in haec tacita pupillari.
- Vetus respondet, quod diuersa admodum est ratio inter substitutionem tacitam in primo casu , & tacitam in secunda. Nam in primo id est, in vulgari attendunt per sona testatoris, in secundo per sona pupillorum, de cuius bonis & sufficiencia agitur. Et propter eam in haec pupillari prefumitur patrem prouidisset: sicut fecisset ipsem filium, qui verisimiliter matrem non excludisset. Et accedit, quod si testator difficultus de iusbus hereditatis disponit quod de proprio, ut et pro paterne. Bal. Iun. v. 239 Laurentius, vers. mod. queritor. lib. 2. & Crat. in co. 1. 4. no. 3. quos sicuti fuisse in conf. 3. 6. num. 1. lib. 1. idem senis Bar. in l. serui electione. q. vlt. de leg. z. Et ad rem factrix. l. vlt. C. de infl. & subst. & ceasante causa fauoris, dum dixit. quod si testator vxori sua reliqua parte fuerum bonorum, multo magis prefumitur ei reliqua bona clavis filii, que ipsi matre in istmo fauore, ab quadam miserationem debentur.
- 541 Sexto & vlt. t. sic nonnulli sunt argumentati. Eadem est interpretatio sumenda in pupillari tacita, quia est in expressa. Cū vera; proueniat à voluntate testatoris. Atque lex interpretatur per pupillarem expressam matrem excludi , & ei substitutu preferri, ut diximus sopra. Ergo inde fuisse debet interpretari , quod excludere voluntate matrem ipsam per pupillarem hanc tacitam.
- Caterum paucis responderunt in pupillari expressa apparere de clara mite & voluntate testatoris. In tacita vero non conflat. Ex haec tacita interpretari debet à verisimili, quod est, testatorum nobis excludere matrem pupilli : cum nec ipse pupillus verisimili litera exclusifet. Et præterea, si admittetur argumentatio, sequeretur, quod p. t. effectus virtus taciti & expressi, iuxta. t. v. m. q. v. ff. et cetera pet. quod tamen hoc in cal. fulsum est, ex quo initia de matris exclusione, iuxta declaracionem Arat. m. l. fine prime. ff. de vulg. & p. p. i. subst. & Cart. Iun. in d. l. Iun. quid. no. 15. vers. et cetera. t. v. m. g. l. generaliter. q. cum autem, in verbo sable. C. de infl. & subst.
- His intelligimus veram esse receptam illam sententiam , matrem non excludi per tacitam pupillarem. Et multo magis locum haberet hoc opinionem, quod matre data est colores substituto, iuxta sententiam. vlt. C. de infl. & subst. de qua diximus sopra. Receditur tamen ab hac sententia, quando t. extant conjecturae, quibus colligitur, testatorum voluntate excludere matrem hic, Et quamquam Barto. in l. 2. in prim. num. 40. ff. de vulg. & pup. subst. & ibidem Ripa nr. 52. & Socin. Iun. n. 11. Quibus accedit Corrasus in l. precibus. C. de impube. & alijs subst. & ibidem Riminal. Iun. num. 24. qui alios plures congerit. Ita addo Bonitum in conf. 3. 6. gl. 2. Socin. Sen. in conf. 2. 23. num. 9. liber. 5. & Ruinum in conf. 4. 9. lib. 1. in conf. 7. 3. 5. 1. lib. 2. & in conf. 10. num. 10. lib. 5. Ea ratione vlt. sunt, quod tacita ipsa i. pupillaris obscura & dubia declaratur atque interpretatur a verbis ante placita: fuit catena in actibus dubiis obseruari solet, l. quatuor. 6. s. ff. de hered. infl. l. figura in fundi vocabulo, de legat. 1. & in l. Titia. 5. s. ff. de verb. oblig. melius fuit conferens, f. f. serui plurimum, 6. vlt. de legat. v. v. gl. & Del. & T. tim. cune. de ve. bo. agl. & accedit, quod voluntates i. morientium ex voluntate & arbitrio viventium colligi solent, l. quantum desideria. C. de natural. liberu.
- Caterum difflentiant ab hac opinione Politus in tracta. de substituto, mit. de vulgari articula sexta. num. 2. & Zafius in tract. de subst. in tract. de pupillari. m. 28.
- Primo ex ratione, quod verbalia a patre testatoris prolatas ante testamentum, præsumuntur prolatas calore iracundie & odio quadam, quod fertur gerere erga eius vxorem. Et propter eam testatoris non debet nocere vxori respectu successoris bonorum filij. ergum. l. qui cito maior. s. i. de deum. ver. f. f. de bonis liber. R. responderunt prater alios, non præsumi odium, cum sit delictum. m. ment. ff. pro. f. s. & L. comp. 5. reg. de legat. 2. Et in dubio vulg. t. debet sumi & interpretari, in meliori ac benigniore sententia, s. 2. ext. de reg. iur. His pertinet quod si quis dicat, se velle sumere vindictam de illata fisi iniuria, interpretatur haec verba, quod autoritate & manu iudicis id faciat. Alex. in conf. 18. col. 3. lib. 7. & Crat. in conf. 1. 1. no. 17. qui restit. finale ex Bald. in conf. 2. Berthom. colum. 2. lib. 1. quod si quis dixit, se expulsorum occupatores domos, intelligitur non vi armata fed iudicis auxilio. Ita ergo & verba haec a testatore prolatas, præsumi debent, quod nullus ius est vellet ad matrem nil peruenire ex bonis filij decedentis in pupillari atate.
- Secundum motus est Politus, quod si testator protulit ea verba ante testamentum; attamen præsumuntur ab eis recessiles, condendo testamentum, ex quo potuit expresse eam priuare faciendo pupillarem expressam, & non fecit. Præsumuntur ergo mutata voluntatem. Nec satisfacit responso Riminal. Iun. in d. l. 2. in prime. num. 2. 46. distinguunt, quod aut in continent, aut ex interculo factum est testamentum, vt si incontinent, non præsumuntur mutata voluntas: secundum si ex interculo. Nam falsum est, quod i. voluntatis mutatio præsumatur ex interculo, o. cum verba sit præsumpta coniuncta, l. serui. C. de testamento. vbi i. in 3. notar. & exp. s. l. act. intr. de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 6. num. 1. Recepit itaque responderunt testatorum nil ex præsumpta in testamento, non fuisse inquit substitutionem pupillarem expressam, quia existimat, vt voluntates suam declaratis ex prolatis iam verbis, à quibus receperisse non apparet. Est etiam hic f. annotandum, prædicta verba a testatore prolatas extra testamentum probari fas posse diuorum testimoniis. Ita in specie responderunt Corn. in conf. 239. col. pen. lib. 2. que n. secutus est Paris. in conf. 3. 4. num. 26. lib. 2. Et conservant similia, quia congrue supra lib. 2. q. 51.
- Secunda est conjectura, que sumitur ex verbis t. prolatis in testamento, vlt. si testator dixit, relinquit vxori mea cunctum, & volo, quod sit tacita & contenta, nec amplius aliquid petere ex bonis mei, vel si notarius loquendo in personam ipsius dixit, non posuit quid plus in bonis suis petere. His enim verbis verum voluntate testator ipsam matrem excludere & præferre substitutum ex tacita pupillari. Ita Bartol. in d. l. princip. mome. 1. ff. de vulg. & pup. subst. quem multi ibidem fecerunt, sicuti communem esse affirmant.

vni ibi Ias. nov. 37, qui dixit, non quod ab hac recessione in dicendo, et respondendo. Enim sententia addo Calceatum in conf. 48 num. 8. ver. 1. secundum dicit, Ias. conf. 32. col. 20. lib. 1. & in conf. 61. num. 9. lib. 3. & Socin. Sen. in conf. 23. num. 10. lib. 1. Et in conf. 61. num. 21. lib. 6. & in conf. 61. 68. col. 4. vers. 1. secundum idem probatur lib. 4. Decimus in conf. 32. 2. in fine Relandium in conf. 69. m. fin. lib. 1. & Simonem de Praiu in conf. 61. num. 37.

⁴⁸ Ceterum f cum Bar. distinguendo duos casus. Primus est, cum verba hac, quod sit tacita & contenta, &c. fuit apposta in legato praestando ab ipso pupilli. Hoc casu ait Bar. Non fit praetudicium matris, qui posuit confequit que si filii obveniunt ex successione filii, qui deinde ante te moritur. Ita probatur. Ex I. Pauli Callimach. 5. de leg. 3. qui nat. satis illi secundum Rom. in sing. 58.

⁴⁹ Secundus est f casus, quando hac verba, quod praedicta mater sit tacita & contenta, &c. fuit apposta in legato praestando ab illo qui fuit substitutus iphi pupilli. Hoc enim cau[m] mater excluditur ab hoc substituto, atq[ue] ita nil ex successione, qua mortuo pupillo obvenire ei poterat, consequitur.

Primum quia proximumuntur testatorum ita legando voluisse in residuo substitutum ipsum fuccedere, exclusa matre, p[ro]t. in pr. de leg. 2. vbi Cofr. declarat. & tradit idem Bar. in L. I. num. 5. & dico. num. 3. ver. tercii obijat ss. de his dicit.

Secundo motus est Bar. ex l. fiduciomiss. 5. f quis ita, vbi idem Bar. de leg. 3.

Ceterum contraria opinionem probabunt Ias. in d. 1. 2. in princ. num. 57. ff. de vulg. & ibidem Socin. Iun. num. 112. & Ripa. num. 57. & apertius Politus in itala de substitutis. utri de vulgaris in 6. parviss. l. 4. num. 5.

⁵⁰ Primum ea ratione vni sunt, quod verbis quantumvis generalibus non excludit petitio legitimata, s. f. quanto, & generaliter, C. de in f. i. f. & 5. Ceterum, in Amb. vi cunctis de applic. cognoscere. Ergo verba h[ab]ent matrem non excludit. Verum resipidum ipsiū latif. & Politus, 4. & generaliter, & d. 5. Ceterum, locū de legitimata debita filio, qua filius à patre priuari non potest. Diveretur eli in hac legitimata debita matri ex bonis fili, quam auferre ab eo potest pater, subtiliter pupillariter filio, secundum receptum Doctorem opinionem ex illa I. 1. p[ro]m. 4. ff. non impetrabit. de in f. i. m. & ex. 1. 5. vbi de regiam. in b. Hac resipidio recte procedit, si retinemus eam opinionem communem, quod matre priuari posuit legitimata predicti, sed si sequitur sententia eorum, quam seniori est esse a liquando diximus, priuari matrem non possit, dicoēdūt, quod legatum honer confari factū in compensationem ipsius legitimi creditori ex causa necessaria, t. h[ab]emusmodi. 5. cum pater ss. de leg. 2. & Lat. I. f. de regiam. in f. i. b.

⁵¹ Et ideo si legatum erit minus ipsa legi p[ro]pria, petere poterit matre filio, legem ipsum legitimata uult. omne uero vbi Delt. C. de m. s. f. a. Retenta tamen communis opinione, de qua nunc non disputationis, cessat argumentum.

⁵² Secundo affertur argumentum, quod facultas concessa patri, vt p[ro]prio filio pupillo substituti, est quedam dil[er]atio contra communis iuriis regulas, l. 2. in pr. 1. de vulg. & prop. subf. Argui dispensationes f[or]mula sunt, & ob id it[em] est inter prestantur, t. 1. m. 1. de f. s. p[ro]p[ter]o. & ordinary de f. s. ord. na. in b. vulg. inverio, dif[er]entias. Ergo substitutio hac debet intelligi filium quandoclar[er]at patrem substitutum pupillariter, voluisse excludere matrem pupilli. Id quod non contingit in causa nostra, in qua non appetit manu[m] testatoris, sed excludere eipsum matrem.

⁵³ Verum responderi potest, vt supra dictum fuit, tmo hanc facultatem, quod parer posuit pupillariter substitutio filio, non est. Id o[ste]ndam fed[er]at sicutur, l. 1. p[ro]p[ter]o. l. 2. de agn. 1. & L. 2. de vulg. C. de m. s. f. l. am. & scribunt post alios Socin. Iun. conf. 69. num. 19. & in conf. 121. num. 12. lib. 1. & in conf. 4. num. 11. lib. 1. & Simonem de Praiu in conf. 7. num. 34.

Tertiū mouetur Ripa ex t. I. Pauli Callimach. 5. de leg. 2. Verum miror Ripam non adhuc Barolliu d. 1. 2. num. 47. circuisse ac imbellis esse reponsum illud, quando legarum relinquntur, per blandum ab ipso pupilli. Quo in causa (ve dicimus iup[er]) mater non cenciret clausa.

⁵⁴ Quartū vni ex ratione Soc. Iun. in d. 1. 2. num. 14. quod in conuenientiis sit t[er]ra testatoris disponentes de propria barestante, trahi ad barestantem & bona hi[er]o, de qua non cogitari disponentes quia non crediti: filium debellare mori in pupilli astate. Atqui quando testator protulit hac verba, quod sit tacita & contenta, &c. non disponentes de bonis pupilli, & nec ei querentes h[ab]eendi: sic nichil. Praesumpt.

sed faciens substitutionem vulgarem, sibi ipsi hereditem faciliat & de suis bonis disponebat: Ergo hac verba non trahuntur ad lastitiam & bona pupilli, vt illis priuatur mater. Ceterum respondet, maiorem illam propriactionem efficiat. Nam & si testator disponet de propria substitutione, sibi f[or]tunato vulgariter pupillo: at tamen sub illa expressa vulgariter continetur tacta pupilla, quia testator deinde dicitur disponere de bonis pupilli.

Quinto argumentatum Politus practicato in loco quoq[ue] res est, vni v[er]sus illi his verbis, quod pater non poterit patre quid plus de bonis suis. Hacten verba de bonis suis, referuntur ad perlusionem testatoris, nixa traditum in globo in Lex. salto, op[er]um in verbo, f[or]ta f[or]ta, ob Trebel. vbi Bar. & R. a. n. 5. & conferit text. in l. cuncta de auct. & argento leg. Mar[ti]n. f[or]m. 21.

Arqui cum de bonis suis loquitur testator, non debent intelligi de bonis extrinsecis, iuxta l. q[ua]s Roma. 5. duo fratres ss. de verb. subg. vbi Bar.

Ergo hac verba non possunt dici relata ad bona pupilli, de quibus disponere dicitur pater quando pupillariter substituit. Respondi potest, maiorem illam propositionem venit non esse, quia quando testator v[er]gilius legatum prefari à substituto ipsius pupilli & subiecti illi verba & quod sit tacita & contenta, & non possit pater plus ex bonis suis. Hacten verba ad immediatam perlusionem pupilli, cui est substitutus, referuntur. Et propter testator substitutus de bonis suis pertinet ad ipsum pupillum, cui succedit substitutus, ex substitutione pupillari tacita. Et ad rem h[ab]et consensu testatoris de natione a successione, nixa declarationem Ripa in d. 1. ex f. a. in p[ro]p[ter]o. 57. in f. 1. d[icit] in d. 1. Trebel.

⁵⁵ Tertia est conjectura, qua panier ducitur ex verbis testamentis, vt si testator dixit, reliquo centum vxori donec vita vividalet seruerit. I[st]o ergo muliere nubente, cencetur non folius legato priuatur, sed & a successione filii pupilli exclusa. Ita Bar. in d. 1. 2. m. 2. ff. de vulg. & prop. subf. Id est, si testator dixit, reliquo centum vxori mei, non impetrabit, ut donec Bal. in d. 1. p[ro]m. 1. num. 12. vel penitus quod C. de m. p[ro]p[ter]o. Non enim re ipsa vnu loquendi modus ab altero distat, vt fentis Alex. in d. 1. 2. m. 3. ff. de vulg. est. Ripa in d. 1. 2. ff. de vulg. d[icit] 58. ff. num. 5. & Soc. Iun. in d. 1. 2. num. 55. Ceterum, cum Bar. traditio sit non parum obscura, dicendum est prius, Barolum sit argumentari vnu. Hoc legatum, donec vicia erit, ut successio & multa comprehendens tempore, praefaciendum venit tam a substituto pupilli, quam ab ipso pupilli. Arqui quando legatum est praefaciendum a substituto pupilli, & multa rubet, ipsa multa priuari legato ad commodum substitutus. Ergo mulier priuari etiam successione filii. Illam maiorem propositionem, etiam probavit Bar. ex l. 1. fundum sub editione 5. & p[ro]fessam de leg. 1. & ex m. s. f. l. lib. 1. liberationis, ff. 1. lib. 1. g[ra]m. Et h[ab]et Bar. in hoc difficiantur Aret. in d. 1. 2. m. 1. ff. prop. de vulg. 2. 2. m. 2. in illa. & in Ripa in d. 1. 2. m. 55. latissimis considerationis, illa vero minor propositione quod scilicet, legatum factum vxori donec vilia erit, ex numero extinguitur, à Bar. & alijs non fatis condicenter probatur. Crediderim ego probari ea ratione quia f[or]um datum sub conditione ea non existente cestetur decipiunt, t. 5. 5. condicione, & f[or]um legatum, ff. 1. ad m. 1. m. 2. ff. & lib. 1. g[ra]m. Et id dicimus, quod repudians conditionem dicunt repudiare legatum sub illa conditione. Dicit in L. I. num. 5. ff. 5. ff. 1. Et accidit, quod legatum factum mulieri donec erit v[er]ba, & quoddam legatum factum mulieri donec erit v[er]ba, & t[er]ra. Et idem, in p[ro]p[ter]o. 5. ff. de excent. & tor. 4. 4. ff. 1. ff. 1. Ergo ergo viduantes ponit sole, cestetur ipsum legatum. Nam f[or]um concilium ad tempus, cencetur p[ro]p[ter]o. f[or]um 1. ff. 1. lib. 1. g[ra]m. & statuum de leg. 2. & p[ro]p[ter]o. alios copiosi tradunt Cran. in conf. 216. num. 26. & T[er]ra in tract. de r. tract. conf. 9. ff. lib. 1. num. 19. & de retralla exp[on]endis, ff. 1. gl[ori]a. 4.

Supercil probare conseq[ue]ntiam illam, quam fecit & tu probat Bar. cum dixit mater haec nubens per die legatu: Ergo etiam filii successione, sicut per pupillarem tacitam excludi. Hacten non conseq[ue]ntiam probari potest videtur ex ratione prima, quod haec a voluntate testatoris pendet excludere matrem à successione filii pupilli, & legato. f[or]um 1. ff. 1. lib. 1. g[ra]m. & dicimus infra, effice[nd]am testatoris, non autem pupilli affectionem. Atqui si testator volunt ut matrem per transiit ad secundas nuptias excludi à legato & f[or]e à iure iam quebito. Ergo etiam voluisse diuine excludi à successione filii acquirenda, matre aperte & de ha[bi]to in fraude. Et ceterum, exstimo hoc argumentum non esse fatis foliis.

Yy 3 diuin,

IACOB. MENOCH DE PRAE'S VMP'T.

- 518
 dum, quia successio filij est quid quodammodo debitum matr*i*, *t* corpor*i*, *in fine libri*, & *l. v. C. de infi.* & *suffis.* legatum vero meret et lucrum, *i. si hereditatem si mandat.* Non ergo ab uno ad aliud videtur posse argumentari. Secundum itaq; & melius probatur hoc consequentia ex eo, quod eadem est causa, ut mater priuat fuisse successio filii, qua & legato. Nam tranfundo ad secundas nuptias sicuti contristat animam defuncti mariti, *q. q. vero in Autb. de matrij.* Ita etiam interficiuntur filii, *q. fin autem tutela in Autb. de matrij.* & *professum in Autb. de non eligendo secum suben. Roma. in conf. 29. num. 2. & Soc. Sen. in conf. 30. num. 1. lib. 2.* Ergo sicuti eam primit ut voluit testator legit, ita & successione filii, cum tortu pendeat a presumpta ipsius testatoris voluntate. Tertiò facedit, quod pater dicunt facere testamentum nomine filii & eius personam filius, *q. in leg. de pup. suff.* & dicunt facere quid est per filium fecerit. At si filius fecerit testamentum, voluntatis matris ad secundam vota transmittit filii non succedit: Ergo id dicunt voluntatis partē cōficiendo testamento pro filio. Illa minor propositio ex ratione probatur, quid t' mater (ut diximus) tranfundo ad secundam vota interficiuntur filio. Atqui sicuti in legato generali non continetur persona odiois testatoris, *i. Lucius Titius regiam. l. a. q. Lucius Titius Damam. de leg. 2. & respondi in conf. 30. num. 15. lib. 1.* ita nec filius voluntate matrem ibi odiois & inimicis succedit. Et confort quod dicitur in *s. conculca* dicitur.
- 63 Exenditur t' hac conjectura, vt locum habent etiam, quando testator nihil dixit de secundis nuptijs. Nam adiuc vxor ipsa secundo nubens excluditur per hanc tacitam pupillarem. Ita Ang. in *l. precibus. cap. 2. & thid. Dec. num. 16. v. 1. & retent. epinone. Corn. in conf. 28. lib. 4.* & alios non refut lo. Marcus Aquilin. *in l. centuria. in 4. p. 2. num. 103 ff. de vulg. & pup. suff.* Et predicti Doctores loquuntur etiam de pupillari cum comprehensio facta a pagano verbis communibus. *Quia de re decimum iusta a presumpt. 53. 19. conculca.* Et ratio efficax, quia non est praesumptum, quod testator voluntis succedere, hanc mulierem, quia filii & filiarum iniuriam intulit, eiusq; odiois facta est. Et ex illo modo hinc veriori opinionem, est ab ea dissentient Aret. in d. l. 2. num. 10. ff. de vulg. & lib. 1. Innsbr. Alex. in conf. 33. lib. 30. *Ripa num. 33. Corn. filii comprariorum in conf. 32. 2. sol. vlt. lib. 3. & alij similiter ad predictio Aquilini.*
- 64 Quarta est t' conjectura ducta ex verbis testamenti; vt fiducierit testator pleno iure fulsitudine filii meo, &c. Nam his verbis significat testator se excludere et matrem per tacitam pupillarem. *Ita in ipsi in responderint Bar. in conf. 1. Pater habens. in fin. libr. 1. Butrinus in conf. 33. num. 2. & Simon de Praet in conf. 31. num. 39.* Ea est ratio, quia hec verba, pleno iure, significat, in totum, integratorem, & sine aliqua dimitione, ut probat *l. servis statim. de leg. 3. & l. gener. de quies 2. & quib. & m. querelam. de elev.* Si ergo vult bona integratorem devenire ad subtilitatem: Ergo mulier nisi cōsequi poterit. De vi clauso pleno iure, *scriptis* *l. conf. 1. num. 139.* quo loci retulit Nattam *conf. 30. num. 1. 2. lib. 3.* qui familiis permittit congesit.
- 65 Quinta est t' conjectura, ducta a conditione matris, vt si testator odio proquebat: quippe que vel adulterio, vel quid simile adulterio mariti honestatem perpetrauit. Hoc causa, *at Bar. in d. l. in 37. num. 42. de vulg. suffitutor conjectura, testatorem voluntam excludere per hinc tacitam pupillarem.* *Causa quidem opinione, fuit Gallo. Cor. Contra reference Bar. Et cum hic et magis recepta opinio vir serbent. Ripam in l. 2. num. 57. *Ripa num. 67. & Soc. Invenit. num. 16.* Ea ratione mouetur Bart. Nam dicitur, & inimicis, quia intercedunt inter testatorem & legatarius efficient, ut praesumatur a testatore renuocatus legatum, *l. 3. in fin. ff. de adm. leg.* Ergo & odium hoc operatur, ut praesumatur testatorem nonnullo aliquid relinqueret, sed potius excludere per tacitam pupillarem. Et melius sententia Lact. probatur in *l. Lucius Titius testamentum. l. a. 2. 4. Lucius Titius Damam. ff. de leg. 2.* in legato generali & favorabili, non continentur personae quas testator odio prosequuntur est, & ex illo sex. *egressa sunt in conf. 30. num. 1. lib. 1.* Nec hinc ratione argumentationis repugnat, quod at Politus in *17. libr. suffitutor. tit. De vulgaribus. art. 1. num. 45. quod tex. d. l. 3. vlt. & illi similis, loquuntur, cum legatarius sequitur legatum ab eo, cum quo deinde inimicitia intercederent. Nos vero loquimur ex causa, ut mater habeat successionem filii, cum quo nulla est inimicitia. Imo de matre filius suffitari vel debet cuius persona famata & honesta ei debet videri. *l. libertate ff. de obig. & liber. prof.* Non inquam haec Polit. consideratio offici. Nam sicut nostro in causa mater habeat successionem filii, cum tamen habet ex dispositione patris, a cuius voluntate penderit, an voluerit matrem succedere, vel excludi. Et ideo ob odium, quod contra eam habet, praesumptio suffitetur.**
- 66 Sexta est conjectura ducta etiam à conditione persona: ipsius matris & si matre non petet tutoriendari filii, dum ad secundas nuptias transiuit quia sibi priuatur successio filii, *l. 2. q. si matr. ff. a. Tert. quod procedit etiam si a patre ipso sit ipsi filio impuberis suffititura, q. si aut tutela in Autb. de matrij.* Et ideo, sublati matris impedimento suffititura succedit, *Ita in Autb. in l. 2. num. 1. ff. & ibid. Alex. in 3. 2. in fin. *Ripa. 38. & Soc. Invenit. num. 16.* quia ex parte ipsius recenterf Bartolum in *l. precibus. num. 16. C. de impube. & alijs suffit. Salicetum & Fulgidiu in l. clam. C. de suffituto. & suffitutor. Rota & Rota, in des. l. 2. num. 4. 2. parte, r. monima edita.* Ea est hinc sententia ratio, quod iustitia causa impedimenti quo suffititura exclusatur, ceterat impedimentum, *L. fideiconta. C. de morte Lat. Tyran. quell. in trax. Quod cessante causa cestis effectu, parte prima. num. 11.* At matre illa erat quo suffititura impediatur. Ergo matre suffituta suffitutor additum. Huc etiam facit text in *l. vita. l. fin. C. de infit. & suffit.**
- 67 Nec repugnat consideratio Ripa in *d. l. 2. num. 58* cum dixit, conjecturam hanc non esse absolue veram, quod scilicet hoc modo matrem exclusa, admittatur suffititura, quia si adiutor illa sufficeret, excluso suffituto, iusta communis Doctrina sententia de quae testator idem Ripa in *d. l. 2. num. 42.* Nam respondetur huic obiectioni Bartolum & sequaces loqui, quando sola mater erat impedimento, & idem est quando suifit impedimento aula, quo deinde excluderetur similem ob causam. Non etiam repugnat, quod ait idem Ripa, quod hac conjectura non videtur proueniere à dispositione testatoris, sed ipsius legi, quae matrem ex successione priuat. Nam respondetur *d. l. 2. 1. lib. 1. ff. ad Tert. locup. in fideicollis pupilli in testat.* Nos in successione testat, quia testator voluit pariter matri deferri, si nobis obseruat & disposita à lego agita tutori filio dari perire.
- 68 Septima est conjectura ducta etiam à conditione mulieris, vt si mulier post mortem pupilli aliquid in honore fit, utpote si sua primum commisit, post mortem pupilli. Nam & hoc causa mater excluditur per tacitam pupillarem. Ita Bar. in *d. l. 2. in primis. num. 45. ff. de vulg. & pup. suffit. & ibidem 26. Sem. num. 30. & Ripa num. 59. quis est munus eff. sententia & flauor.*
- 69 Primo motu fuit in *l. fideicommissum. C. de fidicollis. quia ita periret voluntate Socin. Ius i. quod querendum facilius amittitur, quam ius querendum, L. quis autem in primis ff. de huic infra adm. cred.* *Bar. in l. lib. 1. 3. 3. C. de fidei. eccl. & cel. lib. 1. servis. C. de patre.* Atqui i ob fluprum mulier efficitur indigna, & ob id perdit ius querendum, *d. l. fideicommissum. & d. l. fideicommissum. C. de q. quibus vi indig.* Ergo a fortiori amittit ius querendum, atq; ita suffituto per tacitam pupillarem excluditur. Verum est hic aduerendum, quod Socinus pro confanti per supponit, mulierem commisit fluprum post mortem mariti, filio ipso pupillo adiut superfluite: ex quo voluntate hoc esse ius querendum, at tam Bartolus vere loquitur, quod fluprum sicuti fuit commissum post mortem pupilli, quod tempore ipsi mariti dicitur querendum suffit ius in bonis pupilli.
- 70 Secundo mouetur Aretinus quod pro dispositivo habetur a testatore id, de quo si eo tempore cogitat, vere dispossit, *l. 1. lib. padum. 9. vlt. ff. de patre. vlt. 10. ff. cum fundo.* Atqui si cogitat testator vxorem suam fluprum perpetratur, quo in tempore eius est emam exclusit, ergo hac tacita pupillari excludit conferit.
- 71 Tertiò accedit secundum Socin. Sen. quod vulgaris t' expressa continet tacitam pupillarem ex legi dispositio, interpretatione tamen sumpta a conjecturata voluntate testatoris, *l. tam. hoc iure, ff. de vulg. & diuina sapra.* & in specie exclusionem maris, probat test. vlt. C. de infit. & suffit. Atqui nostro in causa lex praesumit mentem testatoris esse, quod mulier hac impudica & nisi ociosia non succedit, excluso suffituto, *arg. l. in conformando ff. de conformitatu. & melius confit. l. Lucius Titius. l. a. 2. 3. Lucius Titius Damam. de leg. 2.* de qua dixi *sapra.* ergo lex conjecturata sumit a presumpcta voluntate testatoris, quod haec suffititura vulgaris expresa continet pupillare tacitam ad exclusionem maris.
- 72 Octava est t' conjectura, que ducitur à conditione personae suffititura, ut quando suffititura fuit magis dilectus à testatore, quam eius vxor pupilli mater.

Ezec.

Exemplum primum est, cum substitutus est eiusdem testatoris filius, frater pupilli institutus. Hoc enim casu presumptio est, testatore volumine preferre substitutum ipsi matr. Ita affirmarunt Accus. in p. precibus, in leg. & in fin. C. de insp. & alijs subfin. &c. idem Angelus & Cafr. Bart. in l. in p. m. 4. ff. de vulg. &c. idem Alexan. num. 35. Iason num. 42. & R. Capitanum. 60. qui consummum effe testatur. Idem scripferunt Calanus in conf. 4. numer. 6. vers. 4. idem Lul. Bolagn. in conf. 9. colum. 3. vers. 6. secundò quia. Rimusal. Sem. in conf. 4. 3. m. 37. lib. 3. Socin. Sem. in conf. 2. m. 9. in fin. & m. 12. lib. 1. Rimusal in conf. 99. num. 10. lib. 2. Decimus in conf. 91. num. 3. vers. secunda conlectura. & in conf. 332. in fine. Beron. et. Raymondi. numer. 4. 5. de insp. & idem Guelelmus Benedicti. in verbo si absque liberis. il. 2. num. 9. 2. & Rimusal in m. 1. p. precibus. num. 62. de insp. & alijs substitutis. Cr. anet in conf. 4. 1. m. 7. Eustathius Cagliari in c. pater. in secunda parte in verbo. superest mater. m. 10. de testament. in 6. & Simon de Pratis in conf. 6. num. 58. & Rota Roma in descript. m. 2. in secunda parte. in monographia edita. Ex ieiunio Doctoris dicit. idem esse in substitutione compendiosis verbis communibus facta à pagano, quæ & si matrem pupilli, cui ei facta, non excludit, attamen quando substitutus est frater pupilli, mater ipsa excludit ut dicimus in fratre in presumpt. vbi de dicta compendiosa agemus, in festa conjectura. Hac in re distinguidi sunt tres calvi vñā cum Soc. Sen. in d. l. 2. in p. m. 30. ff. de vulg. & papil. substit.

Primum est, quando frater substitutus est filiummodò veterius. Hoc in calvo clarum est, quid mater nō excluditur. Quandoquidem certi ratio illa affectionis, quia mouere potuit patrem testator ad antepondendum filium suum proprie vxori. Hunc casum à Socino firmatur probat. Ruinus in d. l. 2. in p. m. 68. versi. primi ell. ff. de vulg. & papil. substit. Beron in c. Raymondi. num. 45. de vulg. & Rimusal. Iun. in p. precibus. num. 62. c. de vulg. & alijs substit. Et si quidem intelligunt, posse hoc in casu procedere opinionem Imotio de qua dicimus infra.

Secundus est casus, t̄ quando frater est virinque coniunctus. Hoc in calvo, inquit Socinus, praeferit hic frater substitutus, ex causa mater. Et hoc in casu procedit communis illa sententia: quia quidem fulcitur primo argum. sumpto à d. l. cùm acutissimi. C. de incom. & l. generali. s. cùm autem. C. de in. & substit. Nec repugnat confederatio Bal. & Imotio, quos sub c. coniecturam. cùm dixerint d. l. cùm acutissimi. & illi similes, ad rem non pertinere, cùm loquuntur de bonis ipsiusfratris & testatoris, non autem pupilli, de quibus nostra est disputatio. Non inquam hec repugnat, quia & si hic agatur de succedendo ipsi pupillato, attamen id fit mediante dispositio & votacione facta à patre testatoris quod ergo pupillaris hac tacita continetur in expressa vulgaribz ad matrimonio exclusum, pender à conjecturata voluntate ipsius patris testatoris, vt satis faciat dimid. sicut ergo in calvo. i. cùm acutissimi. & similibus, confederatio affectio fratris erga proximam sivam, & antefactur substitutis, ita etiam confederatio & nolit in causa. Secundo suffragatur secundum Bart. text. i. Lucius. ff. de habred. infinit. & si Ripa in d. l. 2. m. 6. ff. de vulg. excludit mater. Bart. allegans i. Lucius, eodem titule vulgaris, in Barolo, voluit allegare, i. Lucius. ff. de habred. infit. dici potest, nō fui sum ex eo conjecturam, dum dicitur testatorum sumpfus prole. illud huius confiditum, vt antepondere fratrem eiusq; filios alijs substitutis. Si verò Bart. citare voluit d. l. Lucius. ff. de vulg. & papil. substit. confederari est potest in fine, vbi hoc manifestè habetur. Sed fortè responderet potest, Paulum ibi loqui de pupillari comprehensione sub reciproca, quia dicunt expressa verbis generalibus & properet non mirum si matrem excludit, scis si dñe mūs inf. à in presumpt. vbi de reciprocā differunt.

Tertio accedit, quid frater virinque coniunctus ab intestato succedit fratri equaliter vñā cum matre, sub. def. Bart. C. de Test. Et vlt̄ reperitur vocatus exacta pupillari, atque ita dupliciture vocatus est. Ergo praeferendus esti matri, quia uno iure tandem, id est, successione ab intestato, sufficiat est, argumento. argenteo. C. de leg. habred. Et hanc modum confederatio facta & p. obiectu. Socin. in testato in l. 2. num. 30. de vulg. & aperte ibidem vñā. num. 60. in fin. Beron. in c. Raymondi. num. 45. de test. m. 2. nec repugnat confederatio Ruini in d. l. 2. num. 65. vers. secunda causa: post. Irolmus in d. l. 2. num. 60. quid maior sit ratio, vt mater succeedat filio, i. matr. & p. obiectu. ff. de mali. & statim & t. scripto. fixo de liberis, quam si frater succeedat fratri, cuius hereditas illi non debetur. Nam respondet, vt dñe mūs fratera, quid si hic agatur de succedendo in boatis pupilli, attamen qui vocati cententur ad successione hauc-

pendet à conjecturata ipsius patris voluntate, quae quidem presumitur propensior ē, ga filium, quam erga vxorem. Quia responſione confutatur & altera consideratio Baldi, & Imotio, dicentes, patrem facientem t̄ substitutionem nomine filii, presumi disponit, sic ut dispoſitum sit p̄p pupillus, si testator potuisse. Papillus autem vocaret propriam matrem; ita ergo & pater ipse presumitur ante postulatam matrem. Diluitur & hac confederatio ex supradicta ratio verē consideratur affectionem ipsiusmet patris testatoris, non autem illam, quæ filii pupilli esse potuit. Hic casus extindit, vt locum habeat etiam quando substitutus nepos ex filio testatoris, scilicet R. in d. l. Lascie, num. 49. versi. ff. de vulg. & papil. substit.

Tertius est calvo, t̄ quando frater substitutus est filium coniunctus ex latero patris t̄ cui substitutus fuit. Hoc in calvo, qui maiorem habet dubitationem, concludit adhuc Socin. Sen. in d. l. 3. num. 32. ff. de vulg. & papil. substit. & cum eo sonit Ripa in l. 1. loci. 4. in fin. ff. de fratre humi admitti ex tacta pupillari, exclusa matre. Nam & hic locum haber major illa affectionē testatoris erga filium, quam erga propriam vxorem. Quia enim ad patrem ipsius nulla est differentia quod vñā sit filius ex una, alter ex altera uxore, vtique equalis est pater, utrumque p̄p generatur. Ceterum ab hac sententia dissentit Ruinus in d. l. 2. m. 62. versi. tertium casu, qui dixit, quid inā mater non videtur exclusa. Prīmo c. ratione, quia si frater non esset substitutus, vulg. (& p̄p) presumendum, (quidam enī quod vñā frater est substitutus, & deinde maior minor substitutus) si frater inā non esset substitutus, & pupili deceperit, barefacte non adit, quo calvo locum habet vulgaris substitutus, nō debet sumi conjectura, q̄ mater excludetur, licet frater admittetur per ius accrescendi, quod eis quedam tracta substitutis t̄ ex testatoris voluntate, finis est. ff. de vulg. & papil. substit. & l. l. Tito & Mezo. §. Iob. num. 10. ff. c. secundū ergo hoc calvo non excludetur mater ab barefacte filij pupilli per ius accrescendi, quod est tacta substitutio, qn pupillus non est hec res, ita nec per tacitam pupillarem comprehendam in expressa vulgar. Repondetur Ruin. non fatis probata hanc fuit subfalsa ram argumentationem. Et præterea, ex ultimo terminos iurius accrescendi non esse parum cum illis substitutionis facta inter filios, cum testator nō eam affectionē ostendat in iure accrescendi, cum id reliquerit in legi dispositioñem quam oīdat in substitutione.

Secundū mouetur Ruinus auctoritate Bart. m. 1. re comuni. m. 3. quaq; quia & quia ei in p. p. sp. au. 62. de leg. 3. cum dixit t̄ Bart. In interpretanda pupillari substitutione, an magis cōstantius admittere nee, non attenditur affectionē testatoris, sed quomodo aquiliter quis succensus sit ab intestato. Et Bart. de test. m. 1. p. 10. r. 1. r. 1. Sartor. m. 1. ff. cognato. num. 38. ff. de rebu dogb. & idem Ram. in conf. 16. num. 6. lib. 2. b. qui dixit Bart. non habet contradicitor. Ergo eadem ratione idem dicendum est in calvo nostro: vt matre in die exsistente non debamus presumere, quid voluntet testatoris excludere affectionē filiorum: sed quod attenditur quater frater & mater suulent ab intestato succurreri; vt si ab intestato præferetur mater, illa præferatur in substitutione qn tacta testator t̄ videtur dispositioñem eu modo, quo dispositioñem pupilli si ha bufferet testatoris factioñem, & testare effet. Et hinc testator videtur se conformasse cum dispositioñe legis. Respondeatur, receptam magis esse Doctorem sententias, in interpretanda substitutione pupillari tacita, in admittenda, vel excludenda matre, & p̄p standam mentem & voluntatem atque ita affectionē testatoris, non autem pupilli. Hoc pro clavis admitit Bart. in d. l. 2. in p. m. 40. 41. 42. 43. 44. ff. de vulg. & papil. substit. & dodec. Socin. Sem. num. 32. versi. 1. ff. de fin. & idem in l. 1. cognato. num. 38. ff. de rebub. dogb. & alijs substit. & ibidem Cognatu m. 217. & num. 223. Ripa in l. 1. loci. 2. num. 2. ff. de leg. 3. & idem in l. 1. loci. num. 49. versi. secundū quia: & idem aliter num. 49. & idem aliter in l. 1. loci. 5. quidam redit. num. 6. & ibidem locum. num. 32. ff. de vulg. & p̄p. Babus in conf. 26. ff. in fin. Cr. anet. in conf. 3. vers. 1. in fin. Dicendum in l. 1. p. 1. quaq; in p. 1. & 2. tam. Marcus Aquilinus in l. Centurio. m. 4. p. 1. p. 2. num. 19. ff. de vulg. & papil. substit. qui eis sententia operari potest. In conf. 20. Quidam in Petru. num. 2. lib. 2. 3. Alexan. in conf. 33. num. 4. lib. 2. & Gidel. Benedictus in tit. de populari substit. num. 10. His consilari hanc eam committit, qd dissentient relati à Zanchio in h. 6. lib. 2. p. 8. 1. 17.

Nec obliuia doctrina Bart. in d. l. re comuni. m. 62. quia & si Bart. resp. ut opinionem illam Dyni, non tamē eā omnino proficit, sicut ostendit, ex p. 1. fin. R. in fin. R. in l. Lascie, in ff. de vulg. idem cōsiderat aditores Bart. Gratian. in conf. 1. 2. m. 10.

I A C O R . M E N O C H . D E P R A E S V M P T .

- 524 lib. 2. & habeat in conf. 126. in fin. & alijs multis, quos congregis in conf. 198. no. 3. lib. 2. & discutam i. fin. ex p. presumpt. fin. in 2. c. q. 4.
- 86 Declaratur predicti duo causae. ¶ t. loci non habeant, quando testator substitutus pugnabo extraneum vnu cum altero eius filio. Nam huc mixtura extranea operaretur, quod si frater substitutus non excluderet matrem. Ita in specie declarat Curt. iun. in l. precib. col. pen. C. de impub. & alijs subdit. motus est Curt. auctoritate Arechin. in conf. 53. in testo dabo. qui respondit, ad fidicommilum non admitti superflitem illum substitutum, qui sicutum habet in substitutione pauperes Christi: atque ita extraneos. Conferre recte illa Doctorum sententia, cum dicunt, quod si pater inuidetur substitutus duos filios impuberes, & vnu extraneum; ob illus extranei adiunctionem, non censetur inter duos illos impuberes fecisse tacitam papillarem substitutionem: Ita siue communis se habet opinio, telle Ripa in l. Iuris, num. 24. ff. de vulg. & papil. substit. Et si ipse differentia, & qua de re dicimus infra in presumpt. vbi explicabimur, quando papillaris ostendatur papillaris sub reciprocis. Ex quis intelligimus Rinalmidum Iuniorum in d. l. precibus, no. 26. C. de impub. male adserens Curt. iuniorum argumentari, ex Ripa auctoritate, cum aduersus eum sit recepta sententia, cuius quidem est efficax ratio, quod substitutio illa facta inter illos tres, hoc est duos filios impuberes & tertium extraneum, est iniquitas. ceteral. iun. hoc non est de vulg. & L. quamvis, C. de impuber. Hoc autem exemplum intellige, nisi alia conjectura apparcat, testatorem, non obstante imparitate substitutorum, vouluisse tamē papillariter substituere, ita collig. ex Decio in d. l. precibus, in fin.
- 87 Exemplum secundum huius noxiæ conjecture, est t. quando testator substitutus fratrem suum filio pupillo. Nam & hoc in causa mater censetur exclusa per hunc patrum pupilli, ita auctoritate Bald. in conf. 77. transp. verba col. lib. 1. & Bart. in conf. 5. no. 3. respondit. C. auer. in conf. 54. mot. 7. in fin. & alios ut referam nosq; in presumpt. 55. in 6. c. 2. etiam 4. num. expeditum, quid in compensatio. Ceterum ab hac opinione dissentunt Bart. in d. l. 2. num. 44. in fin. ff. de vulg. Scholae Ripa num. 6. testator communem. Nec repugnat auditoris Baldi, cum ille nil fieri coit in responso, sed ait ibi in fine, se dubitare & non audere confidere contra matrem. Butrius vero in d. l. conf. 53. num. 3. loquitur, quando alia extat conjectura, quia colligit testator magis dilexit fratrem, quam vxorem, reputata si ferentibus debere conferuari in agnatione & familia, ficti quando existat statutum præferens masculos feminis. Etiam in specie sensu Ripa in d. l. 2. num. 60. Comprobatur predicta doctrina Baldi in l. iudic. q. 7. m. 21. C. quando non petet. partur, qui dicit, quid si testator vocavit duos fratres suos sexorum proprium. Si vnu fratrum repudiat portionem suam, illa acrebitur tam vero quidem alteri fratri, qui testator non censetur antepotuisse fratrem uxori. Ergo idem in causa nostrorum nos accredidi fit quod dictam testatorum, ut dist. sapient. Et a Baldi non dissentit Ripa in l. re coniuncti, arc. 2. ff. de leg. 3.
- 89 Tertium exemplum est, t. quando causa plia fuit per expressam vulgarem substituta ipsi pupillo. Nam tunc tacta papillaris comprehensa in illa expressa vulgari matrem excludit. Nam praesumitur testator magis dilexit pium canam, quam propriam uxorem ipsius pupilli matrem. Hanc sententiam prolemur Angelus in predicto. C. de impuber. & alijs subdit. rbi C. de vulg. & papil. & ibidem Alexan. in fin. Ripa num. 62. & ibidem in l. Centuri. num. 157. ff. ced. Ceterum dissentunt toti, in c. Registri de testator. & in d. l. 2. ff. de vulg. & papil. substit. quem ibidem locutus est Ripa. num. 69. ff. s. d. a sententia Bartoli & cedendum non est.
- 90 Quartum exemplum est, t. quando causa plia fuit per expressam vulgarem substituta ipsi pupillo. Nam tunc tacta papillaris comprehensa in illa expressa vulgari matrem excludit. Nam praesumitur testator magis dilexit pium canam, quam propriam uxorem ipsius pupilli matrem. Hanc sententiam prolemur Angelus in predicto. C. de impuber. & alijs subdit. rbi C. de vulg. & papil. & ibidem Alexan. in fin. Ripa num. 62. & ibidem in l. Centuri. num. 157. ff. ced. Ceterum dissentunt toti, in c. Registri de testator. & in d. l. 2. ff. de vulg. & papil. substit. quem ibidem locutus est Ripa. num. 69. ff. s. d. a sententia Bartoli & cedendum non est.
- 91 Quintum exemplum est, t. quando causa plia fuit per expressam vulgarem substituta ipsi pupillo. Nam tunc tacta papillaris comprehensa in illa expressa vulgari matrem excludit. Nam praesumitur testator magis dilexit pium canam, quam propriam uxorem ipsius pupilli matrem. Hanc sententiam prolemur Angelus in predicto. C. de impuber. & alijs subdit. rbi C. de vulg. & papil. & ibidem Alexan. in fin. Ripa num. 62. & ibidem in l. Centuri. num. 157. ff. ced. Ceterum dissentunt toti, in c. Registri de testator. & in d. l. 2. ff. de vulg. & papil. substit. quem ibidem locutus est Ripa. num. 69. ff. s. d. a sententia Bartoli & cedendum non est.
- 92 Quiratum exemplum est, t. quando causa plia fuit per expressam vulgarem substituta ipsi pupillo. Nam tunc tacta papillaris comprehensa in illa expressa vulgari matrem excludit. Nam praesumitur testator magis dilexit pium canam, quam propriam uxorem ipsius pupilli matrem. Hanc sententiam prolemur Angelus in predicto. C. de impuber. & alijs subdit. rbi C. de vulg. & papil. & ibidem Alexan. in fin. Ripa num. 62. & ibidem in l. Centuri. num. 157. ff. ced. Ceterum dissentunt toti, in c. Registri de testator. & in d. l. 2. ff. de vulg. & papil. substit. quem ibidem locutus est Ripa. num. 69. ff. s. d. a sententia Bartoli & cedendum non est.
- 93 Vixit Petrus in conf. 126. in fin. & alijs multis, quos congregis in conf. 198. no. 3. lib. 2. & discutam i. fin. ex p. presumpt. fin. in 2. c. q. 4.
- ¶ Quia haec temus de matre differentia, locum enim habent in patre ipsis pupillis, ita Bart. in d. l. 2. in pris. no. 34. Aret. col. argop. Ripa num. 53. Ripa num. 47. & Soc. iur. num. 100. qui communem esse testatur. Est idem de auta materna scribunt precipit Doct.

PRAESVMPT. XL.

Substitutionem tacitam pupillarem comprehendens.
nam in expressa vulgari inesse in ipsa vulgari
visque ab initio ad matris exclusionem,
ex presumpta testatoris
voluntate.

S V M M A R I A .

- Substitutionem tacitam pupillarem esse comprehendens in vulgari ad matris exclusionem visque ab initio ex presumpta mente testatoris per totum.
- Matra mortua ante filium pupillam ex tacita papillaris admittitur substituta.
- Testator voluntas interpretatur secundum tempus quo dispositio applicatur ad datum, habitatamente relatione ad tempus constitutis mens.
- Voluntas ac morte finitur.
- Tacita papillaris non inesse expressa vulgari ab initio dispositio testatoris.
- Testator voluntas non potestflare in suis iugis effectu autem ipsius voluntatu sic.
- Matrem excludedit substitutio papillaris expressa.
- Tacita & expressa eadem est virtus: quod procedit, quando tacita in illis praesertim & simpliciter: secus si limitatur.
- Et quo alio casu procedat, n. 9. & 10.
- Dispositio in testamento tunc summa effectum, quando testator moritur.
- Testamentum morte testatoris confirmatur.
- Testator praesumit voluntie decedere cum est testamento & dispositio, quam potest superius uenire mutare, & non mutare.
- Substitutionem tacitam pupillarem inesse ab initio expressa vulgari a futuro eventu pendere affirmatur autem nullum.
- Lex nulli frustis & super filio operari potest.
- Superplus id non dicitur, quod in aliquo casu habet locum, & dividit operari.
- Id accreditum dicitur quadam substitutio legitima, & cestus quando datur vulgare substitutio.
- Et quod non pendet a futuro eventu, ostenditur, en. 8.
- Et quando locum habet, ibid.
- Substitutionem papillarum tacita ad dicatos inesse vulgari expressa ab initio per se conditio.
- Lex presumat, quod testator nolit excludere matrem a latu suo si breditate.

Et si hoc deret varia existerint Doctorum opiniones, sicuti quatuor commentariorum Soc. iur. & Ioan. Bologn. in l. Centuri. ff. de vulg. & pop. subdit. lib. num. 29. ref. 2. confidit, sive l. 58. ref. quatuor quartam. Verunturam verior & magis recepta illa, quam post. Accursum probavit Bart. in d. l. Centuri. num. 5. & in l. prelibus, num. 5. C. de impub. & alijs subdit, sicuti communem invenimus Decius in d. l. precibus, num. 21. & ibi Soc. iur. num. 23. Dixit Bart. papillarem hanc tacitam inesse vulgari & expressa visque ab initio. Et licet Bart. non explicet, quod ad effectum, an is suspenatur, vel non statim ex his, que subiunctio in d. l. Centuri. num. 6. colligitur Bartol. sensile, effectum hanc tacitam papillaris stare in suspense, donec euential casus ipsius papillaris. Et Bartoli men tem sic interpretatur est Aretinus in d. l. Centuri. col. 5. ref. 2. pro concordia. Idem quoque sensit Politus in tractat de subdit. in tit. de vulgari, num. 40. cum scripsit, Bartolum affirmat, hanc papillarem tacitam vivente matre dormire, atque ita in suspense ita. Et propter hoc perinde est ac si dixisset Bartol., hanc papillarem inesse ipsi vulgari sub conditione, sicuti manifeste declarat Aretinus, qui sit idem esse, ac si testator dixisset. Influsso Calum filium meum impuberen, & si ipse in papillari exitate deceperit, eius matre si præmorsum, vel ex vivente, fed non succederet, subdit. S. X. Quia ex re intelligentius malo Rimap in d. l. Centuri. num. 34. ref. quid diuidendum. assertuile, hanc suile Petri opinionem.

Verius

Verius enim est, huius Bartol. culis sententiam dum sequor, & expono; ita duo considero, vocacionem, & ipsius vocations executionem. Vocatio, hoc est illa tacita pupillaris substitutio, qua testator vocavit substitutione decedente filio pupillari etate, dicitur a testatore ipso inducta ab initio in substitutione ipsa vulgari expressa; atque ita tempus ipsum conditi testamenti confidetur. Executio vero ipsius vocations, id est, postea quam euenit causa ipsius substitutionis, vel si non euenit, confidetur ex post. Et hoc quidem sententia probatur eo test. l.vt. C. de inflit. & substit. in fin. vbi, matre mortua ante filium pupillum, admittitur illa substitutio ex tacita pupillari, qui non admitteretur, nisi ab initio sufficere vocatus a testatore, dum substitutionem fecit. Quando quidem (vt dicebat, & recte Bart.) si ab initio facta non fuisset hec tacita substitutio, atque ita si nulla existisset, non etiam mortuo testatore, potuerit superuenire, i. quae ab initio, ff. de regul. iuri, quoque quidem iurius proprius de hæredis vocazione est. Et quae vocatio confidetur in specie tempore conditi testamenti, si in ass. de auro & arg. leg. & egregie respondit Socin. Sen. in cons. 6. num. 216. ibid. 216. quen fecit sicut in cons. 150. lib. 1. & in cons. 216. num. 219. lib. 2. vii commemorationi & Goffredum in l. mercede, n. 1. ff. de legati pref. qui ambis dixerunt, quid voluntas testatoris interpretetur secundum tempus quo dispositio applicatur ad actum: habita tamen relatione ad tempus conditi testamenti. Nec huic argumentationi repugnat, quod dicebat Politus in d. tract. de substitutio. n. 1. de vulg. ar. 40. Curtius Iun. in d. precibus, n. 22. & ibidem Sopianus, & Riminal. Jun. num. 159. cum dixerunt ex sententia Calsterensi, i. statim in fin. ff. de rebus dñi, regulam d.l. quia ab initio, de reg. iuri, non habere locum, quando actus ab initio nullus reconosciatur ex post, legis autoritates sicut in haec pupillari substitutione; que ab initio matre existente in modo, non inerat vulgari expressa: & tamen postea quam mater deceperit, legi successione reconoscietur. Non equidem hec confidetio diluit argumentum Bart. Quandoquidem secundum hanc considerationem, substitutio hec efficit, nempe legis actionem testatoris introducere sine testatoris voluntate: cum tamen verius sit esse presumptum, ut *attingat sapientia & claritas auctoratis* in d.l. Centario, column. 5. Non etiam reputabatur alia confidatio Curti junc. in d.l. precibus, num. 22. C. de impb. & prius Galliula in d.l. Centario, num. 199 ff. de vulg. ex declarations Bald. Salf. Fulg. & quod sub vulgaria expressa continetur tacita pupillaris non paret, sed sub conditione, si mater non sit in medio. Et ideo matre existente, non contumetrum vero celiante comprehenditur.

Non inquam hec confidatio repugnat, cùm nec Bart. ipse fenerit, sed pupillarem tacitum pure: sed sensit purè in supenso quod ad effectum, sed contineri quantum ad vocacionem in ipsa vulgaria, vt mox dicemus.

Non citam obstat si dicatur regulam d.l. quod ab initio, solum procedere, quod ad effictum deficiunt in substantialibus: fuscis si in accidentalibus, & *declaratio glosa non fit in frumentis nisi Franci in 6. l. 1. a. tione, de reg. m. 1. Molina in l. qui solvendo u. de hered. institutio. Dec. in l. quae ab initio ff. de reg. iuri ex l. qui solvendo.* Hic autem videtur esse accidens quoddam, quod impediat ortus huic pupillaris tacitæ; nempe matrix existens. Nam reputabatur, quod immo efficit deficetus in substantia, secundum Petrum, & sequaces Bart. aduerstantes præsupponunt, pupillarem ipsam nullo modo a testatore factam esse: atq; ita deficere totam ipsam sub iurisfinitione efficiunt, quae aliquoq; ex post nullu ratione posset introduci. Si enim in calu d.l. quod ab initio actus ipsa factus, quamquam viro affectus, non reconoscietur, initio ipso celiante: quanto minus actus non confeccus potest recipere aliquam effectum, celiante voluntate eius, qui actum facere potuit, vt noluit in calu.

Secundum motus illi Bartolos, quid voluntas morte finitur, l. 4. ff. locat. i. cùm hic statim ff. de donis inter vivos & vsos. & l. testamenti, §. 1. ff. de verb. obliga. Ergo si ab initio dispositio testatoris non contineatur, non amplius posset orti cum deherere causa ipsa efficiens, nempe testator. Nec repugnat confidatio Dcij in d.l. Precibus, num. 8. & Galliula in d.l. Centario, num. 199. dicendum, legem fingere substitutionem matre ipsa mortua: sicut similis in calu fingit in l. Titius, §. Lucius. ff. de liber. & post hum. Nam reputabatur nec hanc, nec illam, cùm in d.l. Lucius, efficit factam præsumptum vocacionem; & in calu d.l. Lucius, apparet manifeste testatore rem alteri dispositio quæ euenient calus; credebat enim filius non sufficere natum: cùm tamen paulo antequin ipsæ testatorum in lucem editus fuerit: & ideo lex ipsa statut, quia si testator sciuisset illum sufficere natum, multo magis cum vocallet

ei quæ prouidisset; si quod non contingit in calu nostro, in quo omnia sum pax oculis ipsi parti testatoris.

Secunda fuit opinio corum, qui opinati sunt, tñ hanc tacitam pupillarem, non inesse expresse vulgari ab initio dispositionis testatoris.

Ita glor. in d.l. Centario, ff. de vulg. & popl. subdit. quam fecuti sunt Petrus, & reliqui ultramontani, sicuti scripti dñs. Bart. m.s. Eandē probabant ibid. Ruin. n. 3. & Ripa n. 34. eti. Ripa confiderationis Bartoli sententia magis conuenient, vt diximus supra.

Primo ea ratione ij. moti sunt, quid tñ testatoris ultima voluntas non potestflare in supenso. I. s. in fin. C. communis præd. Atqui nostro in calu, s. si ab initio inesse hec pupillaris tacita in vulgari expressa, matre in medio existente, in supenso facta testatoris voluntas: Nam est exp̄cādūm, quid mater auferret de medio, vel non auferret. Ergo non potest dici inesse ab initio.

Caterum respondet ex sententia Aretini in d.l. Centario, col. 3. & Galliula in ibidem num. 20. testatoris voluntatis non possit esse flata in supenso, sed effectum ipsius voluntatis, & dispositionis post quidem, s. in nemo ff. de testam. zarel. l. heres quadruplicem ff. de acq. hered. & l. s. in bono, s. cum seru. ff. de leg. Nostro in calu suo habuit agitur de effectu ipso dispositionis qui quidem impeditur, & in supenso flat, matre in medio existens. Ea ait mortua dispositio ad effectum perducatur: sicut contingit in qualibet dispositio conditionali, cutis folius effectus ante eius aduentum fiat in supenso, vt diximus sup. & alter declaratur in tony. s. n. 6. & lib. 1.

Secundo adducitur hec argumentatio, si tacita pupillaris inesse in vulgari ab initio, mater excluderetur: cùm tñ illa excludatur per pupillarem exp̄ressam, e.i. s. ultim. de testam. n. 6. Nam taciti & exp̄ressi per eis virtus, l. cùm quid. ff. de ceteris pet. Et tamen hoc est falsum, quia mater non excluditur per tacitam pupillarem: ergo non inest.

Vero huic argumentationi satisfacit Galliula in d.l. Centario, num. 22. (vt omittam responsiones Bart. & Iasoni) quod illa regula taciti, & exp̄ressi, patet esse virtutem d. l. C. quid. ff. de ceteris pet. intelligitur, quando tñ tacitum inest præcisus, & simpliciter fecit si limitate, sicut in calu nostro, vbi tacita pupillaris inesse vulgari expressa cum hac qualitate, ne mater excludatur. Et responsione hec probat, & Socin. num. in d.l. Centario, n. 126. vers. quod est etiam dictum.

Praterē & secundum respondet Socin. Iun. in d.l. Centario, n. 126. vers. in pro testata. pol. Salicet. in l. precibus, quod regulam l. cum quid. procedit, quando tñ tacitura prouenit ex sensu verborum, & propria natura actus. Id quod non contingit in calu nostro. Näm nec nos ex propria natura vulgari substitutionis nec ex verborum propria significative vulgari comprehendit, vel significativa pupillarum operatur, nam non ex legali in interpretatione, ex presumpta in testatoris. Et ex quo operatur effectu sicut, nisi alia conjectura repugnat. At ipsi presumpta voluntati repugnat alia conjectura ex maris existens. Ergo tacitū non operatur id, quod exp̄ressum.

Respondet tertio, i. quid vbi agitur de effectu exclusionis, & priuationis, non eis virtus taciti, & exp̄ressi, ita C. stat. iun. in l. C. quid. num. 11. vers. 2. cap. ff. si ceteri pet. post. l. imprim. et pet. n. 1. ff. de vulg. Hic autem agitur de exclusione, & priuatione materiali, ergo &c.

Tertio assertur text. l. 2. in princ. versic. sed extraneum, ff. de vulg. & pupil. subtil. vbi pupillaris illa sicut ab initio nulla descendit patria potestatis: & tamen secuta adoptione valit.

Caterum responderi potest, & recte quidem, sicuti confidet at bene eruditus Lancelotus Galliula in d.l. Centario, num. 22. vers. 4. n. 1. s. 2. quid. ibi testator exp̄ressa substitutur pupillarum: & viuo testator superius habilitas in persona pupilli. Vnde cum appearat de voluntate testatoris à principio, nimirum si reconosciatur ex post facto, superiente principiato. Diveretur efficit noluit in calu, quia noluit inest ab initio tacita pupillaris, non inesse etiam post mortem testatoris, quia tunc deficit eius voluntas. Et quibus Socin. iun. in d.l. Centario, num. 126. vers. signatur tertio. Impugnare coeterum Galliula confiderationem: tamen in eadem incide, dum ibi n. 127. dicit se alter respondere. Non enim se vera difficit responsio a confidatione, & responsione alterius. Inquit enim Soc. in calu d.l. 2. vers. interdum id efficit, quia impedimentum cella: vnu sponspora in testamento, fumant effectum, cùm testator moritur, s. alienum s. in extraneum, ff. de hered. i. s. & c. i. Maris, de celebre Missa. Et dicebat D. Paul. ad Hub. i. 9. testamentum in morte testatoris confit-

confirmitur. Cum ergo tempore mortis cefat impedimentum, testator præsumit velle decedere cum ea dispositione ab impedimento liberata. Hanc Socin. considerationem probo præter eū ex l. tractabatur, sī de testam. mil. & ex l. athleta. & dat remissio nem, sī de excusat. tutor. vñ glori. quibus probatur, t̄ præsumi testatorem voluisse decedere cum eo testam. & dispositione, quam potuit superiuendo mutare, & nō mutauit. Et his adductis scripsit Iason in art. ex casu, n. 25. C. de liber. præter. post Cœfr. in l. C. de posthum. hered. infat. quod si testator præteriuit posthumum qui deinde viuo ipso testatore patre natus est, & decessit; & pater ipse ita diu vivit, vt potuerit mutare testamentum, & non mutauit, præsumitur cum eo testamento voluisse decedere, atq; ita testamento illud reconualeſcit.

Diversum autem est nostro in caſu, in quo tempore mortis testatoris fubell impedimentum, nem̄ ē mater, qui excludit substitutum.

Non hic commemoro quartam quorundam argumentationem, quam recenset, & recte confutat Soci. iun. in d.l. Centurio, n. 27. ver. 3. pro Petro ff. de vulg. & pop. solit. Nam si leua omnia, quia nō nostris in hanc dispositionem alia sunt, vellem recerefere, nimis certe essem; nec dicendi finem in quānam facerem.

14 Tertia fuit opinio eorum, qui dixerunt pendere à futuro t̄ eventu, an tacita pupillaris fuerit ab initio in expresa vulgaris, vel nō fuerit. si mater tempore mortis pupilli est superius, & admittatur ad haereditatem filii, dicatur ab initio tacitam pupillarem fātā non fuisse, utero mater decēſit ante filium, vel ei nolit fucēdere, pupillaris hac tacita dicatur ab initio vñp. facta, & cōprenhensiva in ea vulgaris expresa.

Hanc opinionem omnium primus probauit Baldi. in d.l. precib. in 2. prop. & eum fecuti sum Salic. dñs & Soc. Sen. in d.l. Centurio, n. 2. ff. de vulg. & Rinius in conf. 14. m. 2. lib. 2.

15 Primum ex ratione moti sunt, t̄ quod lex nil foler fruſtrā, & superfluo operari. I. de manu testamento, ff. de cond. indeb. & l. 4. dixerit aliquis ff. de public. & his stipulat. & dixerit ff. de lega. nom. causa. Atqui superflua, & fruſtraria esse posset hac substitutio pupillaris tacita, ita ab initio ineset in vulgaris; quia matre deinde cōfiente tempore quo evenit, illa locum non habetur. Ergo inesse non dicunt ab initio, sed ex parte eventus.

16 Respondetur secundum Soc. iun. in d.l. Centurio, num. 129. ver. 1. verum si alterum, quod superfluum t̄ dici non posset, quod aliquo in caſu locum habet: cum fiscus aliquid operari, l. si quando, in princ. de leg. 1. Hic autem operaretur pupillaris tacita, quando matre tempore cōuenientis caſus, nō adflet alioquin idem dicendum esset, quando mater non efficit in medio, vt quando pupillus factus esset maior, vel quid cōtingerer, quod pupil. impeditur. Id, quod dicendum non est.

Secundo adducitur argumentum à simili, sumpto à iure accreſcendi. Nam ita t̄ accrescendi, quod dicitur quidam substitutio legalis, sī Tit. & Men. 6. l. de leg., cefat quando datu vulgaris substitutio, l. peralt. ff. de iuspro. reg. testam. substitutio. Et tamen substitutio celsante locum habetque illi interim videatur pendere, & ex futuro iudicari. Ergo idem in caſu huius tacita pupillaris.

17 Respondent Gallatula in d.l. Centurio, n. 205. & Socin. iun. n. 129. verific. ad secundum, quod in dō ius accrescendi penderet à futuro euētu: fed fiscus erat ab initio, ita etiam erit post substitutio. Verum recipit illam qualitatem, vt cellet, si vulgaris substitutio effectum cōsequitur. Celsante autem substitutio, ius ipsum accrescendi suum effectum operatur.

Tertio argumentum Soc. iun. in d.l. Centurio, n. 129, quod si cūtialia iure aliquid dicunt stare in fulpento, & pendere ex futuro euētu, l. sed esti quis. s. i. ff. de vñp. l. 1. & si penderet ff. ad Mact. l. 1. & impuberem. ff. ad leg. Cornel. de salis. & s. sed & si ab his statu, in Ingl. quib. mod. sui patr. potest. Idem dicendum est in caſu nōro.

Respondet Soc. iun. in d.l. Centurio, n. 129. verific. ad tertium, predicta omnia iura loqui respectu futuri euētu: non autem inspecto prefenti statu, fiscus declarari illi in locis Accus. Ita & nōro in caſu dicendum est, pupillaris hanc in eis vulgaris ab initio sed executione penderet à futuro euētu. Sic etiam intelligi & declarari potest. l. vñl. C. de vñp. r. u. tñsta interpretatione Rinius. in d. cons. 19. 4. m. 2. l. 3. & 4. lib. 2.

Quarta fuit opinio Arctini in d.l. Centurio, col. 5. verific. ad tertium, qui conciliando primam illam opinionem Bart. cum illi, secunda Arctini, distinguebat. Et cuius opinionem fecutus verē est Ripa in d.l. Centurio, n. 34. ver. quid igitur dicendum. & si ipse Rī pa dixerit, se sequi Petri opinionem. Eandē probauit, tacito Are-

retno, & Kip, Soc. iun. in d.l. Centurio, n. 129. verific. 2. confidere & apertum. Bolognet. n. 88. ver. quare quartam. Et rem planius explicabo postquam cōſiderare duos casus, unum cōſideret respectu ipsius vocations; alterum respectu effectu seu executioni ipsius vocations. Primus itaque est caſus, respectu vocations in quo dicendum est, quod vere substitutio hinc pupillaris tacita ab initio fuit a testatore inducta. Nam substitutio pupillo dicitur vul- lufie secundum qualitatem per sona ei substitutre, atque ita pupillariter admittatur, decedente ipso pupillo in pupillari state, & matre ipsa iam filio premortua. Hoc in caſu procedit opinio Petri, & sequacum. Nam hic verē ab initio adest pupillaris ita, alioquin mortuo testatore (vñ diximus) natiū non posset. Et tamen conditionalis, quia supenditur donec cōueniat caſus, quod mater predecēdat. Et perinde est (secundum Kipam) ac si testator dixisset, infinito Caſum filium meum impuberem: & si pupillari lateat decēſit, eius matre iam premortua, vel ei viēre, fed non succedente, substitutio Seuim. Et quod haec substitutio sit conditionis ratione à fortiori ducta probat Aretinus. Nam si substitutio expresa simpliciter facta intelligetur conditionis, quando sit in medio persona dicitur, que ex presumpta voluntate testatoris excludit substitutum. I. cum auv. ff. de cond. & denunt. & l. 2. acutissim. C. de fiduci. Ergo multo magis in hac tacita substitutio, one minus favorabili ipsa expresa, subintelligi debet conditio, si dicitur persona non erit in medio, sicutque mater: le enim i presumit, quod testator noluerit excludere matrem à luctuosa filii hereditate. J. vñl. C. de miflat. & subſit. Et idē in hac tacita substitutio pupillaris possunt considerari duas conditions, secundum Aret. vna intrinſeca, altera extrinſeca, intrinſica est, si pupillus moriatur in pupillari state. Extrinſeca, si mater tempore mortis pupilli non supererit, vel supererit, & non succedat, iuxta l. qui liber, in prou. vñl. idem Aret. ff. cod. de vulg. Et hac substitutio tacita pupillaris ita in caſu, esti presumpta, secundum Kipam, Bolognetum, & aliis: quia si testator cogitat filium sum moritur in pupillari state, et substitutus pupillaris illum qui substitutio vulgaris ad exclusionem omnium venientium ab intestato, matre excepta. Huius disputationis effectus, & utilitas maximē considerabilis est. Nam si pupillaris haec tacita in eis vulgaribus initio: si contigit matrem huius pupilli repudiare haereditatem filii ab intestato, non succedet alii ventientes ab intestato, fed admittitur substitutus ille per pupillarem; qui quidem non admitteretur, quando ipsa pupillaris non ineffet, sī Bart. in d.l. Centurio, n. 6. ff. de vulg. quem fecutus sunt C. aſtreñ. Alexan. & alij, quos refert Dei. in. prou. n. 11. verific. & fiscus substitutus, C. de impab. & alij substit. & ibidem copioꝝ dicitur Rimondi. Iun. num. 176. Et cum Bart. verē comp. mons eff. sententia.

P R A E S V M P T . X L L

Substitutio vulgaris expressa, quando & quibus caſibus contineat tacitam exemplarem.

S V M M A R I A .

- 1 Subſtitutio exemplari conuenit cum pupillari, & eum exemplo imitari.
- 2 Subſtitutio vulgaris expressa, an & quando coniuncta tacitam exemplarem per votum.
- 3 Et quomodo quia censeatur substitutus per exemplarem tacita, ibid.
- 4 Subſtitutio vulgaris expressa facta futurio, an contineat tacitam exemplarem, & nō superiori.
- 5 Casu vel aduersitate fortuna minquam expectari debet: & quando sit caſu infelix & tristis euētu considerandus.
- 6 Specialia duo concurrent fūsū debent: & quando habeat locum d. regula. n. 7.
- 7 Subſtitutio vulgaris expressa in re quod à ſpeciali cōtineat tacitam pupillare.
- 8 Sub-

- Substitutio pupillaris, et quod certum habet, exemplaris autem incertum.
 Substitutio expressa vulgaris continet tacitam exemplarem, etiam si tempore condita refutantem istum, cui pater substitutus non erat furioso, sed fuius deinde supererat.
 Lex propter fidem etiam ignoramus, tristes enim ut perpendit.
 Et quod quando agitur de filiis prouidentia, non autem alterius.
 Substitutio exemplaris tacita tunc comprehendatur in expressa vulgari, quando testator post aditum hacten atque expressa substitutio per fidem non sufficit.
 Proeo si testator expressa, facit cessare tacitam provisionem lega.
 Et procedit hoc non solum quando tacitum, & expressum est circa idem, sed etiam quando est circa diversum.
 Substitutio exemplaris tacita, non concurrit in expressa vulgari, quando testator reciprocis substitutis duobus filiis impetravit, nempe in favore mentis, alterius vero mente capto.
 Substitutio exemplaris usque legibus regulatur, quibus & pupillari, cum enim exemplo sit introducta.

HAC disputatio est vel sub familiis praecedenti: cum certum sit tibi exemplare substitutionem consunire cum pupillari, cuius exemplo inuenta est, & quatuor, in inst. t. de pupili, subf. cum ita, supra explicatum sit, i. quando vulgaris expressa continet tacitam pupillarem; differendum nunc est, quando comprehendat tacitam exemplarem. Et pro regula quadam traditum est, comprehendere in enim pater filio furioso, & mente captio ita substitutus: Et si filius meus haeres non erit, substitutio Cauium; hic Caius sententia substitutus ipsi filii per exemplarem tacitam, in favore & dementia decadente, ita affirmat Bart. in Lex factio, num. 23. ff. de vulg. & popl. subf. Satis in humanitat. col. antep. vers. quatuor 5. C. de in publ. & alijs subf. Ruini conf. 3. num. 7. lib. 3. Ripan d. Lex factio, num. 77. quo commoneat est tis istud, & Cephad. in conf. 2. 23. num. 98. & num. 112. b. 3. Et hucus quidem sententia ei solidatio ratio; quod sicut in substitutione vulgaris expressa facta filio impuberi lex concurritur facit inesse tacitam pupillarem, Iam hoc in re de vulg. & popl. subf. Et hoc quidem ad beneficium pupilli, cui pater prouideret, & confulere voluntific pariter prouidentum est edem ratione; quod pater substitutus filio per vulgarem voluerit etiam substitutio per exemplarem, euincienti cuius furoris, & dementie.

Nec hic respiciunt rationes & argumenta Gulielmi, & Rynneri, quos refert Bart. in d. Lex factio, num. 23. ac etiam Albericus in l. precibus, num. 3. C. de improb. & alijs subf. qui scriperunt, vulga rem tibi exemplare facitum furioso, non contineat tacitam exemplarem. Primo ea ratione vi sunt; quod calus & t aduersa fortuna expectari non debet, inter stipulantes, & faciat, ff. de vulg. subf. Non ergo verimibile testatorum sensisse de exemplari substitutionis verbis non expressa, arguit. Iulianus ff. qui & a quibus. & l. cum patrem, C. de cond. inerit.

Vero responderet Bart. in d. Lex factio, num. 23. d. 9. faciam, loqui de calo futuro, cuius infelix eventus sperandas non est; sed diversum est, quando iam calis ipsi imminentia: cui prouideret prudenter est. Et praterea infelix eventus est considerandus, quando agitur, ut ei prouideretur: & sic de eius commendo & favore, ita ad rem decutit Ali. in l. precibus, num. 8. 4. vers. non oblit. si discutatur, C. de improb. & alijs subf. & alijs si testator.

Secundo fit argumentabatur, tibi specialia simil concurrere non debent, l. C. de doui prouisi. Atque in calo duo specialia simul concurrent. Ergo tacita huc exemplaris non comprehendit sub expressa vulgaris. Illa minor propositio probatur, vulgaris expressa quod speciali continet tacitam pupillarem, Iam hoc in re de vulg. alius etiam est specialis, si contineret exemplare tacitam. Respondebat Bart. in d. Lex factio, num. 23.

7 regulum illam, quod duo specialia tibi concurrere non possunt, habere locum, quando duo ipsa specialia originem habent ab eadem fonte: fucus si a diuero, licus etiam declarata superiori libro. Porro in calo nolno haec duo specialia defendantur a diuero fonte: Nam exemplaris subintelligitur ob defectum mentis, pupillaris vero propter imperfectionem actum.

Tertio motu est Albericus ex ratione, quod melius intelligi potest pupillaris quam exemplaris cum pupillaris habeat tempus certum, exemplaris vero incertum, & propter non est id de vna quod de altera dicendum. Ceterum facile respondetur vna cum Salicet, in Humanitat. colim. pre. verific. sed aliam rationem, C. de in publ. & alijs subf. cum dixit, temporis incertitudinem con-

federatam minimè suisse à legislatore, qui introdixit hanc exemplare potebant filium habuit rationem, quod sicut ac quem est, vt ob confliti infraimmatum filii pupilli pater pro eo testetur, sic & idem patet conficiat testamentum pro filio furioso, vel mente capto, iudicio & confuso fano carente.

Extenditur primò tibi predicta communis opinio, vt locum habeat etiam, quando tempore conditum testamenti filius, cui pater substitutus, non erat furiosus, vel mente capto, sed furor & dementia deinceps supereruerit. Nam & hoc casu illa substitutione expressa vulgaris continet tacitam exemplarem. Ita Ripa in d. lex factio, num. 77. Lancelotus Politus in tract. de substitut. in tis, de exemplari substitut. num. 3. vers. ergo verb. & Zalus in tract. de substitut. cap. 3. de subf. ex templo, nr. num. 5.

E ratione prima i. motu sunt, quod cum exemplaris introduxitur sit exemplum pupillaris, vt pater prouideret post filio, coniectura est, quod voluerit prouidere in omnibus causulis, qui cuncti re profundunt, & consequentes, quod consideraverit tristem ipsum furiosum cunctum, cum ad prouidendum considerabilis illi sit, l. generalis. & si bonum liber. ff. de fiduciam, libert. & confort. test. pl. eti. ff. de liber. & postmodum. Ix enim ad tibi caudendum finis est quoniam triplex eius perpendit, sicut quando consulti timimentiibus ne morte vel absentia cœlum ius tuum peteat, l. 3. 7. 7. ff. de Carb. subf. & c. quoniam in re querenter, vt non nec cont. sic & ne quis fame morietur, non finit vaire transactionem alimentorum in consilio praetore, l. c. ff. de transact. Et alia huius similia conmemorat Aliat. in l. Inter stipulat. tenu. & faciat, num. 77. ff. de verbis hominibus. Nec vera est illa interpretatio Iulianus in l. Arg. tor. mon. 7. ff. de adaptio. & in l. f. cui legitur num. 13. de leg. i. dum dixit, trifiles cœurus est, id est confiderebatur quando agitur de prouidendo fili, non autem si alterius verius sit, vt animaduertit Ripa in d. lex factio, num. 77.) idem est, quando agitur de prouidendo alteri: quodnamodium videamus observatum in pupillari ipsa substitutione tacita sub exprima vulgaris comprehensa, in qua & si agitur de prouidendo alteri, nempe filio, copideratur tamen tristis cœurus, hoc est, quod is præmatrè morietur. Est enim hæc legis dilatio, quod prouidet futuri malis tristibus; cœnibus, ff. num. 13. ff. de comp. et. & Commentar. Potest & huius traditionis altera asserta ratio, quæ perpen dit Politus in lico sopra alleg. cum dixit, hanc exemplarem tacitam magis contingit sub vulgari expressa in calo nolno, quæ quando tempore conditum testamenti & ipso furore & dementia confitatur. Cum enim furor est in praesentia, facile dici posset, testatorne confituto omniis sublinetur exemplaris resqua si cani substitutione facere voluerit, vno verbo easam exprime potuisse. At diuersum est, quando furor non exiit eo tempore conditum testamenti, quia dicti potest, testatorne voluisse prouidere eo etiam in causa, de quo si suiflet interrogatus sic respondet: Et ratione hanc probauit, & Ripa in d. lex factio, ad. num. 77. vers. prædicto testato, qui sumptu ad eadem ratione, quæ diximus suprad in expressa vulgari continet tacitam pupillarem ex præsumpta mœte testatoris. Et simili ratione explicabitur infra in pref. pt. 3. dum vna cum Soci. in l. cum vna responsum illud Papin. declarabimus.

His confit male tensile Gulielmum, Raynurium, & Albericu m. superius cum p. comm. et. & quos lecutor est docit. Leonius in Commentariis de substitut. in tib. de exemplari, num. 14. dum scripserunt, hoc in cuius exemplare tacitam non contineri sub exprefa illi vulgari.

Receditur tamen à predicta regula & prædicta contrarijs coniecturis, quemadmodum in hæc est, quod Ripa in conf. 10. in fine, lib. 2. scilicet responsum in eadem facti specie comprobant Doct. in cib. 37. & Soc. in conf. 10. in fine, lib. 2. etiam retulit in conf. 30. num. 18. lib. 2.

Prima est coniectura, i. quando testator post aditum hacten aditum expressa substitutus per fiduciam. Nam tibi tacita exemplaris non continetur sub expressa vulgaris. Ita in specie respondit Ripa, in d. conf. 10. conf. 10. lib. 2. Et ratione vius est Ripus, tibi expressa prouidio testatoris facit cellare tacitam prout invenit legi, l. c. in ex filio. 3. ff. de vulg. & popl. subf. & l. v. C. de pad. clement. Quia hanc regula non sollem inquit Ripus procedit, quando tacitum & expressum est circa idem, vt in dictis iuribus, sed etiam quando eti expressum circa diuersum sum. Iuratus, C. de prou. quoniam non est p. de clarat. Cum ergo testator expressum prouidetur filio furioso post aditum haretardare per substitutionem fiduciam, dicitur nonnulli esse locum exemplari tacite, quia substitutus succedit ipso furioso & dementi posse ab eo aditum haec dicitur.

Secunda est coniectura, i. quando testator reciprocis substitutis duobus filiis imparibus, nempe vni fanz mentis, & alteri mente capto,

capro. Hac enim imparitas, quod in uno esse posse exemplaris, in altero vero non erit, ipsa exemplaris tacita continetur sub expresa vulgaris, ut in p[ro]p[ri]e t[er]ris scripturam Bart. in d[icitu]r ex factu, num. 23. ff. de vulg. & popl. subf[us]t. & ibidem Z. q[ui] nu. 35.

Et manifeste probatur, quod cum h[ic] exemplaris (vt diximus supra) sit introducere in illar[um] pupillaris, sicut tacita pupillaris, non continetur sub vulgaris expressa facta duobus filiis imparibus, l[et] hoc tunc, ver[um] quod si alter s[ic] de vulg. & popl. subf[us]t. & dissimili supra se loquitur. Ergo idem est dicendum de his exemplari.

Recensere hic possunt alias coniecturas, quos studiosius facile colligere poterit ex his, quae scripsi superiori in praefinitione, dum explicitius, quando sub expresa vulgaris continetur tacita pupillaris. Illa enim adaptari hic possunt, cum t[em] exemplaris eisdem legibus reguletur, quibus & pupillaris, cuius exemplo est (vt diximus) introducta.

P R A E S V M P T . X L I I .

Substitutionis expressa pupillaris, an & quando comprehendat tacitam exemplarem.

S V M M A R I A .

- 1 Substitutionis expressa pupillaris, an & quando comprehendat tacitam exemplarem.
Et quia dicitur substitutionis pupillaris expressa, continens tacitam ex-
emplarem, nu. 2 & 4.
- 2 Substitutionis exemplari s[ic] similia pupillari, & eius exemplo introdu-
cta.
Transf[er]ent facilius est in habitu[m] Symbolum, atq[ue] finis studiun[um].
- 3 Alterum nam quando in aliis iuris actis sicut, a jure mixto eum non co-
ntinet, sed sicut ratio de uno solo existente in aliis a principio non ex-
istens.
- 4 Substitutionis exemplaria tacita continetur in expressa pupillari ex tra-
ditione, quia pupillari expressa comprehendens vulgariter tacitam.
- 5 Substitutionis pupillari expressa, an comprehendat tacitam exemplarem,
quando pater filio impuberi & furioso substitut. & substitutionis ip-
pa pupillari est restringenda ad certum & limitatum tempore, nu. seq.
- 6 Substitutionis ad certum tempore stricta & limitata, non extenditur
vltra illud tempus.
- 7 Substitutionis pupillari expressa potest, sic & exemplaria.
- 8 Substitutionis pupillari non expressa, an continetur tacitam exemplarem,
quando pater substitutionis filio impuberi, qui clementer tempore non-
ret furiosus, sed post mortem patris intra pupillarem etiam favor fu-
pernit.
- 9 Quod si superuenient fures post mortem patris post pupillarem etiam,
num. II.

DVITATVR nunc, an t[em] substitutionis pupillaris expressa
comprehendat exemplarem tacitam? Bart. in d[icitu]r ex factu, nu-
m. 23. ff. de vulg. & popl. subf[us]t. distinguit duos casus, nos duos
alios adiungemus.

1 Primus est, quando testator filio suo impuberi & furioso ita
simpliciter substitutionis filio meo facere elio. Hoc casu inquit Bartol., substitutionis est pupillaris expressa, continens tacitam exemplarem. Hanc Bart. si adnotem scilicet sunt Bald & Salic. in l. humanitate, c. de impuberi & alijs subf[us]t. alle num. 4. Ita cal. s. Alber. in preci-
bus, nu. 82. C. ed. & communis est opinione cum Bart. testator R. pa-
in d[icitu]r ex factu, nu. 78. & Alcia. nu. 70. vñ fin.

2 Et ratione motus est Bart. quod cum t[em] exemplaris similia sit
pupillari, quippeque ad ipsius pupillaris exemplum introducta
est, vt iam diximus, in habitu[m] Symbolum arte, ita similitudinem
facili[er] translatu[m]. In rem. 6. num. 9. quoniam, ff. de rev-
dit. 3. 5. s[ic] ff. de bono poffit. & l. acceptatione ff. de acceptatu. Cate-
rimum aduerterit Bart. & sequentes ex ratione dubitari Ripa tractata in loco, quis in modo predicta substitutione non est exp[re]sa pupillaris, co-
prehendens tacitam exemplarem: sed potius est exemplaris ex-
pressa: cum verba co[n]veniant exemplari; ex illo Ripa minus
recte sensisse. Nam Bartol. pro contantibus presupponit factam esse
pupillarem expressam filio furioso, deinde disputat, an sub illa
expresa pupillari comprehendatur tacita exemplaris. Et propte-
re idem est si in dictu Bart. Testator filio suo impuberi & fu-
rioso exp[re]sa quelcum pupillare attingat, sed non dementia, sic sub-
stitutionis Causa filio meo heres ello. Hoc est exp[re]sa pupillaris, que
secundum Bart. continet etiam exemplarem tacitam. Ex quo te-

quitur veram non esse Ripa considerationem, cum formul[um] haec non conueniat exemplari exp[re]sa.

Et etiam confitit, veram non esse considerationem Lancelotti, Politi & Leonis in tractatibus substitutionibus, vñq[ue] in ista de exemplari, ille num. 3. verbi, fed quare etiam iste num. 5. cum dixerint, immo substitutionem haec esse compendio fam. Non enim vera est h[ic] consideratio, cum ex verbis antecedentibus confer, restoret ea voluisse pupillarem facere. Dubita tam[en] de ratione, qua viuis est Bart. cum dixit, quod in habitu[m] Symbolum, facilis est translatu[m]. Nam I[ust]i vnu actus in aliis transit, à sui initio eu non continetur, sed fit mutatio & translatio quedam de uno solo existi-
te in aliis à principio non existentem: fed diuertere est in sub-
stitutione hac pupillari exp[re]sa, quod à sui initio continet tacitam
exemplarem, & t[em] eius effectus cetero, durante ipsa actate pupillari, quemadmodum de pupillari tacita in exp[re]sa vulgaris compre-
hensa diximus supra in praefinitione.

Est ergo dicendum, t[em] exemplarem tacitam contineri in ex-
prella pupillari illa ratione, qua pupillaris exp[re]sa comprehen-
dit vulgarem tacitam.

Secundus est casus, t[em] quando pater filio impuberi & furioso
substitutio, & substitutionis ipsa pupillari restringita est ad certum &
limitatum tempus, vt si testator ita dixit: Et si filius meus in pu-
pillary acte deciderit, et substitutione Caium. Hoc in casu clara sunt
interpretationes, vna fuit eorum, qui dixerint, quod pupillaris haec exp[re]sa non comprehendit tacitam exemplarem, vt
post pubertatem locum habeat. Ita confitit Bart. in d[icitu]r ex factu, nu.
23. quem reliqui supp[on]i commenotari feci sunt. Et haec quidem
recepit est opinio, quam etiam probat P[et]rus Leonius in tracta-
de substitut. in tr. de exemplari, nu. 5.

Primum ea ratione vius est Bart. t[em] quod substitutione ad tempus
restringita & limitata non extendit ultra illud tempus, sicut in que-
& Lex factu, s. item quarto, ff. de vulgar. Non ergo haec exp[re]sa
pupillaris continere potest tacitam exemplarem, quia aliqui exten-
derent ultra tempus limitatum. Ceterum ratione hanc non
fit solidum esse existimare: Alberic. in d[icitu]r preci-
bus, nu. 23. ff. de substitutione, c. 1. secunda, s. 2. non
sed duo contra, cum dixit, exemplarem substitutionem tacita non
contineret, nec subtiliter in exp[re]sa pupillari ex vi verborum
sed interpretationis voluntatis defuncti qualem lex sicut facit, vt vi-
deatur testator etiam in hoc casu proposito: sicut in vulgar[is], tu
h[ab]es nos ff. de vulg. & popl. subf[us]t. & l. quamus. C. ed. & d[icitu]r sa-
pr[ea] in presump[ti]o. Et propter verba illa (voluit dicere Albericus)
temporis limitati, ieu[er] (vt vnde loquitur) demonstrativa, relip-
sum ipsam exp[re]sam pupillarem, non autem exemplarem sub-
intellexit, & propter eam ipsam pupillarem tantum refringunt,
vt scilicet inter illud tempus valeat, & non vlera. Sed tamen hinc
non fit, quin si excedit illud tempus, valeat tanquam exemplaris
perdurante ipsa dementia: quemadmodum apertius hac ratione
vni fuit. Didicis & alii super a[m]p[la]cedens proposito, commemora-
tum dixerint, vulgarem tacitam contineri in exp[re]sa pupillari
restringita etiam post ipsam pubertatem. Et manifeste in terminis
Politii in tractatibus substitutionibus in d[icitu]r de exemplari, num. 3. & 4.
Nec obstat textus, l. 1. ita quis, & Lex factu, s. item quarto, ff. cod.
de vulg. & popl. subf[us]t, quia vt dicebat Albericus, & apertius
Salicet. in d[icitu]r humanitate, col. m[od]icen. ver[um] quarto. ibi tempus
nisi exp[re]sum causa limitationis & taxationis, in causa vero no-
stro causa demonstratur, pupillaris, ob id non limitat iuriis dispo-
nitionem. Item Melas ff. de alimentis segat & l. falsa, ff. de condita. & de-
monstrat.

Secundum melius probari videtur haec opinio ea ratione, quod
haec substitutionis determinantur vnicula determinatione, eademque
verborum structura ergo vnicula determinatione, l. 1. hoc non est eff.
de vulg. & popl. subf[us]t. & l. leg[is] lat[er]atu, m[od]if. ff. de leg. 3. Quemadmo-
dum itaq[ue] pupillari expirat post pubertatem, ita & exemplaris eod[em]
tempore timenter debet recipere. Verum facile respondetur vt dixi
in tractatibus substitutionibus, in ref[er]entia ad s. argu-
mentum post Ripam in l. num. 22. res[on] 5. ff. de vulg. & popl.
subf[us]t. sic daxi, vulgarem tacitam comprehendiam in pupillari ex-
prella restringita ad tempus non terminari à verbis exp[re]sa pupillari,
fed a[ll] disputatione legis, quia interpretatur talium nulli mem-
testatoris, vt si locutus esse non posset pupillari, locum habeat
vulgaris. Ita ergo & nostro in causa in exemplari à legi coniectu-
ra fecundum mentem testatoris, non fecundum verba dicendi
est. Altera atque ita secunda fuit opinio eorum, qui scripserunt, al-
mo tacitam hanc exemplarem contineri sub exp[re]sa pupillari
restringita, vt etiam post pubertatem locum habeat. Ita sine Rayn-
a b[ea]ta.